

3 1761 03573 1199

SHOUT
SHARE IT

Digitized by the Internet Archive
in 2007 with funding from
Microsoft Corporation

<http://www.archive.org/details/sinonomabartholo01mirfuoft>

6 379
Anecdota Oxoniensia

TEXTS, DOCUMENTS, AND EXTRACTS

CHIEFLY FROM

MANUSCRIPTS IN THE BODLEIAN

AND OTHER

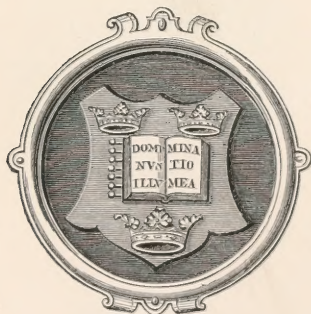
OXFORD LIBRARIES

MEDIAEVAL AND MODERN SERIES. VOL. I—PART I

SINONOMA BARTHOLOMEI

EDITED BY

J. L. G. MOWAT, M.A.

45484
99

Oxford

AT THE CLARENDON PRESS

1882-85

[All rights reserved]

London

HENRY FROWDE

OXFORD UNIVERSITY PRESS WAREHOUSE

7 PATERNOSTER ROW

Sinonoma Bartholomei

A GLOSSARY FROM A FOURTEENTH-CENTURY MANUSCRIPT

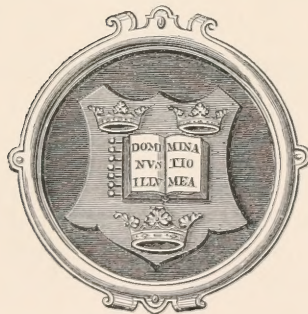
IN THE

LIBRARY OF PEMBROKE COLLEGE, OXFORD

EDITED BY

J. L. G. MOWAT, M.A.

FELLOW OF PEMBROKE COLLEGE

Oxford

AT THE CLARENDON PRESS

1882

[*All rights reserved*]

London

HENRY FROWDE

12424
714191
Ab 1-5 26
4-5 26

OXFORD UNIVERSITY PRESS WAREHOUSE

7 PATERNOSTER ROW

SINONOMA BARTHOLOMEI.

THE accompanying Glossary is taken from a manuscript of the fourteenth century in the Library of Pembroke College, Oxford, which has been already described by Mr. Riley in the Sixth Report of the Royal Commission on Historical MSS.¹ (Part I, 1877, p. 550). The work consists of a medical treatise on diseases and remedies in fifteen parts, with a glossary and index, composed by John Mirfeld or Marfelde, and is entitled² the 'Breviarium Bartholomei,' in honour of St. Bartholomew's in London, of which monastery the author was an inmate³.

Prefixed to the main work is a Calendar for the year 1387, and a series of calculations for a perpetual Calendar for the meridian of Oxford, by Magister Walter de Elveden, together with a number of astronomical tables.

John Mirfeld or Marfelde is mentioned by Leland ('Commentarii de Scriptoris Britannicis,' c. 582) in the following passage, which is repeated by Bale, Pits, and Tanner:—

'Joannes Marifeldus homo ad philosophiæ et rei medicæ cognitionem reconditam illam compositus, eo eruditionis pervenit ut a civibus Londinensibus, per eum nullo non morborum genere curatis, immortalem famam acceperit. Scripsit de arte medendi vel justum volumen quod et Praxin, Gilberti Anglici medici clarissimi industriam secutus, vocavit: quo opere, ut Gilberto interiori causarum cognitione cessit, ita in praxi eundem longo præcessit intervallo. Multa mihi de hoc Marifeldo narravit Bertholetus medicus, adfirmans eum ædes propter Xenodochium Berptolomeanum Londini incoluisse.'

¹ The MS. of the *Breviarium Bartholomæi* in the Harleian Collection [No. 3], mentioned by Mr. Riley, does not contain the *Sinonoma*.

² 'Incipit liber qui intitulatur Breviarium Bartholomei compositus per venerabilem virum Johannem Mirfeld commorantem in monasterio Sti. Bartholomei, Londoni, a quo liber iste denominatur.'

³ There are in the *Calendarium Inquisitionum post Mortem*, iii. 150, 159, two occasions on which John Mirfeld and others represent the Convent of St. Bartholomew. These bear date 15th and 16th Rich. II, or 1392-1393.

Tanner mentions not only the 'Breviarium Bartholomei' but also a MS. work of Marfelde's in the library at Lambeth, and he gives the authority of Brian Twyne for stating that he was an Oxford man, and that he lived in the time of Henry VI. This very MS. seems to have been lent to Brian Twyne by Dr. Clayton, Master of Pembroke College, and it must also have been inspected by Anthony Wood (*Hist. and Antiq.*, vol. ii. part 2, p. 715), as he quotes from it in more than one place.

The interest of the Glossary became apparent at the time of the publication of Professor Earle's lists of English plant names. Professor Earle saw it, and made certain extracts from it which he has embodied in his notes. It was then that I thought it worth while to copy out the whole of the Glossary, which the Clarendon Press has now consented to publish. But it was in the plant names chiefly that my interest lay: the purely medical terms, I confess, perplexed me much. It was some time before I learned to consult Goræus, Fœsius, and Erotianus: my guide to them was the preface of Holyoke's Latin Dictionary, a book which often threw light upon a word when all was dark beside. Many of the words and phrases I find come from Isidore, many from Albertus Magnus; but not in all cases have I learned this sufficiently early to embody the information in the notes. Dioscorides, Galen, Nicolaus Myrepsus, Paulus Ægineta will explain many; Avicenna, I should suppose, still more; while there yet remains a large number of Arabic words which I have been obliged to leave without any explanation at all¹.

If it be asked what materials the author himself employed, the answer may be supplied partly from the Glossary, and partly from the body of the work itself. In the Glossary he quotes Isidore, p. 38, Constantinus (Africanus?), p. 40, Avicenna, p. 40, Galen, p. 40, and Rogerus, p. 20: in the work itself Arnaldus de Villa Nova (fol. 131), Rhases, Ysaac de Dietis (foll. 147, 241 verso, 277), Rogerus Fucard (fol. 177), W. de Conrado (fol. 177 verso), Macer (fol. 254 verso), Nicholaus de Polonia (fol. 269), and Platearius (fol. 275).

¹ For the fullest information on medical writers, Greek, Latin, Arab, and Mediæval, see Choulant, *Handbuch der Bücherkunde für die ältere Medicin*: Leipzig, 1841. Cf. also Fabricius, *Bibl. Græc.*, vol. xiii, and, for Semitic plant-names, Löw, *Aramäische Pflanzen-namen*, Leipzig, 1881.

One remarkable feature of the work is the number of verses which are employed as a *memoria technica* for remembering the distinctions and virtues of plants. Some of these occur in the Glossary (see ippia, yris, origanum, senacio, tormentilla); an interesting one from the body of the work is (fol. 240 verso):

‘Si sis leprosus, si stultus, si furiosus,
Dicit borago, gaudia semper ago.’

Another (fol. 243 verso), almost identical with a verse in the ‘Regimen Sanitatis Salernitanum,’ is

‘Post pisces nuces, post carnes caseus aptus.’

and a very curious set of lines (fol. 253) to be used as a charm for stopping fire is

‘Sancte Columquille remove mala dampna faville,
Atque Columquillus salvet ab igne domus.’

There are also some English words in the work itself which do not find a place in the Glossary, and which may be of interest. Such are—

- Fol. 98. De tussi puerorum quæ dicitur *chincac*.
- „ 100. De dolore pectoris qui anglice dicitur *fathe*.
- „ 158. De passione crurium quæ vulgo dicitur *bonsharwe*.
- „ 159. De apostemate et cissuris in calcaneo quæ vulgariter dicuntur *mule*.
- „ 297. Pulvis pro instrumento illo bellico sive diabolico quod vulgariter dicitur *gunne*.

The Calendar of Walter de Elveden¹, of Gonville Hall in Cambridge, seems to have been a famous one in its day; at any rate, there is in the Bodleian a MS. (Laud, 662) which accepts it

¹ With regard to Walter de Elveden or Elveden I am indebted to the Librarian of Caius College, Cambridge (Mr. R. L. Bensly), for the information that Walter de Elveden (near Rushford, Norfolk) was Vicar-General to Bateman(?), Bishop of Norwich, and was an early benefactor to Gonville Hall and the donor of several MSS. Mr. Bensly has kindly supplied the following references:—Blomefield's Norfolk (1805), i. 421, 452; ii. 535; iii. 632, 647: Parker, Hist. and Antiq. (1721), 65, 72: Documents relating to the Univ. and Coll. of Cambridge, i. 17, 18. From these it appears that he was Professor of Civil Law, Archdeacon of Sudbury in 1351, Rector of Snetterton in 1352, and of Shropham in 1358.

as its basis, and attempts to continue it. The author of it is mentioned by Leland (c. 511) in the following passage, which is again repeated by Bale, Pits, and Tanner:—

‘Gualterius Elvedenus Grantæ Girviorum inter Gundovillanos sapientiæ divinæ rudimenta addiscebat, quibus, tanquam ad coronidem, rerum astronomicarum eximiam cognitionem adjecit. Exstat ejus Calendarium cum tribus cyclis decemnonalibus et argute et significanter compactum.’

Tanner gives several further references, to the effect that Walter de Elveden held a living in Norfolk, and was once Precentor of Hereford.

The month of January is appended as a specimen of the Calendar.

My best thanks are due to many friends for their assistance, but more especially to Professor Chandler for constant help and many suggestions in a variety of difficulties.

[CALENDAR.]

‘Istud kalendarium subsequens fuit factum ad meridiem Universitatis Oxon., anno domini millesimo ccc^{mo} octogesimo septimo, promittens unam tabulam cujus multiplex fructus patet ex suo titulo, et habet sibi suppositas duas tabulas parvas ostendentes aureum numerum et litteram dominicalem pro omni tempore, sumpto anno in quo fueris pro radice, et adjungitur sibi tabula festorum mobilium cum suis appendiciis durans in æternum.

‘Prima linea kalendarii incipientis primo anno domini millesimo ccc^{mo} octogesimo septimo docet ascendens mediæ noctis.

‘Secunda edocet quantum Clok percutiet vicinius ortui solis.

‘Tertia ostendit quanta sit horarum planetarum nocturna et in pede habetur quanta sit aurora.

‘Quarta indicat celi pro solis ortu [medium¹].

‘Quinta cum sexta manifestat signum solis cum ejus gradu.

‘Caput et pes sex linearum sequentium declarant naturam signorum et de die ac nocte, dominos triplicitatum quarum tres primæ demonstrant de quolibet gradu ceteras dignitates essentielles quas ibi habent planetæ, et tres sequentes enunciant sexus et qualitates ipsorum graduum in se.

‘Deinde inseritur Kl. secundum communem modum ecclesiæ s. cum aureo numero, nonis, idibus, kalendis et festis Sanctorum, et in capite sunt [?] festa, discribuntur domus accidentales [?] in figura celi et quis ibi gaudet planeta.

‘Proximo sequuntur ascendentes cum continuatione veri motus solis, exinde altitudo meridiana cum gradu ascendentis in meridie, horæ de Clok in occasu, quantitas horæ planetarum diurnæ, et medium celi vespere, quattuor cycli conjunctionum, et post finem kl. tabula lunæ, et sub ea ponuntur quædam notulæ de imagine signorum, tabula pro horis planetarum, et ex post, figuræ eclipsium depinguntur.’

¹ In a later hand.

Li- bra.	Medietas Noctis.		Scor- pio.	Ortus Solis. Capri.		Fe. 1 Venus.	Terreum. Mercu- rius.	Meridi- onale. Luna.	Domus vitæ. scâ. pa corporis animæ et vitæ tis vocem rite.								
Gradus.	Hore.	Quantitas.	Gradus.	Gradus.	Min.	Donus.	Terminus.	Facies.	Sexus.	Qualitas.	Aureus Numerus.	Janu- arius.					
16	8	20															
17	3	8	25	20	13	Saturni	Veneris	So - - lis	Masculini	auf.	2	A					
18	2	9	27	21	14	Saturni Exaltatio	Veneris Saturni	Masculini	Vacui	put'	11	b	4	N			
19	1	2	28	22	15							c	3	N			
19	0	1	29	23	16							d	2	N			
19	7	10	29	24	17							e	Non.	Octi. Edwar.			
20	59	56	30	25	19												
21	57	53	30	26	20	Martis Domus Saturni	Martis Saturni	Masculus	Femini	a3a	8	f	8	id			
22	56	50	30														
22	55	47	1	27	21					a3a	16	A	6	id			
22	53	43	2	28	23					put'		b	5	id			
23	52	40	3	29	24							c	4	id			
24	51	36	3	0	25	Martis Domus Saturni	Martis Saturni	Masculus	Lucidi Obscuri Lucidi Umbrosi Lu		13	d	3	id			
24	49	33	4	1	26						2	e	2	id			
25	48	29	5	2	27					au		f	Idus Sti. Hyllar'.				
26	46	26	5	3	28			Veneris			18	g	19	k			
27	45	21	6	4	29					a3a	18	A	18	k			
27	43	18	7	5	30					put'	7	b	17	k			
28	42	14	7	6	31			Femini				c	16	k			
29	40	10	8	7	32						15	d	15	k			
29	38	6	8	8	33	Detri - - - mentum	Jovis	Mercurii	Masculini			e	14	k			
30	37	1	9	9	34						4	f	13	k			
Scorp.	35	18	9	10	35							g	12	k			
1	33	57	10	11	36						12	A	11	k			
2	31	49	11	12	37						1	b	10	k			
3	38	45	11	13	38	Solis	Luna	Femini	di	auf'		c	9	k			
4	28	40	12	14	39					put'	9	d	8	k			
4	25	35	12	15	40							e	7	k			
5	24	31	13	16	41						17	f	6	k			
6	23	27	13	17	41					a3u	6	g	5	k			
6	21	21	14	18	41							A	4	k			
7	19	18	14	19	42					au	14	b	3	k			
8	17	13	15	20	43						3	c	2	k			

Aries 2 13 Taurus 2 19
 Capricor. Leo Gemi-
 Saturnus Mars ni.
 Jupiter Aquarius
 Mercurius Occidentale.

Gratus Ascendens.	Minutarium Continuatio.	Altitudo Meridiana.		Taurus.	Medietas Diei.		Pisces.	Ciclus primus.			Ciclus Secundus.			Ciclus Tertius.			Ciclus. Quartus.			
		Gratus.	Min.		Gratus.	Horæ.		Quantitas.	Gratus.	Ciclus.	Horæ.	Min.	Ciclus 2 ^{us} .	Horæ.	Min.	Ciclus.	Horæ.	Min.	Ciclus.	
23	1	16	15	19	57	52	22	19	21	45				19	23	53	10	7	52	Ds +
24	3	16	25	21	58	55	23				19	14	27				8	18		+
25	5	16	35	23	59	58	25	8	5	48	8	6	21	8	4	9				+
26	7	16	45	25	4	59	26	16	13	47	15	13	24	16	13	57				+
27	9	16	56	26	1	10	28							5	20	53	16	9	24	+
28	10	17	7	28	3	7	29	5	13	23	5	1	14				5	21	30	+
29	12	17	18	29	4	10	Arles. 1				13	16	24	13	6	43				+
30	14	17	30	1	5	13	2	13	8	12							13	4	31	
1	16	17	42	2	7	17	4							2	10	31	2	20	7	
2	17	17	55	4	8	20	5	2	13	7	2	2	37				10	13	2	Aquar.
3	19	18	8	5	9	24	7	10	23	27	10	18	19	10	5	27				
4	21	18	21	7	11	27	8							18	22	40	18	7	53	
5	23	18	35	8	12	31	10	18	7	11	18	6	20							
6	24	18	49	9	14	34	11	7	15	54	7	14	9	7	15	6	7	12	33	
7	25	19	3	11	15	39	13	15	4	53	15	22	24	15	22	11	15	22	38	+
8	28	19	18	12	17	42	14				4	21	27							
9	30	19	33	13	18	46	16	4	13	48				4	9	36	4	5	36	Aquar.
10	31	19	48	14	20	50	17				12	16	9				12	15	12	
11	33	20	3	15	22	54	19	12	7	19				12	0	32				
12	35	20	20	17	23	59	20				1	21	37	1	10	40	1	18	29	
13	37	20	36	18	25	11	22	1	0	39										
14	38	20	53	19	27	7	23	9	7	50	9	8	4	9	2	40	9	13	26	
15	40	21	10	20	29	11	25	17	15	5	17	15	55	17	14	56				
16	42	21	27	21	30	15	26							6	22	52	17	6	28	
17	44	21	45	22	32	20	28	6	9	4	6	0	22				6	23	47	Ds
18	45	22	3	23	34	24	29				14	13	4	14	6	57				
19	47	22	21	24	36	29	1	14	2	46							3	17	54	
20	49	22	39	25	37	33	2	3	11	27	3	21	42	3	5	24				
21	51	22	58	26	39	39	4										11	8	29	
22	52	23	17	27	41	42	5	11	0	7	11	15	22	11	0	3				
23	54	23	37	28	43	47	7	19	9	16				19	18	38	19	2	24	

Clara dies Pauli bona tempora denotat anni. Si nix vel pluvia designat tempora cara.

Si fuerint venti tunc fient prælia genti. Si fuerint nebulae perient animalia quæque.

SINONOMA BARTHOLOMEI.

- ☞ Incipiunt Sinonoma Bartholomei.
- ☞ **Aaron**, iarus, pes vituli.
- ☞ **Adomen**, i. omentum, zirbus.
- ☞ **Abrotanum**, southrenwode.
- ☞ **Absintheum**, i. wermode.
- ☞ **Accorus**, i. radix gladioli. 2.
- ☞ **Achacia**, i. succus prunellarum immaturarum.
- ☞ **Acinum**, quod de uva relinquitur extracto musto.
- ☞ **Acrocordines**¹ sunt quædam dependenciæ nascentes in maxillis et alibi similes capitibus mamillarum.
- ☞ **Achilles**, i. millefolium.
- ☞ **Acub**, i. butirum.
- ☞ **Acantum** est semen urticæ, multum est laxativum.
- ☞ **Acer** herba est. **Acer** etiam arbor est.
- ☞ **Acedula**, herba acetosa idem.
- ☞ **Acriminia** appellamus allia porros cepas sinapia et similia.
- ☞ **Accorus** est species yris cujus radices sunt rubræ et gerit florem croceum.
- ☞ **Adarasta**, i. elleborus albus.
- ☞ **Adjutorium** est os brachii a cubito usque ad spatulas.
- ☞ **Adiantos**, capillus veneris idem.
- ☞ **Affodillus**, centum capita idem.
- ☞ **Affronitrium**², spuma vitri idem.
- ☞ **Agaricus**, fungus abietis idem.
- ☞ **Agnus castus**, frutex est, i. bischopeswort.
- ☞ **Agrimonia**, i. egremoyne.
- ☞ **Afoho**, i. argentum vivum.
- ☞ **Ahoho**, i. lac acetosum de quo extractum est butirum.
- ☞ **Agnus sperma**, i. semen salicis marinæ.
- ☞ **Alphita**, i. farina ord[ei].
- ☞ **Allopicia**³ est fluor capillorum.
- ☞ **Allefias**, i. psillium.
- ☞ **Alfefur**, i. radix vitis albæ.
- ☞ **Alchitram**, i. pix.
- ☞ **Alumen iamem**
- ☞ **Alumen scissum**⁴ } idem.
- ☞ **Alimen de pluma** }
- ☞ **Alumen rotundum** } idem.
- ☞ **Alumen zuccarinum** }
- ☞ **Alippiados**, i. radix lauriolæ.
- ☞ **Alexanti**, i. flos salis, molitur sal cum mola et illius flos alexanti dicitur.
- ☞ **Aloes**, iii. sunt species, s. epaticum cicotrinum⁵ et caballinum, hoc ultimo non utimur ad laxandum.
- ☞ **Aloe**, quando simpliciter epaticum intelligitur, licet apotecarii pro citrino intelligant.
- ☞ **Alfus**, i. morfea.
- ☞ **Allagallica**, i. gentiana.

¹ ἀκροχορδάν.
Hist. Nat., xxxv. 15.

² ἀφρόνιτρον.

³ ἀλωπεκία.

⁴ The σχιστόν of Plin.,

⁵ From Socotra, Parkinson, Theat. Bot. (Lond. 1640), p. 151.

- ☞ **Alcolla**, i. pustulæ parvæ quæ fiunt in ore.
 ☞ **Achaciteir**, i. centaurea.
 ☞ **Alkekengi**, i. species solatri.
 ☞ **Altersandarei**, i. virga pastoris.
 ☞ **Alfarsungi**, i. speragus.
 ☞ **Alaharih**, i. cordeon.
 ☞ **Abarath**, i. cerusa.
 ☞ **Alcufar**, i. capparis.
 ☞ **Almahar**, i. litargirum.
 ☞ **Alcarinus**, i. lupinus.
 ☞ **Alahehi**, i. ceterac.
 ☞ **Altaraxacon**, i. rostrum porcinum.
 ☞ **Endivia silvestris**, idem.
 ☞ **Alfefe**, i. egritudo linguæ.
 ☞ **Albaras** est morfea alba ut lac.
 ☞ **Alfagi**, i. agnus castus.
 ☞ **Alaste**, i. ysopus ortolanus.
 ☞ **Alteterera**, i. armonicum.
 ☞ **Albula**¹, i. macula in oculo.
 ☞ **Alhel**, i. fructus juniperi.
 ☞ **Alcasce**, i. bdellium.
 ☞ **Alcohol**, i. pulvis ad oculos.
 ☞ **Alcofol**, idem.
 ☞ **Alchemer**, i. sene.
 ☞ **Alkiffil**, i. ros marinus.
 ☞ **Alleluia**, i. wodesour.
 ☞ **Aloen**, i. wermode.
 ☞ **Allium agreste**, i. crawegarlek².
 ☞ **Altea**³, i. holihocke.
 ☞ **Alexandria**, i. stanmarche.
 ☞ **Allepiados**⁴, laureola idem.
 ☞ **Alembicum**, distillatorium idem.
 ☞ **Alcanna** pulvis est cujusdam herbæ ejusdem nominis.
 ☞ **Alkali**, cinis clavellatus.
- ☞ **Algebra**, restauracio carnis.
 ☞ **Alquitran**, pix liquida idem.
 ☞ **Alipta** est quædam confectio.
 ☞ **Ambra**, sperma ceti ut quidam dicunt, sed procul dubio est gummi arboris.
 ☞ **Amidum** } idem, fit autem de tri-
 ☞ **Amilum**⁵ } tico.
 ☞ **Amantilla**, valeriana idem.
 ☞ **Amarusca** } idem, i. maythe.
 ☞ **Ameroke** }
 ☞ **Ambrosia**, wilde sauge.
 ☞ **Ampelon prassion**, vitis alba idem.
 ☞ **Amurca** est fex olei superior et est utilis: sed **murca** est fex olei inferior et est inutilis.
 ☞ **Ambrosia minor**, i. millefolium.
 ☞ **Amphorismus**⁶ est sermo brevis integræ rei perfectum sensum demonstrans.
 ☞ **Anthos** est flos roris marini.
 ☞ **Anodina** sunt illa quæ summe [?] mitigant dolorem.
 ☞ **Antera** dicitur flos rosæ, est autem quiddam quod reperitur in rosa interior.
 ☞ **Anetum**, an. dile vel dille.
 ☞ **Andra**, bishopeswort.
 ☞ **Anothomia** [?] est cujuslibet corporis recta divisio.
 ☞ **Anisum**, ciminum dulce idem.
 ☞ **Andrago** portulaca. **Anacardus**, pediculus elephantis vel fructus est arboris cujusdam.
 ☞ **Anorexia**, i. fastidium.
 ☞ **Anagallieum**, seu

¹ ἄργεμον.² Probably meadow-saffron.³ ἀλθαία.⁴ Cf. Alippiados.⁵ ἄμυλον.⁶ ἀφορισμός.

- ☞ **Anagallis**, i. consolida major.
 ☞ **Antidotum**, quasi contra vitium aliquod datum, præcipue quod datur per os.
 ☞ **Antale**¹, lapis quidam.
 ☞ **Analeucia** species est epileuciæ².
 ☞ **Antrax**³ dicitur apostema venenosum.
 ☞ **Angilopa**⁴ est inveterata egilopa⁵.
 ☞ **Analempia** est gutta caduca a stomacho.
Anabulla, spurge.
 ☞ **Apozima**⁶ dicitur quando decoquuntur aliquæ herbæ vel medicinæ in aqua ita quod virtus herbæ aquæ mandetur et sic virtus medicinæ per os recipiatur. Et dicitur apozima ab apos quod est decoccio et zeo quod est ferveo, i. decoccio fervens. Sed non omnis decoccio dicitur apozima sed illa sola ubi non ponitur mel neque zuccarum.
 ☞ **Apium** simpliciter, i. smale ache.
 ☞ **Apium emoroydarum**⁷, i. pes corvi maculosa habens folia.
 ☞ **Apium emoroydarum** ut quidam volunt habet radicem rotundam sed compressam ad modum vertilis et ex medio partis inferioris exit unica radix.
 ☞ **Apium emeroidarum** secundum quosdam similis est rampnæ nisi quod habet guttas nigras in foliis.
 ☞ **Apium risus**, i. herba scelerata.
 ☞ **Apium levisticum**, i. loveache.
 ☞ **Aqua ordeï**, i. ptisana.

- ☞ **Apolinaris**⁸, mandragora idem.
Araseth, i. nasturtium.
 ☞ **Arvina** est pinguedo cuti adhærens.
 ☞ **Armoniaca**, i. selfhele.
 ☞ **Arnoglossa**, i. plantago major.
 ☞ **Archæ angelica**, i. blinde netle, habet flores albos.
 ☞ **Arthemisia** } idem, muggewede.
 ☞ **Armoyse** }
 ☞ **Arthetici**⁹ sunt qui paciuntur in juncturis.
 ☞ **Arsenicum**, i. auri pigmentum.
 ☞ **Aristologia**, i. paciens, alia longa alia rotunda, quando simpliciter rotunda.
 ☞ **Arteriaci**¹⁰ sunt quibus fauces reumatizant.
 ☞ **Arilli**, i. grana uvarum.
 ☞ **Arteriaca passio** dicitur quando aliquis loquitur cum magna difficultate propter siccitatem tracheæ arteriæ.
 ☞ **Armoniacum**, i. marubium.
 ☞ **Asaphati**, i. rubor et pustulæ quæ apparent in facie juxta nasum.
 ☞ **Asur**, i. crocus orientalis.
 ☞ **Asep**, i. alumen.
 ☞ **Asubeth vel subet** est passio capitis quam qui patitur stat stupidus et videtur semper dormire et si vocetur vix respondet.
 ☞ **Asafetida gummi** est gravis odoris.
 ☞ **Asara baccara**, vulgo gariofilus agrestis.
 ☞ **Asarum**, i. rafanus.
 ☞ **Astula**, i. ponia.

¹ See post, Dentale. ² ἐπιλευκία. ³ ἀνθραξ, carbuncle. ⁴ ἀγγίλωψ. ⁵ αἰγίλωψ. ⁶ ἀπόζεμα, Pilewort. ⁷ Earle, E. P. N., p. 2, *Appollinaris* þ is glöfwyrð. ⁸ ἀρρητικαί. ⁹ ἀρρητικαί. ¹⁰ ἀρρητικαί.

- ☞ **Astula regia**, woderove idem.
- ☞ **Aschites**¹ species quædam ydrosis est et dicitur ab ascis¹ quod interpretatur uter, eo quod venter aschitici percussus resonat ad modum utri semipleni.
- ☞ **Aspiatiles**, an. stikelinges.
- ☞ **Asma**² est difficultas hanelandi et hoc cum sonitu.
- ☞ **Asmaticus** autem dicitur qui non habet vocem claram.
- ☞ **Asphaltum** dicitur quoddam genus gummi nigri quod a quibusdam dicitur bitumen judaicum.
- ☞ **Athanasia**, tanacetum idem.
- ☞ **Atriplex**, i. arache.
- ☞ **Atramentum** terra quædam est, cuius nobilior species est vitreolum.
- ☞ **Avellana** est coruli fructus.
- ☞ **Auricularis**, i. semperviva.
- ☞ **Auriculus muris**, pilocella idem.
- ☞ **Anginastica etas**, i. adolescencia.
- ☞ **Apoplexia**, i. subita effusio sanguinis quæ suffocat.
- ☞ **Antimonium** est vena terræ similis plumbo.
- ☞ **Averoy**, i. southrenwode.
- Auripigmentum**, orpiment, quando simpliciter de citrino intelligitur.
- ☞ **Aureola** est speciale mentis gaudium veniens ex opere præcellenti et privilegiato.

Balaustia³ flos est mali granati.

- ☞ **Barba yrcina**, i. ypoquistidos.

- ☞ **Barba Jovis**, sticados citrinum idem.
- ☞ **Bardana**, i. lappa inversa sive lappa major, quod idem est.
- ☞ **Batitura**⁴ ferri, ponfiligos idem.
- ☞ **Baucia**, i. pastinaca agrestis, sumitur quandoque pro domestica.
- ☞ **Basilica**, i. serpentaria.
- Basilicon**, ozimum idem.
- ☞ **Balsamita**, i. menta aquatica, horsminte.
- ☞ **Balsamus**, arbor.
- ☞ **Balsamum**, gummi est.
- ☞ **Batus**, rubus ferens mora.
- ☞ **Barba aaron**, iarus idem, pes vituli, zekesterse⁵.
- ☞ **Bardana**, an. clote, gert burr.
- ☞ **Basilicon**, i. semen branca ursinae secundum quosdam.
- ☞ **Baucea**, skirwhit.
- ☞ **Bengi**, i. jusquiamius albus.
- ☞ **Berberis**, i. semen petrosilini macedonis.
- Bernix**, i. gummi juniperi, classa idem.
- ☞ **Bernix** etiam dicitur quiddam quod conficitur de oleo se[minis] lini et classa, et inde illuminantur et solidantur colores picturarum.
- Been** sunt grana quæ piper album dicimus.
- ☞ **Bedegar**⁶ est nodus rosæ albæ silvestris, vulgari nomine eglenter.
- ☞ **Beta**, atriplex agreste idem.
- ☞ **Bellirici marini**⁷ lapides sunt parvi et albi, in rupibus marinis inveniuntur.

¹ ἀσκήτης, ἀσκήσις.

² ἄσθμα.

³ βαλαύστιον.

⁴ That which scales off when beaten.

⁵ See post sub Iarus.

⁶ Cf. Earle, E. P. N., p. 48, *Bedagrage*, spina alba, wit-born: see Ray's Cat. Plant. Angliæ, Lond. 1677, p. 257, 'in hujus (i. e. rosæ silvestris) ramis, fractis præcipue alièrve læsis, per ætatem muscosum quoddam corpus herbacei et rubescentis coloris sepe excrecit quod *Bedeguar* Lobelius, spongiolam alii appellant, vulgus quod suppositum somnum incumbētibus provocet, Den Schläff.'

⁷ Nic. Myreps. iii. 42.

- ☞ **Berula**, fabaria, idem levick.
 ☞ **Belliricus**, genus mirabolanorum ¹.
 ☞ **Betonica major**, i. selfhele.
 ☞ **Bismalva**, altea idem.
 ☞ **Bischofeswort**, agnus castus idem.
 ☞ **Bdellium gummi** est.
 ☞ **Bistorta** herba est.
 ☞ **Blanca bisancia**, quod a Bisancia affertur.
 ☞ **Blatta** ² est quasi squama piscis. Et invenitur in fronte piscis degentis in conca rotunda et tortuosa, sed nos utimur blanca bisancia pro ea.
 ☞ **Blaunchet**, cerusa idem.
 ☞ **Botra**, i. terebentina.
 ☞ **Bothor**, i. pustulæ parvæ quæ fiunt in pueris.
 ☞ **Bothor mariæ** ³, i. panis porcinus idem.
 ☞ **Bonum malanum**, i. antrax.
 ☞ **Boletus**, fungus idem.
 ☞ **Baurath**, i. quodlibet genus salse-dinis, et de quolibet sale potest intelligi, proprie autem de nitro.
 ☞ **Borax**, gummi idem, solidantur aurum et argentum.
 ☞ **Borith**, herba saponaria seu herba ful-lonis, sed carduus fullonis aliud est.
 ☞ **Borith**, i. nepta.
 ☞ **Brancos** ⁴ est præfocacio faucium.
 ☞ **Bruscus**, frutex est, lichholm ⁵.
 ☞ **Branca ursina** herba est, an. scehock.
 ☞ **Bruncus**, rasta lini idem.
 ☞ **Brasica**, caulis nondum transplan-tatus, sed quandoque pro quolibet caule sumitur.

- ☞ **Brasica**, i. caysel secundum quos-dam.
 ☞ **Brionia**, wilde nepe i. radix vitis albæ secundum quosdam.
 ☞ **Brateos** ⁶ vel } i. savina.
 ☞ **Bracteos** }
 sed **Bractheos** ⁷ interpretatur la-mina.
 ☞ **Bracus**, frondes spinæ.
 ☞ **Bulbus**, i. squilla vel cepa silvestris.
 ☞ **Bulbus** quando simpliciter pro ra-dice narcisi ponitur, vel bulbus est cepa canina.
 ☞ **Bulbi**, an. chibollis ⁸.
 ☞ **Buglossa**, lingua bovis idem.
 ☞ **Burneta** blauum habet florem ut edera terrestris, sed non adeo rotunda habet folia, et secundum quosdam camepitos dicitur.
 ☞ **Butimen judaicum**, aspaltum idem.
 ☞ **Bubo** est apostema sive inflacio in-guinis, vel est apostema ex ven-tositate.
 ☞ **Bugla**, bugle, i. uodebroun ⁹, una maneries est habens florem ru-beum, alia habens florem citrinum, et hæc est melior.
 ☞ **Burrus** ¹⁰, gertt clote.

Catarrus est fluor ingens reumati-cus ex naribus.

- ☞ **Cartamum**, i. semen croci ortensis.
 ☞ **Calcur**, i. alased.
 ☞ **Calcater**, i. atramentum citrinum.
 ☞ **Caropos** ¹¹ est color flavus urinæ vel-leribus camelorum similis.

¹ *μυροβάλλανος*. ² 'Blatta est os naris purpuræ quæ Byzantina vocatur' (Actuarius ap. Holyoke).

³ Cf. Serapion (1531) p. 165, 'Buchor marien id est ciclamen.' ⁴ *βρόγχος*. ⁵ Perhaps = kneeholm.

⁶ *βράθυ*. ⁷ Bractea. ⁸ Ger. Zwiebel. ⁹ Earle, E. P. N., p. 42, *Buglosa*, bugle, wude-brunc.

¹⁰ Clot-bur. ¹¹ *χαροπός*.

- ☞ **Carenum** est vinum dulce.
 ☞ **Cauliculus aquaticus**, i. nenufar.
 ☞ **Castor animal** est, i. bever.
 ☞ **Calceuceumenon**¹, i. es ustum.
 ☞ **Calciton**, idem.
 ☞ **Carpobalsamum** est fructus balsami unde versus,
 Est opo siccus², ciro ciro lignum,
 carpoque fructus.
 ☞ **Capillus veneris**, adiantos idem,
 herba est in petris nascens.
 ☞ **Cardo agrestis**, columbina idem.
 ☞ **Cassilago**, i. semen jusquiami.
 ☞ **Canicularis**³, idem.
 ☞ **Camedreos**⁴, quercula minor, germandria minor idem.
 ☞ **Camepитеos**⁵, quercula major, germandria major idem.
 ☞ **Cantabrum**, i. furfur, quando simpliciter triticinum.
 ☞ **Cameattis**⁶, i. ebulus.
 ☞ **Capitellum**, lexiva fortis.
 ☞ **Caprifolium**, wodebinde.
 ☞ **Cardiaci**, i. qui sudorem incongruum paciuntur.
 ☞ **Carduus benedictus**, i. senecion.
 ☞ **Cameleon**, idem.
 ☞ **Carpobalsamum**, i. fructus balsami.
 ☞ **Cassia firenga**, i. cassia fistula.
 ☞ **Cassia** quando simpliciter lignea intelligitur.
 ☞ **Cantarides muscæ** sunt oblongæ et virides.
 ☞ **Calcantum**⁷, i. vitreolum.
 ☞ **Caputpurgium**⁸, i. stafisagria.
 ☞ **Cauda porcina**, i. milium solis, gromil idem.
 ☞ **Calendula**⁹, i. solsequium.
 ☞ **Cadamus**, i. nasturcium.
 ☞ **Calamentum majus**, quo communiter utimur.
 ☞ **Calamentum minus**, nepita.
 ☞ **Cathima** est minera de qua elicitur aurum vel argentum. Quando simpliciter ponitur aurea intelligitur. Aliqui dicunt quod cathima argenti est litargirum argenti i. id quod petit superiorem partem quando funditur argentum. 2.
 ☞ **Capparis** frutex est crescens in saxis, et est similis ederae terrestri in foliis.
 ☞ **Cacabre** vulgo dicitur lambra¹⁰. item
 ☞ **Carabre** vel **cacabre**, i. vermicium id s. pulverizatum cum quo paratur paratur percamenum¹¹, classis idem.
 ☞ **Cathapucia**¹², semen spurgie.
 ☞ **Cacochimia**¹³, i. malorum humorum abundancia extra vasa.
 ☞ **Capillares venæ** sunt venæ subtiles valde quæ sunt post aures. Sunt et aliæ capillares venæ in epate.
 ☞ **Cauda equi**, i. tapsus barbastus.
 ☞ **Carica** est ficus sicca.
 ☞ **Canabis**, **canurus**, **hempe** idem.

¹ χαλκὸς κεκαυμένος. ² ὀπός = succus, ciro = ξύλον. ³ Hence *chenille*, Earle, E. P. N., p. 47.

⁴ χαμαίδρυς. ⁵ χαμαίπιτυς. ⁶ χαμαιάκτη. Earle, E. P. N., p. 27, *Camesete*, ellen-wyrt.

⁷ χάλκανθον. ⁸ Pedicularis, lousewort. ⁹ The same as *Caltha*, acc. to Fuchs, Hist.

Stirp., 1555, p. 429. ¹⁰ Amber. ¹¹ Pergamenum. ¹² καταπότιον, Fuchs, H. S., p. 510.

¹³ κακοχυμία, see *Plectora*.

- ☞ **Cardiaca** cordis est passio.
 ☞ **Catarrus** dicitur quando humores fluunt ad pectus.
 ☞ **Carposcissi** ¹, i. fructus ederæ.
 ☞ **Careos**, i. carui.
 ☞ **Carenum** ², dicitur vinum coctum.
 ☞ **Caprificæ**, i. ficus silvaticæ.
 ☞ **Cacochima** est mala corporis habitudo extra vasa.
 ☞ **Cathima** ³ auri dicitur id quod in decoctione ab auro separatur. 2.
 ☞ **Cacia** est parva patella perforata multis foraminibus.
 ☞ **Cathaplasma** dicitur quando herbæ coctæ vel crudæ pistantur cum sua substantia et cum subtilibus farinis pinguedinibus vel oleis commiscuntur, et inter durum et liquidum super membrum tepidum applicatur.
 ☞ **Ceroneum** dicitur a cera quam recipit in magna quantitate.
 ☞ **Centaurea major**, fel terræ idem.
 ☞ **Centaurea minor**, i. febrifuga.
 ☞ **Centum capita**, affodillus idem, an. clansing gresse.
 ☞ **Centinodium**, i. corrigiola secundum quosdam.
 ☞ **Centinodium** longam habet hastam equalem et stricta folia et longa.
 ☞ **Centonica** quidam dicunt quod est absinthium ponticum.
 ☞ **Centonica** ut quidam volunt est lingua passerina.
 ☞ **Cerusa**, plumbum album.
 ☞ **Cephalica** est dolor capitis universalis ⁴.
 ☞ **Centrum galli**, gallitricum, oculus Christi idem.
 ☞ **Celidonia agrestis**, memithe ⁵ idem.
 ☞ **Cerfolium** ⁶, i. villes.
 ☞ **Cerotum** ⁷ dicitur a cera quod omne cerotum recipit ceram vel aliquid loco ceræ. Cerotum enim est quiddam medium inter emplastrum et unguentum, spissius unguento et liquidius emplastro.
 ☞ **Cerotecaria** } idem, i. fox-
 ☞ **Ceroteca** ⁸ vulpis } glove.
 ☞ **Cepula canina**, i. squilla.
 ☞ **Chilus** ⁹, i. succositas facta in prima digestionem in stomacho.
 ☞ **Chali**, i. cinis clavellatus, utuntur autem eo tinctorum.
 ☞ **Cicer**, pisus albus idem, an. muse pese.
 ☞ **Ciclamen**, panis porcinus idem, an. herthenote. Florem habet purpureum similem violis. Nascitur in locis ubi crescunt castanæ.
 ☞ **Citrangulum pomum**, orange.
 ☞ **Cicida**, i. ciminum agreste.
 ☞ **Cimbalaria**, i. umbilicus veneris.
 ☞ **Ciperus**, junctus triangularis.
 ☞ **Ciperus babilonicus**, i. galanga.
 ☞ **Cinoglossa**, lingua canis idem.
 ☞ **Cicorea**, i. solsequium, incuba idem.
 ☞ **Cinices**, an. mazekes ¹⁰.
 ☞ **Cuscute**, i. podagra lini ¹¹, doder idem.

¹ κισσός. ² κάρωνον. ³ Perhaps Catinia; cf. Plin., Hist. Nat., xxxiii, 4, 21, 'quæ e catino jactatur spurcitia in omni metallo vocatur scoria.' ⁴ Opposed to megrim, ἡμικρανία. ⁵ See Serapion (1531), p. 151. ⁶ Earle, E.P.N., p. 44, *Cerfolium*, cerfoil, villen. ⁷ κηρωτόν. ⁸ χείρ, θήκη. ⁹ χυλός, see Ypostasis. ¹⁰ Old English Homilies, by R. Morris, i. 326, maðekes: see Strattmann's Dict. sub maðek. ¹¹ Cf. Fuchs, H. S., p. 387. It is also called Angina lini, Parkinson, Theat. Bot., p. 10.

- ¶ Cici¹, i. rampnus.
 ¶ Ciminum dulce, i. anisum.
 ¶ Ciminum Ethiopieum, gitte².
 ¶ Cicada, gressehope.
 ¶ Cineres clavellate, an. wode ashes.
 ¶ Cyragra³, i. gutta⁴ vel dolor in manibus sicut podagra in pedibus.
 ¶ Ciromellum, worte.
 ¶ Ciliaca passio⁵ dicitur fluxus ventris factus vitio stomachi, dicta a cilia⁶ quod est venter.
 ¶ Caput monachi, dens leonis idem, herba est.
 ¶ Clavus est dolor capitis ad modum clavi infixi.
 ¶ Classa vel glassa, i. vernix vel bernix viz. gummi juniperi.
 ¶ Complexio est qualitas quæ ex mutua actione et passione quatuor qualitatum in elementis repletarum provenit.
 ¶ Cocodrilla, basilica idem.
 ¶ Cortex eris, i. batitura eris.
 ¶ Cordumei, i. carui agrestis.
 ¶ Colubrina } idem i. serpentaria.
 ¶ Cocodrilla }
 ¶ Condisum, i. medulla ellebori nigri.
 ¶ Colagogum medicina laxativa educens co. [χολήν?]
 ¶ Collirium est quælibet medicina qua utimur in liquida substantia. Nescio tamen unde appropriatum

- est hoc vocabulum ad designandum id tantum quod in oculis ponimus.
 ¶ Conchilia dicuntur pisces degentes in conchis.
 ¶ Colofonia⁷, pix greca idem.
 ¶ Coconidium, se[men] laureolæ.
 ¶ Coperosa, i. vitreolum viride.
 ¶ Consolida major, consin.
 ¶ Consolida media, grete dayeseghe.
 ¶ Consolida minor, bonworte.
 ¶ Cocula fetida⁸, maythes.
 ¶ Costus est radix herbæ in India nascentis.
 ¶ Costus vel costum, quando simpliciter amarum, et est quædam radix.
 ¶ Costum aliud dicitur dulce.
 ¶ Coturnix, i. quail.
 ¶ Cottana, citonia⁹ idem.
 ¶ Corallus, hujus ii. sunt species, albus et rubeus, quando simpliciter rubeus.
 ¶ Colostrum, lac statim post partum mulsum.
 ¶ Colostra, fe. ge.¹⁰ idem.
 ¶ Coriza¹¹ dicitur opilacio narium de fluxu humorum.
 ¶ Coculæ¹² marinæ sunt testæ quædam ubi pisces latitant quales sunt illæ quæ a peregrinis de Sancto Jacobo¹³ deferuntur. Tales enim pulverizatæ et cum oleo rosarum temperatæ mundificare habent et consolidare.

¹ κικι. ² Earle, E. P. N., *gith corn*. ³ χειράγρα. ⁴ Gout. ⁵ κοιλιακός. ⁶ κοιλία.
⁷ κολοφωνία (sc. ρητίνη). ⁸ Earle, E. P. N., p. 44, *Cotula fetida*, ameruche, miwe; cf. ante sub *Amarusca*. ⁹ Cydonia, quince; cf. Earle, E. P. N., p. 55, *Hoc coccinum*, quoyne.
¹⁰ I. c. femininum genus. ¹¹ κόρυζα. ¹² Cockles. ¹³ Of Compostella; cf. Erasm. Coll. Peregr. Relig. Ergo.

- ☞ **Corona regia**, i. semen melleloti.
- ☞ **Corrigiola**, volubilis minor.
- ☞ **Cornu cervi**¹, i. herbive.
- ☞ **Colica**² **passio** appellatur angustiosa cibi detentio corrupti, deinde ejus expulsio per superiora et inferiora.
- ☞ **Colica passio** a quibusdam ruralibus dicitur malum flance.
- ☞ **Colici** autem dicuntur qui paciuntur dolorem flanci.
- ☞ **Colon** est intestinum quo colantur stercora.
- ☞ **Condilomata**³ sunt nodositates quæ aliquando obstruunt os ani, vel
- ☞ **Condolomata** dicuntur verucae et glandulae praecipue juxta anum.
- ☞ **Codium**⁴, i. papaver.
- ☞ **Confitia rubea**, i. storax rubeus.
- ☞ **Corrigiola major**, i. wodebinde, caprifolium idem.
- ☞ **Crisolocanna**⁵, atriplex.
- ☞ **Cretonia**, i. fex olei.
- ☞ **Cresso**, nasturcium aquaticum.
- ☞ **Crassula major**, aurum valet, an. orpin.
- ☞ **Crassula minor**, vermicularis, an. stancroppe⁶.
- ☞ **Crus**, neutri generis, dicitur coxa.
- ☞ **Crus**, masculini generis, dicitur tibia.
- ☞ **Cronia**⁷ est prolixus morbus corporis qui multis temporibus moratur.
- ☞ **Cronica passio**, i. multum longa et periculosa.

- ☞ **Cucurbita alexandrina**, i. colopentida.
- ☞ **Cucurbita agrestis**, idem secundum quosdam.
- ☞ **Cucumer**, gourde usualis.
- ☞ **Cuscute**, i. podagra lini, doder.

Daucus, hujus duæ sunt species, agrestis et creticus. Item hoc notandum, daucus quandoque sumitur pro pastinaca.

- ☞ **Damphius**, laurus idem.
- ☞ **Darsen**, i. cinamomum illius terræ, s. Arabiæ.
- ☞ **Dendrolibanum**, i. ros marinus.
- ☞ **Dentale**⁸ lapis est.
- ☞ **Dens equinus**, sulphuraca idem, herba est.
- ☞ **Cyperus** idem secundum quosdam.
- ☞ **Dentaria**, i. piretrum.
- ☞ **Diarria** dicitur ingens cursus ventris cum vomitu.
- ☞ **Diarria** est simplex fluxus ventris humoralis.
- ☞ **Dissinteria** est fluxus ventris sanguinolentus.
- ☞ **Dissuria** dicitur involuntaria retentio urinæ, vel dicitur difficultas mingendi, videlicet qui sæpe et in multa quantitate mingit.
- ☞ **Diabetica passio** dicitur immoderata urinæ effusio, vel dicitur chaudepisse.
- ☞ **Diabetes** est immoderatus urinæ transitus per renes.

¹ Earle, E. P. N., p. 46, *Ostragium*, herbyve, lipewurt.

⁶ κώδεια.

⁵ χρυσολάχανον.

⁶ Earle, E. P. N., p. 95.

² καλλιμή.

⁷ χρονία.

³ κονδυλώματα.

⁸ See Antale.

- ☞ **Diatrium**, i. spacium trium dierum.
 ☞ **Diagridium**, i. scamonia cocta.
 ☞ **Diaforetici**, i. cardiaci, vel sic,
 ☞ **Diaforetici** dicuntur qui sudorem incongruum paciuntur.
 ☞ **Diaforesis** dicitur pororum apercio, et inde,
 ☞ **Diaforeticum**, i. pororum aperitivum et sudor.
 ☞ **Diaforetica passio** fit ex nimia pororum apercione.
 ☞ **Dropax**¹, ruptorium idem.
 ☞ **Dindimus**² est rimus per quem natura mittit materiam spermatis ad testiculos.
 ☞ **Dimpnia** est difficultas hanelandi sine sonitu.
 ☞ **Disma** est species asmatis, sed disma fit ex siccitate, asma ex humiditate.
 ☞ **Dyaconidion**³, dyapapaveris idem.
 ☞ **Dyampnetica passio** est involuntaria urinæ emissio.
 ☞ **Dyafragma** est pellicula dividens spiritualia a nutritivis, et inter diafragma et siphac continentur intestina.
 ☞ **Dionisia**, flos cicoreæ.
 ☞ **Dracontia**, proserpinale.
 ☞ **Dragantum**, i. vitreolum, calcantum idem.
 ☞ **Dragantea**, serpentaria, herba colubrina idem.
 ☞ **Dracoma**⁴ dicitur asperitas palpebrarum, inde collirium dracomaticum.

- Ebulus**, an. walwort.
 ☞ **Ebel**, i. savin.
 ☞ **Edera arborea** crescit super arbores et parietes domorum, i. yvi.
 ☞ **Edera nigra** } idem sunt i. hay-
 ☞ **Edera terrestris** } hof⁵.
 ☞ **Egilope**⁶ sunt carnes quæ nascuntur in angulis oculorum juxta nasum, vel sic,
 ☞ **Egilopa** est quædam infirmitas oculi cum minus angulus rotundatur intus crescente carne.
 ☞ **Elactarium**⁷ est succus cucumeris asinini.
 ☞ **Elacteris** est cucumer agrestis.
 ☞ **Elacterides** secundum quosdam sunt cucumeres, tam fructus eorum quam ipsa herba.
 ☞ **Elacterides**⁸ ut quidam volunt sunt catapucie.
 ☞ **Elleborus** quando simpliciter de albo intelligitur.
 ☞ **Elleborus albus** habet folia similia plantagini sed longiora et acuciora. Et crescit ut plurimum in humidis locis, et radicem habet albam habentem multas radículas et stipitem unius cubiti.
 ☞ **Elleborus niger** radicem habet nigram et folia similia fabæ lupinæ, quod marsilium dicitur.
 ☞ **Elleborus niger** minus est maliciosus.
 ☞ **Elleborus**, i. saturgresse.

¹ δρῶπαξ.² διδυμος.³ 'Diacodion, quia ex codia, id est ex papavere, fit.' Isid. (iv. 9.)⁴ πράχωμα.⁵ Perhaps = Hedge-hoof; cf. Alehoof, Tunhoof.⁶ αἰγίλωψ.⁷ ἐλατήριον, cf. Fuchs, H. S., p. 770.⁸ Earle, E. P. N., p. 7, *Tytmallus calatites* (i. e.

γαλακτίτης), ψ is Lacterida.

- ¶ **Eligma**, i. medicina calida per os sumpta.
- ¶ **Elempnium**¹, i. enula campana.
- ¶ **Embroca** idem est quod emplastrum liquidum.
- ¶ **Embroca** ut quidam dicunt est quælibet madida infusio.
- ¶ **Embrocacio** dicitur cum membrum ponitur in aqua calida, sive simplici sive decoctionis herbarum, et illa super membrum cadit ab alto, quod nos fomentum dicimus.
- ¶ **Emoptois** est emissio sanguinis per os.
- ¶ **Emoptoica**² passio, i. sputum sanguinis.
- ¶ **Emoptoici**, i. vomentes sanguinem.
- ¶ **Empima**, i. sputum saniosum ex pulmonis infectione proveniens.
- ¶ **Emagogum**³ dicitur medicina purgans sanguinem.
- ¶ **Emfraxis** interpretatur opilacio.
- ¶ **Emigranea**⁴ passio dicitur quæ medietatem cranei sive capitis occupat.
- ¶ **Emplastrum** dicitur dura confectio ex diversis rebus et glutinosis quæ manibus malaxari possunt.
- ¶ **Emeroc**⁵, an. hounde fenel.
- ¶ **Embotum** est instrumentum factum ad modum tubæ.
- ¶ **Emoroide**, i. ficus, videlicet infirmitates quæ circa anum sanguine fluunt.

- ¶ **Emorosagia** est fluxus sanguinis.
- ¶ **Emfraxis** aliquando dicitur duricies, et aliquando opilacio viarum urinalem.
- ¶ **Elytropia**⁶ sive **eloytropia**, i. sponsa solis, solsequium idem.
- ¶ **Electrum** est mixtura auri et argenti.
- ¶ **Ebul**, i. mensis Octobris.
- ¶ **Enula campana** similis est majori titimallo. Cortice et radice utimur.
- ¶ **Enfraxis** est opilacio viarum urinalem.
- ¶ **Epatica**, an. liverwort, herba frigida est.
- ¶ **Epithumi**⁷, fila quædam sunt quæ nascuntur super thimum. Nascuntur etiam super alias herbas et frutices sed eo magis utimur quod super thimum. Calidum est et siccum in secundo gradu.
- ¶ **Epitima**⁸ est molle emplastrum.
- ¶ **Epitima** ut quidam dicunt dicitur quando res pulverizatæ subtiliter temperantur cum aliquo liquore ad spissitudinem mellis et pecia aliqua ibi intingitur et locus epithimatur.
Est autem epithima de succis unctio pura.
- ¶ **Epiala fe[bris]**⁹, est in qua vitreus humor in exterioribus partibus corporis est.
- ¶ **Epilencia**¹⁰ est morbus caducus a cerebro.

¹ Helenium, 'Ελένιον, formed from Helen's tears.

² αίμοπτιικός.

³ αίμαγωγόν.

⁴ ήμικρανία, megrim; Fr. migraine: cf. ante sub Cephalica.

⁵ Cf. Amarusca, Amaruche.

⁶ ήλιοτρόπιον.

⁷ επίθυμον, dodder of thyme.

⁸ επίθεμα.

⁹ ήπιάλος πυρετός.

¹⁰ έπιληψία = έπίληψις.

- ¶ **Epifore oculorum** sunt apostemata quæ nascuntur super oculos.
- ¶ **Eruca**, tam semen quam herba, an. skirwhit. Calidus est in secundo gradu, siccus in primo.
- ¶ **Erinacius**¹ sive **hericius**, animal est spinosum cujus duæ sunt species, s. aquaticus et terrestris qui nobilior est.
- ¶ **Erisipila**² interpretatur sacer ignis i. execrabilis.
- ¶ **Erugo**, multæ sunt erugruges sed quando simpliciter de erugine eris vel cuperi vel auricalci intelligitur.
- ¶ **Erundinea**³, i. celidonea.
- ¶ **Eruca**, sinapis albus, an. cherloc.
- ¶ **Erpillum**, cicer idem.
- ¶ **Ermoyse**, muggewede, arthemesia idem.
- ¶ **Erascopos**, i. caprarum fimus.
- ¶ **Escara**⁴ est crusta sive de scabie sive de combustionem nata.
- ¶ **Esbrium**, saltica, lilifagus, cupatorium idem, licet quidam lilifagum accipiant pro sola agresti salvia.
- ¶ **Esbrium**, secundum quosdam i. majorana.
- ¶ **Eupatorium**, i. salvia agrestis.
- ¶ **Eviscus**⁵, altea idem.
- ¶ **Euforbium gummi** est cujusdam arboris.

- ¶ **Encatisma**⁶ est balneum particulare sicut fit in dissinteria quando patiens sedet in decoctione aliquarum herbarum et sedet super illas herbas usque ad locum lumarum vel circiter.
- ¶ **Experimentum** est id quod a prudentibus ratione est inventum.

Faba egiptiaca, i. lupinus.

- ¶ **Fagus**, i. centaurea minor.
- ¶ **Farfara**⁷, i. ungula caballina.
- ¶ **Faufel**, i. piper nigrum.
- ¶ **Faba inversa**⁸ herba est.
- ¶ **Fagin**⁹, i. comedere, et inde venæ fagitudæ s. venæ quæ sunt in carnositate faciei juxta extremitates oris, vel sunt venæ sub lingua ut in Rogero c. de squinancia.
- ¶ **Fabaria**¹⁰ } idem, an. levike.
- ¶ **Fanero**y } idem, an. levike.
- ¶ **Farinacia**, i. medicina laxativa.
- ¶ **Fantastica passio** dicitur quando quis in sompnis diversas fantasias et terribiles ymaginaciones sompniat ut aliquando a sompnis excitetur.
- ¶ **Febrifuga**, centaurea minor.
- ¶ **Fessura** vel
- ¶ **Fessera** } vitis alba i. brionia.
- ¶ **Fessire** }

¹ Erinaceus, hedgehog.

² ἐρυσίπelas.

³ Hirundinaria.

⁴ ἐσχάρα, eschar, scar.

⁵ Eviscus, hibiscus.

⁶ ἐγκάθισμα.

⁷ Tussilago farfara.

⁸ Sedum Telephium, Fuchs,

H. S., p. 877.

⁹ φαγείν.

¹⁰ Earle, E. P. N., p. 44, *Fabaria*, faverole. Fuchs, H. S., p. 877,

fabaria = crassula major = telephium. With levike compare leomeke (Earle, E. P. N., p. 43) and leomuc (id. p. 11), also id. p. 76, *Grassula*, hlecomuc.

- ☞ **Ferrugo**, sinder.
- ☞ **Ferrugo** secundum quosdam est arena relicto[a?] in fundo alvei aquæ fabrōrum.
- ☞ **Feniculata**, herba longa gracilis quæ nascitur in aquis.
- ☞ **Ferula**, hujus multæ sunt species.
- ☞ Diversarum ejus specierum sunt gumme sagapinum amoniacum galbanum oppopanacis et asafetida et præter istas est usualis ferula nullam faciens gummam.
- ☞ **Ferrarium** est id quod invenimus in trunco in quo faber refrigerat forcipem.
- ☞ **Feniculus porcinus**, peucedanum idem.
- ☞ **Feniculus Sanctæ Mariæ**, antedefenel. Similis est amaruscæ.
- ☞ **Feuger**¹, i. ferne, filix idem.
- ☞ **Febrifuga**, i. arbor Sanctæ Mariæ, matricaria idem.
- ☞ **Fisticus**² fructus est testam habens et nucleum.
- ☞ **Filix**, i. ferne.
- ☞ **Filix quercina**, i. polipodium.
- ☞ **Ficida**, galla idem.
- ☞ **Ficus fatua**, i. sicomorum³.
- ☞ **Filago**, i. chauvet⁴.
- ☞ **Fiala** dicitur continere 5 i. et 13.⁵
- ☞ **Filipendula** } idem, similis est mil-
- ☞ **Fisalidos** } lefolio.
- Sed radicem nodosam habet unico nodo subrubeo oblongo, minor

autem est millefolio et multum habet floris, et habet stipitem unam gracilem et album florem. Crescit in harenosa terra et quando extrahitur a terra non debet abluī.

- ☞ **Fistula bufonis**, fumus terræ idem, calidus est in primo gradu, siccus in secundo.
- ☞ **Flos eris**, i. cuperosa.
- ☞ **Flos salis**, i. sal subtiliter tritus et pulverizatus.
- ☞ **Flegmon**⁶ proprie ponitur pro apostemate sanguineo.
- ☞ **Flamgogum**⁷ dicitur medicina purgans flammam [?].
- ☞ **Flos syriacus**, flos malvæ, sed ros syriacus est flos orni.
- ☞ **Flaura**, planta leonis.
- ☞ **Flammula**, i. sperwort, calidus est et siccus in quarto gradu.
- ☞ **Flosmus**⁸, tapsus barbastus idem.
- ☞ **Focilia** sunt ossa a cubito usque ad manum.
- ☞ **Folium paradisi**, malabatrū idem.
- ☞ **Foliorum** quando simpliciter ponitur in receptis folia sunt gariofili.
- ☞ **Fomentacio** est membri positio in decoctione aliquarum herbarum aut cum spongia, vel pannum lineum illa aqua infundatur et super membrum ponatur et sæpe renovetur.

¹ Fr. fougère : see post, Fugerole.

² πιστάκια, pistachio nuts.

³ As though συγκόμπος

were συγκόμπος.

⁴ Perhaps cudweed.

⁵ One drachm and a half.

⁶ φλεγμονή.

⁷ φλεγμαγωγόν.

⁸ φλόμος, mullein, cf. Earle, E. P. N., p. 17, Fromos, vel lucernaris, vel insana, vel lucubros, candel-wyrt.

- ☞ **Fragaria** } an. straubery.
 ☞ **Fraser** }
 ☞ **Fresgunda**¹, i. bruscus.
 ☞ **Frugalitas** paupertas est voluntaria.
 ☞ **Fumus terræ**, fumeter.
 ☞ **Furfurista** est passio capitis cum
 a capite vel aliunde resolvuntur
 squamæ similes furfuribus.
 ☞ **Fuga demonum**², herba Sancti
 Johannis.
 ☞ **Fugeroles**, an. ferne yat growes on
 londe.
 ☞ **Fustis titimalli**, i. esula³.
 ☞ **Fulfel**, i. piper usuale.
 ☞ **Fuligo** illa est mortuæ carnis cor-
 rosiva quæ raditur a funda patellæ
 veteris vel cacabi⁴.
 ☞ **Fu**, valeriana idem.
 ☞ **Fulful** fructus est similis in virtute
 glandi, durus, ponticus in sapore,
 frigidus et siccus in secundo gradu.
 ☞ **Fungus abietis**, agaricus idem.

 ☞ **Galac**⁵, lac.
 ☞ **Galle**, i. poma quercina.
 ☞ **Gagates**, lapis est qui trahit paleas
 et cortices tritici, i. geet⁶.
 ☞ **Gallitricum**⁷ } i. centrum galli, i.
 ☞ **Galli crista** } oculus Christi.
 ☞ **Gariofilus**⁸ **agrestis**, i. asarum.
 ☞ **Gariofilata**, avancina idem.
 ☞ **Gasith**, i. eupatorium.
 ☞ **Gayl**, i. mirta⁹.

- ☞ **Gersa** est quoddam album quod fit
 de radice brionix cucumeris agres-
 tis et similibus.
 ☞ **Gezar**, i. baucia.
 ☞ **Genesta** } idem, i. mirica, reubis
 ☞ **Genestula** } [rubus?] agrestis idem.
 ☞ **Gentiana**, baldemoyne, careswete,
 idem.
 ☞ **Germandria major**, quercula ma-
 jor, camepiteos idem sunt.
 ☞ **Germandrea minor**, quercula mi-
 nor, camedreos idem sunt.
 ☞ **Germandrea simpliciter**, came-
 dreos.
 ☞ **Geniculata**, poligonia idem.
 ☞ **Gith** est nomen equivocum, s. ad
 ciminum Ethiopicum et ad nigel-
 lam, et est gith nomen indeclin-
 abile.
 ☞ **Gipsus**¹⁰ **plastrum**, terra glutinosa
 cujus quædam species est lucida,
 et hoc dicitur specular.
 ☞ **Gladiolus**, accorus idem.
 ☞ **Gladiolus ortensis**, i. yris.
 ☞ **Glaucum agreste**, i. celidonia
 agrestis.
 ☞ **Glaumatici** dicuntur qui oculos ap-
 tos habent et non vident.
 ☞ **Glis animal**, glis terra tenax, glis
 lappa vocatur.
 ☞ **Glabries**, i. tineæ¹¹.
 ☞ **Glicon**¹² } idem sunt, i. pulegium
 ☞ **Gliconum** } regale.

¹ Earle, E. P. N., p. 45, *Frisgonem*, fresgun, cue-hole (=cneholen, i.e. butcher's broom).

² It. caccia diavoli.

³ Spurge; cf. Fuchs, H. S., p. 888.

⁴ κάκκαβος, κακκάβη.

⁵ γάλα.

⁶ Jet.

⁷ καλλίτριχον.

⁸ καρνύφυλλον.

⁹ Earle, E. P. N., p. 48, *Mirtus*, gazel.

¹⁰ γύψος.

¹¹ Possibly Ring-worm; cf. post, Tinea.

¹² γλήχων,

pennyroyal.

- ¶ Grinicus, cuscute idem.
- ¶ Glicoricia, i. liquoricia.
- ¶ Glaucia, i. celidonia.
- ¶ Glicida, i. pionia.
- ¶ Golena¹, i. origanum.
- ¶ Gonorrhea, i. fluxus spermatis involuntarius.
- ¶ Granum solis, i. milium solis, i. gromil.
- ¶ Gramen est nomen cujuslibet herbæ, tamen specialiter accipitur in medicina pro quadam herba cujus radix usualiter ponitur in oximelle et in multis aliis, an^{ce}. quikes.
- ¶ Gratia dei similis est ypericon in foliis sed major. Quidam dicunt quod est herba quæ dicitur morsus diaboli.
- ¶ Gutta, i. armoniacum.
- ¶ Gummi juniperi, i. vernix.
- ¶ Gummi quando simpliciter de arabico intelligitur.
- ¶ Gummi pini, i. pix resina, i. sagapinum² vel serapinum secundum quosdam.
- ¶ Gusis, i. galbanum.

Hasce vel hace, i. ysope yspanus.

- ¶ Harmer, i. fructus juniperi.
- ¶ Haseth, i. tribulus vel balaustia.
- ¶ Hastula regia, i. woderove.
- ¶ Halsewort, i. crassula major³.

- ¶ Herpillum, serpillum idem.
- ¶ Hebel, i. savina vel juniperus.
- ¶ Hezerehassen, i. vitis alba.
- ¶ Herba paralisis, i. coustop, alia est a primula veris.
- ¶ Hericius sive erinacius⁴ animal est spinosum.
- ¶ Herba leporina, i. satirion.
- ¶ Herba matricis⁵ stipitem habet quadratum rubeum.
- ¶ Herisipila⁶, i. ignis sacer vel acer.
- ¶ Herba Sancti Johannis } idem, i.
- ¶ Herba perforata⁷ } ypericon.
- ¶ Herba aquilaris, i. celidonia.
- ¶ Hennekersen, i. bursa pastoris.
- ¶ Herba catholica, i. laureola⁸, vel secundum quosdam idem est quod atriplex.
- ¶ Herba Sancti Petri, primula veris idem.
- ¶ Herba luminaria⁹, tapsus barbatus idem.
- ¶ Herba acetosa, acedula idem.
- ¶ Herba fullonis, borith idem.
- ¶ Herba cruciata, i. croyse.
- ¶ Herba colubrina, serpentaria idem.
- ¶ Herba fortis, i. absinthium.
- ¶ Herba pigmentaria, melissa idem.
- ¶ Herba pedicularis¹⁰, stafisagria idem.
- ¶ Herba fabaria³, i. crassula.

¹ Earle, E. P. N., p. 24, *Horidanum*, elone; p. 30, *Orianthum*, eolone; p. 79, *Origanum*, curmelle vel elene. 'Origanum quod Latinè Colena interpretatur propter quod infusum coloret vinum.'

Isid. xvii. 9.

² σαγάπηνον.

³ I.e. sedum telephium.

⁴ Erinaceus, hedgehog.

⁵ Matricaria.

⁶ ἐρυσίπτελας.

⁷ From the punctures in the leaves.

⁸ Spurge,

so that Catholica may be Cathartica; cf. Earle, E. P. N., p. 27, *Catharticum*, libb-corn.

⁹ Earle, E. P. N., p. 17, *Lucernaris*.

¹⁰ See ante Caputpurgium.

- ☞ **Herba splenion**¹, i. lingua cervina. scolopendria idem.
- ☞ **Herba Stæ. Mariæ**, i. febrifuga, vel secundum quosdam idem est quod athanasia.
- ☞ **Herba judaica**, tetrahit idem.
- ☞ **Herba venti**², i. scabiosa secundum quosdam.
- ☞ **Herba muscata**³, i. hastula regia, woderove.
- ☞ **Harefote**, i. avancia⁴.
- ☞ **Herba siriacæ**, i. malve.
- ☞ **Herba christiana** similis est amaruscæ.
- ☞ **Herba aaron**, i. pes vituli⁵.
- ☞ **Herba scelerata**, i. apium risus.
- ☞ **Herbe pelerine**, i. gosegresse.
- ☞ **Hippia**⁶, i. chyken mete.
- ☞ **Hyalon**⁷, i. vitrum.
- ☞ **Hozorus**, i. liquoricia.
- ☞ **Hod**, i. lignum aloes.
- ☞ **Homospalta**⁸ est spatium ab humero usque ad caput spinæ superioris, vel dicitur planicies illa super quam onera feruntur.
- Jacia alba**, scabiosa.
- ☞ **Jacia nigra**, matfelonn⁹.
- ☞ **Iarus**, barba aaron, pes vituli, idem; cornuta habet folia: i. zekesterse¹⁰.
- ☞ **Iabrot**, i. radix mandragoræ.
- ☞ **Jacinctus** equivocum est ad lapidem et florem.
- ☞ **Ydropisis**¹¹ est defectus virtutis digestivæ in epate inflationem membrorum generans.
- ☞ **Idromel**¹² fit ex melle et aqua frigida sine omni decoctione, multociens tamen sumitur pro mulsa.
- ☞ **Idromel** sic fit, recipe ii. partes aquæ et tertiam mellis. Quidam autem dicunt quod hydromelle et succo macianorum¹³ est commixtum.
- ☞ **Ydroleon**¹⁴ fit ex oleo olivarum et aqua, ita ut sint ii. partes aquæ et tertia olei.
- ☞ **Ydrogogum**¹⁵, i. purgans aquosos humores, et dicitur ab ydor quod est aqua et agos quod est ducere, quasi educens aquosos humores.
- ☞ **Ydrophouia**¹⁶ dicuntur timentes aquam. Ydor enim grece latine dicitur aqua, et phouos metus.
- ☞ **Iersa** autem proprie fit de iaro et serpentaria, cerusa vero de plumbo, quæ pessima est, corrumpit autem dentes et facit os fetere.
- ☞ **Ierse**, i. ceruse.

¹ ἀσπλήνιον, milt-waste, σπληνοδάπανος, Nic. Myreps, viii. 82; cf. Plin., Hist. Nat., xxv. 5; and Earle, E. P. N., p. 33, *Spimon*, vel *reverion*, brun-wyr (probably *Splenion* vel *Teurcion*).

² Anemone, ἀνεμώνη.

³ Earle, E. P. N., p. 90.

⁴ Earle, E. P. N., p. 42, *Avencia*, avence, hare-fot; and also p. 5, *Leporis pes*, þ is Haran hig.

⁵ From the shape of the leaf.

⁶ See post sub Ippia.

⁷ ὕαλος.

⁸ ὠμοπλάτη.

⁹ Frequent in Torriano's

Diet. for knapweed.

¹⁰ Identical in sense and derivation with *wakerobin* and *cuckoo-pintle*;

zekes = Ger. Gaukes.

¹¹ ὕδρoπίασις, hydropisis, Plin. Hist. Nat., xx. 3.

¹² ὕδρoμέλι.

¹³ See post sub Mala maciana.

¹⁴ ὕδρoλάιον.

¹⁵ ὕδρoγαγόν.

¹⁶ ὕδρoφοβία.

- ☞ **Yera**¹ interpretatur sacra, inde yeralogo², yerapigra i. sacra amara, pigra³ enim interpretatur amarum, et yera rufini et alia hujusmodi.
- ☞ **Illafeos**, i. bardona⁴ sive lappa inversa quod idem est.
- ☞ **Yliaca**⁵ est passio intestinorum gracilium cum constipacione ventris et frequenti vomitu et dolore vehementi.
- ☞ **Inpetigo** est scabies sicca.
- ☞ **Inopos**⁶ est color urinæ vergens in nigredinem ut vinum nigrum.
- ☞ **Incuba** solsequium cicoreaque sponseque solis.
- ☞ **Incubus**⁷ nomen est morbi.
- ☞ **Jovis barba**⁸, semperviva idem.
- ☞ **Ypericon**⁹, herba Sancti Johannis.
- ☞ **Ipoquistidos**¹⁰ est succus fungi qui nascitur ad pedem rosæ caninæ.
- ☞ **Ippia**¹¹, i. morsus gallinæ, hujus autem duæ sunt species s. major et minor.
- ☞ **Ippia major**, i. pimpermella cum flore rubeo.

- ☞ **Ippia minor**, i. chickenmete. Ippia gallinæ mors est morippia morsus.
- ☞ **Ypocondrium**¹² est locus sub teneritate costarum, et dicitur ab ypos quod est sub, et condrium¹³ costa.
- ☞ **Ypostasis** est superfluitas terciæ digestionis, et sic dicitur quasi substans.
- ☞ **Yringus**, salinca idem.
- ☞ **Yris** purpureum florem (in modum azuri) gerit, yreos album: Gladiolus croceum, sed spatula fetida¹⁴ nullum.
- ☞ **Yris illirica**, i. gladiolus ortensis.
- ☞ **Yrinum**¹⁵ olivum, i. de yri illirica.
- ☞ **Yri**, i. radicis quæ yreos appellatur.
- ☞ **Ysopus**¹⁶ humida est sordities aggregata super lanam yliorum ovium, vel lana non lota decocta in aqua et inde residente erit pinguedo viscosa quæ dicitur ysopus humida.
- ☞ **Ysopus cerotum**, succus lanæ succidæ per decoctionem extractus.
- ☞ **Ysopus**¹⁷ agrestis, satureia idem.

¹ *ἱερά*, a nostrum or receipt, see post, p. 44.

⁴ Burdock; see ante Bardana.

⁵ Lat. *ilia*.

the mythological stage.

⁸ Earle, E. P. N., p. 47, *Jovis barba*, jubarbe, singrene; Fuchs, H. S., p. 40.

⁹ *ὑπέρικος*; cf. *ἐπέικη*, heath.

¹⁰ *ἵποκιστίς*. Cf. Earle, E. P. N., p. 47, *Ipoquistidos*, hundes-rose. According to Gerarde (Lond. 1636), p. 1281, the Holly Rose is called in Greek *κίστος* or *κίσθος*, in Latin *rosa sylvatica*, and of divers *rosa canina*, but not properly. The fungous excrescence growing from its root is called *ἵποκιστίς* and also *κύτινος*; it is (p. 1275) sometimes yellow, sometimes green, sometimes white, and from it is extracted a juice called in shops Hypocistis.

¹¹ Earle, E. P. N., p. 59, *Hec Ipia*, chekyn-mette; also p. 65, *Hoc morsus poli*, a schykyn-w . . . , which is doubtless *morsus pulli*; p. 46, *Intiba*, muruns, chikne-mete, where something has got wrong in *Intiba*; also p. 33, *Muronis*, cicena mete.

¹² *χόνδρος*.

¹⁴ Fuchs, H. S., p. 869.

¹⁵ *ἱρινόν*.

¹⁶ *οἰσύνη*; cf. Plin., Hist. Nat., xxix. 2.

¹⁷ *ὑσσώπος*.

- ☞ **Ysculi**¹ sunt vermes terræ i. lumbrici.
- ☞ **Ysofagus**² est via cibi in gutture, vel sic,
- ☞ **Ysofagus** est membrum oblongum rotundum carnosum, a radicibus linguæ incipiens usque ad meri, i. os stomachi, protensum.
- ☞ **Ysinon** est inter ysofagum et tracheam arteriam.
- ☞ **Yekesterse**³, barba aaron, pes vituli.
- ☞ **Inguines** sunt partes ex utraque parte pectinis sub umbilico ubi s. conjunguntur coxæ hanchis. Ibi nascuntur bubones inferiores quæ sunt emunctoria epatis sicut subassellæ cordis.
- ☞ **Iusquiamus**, an. henebon⁴, cujus est triplex maneries alb. ruf. et nig. sed nigra est mortifera, aliæ duæ competunt medicinæ.
- ☞ **Jujube**⁵, i. poma Sancti Johannis, fructus est calidus et humidus in primo gradu.
- ☞ **Jumex**, i. vacca juvenis.
- ☞ **Juniperus**, an. quikentre.
- ☞ **Grana Juniperi**, uva et semen ejusdem.

Kalendula est herba crescens in hortis portans florem rubeum vel

croceum de quibus floribus faciunt sibi juveniculæ coronas, solsequium idem.

- ☞ **Katarticum**, i. laxativum.
- ☞ **Kacabre**⁶, i. lambre.
- ☞ **Karabe**, i. vernix.
- ☞ **Kartamus**⁷ est semen croci orientalis.
- ☞ **Kannus**, cayssel.
- ☞ **Karmen** } i. siler montanum.
- ☞ **Kermon** }
- ☞ **Keysim**, i. levisticum.
- ☞ **Kerse**, i. cinamomum.
- ☞ **Kekingi**⁸ species est solatri.
- ☞ **Kebuli** species est mirabolanorum.
- ☞ **Keiri**⁹, i. violaria. Crescit super muros cum floribus croceis in Aprili.
- ☞ **Kyanos**¹⁰ est color urinæ varius, mixtus ex albo nigro et rubeo, vel est color ut purpura.
- ☞ **Kylis**¹¹ succus, et kylis vena quædam.
- ☞ **Kyst**¹², i. st. i. et β.

Lapacium¹³, an. dock, hujus sunt ii. species s. acutum et rotundum. Quando simpliciter acutum intelligitur.

- ☞ **Lappa major**, i. bardona¹⁴.
- ☞ **Lappa incisa**, i. agrimonia.
- ☞ **Lana succida**¹⁵, i. non lota.
- ☞ **Lactuca agrestis**, i. scariola¹⁶.

¹ σκώληξ? Cf. Serapion, p. 284, 'Cheratin id est ysculi, vel lumbrici terreni.' ² οἰσοφάγος.
³ See ante sub Iarus. ⁴ Earle, E. P. N., p. 47, *Iusquiamus*, chenille, hennebone; i.e. *Hyoscyamus*, henbane (Ger. Bohne = κνίμος). ⁵ ζιζυφον. ⁶ See ante Cacabre. ⁷ κνήκος, see Gerarde.
⁸ Alkakingi. ⁹ Wall-flower, cheiranthia cheiri. Fuchs, H. S., p. 512, 'officinis Mauritanâ voce Cheiri vel keirin appellatur.' ¹⁰ κνάνεος. ¹¹ χυλός. ¹² An Arabic measure; see Holyoke.
¹³ λάπαθον. ¹⁴ Earle, E. P. N., p. 46, *Lappa*, bardane, clote; i.e. *Arctium Lappa*. ¹⁵ See ante sub Ysopus. ¹⁶ Scariola, Fuchs, H. S., p. 742.

- ☞ **Lactuca silvestris**, i. endivia.
 ☞ **Lac papaveris**, i. opium.
 ☞ **Lacca** est gumma herbæ.
 ☞ **Laccarides**¹, semen laureolæ.
 ☞ **Ladanum**² dicitur nasci de rore celi, unde dicitur quod ladanum est jus coagulatum cadens super prunas, et est calidæ et siccæ complexionis.
 ☞ **Lactucella**, endivia, scariola, sowethistel idem sunt secundum quosdam.
 ☞ **Labrum veneris**³, an. wokethistel⁴.
 ☞ **Lapis armenicus** dicitur a regione illa.
 ☞ **Lapis lincis**⁵ dicunt quidam quod fit de urina lincis tempore petulantia, quæ induratur in lapidem.
 ☞ **Lapis judæicus**, i. agapis vel agatis⁶.
 ☞ **Lasar**⁷, i. asafetida.
 ☞ **Lactarides**¹ sunt catapuciæ⁸ secundum quosdam.
 ☞ **Lepida**⁹, i. squama, inde
 ☞ **Lepidos calcis**¹⁰, i. squama sive batitura eris.

Leucopiper, i. piper album. Græci autem pro albo pipere accipiunt quoddam minutum planum sine rugis quod invenitur in pipere

nigro, sed apotecarii nostri pro eo utuntur quibusdam cathapuciis⁸ magnis.

- ☞ **Lentigo** super aquam crescit, an¹⁰. enedmete¹¹.
 ☞ **Lempnias**, auripigmentum idem.
 ☞ **Lienteria**¹² est fluxus ventris quando qualis cibus recipitur talis emititur, et dicitur lenteria a levitate interiorum i. intestinorum, ideo cibus cito labefacit a stomacho.
 ☞ **Lignum crucis**, i. viscus quercinus,
 ☞ **Lingua passerina**, i. poligonia vel centinodium.
 ☞ **Lingua arietis**¹³, i. arnoglossa.
 ☞ **Lingua agni**, i. plantago.
 ☞ **Lingua avis**¹⁴, herba quædam, et quandoque accipitur pro semine fraxini.
 ☞ **Lingua avis**, i. stichewort i. pigle.
 ☞ **Lingua cervina**, scolopendria idem.
 ☞ **Litargia**¹⁵ est passio capitis in parte posteriori subter craneum, vel sic, litargia est oblivio mentis quæ fit ex flemate [?] replente partem cerebri superiorem.
 ☞ **Litargia** dicitur oblivio cum sompno, et a quibusdam dicitur subeth¹⁶.

¹ Earle, E. P. N., p. 7, *Lacterida* (= τιβημᾶλλος γαλακτίτης); and p. 29, *Lacyride*, lib-corn; also id. p. 77. ² *λήθανον*—so that prunas must mean *λήδον*. ³ Venus's Laver, or Bason, the

Teasel, from holding water, which procured for it the name Dipsacus. Fuchs, Hist. Stirp., p. 251.

⁴ Perhaps *walk-thistle*; It. gualcare; and *walker*, a fuller. ⁵ *λυγκούριον* as though from *λυγκὸς οὖρος*; see Pliny, Hist. Nat., xxxvii. 2. ⁶ Achates, agate. ⁷ Plin. Hist. Nat., xix. 3, *Laser*, the juice of the *laserpitium*, or *silphium* of Cyrene; cf. Herod., iv. 169. ⁸ Spurge, *καταπότια*.

⁹ *λεπίς*. ¹⁰ *λεπιδόχαλκος* = *λεπίς χαλκοῦ*, Diosc. v. 89, 90. ¹¹ I. e. Duck-meat. Ened,

Lat. anas, Ger. Ente; cf. Promptorium Parvulorum, p. 140, 'Lenticula, endemete, for dooke-lyngys.' The word has almost entirely disappeared—its last trace being in the *d* of *drake* (enterik).

¹² *λειεντέρια*. ¹³ Lamb's tongue Plantain. ¹⁴ It. lingua d' uccelli, for the keys of the ash;

Torriano. ¹⁵ *ληθαργία*. ¹⁶ See ante Asubeth.

- ☞ **Lilium celeste**, cujus radix dicitur yreos.
- ☞ **Linochides**¹, i. mercurialis.
- ☞ **Libanotides**², i. ros marinus.
- ☞ **Liquiricia**, i. glicoricia idem.
- ☞ **Lilifagus**, salvia agrestis idem.
- ☞ **Ligustrum** est quasi agreste lilium, i. flos minoris volubilis³ ascendens sepes.
- ☞ **Ligustrum**, i. corrigiola⁴ idem.
- ☞ **Licium**⁵ fit de succo caprifolii, sed non fit apud nos.
- Litargirum** est fæx auri sive argenti sive eorum spuma, est quando simpliciter auri.
- ☞ **Lilium aquaticum**, an. edocke⁶; flos ejus nenufar.
- ☞ **Lignum aloes**, i. lignum amarum.
- ☞ **Limphaticus**⁷, i. lunaticus.
- ☞ **Linaria**, i. wilde flax.
- ☞ **Lollium**, zizannia⁸ idem.
- ☞ **Locium**, i. urina.
- ☞ **Lohoc**⁹, i. confectio quæ lambi dicitur.
- ☞ **Luf**¹⁰, i. herba serpentaria.
- ☞ **Lupinus**, faba egiptiaca.
- ☞ **Lumbrici**, vermes longi terrestres.

- ☞ **Lumbi** sunt carnes illæ musculosæ quæ spinæ adhærent et etiam renibus a dextra et a sinistra.

Malabattrum¹¹, folium paradisi idem, latum habet folium et subalbidum boni odoris, quod invenitur in paludibus Indiæ.

- ☞ **Maratrum**¹², feniculus, tam semen quam herba.
- ☞ **Macropiper**, i. piper longum.
- ☞ **Magnes lapis** est qui et adamas dicitur et diamas, i. durissimus ille lapis.
- ☞ **Malum granatum**¹³ } idem.
- ☞ **Malum punicum** }
- ☞ **Mala maciana**¹⁴ } idem sunt secun-
- ☞ **Mala silvestria** } dum quosdam,
- ☞ sed intellige quod mala maciana sunt mala usualia et domestica.
- ☞ **Mala citonia**, cottana idem, coyns¹⁵.
- ☞ **Malum** quando simpliciter de pomo usuali intelligitur.
- ☞ **Mala granata** dulcia habent grana rubea.
- ☞ **Mala granata** simpliciter acetosa intelligimus.

¹ Perhaps *λυόσωσις*, Fuchs, H. S., p. 529. ² *λιβανωρίς*. ³ *Convolvulus minor*. ⁴ From *corrigia*, a little shoe-latchet, which, however, is properly knot-grass (*Polygonum*); cf. Fuchs, H. S., p. 676. Here, however, Bind-weed (*Convolvulus*) is meant, and perhaps the identification may have been helped by deriving *ligustrum* from *ligare*. In Earle's E. Plant Names *Ligustrum* is called *hunisuge* (p. 19), *hunisuca* (p. 30), and *triffoil*, *hunisuccles* (p. 46); it is also glossed as *primerose* (p. 59), and *cowslype* (p. 63). Virgil's 'alba ligustra' (Ecl. ii. 18) has received more than one interpretation.

⁵ *λύκιον*. ⁶ I.e. water-dock; cf. Earle, E. P. N., p. 16, *Nimphaea*, *ea-docca*. ⁷ *Lymphaticus*, perhaps affected with hydrophobia. ⁸ *ζιζάνια*. ⁹ An old word equivalent to *linctus*, see Foesius, Pharmacop. Bas. 1561, p. 349. ¹⁰ *λούφα*, Diosc. ii. 197.

¹¹ *μαλάβαθρον*, possibly *areca nut*. ¹² *μάραθρον*. ¹³ *Pomegranate*, Earle, E. P. N., p. 55.

¹⁴ Earle, E. P. N., p. 18, *Malus matranus*, surmelst apulder; also p. 22, *Melianum*, milisc æppel.

¹⁵ See ante sub Cottana.

- ☞ **Martha**, i. valeriana.
- ☞ **Maculatum trifolium**. mellelotum idem est.
- ☞ **Macedonicum**¹, alexandrinum idem.
- ☞ **Malum terræ**², ciclamen.
- ☞ **Mazakata**, tucetum³, hilla, vulgariter salsicia⁴, i. sausither.
- ☞ **Malagma**⁵ est mollificativum saniem prohibens.
- ☞ **Marcilia**, i. folia lupina.
- ☞ **Maraharer**, i. caper.
- ☞ **Mabatematicon** vel } i. succus cali-
- ☞ **Mabathemtis** } culi agrestis.
- ☞ **Majorana**⁶, persa samsucus⁷.
- ☞ **Mater herbarum**⁸, arthemisia idem.
- ☞ **Mavaviscus**⁹, altea idem.
- ☞ **Mater silvarum**¹⁰, i. caprifolium.
- ☞ **Manna** est quoddam dulce quod fit de rore cadente super quasdam herbas vel arbores certis temporibus.
- ☞ **Mandragora** herba est similis consolidæ majori in foliis, sed majora sunt et spissiora et parum aspera. De pomis autem mandragoræ fit oleum mandragoratum.
- ☞ **Mastix** gumma est.
- ☞ **Marubium**, prassium¹¹ idem, an. horehoune, et dicitur marubium album, aliud autem est marubium rubium sive nigrum quo non utuntur moderni medici.
- ☞ **Marmor album**, i. alabastrum.
- ☞ **Matricaria**, arthemisia idem.
- ☞ **Maguderis**, malva crispis¹², planta leonis idem.
- ☞ **Macis**¹³ non est flos musca muscatæ ut quidam credunt, sed adhæret ipsi nuci muscatæ, circum quidem juxta ramum, ut potest videri in avellana.
- ☞ **Melissa** herba est quæ a quibusdam dicitur baume.
- ☞ **Melissa**, herba pigmentaria idem, an. medewort¹⁴ secundum quosdam.
- ☞ **Mentastrum**, menta agrestis idem.
- ☞ **Mespyla** sunt fructus, meyles¹⁵ idem.
- ☞ **Menta romana**, herba Sanctæ Mariæ.
- ☞ **Melanopiper**, i. piper nigrum.
- ☞ **Meratum vinum**, i. purum.
- ☞ **Merdasengi**, i. litargiri, secundum alios plumbum ustum ablutum.
- ☞ **Melachion**, i. opium.

¹ I.e. Petroselinum; cf. Earle, E. P. N., p. 43. *Closera*, alisaundre, wilde percil. ² Earle, E. P. N., p. 73, *Cyclaminos*, eortheppel; cf. also pp. 11, 78. ³ Pers. Satt. ii. 42. ⁴ Sausages. ⁵ μάλαγμα, it occurs twice in Professor Earle's lists. ⁶ Marjoram. ⁷ Its Italian name according to Fuchs, H. S., p. 733, Sansucco Persa. Sambucus (elder) and σάμψυχον (marjoram) are constantly confused; cf. Earle, E. P. N., pp. 9, 33, 82. ⁸ Earle, E. P. N., p. 26, *Artimisia*, mug-wyrt, merherbarum; cf. also p. 13. ⁹ Malvaviscus; malva and hibiscus. ¹⁰ Earle, E. P. N., p. 44, *Mater silva*, chev[r]efoil, wudebinde; cf. Fuchs, H. S., p. 710. ¹¹ πράσιον. ¹² Earle, E. P. N., p. 36, *Malva crispa*. ¹³ Mace; *nux muscata* is the nutmeg. ¹⁴ Earle, E. P. N., p. 13, *Malletina*, mede-wyrt; cf. also pp. 43, 78, and 80. ¹⁵ Earle, E. P. N., p. 53, *Hec mesculus*, mele-tre.

- ☞ **Mellicratum** idem est quod malsa,
 ☞ sed quidam mellicratum exponunt
 pro melle et vino, quod craton
 interpretatur vinum.
 ☞ **Menta aquatica**, an. horsment.
 ☞ **Mellilotum**, trifolium aquaticum
 idem. Similis est sulfuratæ in
 foliis sed melius redolet, facit
 autem vaginas semine plenas,
 cujus semen dicitur corona re-
 gia.
 ☞ **Men**, peucedanum, feniculus por-
 cinus, idem sunt. Herba est
 similis feniculo sed tortuosa.
 ☞ **Men**, i. anetum agreste.
 ☞ **Mentula**, an. gollan, apium emo-
 roidarum idem.
 ☞ **Meri** sive **ysofagus** est via cibi in
 collo.
 ☞ **Melancium**¹, nigella idem.
 ☞ **Millefolium** dicitur supercilium Ve-
 neris.
 ☞ **Millefolium minus**, ambrosia quæ
 satis est odorifera.
 ☞ **Micha** dicitur medulla ossium spon-
 dilium.
 ☞ **Mirix** } idem, bruer² heath, sive
 ☞ **Mirica** } genesta.
 ☞ **Mirmix**³, sive **mirmicia**, formica.
 ☞ **Mirmicoleon**, i. leo formicarum.
 ☞ **Mirtus** sive **mirta** frutex est.
 ☞ **Mirtillus** autem semen mirti est, an.
 bloberi secundum quosdam, et a

mirto sive mirtillo vinum et olivum
 mirtinum.

- ☞ **Mirath** est quidam paniculus sicut
 pinguedo subtilis extensa circa in-
 testina ad modum cujusdam rethis.
 ☞ **Milvago**, gariofila agrestis, asara
 baccara idem sunt.
 ☞ **Milium solis**, palma Christi, gromil
 idem.
 ☞ **Medo**⁴ vel **medus**, quasi melos
 dicitur, et est potus confectus ex
 melle et aqua et optime decoctus.
 ☞ **Morella**⁵ sive **maurella**, solatrum,
 uva lupina, strignum idem sunt.
 ☞ **Morellæ** species quædam dicitur
 solatrum mortale, cujus flos est
 niger et fructus rubeus. Est et
 aliud solatrum ventaticum.
 ☞ **Mor**, i. mirra.
 ☞ **Morfea** est cutis fœdacio maculosa.
 ☞ **Morbili** et **variolæ** sunt quædam
 apostemata sicut pustulæ parvæ
 supra totam cutim.
 ☞ **Mora rubi**, blakeberien.
 ☞ **Modius** est mensura librarum lx.
 ☞ **Muscus**, nomen est equivocum ad
 idem, aromaticum et ad illam la-
 nuginem quæ vestit arbores et
 similiter vestit lapides torrentes.
 ☞ **Musteleon**, i. olivum mustelinum a
 musto dictum.
 ☞ **Murion**⁶, auricula muris idem.
 ☞ **Muche**, i. bdellium.

¹ μέλανθιον.

² Cf. Fr. bruyère, quasi brogaria; see Earle, E. P. N., p. 18, *Marica*, vel

brogus, hæð.

³ μύρμηξ.

⁴ Mead.

⁵ 'Contrahit a Mauro nomen maurella,'

Neckam, De Laud. Div. Sap., vii. 271; with uva lupina cf. Earle, E. P. N., p. 83, *Walupia*,
 electre; also p. 14, *Strumus*, vel *uva lupina*, niht-scada; and p. 51, *Hoc strigillum*, morelle.

Strignum is στρίχνον.

⁶ Cf. *Murus*, Earle, E. P. N., p. 33, also p. 46.

☞ **Murca**¹ est fæx olei inferior et est inutilis.

Mulsa est potus factus ex viii partibus aquæ et nona mellis desputati, et coquitur ad consumptionem tertiæ partis.

☞ **Mumia** quiddam est quod invenitur in sepulcris Babiloniorum².

☞ **Musteolum** est quoddam oleum de musco et aliis speciebus aromaticis factum.

Nasturcium, tam herba quam semen.

☞ **Nasturcii** duplex est maneries, est enim nasturcium aquaticum et est

☞ ortolanum, sed quando simpliciter

☞ ortolanum intelligitur, aquaticum vero dicitur cresso ovis, senacio ovis.

☞ **Napi silvestris**, i. rapistri.

☞ **Napi**, i. semen sinapis.

☞ **Nape** vel **Napia**, semen sinapis.

☞ **Napta**³, petroleum rubei coloris.

☞ **Nardileon** est olivum de spica nardi.

☞ **Nardus celtica**, i. spica celtica.

☞ **Nardostachium**⁴, spica nardi idem.

☞ **Narconticum medicamen**, i. stuporiferum.

☞ **Nascale** equivocum est ad pessarium et ad suppositorium.

☞ **Nasale** instrumentum injectorium dicitur.

☞ **Nausea** est voluntas evomendi sine effectus.

☞ **Nenufar** est flos ungu læ caballinæ aquaticæ, vel est lilium quod crescit in aquis et habet folia lata supernatantia aquam.

☞ **Nefresis** renum est dolor, sive lumborum. Inde nefretici.

☞ **Nepta** est herba de qua impregnatur cattus⁵.

☞ **Nepita** dicitur calamentum minus.

☞ **Nera** arbor est quæ fert cerasa nigra.

☞ **Nitrum** lapis est albus et salsus.

☞ **Nigella**⁶, i. zizania, cocle.

☞ **Noctilopa**⁷ est passio in qua debilitatur visus a vespere in antia.

☞ **Noli me tangere** est apostema venenosum faciei.

¹ See Amurca.

² Babiloniorum here seems to mean Egyptians. In the body of the MS. f. 259, rev. we read, 'Mumia est quedam species quæ in sepulcris mortuorum reperitur. Solebant enim antiqui corpora mortuorum balsamo vel mirra condire ad conservacionem corporum a corrupcione, et apud paganos adhuc ita fit præcipue circa Babiloniam, ubi est copia multa balsami, et hoc faciunt maxime circa cerebrum et spinam, unde sanguis ad cerebrum calore balsami trahitur et excoquitur. Similiter cerebrum aduritur et desiccatur et in mummiâ transmutatur. Similiter circa spinam mumia invenitur. Est autem eligenda quæ nigra est et lucida et solida et fetida. Subalbida quidem et obscura et non fetida et quæ facile pulverizatur abjicienda est. Mumia calida est et sicca in secundo gradu. Et habet virtutem constringendi, unde valet contra fluxum sanguinis narium et contra vomitum sanguineum et etiam contra dissinteriam et ad multa alia.'

νάφα.

⁴ νάρδον στάχys.

⁵ Catmint.

⁶ Hence Neele. Earle, E. P. N.,

p. 42, *Zizania*, neele, cockel. Fr. nielle.

⁷ νυκτάλωψ, apparently with Galen's interpretation.

- ☞ **Nucleus**, quando simpliciter de nucleo pineæ intelligitur.
 ☞ **Nux pontica**, avellana idem.
 ☞ **Nux romana**, i. cakabre.
 ☞ **Nux mirifica**, nux muscata idem.

Ophthalmia est apostema calidum oculi.

- ☞ **Oceum**¹, i. folliculus testiculorum.
 ☞ **Ocitacio**² fit ex fumo et ventositate musculos gulæ replente.
 ☞ **Oculus Christi**, i. centrum galli.
 ☞ **Oculus Christi** similis est oculo consulis nisi quod redolet illa non et habet florem citrinum.
 ☞ **Oculus licii**, i. volubile majus, i. caprifolium.
 ☞ **Oculus lucidus**, i. licium.
 ☞ **Oggi**, i. accorus.
 ☞ **Olivum** quando simpliciter olivarum intellige.
 ☞ **Olivum de been**, i. olivum de pipere albo.
 ☞ **Oleander** sive **oleaster** arbor est, s. oliva silvestris.
 ☞ **Olei ciprini**, i. de cipresso.
 ☞ **Omentum**, zirbus, abdomen, sagimen, arvina, auxungia idem sunt, quando simpliciter porcina intelligitur.
 ☞ **Opii** tres sunt species s. tebaicum, tranense³ et opium miconis⁴.
 Opium quando simpliciter tebaicum intelligitur, et id est forcus

narconticum, et fit de lacte papaveris nigri.

- ☞ **Opopanax**⁵ gummi est cujusdam ferulæ.
 ☞ **Opium quirinacium**⁶, asafetida idem.
 ☞ **Opirus**, panis est mundus a furfure.
 ☞ **Opocissi**⁷, i. gummi ederæ.
 ☞ **Opobalsamum**, i. succus balsami viz. ipsum balsamum.
 ☞ **Origanum** secundum quosdam idem est quod pulegium majus, videlicet regale.
 ☞ **Origanum** et pulegium assimilantur, differentia tamen patet in hoc versu,
 Rubet in origano stipes, viret in calamento.
 ☞ **Orion**, centinodium idem.
 ☞ **Orobis**⁸ sive **orobum** est pisa agrestis, s. muspese.
 ☞ **Ornix**⁹ est perdix vel gallina silvestris.
 ☞ **Orexis**¹⁰, i. vomitus exiens ab ore.
 ☞ **Orexia**, -xiæ, i. multa comestio vel nimium desiderium comedendi.
 ☞ **Osmunda** herba est, an. everferne¹¹.
 ☞ **Osteum**, i. bursa testiculorum.
 ☞ **Ova appala**¹², i. sine pelle vel sorbilia.
 ☞ **Ova crapula**, i. aqua cocta vel frixa.
 ☞ **Oxigalac**, i. lac acetosum.
 ☞ **Oxifenicia**, i. tamarindi, i. dactalus acetosus¹³.

¹ ὄσχεον.

² Oscitatio.

³ Cf. the body of the MS. fol. 261, 'quod apud Tranensem

civitatem Apuliæ fit.' ⁴ μήκωνος. ⁵ The juice of πάναξ or πάνακες. ⁶ Cyrenaicum, see ante sub Lasar.

⁷ κισσός.

⁸ ὄροβος.

⁹ ὄρνις.

¹⁰ ἐρευξίς.

¹¹ Ever = Ger. Eber, boar; cf. Earle, E. P. N., Efer-earn, p. 14; and also pp. 6, 28, 29, 31.

¹² ὡὰ ἀπαλά, Diosc. ii. 54.

¹³ Date, δάκτυλος, the fruit of the φοῖνιξ.

☞ **Oxilapacium** ¹, i. acedula, souredock.

☞ **Oxyndrele**, i. selfhele.

☞ **Ozimum**, i. semen basiliconis.

☞ **Ostrea** ², piscis degens in concha.

Paripleumonia ³ sive **paripleumonion** apostema calidum pulmonis est.

☞ **Panis cuculi** ⁴, alleluia idem.

☞ **Palma Christi**, grana solis idem, stipitem habet quadratum sed viride[m], herba autem matricis stipitem similiter habet quadratum sed rubeum.

☞ **Passula**, uva passa idem.

☞ **Panis porcinus** ⁵, ciclamen idem.

☞ **Paciencia** ⁶ herba est, i. aristologia.

☞ **Persicaria minor**, an. colerage ⁷.

☞ **Pampinus**, folia vitis.

☞ **Paliurus**, cicer domesticus, vel sic,

☞ **Paliurus**, an. heth.

☞ **Panaricium** ⁸, apostema calidum in extremitatibus digitorum.

☞ **Paratella** ⁹, i. mellilotum.

☞ **Pastinaca**, an. skirwhite.

☞ **Paritoneon** ¹⁰, est locus inter anum et pudenda.

☞ **Parocide** ¹¹, tumores circa aures.

☞ **Peucedona**, feniculus porcinus.

☞ **Peucedona** ¹², i. cammoc secundum quosdam.

☞ **Pes leporis** ¹³, avancia idem.

☞ **Pes vituli** ¹⁴, i. yekesterse.

☞ **Pes corvi** ¹⁵, i. apium emoroidarum.

☞ **Pes leonis**, similis est pedi corvi.

☞ **Pes leonis**, i. pentafileon secundum quosdam.

☞ **Pes ancipitris** ¹⁶, i. columbina.

☞ **Petrocelinum macedonicum**, stanmarche idem.

☞ **Peristerion** ¹⁷, i. vervena.

☞ **Pedicon**, i. epileucia.

☞ **Pepones** ¹⁸, i. melones.

Petraleum ¹⁹, i. olivum quod resudit de petra.

☞ **Petra vini**, i. tartarum.

Pessarium est equivocum tam ad instrumentum quam ad injectum.

☞ **Petala**, cortices tritici.

Pecten equivocum est ad locum circa membra venerea et ad id instrumentum dentale, vel sic, per **pectinem** intelligimus illum locum qui est inter virilia et ventrem.

☞ **Pelvette** ²⁰, mouser.

Perforata, herba Sancti Johannis.

¹ ὀξυλάπαθον. ² Oyster. ³ περιπλευμονία. ⁴ Wood-sorrel; cf. ante Alleluia. ⁵ Sow-bread.

⁶ Cf. Aristologia. Patience is Monk's Rhubarb. ⁷ It has an equivalent English name.

⁸ παρωνυχία, It. panariccio, whitlow. ⁹ Generally Paratella is Dock, hence Fr. parelle; cf. Earle, E. P. N., p. 58, *Hec paradilla*, a doke. ¹⁰ περιτόναιον. ¹¹ παρωίδες.

¹² Probably from its prickles; Gr. πευκεδανός. ¹³ Cf. ante Harefote. ¹⁴ See sub Iarus.

¹⁵ Pilewort Crow-foot = Ranunculus Ficaria. ¹⁶ Accipitris. ¹⁷ περιστερών. ¹⁸ πέπωνες.

¹⁹ Petroleum. ²⁰ Earle, E. P. N., p. 43, *Pilosella*, peluselle, mus-ere.

- ☞ **Pleumonia**, pulmonis est vitium cum dolore vehementi et suspirio.
- ☞ **Pes pulli** } idem, purcelan.
- ☞ **Portulaca** }
- ☞ **Pionia agrestis**, celidonia.
- ☞ **Piganum**¹, semen rutæ agrestis [vel herba²].
- ☞ **Piretrum**, radix est acutum multum.
- ☞ **Pix liquida** } idem, terpiche.
- ☞ **Picula** }
- ☞ **Piper album** non habemus, sed loco ejus ponunt quidam catapucias.
- ☞ **Pistacia**³ est fructus similis avellanis.
- ☞ **Pix**, picis multa sunt genera sed quando simpliciter de navali intelligitur.
- ☞ **Pinea**, fructus arboris est quæ vocatur pinus.
- ☞ **Pituita** est viscosus humor in ore conglutinus.
- ☞ **Pituitas** est frigidus et viscosus humor existens in spiritualibus.
- ☞ **Pipiones**⁴ sunt pulli columbarum.
- ☞ **Pix alba**, rosin idem.
- ☞ **Pigre**, i. aloë.
- ☞ **Pimpinella** assimilatur minori saxifragiæ.
- ☞ **Pigle**⁵, i. stichewort.
- ☞ **Piretrum**, pelestre idem.

Pix greca, i. colofonia.

- ☞ **Pigmentarii** dicuntur qui species vendunt conterunt et faciunt.
- ☞ **Polium**⁶ **montanum** habet folia circa stipitem ut ysofus, et ejus folia spissa sunt et dura quibus utimur. Et polium odoriferum est, et ejus loco poni potest radix genestæ.
- ☞ **Policaria**⁷ duas habet species, s. major et minor. Major frutex est, minor herba, utraque arctet pulices. Item policaria folia habet fissa ut dens leonis.
- ☞ **Poligonia**, i. lingua passerina. Hæc est illa herba quam yrundines portant pullis suis cum perforantur oculi eorum cum acu et sic recuperant visum; geniculata idem, proserpina idem.
- ☞ **Potentilla**, valeriana idem.
- ☞ **Ponfiligos**⁸, i. batitura eris, vel fuligo de fornace eris.
- ☞ **Polipodium**, filix quercina.
- ☞ **Pomum citrinum**⁹, citrum idem.
- ☞ **Ponfil[igos]**¹⁰, . . . os]mus secundum quosdam.
- ☞ **Pod[agra lini, cusc]uta** idem, an. doder.
- ☞ **Porus**¹¹ equivocum est ad parvum foramen, et callosum¹² id quod nascitur inter fracturas ossium vel hujusmodi.

¹ πήγανον.² In a later hand.³ See ante sub Fisticus.⁴ Pigeons.⁵ Pigle,

pagle, paigle seems to be the regular old name for cowslip (cf. Gerarde and Parkinson). This, from its use in affections of the joints, is called Herba paralysis and Arthritica. It is quite possible, therefore, that it may be referred to in Earle, E. P. N., p. 30, *Eripheon*, lið-wyrt; see Lingua avis.

⁶ Pulegium.⁷ Pulicaria.⁸ πομφόλυξ, Diosc. v. 85. Batitura, see ante.⁹ Lemon.¹⁰ See Batitura ferri.¹¹ πόρος.¹² πῶρος.

☞ **Pollen** dicitur subtilis farina cujuslibet grani panifici, [quando?] simpliciter de tritico.

Polenta pu[. . .], farina tritici.

☞ **Ponticum**, i. acerbum.

☞ **Plectora**¹, **cacochima**², nomina sunt replecionum [. . .] plectora est replecio intra vasa, [. . .] et corpus plectoricum dicitur corpus repletum multis humoribus. Cacochima autem dicitur replecio extra vasa unde versus

Plectora vasa tamen cacochima concavitates.

Sed auctores indifferenter quandoque utuntur his nominibus.

Pleuresis³ est apostema in dyafragmate.

☞ **Planta leonis**, flaura idem.

Plumbum ustum, i. cerusa secundum quosdam.

☞ **Placenta** est panis factus de pasca azima i. wastel⁴.

Pleuresis vera est apostema in dyafragmate.

☞ **Pleuresis non vera** est apostema in panniculis costarum.

☞ **Priapismus** est immoderata et continua virgæ virilis erectio sine appetitu et desiderio ad coitum.

Precordia apud veteres dicebatur os stomachi.

☞ **Primula veris**, herba Sti. Petri idem, solsequium idem, alia est ab herba paralisi⁵.

Prassium⁶ dicitur succus herba marubii albi.

☞ **Prassus**⁷, secundum quosdam i. porrus, unde colera prassina i. porrina.

Proserpina, i. poligonia, vel corrigiola secundum quosdam.

☞ **Propoleos**⁸ est cera alba.

Priapismus est infirmitas quædam

☞ ut supra. Et **priapismus**⁹ dicitur herba leporina, satirion idem.

☞ **Psilotrum**¹⁰, depilatorium idem.

☞ **Psidia**¹¹ cortex est mali granati.

☞ **Pusca**¹² fit ex aqua et vino ut sint ii partes aquæ et tertia vel pusca dicitur vinum secundum.

☞ **Pulmonaria** in saxis crescit ut epatica.

Pupilla est medius punctus oculi ubi est vis videndi. In qua quia parvæ ymagine videntur pupilla appellatur.

☞ **Pulegium montanum**, an. brotherwort¹³.

¹ πληθώρα.

² See ante sub Cacochimia.

³ πλευρίτις.

⁴ Wastel, fine bread,

Chaucer, Prologue to Cant. Tales, l. 147, 'with rostud fleissch, and mylk, and wastel breed;' cf. Fr. gâteau = gâteau.

⁵ Which has been identified with cowslip, p. 23.

⁶ πράσιον.

⁷ πράσον; these words are liable to confusion, cf. Earle, E.P.N., p. 89.

⁸ πρόπολις.

⁹ Some form of Orchis; cf. Earle, E.P.N., p. 10, *Priapisci*, þ is Uica per uica, which must be a mistake, perhaps for some word like the gloss on *Satyrion*, þ is Hrefnes leac, p. 21.

¹⁰ ψίλαθρον. ¹¹ σίδιον. ¹² Posca. ¹³ Earle, E.P.N., p. 32, *Pollegia*, broðerwyr, hæl-wyrt, dweorges drostle; where hæl-wyrt or hill-wyrt represents montanum, which again points to a misinterpretation of origanum (*ópos* and *χαίρειν*, Fuchs, H. S., p. 616, or *ópos* and *γάννασαι*, Holyoke). Dweorges drostle or dwosle (p. 6) is probably Ger. Zwerges Dostlein.

Pultes invenitur quandoque declinabile, declinabile feminini generis, quandoque indeclinabile neutri.

- ☞ **Pultes**¹ et cathaplasma idem sunt, nisi quod pultes proprie sunt quæ fiunt de farina aqua et oleo sine herbis, et cataplasma dicitur cum herbæ pultribus admiscetur.

- ☞ **Ptisis**² est ulcus pulmonis cum consumptione totius corporis.

Ptisana succus ordeï dicitur.

- ☞ **Phisica** dicitur a phisis grece, quod est natura latine.

- ☞ **Phisica** est scientia agens de natura rerum.

Quadrumeron, i. de iiii. miris³, speciebus.

- ☞ **Quercula major**, camepitos idem.

- ☞ **Quercula minor**, camedreos idem.

Quinquefolium, pentafilon idem.

Quinquenervia, lanceolata, plantago minor idem.

- ☞ **Quirinacium**⁴, asafetida idem.

- ☞ **Quisquilie**⁵, purgamenta tritici.

Rampnus est frutex spinosus ferens rubeos fructus, i. thethorne⁶.

- ☞ **Raphanum**, an. radiche.

Radix quando simpliciter idem. Idem significat quod raphanum usuale.

- ☞ **Radix arboris Mariæ**, i. atanasia.

Rascacio⁷ est aspera sputi eductio vel expulsio.

- ☞ **Rapistrum**, i. kerloc.

Ragadia⁸, i. fissura de sole vel frigore nata in pedibus vel alibi.

- ☞ **Radicula**, elleborus niger idem.

Rapa, an. nepe.

- ☞ **Rancla** dicitur quasi replens membrum, i. tumor magnus.

Reubarbarum radix quædam est quæ affertur de barbaria.

Reubarbarum agreste, i. genesta.

- ☞ **Reuponticum** similiter radix est.

Realgar quidam dicunt quod est quædam vena terræ, alii quod sit confectio quædam.

- ☞ **Resina**, i. pix alba, rosin.

Resta bovis⁹ herba est retinens boves in aratro, an. cammoc.

- ☞ **Resina** potest appellari omnis gumma a resudo resudas, appropriatur nichilominus ad designandum gummam abietis quando simpliciter invenitur.

- ☞ **Regina prati**¹⁰, an. moderwort.

- ☞ **Rizi**¹¹, granum panificum.

- ☞ **Ribes**, i. acedula.

- ☞ **Rosa** duplex est, alba s. et rubea, sed quando simpliciter rubea intelligitur.

Rosa canina frutex est, an. heppebrer¹², ad cujus pedem ut dicitur ypoquistidos¹³ nascitur.

¹ Poullice.

² φθίσις.

³ μέπος.

⁴ Cyrenaicum, cf. ante sub Lasar.

⁵ Earle, E. P. N., p. 21, *Quisquilia*, hagan; but this is probably for *Gignalia*; cf. id. p. 19.

⁶ Earle, E. P. N., p. 20, *Rampnus*, pife-born; cf. id. p. xc. Perhaps it may be the Stinking Buckthorn.

⁷ Cf. It. raschiare.

⁸ ῥαγάς.

⁹ Rest-harrow, remora aratri.

¹⁰ Earle, E. P. N., p. 43, *Regina*, reine, med-wurt, i. e. meadow-sweet. *Malletina*, id. p. 13, and *Mellauna*, p. 78, are perhaps misreadings of the name.

¹¹ ῥιζα, rice.

¹² Hip-briar.

¹³ See ante sub Ipoquistidos.

Rob differt a syrupo, nam si succus per se inspissetur tunc dicitur **rob**, sed si ipse inspissetur cum melle vel zuccaro dicitur **syrupus**.

☞ **Rob** aliquando dicitur vinum coctum.

☞ **Rorastri**, vitis alba.

☞ **Rostrum porcinum**, an. sowethistel.

☞ **Rodostoma**¹, i. aqua ro[sarum].

☞ **Rodomel** dicitur eo quod succo ro[sarum] mel miscetur.

☞ **Romeri**, i. raphani.

☞ **Rubus** est dictio equivoca ad batum² vel ad bedegar³.

☞ **Rubi** multa sunt genera, sed quando simpliciter ferens mora qui et batus dicitur, licet alii intelligant pro rubo simplici bedegar³.

☞ **Rubi succus**, i. of bloberi.

☞ **Rubea major**, an. mader.

☞ **Rubea minor**, an. hayrive⁴.

☞ **Rumex**, lapacium⁵ acutum.

☞ **Rufus color**, an. gray.

☞ **Ruta agrestis**, i. stafisagria secundum quosdam.

Sapa est acetum parum dulce, vel vinum acidum parum dulce, dicitur enim sapa quasi parum saporis habens. vel **sapa** secundum quosdam dicitur vinum coctum.

☞ **Satyriasis** est continua virgæ erectio, cum desiderio et appetitu ad coitum.

☞ **Sahaffa**, i. rubor faciei.

☞ **Saliunca**, wilde popi⁶ vel spica celtica secundum quosdam (marg. calketrappe).

☞ **Sagapinum**⁷, i. gummi pini.

☞ **Sansucus**⁸, majorana idem.

☞ **Sanamunda**⁹, avancia idem.

☞ **Saponaria**, crowsope¹⁰.

☞ **Sanguis draconis** succus est herbæ.

☞ **Satyrion**, priapismus, herba leporina idem sunt.

☞ **Sarcocolla**¹¹ gumma est.

☞ **Sapo** fit de forti lexivia et quacunque pinguedine. Saponis multæ sunt species. Sapo spatareuticus vel spatareutus sic dicitur eo quod sic incidit ut spata¹² i. 'ensis' ut.

☞ **Sapo judaicus**, i. sapo mollis.

☞ **Sapo gallicus**, idem.

☞ **Sal**, hujus multæ sunt species s.

☞ **Sal nitrum**, sal armoniacum, sal ge¹³, sal capadocium et hujusmodi, sed quando simpliciter sal usuale intelligitur.

☞ **Sambucus**, an. hellarne¹⁴.

☞ **Satureia**, tymbra¹⁵ idem, an. saverey.

☞ **Sandarica**¹⁶, i. auripigmentum rubrum.

¹ ῥοδύσταγμα.

² βάτος.

³ See ante sub Bedegar.

⁴ Hayriff, or cleavers.

⁵ λάπαθον.

⁶ Earle, E. P. N., p. 13, *Saliunca*, wilde-popig; p. 43, *Saliunca*, gauntelée, foxes-glove.

⁷ σαγάπηνον.

⁸ σάμφυχον.

⁹ In Fuchs, H. S., p. 431, Sanamunda is given as a synonym of Herb Bennet, i. e. Avens.

¹⁰ In a later hand.

¹¹ σαρκοκόλλα.

¹² σπάθη, It. spada, Fr. épée.

¹³ I. e. sal gemmæ, or sal gemma; cf. the MS., fol. 266 verso.

¹⁴ Earle, E. P. N., p. 44, *Sambucus*, suev,

ellarne; it is generally Ellen, or Ellenwyrt.

¹⁵ θύμβρα.

¹⁶ σανδαράκη.

- ☞ **Sandalus**, hujus tres sunt species s. albus rubius et citrinus. Quando simpliciter citrinus, sed apotecarii nostri quando simpliciter ponunt rubium.
- ☞ **Sanguinaria**, bursa pastoris idem.
- ☞ **Salvatella** dicuntur 4 venæ in humano corpore duæ in manibus inter minimum digitum et sibi proximum, et duæ in pedibus in locis similibus.
- ☞ **Sanicula**, i. wodemerche¹.
- ☞ **Saccellacio** est cum aliqua medicinalis herba vel avena aut furfur aut hujusmodi ponuntur in sacco et calefiunt ad ignem et loco applicentur.
- ☞ **Satimcella** est umbilicus veneris.
- ☞ **Scissi**², i. edera, unde xiloscissi et lignum ederae et hujusmodi.
- ☞ **Scordion**³, i. allium agreste, florem habet blauum. Similis est allio ortolano, florem habet indum, an. crowelek.
- ☞ **Scabiosa major** habet florem indum,
- ☞ **Scabiosa minor** album.
- ☞ **Scala Christi**, i. centaurea.
- ☞ **Struenium**⁴, i. caulis agrestis.
- ☞ **Serofa**, porca, inde dicitur
- ☞ **Scrofula**, apostema maxime quod nascitur circa collum et sub ascellis et in inguinibus, quod nunquam invenitur solum idem apostema.
- ☞ **Scofæ** sunt grossa corpora illa s. quæ abjiciuntur ab hiis qui colantur.
- ☞ **Scariola**, lactucella, lactuca agrestis idem, an. sowethistel.
- ☞ **Scopa regia**, i. herba Sti. Johannis secundum quosdam.
- ☞ **Scothomia**⁵ dicitur a scothos quod est videre et mias⁶ quod est musca, quasi visio muscarum.
- ☞ **Scolopendria**, i. lingua cervina, spleneon idem.
- ☞ **Seliros**⁷ est apostema ex melancolia cum duricie sine dolore.
- ☞ **Sextarius** secundum Isidorum, 16 Ethimologiarum⁸, est mensura continens li. ii. Alii dicunt quod sextarius continet 3. vi. et 13⁹.
- ☞ **Setacul**, i. sigillum Sanctæ Mariæ, vel yringi secundum quosdam.
- ☞ **Sebel**, venæ rubiæ quæ sunt in albugine oculorum.
- ☞ **Setanabin**, i. oximel.

¹ Earle, E. P. N., p. 42, *Saniculum*, sanicle, wude-merch, i. e. wild parsley.

² κισσός.

³ σκάρδιον, Fuchs, H. S., p. 846, is a sort of water germander, but sellers of simples are too apt to give instead of this innocuous herb the flowers of the *Allium sylvestre*, which can be no other than meadow-saffron. See ante sub *Allium agreste*. Crawan leac occurs three times in Earle's E. P. N., pp. 17, 33, 37, and in p. 37 is glossed *Hermodactula* vel tidolosa. The latter is a Latin disguise of its German name Zeitlose, and it is not improbable that the same plant may be referred to in Earle, E. P. N., p. 47, *Mercurialis*, evenlesten, mercurial.

ante sub Maurella.

⁵ Probably σκότωμα, with a false derivation.

⁴ See

⁶ μνία.

⁷ σκληρός.

⁸ Isid. Etym., xvi. 26.

⁹ Cf. ante sub Phiala.

- ☞ **Serpigo** sive **serpedo** est rubor cutis cum pustula, et sic dicitur eo quod serpit per membra corporis, vel sic,
- ☞ **Serpigo** est intensa impetigo.
- ☞ **Senecio**, i. carduus benedictus, s. groundswill.
- ☞ **Senacio**, nasturcium aquaticum, cresso idem.
- ☞ **Senes** maturat senacio cresso vocatur.
- ☞ **Serpentaria**, dragantea, cocodrilla, columbrina idem.
- ☞ **Serpillum** et **herpillum** idem sunt, s. pelestre¹, tamen herpillum quandoque sumitur pro polygonia.
- ☞ **Sene**, folium arboris est in ultramarinis partibus nascentis.
- ☞ **Sebesten** fructus est.
- ☞ **Setacul** secundum quosdam est species bauciæ.
- ☞ **Serapinum**, i. sinapis secundum quosdam.
- ☞ **Semissis** est spatium dimidii pedis.
- ☞ **Sinapisma** est injeccio alicujus pulveris super membrum prius fomentatum.
- ☞ **Siriacus** est flos malvæ.
- ☞ **Simila**² tritici est medulla, s. farina purissima.
- ☞ **Siringa**³ est fistula subtilis cum qua medicina mittitur in vesica.
- ☞ **Sinthoma**⁴ est pravum accidens.
- ☞ **Simphicum** radix est consolidæ majoris.
- ☞ **Sigia**, storax liquida.
- ☞ **Siselci**⁵, i. sileris montani.
- ☞ **Sinoni**, i. semen petrocilini agrestis, et ejusdem virtutis est cum domestico.
- ☞ **Sicida**, brionia idem.
- ☞ **Sileris montani**, sicelei idem.
- ☞ **Sinapis**, tam semen quam herba, sed quando simpliciter pro semine sinapis [?].
- ☞ **Sinapis agrestis**, rapistrum idem.
- ☞ **Sigie**, i. storacis liquidæ.
- ☞ **Scicia** est ventosa⁶, dicta a sitio sitis.
- ☞ **Simphiei**, consolidæ majoris.
- ☞ **Sicomorus**⁷, i. ficus fatua.
- ☞ **Sicera**⁸ est vinum de pomis.
- ☞ **Sigillum beatæ Mariæ** herba est quæ facit hastam rectam et folia aspera et spissa.
- ☞ **Sigillum salomonis** hastam inflexam curvam facit, et multa folia rotunda in omni parte, et stipitem in medio folii sicut umbilicus veneris, et folium ejus latum est ut oblatum cum quo missa celebratur.
- ☞ **Sima**⁹ dicitur concavitas epatis.
- ☞ **Sinant** interpretatur acutissima præfocacio. Inde quinquancia¹⁰ acuta præfocacio, et squinancia minus acuta.
- ☞ **Sinecopus** est cordis defectio.
- ☞ **Syphac**¹¹ est pellicula dividens nutritiva a generativis.

¹ Palustre? ² Cf. Simmel, and Ger. Semmel, It. semola, Fr. semoule. ³ σῦριγξ. ⁴ σύμπωμα. ⁵ σέσελι. ⁶ Ventosa, Fr. ventouse, a cupping-glass: see Brachet, Fr. Dict., Isid. Etym., iv. 11, and Juv. Sat., xiv. 58. Scicia must be σικία. ⁷ See ante sub Ficus Fatua. ⁸ σίκερα. The Scholiast cited by Wetstein (St. Luke i. 15) says σίκερα δὲ ἐστὶ πᾶν τὸ μέθην μὲν ποιεῖν δυνάμενον, οὐκ ὂν δὲ ἐξ ἀμπέλου. There are, however, other opinions; see Matthew Poole's Synopsis on St. Luke i. 15. ⁹ τὰ σιμά τοῦ ἥπατος. ¹⁰ κυνάγχη, συνάγχη, quinsy. ¹¹ Cf. ante Dyafragma.

- ☞ **Sisimbrium domesticum** idem est quod menta.
- ☞ **Sisimbrium silvestre** idem est quod calamentum.
- ☞ **Silfia** est asafetida, vel sic,
- ☞ **Silfium**¹ est ferula cujus gummi est asafetida.
- ☞ **Simphoniaca**, i. iusquiamus².
- ☞ **Soda**, i. dolor vel lesio in membris capitis.
- ☞ **Sophone** vene sunt in talo interiores et exteriores.
- ☞ **Solea**, nomen piscis.
Sobeth³ est sompnus innaturalis gravis et profundus.
- ☞ **Smirtus** est betonica.
- ☞ **Spasmus**, i. nervorum contractio voluntarium motum impediens, vel sic,
- ☞ **Spasmus** est egritudo nervosa qua moventur nervi ad sua principia, secundum Avicennam.
- ☞ **Spasmus** est minoratio longitudinis membri ipsius in quantitate naturali, secundum Constantinum.
- ☞ **Spasmus**, i. crampa secundum quosdam.
- ☞ **Spinæ sanctæ**, i. rampni.
- ☞ **Spumæ maris**, i. pumicis vel spongiæ.
- ☞ **Spica celtica**, saliuca idem.
- ☞ **Spodium** quidam dicunt esse ebur combustum quod nihil est, sed
- ☞ **Spodium** est fuligo quæ invenitur in domibus ubi funduntur metalla, quæ postquam ceciderit dicitur

esse spodium, coherens vero tecto dicitur ponfiligos, unde Galenus 'nunquam spodio usus sum quia satis habui ponfiligos⁴.' Nos tamen utimur pro eo ebore combusto, vel quod melius est loco ejus utimur cinere qui invenitur supra fornaces argentariorum, lavatur autem ut ferrugo.

- ☞ **Spuma argenti** est litargirum.
- ☞ **Speragus**, frutex est et spinas facit.
- ☞ **Spergula**, i. pes columbinus.
- ☞ **Spuma maris** est una species spongiæ, sed est subtilior et albior, et assimilatur pulpæ coloquintidæ.
- ☞ **Spina alba**, i. rampnus.
- ☞ **Spasmus** est extensio vel contractio nervorum et lacertorum ex inanitione vel repletione proveniens.
- ☞ **Splen pultis** vel **pulti** est quædam superfluitas sanguinea circa cerebrum pulli equini contenta, quæ in tempore suæ nativitatis per motum sternutationis pernares emittitur et est calidæ et siccæ complexionis.
- ☞ **Squama eris**⁵, i. batitura eris.
- ☞ **Squilla**, cepa marina idem.
- ☞ **Squinantum**⁶, palea camelorum.
- ☞ **Stranguria**⁷, i. difficultas mingendi.
- ☞ **Stranguria** est constrictio colli vesicæ cum urina guttatim mingitur.
- ☞ **Stranguria** interpretatur guttatim urinæ emissio involuntaria.

¹ σίλφιον; cf. ante sub Lasar.² Hyoscyamus.³ Cf. ante Asubeth and Litargia.⁴ De Simp. Med. Fac., ix. 52.⁵ Cf. ante Cortex eris.⁶ σχοίνανθος.⁷ στραγγουρία.

- ☞ **Stupor** sive **extasis**, i. dormicio ymaginacionis, vel sic;
- ☞ **Stupor** est dispositio mentis quando instrumenta sensuum ad sensum parata animalem sensu privantur, vel sic,
- ☞ **Stupor** autem vulgariter appellatur dormicio membri sicut cum aliquis tenuit tibiam super aliam tunc non sentit, nec bene potest moveri donec aliquantulum steterit.
- ☞ **Strignus**¹, morella idem.
- ☞ **Staphis agria**, i. herba pedicularis.
- ☞ **Sternorum**², i. plovers.
- ☞ **Storax calamita** interpretatur bona gutta, et est rubea.
- ☞ **Storax** liquida quidem proprio nomine dicitur sigia³, sed storax quando simpliciter calamita intelligitur.
- ☞ **Statumcellus**⁴, umbilicus veneris idem.
- ☞ **Stacten**⁵ quidam exponunt mirram, quidam ammoniacum.
- ☞ **Sticados**⁶, hujus duæ sunt species s. citrinum et arabicum, quando simpliciter citrinum, idem est quod barba Jovis.
- ☞ **Stinctus**⁷ piscis est similis lacertæ aquaticæ.
- ☞ **Strignum**, i. solatrum.
- ☞ **Sulfur** aliud vivum, aliud extinctum.
- ☞ **Sura** dicitur grossa carnositas tibie.
- ☞ **Supercilium veneris**, i. millefolium.

- ☞ **Suria** est totalis urinæ negacio.
- ☞ **Subeth**⁸, i. sompni profunditas.
- ☞ **Suffe**, i. ysopus.
- ☞ **Sulfuraca**, dens equina, herba est.
- ☞ **Subversio animæ** est continuus appetitus nauseandi.

Tapsia⁹, i. herba trutannorum¹⁰ de qua trutanni solent facies suas aspergere ut leprosis assimulentur, et postea cum succo maratri et aceto se lavant et tota deletur infectio.

- ☞ **Tapsia** enim inflat vultum terentis.
- ☞ **Tartarum** fæx est vini tam albi quam rubei quæ doleo cohæret dura. Et alio nomine dicitur petra vini.
- ☞ **Tamariscus** arbor est quam quidam intelligunt nomine genestæ seu nomine mirtæ in medicina.
- ☞ **Tapsus barbastus**, flosmus¹¹ idem.
- ☞ **Tanacetum album**, i. gosegresse¹².
- ☞ **Tannum** est cortex quercus.
- ☞ **Teda pinguis**, lignum est abietis ex quo manat gummositas quæ similiter appellatur.
- ☞ **Tenasmon**¹³ est appetitus et voluntas nimia egerendi cum modico aut nullo effectu.
- ☞ **Terra sigillata**
- ☞ **Terra argentaria**
- ☞ **Terra saracenica, chimo-** } idem.
lea¹⁴

¹ See ante sub Morella. ² Sturnus, starling. ³ Q. v. ⁴ See ante Statimcella. ⁵ *στακτή*. ⁶ *στοιχάς*. ⁷ *σκήγγος*, Diosc. ii. 71. ⁸ See Asubeth. ⁹ Taken almost straight from Albertus Magnus de Vegetabilibus. ¹⁰ Beggars. ¹¹ See ante sub Flosmus. ¹² Goose-grass is generally cleavers or hayruff; but here the *Potentilla anserina* must be meant, i. e. Silver-weed or Goose-tansy. ¹³ *τεινεσμός*. ¹⁴ *κιμωλία*, perhaps Fuller's earth.

- ☞ **Terra glutinosa**, i. gipsus¹.
 ☞ **Tetanus major** est contractio nervorum a vertice usque ad dorsum, per
 ☞ **Tetanium** omne genus spasmi potest intelligi.
 ☞ **Tetrahitis**², herba judaica est, rubea minor.
 ☞ **Testiculi veneris**, i. castoreum.
 ☞ **Tessarum**³ interpretatur quattuor. Inde tyriaca⁴ dyatessaron, quia fit de quattuor speciebus tantum.
 ☞ **Thimus** est herba valde aromatica cujus flos dicitur epithimum⁵.
 ☞ **Thuris masculi**, i. grossioris.
 ☞ **Thus album**, i. olibanum⁶, franke ensens.
 ☞ **Thoratih**, i. ypoquistidos.
 ☞ **Timbra**⁷, satyreia idem.
 ☞ **Titimallus**⁸, hujus tres sunt species quibus utimur s. anabulla, esula, et catapucia. De anabulla quidem utimur lacte, de esula cortice radicis, de catapucia semine.
 ☞ **Timbul** est muscus lapidis in aqua de levi faciens hominem cadere.
 ☞ **Tipice febre**, i. interpolatæ.
 ☞ **Toxicum**⁹ dicitur quodlibet forte venenum.
 ☞ **Tormentilla** pilos pentaflon non habet ullos.

- ☞ **Tinea**¹⁰ nomen est equivocum ad vermem et ad scabiem capitis.
 ☞ **Trociscus**¹¹, i. rotunda confectio.
 ☞ **Trocus**¹² enim interpretatur rotundus, et idem dicti sunt trocisci eo quod habeant formam rotundam.
 ☞ **Trumbus**¹³, i. globus. Inde trumbosus sanguis, i. globosus.
 ☞ **Trachea arteria** est via hanelitus.
 ☞ **Triconiso**¹⁴, **nisas**, i. cribello cribellus.
 ☞ **Trifolium**, i. clavergresse¹⁵, habens maculas in foliis.
 ☞ **Mellelotum**, idem.
 ☞ **Tutia**¹⁶ est triplex s. alba nigra et rubea, alba cum aqua rosarum vel saltem cum aqua simplici distemperata, valet hiis qui habent oculos rubeos et fervidos ex fumo vel hujusmodi, aufert enim ruborem, nigra vero ad tingendos oculos, rubea ad pannum oculorum.

Varix est vena grossa quæ apparet in poplici, inde varicosus.

- ☞ **Valeriana**, amantilla, fu, idem sunt.
 ☞ **Vappa** est vinum vile debilitatum per evaporationem.
 ☞ **Vermicularis**, i. crassula minor, ejusdem virtutis est cum umbilico veneris.

¹ See ante Gipsus.

² According to Gerarde, p. 690, Smith's Bawme or Jewes All-Heale.

³ τέσσαρα.

⁴ θηριακή (sc. ἀντρίδος) whence our word Treacle.

⁵ See ante

Epithumi.

⁶ λιβανός, the gum of the λίβανος.

⁷ θύμβρα.

⁸ τιθύμαλος.

⁹ τοξικόν, poison for smearing arrows with.

¹⁰ Cf. ante sub Glabries.

¹¹ Lozenge,

τροχίσκος.

¹² τροχός.

¹³ θρόμβος.

¹⁴ The correct Greek would be

κοσκινίζω. It almost seems as though a word had been formed to represent a hair-sieve.

¹⁵ Clover.

¹⁶ Earle, E. P. N., p. 47, *Tucia*, tutie, i. e. *Cadmia Botrytes*; cf. Matthiol.

Epist., p. 305.

- ☞ **Verucaria**¹, i. solsequium.
- ☞ **Vertebrum** est os rotundum hanchæ et dicitur a vertendo quia vertitur in osse concavo.
- ☞ **Vertebellum** instrumentum est carpentariorum i. terebellum, et simili instrumento in quibusdam operibus utuntur cyrurgici.
- ☞ **Vetonica**, betonica idem, betyne.
- ☞ **Vesces**, i. fecches vel mous pese, orobus idem.
- ☞ **Vertigo** est obvolutio visibilis speciei ante oculos.
- ☞ **Virga pastoris**, i. carduus agrestis, herba est quæ multum assumulatur carduo fullonum, an. wilde tassel.
- ☞ **Vitreolum viride**, i. coperosa, calcantum idem.
- ☞ **Viola** flos est herbæ quæ dicitur violaria.
- ☞ **Ville**², cerefolium.
- ☞ **Vicetoxicon** herba est quæ valet contra toxicum, dicitur autem toxicum omne forte venenum.
- ☞ **Vitreola** herba est, s. paritaria.
Vitreolum romanum, i. coperosa.
- ☞ **Viticella**, an. smernepe.
- ☞ **Vitis alba**, i. brionia.
- ☞ **Viscus**, hujus multa sunt genera.
Est enim viscus piri arboris, pomi arboris, et aliarum multarum arborum. Sed quando simpliciter quercinus intelligitur, et alius viscus quo capiuntur aves qui de

omni visco per decoctionem potest fieri.

- ☞ **Uligo**³, i. grassities quædam quæ scatet a terra quæ vulgariter dicitur stella quæ cecidit.
- ☞ **Umbilici marini**⁴, lapilli sunt umbilico conformes. Eligendi sunt albiores.
- ☞ **Umbilicus veneris**, cimbalaria idem, i. penigresse⁵.
- ☞ **Ungula caballina** est duplex, videlicet terrestris quæ confert ptisicis et ethicis⁶, et aquatica cujus flos dicitur nenufar.
- ☞ **Ungula caballina campestris**, i. clote⁷.
- ☞ **Unctuosa**, self hele.
- ☞ **Volubilis**, caprifolium, mater silvarum, oculus licii, idem sunt.
- ☞ **Volubilis**, corrigiola idem.
- ☞ **Uranicum**⁸ **collyrium**, i. celeste collyrium.
- ☞ **Uva**, nomen fructus est et nomen membri.
- ☞ **Uva lupina**, solatrum idem, morella idem. Semine et foliis utimur.
- ☞ **Wimave**⁹, i. holi hocke.
- ☞ **Wodemerche**, i. sanicle¹⁰.
- ☞ **Wodebroun**, i. bugle¹¹.
- ☞ **Uzifur**, i. vermilon.
- ☞ **Venti minor**, i. consolida minor.

Xilo¹² interpretatur lignum, unde xilo aloes i. ligni aloes.

¹ That sort of Spurge which is called Helioscopion, wart-wort.

² See ante Cerfolium.

³ See Prompt. Parv., lxxv, note b, 'sterne slyme, assub,' the jelly (*tremella*) projected according to popular belief from the stars; also id. p. 474, note, where it is identified with *tremella nostoc*, star-shot, shot-jelly.

⁴ See Bellirici marini.

⁵ Penny-grass, pennywort.

⁶ Hecticis, *ἐκτικός*.

⁷ Possibly Burdock.

⁸ *οὐράνιον*.

⁹ Bismalva = malvaviscus; cf. ante Mavaviscus.

Fr. guimauve.

¹⁰ See ante Sanicula.

¹¹ See ante Bugla.

¹² *ξύλον*.

- ☞ **Xilocassia**, i. cassia lignea.
 ☞ **Xilobalsamum**, i. lignum balsami et hujusmodi.
 ☞ **Xpofora** sive **herba xpofori** folia habet rotunda aliquantulum ut pisa.

Ysopum¹ cerotum est succus lanæ succidæ per decoctionem extractus, lana succida est lana inviscata quæ pendet in velleribus ovium circa crura.

- ☞ **Yera**² interpretatur sacra. Inde yera pigra, i. sacra amara, pigra enim interpretatur amara, et yeralogodion, i. ad sermonem valens, et multa hujusmodi.
 ☞ **Yomenum** interpretatur seipsum comedens, inde erpes yomenus, i. serpens seipsum comedens, erpes enim i. serpens, et est appropriatum hoc vocabulum ad designandum cancrum quia loca quibus insidet corrodit. Idem est estio-
 menus³.

- ☞ **Ypocondrium** vel **ypocondria** vide supra in j.
 ☞ **Ydromel** est mel compositum cum aqua frigida.
 ☞ **Yringus** centum capita idem.

Zarchaton, i. psillium.

- ☞ **Zeo**, zes⁴, i. ferveo ferves, inde apozima i. fervens decoctio.
 ☞ **Zizannia**, lolium idem, i. cokel.
 ☞ **Zinziber** radix est satis communis.
 ☞ **Zion**⁵, semperviva idem.
 ☞ **Zima** est apostema flancorum molle sine dolore.
 ☞ **Zirbus**⁶, omentum idem.
 ☞ **Zinzer**, i. viride eris.
 ☞ **Zuccaria** **zuccare** vel **zuccarum** de canna mellis fit per decoctionem.
 ☞ **Zuccoraria**, i. flos agni casti.
 ☞ **Zuccarinum alumen**, i. rotundum.
 ☞ **Zodoarium** radix est, i. cetewale⁷.
 ☞ Expliciuñt Sinonoma Bartholomei.

¹ οἰσύπη. ² See ante p. 25. *iepa* is a nostrum or recipe: a famous one was that based on the aloe (πικρά), others bore the name of their inventors, Logadius (Actuar. Meth. Med. v.) and Rufus (Paul. Ægin. vii. 8): cf. also Galen, de Comp. Pharm. viii. 2, and Fœsius, Pharmac., pp. 172 sqq. ³ ἐρπης ἐσθίουμενος. ⁴ ζέω. ⁵ ἀείζων. ⁶ See ante Adomen.

⁷ Perhaps Valerian, or more probably Turmeric; cf. Chaucer, the Millere's Tale, v. 21—

‘And he himself as swete as is the roote
Of lokorys, or eny cetewale.’

Also Romaunt of the Rose, 1367—

‘Ther was eke waxing many a spice,
As clowe-gelofre, and lycorice,
Gyngevre, and greyn de Parys,
Canelle, and setewale of prys.’

INDEX

TO ENGLISH AND QUASI-ENGLISH WORDS.

Alased, 13.
Ameroke, 10.
Arache, 12.
Armoyse, 11
Averoyne, 12.

Baldemoyne, 22.
Baume, 29.
Betyne, 43.
Bever, 14.
Bischopeswort, 9, 13.
Bishopswort, 10.
Blakeberien, 30.
Blinde netle, 11.
Bloberi, 30, 37.
Bonworte, 16.
Brotherwort, 35.
Bruer, 30.
Bugle, 13, 43.
Burr, 12.

Calketrappe, 37.
Cammoc, 33, 36.
Careswete, 22.
Caysel, 13, 26.
Cetewale, 44.
Chaudepisse, 17.
Chauvet, 21.
Cherlock, 20.
Chibollis, 13.
Chikenmete, 25.
Chykenmete, 24.

Clansing gresse, 15.
Clavergresse, 42.
Clote, 12, 43.
Cocle, 31.
Cokel, 44.
Colerage, 33.
Consin, 16.
Couslop, 23.
Coyns, 28.
Crawegarlek, 10.
Crowelek, 38.
Crowsope, 37.
Croyse, 23.

Dayeseghe, 16.
Dile, 10.
Dille, 10.
Dock, 26.
Doder, 15, 17, 34.

Edocke, 28.
Eglenter, 12.
Egremoyne, 9.
Emeroc, 19.
Enedmete, 27.
Everferne, 32.

Faneroy, 20.
Fecches, 43.
Ferne, 22.
Feuger, 21.
Flax, 28.

Foxglove, 15.
Franke ensens, 42.
Fraser, 22.
Fugerole, 22.
Fumeter, 22.

Gayl, 22.
Geet, 22.
Gertt clote, 13.
Gitte, 16.
Gollan, 30.
Gosegresse, 24, 41.
Gourde, 17.
Gray, 37.
Gressehope, 16.
Gret burr, 12.
Grete dayeseghe, 16.
Gromil, 23, 30.
Grounswili, 39.

Halseworte, 23.
Harefote, 24.
Hayhof, 18.
Hayrive, 37.
Heath, 30.
Hellarne, 37.
Hempe, 14.
Henebon, 26.
Heppebrere, 36.
Herbive, 17.
Heth, 33.
Holihoocke, 10, 43.

Horehounne, 29.
Horsment, 30.
Horsmente, 12.
Hounde fenel, 19.

Kerloc, 36.

Lambra, 14.
Lambre, 26.
Levick, 13.
Levike, 20.
Licheholm, 13.
Liverwort, 19.
Loveache, 11.

Mader, 37.
Malve, 24.
Matfelonn, 24.
Maythe, 10.
Maythes, 16.
Mazekes, 15.
Medewort, 29.
Melones, 33.
Meyles, 29.
Moderwort, 36.
Mousere, 33.
Mouspese, 43.
Muggewede, 11, 20.
Muspese, 32.

Nepe, 13, 36.

Orenge, 15.
Orpiment, 12.
Orpin, 17.

Pelestre, 34, 39.
Pelvette, 33.
Penigresse, 43.
Pigle, 27, 34.
Plovers, 41.
Popi, 37.
Purcelan, 34.

Quaile, 16.
Quikentre, 26.
Quikes, 23.

Radiche, 36.
Rosin, 34, 36.

Sanicle, 43.
Sansither, 29.
Saturgresse, 18.
Saveray, 37.
Sauge, 10.
Savin, 18.
Scehock, 13.
Selfhele, 11, 13, 33, 43.
Sinder, 21.
Skirwhit, 12.
Skirwhite, 33.
Smale ache, 11.
Smernepe, 43.
Souredock, 33.
Southrenwode, 9, 12.
Sowethistel, 27, 37, 38.
Sperwort, 21.
Spurge, 11.
Stancroppe, 17.
Stanmarche, 10.

Stichewort, 27, 34.
Stikelinges, 12.
Straubery, 22.

Tadefenel, 21.
Tasel, 43.
Terpiche, 34.
Thethorne, 36.

Vermilon, 43.
Vescas, 43.
Ville, 43.
Villes, 15.

Walwort, 18.
Wastel, 35.
Wermode, 9, 10.
Wilde sauge, 10.
Wilde flax, 28.
Wilde nepe, 13.
Wilde popi, 37.
Wilde tassel, 43.
Wimave, 43.
Wodeashes, 16.
Wodebinde, 14, 17.
Wodebroun, 13, 43.
Wodemerche, 38, 43.
Woderove, 12, 23, 24.
Wodesour, 10.
Wokethistel, 27.
Worte, 16.

Yekesterse, 26, 33.
Yvi, 18.

Zekesterse, 12, 24.

THE SACRED BOOKS OF THE EAST.

Translated by various Oriental Scholars, and Edited by F. MAX MÜLLER.

Vol. I. *The Upanishads.*

Translated by F. MAX MÜLLER. Part I. The *Khândogya-upanishad*, The *Talavakâra-upanishad*, The *Aitareya-âranyaka*, The *Kaushitaki-brâhmana-upanishad*, and The *Vâgasaneyi-samhitâ-upanishad*. 8vo., cloth, 10s. 6d.

Vol. II. *The Sacred Laws of the Âryas,*

As taught in the Schools of Âpastamba, Gautama, Vâsishtha, and Baudhâya. Translated by GEORG BÜHLER. Part I, Âpastamba and Gautama. 8vo., cloth, 10s. 6d.

Vol. III. *The Sacred Books of China.*

The Texts of Confucianism. Translated by JAMES LEGGE. Part I. The *Shû King*, The Religious portions of the *Shih King*, and the *Hsiâo King*. 8vo., cloth 12s. 6d.

Vol. IV. *The Vendidad.*

Translated by JAMES DARMESTETER. 8vo., cloth, 10s. 6d.

Vol. V. *The Bundahis, Bahman Yast, and Shâyast-lâ-Shâyast.*

Pahlavi Texts, Part I. Translated by E. W. WEST. 8vo., cloth, 12s. 6d.

Vols. VI and IX. *The Qur'ân.*

Parts I and II. Translated by Professor E. H. PALMER. 8vo., cloth, 21s.

Vol. VII. *The Institutes of Vishnu.*

Translated by Professor JULIUS JOLLY. 8vo., cloth, 10s. 6d.

Vol. X. *The Dhammapada,*

Translated by Professor MAX MÜLLER; and

The Sutta Nipâta,

Translated by Professor FAUSBÖLL; being Canonical Books of the Buddhists. 8vo., cloth, 10s. 6d.

Vol. XI. *The Mahâparinibbâna Sutta, The Teviggâ Sutta, The Mahâsudassana Sutta, The Dhamma-Kakkappa-vattana Sutta.*

Translated by T. W. RHYS DAVIDS. 8vo., cloth, 10s. 6d.

[Turn over.]

The following Volumes will be published in April, 1882.

Vol. VIII. *The Bhagavadgîtâ, Sanatsugâtîya, and Anugâtâ.*

Translated by KASHINATH TRIMBAK TELANG.

Vol. XII. *The Satapatha-Brâhmana.*

Translated by Professor EGGELING. Vol. I.

Vol. XIII. *The Pâtimokkha.* Translated by T. W. RHYS DAVIDS.

The Mahâvagga. Part I. Translated by Dr. H. OLDENBERG.

Vol. XVI. *The Yî King.*

With an Appendix on the Philosophy of the Scholars of the Sung dynasty,
professedly derived from the Yî. Translated by JAMES LEGGE.

The following Volumes are in the Press.

Vol. XIV. *The Sacred Laws of the Âryas,*

As taught in the Schools of Vâishîtha and Baudhâyana. Translated by Pro-
fessor GEORG BÜHLER.

Vol. XV. *The Upanishads.*

Part II. Translated by F. MAX MÜLLER.

Vol. XVII. *Mahâvagga.*

Part II. Translated by T. W. RHYS DAVIDS and Dr. H. OLDENBERG.

Vol. XVIII. *Dâdistân-i Dînîk, and Mainyô-i Khard.*

Pahlavi Texts, Part II. Translated by E. W. WEST.

Vol. XIX. *Fo-sho-hing-tsan-king.*

Translated by SAMUEL BEAL.

Vol. XX. *Vâyu Purâna.*

Translated by Professor BHANDARKAR, of Elphinstone College, Bombay.

Published for the University by HENRY FROWDE, 7 Paternoster Row, London.

ALSO TO BE HAD AT THE

CLARENDON PRESS DEPOSITORY, 116 High Street, Oxford.

Anecdota Oxoniensia

TEXTS, DOCUMENTS, AND EXTRACTS

CHIEFLY FROM

MANUSCRIPTS IN THE BODLEIAN

AND OTHER

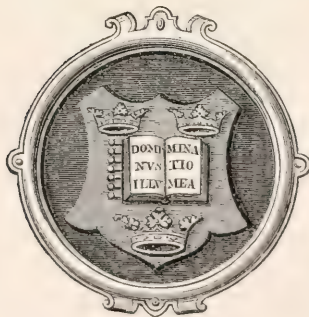
OXFORD LIBRARIES

MEDIAEVAL AND MODERN SERIES. VOL. I—PART II

ALPHITA

EDITED BY

J. L. G. MOWAT, M.A.

Oxford

AT THE CLARENDON PRESS

1887

[*All rights reserved*]

London
HENRY FROWDE

OXFORD UNIVERSITY PRESS WAREHOUSE
AMEN CORNER, E.C.

Alphita

A MEDICO-BOTANICAL GLOSSARY

FROM THE

BODLEIAN MANUSCRIPT, SELDEN B. 35

EDITED BY

J. L. G. MOWAT, M.A.

FELLOW OF PEMBROKE COLLEGE

Oxford

AT THE CLARENDON PRESS

1887

[*All rights reserved*]

London
HENRY FROWDE

OXFORD UNIVERSITY PRESS WAREHOUSE
AMEN CORNER, E.C.

P R E F A C E.

LIKE the *Sinonoma Bartholomæi* published in 1882, the present work owes its existence to the influence of Professor Earle's *English Plant Names*¹. It was undertaken in the hope of discovering and preserving the English names of plants contained in the Bodleian manuscript, Selden B. 35. The nature of this manuscript was not at first apparent, but it was found to be substantially the same as that known as the '*Alphita*' and published in Renzi's *Collectio Salernitana* (vol. iii. p. 271)². It unfortunately breaks off in the middle of the letter S, but the text may be completed and corrected by means of a manuscript in the British Museum (Sloane 284)³.

The date of the Bodleian MS. may be about 1465. The Sloane MS. is certainly earlier, and does not contain so many words. Its omissions are denoted in this edition by brackets. Both MSS. show signs of being copied from an original, the writing of which was illegible or indistinct. Indeed the text is so corrupt, that even an approximation to correctness can only be made after a careful comparison with such works as the *Clavis Sanationis* of Simon Januensis and the *Pandectæ Medicinæ* of Matthæus Silvaticus⁴.

¹ Quoted throughout as E. P. N.

² Renzi's edition is based on Nos. 6954 and 6957 of the Mazarin Library, now forming part of the Bibliothèque Nationale in Paris. These MSS. are both of the fifteenth century. There is another MS. in the Public Library at Toulouse.

³ The British Museum Catalogue attributes this to John Bray; but the only reason for doing so seems to be that Sloane 282 is by John Bray, and contains a number of explanations which are found in Sloane 284. But they are to be found elsewhere also, and it cannot be supposed that John Bray is the author of all the explanations which he has translated and embodied in his work.

⁴ Of these Matthæus Silvaticus reproduces Simon Januensis, but his work contains much matter derived from other sources. See Rose's edition of Cassius Felix, p. 222.

The Appendix contains the glosses of Petrus de Abano which were carefully gone through before dealing with the Glossary itself.

It would be interesting if the source could be discovered of those glosses which are common to the Selden MS., the glosses of Petrus de Abano, the *Sinonoma Bartholomæi*, and Vincent of Beauvais¹. Examples of this identity will be found in *lacta* (p. 93), *nucleus* (p. 126), *titimallus* (p. 185), and *viscus* (p. 191).

The editor finds that in pursuit of plants he has been led to trespass upon the field of medicine. Having no knowledge of its mysteries he must ask for pardon if his attempts at explanation are erroneous or insufficient. For a similar reason he has refrained from attempting to explain names of Semitic origin².

Not the least important result of the investigation of these glosses is the explosion of certain *voces nihili*, which are mere corruptions of known words and have no claim to an independent existence of their own—such are *emitrida* (p. 56), *gremiale* (p. 129), *zirca* (p. 171).

How intricate the subject is, and how corrupt the tradition, will be seen from the notes on such words as *carria* (p. 29), *tecesorite* (p. 34), *lacta* (p. 93), *musedode* (p. 190), *viscus* (p. 192).

For new matter, if it be really such, the reader is referred to the notes on *Susanus* (p. 180), *donnhoue* (p. 140), *clofthouuk* (p. 189), *rasca lini* (p. 154).

The *Addenda* contain such further notes as could not be introduced into the text or Appendix without disturbing the pagination.

The work abounds in hexameter verses, most of which will be found to come from the *distinctiones simplicium* in the *Flos Medicinæ* of the Schola Salernitana (Renzi, *Coll. Salernit.* v. 33). Such verses will be

¹ Vincent of Beauvais quotes 'ex sinonomis' in ix. 119, 128, 135, 151, 154, 155; x. 28, 33, 86; xi. 9, 93; xiv. 55. Nicolaus Præpositus (1517, fol. 89 verso) speaks of the 'synonyma assam vel aaram,' from which he quotes *aaron*, *amurca*, *amifructus*, *cathariaci*, *centumnervia*, *diptanum*, *gersa*, *herba paralysis*, *sponsa solis*, *tezephie*, *tribulus marinus*, *ysculi*. If a conjecture may be hazarded, it may be suggested that the *Sinonoma Bartholomæi* and the bracketed portion of the Selden MS. have been drawn from a common source other than Simon Januensis.

² For them the reader is referred to Löwe, *Aramäische Pflanzen-namen*, and Hyrtl, *Das Arabische und Hebräische in der Anatomie*.

found under *amaracus*, *esula*, *yris*, *gladiolus*, *glis*, *ypia*, *tapsia*. Others have not been traced—e.g., ‘*Arduus et strictus est ad celestia callis.*’ In many cases, though the verse is broken, a hexametrical substructure is apparent, as in *Tysis*.

If all the quotations¹ have not been discovered it may be pleaded that as many of them have been identified as one person in the intervals of pressing business could hope to find without unduly delaying the publication of the work.

If it be asked whether any satisfactory account can be given as to the nature of the work, it may be replied that it consists primarily of a series of glosses upon the *Antidotarium Nicolai*² expanded by extracts from Simon Januensis, and other similar works.

In conclusion the editor has to express his thanks to those friends who have rendered him assistance—and in especial to Professor Earle, Professor Chandler, and Mr. Mayhew.

¹ The authors quoted are Alexander Trallianus, Avicenna, Constantinus Africanus (*Viaticum*), Dioscorides, Gaddesden, Galen, Garipontus (*Passionarius*), Isidore, Johannicius, Laurentius, Martialis Cocus, Oribasius, Palladius, Rases, Rogerus, Serapion, Suetonius, Theodoricus, Theophrastus, Ysaac.

² ‘*Nicolaus Salernitanus cujus sunt duo Antidotaria, unum majus, alterum minus, imprimis commendata: et quorum minore passim utuntur pharmacopolae*’ (*Fabricius, Bib. Græc. xiii. 348*).

A MEDICO-BOTANICAL GLOSSARY.

The square brackets denote the omissions of Sloane 284: the italics its additions.

- Absinthium**¹, [herba fortis,] gallice aloine, anglisce uuermode. [Respice in centonica et in sandonicum².]
- 5 **Abrotanum**³, linerinum⁴, gallice aue-royne⁵, anglisce southerneuode.
- Acacia**, i. succus desiccatus prunellarum agrestium immaturarum⁶.
- 10 Item, **acacia curra**⁷ id est dura idem [est.]
- Acanthus** spina idem. Inde acantus egipciaca, inde acantus id est
- spina alba. [Respice in or-mum⁸.] 15
- Achalaphe**⁹, ygia, acanturie vel acantum, urtica pungens idem.
- Acopum**¹⁰, i. mitigatium, et dicitur ab a quod est sine et copos quod est labor. Inde **miracopium**¹¹, i. mire 20 mitigatium.
- Acora**¹² est morbus capitis citra cutem, minuta habens foramina ad modum canterni i. fani¹³, unde etiam fanus a quibusdam medicis 25 dicitur.

1. Abscinthium saxidonium.	2. aloyne.	weremod.	5. lineriuue.
7. prunellorum.	imaturorum.	13. egyptiaca inde etiam acantus leuce.	6. sotherwod.
acantus vel acantum.	22. Achora.	24. catrini i. faui.	16. Acalaphe.
		25. fauus.	

¹ ἀψίνθιον, E. P. N. p. 42, 'Absinthium, aloigne, wermod.' ib. p. 27, 'Absynthium, weremod.' Mr. Skeat says the lit. sense is *ware-mood*, i.e. preserver of the mind. It is more likely *ware-moth*, i.e. preservative against moths: cf. Macer, 'A tineis tutam reddit, qua conditur, arcam.' ² Santonicum, the Σαντόνιον of Diosc. iii. 25. ³ ἀβρότονον. ⁴ Possibly *averinum*, the prototype of *averoyne*. ⁵ E. P. N. p. 42, 'Abrotanum, averoine, supe-wurt.' ⁶ Bart. p. 9, 'Achacia' i. succus prunellarum immaturarum, see App. *Acacia*. Cf. Diosc. i. 133. ⁷ Matth. Silv. c. x, 'Acatia arsa, i. dura.' ⁸ ὄρμινον. See App. *Acaneum orminum*. ⁹ ἀκαλήφη. With *ygia* compare *igridia*, App. sub *Acaneum*. ¹⁰ ἄκοπον, a restorative, Diosc. i. 93. ¹¹ μυράκοπον, a scented restorative. Galen, περὶ συνθ. φαρμ. τ. κατὰ γένη vii. 11, τὰ μυράκοπα καλούμενα τῶν ἀκόπων μυγνυμένων τοῖς μύροις γίνεσθαι. ¹² ἄχωρ. ¹³ φανός a lantern, so that *canterni* represents *lanterna*. There seems to be some confusion as *fanus* (κηπίον) is the Latin name for this affection.

- Acrimulatum** uel **agrimulatum**,
melancium¹, gyth² i. utrum-
que nomen indeclinabile, et est
equiuocum ad cyminum ethio-
picum et ad nigellam. Uiri-
dem habet stipitem, aliquantulum
grossum, foliis circumdatum, in
extremitate diuisum, et flores
albos.
- 10 **Acus**³, sambucus, gall. seu⁴, anglice
allentre.
- Acorus**⁵, i. radix gladioli. Gladiolus
iuxta aquas crescit, cuius flos crocius
est, radix rubea. Radicibus utuntur.
- 15 **Gladiolus** anglice boue uurt, gal-
lice glaribus. Et notandum quod
iiii. sunt herbe ualde similes, unde
uersus,
- Yris**⁶ purpureum florem gerit, yrios
album,
- 20 **Gladiolus crocium**, sed spatula fetida
nullum.

Acedula⁷, ribes, herba acetosa idem.
gall. surelle⁸, anglice sourdocke.

Acus muscata minuta habet folia et
fissa, florem indum uel subrufum,
crescit sicut malum terre⁹. **Acus**
muscata major, anglice poucles-
nedele¹⁰. [**Acus muscata** minor,
respice in malua crispa.] 30

Acetum [ex uino fit], anglice et gallice
uinegre.

Acimum¹¹ est id quod de uua re-
linquitur extracto musto, unde
uue passe quandoque dicuntur 35
acyma ut in Suetonio¹² de Cesare
Augusto.

Acer¹³ arbor est, item **acer** herba
[est].

Acarus¹⁴, sarcocolla idem est. 40

[**Adeantos**¹⁵ ad similitudinem felcis¹⁶
habet folia, sed non ita magna sed
ualde parua est herba.]

Adarcis¹⁷, i. caro marina.

2. gith idem. 4. cimum. 5. gith-uiridem. 7. multis foliis. 8. divisiones habens.
10. Actis i. sambucus; anglice ellen. 13. croceus. 14. utimur. 15. gladiolus gall. glayol
anglice lyeure. 16. nota. 17. quatuor sunt species herbarum vel similes sed hec est dra.
19. yreos. 21. croceum. 24. surele. sourdokke. 26. subrubeum. 28. pukelesnatle.
33. illud. 36. acima. 36. Suttonio. 40. acarud.

¹ μελάνθιον, see App. Aginilac.

² Bart. p. 22, Gith, with the same explanation.

Cf. Diosc. iii, 61-64.

³ E. P. N. p. 34, 'Actis vel sambucus, ellen.' **Acus** represents ἀκτῆ

or ἀκτῆα.

⁴ E. P. N. p. 44, 'Sambucus, suer, ellarne.'

⁵ Bart. p. 9, 'Accorus, i. radix

gladioli.' See post, Gladiolus. ⁶ Bart. p. 25, Yris, where the same lines are quoted. ⁷ Bart.

p. 9, 'Acedula, herba acetosa idem.'

⁸ Sorrel.

⁹ Cyclamen.

¹⁰ Cf. Puck-needle, puck-

fist, pixie-stool. Gerarde, p. 941, 'it is called Myrrhida Plinii . . . **Acus moschata** in shops, and
Acus pastoris . . . also Pick-needle.'

¹¹ Bart. p. 9, 'Acinum quod de uua relinquitur extracto

musto.'

¹² Suet. ii. 76, 'Panis unciam cum paucis acinis uuae duracinae comedi.'

¹³ Bart.

p. 9, 'Acer herba est. Acer etiam arbor est.'

¹⁴ See App. Azarod.

¹⁵ ἀδιαντρος: Diosc.

iv. 134. cf. Bart. p. 9, 'Adiantum capillus veneris idem:' and App. Adiantus.

¹⁶ Filicis.

¹⁷ ἀδάρκης: Diosc. v. 136. See post, Alconium and App. Adarais. Matth. Silv. c. xi, 'Adarce
uel adarcis, i. flos aquae marinae ut fungus maris quae est uelut spuma.' Sim. Jan. 'Steph. in
synonimis, adharsis . . . est spuma quae circa cannas adunatur.'

- Adarasia**¹, **adarasio**, elebrus albus idem.
- Adamans**², quidam lapis, gallice et anglie aymant.
- 5 **Affros**³, spuma [uitri] idem. Inde affros siue affrodite i. uermis⁴. Inde [affrodictia i. etas ueneria. Respice in orchis].
- Affrontrum**⁵, spuma uitri idem.
- 10 **Affodillus**⁶, centum capita, albucium idem. Saporem habet flos, plures flores albos, commiss[?] foliorum strictorum. Albutron idem, est herba, folia eius sunt similia foliis
- 15 porrorum, a^{ce}. ramesen⁷.
[**Adorasta**, respice in ellabrus albus.
Adipsa⁸, respice in glicorisa.
Accus paliaris, respice in paliurus.
Abscium⁹, respice in sagidonicum.
- Acantum**¹⁰, urtica idem, respice in yerda.]
- Agnus castus** frutex est similis ambrosie, sed ramificat aliter, [cuius flos ycoraria. Respice in zuccorarium]. 25
- Agrippa**¹¹ est quoddam unguentum.
- Agimonia** uel **agrimonia** idem. Similis est tanaceto, supposita capiti dormientis sompnum prestat. Secundum quosdam genus est apii, 30 [in] gallice et anglie egremoigne¹².
- Agaricus**¹³, fungus abietis, cor album abietis, [trodogalo idem].
- Agrielea**¹⁴ quam multi cathium dicunt, alii oliuam Ethiopicam, Latini ole- 35 astrum, folia habet stiptica, cathaplasms denique apposita medentur.
- Agrifolium**¹⁵ arbor est ingens uel fortis

1. adarasco, elleborus. 3. adamas. 4. adamant. 6. uenus. 9. affronitum. diri.
10. affrodillus. alburium balbucinum. 11. habet aloe plures. 12. quinque foliorum.
13. eadem. 15. ramese. 23. ramificatus. 31. egremoyne. 36. stiptica. 37. medetur.

¹ Bart. p. 9, 'Adarasta, i. elleborus albus.' App. *Adrasca*. ² *ādamas*. ³ *ἀφρός*.
⁴ 'Αφροδίτη, Venus. ἀφροδίσια. ⁵ Bart. p. 9, 'Affronitrium, spuma vitri idem.' Read *ἀφρόνιτρον*, spuma vitri. ⁶ *ἀσφόδελος*: Bart. p. 9, 'Affodillus, centum capita idem,' apparently from Platearius. ⁷ Diosc. ii. 199, φύλλα ἔχων πρᾶσφ μεγάλφ ὅμοια. It seems as though two glosses had been confused relating to asphodelus and allium respectively: cf. E. P. N. p. 24, 'Acitula, hramse;' p. 27, 'Acetula, ramese;' p. 67, 'Acitellium vel acecula, hrameson,' or ramesen may be meant simply as an explanation of *porrorum*. Ramsons, cf. κ-ρόμμον, and the Celtic *craf* and *cramh*. ⁸ *ἀδιψον*: Diosc. iii. 5. ⁹ A confused repetition of *absinthium Santonicum*.
¹⁰ See ante, *Achalaphe*. ¹¹ Sim. Jan. 'Agrippa unguentum quoddam ab inventore nominatum.' Galen, π. συνθ. φαρμ. τ. κατὰ γένη vii. 12, ἄλλο τὸ τοῦ Νεαπολίτου, 'Αγρίππα συνετέθη: so that its name is due to the patient rather than to the practitioner. ¹² E. P. N. p. 42, 'Agrimonia, egremoigne, garclive,' p. 58, 'Hec egromonia, egromonyn.' ¹³ Bart. p. 9, 'Agaricus, fungus abietis idem.' App. 'Agaricus, i. fungus albus cuiusdam arboris.' ¹⁴ Diosc. i. 136, ἀγριελαία ἦν ἐνίοι κότινον καλοῦσιν, οἱ δὲ αἰθιοπικὴν ἐλαίαν, ἔχει τὰ φύλλα στυπτικά· λεῖα δὲ καταπλασθέντα ἐφεκτικά· ἔστιν ἐρυσιπελάτων κ. τ. λ. ¹⁵ Holly. E. P. N. p. 19, 'Acrifolius, hollen,' p. 22, 'Acrivolus, hollen.'

- cuius semen similis est piperi et dulcis saporis. Stomacho aptum est ad edendum, fastidium tollit, uentrem abstringit.
- 5 **Alapsa**¹, quandoque est galla, quandoque est alluta.
- Allacium**² est edera.
- Alloon**³, capillus ueneris idem.
- Allipiados**⁴, anglica, herba catholica,
- 10 laureola idem. Similis est lauro in foliis, cuius semen coconidium appellantur. Foliis cortici et semine utimur. Gall. et anglice, laurirole.
- 15 **Altea**⁵, bismalua [idem]. Alta malua, [ibiscus] idem; [gall. wymalue, anglice holyhokke. Respice in euiscus et in malua siluestris.]
- Allogallica**⁶, genciana, [basilicus] idem. Gall. et anglice, genciane. 20
- Alphe**⁷, urtica idem est.
- Alphus**⁸, morphea idem. Inde alphuemulas i. morphea nigra, et alpholeucas id est morphea alba. 25
- Alipta confita**⁹, i. mixtura, confectio est, et quia muscus recepit dicitur alipta muscata.
- Alcheozoidos**¹⁰, i. bacce iuniperi minoris. 30

i. simile. 5. allapsa. 7. aliacum. 8. alloon. 9. angelica. 11. cuius—appellantur after utimur. 14. laureole. 15. altea after allo gallica. 22. alphuemelas. 24. i. 27. recipit. 29. alcheozoydos.

¹ App. '*Alasa sive abluta*, i. galla.' Matth. Silv. c. xxvi, '*Alasfe est galla non perforata*.' Sim. Jan. '*Alapsa aliquando pro galla inuenitur*.' MS. Sl. 282, '*Pomum quercinum, galla, scicidon, alapsa*, an^{co}. an oke appel.' *Aluta* and *alutarium* are both used for tanned leather: *alutum* is 'cortex arboris quercinæ cum qua cerdones præparant corium' (Du Cange, Supp. 1766). *Alasa* or *alasfe* may perhaps represent the Semitic name. ² Matth. Silv. c. xxvi, '*Alcarine*, i. hederæ,' id. c. xxix, '*Alliatum*, i. hederæ.' ³ App. '*Aracon*, i. capillus ueneris.' ⁴ App. '*Alidiados*, i. laureolæ semen, et ejus coagidium,' read 'laureola, semen ejus coconidium.' Matth. Silv. c. xxix, '*Alipiados, camelea, mezereon, herba catholica, laureola* idem, cuius semen cocognidium uocatur.' Bart. p. 10, '*Allepiados, laureola* idem.' *Coconidium* (κόκκος κνίδειος): see App. '*Cocognidium*, id est se[men] laureolæ.' The plant is the spurge-laurel: Diosc. iv. 146, 147. ⁵ App. '*Altea*, bismalua, euiscus idem est.' ib. '*Althæa*, i. euiscus.' ib. '*Euiscus*, id est bismalua, uel malua uiscus.' Bart. p. 13, '*Bismalua, altea* idem.' id. p. 20, '*Euiscus, altea* idem.' Diosc. iii. 153, ἀλθαία, ἐνίοι δὲ ἰβίσκον καλοῦσι, οἱ δὲ ἀλθίοκον μαλάχης ἐστὶν ἀγρία εἶδος. From *bismalua* is formed the French *guimauve* (wymalue). ⁶ ἀλόη γαλλική: Diosc. iii. 3. App. '*Algalbra* id est gentiana.' ib. '*Aglogallice*, i. gentiana.' ⁷ A mutilation of ἀκαλήφη. ⁸ ἄλφος, morpew, white leprosy. Bart. p. 9, '*Alfus, morfea*.' Sim. Jan. '*Alfos leucas*, g. macule albe, *alfos melanos* nigre, Cassius Felix.' See Cassius Felix ed. Rose, Leipsic, 1879, pp. 15, 16. ⁹ App. '*Alfita*, i. confita muscata,' ib. '*Alipta confita*, i. mistura.' Bart. p. 10, '*Alipta* est quedam confectio.' Sim. Jan. '*Alipta* est quedam confectio in antidotario Nicolai et quia muscum recipit muscata dicitur.' ¹⁰ ἀρκευθίδος: App. '*Ami-fructus uel acodiacosudos*, i. iuniperum.' ib. '*Archiotiden*, i. bacce iuniperi.' E. P. N. p. 34, '*Arciotidas*, fyrses-berian.'

Alexander uel **olixatrum**¹, i. petroselinum Macedonicum [gallice alisandre], anglice stanmersh.

5 Alexantes², flos salis idem, alos i. sal, anthes, i. flos ut in Alexander est³ capillos flauos.

Alcon, rarus⁴, [pes] pes uituli idem, gall. rareuse, angl. cokkowe-
10 spitte.

Allion⁵, speragus idem.

Allium domesticum, tyriaca⁶ rusticorum idem, [gall. angl. garleke].

Allium agreste, scordeon⁷ idem,¹⁵ angl. crowelek.

[**Alleluia**⁸, panis cuculi, trifolium siluestre idem]. Florem habet album, tria habens folia, duo rotunda, aliquantulum in superiori parte di-
20 uisa. [Gallice surele], angl. wode-soure.

Alrafed⁹, id est narstucium.

Albocyn¹⁰, id est terebentina.

Albesardi, i. galbanum. **25**

Alphesora, amphelion prassion¹¹, uitis alba¹², brionia idem. gall. navet, angl. wildnep.

1. petrocillinum. 2. gallice alisandre om. 6. antos. alexandro ad. 8. iarus.
 9. iarouse. cokowespitte. 11. alion. 21. wodesour. 24. albotyn. 25. albezardi.
 26. ampelion. 27. nauet sauvage. 28. wyldenepe.

¹ *Olixatrum* = olus atrum. *πετροσέλινον, τοῦτο φέται ἐν Μακεδονίᾳ*, Diosc. iii. 70. App. 'Alisander uel olus apium, id est petroselinum, mace.' Bart. p. 10, 'Alexandria, i. stanmarche.' E. P. N. p. 13, 'Petroselinum, stanmerce,' p. 31, 'Sigsonthe, stan-merce.' Merce (E. P. N. pp. 7, 12, 24, 26, 37) is constantly used to gloss *apium* (σέλινον). *Stan-merce* = petroselinum = stoneparsley, E. P. N. p. 13, 'Apiaster, wude-merce.' id. p. 42, 'Saniculum, sanicle, wude-merch.' id. p. 28, 'Apis sylvatica, wudu-merce,' and cf. also Ger. Wassermerk. ² ἀλὸς ἄνθος: Diosc. v. 128. App. 'Alosacritus, i. flos salis uel adarces græce.' ib. 'Alosorctus, id est flos salis montani.' ³ Alex. Trallianus, (Puschmann, Vienna, 1878. 2 vols. 8°) vol. i. 455, *πυρρὰς τρίχας βάψαι καὶ ξανθὰς ποιῆσαι*.

⁴ Bart. p. 24, 'Iarus, barba aaron, pes vituli idem; cornuta habet folia, i. jekesterse.' App. 'Iarus, barba Aron, idem est, radice utimur.' Diosc. ii. 195. Cuckoospit, cf. Ger. Spiess, Spitze.

⁵ Matth. Silv. c. xxix, 'Allium ara. id est eliosa spargus.' ⁶ *θηριακή* (sc. ἀντίδοτος). Gerarde says of Garlick: 'the English (call it) Garlick and Poor Man's Treacle;' compare the name Treacle Mustard (*Erysimum Alliaria*). ⁷ σκόροδον, Diosc. ii. 181, which no doubt has been confused (Bart. p. 38) with σκόρδιον, Diosc. iii. 115. Bart. p. 38, 'Scordion, i. allium agreste . . . an. crowelek.' Probably meadow-saffron. ⁸ Bart.

p. 10, 'Alleluia, i. wodesour.' E. P. N. p. 11, 'Trifolium, geaces-sure uel pri-lefe.' Wood-sorrel.

⁹ Matth. Silv. c. lv, 'Arastade uel arastion, id est nasturcium, arased idem.' Bart. p. 11, 'Araseth, i. nasturtium.'

¹⁰ Matth. Silv. c. xxvi, 'Albotin, alibat id est terbentina.' Sim. Jan. 'Boti, arabice est terabintus.' App. 'Illebut, i. terebinthina.'

¹¹ ἀμπελόπρασσον, Diosc. ii. 179. ¹² Diosc. iv. 181, ἀμπelos λευκή, οἱ δὲ βρυονίαν καλοῦσι.

Bart. p. 13, 'Brionia, wildenepe.' id. p. 43, 'Vitis alba, i. brionia.'

E. P. N. p. 14, 'Nap saluatica, spere-wyrt uel wilde næp.' id. p. 16, 'Diptamnus, uel bibuleos wilde næp.'

id. p. 30, 'Innule campane, spere-wyrt, Napis, næp,'—where the confusion may be explained by comparing the glosses 'Hinnula campana, his spere-wyrt,' E. P. N. p. 6, and 'Viticella, smernepe,' Bart. p. 43.

- [**Agrimonia**, ferraria, lappa inuersa¹
idem, secundum Laurentium etiam
uocatur adiascordion, filantropos.
Alexandrina², i. camedafne, respice in
5 dampne.
Albederagi, i. basiliconis uel colum-
bine, secundum Gaddesden in
Rosa sua³, libro paruo cuius de
fluxu samiarum.
10 **Aleanna**, cozon idem.]
Ampelion uel **anapelon** uel **cram-
peleon**⁴, uitis agrestis que lam-
brusca⁵ dicitur alio nomine, cuius
flos dicitur yantum uel yantis⁶,
15 inde oleum yantinum⁷, et ampe-
leon melanis uel melas⁸, i. uitis
nigra, et ampeleos ynipheros⁹, i. uitis
uermifera.
Alabastrum genus est marmoris lucidi
unde fiunt kanterne et huiusmodi. 20
Alchites¹⁰ siue **alkites** est quedam
species ydropesis dicta ab alkis
quod est uter eo quod uenter alkis
percussus resonat ad modum utri
pleni. 25
Alembicum¹¹, i. uas distillatorium in
quo sit aqua resacia et huiusmodi.
Aloen¹², azabare idem. Ex succo
cuiusdam herbe fit que similiter
appellatur, et tria sunt genera, uide- 30
licet cycotrinum, epaticum, et ca-
ballinum.

11. Item ampeleon uel anapeleon. 14. ynantium uel yantis i. 17. yniferos. 18. uinifera.
20. lanterne. 21. alchytes. alkytes. 22. alkys. 23. alkys. 25. semipleni. 27. fit
aqua rosacea et aqua ardens et huiusmodi. 31. cytrinum.

¹ *Lappa inuersa* is Burdock, (see App. '*Lappa inuersa*, i. bardana,') which also is denoted by the term *φιλάνθρωπος*, E. P. N. p. 10, '*Philantropos*, his manlufigende,' though the name is properly applied to Aparine, Diosc. iii. 94, *προσέχεται δὲ καὶ ἱματίους ἢ πόα*, cf. also Bart. p. 26, '*Lappa incisa*, i. agrimonia,' E. P. N. p. 46, '*Lappa*, bardane, clote,' and App. *Ascella* and *Arcella*.
² *δάφνη ἀλεξάνδρεια*, Diosc. iv. 145. ³ 'Joannis Anglici, Praxis medica, Rosa Anglica dicta,' Aug. Vind. 1595, 2 vols. 4to. The reference seems to be to vol. ii. 719, sqq. on Fluxus Sanguinis Narium. For *cuius* read *eius*. Leland, Com. de Script. Brit. c. 379, 'Joannes Gatisdenus, quem Matthæus Sybaticus in Lexico Joannem Anglicum appellat, philosophicæ strenuissime incubuit in eo Collegio quod Isiaci à Mariduno nomen accepit . . . Scripsit opus luculentum juxta ac eruditum de Re Medica, cui et illustris ab excellentia titulus inditus est, uidelicet Rosa Medica . . . Symphorianus Campegius, alias Champerius, archiatrus Lotharingi, Gadesdeni meminit.' ⁴ Gr. *ἄμπελος*. ⁵ E. P. N. p. 11, '*Labrusca*, wingerd.' id. p. 46, '*Labrusca*, hundes-berien.' See Pliny, Hist. Nat. xxiii. 1. ⁶ *οἰνάνθη*, Diosc. v. 5. ⁷ *έλαιον οἰνάνθινον*, Diosc. i. 56. ⁸ *ἄμπελος μέλαινα*, Diosc. iv. 182, see App. *Ampelos melanis*. ⁹ *ἄμπελος οἰνόφορος*, Diosc. v. 1. ¹⁰ *ἀσκήτης*, *ἀσκός*. Bart. p. 12, '*Aschites* species quedam ydropesis est et dicitur ab ascis quod interpretatur uter, eo quod uenter aschitici percussus resonat ad modum utri semipleni.' ¹¹ Matth. Silv. c. xxvi, '*Alembicum* est vas distillatorium in quo fit aqua rosa.' Bart. p. 10, '*Alembicum*, distillatorium idem.' ¹² Diosc. iii. 22, *διττὸν δὲ ἐστὶ τὸ εἶδος τοῦ χυλίσματος, τὸ μέντοι ψαμμῶδες . . . τὸ δὲ ἡπάτιζον*. Bart. p. 9, '*Aloes* iii. sunt species, s. epaticum, cicotrinum et caballinum.' Matth. Silv. c. xxxi (apparently from Platearius) 'quod in fundo feculentum vocatur caballinum.'

Aloes lignum¹, cuius sunt tria genera, uidelicet cume, cameatis, et same. Reperitur in magno flumine Babilonie.

5 **Allimen**², uen[en]a est terre que in calidis regionibus reperitur, et precipue in locis sulphureis [ubi magna caliditas est].

10 **Alphita**³, farina ordei idem, [uel secundum alium succus ordei quando adhuc urescunt].

15 **Alcanna**⁴ herba est que ultra mare [est] et precipue in Sicilia inuenitur, et ualet ad mundificationem [et dealbacionem cutis] et attenuacionem.

Alconnum⁵, adaras, coro marina idem secundum nos, secundum alios alconnum est plumbum ustum, uel quedam auis marina, uel quedam 20 superfluitas arboris in mari crescentis.

Albesten uel albestum⁶ indeclinabile i. calix uiua, **alcanni** uero est calix extincta. 25

Amaracus [uel **amaraseus**], maiorana, persa sansucus⁷, colimbrum idem. Minuta habet folia et plures stipites graciales, et inter omnes [omnes] herbas maior est odorifera. [gall. 30 et angl. maiorane], unde uersus

1. est cuius. 2. cume cameas. 5. before allimen add albulum, radix uina idem. alumen.
6. inuenitur. 13. Scicilia. 15. attenuacionem cutis. 19. alcomium. 20. auis quedam.
24. calx. 29. graciles. 30. odorifera.

¹ Matth. Silv. c. xxx, 'Cas. Felix ca. de ligno aloes, lignum aloes tribus modis est: uno modo fit in quadam regione, et dicitur carme. Est aliud quod fit in insula Indie maioris et vocatur camar. Tertium oritur in quadam regione Indie et dicitur sales.' But there is no such description of *lignum aloes* in Cassius Felix (ed. Valentine Rose, 1879) and the quotation is from Constantinus Africanus (a famous monk of Monte Casino, who flourished from 1067-1106. Meyer, Gesch. der Bot. iii. 476). Const. Afr. Basil. 1536, p. 354, 'Lignum aloes tribus etiam modis est: unum etiam fit in quadam regione Indie et dicitur come, et cunctis laudabilius est. Est et aliud quod fit in insula maris Indie que uocatur cumar. Tertium in quadam regione fit que dicitur samies.' 'Reperitur in magno flumine superioris Babylonie cui conjungitur fluuius paradisi,' Platearius, circa instans c. ii.

maneris secundum quosdam, secundum alios uena terre dicitur esse . . . in regionibus valde calidis procreatur, et precipue in locis sulfureis et ignitis.' ³ ἄλφιτον. Bart. p. 9, 'Alphita, i. farina ordei.' App. 'Alfi'a id est farina hordei immaturi.'

⁴ Matth. Silv. c. xxvi, 'Alcanna quid est, l. henne. Cyprus. arab. alchenne. inde oleum ciprinum id est de alcanna.' Platearius, c. xxvi, 'Alcanna herba est in transmarinis partibus et in Sicilia reperitur copiose.'

⁵ ἀλκύνιον, Diosc. v. 135: cf. App. 'Altionum, i. syriaca. Altioneus, i. vespertilo avis.' For adaras see ante Adarcis. Matth. Silv. c. xxvi, 'Alcionum secundum Alexandrum idem est quod artis quod idem est quod caro marina: sed secundum Dia. est spuma maris.'

⁶ App. 'Albestus, i. calx uiua.'

⁷ App. 'Amaracus, i. maiorana.' Bart. p. 29, 'Majorana, persa sansucus.' It is called in Italian Sansucco Persa, Fuchs, H. S. p. 733. σάμψυχον, Diosc. iii. 41. Colimbrum, corimbrum, cozimbrum are parallel forms.

- Fetet amarusca¹, redolet similis camamilla.
 [Respice in fetida et in moroclum.]
Amantilla², portentilla, marturella, fu,
 5 ualariana idem. gallice [et anglice],
 ualeriane.
Ameos agreste³, similis fraxinarie,
 anglice, wodewhisgle. [Respice
 in fraxinaria.]
 10 **Amilum**⁴ uel **amidum** id est medulla
 frumenti sine mola facti.
Amis, aicustraritus, archocidos⁵ et
 fructus iuniperi.
Amigdale amare⁶ competunt medi-
 15 cine.
- Ambrosia**, lilifagus⁷, eupatorium, sal-
 uia agrestis idem. Gal. ambreise,
 angl. wildesauge. [Respice in
 millifolium.]
Ambra⁸ dicitur [esse] sperma bellue²⁰
 marine, i. cete, sed proculdubio
 generi arboris [et] est in mari
 crescentis.
Amoniaci⁹ due sunt species, s. albus
 et purpureus similis rose. [Res-²⁵
 pice in stacten.]
Amoracea¹⁰, rapistrum.
Amomum¹¹ genus est herbe odoratis-
 sime cuius fructus similis est bu-
 truo et est triplex, s. amomum [et]³⁰

3. amarusca, mezandrus idem, anglice march. 5. ualeriana. 7. similis est. 8. wodewhistle.
 10. i. medulla. 11. fracti. 12. amisfractis archocides i. 14. competunt. 16. lilifragus.
 17. ambrose. 18. wyldesauge. 22. gumma arboris. 27. rapistrum idem. gal. carloks.
 29. frutex.

¹ *Amdrusca* is the *cotula fetida*, opposed to *anthemis* (chamomile = χαμαίμηλον, Diosc. ii. 144). Bart. p. 10, '*Amarusca*, ameroke idem i. maythe.' E. P. N. p. 59, '*Hec amarusca*, donfynkylle.' id. p. 44, '*Cotula fetida*, ameruche, miwe.' id. p. 14, '*Herba putida*, mægða.' The name mægða may be a translation of παρθένιον, Diosc. iii. 145. ² Sim. Jan. '*Amantilla*, potentilla, fu, valleriana idem.' Matth. Silv. c. xxxvi, '*Amantilla*, potentilla i. fu, valleriana.' φου, Diosc. i. 10. Bart. p. 22, '*Fu*, valleriana idem.' id. p. 10, '*Amantilla*, valleriana idem.' id. p. 29, '*Martha*, i. valleriana.' ³ App. '*Ameos*, id est umurcula, uel redi domum.' Matth. Silv. c. xxxix, '*Ameus uel amem*, lat. redi domum uel morula uel semen morule rubi.' ⁴ Starch. ἄμυλον ἀνόμασται διὰ τὸ χωρὶς μύλον κατασκευάζεσθαι, Diosc. ii. 123. Bart. p. 10, '*Amidum*, *amilum*, idem, fit autem de tritico.' ⁵ ὁ δὲ καρπὸς αὐτῶν (sc. ἀρκεύθων) . . . ἀρκευθὶς καλούμενος, Diosc. i. 103. App. '*Amiffructus uel acodiacosudos*, i. iuniperum.' ib. '*Archiotiden* i. baccæ iuniperi.' E. P. N. p. 34, '*Arctiotidas*, fyrses berian.' Renzi, Collectio Salernitana, iii. 275, '*Ami*, fructus iuniperi idem.' ⁶ ἀμύγδαλα πικρά, Diosc. i. 176. Platearius, c. xxi, '*Amare* competunt medicine.' ⁷ ἐλελίφακον . . . Ρωμαῖοι σαλβία, Diosc. iii. 35. Bart. p. 10, '*Ambrosia*, wilde sauge.' id. p. 20, '*Eupatorium*, i. salvia agrestis.' id. p. 28, '*Lilifagus*, salvia agrestis idem.' See App. *Eupatorium*. ⁸ App. *Ambra*. ⁹ ἄμμωνιακόν, Diosc. iii. 88, γεννᾶται δὲ ἐν Λιβύῃ κατὰ Ἄμμωνα. ¹⁰ App. '*Amarioca*, i. semen rapistri.' ib. '*Armoracia*, i. rapistrum.' ¹¹ ἄμμωμόν ἐστι θαμνίσκος οἰονεὶ βύτρυς ἐκ ξύλου ἀντεμπελεγμένος ἐαυτῷ· κάλλιστον δὲ ἐστι τὸ ἀρμένιον, χρῆσιζον τῇ χροᾷ ἔχον τε τὸ ξύλον ὑπόκιρρον, εὐώδες ἱκανῶς· τὸ δὲ μηδικόν . . . ἀδυνατώτερον· τὸ δὲ ποτικὸν ὑπόκιρρον, οὐ μακρὸν οὐδὲ δύσθρανστον, Diosc. i. 14. This is evidently a portion of an old translation of Dioscorides, and is quoted in Sim. Jan. and Matth. Silv.

armonicum cetrus melius, aurosi
coloris et odoris boni.

[Ameos, respice in carui agresti.]

Amaricon¹, respice in Samsucus.]

5 Aliud appellatur medicum primo
inferius, tertium ponticum dicitur,
rufum est et non longum.

Ampliopia², i. obscuritas visus, ut in
Alexandro de oculis.

10 Amurca³ fex est olei nigra et aquosa
cum premitur. Amurca uero olei
ciprini cocta ad melli spissitudinem
similis est licio, dolorem dentium
tollit.

15 Anagallicum⁴, anagalla, anagallum,
simphitum, consolida maior idem.
Gallice [et anglice] confrie uel
cornsilie. [Respice in uenti maior.]

Antera⁵ id est semen rose.

Anchios⁶ i. flos roris marini. Item²⁰
hoc notandum, anthos pro quolibet
flore secundum grecos.

Ancicardi⁷ fructus cuiusdam arboris
in India [quos] imperiti modici
testiculos uocant. ²⁵

Anabulla maior⁸, spurga, mezereon,
rapiens uitam, faciens uiduas, leo
terre, species [est] titimalli, ob-
longa habet folia uersus terras,
flores multos in summitate parum³⁰
croceos, cuius semen uocatur cata-
pucia. Gallice et angl. spurge.
[Respice in uerucaria.]

Anabulla [minor], titimallus⁹, uerru-
caria, [labulla] idem. Gall. veroine, ³⁵
angl. wartwort.

Anagoge¹⁰, i. reiectio [sursum] per os
sanitatis.

1. armenicum ceteris. 8. ampliopia. 12. mellis. 13. similis licio est. 16. sinphitum.
17. anglice consilie. 20. anthos. 21. nomine. 22. flore accipitur. 23. anacardi.
24. yndia. medici. 26. surga. 29. terram. 31. croceos et latos. cuius, &c. after spurge.
35. Item anabulla. ueroine. 36. wertewrt. 37. sanitatis per os.

¹ See Amaracus. ² Alex. Trall. (ed. Puschmann, ii. 45), ὕγροκολλούριον ποιοῦν πρὸς ἀμβλυωπίας καὶ ἄλλα πολλά. ³ ἀμόργη: Diosc. i. 140: cf. Plin. xv. 8. App. 'Amurca, i. fex olei.' Bart. p. 10, 'Amurca est fex olei superior et est utilis: sed murca est fex olei inferior et est inutilis.' E. P. N. p. 19, 'Amurca, eles drosna.' Sim. Jan. 'Dyas. amurca fex est olei magna et aquosa cum premitur, que coqui solet ad mellis spissitudinem.' ⁴ Bart. p. 10, 'Anagallicum seu Anagallis, i. consolida maior.' App. 'Anagalus, uel symphytum, consolida minor.' ib. 'Anagelicum, i. symphytum: ' cf. also the note on Diosc. iv. 10 (ed. Sprengel, 1829) Comfrey. ⁵ Bart. p. 10, 'Antera dicitur flos rose.' App. 'Anthera, i. semen rose.' ⁶ Bart. p. 10, 'Anthos est flos roris marini.' ⁷ App. 'Ancicardi, i. fructus cuiusdam arboris in India, quam imperiti pediculos elephantium dicunt.'

⁸ Probably *Daphne Laureola* or *Daphne Mezereum*. Leo terre is due to a confusion of χαμέλαια (Diosc. iv. 169) with χαμαιλέων. The plant, acc. to Gerarde, p. 1401, 'is called in English widow-wail, quia facit uiduas,' and rapiens uitam no doubt for a similar reason. 'Avicen and Serapio call chamelæa or spurge-olive *Mezereum*.' (ib.) ⁹ τιθύμαλος: Diosc. iv. 162. Bart. p. 43, 'Verucaria, i. solsequium,' the ἡλίσκοπιος of Dioscorides. ¹⁰ ἀναγωγή. Cass. Felix, c. 39, 'cum sanguinis supernæ educationis reiactione, quam Græci ematos anagogen vocant.' Sim.

Jan. and Matth. Silv. both quote Cassius Felix and Oribasius.

- Anathumatis**¹, i. delatio fumi stomachi sursum ad capud.
Anapoletica² sunt que replent uulnus carne.
Anogodan³, i. sumac.
Analepsia⁴ species est epilencie de uicio stomachi. Ana i. sursum, uel equale, si rectum interpretatur.
Anesis⁵ i. resis, i. requies, ab a
 10 quod est sine et nesis labe, inde anetica⁶ i. mitigatoria.
Anacochi⁷, i. bacce lauri.
Anisum⁸, ciminum dulce, simile est feniculo et semen eius nisi quod est
 15 magistenue. [gallice et anglice, anis.]
- Andrago, adraginis**, portacula, portulaca idem, g^e. et angl. porceleyne.
Anchofli uel **anchofli**⁹, gariofli magni idem.
Antimonium¹⁰ uena est terre et assi-
 mulatur metallo precipue scampno.
 [Respice in scipher.]
Achemo, camomilla idem.
Anomon¹¹ papauer idem, quando papauer simpliciter ponitur pro albo
 intelligitur.
Anthora¹² est herba quasi contra toram i. herbam uenenosam.
Anticrocus¹³ est cardo habens flores
 30 similes croco.

1. anathimiasis. 2. caput, with an erasure. 3. anapopletica. 6. analempsia. 7. uirio. 10. labor. 13. dulce, g. et angl. anise. 14. semen eius semen albius nisi quod est aliquantulum magis est latum et tenue. 18. anstophili. 21. stagno. 23. anthemis. 24. Add 'anetum, g^e. et angl. anise, papauer rubeum idem.' 27. thoram. 29. anthicrocus, add 'anticrocus, flos sambuci.'

¹ ἀναθυμίασις: Arist. Matth. Silv. c. xliv, 'Anathimasis, i. delatio fumi sursum a stomacho ad caput.' App. 'Antimasis, i. fumositas.'

² See post, Epiplatica. Matth. Silv. c. xliv, 'Anapleuretica sunt que alta vulnera complent et limpidiant.' ib. 'Anapopletica grec. que replent vulnera carne.' Sim. Jan. 'Anapopletica grece exponit quidam quod sunt que vulnera carne replent.'

³ App. 'Anagodam, i. sumach.' Matth. Silv. c. xliv, 'Anagodan, i. sumach.' ⁴ Bart. p. 11, 'Analempia est gutta caduca a stomacho.' ib. 'Analeucia species est epilencie.' Matth. Silv. c. xliv, 'Analensia est species epilencie vitio stomachi.'

⁵ ἀνεσις with a false derivation. ⁶ ἀνετικά, Antyllus, (in Matth. Med. p. 110). Cass. Felix, c. 57, 58. Matth. Silv. c. xlvii, 'Anesis, i. requies ab a quod est sine, nesis labor vel morbus, inde anetica i. mitigatiua vel quietica;' from which it would appear that the derivation was thought to be from νόσος.

⁷ δαφνόκοκκοι. Matth. Silv. c. xliii, 'Anachochi, i. bacce lauri.' See post, 'Daphnococci, i. bacce lauri.' ⁸ Bart. p. 10, 'Anisum, ciminum dulce idem.' App. 'Anisum, i. cyminum dulce.'

⁹ App. 'Antophali vel Auernati, i. garyophylli magni.' Meursius, Gloss. Græco-Bar. 'ἀντόφαλι sive ἀντόφαλον, caryophyllum magnum.'

¹⁰ Platearius, c. x, 'Antimonium uena terre est et metallo assimilatur stanno præcipue.' Bart. p. 12, 'Antimonium est vena terre similis plumbo.'

¹¹ Matth. Silv. c. xlvii, 'Anemo, anemonis, i. rub. papauer.' cf. Diosc. iv. 64, ἄνθος φοινικοῦν, ἐνίοτε δὲ καὶ λευκόν, ὅμοιον τῷ τῆς ἀγρίας ἀνεμώνης. ¹² Sim. Jan. (quoting from some botanist, 'Botanicus,') 'Antora herba contraria tore venenissime herbe omnia animalia perimentis: sed antora est ut tyriaca contra ipsam.' Matth. Silv. c. xlvii gives a similar account. Gerarde (p. 966) says the plants alluded to are Aconite or wolf's bane (φθορά) and its antidote (ἀντιφθορά). He refers to Avicenna, ii. 500, and 745: and also to Marcellus Empiricus (about 370 A.D. p. 96 in the Aldine Med. Antiq. Lat. 1547) 'turam et anturam herbas virentes nitidissime collectas contundes.'

¹³ App. 'Anticrocus, i. flos albutii, uel flos gruci' (i.e. cnici): cf. Diosc. iv. 187, κνίκος . . . ἄνθος κρόκῳ ὅμοιον.

Antale¹ est quidam lapis.

Anostroph² i. conuersio stomachi
sursum per fluxum uentris dum
tamen fiat fluxus ille uitio sto-
machi.

Angina apostema est sub gula, dictum
ab ango -is, qui quidem morbus
maxime porcis³ accidit et quan-
doque hominibus.

Antrax⁴ est uenenosa apostema.

[**Anchora** i. sanicula gilba.

Anesis respice in analempsia.

Alchemesis, i. camamilla.

Amarantum⁵, respice in crisogon.

Anabis⁶ respice in hipporis.]

Agnus, fructus iuniperi idem.

Apium quatuor species sunt apii.

[**Anglia**⁷, respice in lauriola.

Anomiada⁸, respice in onomia.

Anetum agreste, respice in sister.]

Apium risus⁹, herba scelerata, uel
murtillana, siue brutacea¹⁰ uel

brutaceoci, ferula idem. Extra
corpus utuntur foliis et radice, non
intra, quod mortifera est, secundum
anthicos aquilaria [uel anodium¹¹
i. mitigatium].

Aquileia appellantur apium risus.

Apium ranarum¹² siue **apium ramp-
num** crescit in pratis et habet
folium rotundum, aliquantulum
oblongum.

Apium emoroidarum¹³, pes corui
idem, habet folia undique ossa et
tres guttas magnas in foliis, se-
cundum antiquos mentula epis-
copi¹⁴ apium emoroidarum appel-
latur et crescit in aquis. [Angl.
appellatur crowefet.]

Apium siluestrum uel **montanum**,⁴⁰
petrosil[1]inum Macedonicum¹⁵
idem. Gall. alixaundre, angl. stan-
merche.

Apium domesticum¹⁶ siue **ortola-**

3. sursum per uomitum. Catastrophia uero est conuersio stomachi deorsum per fluxum uentris
dum, etc. 10. uenenosum. 16. Amis., add 'Anodium, i. . . mitigatium.' 22. mertillana.
23. brutaceon. 24. utimur. 25. quia. 26. anticos. 28. Aquilaya apium appellatur risus.
29. raminum. 33. emoroydarum. 34. fissa. 35. foliis anglie crowefot. 37. emoroydarum.
40. siluestre. 42. alisaundre.

¹ Bart. p. 11, 'Antale, lapis quidam.' Fuchs (in Nic. Myreps., Bas. 1549, p. 167.) thinks Antale
to be the 'purpura' and Dentale the 'buccinum' of Plin. ix. 36. ² ἀναστροφή, καταστροφή.

³ See Arist. Hist. An. viii. 21. 1, αἱ μὲν ὅς νουήμασι μὲν κάμνουσι τρισίν, ὧν ἐν μὲν καλεῖται
βράγχος, ἐν ᾧ μάλιστα τὰ περὶ τὰ βράγχια καὶ τὰς διαγόνους φλεγμαίνει. ⁴ ἄνθραξ, carbuncle.

Bart. p. 11, 'Antrax dicitur apostema uenenosum.' ⁵ Matth. Silv. c. xxxvi, 'Amarantum,

chrisogonum, grisantum, mesebeston.' cf. Plin. xxi. 8, 'provenit Augusto mense.' ⁶ Perhaps
ἀνάβασις, Diosc. iv. 46. ⁷ See ante, Allipiados. ⁸ Diosc. iii. 18, ἀνωρίς, οἱ δὲ ὀνώνιδα καλοῦσι.

⁹ Bart. p. 11, 'Apium risus, i. herba scelerata.' Gerarde, p. 385, says 'Passe-floure is called
commonly in Latine *Pulsatilla*, and of some *Apium risus* and *Herba venti*.' With *murtillana* com-
pare *smurnon* (σμύρνιον), see post, Botracion. ¹⁰ βατράχιον, οἱ δὲ σέλινον ἄγριον . . . πλείστον ἐν

Σαρδωνία γεννώμενον, δριμύτατον, ὃ δὲ καὶ σέλινον ἄγριον καλοῦσι, Diosc. ii. 206. ¹¹ ἀνώδυνον.

¹² App. Apium raninum. ¹³ Bart. p. 11, 'Apium emoroydarum, i. pes corvi maculosa habens folia.'

Pilewort crowfoot. ¹⁴ Bart. p. 30, 'Mentula, an. gollan, apium emoroidarum idem.' ¹⁵ See
ante, Alexander. ¹⁶ App. 'Apium domesticum, semen eius, scelinum spina, et eius foliis utimur.'

Read σέλινον σπέρμα. Diosc. iii. 67, σέλινον κηπαῖον.

num, cuius semen selinum sperma dicitur, similis est petrosillini sed minus est: foliis, semine utitur. g. mennache, ang. smalache¹.

5 **Apropima** uel **aprimia**, i. melimela², soluunt uentris, ardorem commouent.

Apoquinatos siue **apoquistidos**³, succus est seminis lini, secundum
10 quosdam sordes sunt manuum.

Apomel⁴, i. aqua frigida in qua fauus mellis abluitur, sed ydromel⁵ habet ipsum mel compositum cum aqua frigida sine omni decoctione,
15 nec habet certam proporcionem mellis ad aquam. Nota [quod]

melsa fit ex viii partibus aque et ix mellis dispumati et coquitur ad consumptionem tertie partis illius totius⁶. Si plus quid coquatur uel
20 plus habuerit mellis et minus aque, dicitur melsa mellina, [e] contrario si minus coquatur et plus habuerit mellis, dicitur melsa aquosa. Mellicratum⁷ [etiam]²⁵ idem est quod melsa ut in Alexandro de oculis. Sed in quinta particula amphorismorum⁸ pro mellicrato accipimus ydromel. Quidam tamen exponunt melli-
30 cratum⁹, i. de melle et uino, sed hii exponunt uel intercipiunt melli-

2. petrosilino.
17. item melsa fit.

3. utimur, ge. smallache vel tonnache.
18. coque. 20. plus. 21. plus.

5. aprorima. 6. uentrem.
24. plus.

¹ E. P. N. p. 42, 'Arium, ache.' id. p. 58, 'Hoc arium, smalege.' Bart. p. 11, 'Arium simpliciter, i. small ache.' Hence *Smallage*.

² Diosc. i. 161, τὰ δὲ μελίμηλα κοιλίαν μαλάσσει κακοστόμαχα δὲ καὶ καύσου ποιητικά. Matth. Silv. c. liv, 'Apruna i. cerasa.'

³ Probably a confusion of ἀπόχυμα (Diosc. i. 98), with perhaps ὑπόκιστις (Diosc. i. 127). For *manuum* read *manium*: and compare App. Apoquinatus and Apozumatus, also Matth. Silv. c. l, 'Arochmatos, i. semen de naui intus rasum,' and c. li, 'Apoquistidos succus est liquiritie sed secundum quosdam sordes est manuum.' Sim. Jan. 'Apoquinatus in antidotario uirili in confectio emplastri dicti didascalica exponit sordicies nauis, intelligendo rasuram exterioris partis: infra vocatur a Dya. apozima.' ib. 'Arozima, Dya. pix que de navi raditur quam Græci apoxiam vocant.' See also Bart. p. 11, *Arozima*.

⁴ Diosc. v. 17, ἀρόμελι τὸ ἐκπλυνομένων τῶν κηρίων ὕδατι σκεναζόμενον ὑδρόμελι καὶ ἀποτιθέμενον.

⁵ Matth. Silv. c. l, 'Hydromel habet ipsum mel etc. . . ad aquam. Mulsa fit ex viii etc. . . totius. Si autem plus habet aquæ et mellis minus dicitur mulsa aquosa, et ista vocatur aqua mellita quæ secundum majorem et minorem quantitatem mellis dicitur aqua plus vel minus mellita. Si autem fiat equatio dicitur mulsa mellita. Mellicratum idem est quod mulsa aquosa quia in eo est plus aquæ quam mellis ut in Alexandro de oculis, sed in secunda de aphorismorum pro mellicrato accipitur hydromel. Quidam componunt mellicratum cum vino et melle, nam cromum vinum interpretatur.' Bart. p. 30, 'Mulsa est potus factus ex viii partibus aquæ et nona mellis despumati et coquitur ad consumptionem tertie partis.'

⁶ Diosc. v. 17, ἀφεψούσιν εἰς τὸ τρίτον.

⁷ μελικράτον, Diosc. v. 17. μελικράτω ἀπόπλυνε, Alex. Trall. vol. ii. p. 69 (ed. Puschmann).

⁸ Hipp. Aph. (Kuhn, med. Græc. vol. xxiv. p. 744), γυναῖκα ἣν θέλεις εἰδέναι εἰ κύνει, ἐπὶν καθεύδειν μέλλῃ, ἀδείνῃ ἐούσῃ μελικράτον δίδόναι πείν.

⁹ Bart. p. 30, 'Mellicratum idem est quod mulsa, sed quidam mellicratum exponunt pro melle et vino, quod craton interpretatur vinum.'

cratum pro ydromelle pro uino et melle utrumque, craton¹ interpretatur uinum in uulgari greco.

Apoeflemnatis² dicitur esse omne

5 quod per os uel per nares flemma deponit a capite siue fit gargari-
zacio siue masticacio siue fricacio
interioris oris, siue capud purga-
mentum per nares immissum, siue
10 sternutacioni. Et [dicitur] apo-
fleumaticus ab a quod est sine,
et fleuma, quasi deponens fleuma.

A[p]alum³ interpretatur sine pelle et

15 inde dicuntur oua appalia i. sine
pelle, [gall. œfs hardees], uel sine
costa, i. mollia. Inde dicitur apa-
lofarchos⁴ i. caro mollis, farchos⁵
enim est caro ut in C. et ab hac
mollice quilibet sorbilia dicuntur
20 appala uel appola.

[**Apium agreste**⁶ minoci idem. Re-
spice in Yposelinum.

Apium barbatum, respice in tela
mariee.

Apium, xilenum⁷ idem est. 25

Apiasia, respice in melissa.

Aquileia, columbina idem secundum
Laurentium⁸, sed secundum hunc
est apium risus.]

Apostema⁹ interpretatur collectio. 30

Aquilaria uel **aquileia** unum stipitem
habet et folia fissa minute equali
respicientia et florem album, se-
cundum antiquos¹⁰ apium risus
appellatur. 35

Archemesia¹¹, matricaria, uel matri-
calis, mater herbarum idem. Tota
herba utimur, gallice armoise, angl.
mugwort uel mugwed.

Arsenicum¹², lompniās i. auripigmen-
tum citrinum, et quando auripig-
mentum per se nominatur pro
citrino intelligitur [et secundum A.
sandaliaca¹³.]

5. fleuma. 6. sit. 8. interiorum. caputpurgium. 12. Apociasticum, i. repercursum.
16. testa. inde etiam dicitur apolapharchos. 18. ut in G. 19. mollicie. 31. Quibaria vel
aquileya. 32. mimirce equaliter. Item, aquileya columbaria idem, dicitur herba quedam calida,
id quod pes galli. 36. Artemesia. 38. amoyse. 39. mougwed (vel mugwrt) in a
later hand. 41. cytrinum. 42. per se inuenitur. 43. cytrino.

¹ Du Cange, Lex. Græc. κράσις, κράσις, κράσιον, vinum.
Kühn, vol. xii. p. 565, 566).

³ ἀπαλός with a false derivation. ὥον τὸ ἀπαλόν, Diosc. ii.
54. ⁴ ἀπαλόσαρκος, Hipp. περὶ ὑγρῶν χρήσιος (ed. Kühn, vol. xxii. p. 161).

⁶ ἀγριοσέλινον, Diosc. iii. 71.

⁷ σέλινον.

⁸ See ante, Agrimonia, where the same
authority appears to be quoted.

⁹ ἀπόστημα. Cassius Felix, c. 18, 'collectiones Græci
apostemata vocant.'

¹⁰ From this the expressions 'secundum hunc' and 'secundum
antiquos' would seem to be identical in meaning. See Herba Roberti.

¹¹ App. 'Artemisia
id est matricaria.' E. P. N. p. 42, 'Artimisie, mug-wrt, merherbarum.' id. p. 13, 'Artemisia,
vel matrum herba, mug-wyrt.' Bart. p. 29, 'Mater herbarum, arthemisia idem.' ib. 'Matri-
caria, arthemisia idem.' Diosc. iii. 117, ἄγει ἀπὸ μήτρης ὅσα καὶ τὸ ἐγκάθισμα. Professor
Earle (E. P. N. p. lxxxix) thinks mug-wort is midge-wort.

¹² ἀρσενικόν, Diosc. v. 120.

Bart. p. 11, 'Arsenicum, i. auripigmentum.' id. p. 27, 'Lempniās, auripigmentum idem.' App.
'Lempreneas, arsenicum i. auripigmentum.' Matth. Silv. c. lix, 'Arsenicum . . . et auripigmentum
quando per se ponitur citrinum intelligitur.'

¹³ σαρδαπάχη, Diosc. v. 121.

- Arnoglossa**¹, lingua agni, lingua arietis, plantago maior idem. Gallice planteyne, anglice weybrode. Nota quod plantago minor, quinqueneruia² et lanceolata sunt idem. Gallice launcele[e], anglice rib[be]-wort.
- Arceotide**³, iuniperus idem [est.]
- Arilli**⁴ sunt arida uuarum grana et dicuntur ab ariditate.
- Archangelica**⁵ uel **barba anglicia**, g. archangle, angl. ded[e]netle. [Respice in marrubium album.]
- Argentum uiuum**⁶ generatur in terra et tale quale apparet a terra quasi aqua fluens producitur.
- Armoniacum**⁷ gummi cuiusdam arboris est.
- Aristologie**⁸ sunt due species s. longa et rotunda. Radices et folia uti-²⁰ mur et [quando] simpliciter ponitur pro rotundo intelligitur. [Respice in malum storacis et in strongilis⁹.]
- Arena**¹⁰ uirtutem habet relaxandi et ad omnem tumorem faciendam, [ta-²⁵ men] mollit duricias.
- Armoceren**¹¹, rapistrum idem.
- Artogo, artogis**¹², i. auis tolosana habens optimas carnes ad comedendum.³⁰
- Ares**¹³, i. uirtus, inde **aretica**, i. uirtuosa.

3. plauntayne. 4. minor et centinervia et lanceolata. 20. radicibus et foliis quando in a later hand. 21. rotundo with mark of erasure. 25. facientem. 27. Armoteren. 28. antagonis. 31. arotica.

¹ Bart. p. 11, 'Arnoglossa, i. plantago major.' id. p. 27, 'Lingua arietis, i. arnoglossa,' 'Lingua agni, i. plantago.' App. 'Arnoglossa vel centumnervia, i. plantago.' E. P. N. p. 1, 'Arniglosa, þ is wegbræde.' Ger. Wegebreit, Eng. waybread.

² Bart. p. 36, 'Quinqueneruia, lanceolata, plantago minor idem.' E. P. N. p. 30, 'Quinquenerbia, ribbe.' id. p. 44, 'Lanceolata, launceleie, ribbe.' Cf. Eng. Ribwort plantain.

³ Matth. Silv. c. lv, 'Arkeutos est arbor iuniperi.' App. 'Archiotiden, i. baccæ iuniperi.' E. P. N. p. 34, 'Arciotidas, fyrses berian.' See ante, Alcheozoidos ἄρκευθος, Diosc. i. 103.

⁴ App. 'Arantili, id est semen uiuæ, uel arilli.' Matth. Silv. c. lvi, 'Arilli sunt arida uuarum grana dicta ab ariditate.'

⁵ Bart. p. 11, 'Archangelica, i. blinde netle, habet flores albos.' E. P. N. p. 43, 'Arcangelica, mort ortie, blinde netle.' Sim. Jan. 'Archangelicam quidam urticam mortuam dicunt.' White archangel, or Dead nettle.

⁶ Platearius, circ. Inst. c. v, 'generatur autem in terra quale apparet, a terra quasi aqua fluens producitur.'

⁷ Diosc. iii. 88, ἀμωνιακόν καὶ τοῦτο ὅπως ἐστὶ νάρθηκος. ⁸ ἀριστολογία, Diosc. iii. 4, ἐστὶ δὲ ἡ μὲν στρογγύλη, (iii. 5) ἡ δὲ μακρά. Bart. p. 11, 'Aristologia, i. pasciens, alia longa alia rotunda, quando simpliciter rotunda.' App. 'Aricalom, aristol. lon.'

⁹ στρογγύλη. ¹⁰ Cf. Diosc. v. 166. ¹¹ App. 'Amarioca, i. semen rapistri.' id. 'Armoracia, i. rapistrum.' Diosc. ii. 138, ῥαφανὶς ἀγρία ἢν Ῥωμαῖοι ἀρμορακίαν καλοῦσι, φύλλα ἔχει ὁμοία τῇ ἡμέρῳ πρὸς τὰ τῆς λαμπάνης μάλλον, cf. E. P. N. p. 16, 'Arboracia vel larsana, cal.'

Matth. Silv. c. lxx, 'Aromorachion id est raffenus agrestis et est rapesta.' Gerarde (p. 241) makes it Horse-radish. ¹² Perhaps ὄρνις, ὄρνυγος, the quail. Cf. Renzi, Collect. Salernit. iii. p. 273, 'Acrago, genus (var. atrago, giniis, id est avis) est avis tholosana habens optimas carnes ad edendum.' cf. also Reinesius, Var. Lect. (Altenburg 1640), pp. 568, 569.

¹³ Sim. Jan. 'Aretica, g. virtuosa.' Matth. Silv. c. lv, 'Aretica, i. virtuosa.' ib. 'Ares, i. virtus.' Cf. Ἄρης, ἀρετή.

Archos¹, i. princeps, inde poliarchion,
i. principans pluribus.

Arange², citromilum idem.

Asarabaccara³, uulgago, gariofilata
5 agrestis, [milgago], asarus idem.
Respice in matricaria aquatica.

Asar⁴ lazarum, quinancium, sulphi-
tum sanancium, ferula, silfium,
inde [?] opos silphii [i.] asa-
10 fetida.

Asar⁵, i. uirga pastoris.

Aspalto⁶, i. quedam gumma.

Aspaltum⁷, i. bitumen iudaicum.

Aspatiles⁸ dicuntur pisces squamosi
ab asperitate squamarum uel spin- 15
arum uel locorum in quibus de-
gunt.

Asplenis⁹ herba est splendilidion si-
milis et in exterioribus et in uir-
tute scolopendrie. 20

4. uulgago milgago.
aspalto. uiga.

7. silphicum sanantum.
13. Add terra est.

8. silphium idem.

11. asar after

¹ ἀρχός. μάλαγμα πολυάρχιον is the name of a plaster, Galen (ed. Kühn, vol. xiii. pp. 184, 185). Matth. Silv. c. lv, 'Arcos, i. princeps, inde poliarchion, i. plures principatus obtinens.' ² Bart. p. 15, 'Citrangulum rotum, orange.' citromilum = κιτρόμηλον. Geop. x. 76, ποιήσει καρπὸν τὰ καλούμενα κιτρόμηλα. Perhaps κιτρόμηλα should be read in Diosc. i. 166, τὰ δὲ μηδικὰ λεγόμενα ἢ περσικὰ ἢ κεδρόμηλα, βωμαῖστί δὲ κίτρια, πᾶσι γνῶριμα. Prof. Skeat says that orange comes to us from the Persian *nāranj* through the It. *arancio*, and Fr. *orange*. Gerarde, p. 1464, shows that *malum anarantium* was confused with *malum aurantium*. 'Schol. Nicand. scribit μῆλον sine ulla adjunctione quoque pro malo medico usurpari, quod et νεράνζιον vulgo vocari addit' Lobeck, Phryn. p. 470. Cf. Steph. Thes. sub μῆλον. Nicander Alexipharmaca, v. 533, καρδαμῖδος, μῆδόν (var. μῆλόν) τε καὶ ἐμπρίεντα συνήπι; on which the Scholium is καὶ μῆδόν τε, τὸ μηδικὸν καλούμενον' ἐστὶ δὲ εἶδος φύτον γράφεται καὶ μῆλον. ἐστὶ δὲ τὸ μηδικὸν μῆλον ὃ ἐστὶ τὸ νεράνζιον. ³ Bart. p. 11, 'Asara baccara, vulgo gariofilus agrestis.' id. p. 30, 'Milvago, gariofila agrestis, asara baccara idem sunt.' App. 'Assara, i. baccara, vp. (secundum) vulgus.' ib. 'Alzaru, i. vulgagia.' Diosc. i. 9, ἄσαρον. Cf. Macer, 'Est asarum græce, vulgago dicta Latine, . . . Et vulvæ morbis decoctio subvenit ejus.' *Vulgago* therefore and *matricaria* (matrix) have a similar meaning. For *bacchar* see Plin. Hist. Nat. xxi. 6.

⁴ Bart. p. 27, 'Lasar, i. asafetida: ' cf. Plin. Hist. Nat. xix. 3. *Laser* is the juice of the *laserpitium*, or σίλφιον κυρηναϊκόν, Diosc. iii. 84, ὅπως σιλφίον. cf. also Herod iv. 169. ⁵ Sim. Jan. 'Asaragi in iii. Alman. (i.e. Almansoris) est virga pastoris.'

⁶ Bart. p. 12, 'Aspaltum dicitur quoddam genus gummi nigri quod a quibusdam dicitur bitumen iudaicum.' ⁷ Diosc. i. 99, ἀσφαλτος διαφέρει ἢ ἰουδαϊκὴ τῆς λοιπῆς.

⁸ Read *aspratiles*. Bart. p. 12, 'Aspiatiles, an. stikelinges.' See Theodorus Priscianus, ii. 13, 'De piscibus aspratiles sumant.' Plinius Valerianus, v. 25, 'De piscibus vero maxime marinos dari oportet, sed aspratiles quales sunt merulae, scaurus.' As to *stikeling* see the *Catholicum Anglicum* (Earl. Eng. Text Soc.), sub *Bafyn-stylkylle*.

⁹ Diosc. iii. 141, ἀσπληνον, οἱ δὲ σκολοπένδριον . . . φύλλα ἔχει σκολοπένδρα τῷ θηρίῳ ὅμοια (i.e. the milliped) . . . δύναμιν δὲ ἔχει τὰ φύλλα . . . σπλήνα τῆκεν. cf. App. 'Splenion, i. scolopendria.' ib. 'Scolopendria, i. lingua ceruina.' The plant referred to is the Harts-tongue fern.

- Asta regia** ¹ uel **aste regia**, [gall. muget,] angl. woderove.
Asarus ², quam multi nardum agrestem uocant, folia habet edere similia
 5 tenera et rotunda, flores inter folia iuxta radicem purpurei coloris, urinam et menstrua prouocat, [gariofilus agrestis. Respice in asarabaccara.]
 [Asafetida, respice in asar lazarus.
 10 **Asclepias** ³, respice in draguncia.
Archaeon, respice in Zactaron ⁴.
Argentilla ⁵ orualis, hec potata ossa fracta consolidat. gilb.
Argelzarus, uride es idem.
 15 **Argilla**, respice in terra figuli.

Architrios uel in is.

Armiar aquatica ⁶ crescit in aquis. Si teratur et ponatur plagas boum consolidat eas et ideo quidam uocant eam plaga.] 20

Attriplex agrestis ⁷, crissolocanna idem, ang. mieldie.

Atanasia ⁸ uel **athasia** tanacetum idem. Hanc utuntur Salerniani ⁹ et Hispani ¹⁰ similiter. tansie, 25 ang. bemp ¹¹.

[**Ataraxacon** ¹², i. rostrum porcinum secundum Gaddesden ¹³ capitulo de opilacione epatis, set Avicenna ¹⁴ uocat id taraxacon.] 30

1. haste regia. 5. tenuia. 21. crisolocanna. 22. milde, in a later hand. 23. atasia.
 24. hac. Salernitani. 25. Hispani. gal. tanesie, an. bemberfan.

¹ E. P. N. p. 46, 'Hastula regia, muge de bois, wuderove.' Bart. p. 24, 'Herba muscata, i. hastula regia, woderove.' For muge see post, sub Mucus.

² Diosc. i. 9, ἀσάρον οἱ δὲ νάρδον ἀγρίαν καλοῦσι, φύλλα ἔχει κισσῶ ὅμοια, μικρότερα δὲ πολλὰ καὶ στρογγυλότερα ἀνθὴ μετὰ τῶν φύλλων πρὸς τῇ ρίζῃ πορφύρεα . . . δύναμις δὲ αὐτῶν διουρητικὴ . . . ἄγρουσι δὲ καὶ ἔμμηνα.

³ ἀσκληπιάς, Diosc. iii. 96: cf. App. 'Asepiā, i. draguntea.' ⁴ That is ψύλλιον.

⁵ Perhaps *Argentina*, the silver-weed or goose-tansy: called *Tanacetum album* (Bart. p. 41).

⁶ Perhaps *Armeria aquatica*, thrift. ⁷ ἀτράφαξις, οἱ δὲ χρυσολάχανον, Diosc. ii. 145.

Mielde, cf. Ger. Melde, a name which Grassman (*Deutsche Pflanzennamen*, 1870, p. 192) thinks is derived from the mealy, dusty surface of the young leaves. App. 'Atriplex, chrysolocanna rinoli idem est.' Bart. p. 17, 'Crisolocanna, atriplex.'

⁸ ἀθανασία, whence the word tansy is said to be derived. ⁹ Meyer, *Geschichte der Botanik*, iii. 457, supposes that the Medical School of Salerno began about 850 A.D. and that by 900 it had become famous. For further information see Renzi, *Collectio Salernitana*, 5 vols., Naples, 1852-1856.

¹⁰ That is the Arabian physicians of Spain, Cordova more especially, who flourished as early as 956 A.D. (see Smith's *Gibbon*, vol. vi. p. 402 note).

¹¹ *Bemberfan* seems to be connected in some way with the Ger. Rain-fahn (Grassman, p. 133): as to the latter part of which word cf. E. P. N. p. 36, 'Citsána, fana,' and p. 73, 'Cittasana, fanu:' though the plant need not be the same. The true word is perhaps *gemberfan*.

¹² Al-taraxacon, Bart. p. 10, 'Allaraxacon, i. rostrum porcinum.'

¹³ Joannis Anglici Praxis Medica, Rosa anglica dicta, Qto. Aug. Vind. 1595, p. 371. ¹⁴ Avicenna (Ven. Junta 1608), ii. 690. Fuchs (H. S. p. 743) 'officinis nostris quæ barbaris delectantur vocibus, Taraxacon aut Altaraxacon dicitur.' Dandelion.

- Attramentum**¹, calcantum² idem, quædem terra [est] in Gallia³ cuius due sunt species,] secundum quosdam] viz. uilior species est attramentum⁴ [et] nobilior species est uitriolum, et dicitur a claritate uitria que in electioribus uenis inuenitur. Et quando attramentum per se ponitur pro uiliori intelligitur.
- Attropia**⁵, i. extenuacio, et interpretatur sine conuersione uel sine succo.
- Athenum** uel **attrana**, uas alembico ualde simile.
- Att[r]ocordines**⁶ sunt species ueruca-

- rum, quales quidam medicorum poros⁷ nominant ut in Oribasio.
- Avencia**⁸, pes leporis⁹, gariofilata¹⁰, sanamunda, zimis idem, g. et angl. auense¹¹.²⁰
- [**Aurinaleucia**¹², orual, stedfast secundum quendam laicum.]
- Auricula muris**¹³, pilosella idem, parua habet folia et multa, aliquantulum pilosa. Gallice, pilousee, angl. 25 moushere uel langbeue. [Respice in mirion.]
- Aurum**¹⁴ [de] uena terre fit per decoctionem.
- Auripi[g]mentum**¹⁵, due sunt species,

1. idem est. 5. species est secundum quosdam atramentum. 6. uitrea. 13. attrenum uel atrena. 15. uerrucarum. 19. (o)zimus. 20. auence. 23. puerosella. 25. pelosee. 26. mousere. lagheue.

¹ Plin. Hist. Nat. xxxiv. 32, 'Græci cognationem æris nomine fecerunt et atramento sutorio, appellant enim chalcantum.' ² Diosc. v. 114, χαλκανθον. ³ Sim. Jan. 'Item atramentum dicitur quædam species uitrioli quam vulgo terram franciscam vocant.'

⁴ Bart. p. 12, 'Atramentum terra quædam est cuius nobilior species est vitreolum.' See Skeat's Dict. sub *copperas*. ⁵ ἀτροφία, Sim. Jan. 'Atrofia g. sine conuersione, sicque vocatur extenuatio quæ fit quando nutrimentum non convertitur in substantiam membrorum, quod et sinthosis dicitur. Theodorus suo ca. Item Cassius Felix ca. de egritudinibus stomachi.' The references are to Theodorus Priscianus, ii. 11, *de syntexi* (σύντηξις) vel *atrophia*, and Cassius Felix (ed. Rose) c. 42.

⁶ ἀπροχορδόνες. ⁷ πᾶπος. The passage is most like Oribasius (ed. Daremberg), vi. 184, 185. ⁸ Matth. Silv. c. xlv, 'Anantia, i. pes leporis, gariofilata, sana munda idem.' ⁹ Perhaps the λαγώπους of Diosc. iv. 17. ¹⁰ Fuchs, H. S. p. 431, 'recentiores Latini caryophyllatam ab odoris suauitate, quam radices de se præsent, nominant, vulgus herbam Benedictam a divina sua efficacia et sanamundam appellat.' Gerarde, p. 996, 'Avens is called Caryophyllata, so named of the smell of Cloves which is in the roots, and divers call it Sana-munda, Herba benedicta and Nardus Rustica . . . it is thought to be Geum Plinii.' Plin. Hist. Nat. xxvi. 21.

¹¹ Avens, Geum, Herba Bennet. ¹² Bart. p. 17, 'Crasula major, aurum valet, an. orpin.' Wright, Prov. Dict. gives, 'Orvale, the plant orpin.' 'Stedfast, the plant palma Christi.' See post, Barba iouis. ¹³ Bart. p. 12, 'Auriculus muris, pilocella idem.' ib. p. 33, 'Pelvette, mouser.' E. P. N. p. 43, 'Pilosella, peluselle, mus-ere.' Fr. piloselle.

¹⁴ Platearius, circ. Inst. c. iii, 'Aurum de uena terre fit per decoctionem.' ¹⁵ Platearius, circ. Inst. c. xxvii, 'Due sunt species auripigmenti. Est enim rubeum et citrinum. Citrinum competit medicine.' Bart. p. 12, 'Auripigmentum, orpiment, quando simpliciter de citrino intelligitur.' Cf. Plin. Hist. Nat. xxxiii. 4.

rubeum et citrinum, citrinum medicine competit. [Respice in azananata et in arsenicum et sandraca.]

Axungia¹ omnis matrici est utilis, maxime recens anserina et gallinacia siue sale dicta.

Ayzon², semperuiua idem, et dicitur ab ay³ quod est semper et zeo³ quod est uita. Gall. iubarbe⁴, et angl. syngrene⁵. [Respice in sycados⁶.]

[**Azabar**, respice in aloen.]

Azananata, i. auripigmentum.

Basilicus uel **basilica**⁷, herba gen-

ciana, [allogallica⁸] idem. Virtutem habet calidam et proprie ignitam, gustu amaro, [et] in locis plaustris nascitur, cuius [radix stomachi dolorem compescit et epatis ac splenis sicut renum ac cordis, 20 gallice et angl. genciane. Respice tamen in dragantea⁹.]

Basilicon¹⁰ semen est maiorane, ozimum¹¹ idem [uel ozimum].

Bartrorobus¹² ferens mora idem. 25

Bachador, i. ozimum magnum.

Balanus rapseo¹³ est simile arboris mirice, nuces habens intus rotundas.

Balanon¹⁴, i. glans. Inde mirobalanus¹⁵,

1. cytrinum bis. 7. Azion. 10. sinegrene. 15. idem, gall. et angl. genciane. 16. prope. 18. palustribus. 25. Batus rubus. 26. Bathador. 27. repseo semen est. 28. ab intus. 29. Balanion. mirabolanus.

¹ Plin. Hist. Nat. xxviii. 9, 'Proxima in communibus adipis laus est, sed maxime suilli... axungiam etiam Græci appellavere eum in voluminibus suis.' Cf. Diosc. ii. 93, *στέαρ ἡ χήνειον ἢ ὀρνίθειον*.

² Diosc. iv. 88, *ἀείζων τὸ μέγα ἀνόμασται διὰ τὸ ἀειθαλὲς τῶν φύλων*. App. 'Aizona, i. semperuiua.'

³ ἀεί, ζωή.

⁴ Fr. Joubarbe, formed from *ἵovis barba*, another name of the same plant, cf. E. P. N. p. 47, '*ἵovis barba*, jubarbe, singrene.' ib. p. 65, '*Hoc jurbarium*, a silfgrene.' cf. Plin. Hist. Nat. xvi. 31.

⁵ The English Sengreen, i.e. ever-green. It is called in Prof. Earle's lists *sinfulle* (E. P. N. pp. 8, 32, 47), *singrene* (ib. p. 4, where *Temolus* = *τιθύμαλος*, and pp. 31, 33, where *Colatidis* = *γαλακτίτης*) and *silfgrene* (ib. p. 65). The first of these components occurs in '*Sinwealte swammas*' (E. P. N. p. 12), and also in the word *sundew*, Ger. Sindau. Grassmann (Deutsche Pfl. namen, p. 45) thinks that similarly *Sündfluth* has been formed from *Sinfluth*: cf. also E. P. N. p. lxxxix.

⁶ *στοιχάς*. Bart. p. 12, '*Barba ἵovis*, stichados, uel stichados, uel benades.' See post, *Barba iouis*.

⁷ Diosc. iii. 3, *γεντιανὴ δοκεῖ μὲν ὑπὸ πρώτου εὐρησθαι Γέντιδος, Ἰαλλυριῶν βασιλῆος ἀφ' οὗ καὶ τὴν ἐπωνυμίαν ἔσχηκεν*. App. '*Basilica*, id est regina vel gentiana.'

⁸ ἀλόη γαλλική, Diosc. iii. 3.

⁹ Bart. p. 12, '*Basilica*, i. serpentaria.' App. '*Basiliscus*, serpentaria, dragum, uel hortulana.'

¹⁰ Bart. p. 12, '*Basilicon* i. semen bræce ursinae secundum quosdam.'

¹¹ ὠκιμον, Diosc. ii. 170. Bart. p. 12, '*Basilicon*, ozimum idem.' ib. p. 33, '*Ozimum*, i. semen basiliconis.' App. '*Ozimum*, i. basilicon.'

¹² Read, '*Batus* rubus ferens mora idem.' Bart. p. 12, '*Batus*, rubus ferens mora.' App. '*Badon*, rubus testinus uel mora domestica.' *βάτος*, Diosc. iv. 37.

¹³ Diosc. iv. 157, *βαλανὸς μυρεψικὴ καρπὸς ἐστὶ δένδρου μυρική τοικύτος*, the ben-nut. Sim. Jan. '*Balanus repseo* D. est semen arboris similis mirice et est fructus sicut nucis habentis intus medullam quæ exprimitur.'

¹⁴ *βάλανος*, Diosc. i. 143.

¹⁵ *μυροβάλανος* with a false derivation.

quasi glans uendibilis, miriplon¹
enim uendere dicitur, sine merip-
sia² quasi species uendibilis.

Baym³ interpretatur corroboratium
5 uel corosium.

Bacce lauri, dampnococci⁴ idem.
Gall. bayes⁵ de lor.

Bacce edere, carpocissi⁶ idem, fructus
edere.

Balaustia⁷, i. flos caducus mali gra-
nati.

Baccara⁸ herba est odorifera, folia ha-
bens aspera et lacta interuisa,
florem purpureum et subalbidum
15 et odoriferum. [Respice in uul-
gago.]

Balsamita⁹, salmentica, sisimbrium¹⁰,

menta aquatica, [mentastrum] idem,
crescit in pratis, a¹¹. horsminte,
[gallice mentastre, xisisimbrium.] 20

Balsamus¹¹ est arbor similis leuen et in
eodem statu ut piracantes, folia
habet similia rute sed palulo albidu-
ora et semper uirida, facultatem
habet similem uiti, circa Babi- 25
loniam crescit.

Balsamum¹² est quedam gumma que
afferitur de arbore balsami.

[**Basilicon**¹³ est emplastrum de adipe,
resina pini, et c. et oleo secundum 30
Sap.¹⁴ capitulo de pinguedine. Item
de hoc loquitur Thider.¹⁵ capitulo
de punctura neruorum.

Batus¹⁶, i. morus rubi uel rubus secun-

1. uendibilis. 2. inde miripsia. 5. corfsium. Radix stomachi dolorem compescit.
8. idem i. 13. lata interdruia. 19. pratis. Item mentastrum crescit in agris utrumque dicitur
horsmynte. 23. paulo. 24. uiridia. 25. reperitur. 28. affertur.

¹ μυροπαλιν. ² μυρεψία, or μυρέψιον. Another compound of the same word is *nux*
myristica (the nutmeg) corrupted in Bart. p. 32, into *nux mirifica*; see App. *Nux myristica*. Also
μυράκοπον, corrupted into *miracopium*; see ante, *Acopum*. ³ Matth. Silv. c. cviii, '*Brain*
id est corroboratium.'

⁴ See ante *Anacochi*, i. e. *δαφνόκοκκοι*. App. '*Bacce lauri*, uel
daφhnococci idem est.'

⁵ Our *bay-tree* is derived through the French *baie* from the Lat.
bacca. Fr. baies de laurier.

⁶ καρπὸς κισσοῦ. Bart. p. 15, '*Carpocissi*, i. fructus ederae.'

⁷ Platearius, circ. Inst. 'Dicitur autem balaustia flos caducus mali granati.' Diosc. i. 154,
βαλαύστιον ἔστιν ἄνθος ἀγρίας ροιᾶς. Bart. p. 12, '*Balaustia* flos est mali granati.' See App.

'*Balaustia*, fructus . . . quem imperiti caduca mali granati dicunt.' ⁸ Diosc. iii. 44,
βάχεαρις βοτάνη ἔστιν ἐνὶ ὁδοῖς στεφανωματικὴ, ἧς τὰ φύλλα τραχεὰ μέγεθος ἔχοντα μεταξὺ ἰου καὶ

φλόμου. . . ἄνθη δὲ ἐμπόρφυρα, ὑπόλευκα, εὐώδη. Sim. Jan. '*Bacharis* Dya. herba est odorata apta
coronis, folia habens aspera et lata intercisa cui virga est angulosa longitudine cubiti unius
ramulis plena ex asperis florem habens purpureum et pinguem et subalbidum et odoratum.' See

ante, *Asara*. ⁹ Sim. Jan. '*Balsamita*, sisimbrium, menta aquatica idem.' Bart. p. 12,
'*Balsamita*, i. menta aquatica, horsminte.'

¹⁰ σισύμβριον, Diosc. ii. 154. ¹¹ Diosc.
i. 18, *βάλσαμον τὸ μὲν δένδρον κατὰ μέγεθος λυκίου. ἢ πυρακάνθης βλέπεται, φύλλα ἔχον ὅμοια*

πηγάνη, λευκότερα δὲ πολλῶ καὶ αἰεὶ θαλλέστερα, γεννώμενον ἐν μόνῃ Ἰουδαίᾳ κατὰ τινα αὐλῶνα καὶ
ἐν Αἰγύπτῳ.

¹² The *ὀποβάλαμον* of Diosc. i. 18. ¹³ βασιλικὸν ἐμπλαστρον,
cf. Celsus, v. 19, and Scribonius Largus, c. 210. ¹⁴ Serapion (Lyons, 1525), fol. 199 rev.

De Simplicibus ex animalibus. ¹⁵ Cyrurgia Theodorici Episcopi Cuiensis (fol. Ven. 1513),
p. 102. ¹⁶ βάτος, Diosc. iv. 37. See App. Badon.

- dum Nich.¹ in diamoron². Respice in rubus.
- Batus**³, respice in elenium.
- Baldemonia**⁴, respice in ualdemonia.
- 5 Bacitura eris**⁵, lapidos calcis idem.
- Basilion entaticum**⁶, respice in mediousum.
- Bana herba ueneris**⁷, respice in columbaria.
- 10 Barba anglica**, respice in archangelica.
- Barbastus**⁸, respice in flosmos⁹.]
- Barba iouis uel iouis barba**¹⁰, sticados citrinum, themolus, semperuiua. Gallice iubarbe, anglice syn-grene, erewort, houslek. [Respice **15** in bulbus astus.]
- Barba elixis**, bardana¹¹, lappa inuersa, lappa maior, angl. clote, cuius fructus uocatur ac^o. Burre.
- Barba yrsina**¹², assimilatur lingue bo- **20** uis, asperiora tamen habet folia, ac^o. buckestonge.

13. cytrinum. semperuiua idem. anglice, erewert uel houslek uel sinegrene. **17.** Barba elixis.
18. cloote. **20.** yrcina. **22.** bockestonge.

¹ Nicolaus Myrepsus (fol. 1549), p. 245. ² See App. Diacoregium etc., for compounds of διά.
³ Diosc. i. 27, ἐλένιον . . . οἱ δὲ βάτον ἰδαίαν (var. βατονειδέαν). ⁴ Baldmoney or Bawdmoney, a name given, according to Parkinson (Theat. Bot. 1640, p. 1735), to Gentian, and also to Meum or Spignell. Bald-money may be connected with the god Balder: cf. the name Balder's brow for chamomile: and the Ger. Baldrian for Valerian (Grassmann, Deutsche Pflanzennamen, p. 123). ⁵ Read *batitura aris*, λεπίδος χαλκοῦ, and cf. Diosc. v. 89. Bart. p. 12, 'Batitura ferri, ponfiligos idem.'
⁶ Matth. Silv. c. lxxiii, 'Basilicon entaticon quid est l. medion, Diasco.' Diosc. iv. 18, μήδιον, where the only possible source of corruption seems to be contained in the names κυβέλλιον and κλημάτιον. The explanation of *mediousum* may perhaps be found in ὁσμῶς, which is an equivalent of μῆδιον.
⁷ Read *bona herba ueneris*, which seems to be vervain. ⁸ *Verbascum*, cf. Plin. Hist. Nat. xxv. 10. ⁹ φλόμος, Diosc. iv. 102. Bart. p. 21, 'Flosmus, tapsus barbastus idem.' Gerarde, p. 774, says the plant is called in shops *Tapsus barbatus*, which may be corrupted from *Verbascum*: see App. *Flosmus*. ¹⁰ See ante, Ayzon. Themolus = τιθύμαλος. *Erewort* recalls the name *orfine* given to Sedum Telephium. It may perhaps be referred to in 'Aurinaleucia, orual, stedfast,' see ante, Aurinaleucia. See post, Crassula Major: cf. Physica Stæ. Hildegardis, ii. 86, Semperviva. 'Si quis surdus in auribus est ita quod auditu caret, lac femine tollat quæ masculum peperit cum jam decem aut duodecim septimanæ sunt quod filium genuit, et modicum plus de succo sempervivæ lacti huic addat, et in aurem suam aut tres aut quatuor guttas de eodem modice immitti faciat, et hoc fieri sæpe permittat et auditum recipiet.' cf. Macer, de Acidula, 'Auribus expressus succus si funditur ejus Adjuvat auditum mire pellitque dolorem.' The frequency of Houseleek may be due not only to its medicinal virtues, but also to the influence of superstition: cf. Apuleius, De Virt. Herb. c. 124, 'Sempervivæ nomen sumpsit quod sit semper viridis, ab aliquibus Stergethron (στέργηθρον) vocatur eo quod amorifica judicetur, unde et pro foribus a plurimis ponitur ut pellat odia.'
¹¹ Bart. p. 12, 'Bardana, i. lappa inversa, sive lappa major quod idem est.' ib. 'Bardana, an. clote, gert burr.' id. p. 13, 'Burrus, gertt clote.' The plant is Burdock or Clot-bur. E. P. N. p. 46, 'Lappa, bardane, clote.' Apuleius, de Virt. Herbarum (Aldus 1547), c. 36, calls it Dardana.
¹² Barba hircina, perhaps a translation of τραγοπώγων, Diosc. ii. 172. Bart. p. 12, 'Barba yrcina, i. ypoquistidos.'

Bardana¹, farfara, ungula equina uel ungula caballina [idem], angl. feldhoue. [Respice in barba elexis et in raucia, et in illafucos².]

⁵ **Barba aaron**³, iarus, basga idem, angl. cokkowespitte.

Baucia⁴, pastinaca agrestis idem, sumitur tamen quandoque pro domestica uel ortholana, anglice widleskirwit.

[**Barba leporis**, rosa passa idem.]

Betonica uel **betonia** aut **uetonica**⁵,

cestros uel cestrum idem. gall. betoine, anglice betonike.

Item cistrionidum, ut in Alex. de ¹⁵ splenis, idem. Habet folia ad modum urticae sed uiridiora sed non pungentia et florem indum et boni odoris [est ualde].

Been⁶ est album et aliud rubeum. ²⁰

Berula⁷ similis est narstucio aquatico sed acu[s]tiora habet folia, valet ad scrofulas maturandas. [gall. berles] anglice bilus⁸.

5. rosca. 6. cokkowespitte. 9. ortolana. wyldeschirewit. 13. betoyne. 14. betonek.
15. cestrionidum. 16. splene. 17. et non. 18. pungentia. 20. aliud album.
rubeum. 24. biller.

¹ Fuchs, H. S. p. 88, 'Officinæ lappam maiorem, vulgus bardanam vocat.' Bart. p. 20, 'Farfara, i. ungula caballina.' ib. p. 43, 'Ungula caballina campestris i. clote.' Plautus, Poenulus, ii. 32, 'eo præsternebant folia farferi.' Plin. Hist. Nat. xxiv. 15, 'chamæleucen apud nos farfarum (var. farranum) sive farfugium vocant, nascitur secundum fluvios.' cf. E.P.N. p. 16, 'Caballopodia, vel ungula caballi, coltgræig.' *Feldhoue*, see post, *Pes pulli*. There seems to be some confusion between Burdock and Coltsfoot.

² App. Ilafeos. ³ ἄρον, Diosc. ii. 197. Bart. p. 12, 'Barba aaron, iarus idem, pes vituli, zekesterse.' App. 'Aronis vel aron, i. yaros.' Cuckoospit, cuckoopint, cuckoopintle, wake robin, and zekesterse seem all of them to be identical in meaning and in derivation.

⁴ Bart. p. 12, 'Baucia, i. pastinaca agrestis, sumitur quandoque pro domestica.' ib. 'Baucea, skirwhit.' id. p. 33, 'Pastinaca, an. skirwhite.' App. 'Baucia id est pastinaca domestica.' Gerarde, p. 1026, 'Sisarum . . . in English Skirret and Skir-wort.' The plant appears to be Sium, Water-parsnep, which Withering calls skerrets.

⁵ Betony, Plin. Hist. Nat. xxv. 8, 'Vettonica dicitur in Gallia, in Italia autem serratula, a Græcis cestron.' κέστρον, Diosc. iv. 1.

⁶ Bart. p. 12, 'Been sunt grana quæ piper album vocamus.' App. 'Been rub. radix quæ in India invenitur. Been album in Ægypto reperitur.' Serapion (Lyons 1525), de simplicibus ex plantis, c. 223.

⁷ Bart. p. 13, 'Berula, fabaria idem, levick.' i. e. Brooklime. Marcellus Empiricus, c. 36, 'adpones herbam quæ in aquæ iugis decursu nascitur, quam Latine berulam, Græce cardaminen vocant.' Gerarde, p. 621, 'Water Pimpernell is called Anagallis aquatica, of most Becabunga . . . in French Berle, whereupon some do call it Berula.'

⁸ Biller, or Bell-rags, (Britten, English Plant Names, p. 41). It is probably a Celtic name, as *Biller* is quoted from Co. Derry, and *Berur* is the Welsh name for Cresses. cf. Joyce, Irish Names of Places, 2nd series, 1875, p. 325, 'Biorar [birrer] is the word for water-cress, and it is obviously derived from *bior*, water. In the colloquial language the middle *r* of this word is always changed to *l* by a common phonetic law, and it is consequently pronounced *biller*.' ib. 1st series, p. 48.

- Bedegar**¹ est quedam tubrositas cre-
scens iuxta radicem ueperis qui
uocatur eglentier². [angl. hepe-
brede³].
- Beta maior** uel **bleta** uel **bletis**⁴,
atriplex agrestis uel domestica
idem. Gall. arache blanc.
- Belliculi marini**⁵ quasi umbilici, circa
lictora maris reperiuntur.
- Belliricus**⁶ genus est mirabolanorum
ut in Mer⁷.
- Bernix**⁸, classa, gummi iuniperi idem:
dicitur etiam uernix quod confi-
citur ex oleo seminis lini et classa,
¹⁵ et inde illinentur et consolidantur
colores picturarum.

Berberies⁹ sunt fructus cuiusdam ar-
boris. angl. [bulberies uel] ber-
beries.

[**Benedicta**, respice in fu et in sene-
cio.

Bellaria¹⁰, respice in lichitis.

Berberis, respice in oziacantum.

Beronica¹¹, respice in smirtus.

Bissona¹², respice in erimola.] ²⁵

Bismalua¹³, alta malua, altea idem, la-
ciora habet folia quam alia malua,
et alcius crescit a^{ce}. wymalue¹⁴ uel
marshmalue. [Nota quod sunt tres
malue viz. bismalua supradicta ³⁰
et malua ortelana, gall. et angl.
malue, uel domestica, et crispa

1. Bedegar. 2. uepris. 3. englenter. 5. Beta uel bleta maior, sicla idem. g. orache rouge. Beta uel bleta minor uel blitis. 6. attri-plex. 7. blanche. 9. lictora with mark of alteration. 15. illuminantur. 17. Berberis. 18. berberye. 26. latiora. 28. altius. wymauue. 29. merschemawe. 31. malua ortolana uel domestica. g. mauue. angl. mawe. Item bismalua g. wymauue. ang. mersmawe. Item crispa malua. g. cresmauue, odorem habet sicut muge.

¹ Bart. p. 12, 'Bedegar est nodus rosæ albæ silvestris, vulgari nomine eglenter.' Gerarde, p. 1271, 'The sponge balls which are found upon the branches are most aptly and properly called spongiolæ sylvestris Rosæ . . . the shops mistake it by the name of Bedegar.' ² Fr.

églantier, the dog-rose. ³ Perhaps Hip-bread, or Hip-briar: cf. Bart. p. 36, 'Rosa canina, frutex est, an. heppe-brer.'

⁴ Bart. p. 12, 'Beta, atriplex agreste idem:' perhaps βλήτρον, Diosc. ii. 143.

⁵ Platearius, circ. Inst. 'Belliculi . . . sunt autem quasi umbilici et circa littora maris inveniuntur.' Bart. p. 12, 'Bellirici marini lapides sunt parvi et albi, in rupibus marinis inveniuntur.' id. p. 43, 'Umbilici marini, lapilli sunt umbilico conformes. Eligendi sunt albiores.' Some kind of sea-snail: cf. Cic. De Or. ii. 6, 22. Perhaps um-biliculi. ⁶ Bart.

p. 13, 'Belliricus, genus mirabolanorum.' ⁷ Perhaps Alexandro. ⁸ Bart. p. 12, 'Bernix, i. gummi iuniperi, classa idem. Bernix etiam dicitur quiddam quod conficitur de oleo seminis lini et classa, et inde illuminantur et solidantur colores picturarum.' Prompt. Parv. iii. 509. note 2. Vernyschyn. 'Bernyx or Vernyx is a thyng ymad of oyle and lynne sed and classe with (which) peyntours colours are mad to byndyn and to shynyn.' Classa, i. e. glaze.

⁹ Platearius, circ. Inst. 'Berberi, . . . sunt autem fructus cuiusdam arboris.' Bart. p. 12, 'Berberis, i. semen petrosilini macedonis.'

¹⁰ 'Bellaria, the flower of the herb Lychnis,' Holyoke.

¹¹ See post, Smirtus. ¹² App. 'Bisas, id est emolia uel ruta agrestis.' ib. 'Basasa uel bufasa, i. piganon uel ruta.' Diosc. iii. 46, καλοῦσι δὲ τινες αὐτὸ (i. e. πήγανον ἄγριον) Ἀραλα, Σύροι βησασᾶ. Galen: (ed. Kühn, xii. 101), ὁ δὲ ἐν τοῖς ἐμπροσθεν λόγοις μάλῶν καὶ βησασᾶν ἐφαμεν ὀνομάζεσθαι, εἴη ἂν καὶ αὐτὸ πήγανον ἄγριον.

¹³ See ante, Altea.

¹⁴ Fr. guimaue.

malua¹, odorem habet sicut muge,
gall. crispe mauue uel symoine.]

Bisala, hermodactilus idem².

Bitumen judaicum³, idem.

5 **Bichicon**⁴ interpretatur ad tussym,
unde pellem bichice ut in Alex-
andro⁵.

Bistorta virtutem habet constringendi
consiliandi et confortandi, et valet
10 ad concipiendum [gall. Bistorte].

Botrus⁶ interpretatur rotundum, unde
collectio uuarum que in rotunda
forma inuenitur dicitur botrus. Di-
citur etiam botrus illud corpus ro-
15 tundum a quo flores procedunt.
[gallice, botun⁷ de rose.]

Borax⁸ uel **borith**, herba fullonum,
saponaria idem. angl. crowe-
soppe⁹.

[**Bouis lacta**¹⁰, orobo idem.] 20

Borith¹¹, nonaculum chirurgie, lanceolata
aquatica idem, a^{ce}. sperewort.

Borax¹² est quedam gumma unde con-
solidatur aurum, a^{ce}. [et gall.] Bo-
reis. 25

[**Borago**, gall. et a^{ce}. borage uel bou-
rache.]

Botrix¹³ arbor est fructuosa tota ex-
pansa super terram, colorem mel-
linum habens, per interualla fur- 30
cata.

Boletus¹⁴ fungus idem. Crescit in terris.

3. hermodactilis. 4. asfaltum idem. Nota quod sunt tres malve viz. malva ortolana vel domestica. g. mauue, ang. mawe. Item bismalua g. wymauue. ang. mersmawe. Item crispa malua g. cresmauwe, odorem habet sicut muge. 6. pillule. 8. Bistorta bistorte habet virtutem. 9. consolidandi. 11. rotundus. 15. folia rosarum. anglice, rosetuoppel. 18. crowesope. 21. nouaculum cyrurgie. 22. sperwrt. 23. Item borax. 24. aurum et argentum. Boreys. 28. Botris herba est. 30. habet.

¹ Gerarde, p. 931. '*Malva crispa*, the French curled mallow.' E. P. N. p. 36, '*Malva crispa*, symeringe wyrt.'

² Bart. p. 13, '*Butimen judaicum*, asphaltum idem.' ⁴ *βηχικόν*. App. '*Benicon vel beticon*, i. ungula caballina' (that is Tussilago). ib. '*Becion vel bedon*, i. cassilago alba.' Cf. Diosc. iii. 116, *βήχιον*.

⁵ Alex. Trall. ed. Puschmann, ii. 157, *βηχικά οἷς δεῖ κεκρῆσθαι*. ⁶ *βότρυς*.

E. P. N. p. 21, '*Butrus*, hos.' id. p. 23, '*Butros*, geclystre.' ⁷ Fr. Bouton. See post, Lacta.

⁸ Bart. p. 13, '*Borax*, gummi idem, solidantur aurum et argentum.' ib. '*Borith*, herba saponaria seu herba fullonis, sed carduus fullonis aliud est.' App. '*Burit*, herba fullonum, saponaria idem est.'

⁹ Bart. p. 37, '*Saponaria*, crowsope.' *Borith* is its Semitic name: cf. Jer. ii. 22. 'Si laveris te nitro et multiplicaveris tibi herbam borith.'

¹⁰ App. '*Orobani lenici*, i. lacca.' See post, Lacta.

¹¹ Bart. p. 13, '*Borith*, i. nepta.' The plant meant would seem to be *Alisma Plantago*: the leaves of which are lancet-shaped, and hence gained for it the name *sperewort*, which for a similar reason was given also to *Flammula* (Bart. p. 21, '*Flammula*, i. sperwort) and *Inula campana* (E. P. N. p. 30, *Innule campane*, spere-wyrt). See ante, sub *Alphesora*.

¹² Bart. p. 13, '*Borax*, gummi idem, solidantur aurum et argentum.' The reference is to its use as a flux.

¹³ Matth. Silv. c. cvi, 'Dia. cap. botris. Botrix est herba fruticosa tota spansa super terram, colorem mellinum habens, per interualla furcata' etc. Diosc. iii. 120, *βότρυς πῶς ἐστὶν ὅλη μῆλιν, θαμνοειδής, διακεχυμένη, πολλὰς ἔχουσα μασχάλας*.

¹⁴ Bart. p. 13, '*Boletus*, fungus idem.'

- angl. tadestol¹ [uel padestol², gall. mussherums³], unde versus⁴ :
 De fungi, gis homines, bolete, negabas.
 Boleti leti causa fuere tui.
- 5 **Bolus** [armenicus est]⁵ quedam uena terre que in Armenia reperitur, [et] per centum annos potest seruari.
- Botracion**⁶, brutacia, herba scelerata⁷, simirnon⁸, apium risus⁹ idem, qui-
 10 dam tamen smurnon pro quolibet apio intelligunt. [Respice in apium risus.]
- Buglossa**¹⁰, lingua bouis idem. Acuta habet folia ad modum boraginis, [gall. lange de beof,] anglice ox-¹⁵ tunge.
- [**Bugula**¹¹, fistularia idem secundum Laur.
- Bussaria**¹², respice in erimela.]
- Butalmon**¹³ uel **butalmos** oculus bouis²⁰ idem, a^{co}. oxie¹⁴.
- Bunias**¹⁵, napicium, rapia idem, que elixa comeditur. Ventrem inflat et carnes replet.

1. paddestol. 3. fungis hominem. 4. causa fuere tui. 9. smixnon. 10. smirnon.
 15. oxtunge. 21. oxeghe. 22. napatium rapa idem, g^o. navet, ang. nep.

¹ Toad-stool. Cath. Angl. Early Eng. Text Soc. p. 377, 'a tade stole, *boletus fungus*.'
² A. S. *pada*, a toad. Sax. Chron., (sub anno 1137) 'Hi dyden heō in quarterne þar nadras 7 snakes 7 padas wæron inne.' Cath. Angl. p. 265, 'a Paddockstole, *boletus, fungus, tuber, trusta, asparagus; versus: Boleti leti causa fuere tui*.' Prompt. Parv. p. 376, 'Paddock, toode, *Bufo*:' cf. ib. note 3, '“Pade,” a toad, Awntyrs of Arthure, ix. 10, is in one MS. written “tade.”' Compare the name paddock pipes. ³ Fr. mousseron, Eng. mushroom. ⁴ Cf. Prompt. Parv. vol. iii. p. lxxviii, where the editor quotes the following passage as a specimen of the 'Liber Equivocorum Vocabulorum' by John de Garlandia; and the accompanying *Expositio* by Galfridus of Lynn. 'Fungus dicitur a fungor, fungeris secundum vocem: sed a defungor, defungeris, secundum significationem, defungor id est mori, quia comedentes fungos, sicut plures faciunt in partibus transmarinis, sepius moriuntur. Unde Marcialis cocus,—Defunctos fungis homines materne negabas, Boleti leti causa fuere tui.' ⁵ βῶλος 'Ἀρμένιος, Platearius, circ. Inst. 'Bolus quedam vena terre est que precipue in Armenia reperitur . . . per centum annos potest servari.' ⁶ Diosc. ii. 206, βατράχιον, οἱ δὲ σέλινον ἄγριον καλοῦσι . . . ἔστι δὲ καὶ ἕτερον εἶδος χρωδῆστερον, μακροκαυλότερον, ἐντομὰς ἔχον πλείους τῶν φύλλων, πλείστον ἐν Σαρδωνία γεννῶμενον, δριμύτατον, ὃ δὴ καὶ σέλινον ἄγριον καλοῦσι. Virg. Ecl. vii. 41, 'Sardois videar tibi amarior herbis.' App. 'Bontration, i. apium risus, sceleracus.' ⁷ Bart. p. 24, 'Herba scelerata, i. apium risus.' ⁸ Diosc. iii. 72, σμύρνιον ὕπερ ἐν Κιλικία πετροσέλινον καλοῦσι . . . ἡ δὲ ρίζα δριμύτης, εὐώδης, ἀπαλή, πολύχυλος, δάκνουσα τὴν φάρυγγα. ⁹ Gerarde, p. 953, 'This Illyrian crow-foot is named in the Greek σέλινον ἄγριον, that is, *Apium sylvestre*, or wilde smallage, also *Herba Sardoia*; it may be, saith my author, that kind of crow-foot called *Apium risus*, and *γελωτοφυή*.' Plin. Hist. Nat. xxiv. 17, 'Gelotophyllida in Bactris et circa Borysthenem. Hæc si bibatur . . . ridendi finem non fieri.' ¹⁰ Diosc. iv. 126, βούγλωσσον. Bart. p. 13, 'Buglossa, lingua bovis idem.' App. 'Buglossa, i. lingua bovina.' ¹¹ Bart. p. 13, 'Bugla, bugle, i. uodebroun.' ¹² βησσά, Diosc. iii. 46. See ante, Bissona. ¹³ βούφθαλμον, Diosc. iii. 146. This word has been corrupted into *Buestalinum*, E. P. N. p. 28. ¹⁴ Ox-eye. With *oxeghe* cf. *dayeseghe*, Bart. p. 16. ¹⁵ βουνιάς, Diosc. ii. 136.

- Butacon**¹, . corroboratium stomachi.
Butirum ouinum² melius est quod in colore subrufum est et amplius pingue.
Bulla herba est, **bulla** flectaria³ idem.
Bulmago⁴, resta bouis, uel retinens boues idem. gall. restebeof, anglie cammok uel ysen[e] herde.
Bulbus silicius⁵, uel **rufus**, i. squilla. [Respice in colcico.]
Bulbus scudius⁶, i. flos lupini, uel bulbus, i. cocula marina.
Bulbus est omnis truncata uel tunicata⁷, sed cum simpliciter ponitur pro radice matici intelligitur.
Burneta⁸ blaueum habet florem ut edera terrestres, sed non adeo rotunda, stipitem habet fissum in plures partes, gallice et anglie, burnete [uel burnette].
Bugla⁹, folia habet aliquantulum rotunda²⁰ et ad nigredinem uergencia, florem indum. gallice et anglie, bugle.
Branca ursina¹⁰ stipitem habet ut olus, filia magna et incisa, gallice brancrsine, a^{ce} sedokke. 25
Bula, flecteria¹¹ idem. respice. [Bursa pastoris, respice in capsellula.
Brutacia¹², respice in apium risus.
Brumaria¹³, respice in leontopodion.
Brionia¹⁴, respice in cucurbita.] 30
Brassica¹⁵, i. caulis non transplantatus. [Respice in scurem.]

2. Butyrum ouium. 4. est herba. 6. restebieff. 8. Bulbus astus, barba iouis idem. g. iubarbe, an. syngrene bulbus rufus. 11. item bulbus i. cepula marina. 12. omnis radix. 14. narcisi. Bursa pastoris, herba sanguinaria idem. ang. pursurt. 16. terrestres. 21. uergentia. 24. folia. brannkursine. 31. Brasica.

¹ App. 'Bufagon, i. faciens appetitum.' βουφάγον. ² Diosc. ii. 81. ³ φλύκταινα, a blister. See post, 'Flecteria, bulla idem. gall. bayloun.' ⁴ App. 'Bulma, i. testa bouis.' The other names are reflected in our Rest-harrow. Cammok (little comb) must refer to its prickles. E. P. N. p. 6, 'Peucena, þ is Cammoc,' p. 32, 'Peucidanum, cammoce.' The name iren-harde is given to Vervain, E. P. N. p. 44, 'Vervena, verveine, iren-harde.' ⁵ App. 'Bulbus fisticus uel ruffus, i. scilla.' Perhaps βολβὸς σκιλλιτικός. As to σκίλλα, see Diosc. ii. 202. ⁶ App. 'Bulbus studius, id est luipisii flos.' ⁷ The scribe is here evidently copying from some manuscript the writing of which is uncertain or indistinct. Bart. p. 13, 'Bulbus quando simpliciter pro radice narcisi ponitur.' App. 'Bulbus miconas, i. narcisus.' ⁸ Bart. p. 13, 'Burneta blaueum habet florem ut edera terrestres, sed non adeo rotunda habet folia.' ⁹ Bart. p. 13, 'Bugla, bugle, i. wodebroun.' ¹⁰ Diosc. iii. 17, ἀκανθα . . . ἔχει δὲ πλατύτερα φύλλα . . . ἑσχημένα ὡς τὰ τοῦ εὐζώμου. App. 'Brancha ursina, magna folia habet et incisa.' Bart. p. 13, 'Branca ursina herba est, an. scehock.' Gerarde, Table of obsolete and less used English names, 'Sea Dock is Brank ursine.' ¹¹ φλύκταινα, see ante, Bulla. ¹² βατράχιον. ¹³ Apuleius, De Virt. Herb. Cap. vii. Matth. Silv. c. cxi, 'Brumaria, i. lentopodion, et est ciclamen vel bothormariem.' ¹⁴ Bart. p. 13, 'Brionia, wilde nepe, i. radix vitis albæ secundum quōsdam.' App. 'Bryonia, id est cucurbita agrestis.' E. P. N. p. 16, 'Brionia, wild cyrfet, uel hwit wingard.' ¹⁵ Bart. p. 13, 'Brasica, caulis nondum transplantatus, sed quandoque pro quolibet caule sumitur.' App. 'Brasica, i. caulis non transplantatus.' See Vincent of Beauvais, x. (xi.) 33, 'Ex sinonomis: Brassica dicitur caulis nondum transplantatus, sed quandoque pro quolibet caule sumitur.'

- Bracteos**¹, i. sauina, sed **bractea** interpretatur aurea lamina, unde **bractea** crisea², i. aurea lamina.
- Brancos**³ interpretatur faux, inde **brancus**⁴, apostema in fauce [ortus] de fluxu humorum a capite.
- Bragma**⁵ est commissura duarum cellularum in supremo capite, s. fantastice et rationalis, ut in Alexandro.
- Blacta**⁶ est squama piscis et inuenitur in fronte piscis degentis in conca rotunda tortuosa, sed nos utimur **blacta** bisantea i. constantino opoli que sic solebat dici.
- Bedellium**⁷ **lacerinum** [est] gumma cuiusdam arboris que in Armenia nascitur et dicitur [brissaca, viola idem].
- Bedellium sciticum**⁸ a loco [dicitur].²⁰
- Blicus**⁹ frigidus est et humidus, comestus uentrem molli.
- Brionia** uel **brion**¹⁰, **scicida**¹¹, cucurbita agrestis, **alphesora** idem; eius folia assimilantur foliis uitis. gall. **bri-25** one uel **naue sauage**, anglice **wildenep**. [Respice in uitecella.]
- Britanni**[c]a¹² herba est folia habens similia lappacio agresti sed paulo nigriora et lanosa.³⁰

5. ortum in fauce. 8. suppremo capitis. 14. bisancia constantinopoli. 16. lacrimum.
20. Bdelium. 22. comestus. Brissaca viola idem. 23. succida. 25. Briena uel nauet.
wyldenep. 28. similia habens.

¹ *βράθου*, Diosc. i. 104. Bart. p. 13, '*Brateos vel Bracteos*, i. sauina, sed *Bractheos* interpretatur lamina.' App. '*Bratheos*, i. sebitia.' ² *χρυσέη*, aurea. ³ *βρόγχος*. ⁴ *βράγχος*, sore throat. Bart. p. 13, '*Brancos* est præfocacio faucium.' ⁵ *βρέγμα*, Alex. Aphr. Probl. 2. ap. Steph. Thes. Matth. Silv. c. cviii, '*Bragina* id est commissura duarum cellularum in summo capitis ubi est virtus phantastica.' ⁶ Bart. p. 13, '*Blatta* est quasi squama piscis. Et inuenitur in fronte piscis degentis in conca rotunda et tortuosa, sed nos utimur blanca bisancia pro ea.' This has been taken for the *ὄνυξ* of Diosc. ii. 10 (see the comment of Matthiolum, trans. by Pinet, Lyons 1572), though Fuchs thought otherwise (Nic. Myreps. ed. Fuchs. 1549, p. 3. l. 13). Fuchs's note is, 'ossis anterioris etc. Intelligit id quod Actuarius et aliis posterioribus Græcis Blattium Byzantium et bysantis dicitur. Nam ita in ejusdem interpretationibus legitur, *βλάτιον βύζαντιον, ὁστοῦν τῆς ῥίνος τῆς πορφύρας*, etc. . . Differt ab onyche Dioscoridis.' Actuarius, de Medic. Compos. (a Latin trans.) Basle 1540, p. 88, '*Blattii Bysantis*, quem prisci onychem dixeret.' Ducange quotes from Actuarius, *βλάτιον βύζαντιον, ὁστοῦν τῆς ῥίνος τῆς πορφύρας*, probably through Fuchs. Blatta seems to be (1) the cochineal insect. (2) Purple. (3) The murex. (4) Some part of the murex. ⁷ Diosc. i. 80, *βδέλλιον* . . . *δάκρυόν ἐστι δένδρου ἀραβικοῦ*. App. '*Bdelium*, i. gummi quod in Arabia inuenitur.' ⁸ *βδέλλιον* *Σκυθικόν*, Galen, π. κρασ. καὶ δυν. τ. ἀπλῶν φαρμ. lib. vi. (Kühn, vol. xi. p. 849). ⁹ *βλητον*, Diosc. ii. 143, *βλίτον ἐδώδιμὸν ἐστι λάχανον, ὑγρὸν καὶ ψυχρόν*, Galen, de fac. simp. med. lib. 6, (Kühn, xi. 851). ¹⁰ See ante, *Alphesora*. App. '*Brionia* id est cucurbita agrestis.' ¹¹ Perhaps from *σίικος ἄγριος*, Diosc. iv. 152. ¹² Diosc. iv. 2, *βρεταννική ἢ βεττονική πᾶσα ἑστὶν ἔχουσα φύλλα ἐμφερῇ λαπάθῃ ἀγρίῳ, μείζονα δὲ καὶ δασύτερα*.

Briocteris¹ nascitur in locis algis,
radix est ei aspera et stricta, gustu
dulcis.

Bruscus² habet folia ad modum buxus,
tantum spinosa, anglice keneholm.

Bruncus³, cuscute, rasta lini uel po-
dagra lini idem. [a^{ce}. dōder respice
in]

Calamentum⁴, folia habet ad modum
origani sed albiora et florem album,
gallice calamente, ang. semtositwurt.

Calamentum agreste uel **siluestre**,
sisimbrium⁵ idem. anglice hors-
mente [uel wildemente. Respice
in matercaria aquatica.]

Calamentum magis, nepta idem⁶;
folia habet ad modum urticae set

albiora. Specialiter ualet ad reten-
cionem menstruorum. angl. cat-
wort.

20

Calamentum aquaticum, siue colo-
men secundum quosdam, nepta
maior, crescit in locis aquosis, sti-
pitem habet ad longitudinem ho-
minis et assimilatur in foliis²⁵
canabo.

Cameleonta nigra⁷, cardus assinius⁸,
cardus uarius, labrum ueneris
idem. [Respice in melus.]

Cameleonta alba⁹, cardus coagulatus,³⁰
ixion idem. Herba est cum qua
solet [coagulari] lac, folia habet
albedine maculata. angl. southistel.

Camolee¹⁰, quinquefolium, pentaphilon
idem. angl. fifeueedgresse. 35

1. Briottoris. 4. buscus tamen. 5. knyholm. 11. seint ostchewrt. 13. horsminte.
16. maius. 21. colomen idem. 27. asininus. 33. fogthistel. 35. fifeuedgers.

¹ Diosc. iv. 186, *δρυοπερίς φύεται κατὰ τὰ βρυάδη μέρη τῶν παλαιῶν δρυῶν . . . ῥίζας δὲ ἔχει κατ' ἐπιπλοκὴν δασείας, στρυφνὰς κατὰ τὴν γεῦσιν ἐν τῷ γλυκεῖ.* Matth. Silv. c. cix, '*Briocteris* herba est cuius radix aspera et stricta et coherens gustu dulcis.'

² Bart. p. 13, '*Bruscus*, frutex est, licheholm' (= kneeholm). E. P. N. p. 22, '*Ruscus*, cneo-holen, fyres.' p. 31, '*Ruscus*, cneowholen.' p. 45, '*Frisgonem*, fresgun, cue-hole.' Kneeholm, i. e. knee-holly.

³ Perhaps *βρόχος*. Bart. p. 13, '*Bruncus*, rasta lini idem.' ib. p. 23, '*Grinicus*, cuscute idem.' Matth. Silv. c. cxi, '*Bruncus*, podagra lini, hasta lini, cuscute idem.' Dodder of flax. *Podagra lini* seems to represent the French name Goutte de lin, and *rasca* is the old French *rasque*. ⁴ *καλαμίνθη*, Diosc. iii. 37. ⁵ *σισίμβριον*, Diosc. ii. 154, which Gerarde (p. 686) says is called in English Water-mint, Fish-mint, Brooke-mint, and Horse-mint.

⁶ Diosc. iii. 36, *ἡδύσμος, οἱ δὲ μίνθην ἢ καλαμίνθην, ῥωμαῖοι μένθα, οἱ δὲ νεπέταμ.* ⁷ *χαμαιλέον μέλας*, Diosc. iii. 9. ⁸ Diosc. iii. 11, *διψακος, οἱ δὲ κροκοδείλιον, οἱ δὲ χαμαιλέον, οἱ δὲ ὄνοκάρδιον, οἱ δὲ Ἀφροδίτης λουτρὸν, ῥωμαῖοι λάβρουμ βένεριν, οἱ δὲ κάρδουμ βένεριν.* App. '*Chamaeleonta nigra*, et cardus asini et cardus maior idem est, foliis utimur.'

⁹ Diosc. iii. 8, *χαμαιλέον λευκός, ἱζίαν τοῦτον ἐκάλεσαν διὰ τὸ ἐν τισι τόποις ἰζὶν εὐρίσκεσθαι πρὸς τὰς ῥίζας αὐτοῦ, ᾧ καὶ ἀντὶ μαστίχης χρώνται αἱ γυναῖκες.* App. '*Chamaeleonta alba*, et cardus coagula idem est, foliis utimur.' The property of curdling milk belongs to *κνίκος*, (Diosc. iv. 187, *πῆσσει δὲ καὶ γάλα ὁ χυλὸς τοῦ σπέρματος*,) the fruit of which is similar to that of *χαμαιλέον λευκός*. Diosc. iii. 8, *καρπὸν δὲ κνίκω παραπλήσιον.* ¹⁰ *χαμέ-
λαια, οἱ δὲ κνίκος κνίδειος*, Diosc. iv. 169. App. '*Camelo* uel *chamelea*, i. cocognidium.'

- Camedreos**¹, polion², serfulla minor, uel quartula³ minor uel germa andrea⁴ minor, trisogus⁵ [uel erisosogus] idem. Foliis et floribus cum stipite utimur, valet contra quartanam.
- Camepитеos**⁶, cerfulla maior, uel quercula maior idem. [uel germandria maior. gallice pirgis, et angl. mederatele.]
- Camamilla**⁷, althemesis idem ut in Alexandrino athemis, et est quasi medium inter feniculum et amaruscam. similis est colotidie fetide⁸ i. marusce, sed camamilla redolet, altra fetet, [unde] uersus⁹.
- Fetet amarusca, similis redolet camamilla.

gallice et anglice, camamille. [Respice in anthemo.]

- Camecissos**¹⁰, folia habet similia tritico²⁰ sed oblonga et tenera et duarum palmarum.
- Cameropa**¹¹ frutex est bipalmis cum foliis minutis et mente similibus, florem habet minutum et purpureum,²⁵ nascitur in locis saxosis et asperis.
- Camedafnes**¹², quam multi alexandrinam uocant, folia habet lauro similia sed tenuiora et uiridiora. [Respice in dafneidos.]³⁰
- Cameactis**¹³, interpretatur humilis sambucus, [i. actis¹⁴ enim] ebulus dicitur. gallice eble¹⁵, a^{ce}. wellewort uel walwort.

1. cerfulla. 2. quercula. germandrea. 5. quartanum. 6. camepithios cersula.
10. alchemesis. 11. Alex. anthesis. 13. colotide. 14. amarusce. 15. alia. 21. tenua.
23. camerora. bipalmus. 25. spureum. 27. alexandriam. 32. i. ebulus actis enim
ebulus. 33. wellewert. 34. walewert.

¹ Diosc. iii. 102, χαμαίδρυς, οἱ δὲ χαμαίδρυς ἢ λινόδρυς, Ῥωμαῖοι τριψάγο μίνορ· διὰ δὲ τὸ σώζειν τινὰ ἐμφέριαν τῷ τευκρίῳ, καὶ ταύτην τινὲς τεύκριον ἐκάλεσαν.

ὁ καὶ τεύθριον καλεῖται.

³ Read *quercula*.

⁴ Germandria is supposed to be a

corruption of χαμαίδρυς.

De Virt. Herb. c. xxiv.

⁶ χαμαίπτεος, Diosc. iii. 165. Bart. p. 15, 'Camepитеos, quercula

maior, germandria maior idem.' App. 'Chamæpithyos, i. quercula maior.'

⁷ Diosc. iii. 154, ἀνθεμίς, . . . οἱ δὲ χαμαίμηλον, διὰ τὴν πρὸς τὰ μῆλα ὁμοιότητα τῇ ὀσμῇ. Hence the name

Camomile.

⁸ App. 'Chamemelum simile est corylæ sætidæ (cotulæ fetidæ) sed chamæ-

melum redolet, coryla fetet.'

⁹ See ante, Amaracus.

¹⁰ Diosc. iv. 124,

χαμαίκισσος φύλλα ἔχει ὅμοια κισσοῖς, μακρότερα δὲ καὶ λεπτότερα, πολλὰ κλωνία σπιθαμαία.

¹¹ Sim. Jan. 'Cameropa secundum Dya. est camedreos.' ib. 'Cameropes apud Plinium vocatur

species palmarum maioribus et mollioribus foliis.' Diosc. iii. 102, χαμαίδρυς οἱ δὲ χαμαίδρυς . . .

φύεται ἐν τραχέσι καὶ πετρώδεσι τόποις. ἔστι δὲ θαμνίσκος σπιθαμαῖος φύλλα ἔχων μικρὰ . . . ἄνθος

ὑποπόρφυρον, μικρόν. Plin. xxvi. 7, 'eosdem effectus in lateris doloribus habet chamærops.'

¹² χαμαιδάφνη, οἱ δὲ καὶ ταύτην ἀλεξάνδρειαν ἐκάλεσαν . . . καὶ ταύτης δὲ τὰ φύλλα ὅμοια δάφνῃ,

λείωτερα δὲ πολλὰ καὶ χλωρότερα, Diosc. iv. 147.

¹³ χαμαίακτη, Diosc. iv. 172.

Bart. p. 14, 'Cameattis, i. ebulus.' App. 'Chamætrais, i. ebulus.'

¹⁴ ἀκτή, Diosc. iv. 171.

¹⁵ E. P. N. p. 43, 'Ebulum, eble, wal-wurt.' ib. p. 13, 'Ebulum, wal-wyrt.' French, ièble. The

plant meant is ground-elder. Walwort is meant to gloss *ebulus*, not *cameactis*. See post.

- Capillus ueneris**¹ subtiliorem habet stipitem et ramos subtiliores, politrico grossiores. gallice filet, [et] a^{co}. maydenher. [Respice in alloon.]
Capillana similis [similis] est stringno uentatico in foliis.
[Carpocissi]², i. bacce edere.
Cacabum³, respice in dorignum.
Calfu, respice in laxouatis.
Caulus Sti Kutberti⁴, respice in malua.
Cacabus ueneris⁵, respice in nimphaea⁶.
Catrarca, pes mului⁷.
Cardus . . . respice in Struis⁸.
Carria, cilcarium, respice in pirium⁹.
Clema¹⁰, ciparisurus¹¹, respice in pinas.
Crassula¹² maior et minor, respice in camedreos.
Capud monachi¹³, dens leonis.
Camelea¹⁴, timelea¹⁵ idem].
Caprifolium¹⁶, oculus lucii¹⁷, perichenenon¹⁸, mater siluana¹⁹, uolubilis maior²⁰ idem. Gallice frestefoil, a^{co}. wodebynde uel honisocles. Respice in periclemenon et in pychemenon.

3. pollitrico. 4. maideneher. 25. pericleion. 27. chefrefoil. 28. honysoucles.

¹ App. 'Capillus ueneris similis est polytrico, nisi quia facit ramosculos, stipite, herba utimur.' Bart. p. 14, 'Capillus ueneris, adiantos idem, herba est in petris nascens.' The plant meant is the maiden-hair fern. See ante, Adeantos.

i. fructus ederæ.

⁴ See post, Eviscus.

⁷ See post, Pes milui.

² καρπὸς κισσοῦ. Bart. p. 15, 'Carpocissi, i. fructus ederæ.'
³ Diosc. iv. 75, δορύκνιον, Κρατεύας ἀλικάκαβον ἢ καλέαν καλεῖ.
⁵ κάκκαβος, Venus's kettle.
⁶ νυμφαία, Diosc. iii. 138.

⁸ See post, 'Struis, i. cardus albus.'
⁹ Matth. Silv. c. cxxxvii, 'Carne, i. rasura panni.' ib. c. clxi, 'Ciliarium, i. rasura panni.' See post, 'Pirium, ciltarion, carpia, rasura panni idem.' Matth. Silv. c. dlxxxvii, 'Pirinum alias catinum, i. rasura panni.'

¹⁰ Diosc. iv. 163, πιτύουσα, οἱ δὲ κλήμα. ¹¹ κυπαρισσίας, Diosc. iv. 162. ¹² A corruption of *quercula*. See ante, Camedreos. ¹³ Bart. p. 16, 'Caput monachi, dens leonis idem.'

Dandelion, called also Priest's crown. Its Italian name is *capo di monaco*, acc. to Fuchs, H. S. p. 743. ¹⁴ χαμέλαια, Diosc. iv. 169. ¹⁵ θυμέλαια, Diosc. iv. 170. ¹⁶ Whence the Fr. chèvrefeuille: cf. Ger. Geissblatt. I suspect that κάππαρις lurks behind *caprifolium*: cf. E. P. N. p. 10, 'Capparis, β is Wudubend.'

¹⁷ Bart. p. 32, 'Oculus licii, i. volubile, majus, i. caprifolium.' Gerarde, p. 1333, of box-thorne, 'the juice is properly called λύκιον . . . the Apothecaries know it not who instead thereof do use amisse the juice of the fruit of wood-binde.'

¹⁸ περικλύμενον, Diosc. iv. 14. ¹⁹ Fuchs, H. S. p. 710, says it is called Sylva Mater by Scribonius Largus, (about A.D. 43.) Bart. p. 29, 'Mater silvarum, i. caprifolium.'

²⁰ Bart. p. 43, 'Volubilis, caprifolium, mater silvarum, oculus licii idem sunt.'

- Capitellum**¹, lexiua deponens capillos capitis idem.
Capres² uel **capios**, stercus, **capnus** idem.
Capud leonis florem habet indum *formatum* ad modum capitis leonis.
Canabaria³ similis est in foliis canabo.
Canusela⁴ similis est polio montano sed non habet tam grossa folia nec tam bene redolet. Foliis et flore utimur.
Caniculata⁵, iusquiamus⁶, cassilago⁷,
 simphonita⁸, [dens cabellinus⁹ idem]. gall. canele¹⁰ uel sinphonie, angl. henbane¹¹ uel hennedwole¹².
Canabion¹³ est medianus cortex sam-buci ut in Alex. in tractatu podagre.
Cazei pontici¹⁴, i. daucus creticus, [a^{ce}.] wilde scirwit.
Carenum¹⁵, i. uinum coctum in medicinis.
Carui agreste¹⁶, cumnella, ameos¹⁷, 20 cordumeon¹⁸ uel cordumeni idem.
Careon¹⁹, nux idem. Inde leptecarion²⁰,

3. caprinus. 5. caput. 8. camisella. 10. floribus. 12. simphoniac. 13. quenille uel syphoine. 14. hennebane. 15. medius. 16. pedagre. 17. carei. 18. wylde-schirwyt. 20. ciminella. 21. cordumenon. 22. leptecareon.

¹ Sim. Jan. '*Capitellum* vocatur aqua saponariorum, lixivium est quo fit sapo, aqua prima, gutta prima a quibusdam dicitur.' Matth. Silv. c. cxxxiv, '*Capitellum* aqua saponariorum, i. lixivium, ex quo fit sapo, dictum gutta prima, aqua prima.' Bart. p. 14, '*Capitellum*, lexiva fortis.' Renzi, Coll. Salernit. iii. p. 282, '*Capitellum*, lexivia, prima gutta, saponi (var. saponarii) idem.' Reinesius, Var. Lect. p. 553.

² κόπρος, cf. Bart. p. 20, '*Erascoptos*, i. caprarum fimus.' cf. Diosc. ii. 98. App. '*Corpus*, i. stercus vel fimus.' ³ App. '*Canabaria* similis est canapis foliis.' Perhaps κάναβις ἀγρία, of which Diosc. iii. 156 says, τὰ δὲ φύλλα ὅμοια τῇ ἡμέρῃ.

⁴ Perhaps χαμαίῳ. Plin. Hist. Nat. xxvii. 10, 'Gnaphalion alii chamæzelon vocant.'

⁵ Macer, '*Jusquiamus* Græci quam nostri caniculatam Dicunt.' ⁶ ὁὸς κύαμος, Diosc. iv. 69. ⁷ Elian, Var. Hist. i. 7, says that the wild-boar is paralysed by eating henbane, but finds an antidote in the shape of crabs.

⁷ Bart. p. 14, '*Cassilago*, i. semen jusquiami. Canicularis idem.'

⁸ Bart. p. 40, '*Simphoniac*, i. iusquiamus.' App. '*Symphonica*, iusquiamus, canicularis, latrecula (i. e. laterculum or alterculum) idem est.' E. P. N. p. 1, '*Simphoniac*, ὅ is hæne belle.' ib. p. 31, '*Symphonica*, beolone.' Apuleius, de Virt. Herb. c. iv, 'alii symphoniacam, alii calicularem appellant, alii dentariam.' Perhaps συμφωνισκή. Gerarde, p. 353, 'the flowers are bell-fashion.'

⁹ Diosc. iv. 69, 'Ραμαῖοι ἰσάνα, δένταρια.'

¹⁰ E. P. N. p. 47, '*Jusquiamus*, chenille, hennebone.'

¹¹ Compare the French *hanebane*, the last part of which has been thought to be related to our *bean* and the Ger. *Bohne*: but compare *cow-bane*, *flea-bane*, *dog's-bane*, *wolf's-bane*.

¹² Cf. the Gothic *dwals*, and Ger. *toll*. Hence also the name *Dwale* for *Atropa Belladonna*.

¹³ App. '*Sambuci medianus* cortex vocatur, et quandoque cortice et radice utimur.'

¹⁴ App. '*Carei pontici*, i. dauci.'

¹⁵ Apparently a confusion of *carota* with *κάρνα ποντικά*, Diosc. i. 179. But see also *κάρπος*, id. iii. 59.

¹⁶ Bart. p. 14, '*Carenum* est uinum dulce.' App. '*Carænum* est uinum coctum.' Palladius xi. 18, 'Defrutum carænum et sapa uno genere conficiuntur e musto.'

¹⁷ 'Nicol. Alex. Antidotum Adriani præbere ἰσχυαδικοῖς καὶ νεφριτικοῖς μετὰ καροίνου jubet . . . putatur esse vox Lat.' (Steph. Thes.)

¹⁸ *κάρπος*, Diosc. iii. 59. ¹⁹ ἄμμι, Diosc. iii. 63. ²⁰ Bart. p. 16, '*Cordumei*, i. carui agrestis.'

An Arabic distortion of a Greek word, see post, *Cordumen*. ²¹ *κάρνον*. ²² Diosc. i. 179, τὰ δὲ ποντικά ἃ ἐνίοι λεπτοκόρυα καλοῦσιν, i. e. hazel-nuts.

i. nux minuta s. auellana, et diacareon¹ ut in Alexandro de squinantiis. Item careon mirifica², i. nux muscata.

5 Careos uel carui³ semen est simile aniso. gall. et anglice carui⁴.

Cariota⁵, pastinaca agrestis idem.

Carena basillica⁶, i. nux alexandrina, quam multi persicam dicunt, mau-
10 seam prouocat, uenenis est contraria si commesta fuerit.

Carex frutex est similis sparto⁷, et spartus similiter frutex est.

Cacrei⁸ uel croceos uel cancreos
15 uel carpocareos, semen ferule idem.

Cachos⁹ interpretatur malum, chimis¹⁰

i. humor, inde cacochimiam¹¹ i. malorum humorum habundancia, et cachosis¹², i. mala habitudo, et
20 cacexea¹³ idem, et cachochismaticus i. plenus malis humoribus.

Calamus est radix cuiusdam fruticis et calamo assimilatur.

Calamiten¹⁴, tymbra, serpillum, pule-
25 gium agreste idem. Ejus species sunt tres, s. siluestris cum foliis ozimo similibus atque subalbidis et ramis geniculatis uel angulosis cum flore purpureo, gallice puliol, a¹⁵.
30 brotheruurt¹⁵, secunda species est pul[l]egium agreste que dicitur ne-

1. dyacareon. 3. miristica. 6. caruy. 9. nauseam. 18. cacochima. 19. habundantia. 20. cachoeis. 21. chatexia. 25. pullogium. 27. siluestre. 30. puliol.
31. brotherwort. 32. quod.

¹ διὰ καρών, Alex. Trall. (ed. Puschmann ii. 131). Cf. also Cass. Felix, c. 35. ² Bart. p. 32, 'Nux mirifica, nux muscata idem.' App. 'Nux myristica uel caris myristicus, i. nux muscata.' Perhaps κάρνον μυριστικόν or μυρεψικόν, cf. Diosc. iv. 157. Nux muscata is the nutmeg. ³ κάρος, Diosc. iii. 59. ⁴ Bart. p. 15, 'Careos, i. carui;' whence our carroway.

⁵ Diosc. iii. 52, σταφυλίνος ἄγριος . . . Ῥωμαῖοι καρόταμ, οἱ δὲ πασινακά. ⁶ Diosc. i. 178, κάρνα βασιδικὰ ἃ ἐνιοὶ περσικὰ καλοῦσιν . . . χρήσιμα δὲ βιβρωσκόμενα πρὸς ἐμέτους νήστει καὶ θανάσιμων φαρμάκων ἐστὶν ἀντιφάρμακα προβρωθέντα. App. 'Cariobasicon, i. auellana.'

⁷ Spartum, Plin. Hist. Nat. xix. 2. The esparto. ⁸ κάχυρ, Diosc. iii. 79. App. 'Chareos, i. semen ferulae.' ib. 'Catris, id est rosmarinus, uel semen ferulae.' ⁹ κακός. ¹⁰ χυμός.

¹¹ κακοχυμία, Galen, ed. Kühn, vol. x. p. 891. cf. also Cass. Felix, c. 26. Sim. Jan. 'Cachochimia g. plenitudo malorum humorum, a cacon quod est malum et chimus humor. Kakochimon exponitur in lib. de doctrina greca malis humoribus laborans corpus.' ¹² κάκωσις. ¹³ καχεξία, see Cass. Felix, c. 32.

¹⁴ Diosc. iii. 37, καλαμίνθη ἥ μὲν τις ὀρεινοτέρα ἐστίν· ἔχει δὲ φύλλα ὅμοια ὤκιμω, ὑπόλευκα, κλωνία δὲ καὶ κάρφη γεγωνισμένα, ἄνθος πορφυροῦν· ἡ δὲ τις γλήχωνι ἔοικε μείζων δὲ ὅθεν τινὲς ἀγρίαν αὐτὴν γλήχωνα ἐκάλεσαν· ταύτην Ῥωμαῖοι νεπέταν· ἡ δὲ τρίτη ἔοικεν ἡδυόσμω ἀγρίῳ, ἐπιμνηστέρα τοῖς φύλλοις, καύλω καὶ κλάδω μείζων τῶν προειρημένων καὶ ἡττον ἐνεργής. Sim. Jan. 'Ejus species tres sunt, est enim silvestris cum foliis ozimo similibus atque subalbidis et ramis geniculatis et angulosis cum flore purpureo . . . secunda species appellatur agreste pulegium . . . tertia species est similis ediosmo agresti i. mente, cum foliis oblongis cum virga et rami maiores sunt, sed virtutes inferiores,' &c.

¹⁵ Bart. p. 35, 'Pulegium montanum, an. brotherwort.' E. P. N. p. 32, 'Pollegia, broder-wyrt, hæl-wyrt, dweorges drostle.'

pita, *tercia* [species] est ediosmo similis agresti cum foliis oblongis, cuius uirga et rami maiores sunt sed uirtute inferiores.

5 *Calamus aromaticus*¹ nascitur in Judea et est optimus colore risus² cum nodis spissis.

*Calcantum*³, *dragantum*⁴, *floresis*⁵, *uitriolum*⁶ idem. [Respice in attramentum.]

*Callis*⁷, i. duricies manuum, *callis* uia stricta. 'Arduus et strictus est ad celestia callis.'

[*Carpocarios*⁸, respice in catrei.]

15 *Calceecumenon*⁹ uel *calchiteos*, es ustum idem].

Calx exstincta est uulnera et ad incisiones ualeat. [Respice in albesten¹⁰.]

*Cassilago*¹¹, respice in caniculata. 20

Calcheceos, *calceecumenon*, es ustum idem.

*Cachalepton*¹², respice in hemotocalles.

*Cardo*¹³ respice in labrum ueneris et 25 in matrana.

Cardo panis, *secacul*¹⁴, *yingus*¹⁵ idem.

*Carica*¹⁶, i. ficus sicca.

*Citonon*¹⁷, respice in seridis.

*Carobia*¹⁸, respice in siliqua. 30

*Canibapirum*¹⁹, sulphur uiuum.

*Crisitis*²⁰, respice in spuma argenti.

2. simile. 5. aromatus.

uel calthiteos es ustus idem.

17. ad uulnera. incisiones.

6. indya.

6. ruphus.

8. uitreolum. *Add* calcutomenon

11. *add* calsamus, ciclamen malum terre idem, an. dilnote.

¹ Diosc. i. 17, *κάλαμος ἀρωματικὸς φέεται μὲν ἐν Ἰνδία, ἔστι δὲ αὐτὸς κάλλιστος ὁ κερβίδος πυκνογόνωτος.*

² Rufus.

³ *χάλκανθον*, Diosc. v. 114. Bart. p. 14, '*Calcantum*, i. uitreolum.' App. '*Chalcanthum*, i. uitriolum.' ib. '*Chalcanthum*, uitreolum, tragacanthum idem est.

⁴ Bart. p. 18, '*Dragantum*, i. uitreolum, calcantum idem.' ⁵ *Flos æris*, a translation of *χάλκανθον*; cf. Bart. p. 21, '*Flos eris*, i. cuperosa,' i. e. copperas. App. '*Eristo*, i. chalcanthum.'

⁶ Bart. p. 43, '*Vitreolum viride*, i. coperosa, calcantum idem.' ⁷ *Callum* or *callus*. The hexameter is from some metrical collection of *Equiuoca* similar to that of John de Garlandia, but not identical with it.

⁸ App. '*Carpotarios*, id est semen ferulæ.' ⁹ *χαλκεαυμένον*, Diosc. v. 115. Bart. p. 14, '*Calceecumenon*, i. es ustum. *Calciton* idem.' App. '*Chalcecaumenon* uel casticum, i. es ustum.' ib. '*Calchiteos*, squamma ferri.' ib. '*Calcitem*, i. flos calcis,' where there seems to be a reference to the *ἄνθος χαλκοῦ* of Hippocrates (Kühn, vol. xxii. p. 756).

¹⁰ See p. 7.

¹¹ Bart. p. 14, '*Cassilago*, i. semen jusquiæmi.'

¹² Corrupted apparently from *ἡμεροκατάλλακτος* a name of *ἡμεροκαλλίς*, in Diosc. iii. 127.

¹³ Diosc. iii. 11, *δίψακος* . . . *Ῥωμαῖοι λάβρουμ βένερισ, οἱ δὲ κόρδουμ βένερισ*. See post, Matrona.

¹⁴ App. '*Secacul*, i. eryngium.' Bart. p. 38, '*Setacul* sigillum Sanctæ Mariæ vel yringi secundum quosdam.'

¹⁵ *ἡρύγγιον*, Diosc. iii. 21. App. '*Eryngium*, i. centum capi at:' i. e. centum capita, Plin. Hist. Nat. xxii. 8.

¹⁶ Bart. p. 14, '*Carica* est ficus sicca.' App. '*Caricæ*, i. ficus siccæ.'

¹⁷ *κικάριον*, Diosc. ii. 159.

¹⁸ The *carob tree* or St. John's Bread (Gerarde, p. 1429). It is the *κεράτιον* of Diosc. i. 158.

¹⁹ This strange distortion represents the *θεῖον ἀπυρον* of Diosc. v. 123; See App. Fubapiron, Girapiron and Tibaiarum.

²⁰ *χρυσίτης*. Bart. p. 40, '*Spuma argenti* est litargirum.'

- Cauliculus agrestis**, respice in scuireum¹.
Cathium², respice in agrielia.
Caulis non transplantatus, brasica idem.
Cardebanis³, respice in yryngi.
Cardo fullonum⁴, tribulus idem.
Cassia, xilea⁵ idem.]
Classa⁶ genus est lapidis. [Respice in bernix.]
Camphora⁷ est herba similis nostre camphere sed magis est aromatica.
Canna⁸ est sicer triticum ascendens et folia similia tritico.
Cantabrum⁹ i. furfur tritici. an^{ce}. wren.
Cancrena¹⁰ dicuntur uulnera nondum

mortua, pauxillum uite *sensus quasi retinencia*.

- Capnos**¹¹, fumaria idem. Similis est coriandro sed mollis et alba et cinerosa, florem habens purpureum.
Cappara¹², kynosbiton¹³, caprion idem. Frutex est spinosa et sparsa super terram.
Capsia¹⁴ herba est uel radix nobis ignota ut in Viatico¹⁵. Alii dicunt quod est radix centaurie.
Capparus¹⁶ uel **capparis** frutex crescit in saxis et est similis edere terrestri in foliis sed habet folia rotundiora et pinguiora et aliquantulum oblonga. [Phillis idem.]

13. est sicut. 16. bren. 21. coruandro. 24. kynosbyton. 25. aspera. 29. centauree.
 30. frutex est. 31. terrestri. 34. add radicibus utimur.

¹ See post, Sturcium.

² *κότινον*, Diosc. i. 136. Sim. Jan. 'Cathin seu cathinon secundum Dya. ca. de agrilea, quidam oleastrum vocant.'

⁴ Carduus fullonum, or fullers' teasle is a different plant from the *τρίβολος* of Diosc. iv. 15.

⁵ *ξύλινη*. Cf. Bart. p. 14, 'Cassia quando simpliciter lignea intelligitur.' ib. p. 44, 'Xilocassia, i. cassia lignea.'

⁶ Glaze. Bart. p. 16, 'Classa vel glassa, i. vernix vel bernix, viz. gummi iuniperi.'

⁷ Platearius, circ. inst. 'Hec autem herba multum est similis nostre camphorate, sed magis est aromatica.'

⁸ Sim. Jan. 'Canna Dya. est sicut triticum ascendens et folia similia tritico habens semina sibi desuper duo iuncta &c.' Apparently from Diosc. ii. 116, where the old text was *βρώμος κάλαμος ἐστὶ πυροῖς ὅμοιος καὶ τοῖς φύλλοις* (see Sprengel's note).

⁹ Platearius, circ. inst. 'Est autem cantabrum idem quod furfur tritici.' Bart. p. 14, 'Cantabrum, i. furfur, quando simpliciter tritacinum.' App. 'Cantabrum, i. furfur.' Bran. Probably of Celtic origin.

¹⁰ Gangrene. *γάγγραινα*, Galen (Kühn, vol. xi. p. 135).

¹¹ Diosc. iv. 108, *καπνὸς βοτάνιον ἐστὶ θαμνοειδές, κορίφῃ ξοικός, τρυφερὸν πάννῃ τὰ δὲ φύλλα λευκότερα καὶ τεφρώειδῃ, πολλὰ πανταχόθεν ἄνθος πορφυροῦν*. Sim. Jan. 'Capnos . . . coriandro similis vel corio herbe sed mollis et alba et cinerosa et multum florem habens purpureum.' Fumitory.

¹² Diosc. ii. 204, *κάππαρις θάμνος στὴν ἀκανθάδης, ἐπὶ γῆς-γυροειδῶς ἐστρωμένος*. E. P. N. p. 10, 'Capparis, ὅ is wudubend.' p. 60, 'Hec caperis, i. herba frutex spinosus.' Caper.

¹³ Diosc. ii. 204, *οἱ δὲ κυνόςβατος*.

¹⁴ See Tapsia.

¹⁵ 'Breviarium Constantini dictum Viaticum,' printed with Rasis, 8°. Lyons, 1510.

¹⁶ Bart. p. 14, 'Capparis frutex est crescens in saxis et est similis ederae terrestri in foliis.'

- Capsellula**¹, herba sanguinaria², [radicibus utimur], bursa pastoris idem. Florem facit album. Gallice burse à pastur, a^{ce}. pursewurt.
- 5 **Cardo benedictus**³, carduncellus⁴, [cressiones], senecio idem, senecion⁵, an^{ce}. gowndeswilie⁶. [Respice in labrum ueneris et in senecio.]
- 10 **Carpobalsamum**⁷, id est semen balsami.
- Caropos mirice**⁸, fructus geneste idem.
- Cardamen**⁹, i. semen narstucii.

- Cardamus agrestis**¹⁰ nascitur in locis 15
aquosis, folia eius assimilantur
foliis cardomami sed sunt maiora.
- Carnopodion uel sinopodion**¹¹, pes
ceruinus idem. *Herba est.*
- Crassula maior**¹², faba siluestris idem, 20
subalba est et spissa habet folia.
Gallice orme¹³, anglice alfuurt¹⁴.
- Crassula minor**¹⁵ similis est ei sed
multo minor, crescit [super] lapi-
dem et uomitum prouocat. an^{ce}. 25
tecesorite¹⁶. Respice in uermicu-
laris minor.
- [**Cardomomum**¹⁷ fructus est cuiusdam

3. bourse a pastour. 4. perswort. 6. senechon. 7. gowndeswyle. 10. i. semen.
17. cardomomi. 18. cynopodicon. add, cardimomum est succus cuiusdam arboris uel potius
semen; per x. annos potest seruari. 20. saba. 22. orpyne. 26. tecesdirte.

¹ App. 'Dapellula. i. sanguinaria, florem facit album.' So called from its little pods.
² Bart. p. 38, 'Sanguinaria, bursa pastoris idem.' E. P. N. p. 32, 'Pilogonus et sanguinaria, ðæt is unfortredde.' There seems to be a confusion between Shepherd's Purse and Knot-grass (Polygonum aviculare).
³ Bart. p. 14, 'Carduus benedictus, i. senecion.' ⁴ Cf. the It. cardoncello.

⁵ Fr. senecion.
⁶ Groundsel. E. P. N. p. 46, 'Iregerontis, cenesuns, grundeswilie.' ib. p. 5, 'Senecio, þ is Grundes wylige.' Prof. Skeat derives *groundsel* from A. S. *grund*, ground, and *swelgan*, to swallow, and makes it mean 'the ground-swallower.' Fuchs, however (H. S. p. 321), gives the name *Grindtkraut*, and the associations of the plant seem rather to point in the direction of *grau* and *greis*; cf. Ger. *Bald-greise* and *Greiskraut* for Erigeron (Grassmann p. 129).

⁷ καρπὸς βαλσάμων, Diosc. i. 18. Bart. p. 14, 'Carpobalsamum, i. fructus balsami.' App. 'Carpobalsamum, id est semen balsami.'

⁸ καρπὸς μυρικής, Diosc. i. 116.

⁹ Bart. p. 14, 'Cadamus, i. nasturcium.' ib. p. 13, 'Cartamum, i. semen croci ortensis.' ¹⁰ The description resembles Diosc. ii.

205, ἰβηρίς, ἥτοι καρδαμαντική, ἔχει τὰ φύλλα παρόμοια καρδάμῳ ἐν ἑαρί εὐθαλέστερα . . φέται δὲ ἐν ἀγεωργήτοις τόποις.

¹¹ See post, Cinopedicon.
¹² Bart. p. 17, 'Crassula maior, aurum ualeat, an orpin.' App. 'Crassula maior, id est faba siluestris.' Fuchs, H. S. p. 877, 'τηλέφιον ἢ αἰζίφων ἄγριον Græcis, Telephium et Illecebra Latinis, officinis et vulgo crassula maior, alias minor appellatur.'

¹³ Orpine. See ante, Barba iouis.
¹⁴ Perhaps a form of *halswyrte*, from its use in king's evil. Gerarde, p. 518, 'It wasteth away hard kernels, and the king's evil if it be laid unto them.'

¹⁵ Bart. p. 17, 'Crassula minor, vermicularis, an. stancroppe.'

App. 'Crassula minor similis est ei, sed multo minor.'
¹⁶ Read *tête de couris* (cf. Némnich, s. v. Sedum album), see post, 'Vermicularis maior, tetroselion idem. g. tatesoriz, ang. andrede uel musedode.'

¹⁷ Platearius, circ. inst. 'Est autem fructus cuiusdam arboris vel potius semen . . . per decem annos potest seruari.'

arboris uel potius semen, per x. annos potest seruari.]

Crama matris¹ siue **crania matris**, i. unum herbatum siue nectar, ut in Alexandro.

Castamiora similis est castaneole² sed tam [bene redolet.

Castoreum³ testiculus cuiusdam animalis quod castor appellatur.

Cassia fistula⁴, fructus est cuiusdam arboris.

Cassa linguea⁵ cortex est cuiusdam fructus nascentis iuxta confinia Babilonis. [Respice in oxilacassia⁶.]

Catapucia⁷ semen est spurge maioris. 15
[Respice in elacterium, et in lacterides, et in titimallus.]

Cathanance⁸ folia habet minuta similia coriandro.

Cathima⁹ est uena terre de qua elicitur 20 aurum uel argentum.

Catharacta¹⁰ morbus est oculi, et interpretatur fluxus, quia fit de fluxu.

Cassilago¹¹, iusquiamus idem.

Cardus assininus¹² } respice in ca- 25

Cardus uarius¹³ } melionta nigra.

Cardus coagulatus¹⁴, respice in melionta alba.

3. crama cramatidis siue croma cromatis. 6. castaneole sed non tam. 12. cassea. 13. fruticis. 15. cathapucia.

¹ κρῆμα, κράματος. ² App. 'Castaneola, species est, in India oritur.' ³ ἔρχεις κάστρος ὀνομάζουσι καστόριον, Galen (Kühn, vol. xii. p. 337). Platearius, circ. inst. 'Est autem testiculus cuiusdam animalis quod castor appellatur.' Bart. p. 14, 'Castor animal est, i. bever.' ib. p. 42, 'Testiculi ueneris (i. e. beueris) i. castoreum.' App. 'Castoreum, i. testiculus boueris.' ⁴ Bart. p. 14, 'Cassia firenga (i. e. σύριγγα), i. cassia fistula.' App. 'Cassia syringa, i. cassia fistu.' Cf. Diosc. i. 12.

⁵ Cassia lignea. Platearius, circ. inst. 'Est autem cassia lignea cortex cuiusdam arboris vel fruticis nascentis iuxta confinia Babilonie.'

⁶ That is ξυλοκασία.

⁷ Bart. p. 14, 'Catapucia, semen spurge.' καταπέτια, cf. Diosc. iv. 162, ὅθεν δὲ καταπέτια περιπλάττειν κηφῶ.

⁸ Sim. Jan. 'Cathanance folia habet minuta similia coriandro aut caronopodio,' &c. Diosc. iv. 132, κατανάγκη . . . ἔχει φύλλα μακρὰ ὡς κορωνόποδος.

⁹ καθμία, Diosc. v. 84. Bart. p. 14, 'Cathima est minera de qua elicitur aurum vel argentum.'

App. 'Cathinabotho, id est metallum uel cuprum.'

¹⁰ καταράκτης, Cataract. ¹¹ Bart. p. 14, 'Cassilago, i. semen jusquiami.' App.

'Iusquiamus, casilago, simphoriaca, verutaria, canicularis idem est.'

¹² Diosc. iii. 11, δίψακος . . . οἱ δὲ χαμαιλέον, οἱ δὲ ὀνοκάρδιον.

¹³ Diosc. iii. 8, χαμαιλέον λευκός . . . 'Ρωμαῖοι κάρδους οὐαρίνους . . . ἀποκτείνει καὶ κύνας καὶ ὄς καὶ μύας. Fuchs, H. S. p. 963, 'χαμαιλέον λευκός Græcis, chamæleon albus, carduus suarius et varius Latinis, officinis et barbaris cardopatium appellatur, quod nomen haud dubie corruptum est . . . Suarius autem carduus dictus est, quod sues, si in polenta exhibeatur, perimat, ob quam etiam causam Eberwurz Germanis nuncupatam puto.' Apuleius, de Virt. Herb. c. 110, 'Latinis carduus varia, carduus lactea, carduus nigra.' It is the Carline Thistle.

¹⁴ App. 'Chamæleonta alba, et cardus coagula idem est, foliis utitur.' ib. 'Berec uel beeson, i. sœx cardi unde coagulatur lac.' cf. Diosc. iv. 187, κνίκος . . . πῆσσει δὲ καὶ γάλα ὁ χύλος τοῦ σπέρματος.

Caprion¹, respice in cappara.

Cauda porcina², respice in granum solis.

Carduncellus³, respice in cardo benedictus.]

5 **Celidonia**⁴, i. herba petiginaria⁵ et glauca⁶, gall. et angl. celidoine⁷.

Celidonia agrestis⁸, memita⁹, glaucium uel glaucus [a]grestis idem. Et est alia celidonia viz. domestica
10 celidonia, lac emittit croceum¹⁰. gall. celydoine.

Celidonia indica radicem habet citrinam.

Celidonia maior¹¹, quam multi glauciam appellant, uirgam habet unius cubiti longam, teneria [est] et tenuis tanquam *fenugreci*, florem habet auresum.

[**Cepula marina**, bulbum respice.

Cinopodion, respice in carnopodion. 20

Ceruaria } respice in elefo-
Cerui ocellus } boscos.

Celtica¹², fascigallicum.

Centifolium, respice in millifolium.

Cestros¹³ uel **cestrum** uel **cestroni-**
dum, i. betonica. Respice. 25

Cersula¹⁴, respice in camedrios et camedpiteos.]

Celidonia minor¹⁵, quam multi taurion uel piron agreste dicunt, herba est 30 minutas uirgas *habens* et folia similia edere sed obrotunda et minora et pingua et mollia, nascitur in locis aquis et in pratis.

Cedrus¹⁶ harbor unde fit pix cedrina 35 que est parua atque spinosa.

Cepa¹⁷ uel uirtutem habet insisiuam. gall. et angl. eyngnon¹⁸.

3. add Cauda pulli, crescit in aquis, angl. paddepipe. Cauda equina, cauda caballina idem, ang. schauergres. 5. uel glauca. 11. celydoigne. 12. celydoigne. 14. glaucium. 16. tenera. 18. aurosum. 37. uel cepe. incisium. 38. oynoun.

¹ Perhaps κάπριον.

² Bart. p. 14, 'Cauda porcina, i. milium solis, gromil idem.' Cf. the name Pig-tail (Oxfordshire) for Lithospermum.

³ Sim. Jan. 'Carduncellus in Antidotario universali in unguento Martiaton.'

⁴ App. 'Chelidonia, i. herba petiginaria, uel glantia.'

⁵ Perhaps *impetiginaria* which represents the English name Tetterwort (Gerarde, p. 1070).

⁶ Bart. p. 23, 'Glaucia, i. celidonia.' ⁷ E. P. N. p. 59, 'Hec celidonia, celydoun.'

⁸ Bart. p. 15, 'Celidonia agrestis, memithe idem.'

⁹ Matth. Silv. c. dxxxix, 'Memitan, Memiten, i. memithe, et est planta frigide nature, ex cujus succo fluunt sief memithe qui vocantur in libris de greco translatis glutium in quo et apud Dias. capitulo de glaucio.'

¹⁰ Diosc. ii. 211, χελιδόνιον μέγα . . . οἱ δὲ γλαυκίος . . . καυλὸν ἀνήσι πηχυαῖον.

¹¹ Diosc. ii. 211, χελιδόνιον μέγα . . . οἱ δὲ γλαυκίος . . . καυλὸν ἀνήσι πηχυαῖον.

¹² Matth. Silv. c. celvi, 'Fassis gallicus, i. spica celtica;—sic vocatur eo quod a Gallia in fasciculis defertur.' See App. 'Celtica, sialiola.' ib. 'Fassigallicus, id est elisfagus uel saluim.'

¹³ Diosc. iv. 1. App. 'Ceston, i. betonica.'

¹⁴ Quercula. ¹⁵ Diosc. ii. 212, χελιδόνιον τὸ μικρόν, οἱ δὲ πυρὸν ἄγριον ἐκάλεσαν, βοτάνιον ἐστὶν ἐκ μόσχων ἀνηρηγμένον . . . φύλλοις κισσοειδέσι, περιφερεστέροις δὲ μᾶλλον καὶ μικροτέροις καὶ τρυφερωτέροις καὶ ὑπολιπάρους περιεχόμενον . . . φύεται δὲ παρ' ὕδασι καὶ τέλμασιν.

¹⁶ Diosc. i. 105, κέδρος δένδρον ἐστὶ μέγα, ἐξ οὗ ἡ λεγομένη κεδρία συνάγεται. E. P. N. p. 20, 'Cedrus, ceder-beam. cedria, his sarp.'

¹⁷ Platearius, circ. inst. 'Cepe uirtutem habet incisium.'

¹⁸ Onion. E. P. N. p. 43, 'Cepa, oingnun, kue-lek.'

ib. p. 24, 'Ungio (i. e. unio), yne-leac.' ib. p. 13, 'Cepe, ennelec.'

Cerusa¹, i. album plumbum uel flos plumbi siue gersa² appellatur. [Respice in prosmeticum³.]

[**Cauda pulli** crescit in aquis. angl. padpipe⁴.]

Cauda equina, cauda caballina idem est. angl. schauereg⁵. Respice in hircina.]

Celia⁶, i. *ceruisia* calefacta.

¹⁰ **Cenapium**⁷, gall. ceneue⁸, angl. warich⁹, uel mostard.

Celsus¹⁰, morus maior idem.

Celsa¹¹ quam multi sicaminum dicunt uel mora, arbor est cuius fructus

cache stomachus est et uentris¹⁵ fluū, i. solutorium.

Centaurea minor¹², quam multi limpnesiam¹³ dicunt, fel terre¹⁴ idem, unum habet stipitem erectum, in campis crescit, florem¹⁵ habet indum ad rubedinem declinantem, coniungit folia iuxta stipitem¹⁶ et sunt minuta et oblonga sicut ruta. [Respice in yson¹⁷.]

Centaurea maior¹⁸, quam multi martam uel gencianam dicunt idem, florem habet croceum.

Centum¹⁹, hermodactilis, affodillus

¹⁰. walrich.
²¹. deklinantem.

¹⁵. cachostomacus. uentrifluxum.
²⁵. nartan. ²⁸. centum capita.

¹⁷. This and the next are reversed.

¹ Bart. p. 15, '*Cerusa*, plumbum album.' Platearius, circ. inst. '*Cerusa*, flos plumbi, siue gersa alio nomine appellatur.'

² Bart. p. 22, '*Gersa* est quoddam album quod fit de radice brionie, cucumeris agrestis et similium.' ib. p. 24, '*Iersa*, autem proprie fit de iaro et serpentaria, cerusa uero de plumbo.' Cath. Anglicum (E. E. Text Soc. 1881) '*Blek*, attramen, attramentum, gersa, blacta:—with a note just before it '*Gerso*=fucare faciem' from the Medulla Grammatica. See post, *Gersa*.

³ ψιμίθιον, Diosc. v. 103.

⁴ Paddock-pipe or Toad-pipe, a name for Horsetail, Equisetum: cf. Wright, Prov. Dict. Toad-pipes; and see ante, Boletus.

⁵ Gerarde, p. 1116, 'in English Horse-taille, Shave-grasse.' ⁶ Orosius, v. 7, 'Succo tritici per artem confecto, quem succum a calefaciendo celiam vocant.' Plin. Hist. Nat. xxii. 25, ad fin. Florus, ii. 18. See Du Cange, in voc.

⁷ σίνηπι, Diosc. ii. 183.

⁸ Fr. sénevé. ⁹ E. P. N. p. 51, '*Hoc sinapium*, warkecok.' ¹⁰ App. '*Celsus*, i. morus.' E. P. N. p. 45, '*Celsi*, murer, mur-berien,' whence our word mulberry. Gerarde, p. 1508, 'in shops morus celsi.'

¹¹ Matth. Silv. c. cxlvii, '*Celsa*, i. *morā celsi*.' App. '*Celsa*, i. mora domestica.' Diosc. i. 180, *μορά ἡ σκαμνεία δένδρον ἐστὶ γνῶριμον, ἧς ὁ καρπὸς λυτικός κοιλίας, εὐφθαρτος, κακοστόμαχος*.

¹² Diosc. iii. 7, *κενταύριον τὸ μικρὸν καὶ λεπτὸν ὃ τινες λιμνήσιον καλοῦσιν, ἐπειδὴ ἐνίκμος φιλεῖ τόπους*.

¹³ Which seems to be truncated into '*Nesia*, i. centaurea.' App.

¹⁴ Bart. p. 15, '*Centaurea major*, fel terre idem.' E. P. N. p. 37, '*Fel terre*, uel *centauria* eorð-gealle.' App. '*Fel terræ*, febrifuga, i. centaurea minor.'

¹⁵ Diosc. iii. 7, *ἀνθὲν ἐν τῷ φοινικῶ ὑποπόρυφα, . . . φύλλα μικρὰ ὑπομήκη ὥσπερ πηγάνου*.

¹⁶ App. '*Centaurea major* contingit folia iuxta stipitem.'

¹⁷ See post, Ision. ¹⁸ Diosc. i. 6, *κενταύριον μέγα, οἱ δὲ νάρκην καλοῦσι*. Matth. Silv. c. cxlix, Diosc. ca. centaurea secundum translationem nostram, '*Centaurea major* quam multi narcam alias narcen aut gentianam dicunt, &c.'

¹⁹ Centum capita, Plin. Hist. Nat. xxii. 8. Bart. p. 15, '*Centum capita*, affodillus idem, an. clansing gresse.' Cf. Brit. Mus. Add. MSS. 15236, where *clansing gras* is given as a name for spurge.

- idem. Similis est amarusce, nodulos habet superius.
- Centinodium**¹, populus uel popluus, longam habet hastam et gracilem
 5 et folia longa. angl. swynegrece² uel catesgres. [Respice in lingua passeris et in poligonia.]
- Centineruia**, quinqueneruium, plantago minor idem. gall. la[u]n-
 10 cele³, an^{ce}, ribuur^t⁴.
- Centonica**⁵, secundum quosdam absincium ponticum idem. Splinter interficit uermes in uentre. gall. centonicle.
- 15 **Centrum galli**⁶, uel **centum grana**, gallitricum, gallicresta, caride⁷, nux muscata, oculus Christi⁸ idem, nomine uulgari dicitur herba cancri⁹.
- Cerfolium**¹⁰, gallice cerfoil¹¹, ac^{ce}. che-²⁰refelle¹².
- [**Cestrus**¹³, respice in gladiosum.]
- Centum grana**, respice in centrum-galli.
- Celena**¹⁴, respice in cicuta. 25
- Cauda pecorina**, } respice in milium
Cauda porcina, } solis et in peuce-
 danum.
- Chimolea**¹⁵, est terra inuenta sub mola fabri ut uidetur per Rogerum¹⁶ 30 capitulo de inflacione testiculorum. Respice in thisterile¹⁷.

3. ppulus uel populeus. 5. swynegresch. 6. catesgres. 10. rybwert. 12. specialiter.

¹ Marcellus Empiricus, c. 31, 'Plantaginis folia et radices et herbam centinodiam.' Bart. p. 15, 'Centinodium longam habet hastam equalem et stricta folia et longa.' Acc. to Fuchs, H. S. p. 676, centinodia is the πολύγονον ἄρβεν of Diosc. iv. 4.

² Gerarde, p. 565, 'in shops centummoda and corrigiola,—in English, Knot-grasse, and Swines-grasse; in the North, Bird's-tongue.'

³ Fr. lancéolé.

⁴ Ribwort Plantain.

⁵ Bart. p. 15, 'Centonica

quidam dicunt quod est absinthium ponticum.' Centonica is from Σαντόνιον, Diosc. iii. 25.

⁶ Bart. p. 15, 'Centrum galli, gallitricum, oculus Christi idem.' Matth. Silv. c. cli, 'Centrum galli, gallitricum, gallichista, i. gerebotanum.' Matth. Silv. c. cli, 'Centum grana est herba cancri.' Gerarde, p. 770, 'Clarie is called of the Apothecaries, Gallitricum; it is likewise named Oruala: . . . of others, . . . Centrum Galli . . . in French Oruale.'

⁷ Caride nux muscata, seems to be an intruding gloss.

⁸ Gerarde, p. 772, 'Wilde Clarie is called after the Latine name Oculus Christi, of his effect in helping the diseases of the eies.'

⁹ Gerarde, p. 336, of Tornesole, 'the Grecians call it Heliotropium . . . of Ruellius, Herba Cancrī . . . some think it to be Herba Clytiæ into which the Poets feign Clytiæ to be metamorphosed, whence one hath these verses, Herba velut Clytiæ semper petit obvia solem, Sic pia mens Christum, quo prece spectet habet.' Matth. Silv. c. cli, 'Centum grana est herba cancri.'

cf. Plin. xix. 54.

¹¹ Fr. cerfeuil.

¹² Chervil. cf. E. P. N. p. 33, 'Cerefolium, cerfelle.' ib. p. 44, 'Cerfolium, cerfoil, villen.'

¹³ Diosc. iii. 151, λογχίτις, οἱ δὲ κέστρον ἢ Μηδοῦσα; acc. to Sprengel Serapias Lingua. Matth. Silv. c. cli, 'Cestris i. gladiolus.'

¹⁴ Matth. Silv. c. cxlvii, 'Celena, id est cicuta.'

¹⁵ γῆ κίμωλία Diosc. v. 175, a sort of fuller's earth.

¹⁶ Glossulæ Quatuor Magistrorum super chirurgiam Rogerii et Rolandi (ed. Darenberg, Naples and Paris, 1854), p. 111.

¹⁷ See post, 'Tisterile, i. chimolea, quedam terra, an. cley.'

- Creta maria**¹, respice in cretaicus.
Citeranium, } respice in ciclamen.
Ciclamum, }
Cicoria², respice in elitropia et in
 5 mira solis.
Coniza³, }
Conium⁴, } respice in cicuta.
Citre⁵, pomum citrinum.
Cicutaria⁶, respice in gamon.
 10 **Citrat**⁷, herba est similis capillo ueneris
 sed habet folia longiora.
Cicer domesticum, respice in pali-
 uris⁸.]
Cressiones⁹, cardo benedictus¹⁰, seni-
 15 cio idem, crescit in locis pin-
 guibus. gall. seneschon. angl.
 growndeswylie.

- Cressiones**, gallice cressouns¹¹, anco.
 cressen¹².
Cretanus¹³, i. creta marina, herba est. 20
Ciclamen¹⁴ uel **ciclamum**, siue **cite-
 ranum**, panis porcinus, malum
 terre¹⁵ idem. angl. dilnote. [Respice
 in calsamus¹⁶.]
Cinoglossa¹⁷, lingua canis idem. gall. 25
 lange de chien, aco. houndes-
 tonge¹⁸.
Ciperus¹⁹, iunconis triangularis idem.
 Crescit in locis aquosis. Ra-
 dicibus utimur. Respice in ga- 30
 langa.
Cicuta, celena²⁰, incubus²¹, coniza²² uel
 conium²³, herba benedicta²⁴ idem.
 gall. chanele uel chanelire²⁵,

14. senecio. 16. seneschoun. 17. groundeswylie. 18. cressons. 26. chen.
 28. iunctus. 34. chanelerye.

¹ See post, Cretanus. ² κυχόριον, Diosc. ii. 158. Bart. p. 15, 'Cicorea, i. solsequium. incuba idem.' ³ κόνυζα, Diosc. iii. 126. ⁴ κώνειον, Diosc. iv. 79. ⁵ κίτρον. ⁶ Gerarde, p. 1039, gives cicutaria as a name for Chervil. ⁷ Matth. Silv. c. cliv, 'Cetarach id est citrac.' ⁸ παλίουρος, Diosc. i. 121. ⁹ This term seems to have been misapplied to Senecio; cf. Fuchs, H. S. p. 322, 'Errant toto cælo qui Senecionem Nasturtium esse garriunt.' ¹⁰ See ante, Cardo benedictus. ¹¹ Fr. cresson. ¹² E. P. N. p. 43, 'Nasturtium, kersuns, cressen.' ¹³ Matth. Silv. c. clxxxv, 'Cretanus marinus quid est l. critimon.' ¹⁴ κυκλάμινος, Diosc. ii. 193. Bart. p. 15, 'Ciclamen, panis porcinus idem, an. herthenote.' Our Sow-bread. ¹⁵ App. 'Cyclamen, i. malum terræ.' E. P. N. p. 73, 'Cyclaminos, eortheppel uel slite uel attorlathe.' ¹⁶ App. 'Cassamum, malum terræ, panis porcinus.' ¹⁷ κυνόγλωσσον, Diosc. iv. 127. Bart. p. 15, 'Cinoglossa, lingua canis idem.' App. 'Cynoglossa, id est lingua canina.' ib. 'Cynoglossa id est lingua canis triangularis diessequi, radice utimur.' from which it would appear that in the last mentioned place this gloss and the next have been run together. ¹⁸ E. P. N. p. 45, 'Lingua canis, chen-lange, hundes-tunge.' ¹⁹ κύπερος, Diosc. i. 4. Bart. p. 15, 'Ciperus, junctus triangularis.' App. 'Cyperum, id est, juncus triangulatus.' ²⁰ Apparently a name for cucurbita which has slipped out of its place from the similarity of σίκνος to cicuta, see post, Celena. ²¹ E. P. N. p. 52, 'Hic tipus, homelok.' ib. p. 26, 'Septiphilos, hymelic.' Cath. Angl. 'an Humlok, cicuta, herba benedicta, intubus.' ²² κόνυζα . . . Ψωμαίοι ἰντροβουμ, Diosc. iii. 126. ²³ κώνειον, Diosc. iv. 79. ²⁴ E. P. N. p. 46, 'Herba benedicta, herbe beneit, hemeluc.' ²⁵ Cf. E. P. N. p. 47, 'Jusquiamus, chenille, hennebone.'

- angl. hemelok¹ uel hornwistel².
Cicuta nigra, herba mortifera *est.* a^{ce}.
 hornwistel.
 5 **Cimimum ethiopicum**³ similis est
 acutelle⁴ in foliis, gith idem.
 [Respice in acrimulatum.]
Cuminum dulce⁵, anisum⁶ idem.
 gall. et a^{ce}. anyse.
 10 [Citranglium⁷, respice in citromilum
 et in oxitromilum.
Citrago⁸,
Citrangula, } respice in mellisa⁹.]
Curringula, }
 15 **Ciminella**, piper album idem. [Respice
 in carui agreste.]
Cicer erraticus¹⁰ similis est reste boui
 in foliis et facit florem croceum et
 redolet ut resta bouis.
Cipressus¹¹ arbor est cuius poma et folia 20
 medicine competunt [in medicinis].
Cinamomi¹² duo sunt genera, grossum
 et spissum; grossum cortex est
 cuiusdam fruticis. [Respice in
 kufordasin.] 25
Cinopedicon¹³, pes ceruinus idem. a^{ce}.
 hertesfet¹⁴.
Citria¹⁵, mellissa idem. anglice med-
 swete¹⁶ uel bonrefair¹⁷.
Citromilum¹⁸, citranglium pomum¹⁹, 30
 araunge²⁰ uel aconge idem. [Re-
 spice in arange.]
Cisson²¹, i. edera, cuius gummi dicitur
 opocissi²².

1. hornwistle. 8. cimum. anysum. 17. craticus. 20. cypressus. 24. cuiusdam
 arboris. g. et an. canele est cortex cuiusdam fruticis. 27. hertesfet. 28. citraria. 29. bourfaire.
 30. citrangulum. 31. arange.

¹ Hemlock. E. P. N. p. 15, *hemlic*: p. 28, *hymelic*: pp. 58, 63, *humlok*. Gerarde, p. 1061,
 'of Homlocks or herb Bennet,'—'in English, Hemlocke, Homlock, Kexe, and herb Bennet.'
² E. P. N. p. 28, '*Cicuta*, wode-pisele.' *Hornwistel* may perhaps recall the offensive smell of the
 plant. See Grassman, Pfl. namen, p. 107.

³ αἰθιοπικὸν ὅπερ Ἰπποκράτης βασιλικὸν ἐκάλεσε,
 Diosc. iii. 61. ⁴ App. '*Cyminum Ethiopicum* simile est ancucelæ, fo. et semine utimur.' *Acutella*
 (Gerarde p. 1323) is a name given to Rest-harrow. ⁵ Bart. p. 16, '*Cimimum dulce*, i. anisum.'
⁶ ἀνισον, Diosc. iii. 58. ⁷ Bart. p. 15, '*Citrangulum pomum*, orange.' ⁸ Citrigo, Pallad.

i. 37, 2. Cf. κινράγων, Diosc. iii. 108. ⁹ Melissa. ¹⁰ App. '*Cicer erraticus* similis
 est reste bouis in foliis et facit crocum florem, et redolet, sed resta bouis non.' Diosc. ii. 126,
 γίνεται δὲ καὶ ἀγριος ἐρέβινθος, ὅμοιος τοῖς φύλλοις τῷ ἡμέρῳ, ὁσμὴ δριμύς. ¹¹ Platearius,
 circ. inst. 'arbor est cuius poma lignum et folia medicinæ competunt.' ¹² κιννάμωμον,

Diosc. i. 13. Platearius, circ. inst. 'Duo sunt genera cinamomi, grossum et spissum et parum
 cavatum quod cortex est cuiusdam arboris.'

¹³ Perhaps κωνοπόδιον, see ante Carnopodium.
¹⁴ Hart's-foot. ¹⁵ Sim. Jan. '*Citraria* ab odore citri, mellissa a melissofilos greco.'
 Gerarde, p. 692, '*Bawme* is called . . . in Latine Melissa, Apiastrum, and Citrago: . . . in Italian
 Cedronella and Arantiata.'

¹⁶ Meadow-sweet. Gerarde, p. 1043, 'it is called of the
 later age Regina Prati . . . in English Meads-sweet, Medow-sweet, and Queen of the Medowes.'

¹⁷ Probably a corruption of *bee-wort*. E. P. N. p. 11, '*Apiago*, beo-wyrt.' See post, Mellissa.

¹⁸ κινράμηνον. ¹⁹ Bart. p. 15, '*Citrangulum pomum*, orange.' ²⁰ See ante, Arange.

²¹ κισσός, Diosc. ii. 210. ²² Bart. p. 32, '*Opocissi*, i. gummi ederae.' ὁπὸς κισσοῦ.

Cimbalaria¹, colitidos² uel colitidon uel scolidos, [statimcelli, cimbalion³], umbilicus ueneris⁴ idem. angl. penigres⁵ uel penywyt⁶. 5 Cinorodoxa⁷, i. gula canina, i. caninus appetitus. Circea⁸ siue dircea similis est paritarie. Nascitur in locis saxosis et solanis, folia habet strugno similia uel lupinis 10 pinis et ramulos infinitos. Semen	eius bibitum lac mulieris pro- uocat. Crispula⁹ habet minuta folia et alta, ut absinthium. ang. maghewrt¹⁰. Crispa malua¹¹, gall. crispemauue. 15 Crisolocanna¹², sive cato¹³, atriplex agrestis idem. Crision¹⁴ uirga est mollis, et duobus longa cubitis, trium angulorum, folia mollia similia buglosse sed 20
---	--

1. collitidos. collitidon.
 maghewrt.

4. penywert.

7. diroca.

9. stringno.

14. abscincthum.

¹ Bart. p. 15, 'Cimbalaria, i. umbilicus veneris.'

² Diosc. iv. 90, κοτυληδών, οἱ δὲ σκυτάλιον, οἱ δὲ κυμβάλιον, οἱ δὲ κήπος Ἀφροδίτης, οἱ δὲ γῆς ὀμφαλός, οἱ δὲ στίχης, οἱ δὲ στέργηθρον, ῥωμαῖοι οὐμβιλίκου βένερεϊς. E. P. N. p. 4, 'Cotiledon, ὅ ἐστιν umbilicus ueneris.' App. 'Corillidon, i. cymbalaria.'

³ Bart. p. 38, 'Statimcella est umbilicus veneris.' ib. p. 41, 'Statumcellus, umbilicus veneris idem.' App. 'Vscatumcelli, cymbalaria idem est.' Matth. Silv. c. dxxix, 'Scatuncella uel scatuncelli, i. umbilicus veneris, cimbalaria.' Gerarde, p. 530, 'Jacobus Manlius nameth it Scatum Cæli and Scatellum; . . . in French Escuelles (i.e. écuelles) . . . in English, Penniwoort, Wall-Penniwoort, Ladies Navell, Hipwort and Kidney-woort.' If the reference be to the annotations of Joannes Jacobus de Manliis printed at the end of Otho Brunfels, Herbarum Vivæ Eicones, Argentorat. 1532 fol., the word is merely *Scatuncellus*. The name *écuelle* (from Lat. *scutella*, a dish) has been given to the plant like *Acetabulum* from its saucer-like shape, so that in Diosc. iv. 90 we may suppose σκυτάλιον to be for σκουτέλλιον, or else a dim. of σκυτάλη in the sense of dish.

⁴ Bart. p. 43, 'Umbilicus veneris, cimbalaria idem, i. penigresse.' App. 'Umbilicus veneris, cotylidones.'

⁵ E. P. N. p. 60, 'Hec valmaria, penegrysse.'

Penny-grass.

⁶ Penny-wort.

⁷ Sim. Jan. 'Cinodoseos, g. caninus appetitus ut Alex.' Matth. Silv. c. clxv, 'Cinodoseos, kinodoseos, grec. id est caninus appetitus, Alex.' Renzi, Collect. Salernit. iii. p. 284, 'Cinodoroxa, id est canina gula vel caninus appetitus.'

⁸ Diosc. iii. 124, κικκαία, οἱ δὲ δικαίαν καλοῦσι. τὰ μὲν φύλλα ἔχει στρύχνῳ ὅμοια κηφαίῳ, παραφάδας δὲ πολλὰς . . . μάλιστα δὲ ἐν τισὶ πετρώδεσι φύεται τόποις, εὐπνοίῳ καὶ εὐηλίῳ. ὃ δὲ καρπὸς γάλα κατασπῆ ἐν βοφήμασι λαμβανόμενος. So also Sim. Jan.

⁹ Sim. Jan. 'Crispula in unguento Marciaton minuta habet folia et alba ut absinthium, et dicitur herba canceri.' App. 'Crispula habet.' See ante, Centrum galli.

see ante, Archemisia.

¹¹ See ante, sub Bismalua.

¹² χρυσολάχανον, Diosc. ii. 145. Bart. p. 17, 'Crisolocanna, atriplex.' App. 'Chrysolocanna, i. atriplex.'

¹³ App. 'Catones, i. atriplices.' Gerarde, 'Catef, i. atriplex.' Parkinson, p. 749, 'it is called by the Arabians Cataf and Caraf.'

¹⁴ Diosc. iv. 117, κίρσιον καυλὸς ἐστὶν ἀπαλός, ὡς διπήχυν, τρήγωνος, . . . τὰ δὲ φύλλα βονγλώσσῳ ἐμφερῇ, δασέα μετρίως καὶ μικρότερα, ὑπόλευκα, ἀκανθώδη τοῖς πέρασι.

asperiora et minora et subalba et spinosa.

Crisocolla¹ que ascrin² [?] dicitur uirga est duarum palmarum *in* qua capitellum est simile ysopo, radix
5 similis eleboro nigro, nascitur in locis saxosis.

Crisogo[n]³ uel **crisantum**⁴ uel **amarantum**, uirga eius est alba recta,
10 folia habens angusta in circuitu sicut abrothanthum.

Crinicon⁵ frutex est sarmentosa, nascitur in locis saxosis.

[**Clinopodion**⁶ frutex est sarmentosa,
15 nascitur in locis saxosis, folia habet

similia serpillio et florem prassio subsimulantem.]

Coriandrum agreste⁷ similis est pepano, sed pepanus facit flores albos et multos, coriandum uero²⁰ purpureos et raros sicut urtica mortua. gall. et anglice coliaundre⁸.

Corallus⁹ est quedam terra substantia que reperitur in locis marinis et maxime in locis cauernosis in mari²⁵ existentibus. gall. et angl. coral.

Colophonía¹⁰, i. pix greca uel pix pressia¹¹. Item colophonía est quedam gumma. [Respice in erice¹².]

Columbina¹³ florem habet similis uirole, 30

3. arifoni dicitur. 5. similiter. 12. add folia habet similia serpillio et florem prassio sublimantem. 18. simile. 23. terrea. 27. colofonia. persica. 30. similem.

¹ Sim. Jan. 'Crisocolla aristin, Dya. virga est duarum palmarum in qua est capitellum simile ysopo, radix est illi aspera et tenuis similis elleboro nigro . . . nascitur in locis umbrosis.' Diosc. iv. 55, χρυσόκωμη [οἱ δὲ χρυσίτις κ. τ. λ.] θάμνιον ἐστὶ σπιθαμαῖον, ἔχον κύμην κορυμβοειδῆ ὁμοίαν ὑσσώπῳ, βίβαν δασεῖαν λεπτὴν ὡς ἐλλεβόρου μέλανος . . . φύεται ἐν παλισκίοις καὶ πετρώδεσι.

² Perhaps χρυσίτις. ³ χρυσόγονον, Diosc. iv. 56.

⁴ Sim. Jan. 'Crisogonum aut crisantum dicunt et amaracum multi vocant. Virga est recta et alba, folia habens angusta in circuitu sicut abrothanthum, &c.' Diosc. iv. 57, ἐλίχρυσον, οἱ δὲ χρυσάνθεμον, οἱ δὲ καὶ τοῦτο ἀμάραντον καλοῦσιν. ῥάβδιον λευκόν, χλωρόν, ὀρθόν, στερεόν. φύλλα στενὰ ἐκ διαστημάτων ἔχον πρὸς τὰ τοῦ ἀβροθάνου.

⁵ Perhaps κρίθμον, Diosc. iv. 156. Matth. Silv. c. clxxxv, 'Crinicon, Critimon, Cretanus, Diosc.' But cf. Bart. p. 23, 'Grinicus, cuscute idem.' ib. p. 13, 'Bruncus, rasta lini idem.'

⁶ Sim. Jan. 'Clinopodion, Dya. frutex est sarmentosa . . . nascitur locis saxosis, folia habet similia serpillio et florem prassio simulantem.' Diosc. iii. 99, κλινωπόδιον, θαμνίον ἐστὶ καὶ τοῦτο φρυγανῶδες, δισπίθαμον, φύμενον ἐν πέτραις, ἔχον φύλλα ἐρπύλλω παραπλήσια.

⁷ Diosc. iii. 64, κόριον ἢ κοριάννον. App. 'Coriandrum agreste, flores facit purpureos.'

⁸ E. P. N. p. 57, 'Hoc caliandrium, a calianwndyre.' ⁹ κοράλλιον, Diosc. v. 138. Bart. p. 16, Corallus. Platearius, circ. inst. 'Est autem quedam substantia terrea que reperitur in locis maritimis et maxime in cavernosis montibus in mari existentibus.'

¹⁰ Diosc. i. 92, ἀπὸ Κολοφῶνος πάλα ποτὲ ἐκομίζετο, ἔνθεν καὶ τὴν ἐπωνυμίαν ἔσχε Κολοφωνία κληθεῖσα. Bart. p. 16, 'Colophonía, pix greca idem.' App. 'Colophonía, i. pix greca.' Matth. Silv. c. clxxv, 'Colophonía frixa, prix erica, prix brutia . . . latine pix greca et resina fusa.'

¹¹ Perhaps for greca, or possibly brutia: cf. Diosc. i. 97. ¹² ἐρείκη, Diosc. i. 117.

¹³ E. P. N. p. 50, 'Hoc columbina, colybyn.' p. 57, 'Hec columbina, a columbyne.'

sed v. flores ad modum columbe
ad stipitem uertentes. gall. et
angl. columbine. [Respice in per-
isteron¹.]

5 **Columbaria**², peristereon³, uerbena
idem. gall. uerueyne⁴, angl. fle-
guurt⁵, bona herba ueneris⁶.

Coloquintida⁷ crescit ad modum sepe,
pomum est cuiusdam fruticis [in]
10 transmarinis partibus nascentis.
[Respice in gelena⁸.]

Colidion⁹ similis est camelente nigre,
nascitur in locis saxosis, radi-
cem habet longam et grossam,
15 [in] odore uiscidam sicut cardomo-
mum.

[Colen¹⁰, i. humor in colera rubea, i.
ille humor.]

Coniza¹¹ tres habet species, viz. coniza
lata uel armentalis, secunda liba-
20 notis siue pix marina, media coniza
cephaleos uel thimus minor. Maior
et minor coniza *folia* habent similia
oliue sed aspera et pingua.

Coconidium¹², i. semen laureole. 25

[**Colimbrum**¹³, i. maiorana. Respice
in amaracus.

Colomen, respice in calamentum aqua-
ticum.

Colitidos¹⁴ } respice in sinbalaria¹⁵ et 30
Colitidon } in umbilicus ueneris.

Crisantum¹⁶, respice in crisogon¹⁷.

6. fleghewort.
25. cokonidium.

8. cepe.
lauriole.

12. collidion. camelunte.

15. cardamomum.

¹ περιστερών, Diosc. iv. 60.

δοκεῖ δὲ ἀνομάσθαι ἐκ τοῦ τὰς περιστέρων ἡδέως διατρίβειν ἐν αὐτῇ, Diosc. iv. 60. ³ Bart. p. 33, 'Peristerion, i. vervena.' App. 'Peristereon, i. uerbena.' E. P. N. p. 5, 'Peristereon, ἢ is Berbena.' περιστερών, Diosc. iv. 60.

⁵ Flea-wort.

⁶ Perhaps from the dove being sacred to Venus.

⁷ κολοκυνθίς,

Diosc. iv. 175. App. 'Coloquinthida, id est cucurbita sarracæna.' Platearius, circ. inst. 'Coloquinthida pomum est cuiusdam arboris vel fruticis nascentis in transmarinis partibus circa regionem Hierusalem.'

⁸ App. 'Gelena uel cucurbita alexandrina, i. colocynthis.' See Cassius Felix (ed. Rose) s. v. Gelela.

⁹ Sim. Jan. 'Colidion, Dya. similis est cameleonte nigre.' Matth. Silv. c. clxxxī, 'Dia. ca. cordilion, cordilion herba est que nascitur in Sicilia: ejus frutex est sarmentosa semen habens rotundum et duplex sicut sunt fabe, viscidum et odoratum.'

¹⁰ Probably χολή: cf. Renzi, Collect. Salernit. iii. 285, 'Colen, id est humor, inde colera rubra: illa humor et hic colera, horum colorum id est melancolia, melan niger interpretatur,' &c. Matth. Silv. c. clxxvi, 'Colon, i. humor, s. cholera rubea.'

¹¹ Diosc. iii. 126, κόνυσα μεγάλη οἱ δὲ κυνοζεματίτις . . . οἱ δὲ πίσαν . . . ἀμφότεροι δὲ προσεοίκασιν τοῖς φύλλοις ἐλαίας . . . ἡ δὲ λεπτή . . . οἱ δὲ λιβανωτὶς . . . καὶ κεφαλῆς καταπλασσομένη ἴσται. Sim. Jan. 'quarum parva appellata est coniza lata sive vanitatis vel ut latini armentalis'—he adds 'Dixit mihi greca herbaria quod ista est pollicaria.'

¹² Diosc. iv. 160, ἐκ ταύτης (θυμελαίας) ὁ κνίδειος κόκκος, καρπὸς ὢν, συλλέγεται. Bart. p. 16, 'Coconidium, semen laureolæ.' App. 'Cocognidium, id est se. laureolæ.' See Cassius Felix (ed. Rose), p. 208.

¹³ See ante, 'Amaracus, maiorana, persa sansucus, colimbrum idem.'

¹⁴ κοτυλιδών.

¹⁵ Cymbalaria.

¹⁶ χρυσάνθεμον.

¹⁷ χρυσόγονον.

- Colubrina¹ } respice in dragontea.
 Cocodrilla }
 Corigiola², respice in uolubilis et in
 pepe spermate et in proserpinata.
 5 Cochinum³, mala aurea idem.
 Coccana⁴, respice in mala citonica.
 Cimila⁵, } respice in mala citonia.
 Citonia⁶, }
 Cinodemel⁷, respice in malomeli.
 10 Corona regia⁸, respice in matris silua.⁹
 Colena¹⁰, respice in origanum et in po-
 ligonia¹¹.
- Corimbrum¹², respice in timiama¹³.
 Cilinum¹⁴, respice in fenugrecum.
 Centrix¹⁵, respice in consolida media. 15
 Confita¹⁶, i. thimiama, respice in
 storax.]
 Comos¹⁷ hastam habet nodosam sicut
 maratrum, folia similia ferule sed
 agusta et grauis odoris, flores albos, 20
 semen simile anniso sed album.
 Cotilidon[i]¹⁸ siue simbalion¹⁹, um-
 bilicus ueneris idem. a^{eo}. penny-
 gres²⁰.

20. angusta. 21. annyso. 22. cymbalion. 23. penigres.

¹ Bart. p. 16, 'Colubrina, Cocodrilla idem, i. serpentaria.' ib. p. 23, 'Herba colubrina, serpentaria idem.' Macer, 'Herba draconteiam Græcorum quam vocat usus, Hæc eadem vulgi linguâ colubrina vocatur.' Apuleius, de Virt. Herb. c. xiv, 'Dracontea, . . . alii Corcodrillion . . . Itali herbam Draconteam et Columbrum.' Bart. p. 16, 'Cocodrilla, basilica idem.'

² Bart. p. 17, 'Corrigiola, volubilis minor.' ³ E. P. N. p. 54, 'Hec coccinus, quoyne-tre,' p. 55, 'Hoc coccinum, quoyne:' i.e. quince.

⁴ Bart. p. 16, 'Cottana, citonia idem.' ⁵ A truncation of κοκκύμηλον (cuckoo-apple), which is rather the damson than the quince: cf. E. P. N. p. 20, 'Coquimella vel frunus vel nixa, plum-treow.' App. 'Coccimella, i. prunella.' ⁶ κυδάνια, Diosc. i. 160.

⁷ The reference seems to be to Diosc. i. 161, μελίμηλα . . . καλείται δὲ ἐπὶ τῶν γλυκύμηλα. ⁸ Bart. p. 17, 'Corona regia, i. semen melleloti.' Gerarde, p. 1206, 'Melilotus . . . of Cato, Serta Campana which most doe name Corona regia.'

⁹ That is Periclymenum. ¹⁰ Bart. p. 23, 'Golena, i. origanum.' App. 'Goletia, i. origanum.' Matth. Silv. c. clxxiv, 'Colena, i. origanum, li. antiquo de sim. medi.' Diosc. iii. 29, ὀρίγανος ἡρακλεωτική, οἱ δὲ κορίλην καλοῦσι. E. P. N. p. 24, 'Horidanum, elone.' ib. p. 30, 'Oranthum, colone.' ib. p. 79, 'Origanum, curmelle vel elene.' ¹¹ Probably a mistake for Pulegium: cf. E. P. N. p. 45, 'Origanum, puliol real, wde-minte.' Bart. p. 32, 'Origanum, secundum quosdam idem est quod pulegium majus, videlicet regale.' ¹² App. 'Tuniana, i. cozumbrum.' Sim. Jan. 'Cozumbrum dicitur quod est fex storacis liquide, quidam timiama vocant.'

¹³ θυμίαμα. ¹⁴ τήλινον, Diosc. i. 57. ¹⁵ App. 'Centris, i. consolida media.'

¹⁶ Bart. p. 17, 'Confita rubea, i. storax rubeus.' Matth. Silv. c. clxxxi. 'Confita, i. laudanum.' ¹⁷ Sim. Jan. 'Conios, g. cicuta, Dya. conios habet astas nodosas sicut maratrum, folia similia ferule sed angusta et gravis odoris supra quæ sunt capitella rotunda ubi flores sunt albi in quibus est semen aneto simile sed album.' Diosc. iv. 69, κώνιον, καυλὸν ἀνίση γονατῶδη, ὡς μάραθρον, μέγαν, φύλλα δὲ νάρθηκι ἐμφέρη στενώτερα δὲ καὶ βαρύσµα· ἐπ' αἰκρων δὲ ἀποφύσεις καὶ σκιάδια· ἄνθος ὑπόλευκον· σπέρμα ἐμφερὲς ἀνίσφ, λευκότερον. ¹⁸ κοτυ-

ληδών, see ante Cimbalaria. ¹⁹ κυμβάλιον. ²⁰ Pennygrass or Pennywort.

Colcico¹, uel bulbus agrestis, que[m] dicunt effemeros, nascitur in fine autumpni, florem habet album, hastam duabus palmis longam, rufam, et radicem subnigram.

Consolida maior², anagallicum³, anagalla uel anagallum, symphicum⁴ idem, longa habet folia et flores subalbos. gall. et anglie comfilie⁵. [Respice in uenti maior.]

Consolida media⁶, centrix⁷ idem, unum habet stipitem, florem album

latum et durum, similem camomille sed maiorem. gall. bläuerole⁸, a^{ce}. whit-bothel⁹ uel seynt Mary¹⁵ maythe¹⁰.

Consolida minor¹¹, primula ueris¹² idem, ossa fracta¹³ consolidat. gallice, le petite consoude, angl. waysegle¹⁴ uel bonwort¹⁵ uel brose-²⁰ wort¹⁶. [Respice in uenti minor].

Coccus infectiuus¹⁷, frutex est sarmentosa habens in ipsis uirgis baculas rotundas sicut lenticula.

7. anagalla. simplicum. 9. consilie. 15. withbothel. seimte marie march.
17. primula idem ueris. 18. confracta. 19. la petite. 20. dayesegh. bonwrt.
bruswert. 24. coccus.

¹ Sim. Jan. 'Colcico, Dya. bulbus agrestis quem dicunt effemero: nascitur in fine autumnii, florem habens album similem flori croci. . . hastam habet duobus palmis longam, rufam radicem et subnigram.' Diosc. iv. 84, κολχικόν, οἱ δὲ ἐφήμερον, οἱ δὲ βολβὸν ἄγριον, λήγοντος τοῦ φθινοπώρου ἀνίσταν ἄνθος ὑπόλευκον, ὁμοιον κρόκον ἀνθεῖ. . . καυλὸν σπιθαμαῖον, καρπὸν ἔχοντα πυρρόν, ῥίζαν, φλοιδὸν ἔχουσαν, ἐγκιβρόν ἐν τῷ μέλανι. Colchicum autumnale, meadow-saffron. Matth. Silv. c. clxxvii, 'Coltico, effemero, bulbus agrestis. Diascori. est hermodactili species uenenosa.'

² According to Gerarde *Consolida maior* is Comfrey: *Consolida media*, great daisy or Maudlinwort: and *Consolida minor*, Daisies or Bruisewort, called 'of Tragus, Primula veris, but that name is more proper unto Primrose; of some Herba Margarita, or Margarite's Herb.' (p. 637). So Bart. p. 16, 'Consolida major, consin. *Consolida media*, great dayeseghe. *Consolida minor*, bonwurt.'

³ See ante, Anagallicum. ⁴ σύμφυτον, Diosc. iv. 10. ⁵ Comfrey: see p. 9, 'Confirie vel cornsilie.'

⁶ E. P. N. p. 46, 'Consolida media, pundre-clovere.' Brit. Mus. Add. MS. 15236, 'Consolida media, elferinge wort.'

⁷ See Centrix. ⁸ Cotgrave, 'Blaveoles: Blew-bottles, Blew blawes, Come flowers.'

⁹ Gerarde, Supplement, 'White Bothen is great Daisy.'

¹⁰ Bart. p. 24, 'Herba Stæ, Mariæ, i. febrifuga, vel secundum quosdam idem est quod athanasia.' E. P. N. p. 31, 'Obtalmon, mageðe.' ib. p. 28, 'Bucstalinum (= buostal-mum), hwit mægeðe.' Gerarde, p. 634, Maudlin-wort.

¹¹ E. P. N. p. 14, 'Consolda, dægesege.' ib. p. 36, 'dægese-ge.'

¹² Formerly the regular name for daisy, though later limited to primrose or cowslip. Bart. p. 35, 'Primula veris, herba St. Petri idem, (i.e. the oxlip) solsequium idem, alia est ab herba paralisi (i.e. the cowslip).'

¹³ Hence the name *bone-wort*. ¹⁴ Read dayeseghe. ¹⁵ E. P. N. p. 73, 'Consolda, ban-wyrt.' ib. p. 17, 'Centaurea (? Consolda) minor, ban-wyrt.' ib. p. 30, 'Swige, ban-wyrt.' ib. p. 44, 'Osmunda, osmund, bon-wurt.'

¹⁶ Gerarde, p. 637, 'in English Daisies and Bruisewort.'

¹⁷ Sim. Jan., 'Coccus insectiuus unde cocus inficitur, i. tingitur, Dya. frutex est sarmentosa habens in ipsis uirgis baculas rotundas sicut lenticula quæ colliguntur et conficiuntur.' Diosc. iv. 48, κόκκος βαφική θάμνος ἐστὶ μικρός, φρυγανώδης, ᾧ προσκείνται οἱ κόκκοι ὡς φακί.

- Costus**¹, duplex est maneries viz. costus indicus qui subrufus est, et costus arabicus qui albus est quo utimur.
- 5 **Cordilion**² uel sescliti creticum idem, frutex est [nascens] in Scicilia.
- Cordumen**³, carui agreste idem, [respice ibi.]
- Croci**⁴ *sunt* due species s. ortensis
- 10 et orientalis. gall. et a^{co}. saffron⁵.
- Currago**, persicaria⁶ id. gallice culrage, an^{co}. arssmerte.

- [**Cornu seruinum**⁷, gall. et angl. erbeyue.] ¹⁵
- Cuscute**⁸, podagra lini⁹, [uel rasta lini¹⁰] grincus¹¹, bruncus idem. angl. dodder.
- Cucurbita Alexandrina**, uel **cucurbita agrestis**, brionia idem. Gal-²⁰lice et anglice, gourde, [respice in gelena¹² et in sicides¹³.]
- Cucumeris agrestis** cuius semen simile est ozime sed paulo magis et longiora habet folia, nascitur in campis ²⁵et in locis arenosis¹⁴. [Respice in

1. uidelicet. 5. seseliti. 10. saffran. 13. ersmerte. 17. gruncus. 23. add, Cucube fructus est cuiusdam arboris in transmarinis partibus nascens. 24. ortine. maius.

¹ Platearius, circ. inst. 'Est costus duplicis maneriei, s. indicus qui subrufus est . . . et arabicus qui s. albus est et temperatior, quo utimur.'

² Sim. Jan. 'Cordilion, Dya. similis est cameleonte nigre:' ib. 'Cordilion, Dyascori. multi siseleos creticum vocant, nascitur in Sicilia.' Diosc. iii. 56, τορδύλιον, οἱ δὲ τórδυλον, ἐνιοὶ δὲ σέσελι, κρητικὸν καλοῦσι, φύεται ἐν τῷ κατὰ Κιλίκιαν Ἀμανῶ. Hart-wort.

³ Sim. Jan. 'Cordumeni arabice est a greco extortum . . . Joannes Serapion in descriptione Tyria exponit quod est carui agreste.'

⁴ Platearius, circ. inst. 'Croci due sunt species, ortensis . . . et orientalis . . .'

⁵ E. P. N. p. 52, 'Hic crocus, safurroun.' ib. p. 64, 'Hic crocus, saffryn.'

⁶ Bart. p. 33, 'Persicaria minor, an. colerage. E. P. N. p. 64, 'Hoc anisum, a culrayge.' Gerarde, p. 447, in English, Water-Pepper, Culrage, and Arse-smart.'

⁷ Bart. p. 17, 'Cornu cervi, i. herbive.' E. P. N. p. 46, 'Ostragium, herbyve, lipe-wurt.' Gerarde, of Bucke-horne Plantaines, or Harts-horne, p. 428, 'Bucks-horne is called in Latine Cornu cervinum, or Harts-horne; . . . and of many, Herbe Ivy or Herbe Eve.'

⁸ Bart. p. 17, 'Cuscute, i. podagra lini, dodder.' ib. p. 15, 'Cuscute, i. podagra lini, dodder idem.' App. 'Cuscute, i. podagra lini.'

⁹ The French Goutte de lin. Bart. p. 34, 'Podagra lini, cuscute idem, an. dodder.'

¹⁰ Bart. p. 13, 'Bruncus, rasta lini idem.' Sim. Jan. 'Cuscute, rasca lini, podagra lini eo quod linum necat: gruncus lini, i. planta lino infesta.' Nemnich among the French names for Cuscute has *rasque*. Cf. Cotgrave, 'Rasque, the scurfe of a scauld head,' so that *rasta lini* or *rasca lini* may represent the French name, *Teigne de lin*. Cf. Bart. p. 42, 'Tinea nomen est equivocum ad vermem et ad scabiem capitis.'

¹¹ Bart. p. 23, 'Grincus, cuscute idem.' Jo. Jac. de Manliis (Brunfels, Nqv. Herb. 1531, vol. 2. p. 169), 'Cuscute id est podagra lini . . . vocatur etiam Gringus.' Matth. Silv. c. ccc, 'Grungus lini, cuscute, podagra lini.'

Ib. c. cc, 'Cuscute, rasca ligni, podagra lini, bruncus, draascus idem.' Renzi, Collect. Salernit. has *bruscus*, *gruncus*, *grincus*.

¹² See ante, Celena. It appears to be a Semitic word.

¹³ σίκυς ἄγριος, Diosc. iv. 152.

¹⁴ Diosc. iv. 152, φύεται ἐν οἰκοπέδοις καὶ ἀμμόδεσι τόποις.

elacterium¹ et in sicides uel sicida.]

Custos orti², pendactilis i. gira solis uel palma Christi idem. [Sucube³

5 fructus est cuiusdam arboris in transmarinis partibus nascens.

Cabulum⁴, morella⁵. Respice in uua lurina⁶.

Custos orti, respice in pentadactylus.

10 **Consolida minor**, uicetaxicon⁷, herba uenti idem. Secundum Tedoricum capitulo de antrace.]

Daucus creticus⁸, i. pastinaca domestica. g^o. dauk. Respice in carei pontici. 15

Daucus asininus⁹ assimilatur petrocillino¹⁰ sed folia eius sunt pilosa, in. dampnidis¹¹ uel dampnis¹², i. laurus. Inde dampleon¹³ i. oleum laurinum. Item dampnochoche siue dampnocoti¹⁴ bacce lauri idem [et daucus agrestis].

16. petrosilino. 18. pilosa dicitur etiam daucus agrestis dampnidis uel dampnis. 19. dampnilion. 20. dampnocheche. 21. dapnococi. 22. idem est.

¹ ἐλατήριον, Diosc. iv. 152.

² App. 'Custos orci, petendactylis, id est grana solis. ib. 'Pentadactylus, custos horti.' Bart. p. 33, 'Palma Christi, grana solis idem.' In addition to the references given in the notes to the Appendix add Parkinson, Theat. Bot. p. 182, 'Ricinus sive Palma Christi: Ricinus sive cataputia major vulgarior; 'the leaves . . . are very broad and divided into five or seven or into more divisions (representing the hand of a man with the fingers spread abroad).' ib. p. 183, 'it is called by Dioscorides in Greeke κίκι ἡ κρίτων; . . . of some Pentadactylus, by Mesues Granum Regium: Cæsalpinus from the Italian name Girasole took it to be Heliotropium Dioscoridis, but most commonly it is called Ricinus and Palma Christi, and in the Apothecaries' shops Cataputia major.' From a comparison of the name custos horti and the glosses in App. 'Ciriogon, i. grana solis,' (cf. note, 'Ciriogon, i. gira solis.') 'Ragarius, i. grana solis,' with the gloss 'Diatricum, i. custos duarum dierum,' there can be no doubt that this plant was called κηπουρός or κηπαρός, 'keeper of the garden.'

³ Perhaps cubebe: cf. Platearius, circ. inst. 'Est autem fructus cuiusdam arboris in transmarinis partibus nascentis.'

⁴ Plin. Hist. Nat. xxvii. 8, 'Cucubali . . . quidam hanc alio nomine strumum appellant, alii Græce strychnon.' Apuleius de Virt. Herb. c. 22, 'alii cecabon.' Probably from Diosc. iv. 72, ἔστι καὶ ἕτερον στρήχνον ὃ ἰδίως ἀλικάκαβον καλοῦσιν, οἱ δὲ φυσαλίδας. 5 Bart. p. 30, 'Morella sive Maurella, solatrum, uva lupina, strignum idem sunt.'

the words have been corrupted into Walupia, E. P. N. p. 83, 'Walupia, electre.' 7 Vincetoxicon.

⁸ Bart. p. 17, 'Daucus quandoque sumitur pro pastinaca.' App. 'Daucus creticus, id est pastinaca domestica.' Cf. Diosc. iii. 76.

⁹ Matth. Silv. c. ccl, 'Et dicitur asininus quod est cibus asinorum.' 10 Diosc. iii. 76, ὃ δὲ τις αὐτῶν ἔστι σελίνω ἀγρία παραπλήσιος.

¹¹ Apparently δάφνης. App. 'Diaphnidos, i. laurus.' 12 ib.

'Daphnis, i. laurus.' Bart. p. 17, 'Dampnius, laurus idem.' 13 δαφνέλαιον, Diosc. i. 49.

App. 'Daphneleon, i. oleum laurinum.' 14 Apparently δαφνόκοκκοι. See ante, Bacce lauri.

- Da[m]pne**¹, quam alii Alexandrinam uocant uel ypoglosson, folia habet eximursine similia sed maiora et albidiora et molliora; semen in medio foliorum est.
- Dafnoydes**² uel pentalon aut came-dafne, dura folia habet lauro similia sed maiora et duriora, gustu calido gula exasperancia, flores albos et semen nigrum.
- Draguncea**³, asclepias, uiperina⁴, pentaria, serpentilla, colubrina, basilica⁵, cocodrilla⁶, idem. gallice et anglice, dragaunce⁷.
- [Dampnococci]**⁸, i. bacce lauri.
- Dircea**⁹, respice in circea.
- Dactilus**¹⁰, respice in finican¹¹.
- Dampnis**¹², i. laurus.
- Dactilus indicus**¹³, respice in oxifenicia.]
- Dragantum**¹⁴, uitriolum¹⁵, calcantum¹⁶, [floreis] idem.
- Dragantum**¹⁸ gummi cuiusdam a[r]boris est cuius triplex est maneries s. dragantum album per melidem si clarum fit et purum, item subrufum et citrinum. [Respice in ianea.]

3. oximyrsino.
23. dragagantum

7. dicta folia.
25. album quod melius est. sit.

9. gulam.

12. serpentaria.
27. cytrinum.

21. uitreolum.

¹ Sim. Jan. 'Dafne, Dya. quam multi alexandrinam aut ydeam, aut danaen aut ypoglossam aut zalam aut stephanum dicunt, folia oximisino similia habet, sed maiora et albiora, semen in medio foliorum ejus.' Diosc. iv. 145, δάφνη ἀλεξάνδρεια, οἱ δὲ ἰδαίαν, οἱ δὲ Δανάην, οἱ δὲ ὑπόγλωττον (? ἱππόγλωττον, compare Horse-tongue: Gerarde, p. 909), οἱ δὲ ζάλειαν, οἱ δὲ στεφάνην, φύλλα ὀσμυρσίνῃ ὅμοια ἔχει, μείζονα δὲ καὶ μαλακώτερα καὶ λευκότερα καρπὸν δὲ ἐν μέσοις ἐρυθρόν.

² Diosc. iv. 146, δαφνοειδὲς . . . οἱ δὲ εὐπέταλον, οἱ δὲ χαμαιδάφνην . . . φύλλα δάφνη ἑοικότα, μαλακώτερα δὲ καὶ ισχυρότερα . . . δάκνοντα καὶ πυρῶντα τὸ στόμα καὶ τὴν φάρυγγα, ἄνθη λευκά, καρπὸν δὲ μέλανα: so Sim. Jan.

³ Bart. p. 18, 'Dragantea, serpentaria, herba colubrina idem.' App. 'Draguntea, i. asclepia.' Apuleius, de Virt. Herb. c. 14, 'Dracontea, aliis Asclepias . . . alii corcodrillion . . . et columbrium.'

⁴ Apuleius, de Virt. Herb. c. 5, 'Latini hinnulam, uiperinam, serpentariam et radicem Macedonicam nominant.'

⁵ App. 'Basiliscus, serpentaria, dragum, uel hortulana.' Bart. p. 12, 'Basilica, i. serpentaria.' In the sense of basilisk.

⁶ In the sense of cockatrice: cocodrilla being a perversion of crocodilus. See Skeat's Dict. s. v. cockatrice.

⁷ Gerarde, p. 832, 'in English Dragons, and Dragonwort.'

⁸ δαφνόκοκκος.

⁹ κερκαία, οἱ δὲ δερκαίαν καλοῦσι, Diosc. iii. 124.

¹⁰ δάκτυλος.

¹¹ φοῦνιξ, Diosc. i. 143.

¹² See ante, Daucus asininus.

¹³ Gerarde, p. 1607, 'Tamarinds were not knowne to the antient Greekes, but to some of the later, as Actuarius, and that by the name of Oxyphænica, that is, soure Dates, drawne as it may seeme from the Arabicke appellation Tamarindi, that is Indian Date.'

¹⁴ Bart. p. 18, 'Dragantum, i. uitreolum, calcantum idem.'

¹⁵ Bart. p. 42, 'Vitireolum viride, i. coperosa, calcantum idem.' See ante, Attramentum.

¹⁶ χαλκάνθοι, Diosc. v. 114. Bart. p. 14, 'Calcantum, i. vitreolum.'

¹⁷ Flos eris, a translation of χαλκάνθοι. Bart. p. 21, 'Flos eris, i. cuperosa.'

¹⁸ Platearius, circ. inst. 'Dragagantum . . . est autem gummi cujusdam arboris in ultramarinis partibus nascentis.' Diosc. iii. 20, ἔστι δὲ ἡ τραγάκανθα δάκρυον τῆς βίλγης. Gum Tragacanth.

- Draconeā**¹ interpretatur asperitas palpebrarum, inde collirium draomaticum² ut in Alexandro de oculis.
- 5 **Den leonis**³, capud monachi idem, cui folium lactessit in fractione. galle. dent de lion, anglice doleroune⁴.
- Dens equinus**⁵ uel **dens equi**, sulphuraca⁶ herba, muscus⁷ de capo
- 10 idem. Stipitem habet rubeum, crescit ad modum ciceris et habet folia minuta sicut trifolium et florem croceum. angl. tynt[h]are.
- Dendrolibanum**⁸, libanotidos⁹ uel libantus, ros marini [idem]. g^{ce}. et 15 a^{ce}. Ros[e]maryn¹⁰.
- [**Dens cabellinus**¹¹, respice in iusquiamus¹².
- Derta** i. serpigo, respice in zerna¹³.]
- Deronica**¹⁴ uel **ueronica** radix est 20 parua utroque capite gracilis, in medio uero laciore.
- Derma**¹⁵ i. cutis, inde **ostrocoderma**¹⁶ i. piscis degens in conchis uel habens durum corium. 25
- Dentale**¹⁷ lapis est.

1. Dracoma. 3. dracomaticum. 5. dens. 6. cuius folium. lactescit. 7. lyon.
9. campo. 14. libanotitos. 15. ros marinus. 21. gracilis et medio.

¹ Bart. p. 18, 'Dracoma dicitur asperitas palpebrarum, inde collirium dracomaticum.' *πράχωμα*. ² *κολλούριον τραχωματικόν*, Alex. Trall. (ed. Puschmann), vol. ii. p. 49.

³ Gerarde, p. 291, 'Dens Leonis or Dandelion . . . also called . . . in shops Taraxacon, Caput monachi, Rostrum porcinum and Urinaria.' ⁴ E. P. N. p. 6, 'Perdicalis, þ is Dolhrune.'

Parkinson, Theat. Bot. p. 781, 'they . . . suppose it (Dandelion) to be the . . . *Perdion* (rather *Perdicion*) of Theophrastus.'

⁵ Bart. p. 17, '*Dens equinus*, sulphuraca idem.' Renzi, Collect. Salernit., '*Dens equinus*, sulfurica herba, muscus de campo (*var.* muscus triangularis vel cyperus) idem.' Sim. Jan. '*Dens equinus* a quibusdam vocatur sulfuraca, planta juxta pluvios nascens.'

⁶ Sim. Jan. '*Sulfuracha* a quibusdam vocatur dens equinus. Paulus ca. de pleuresi.' Matth. Silv. c. delix, '*Sulfurata* est species trifolii habens odorem sulfuris, l. handachacha' i.e. lotus or trifolium.' cf. Diosc. iii. 113, and Plin. Hist. Nat. xxi. 9. Perhaps the *Trifolium bituminosum* of Gerarde, p. 1187; or his *Trifolium odoratum*, p. 1195.

⁷ Probably from the smell: see post, Muscus. ⁸ *δενδρολίβανος*. Bart. p. 17, '*Dendrolibanum*, i. ros marinus.' App. '*Dentrolibanum*.'

⁹ *λιβανωρίς*. Cf. Diosc. iii. 79. Bart. p. 28, '*Libanotides*, i. ros marinus.' App. '*Libarutidos*, i. ros marinus.'

¹⁰ Gerarde, p. 1293, 'Rosemary is called in Greeke *λιβανωρίς* (sic) *στεφανωματική* . . . in French and Dutch, Rosemarin.'

¹¹ Gerarde, p. 355, 'Henbane is called . . . of Matthæus Sylvaticus, Dens caballinus, Milimandrum, Cassilago.'

¹² *ὄδς κνάμος*, Diosc. iv. 69. ¹³ Cass. Felix, (ed. Rose), c. 11, 'Impetigines quas Græci lichenas vocant, Latini vulgo zernas appellant.' ib p. 258, where it is compared with the Spanish *Sarna*.

¹⁴ Apparently a corrupt form of *Beronica*.

¹⁵ *δέρμα*. ¹⁶ *ὄστρακόδερμα*, Arist. Hist. Anim. iv. 1. 4: cf. Bart. p. 33, '*Ostrea*, piscis degens in concha.'

¹⁷ The *buccinum* of Plin. Hist. Nat. ix. 36. See ante, Antale. Bart. p. 17, '*Dentale*, lapis est.'

- Dexeris**¹ aut cetrīs a Romanis gladi-
osum dicitur, folia habet similia
yridi sed laciōra et acuciōra, semen
eius rotundum et nigrum, gustu
5 uiscidum.
Dionisia² flos cicorie idem.
Diatricum³, i. custos duarum dierum.
Diagridium⁴, scamonia idem. Succus
est cuiusdam herbe in transmarinis
10 partibus *nascentis*.
Diapton⁵, pollipodium⁶ idem. g. poli-
podie. a^o. oefarn⁷.
[**Diaforesis**⁸, i. por[r]orum apercio,
inde diaforeticum, i. por[r]orum
apertium, et sudor dia[f]foreticus 15
que fit de por[r]orum apercione
nimia.
Dianicalabon⁹, i. uertellum ut in Alex.
de auro¹⁰.
Diamiconium¹¹, i. electuarium de mi- 20
cone¹², et oppomiconium¹³, i. suc-
cus miconis ut in Alexandro.
Diris¹⁴, i. diuisio.
Diame[f]ragia¹⁵, id est accumina.
Diptamnis uel **ditanus**¹⁶, gall. et angl. 25
ditayne.]

1. tetrīs. 6. cicoree. 7. Dyatricum. 8. Dyagridium, scamonea. 12. oefarn.
14. diaforetica. 15. apertium. 16. apercione. 17. dyanicalabon. uertebellum.
23. Diresis. 24. i. a.

¹ Sim. Jan. 'Dexeris, Dya. aut cestrīs a Romanis gladiolus dicitur, habet folia iridi similia sed latiora et acutiora . . . semen rotundum et nigrum, gustu viscidum.' Diosc. iv. 22, ξυρίς, οἱ δὲ ἱρὶν ἀγρίαν . . . Ῥωμαῖοι γλαδιόλουμ . . . τὰ μὲν φύλλα ἔχει ἱρίδι ὅμοια, πλατύτερα δὲ καὶ ἐξ ἄκρου ὀξεία . . . καρπὸς . . . στρόγγυλος, ἐρυθρός, δριμύς.

² Bart. p. 18, 'Dionisia, flos cicoreæ.' Matth. Silv. c. ccxiv, 'Dianīsa, i. flos cicorie.'
³ Bart. p. 18, 'Diatricum, i. spaciū trium dierum.' i.e. διὰ τριῶν ἡμερῶν. Cf. Alex. Trall. ii. p. 95. *Duarum* is due to some mistake: and *custos* probably comes from confusing ὥρα (hora) with ὥπος or οὔπος (custos). See ante, Custos orti.

⁴ Bart. p. 18, 'Diagridium, i. scamonia cocta.' App. 'Diagri-
dium, i. scammonia cocta.' Matth. Silv. c. ccxiv, 'Acrium antiquitus dicebatur scamonea.' Gerarde, p. 868, 'Diagridium, as though they should say δακρύδιον which signifieth a little tear.' δακρύδιον is frequent in Alex. Trall. Platearius, circ. inst. 'Est autem succus cuiusdam herbe nascentis in transmarinis partibus que est species titimalli.'
⁵ App. 'Diaplem, i. polypodium.' δρυονπερίς, Diosc. iv. 186.

⁶ πολυπόδιον, Diosc. iv. 185. ⁷ Oak-fern, see Gerarde, p. 1136.

⁸ διαφόρησις, διαφορητικός, Galen (ed. Kühn, vol. x. p. 919). Bart. p. 18, 'Diaforesis dicitur pororum apercio, et inde diaforeticum i. pororum apertivum et sudor.' These definitions in Bart. as here, seem to be introduced as an afterthought and to be taken from a common source.

⁹ Du Cange. s. v. 'Vertibella, forfex medicinalis'—as a gloss on Alex. Iatrosophista, lib. i. Passionum, 'et iatrolabon i. vertibella, facile trahitur.' Bart. p. 42, 'Vertebellum instrumentum est carpentariorum, i. terebellum, et simili instrumento in quibusdam operibus utuntur cyrurgici.'

¹⁰ Aure: so Renzi, Collect. Salernit. ¹¹ διὰ μηχανίου.
¹² μήκων.

¹³ ὀποῦ μήκωνος, Alex. Trall. vol. i. p. 425 (ed. Puschmann). ¹⁴ διαίρεσις.
¹⁵ Matth. Silv. c. ccxvi, 'Dimifragia, i. agrimonia.' δριμυφαγία, Diosc. ii. 33. Cf. Reinesius, Var.

Lect. pp. 513, 514. ¹⁶ E. P. N. 'Hic ditamnus, detane.' id. p. 63, 'Hec ditanus, detany.'

Diptamnus¹ radix est cuiusdam herbe
que similiter appellatur.

Diptannum multi dicunt pulegium
agreste, folia habet lanosa et super
5 omnem fruticem uelut lana, sed
nec semen neque florem habet.
Credetur quod sit pilocella.

Disperas² est genus serpentis cui
morsus facit hominem intollerabi-
10 liter sitire et inde dicitur a quibus-
dam ut a Theph.³

Diabetos⁴ est urine continua emissio
eo quod in tali passione homines
s[c]iciunt multum.

15 **Corignum**⁵, quod alii cacabum dicunt,
folia habet in colore similia oliue
sed paulo longiora et asperiora,
florem album et semen orobi, i. ac.
thare, varium in folliculis suis.

Dosis⁶, i. dacio siue distributio, inde 20
antitodum⁷ quasi contra vicium
alicuius egritudinis datum, precipue
quod datur per os contra maliciosos
humores.

Dropax⁸ uel **draptismus**⁹, ruptorium 25
idem.

Ebanum¹⁰ lignum est quod de Ethiopia
uenit, carbonibus impositum sus-
cipit ignem. Est de India etiam
aliud melius est.

Ebanus est arbor ut dicunt increma- 30
bilis, unde versus: Ebanus est
arbor quam non cremat ardor.

Ebulus uel **Ebula**, gall. eble¹¹, angl.
welleuort¹² [uel licheuurt. Respice
in cameattis.] 35

4. folia. 7. pilosella. Then Diaforesis, Dyanicalabon, Diamiconium, Diresis. Dipsacus
frutex est spinosa, uirgam habens longam spinis plenam et foliis in circuitu similia lactuce.
Diptericus quam multi polirizon dicunt, herba est sine flore et sine hasta et sine semine, folia
sunt in uno copulo diuisa partibus, gustu stiptica, nascitur in locis saxosis et asperis. 8. Dispas.
cuius. 11. Theoph. 12. Diabates. 14. multum siciunt. Dissinteria est dissipacio con-
tentorum . . . intestinorum. 15. Dorignum. 19. antare. 25. drapacismus. 28. citius
suscipit. 29. et alterum de India sed. 32. nullus concremat ardor. 34. wellewert.

¹ Platearius, circ. inst. 'Diptannum . . . radix est herbe que simili nomine appellatur.' Sim.
Jan. 'Diptannum. Dya. multi dicunt pulegium agreste . . . folia habet maiora et lanosa super
omnem fruticem uelut lana, sed nec florem nec habet semen &c.' Diosc. iii. 34, *δίπταμνος ἥν
καλοῦσιν τινες γλήχωνα ἀγρίαν . . . γραφαλῶδη τὰ φύλλα ἔχει, καὶ ἐριῶδη τινὰ ἐπίφρυσιν* οὔτε δὲ ἄνθος,
οὔτε καρπὸν φέρει. ² App. 'Dipsia, i. scitacula.' Matth. Silv. c. ccxvi, 'Dipsas, Dipsades id est
serpens cuius morsus sitibundum facit hominem usque mortem.' *διψάς*, Nicander Theriaca 334 ;
also a kind of thorn, Theophrastus, Hist. Plant. iv. 7. 1. But *disperas* is more likely from *διψήρως*.
³ ? Theophrastus. ⁴ *διαβήτης*. ⁵ Sim. Jan. 'Dorignum quod alii cacabum dicunt, Dya. folia
habet in colore similia oliue sed paulo longiora et aspera, florem album, semen uelut orobi, varium
in folliculis suis &c.' Diosc. iv. 75, *δορίνκιον Κρατέως ἀλικάκαβον ἢ καλίαν καλεῖ . . . φύλλα δὲ τῷ
χρῶματι ἐλαίᾳ παραπλήσια μικρότερα δὲ καὶ στερόντερα . . . ἄνθος λευκὸν . . . θυλάκια ὡς περ ἐρεβίνθον*.
⁶ *δόσις*. ⁷ *ἀντίδοτον*. Bart. p. 11, 'Antidotum, quasi contra vitium aliquod datum, praecipue quod
datur per os.' ⁸ *δρῶπαξ*, Alex. Trall. (ed. Puschmann) ii. 359. ⁹ *δρωπακισμός*. ¹⁰ Diosc.
i. 129, *ἐβενος κρατίστη ἡ αἰθιοπική . . . τεθεῖσα ἐπ' ἀνθρώπων . . . διὰ τὴν λιπορίαν ἀνάπτεται . . . ἔστι
δὲ τις καὶ ἰνδιή . . . πλήν βελτίων ἡ πρώτη*. ¹¹ Fr. ièble. ¹² E. P. N. p. 13, 'Ebulum, wal-wyrt.'

- Edera arborea**¹, gall. yre², angl. yuy.
[Respice in allacium.]
- Edera terrestris**, paulina idem, angl.
alchoue³.
- ⁵ **Edera siluestris**, angl. groundyuy.
Ediosmus⁴, menta idem, herba est
omnibus nota.
- Effemeron**⁵, yrión agreste idem, folia
habet et hastam similia lilio sed
¹⁰ tenera, flores albos et minores, et
semen molle, nascitur in locis um-
brosis et silvis. [Respice in col-
cico.]
- Egilops**⁶, herba est folia habens triti-
¹⁵ ceis foliis similia sed mollia.
Egilopa⁷ est quedam infirmitas oculi
cum angulis rotundatur intus cre-
scente carne. Similis est in oculo
capre cuius angulus exterior est
materiore, unde etiam dicitur egi-
lopa ab ege quod est capra et
thalmos⁸ quod est oculus, sed agri-
lopa ut in Alexandro⁹ de oculis.
- Elleborus albus**¹⁰, yeratrum¹¹, ador-
asta¹² idem, folia habet similia²⁵
arnoglosse aut bete agresti sed
breuiora et modicum obrufa.
[Respice in adorasta et in uel-
laturum.]
- Elleborus niger**¹³, radícula, poliorion,³⁰
uel melampolion idem, folia habet
platano similia sed minora sicut

1. yere. 5. grondyuy. 12. siluestribus. 18. simile. 20. maior interiore.
22. agrilopa est inueterata egilopa. 30. poliorizon. 31. melanpolyon.

¹ Bart. p. 18, 'Edera arborea crescit super arbores et parietes domorum, i. yvi.' ² E. P. N.
p. 46, 'Hedera nigra, iere, oerþ-ivi.' Fr. lierre, i.e. l'ierre: cf. Brachet, s.v. ³ Alehoof.
Gerarde, p. 856, 'The women of our Northerne parts, especially about Wales and Cheshire, do turne
the herbe Ale-hoof into their Ale . . . being tunned up in ale and drunke, it also purgeth the head.'
The word *ale-hoof*, like *tun-hoof* (see post, *Pes pulli*), has probably arisen from a false etymology.
The old name is *hay-hove*, i. e. hedge-hoof: cf. Bart. p. 18, 'Edera nigra, edera terrestris idem
sunt, i. hayhof.'
⁴ ἡδύσμος, οἱ δὲ μίνθην ἢ καλαμίνθην, γνῶριμον βοτάνιον, Diosc. iii. 36.
⁵ Diosc. iv. 85, ἐφήμερον, οἱ δὲ ἱριν ἀγρίαν, φύλλα καὶ καυλὸν ὅμοια ἔχει κρίνω, λεπτότερα δὲ ἄνθη
λευκά, μικρά· καρτὸν δὲ μαλακόν . . . φύεται ἐν δρυμοῖς καὶ παλισκόις. So Sim. Jan. ⁶ Diosc.
iv. 137, αἰγίλωψ βοτάνιον ἐστὶ φύλλα πυρρῶ ἔχον ὅμοια μαλακώτερα δέ. Sim. Jan. 'Egilops herba
est folia habens similia triticeis foliis sed molliora.'
⁷ Bart. p. 18, 'vel sic, Egilopa est
quaedam infirmitas oculi cum minus angulus rotundatur intus crescente carne.'
⁸ αἰγ-
ύφθαλμος.
⁹ Alex. Trall. (ed. Puschmann) ii. 67. ¹⁰ Diosc. iv. 148, ἐλλέβορος
λευκός, φύλλα ἔχει ὅμοια τοῖς τοῦ ἄρνογλώσσου ἢ σεύτλου ἀγρίου, βραχύτερα δὲ καὶ μελάντερα καὶ
ἐρυθρὰ τὴν χροάν. Sim. Jan. 'habet folia similia plantaginis uel betae siluestris sed minora et plus
ad nigredinem et rubedinem declinantia.'
¹¹ Veratrum, Plin. Hist. Nat. xxv. 21. 5.
¹² See ante, Adarasia. ¹³ Diosc. iv. 149, ἐλλέβορος μέλας, οἱ δὲ μελαμπόδιον, οἱ δὲ ἔκτομον,
οἱ δὲ πολύβριζον . . . ἔχει δὲ τὰ φύλλα χλωρὰ πλατάνω προσεμφερῇ ἐλάττωνα δὲ πρὸς τὰ τοῦ σπον-
δυλίου (note Sprengel, ἀσφοδέλου legit Serap.) . . . καὶ μελάντερα καὶ ὑποτραχέα . . . φύεται ἐν
τραχείσι καὶ γεωλόφοις καὶ καταθήροις τύποις. Sim. Jan. 'folia habet similia platano, viridia sed
minora sicut folia affodili.'

affodillum et nigriora et aspera,
nascitur in locis asperis et siccis.

Elleborus quando simpliciter ponitur
albus intelligitur. [Respice in si-
samus.]

Elena campana¹ uel **enula**², ortolana
et campana *differunt*, ortolana
maior, elena campana minor, sca-
biosa maior idem. angl. horshele³.

Eleutropia⁴, incuba⁵, sponsa solis⁶ uel
mira solis, solsequium⁷, cicoria⁸
idem, a⁹. et g⁹. cicoree⁹, cuius flos
dionisia¹⁰ uocatur.

Eliotropium magis¹¹ multi scorpion
dicunt eo quod flores similes sint¹⁵
figure scorpion, cursum solis semper
respicit, folia habet azimo similia
sed asperiora et nigriora, hastas v.
uel vi. ex una radice cum ramulis
quamplurimis.

Eliotropion minus¹² locis nascitur
cultis et in pratis, semen habet ro-
tundum et pendens.

Elacterium¹³ succus cucurbite agrestis
idem, sed **elacterides** sunt cucu-
meres agrestes, tam fructus eorum

3. pro alio.
folia, enula ortolana et.
20. pluribus.

6. enula campana similis est consolide maiori sed minus aspera habet
8. enela. 9. horselle. 11. cycorea. 17. et ymo.

25. elacterides.

¹ *ἑλένιον*, Diosc. i. 27. See post, *Ellenium*.

² *Inula*, Plin. Hist. Nat. xix. 29. 1. E. P. N. p. 16, '*Helena*, hors-helene;' ib. p. 44, '*Enula*, alne, hors-elne.' Gerarde, p. 793, 'in English, Elecampane and Scab-wort, and Horse-heale.'

³ *ἡλιοτρόπιον*. See App. *Elionos*. Intubum, whence *endive*: cf. Bart. p. 25, 'Incuba, solsequium, cicoreaque sponsaque solis.'

⁴ See App. *Sponsa solis*. Gerarde, p. 283, 'others, as *Gulielmus Placentinus* and *Petrus Crescentinus* terme it *Sponsa solis*.'

⁵ E. P. N. p. 12, '*Solsequium uel heliotropium*, solsece vel sigel-hwerfe;' ib. p. 32, '*Solsequia*, golde;' ib. p. 63, '*Hoc solsequium*, a rode,' where the reference seems to be not to the endive, but to the sun-flower.

⁶ See ante. ⁷ Fr. *chicorée*, our *succory*.

⁸ Bart. p. 18, '*Dionisia*, flos cicoreae.' ⁹ Diosc. iv. 190, *ἡλιοτρόπιον* τὸ μέγα, ὃ ἐνιοὶ ἐκάλεσαν σκορπίουρον ἀπὸ τοῦ περὶ τὸ ἄνθος σχήματος, ἡλιοτρόπιον δὲ ἀπὸ τοῦ συμπεριτρέπεσθαι τὰ φύλλα τῇ τοῦ ἡλίου κλίσει· ἔχει δὲ τὰ φύλλα ὠκίμῳ παραλήσια δασύτερα δὲ καὶ λευκότερα καὶ μείζονα· κλωνία ἀπὸ τῆς βίζης ὅσον γ' ἢ δ' ἢ ε', καὶ ἐκ τούτων μασχάλας πλείους. This passage may serve as a test of the different translations of Dioscorides. Sim. Jan. (circ. 1300) has '*Eliotropium maius multi scorpionon dicunt eo quod flores similes sint figure scorpion, eliotropion vero idcirco nomen accepit quod cursum solis semper respicit, folia habet ozomo similia sed asperiora et nigriora, hastas ex una radice sex aut quinque ramis quam plurimis*.' It appears in Vincent of Beauvais (circ. 1250) thus, '*Eliotropium maius scorpion dicitur a multis eo quod eius flores similes sint figure scorpionis, ex hoc autem nomine Eliotropium accepit quod semper cursum solis respicit, habet folia ocimo similia sed asperiora et nigriora, hastas habet ex una radice quinque vel sex cum ramulis quamplurimis*.'

¹⁰ Diosc. iv. 191, *ἡλιοτρόπιον* τὸ μικρόν, οἱ δὲ σκορπίουρον, φύεται ἐν τελματώδεσι . . . καρπὸν στρογγύλον, ἀποκρεμαμένον.

¹¹ *ἐλατήριον*, Diosc. iv. 155. Bart. p. 18, '*Elacterium* est succus cucumeris asinini. *Elacteris* est cucumer agrestis. *Elacterides* secundum quosdam sunt cucumeres, tam fructus eorum quam ipsa herba. *Elacterides* ut quidam voluunt sunt catapucie.'

- quam ipsa herba. Item **lacterides**¹ sunt cathapucie.
- Electrum**² multos habet stipites, folia uiridia, et flores croceos.
- 5 **Elatmo**³ folia habet similia elixine sed minora et rotunda et aspera, hastastenuis, duobus palmis longas, nascitur in locis cultis et in agris.
- Elio speragus**⁴, i. teneritas ramorum
10 speragi, et dicitur ab eleos quod est sol, quod sicut sol radios sic speragus emittit.
- Elpha**⁵ [uel **elpheon**], gall. elphone, angl. fone, crescit in locis aquosis.
- 15 **Ellenium**⁶ multi simphitum uocant uel batum aut flomnum, Latini autem ynulam dicunt. Folia habet flomo similia, angusta et molliora et oblonga, non in altum crescentia,
- radix ingens et adorabilis⁷, rufa et 20 uiscida, frutex est similis lilio.
- Elophaboscus**⁸ herba est quam alii elafion dicunt, Latini cerui ocellum, i. ceruaria, uirgam habens feniculo aut rori marino similem, 25 nodis plenam⁹. Hanc herbam cum cerui comedunt cornua deponere dicuntur¹⁰.
- Electuarium**¹¹ dicitur eo quod fit de electis speciebus. 30
- Elilifagus**¹² siue **lilifagus** aut **fagnon** frutex est oblonga, multas habens quadras et albas, folia similia malis citoniis sed oblonga, minora, aspera, albidiora, odorata et subrubea, 35 nascitur in locis asperimis, salvia agrestis idem, anglice wyldesauge.
- Elchinus**¹³, ericius, erinacius¹⁴ idem.

5. elyxine. 9. elyo. 10. elyos. 11. quia. 12. amittit. 17. flomno. 22. Elefoboscus.
24. uirgam habet. 27. cerui cum comederint. 31. lilifacus. 33. quadras.
37. wildesauge.

¹ Diosc. iv. 164, λαθυρίς, οἱ δὲ καὶ ταύτην τιθύμαλον καλοῦσι. elehtre.

² E. P. N. p. 13, 'Electrum, Diosc. iv. 40, ἐλατίνη τὰ μὲν φύλλα ἔχει ὅμοια τῇ ἐλξίνῃ, μικρότερα δὲ καὶ στρογγυλότερα, δασέα κ.τ.λ. So also Sim. Jan. and Matth. Silv.

³ Diosc. iv. 40, ἐλατίνη τὰ μὲν φύλλα ἔχει ὅμοια τῇ ἐλξίνῃ, μικρότερα δὲ καὶ στρογγυλότερα, δασέα κ.τ.λ. So also Sim. Jan. and Matth. Silv. ⁴ ἐλειοσπάραγον (or ἐλαιοσπάραγον), Boissonade, Anecd. iii. p. 418. Sim. Jan. 'Elios asparagus, Pau. ca. de frigida epatis distemperantia. Item Alexander, Eliosperagus sunt summitates spargi que comeduntur. Hujus nominis imitatione dicunt arabes alium.'

⁵ See post, Folium Elphion. ⁶ Diosc. i. 27, ἐλένιον, οἱ δὲ σύμφυτον . . . οἱ δὲ βάτον ἰδαίαν, οἱ δὲ φλόμον ἰδαίον καλοῦσι . . . οἱ δὲ ἡνουλα καμπάνα . . . φύλλα ἔχει φλόμφ τῷ στενοφύλλῳ παραπλήσια κ.τ.λ. So Sim. Jan. and Matth. Silv. The latter (c. ccxxxix) says 'Ellenium, Dia. ca. de Ellenio secundum translationem nostram, Ellenium multi simphitum vocant &c.'

⁷ Sim. Jan. odorabilis. ⁸ Diosc. i. 27. ⁹ Diosc. iii. 73, ἐλαφόβoscον, οἱ δὲ ἐλαφικόν . . . ῥωμαῖοι κέρβι οὐκέλλουμ ἢ κερβίνα . . . καυλὸς ἐστὶ λίβανωτίδι ἢ μαράθρῳ ἐμπερής, γεγωνιόμενος.

¹⁰ Sim. Jan. 'sic vocatur quod dicitur ipsam herbam a cervis comedi et sic cornua deponunt.'

¹¹ Rather from ἐκλείχειν. ¹² Diosc. iii. 35, ἐλελίσφακον . . . οἱ δὲ φαγνὸν . . . θάμνος ἐστὶν ἐπιμήκης, πολύκλωνος, βάθους τετραγώνους καὶ ὑπολεύκους ἔχων κ.τ.λ. So Sim. Jan. and Matth. Silv.

¹³ ἐχίνος, Diosc. ii. 2. ¹⁴ Erinaceus, hedgehog. Bart. p. 20, 'Erinacius sive hericius animal est spinosum cuius duae sunt species, s. aquaticus et terrestris qui nobilior est.'

animal est spinosum cuius due
sunt species, s. aquaticus et ter-
renus que nobilior est, ut in Alex-
andro in principio Echini, i. ericii
5 terrestri, gall. hirison¹, angl. hiri-
choun².

Elacha³ dicitur uirtus attractiua siue
appetitiua, **elcho** enim trapho⁴
dicitur, inde **caceltica**⁵ uirtus,
10 i. subtractiua, s. retinencia uirtus
que statim sequitur post ap-
petitiuam, sed **alliatice**⁶ uirtus
dicitur digestiua et interpretatur
minutans.

15 **Elitridium**⁷ gumi arboris est.

[**Elafion**⁸, respice in elofoboscus.

Ericius, } respice in Elchinus.
Erinacius, }

Elphion⁹, i. elfa.

Elpim¹⁰, respice in scoria argenti.] 20

Elitrodamum¹¹, matris silua idem, ut
in Alexandro.

Elixemum¹², i. lilium, ut in Alexandro
[de la] de dolore capitis.

Emblici¹³ sunt fructus crescentes ultra 25
mare, purgant flegma et malen-
coliam, et est species mirabola-
norum.

Emathites¹⁴ lapis est quod in orien-
tal[i] et occidentali parte recipitur, 30
habet uirtutem stringendi fluxum
sanguinis, et dicitur ab emath quod
est sanguis et thesis¹⁵ posicio quasi
i. cistens sanguinem.

Emach¹⁶, i. sanguis, inde **enagogum**¹⁷ 35
quasi ducens sanguinem, bogos
enim ductor dicitur, inde etiam
emoroyda¹⁸ ab emach quod est

5. terrestris.	hiricoun.	yrichoun.	7. Elcicha dicitur.	8. appetitiua.
tropho.	9. calceltica.	10. retentiua.	26. fleuma.	29. Ematithes
lapis est qui.	30. reperitur.	31. constringendi.	33. thesis.	quasi ponens
i. sistens.	36. Gogos.			

¹ Hérisson. ² Our urchin. ³ ἐλκτική δύναμις. Sim. Jan. 'Eltica uirtus grece
attractiva, Alexander capi. de ciliaca ex debilitate epatis.' Cf. Alex. Trall. (ed. Puschmann) ii.
397. ⁴ Traho. ⁵ καθεκτική δύναμις, Alex. Aphr. Prob. 2. 60 (ed. Sylburg, p. 319).

⁶ ἀλλοιωτική δύναμις. Ib. cf. Galen (ed. Kühn), vol. ii. p. 13. For minutans read immutans:
(cf. Bodl. MS. Ashm. 1470, f. 267).

⁷ Renzi, Collect. Salernit. 'Elidrinum (var.
Elidrum) gumma populi arboris.' ⁸ ἐλαφικόν, Diosc. iii. 73. ⁹ See Folium
Elphon.

¹⁰ Perhaps ἑλκυσμα, Diosc. v. 101. Sim. Jan. 'Elpis, Dya. multi scoriam
argenti vocant.' App. 'Elcisma, i. plumbum usu.' ¹¹ Sim. Jan. 'Elidrum, Alexan. ca.
ad aureos capillos faciendos, putatur quod sit electrum et ab aliis vernix.' Cf. Alex. Trall. (ed.
Puschmann), i. 457. ¹² Perhaps ἐλαιον ἴρινον, Alex. Trall. i. 475. ¹³ Platearius

circ. inst. 'Emblici fructus sunt crescentes ultra mare, purgant phlegma et melancholiam.'

¹⁴ Diosc. v. 143, αἰμαρίτης λίθος. Platearius circ. inst. 'Ematites, . . . lapis est qui in occidentali
plaga et orientali reperitur . . . uirtutem habet constringendi sanguinem unde dicitur ematites ab
ema &c.' ¹⁵ θέσις. ¹⁶ αἶμα. This passage, with slight variations, occurs also

in Matth. Silv., and must be taken from some common source. ¹⁷ αἰμαγωγός, Diosc.
iii. 127. ¹⁸ αἰμορροΐς, cf. Bart. p. 19, 'Emoroides, i. ficus.'

- sanguis et [roys quod est fluxus et **emorosogya**¹ ab emach quod est sanguis et] chitin quod est potio² dicitur emachites quasi
 5 ponens sanguinem, i. sistens sanguinem. Item ab emach et dosis dicitur **emodosis**³ i. secunda digestio⁴. Item etiam **emoptoys**⁵ et **emoptoyca**⁶ passio et multa
 10 similia; sed ab ago—is quod est duco—is [et] dicitur **flemnagogum**⁷ i. agens siue ducens flegma, et **cologogum**⁸ **melancteron** dicitur quasi melancoliam terens s.
 15 medicina purgans melancoliam.
- Embreoca**⁹ interpretatur infusio quam nos fomentum dicimus.
Embamata¹⁰ interpretatur incisiones, i. salmenta ut in Alexandro.
Empina¹¹ i. sputum saniosum, inde **empicus**¹² et **empiscus** quasi habens uulcus saniosum in pulmone, et tales sunt thisici¹³.
Emis¹⁴ semis idem uel medietas, inde **emigmatica**¹⁵ passio que medietatem carnis occupat, et **emidicus**¹⁶ et **emiplenum**¹⁷ et multa similia et **exemfracticum**¹⁸ i. opilacionem soluens.
[Emitrida]¹⁹, respice in gemiale. 30

7. digestio. 8. emopodis. 9. emopotica. 11. fleumagogum. 13. elegogum.
 16. embroca. quod. 22. uulnus. 24. Emys. 25. quia. 27. emiperuum.
 28. similia, Emfraxis interpretatur opilacio inde exemfracticum i. opilatiuum et exemfracticum.

¹ αἰμορραγία, cf. Bart. p. 19, 'Emorosagia est fluxus sanguinis.'

repeat *posicio* above, so that *chitin* is probably a repetition of *tesin*.

² Potio seems to

³ Perhaps αἱμάτωσις.

⁴ Constantinus Africanus, Loci Medici (1539) vi. 27, 'Digestio est triplex; in stomacho, cum cibus factus est chilosus, quod prima digestio vocatur: secunda in epate, cum cibi succus mutatur in sanguine, et secunda digestio vocatur: tertia in membris est totius corporis, cum mutatur sanguis in naturam uniuscujusque membri, et tertia digestio nuncupatur.'

⁵ 'Emoptoris est emissio sanguinis per os.'

⁶ αἰμοπτοϊκός, Diosc. i. 81. Bart. p. 19, 'Emoptoica passio, i. sputum sanguinis.'

⁷ φλεγμαγωγόν, Galen (ed. Kühn), xi. 325.

⁸ χολαγωγόν, Galen, ib. Bart. p. 16, 'Colagogum, medicina laxativa educens co.'

⁹ ἐμβροχή.

Bart. p. 19, 'Embroca ut quidam dicunt est quilibet madida infusio. Embrocacio . . . quod nos fomentum dicimus.' Matth. Silv. c. ccxl. 'Embroca, i. infusio.'

¹⁰ ἐμβάματα. Renzi,

Collect. Salernit. 'Embamata (var. Enbrotha) interpretatur intinctiones id est salsamentum ut Alexandro.' Sim. Jan. 'Embasmata, Alexan. ca. de medicis ad frigidum stomachum . . . sunt inunctiones seu salsamenta in quibus morselli intinguntur.' Matth. Silv. c. ccxl. 'Embasamata, i. salsamenta vel inventiones emanica.'

¹¹ ἐμπύημα. Bart. p. 19, 'Empima, i. sputum saniosum.'

Matth. Silv. c. ccxl. 'Empima est sputum saniosum, inde empicus.'

¹² ἐμπυικός, Aretae. Caus. M. Diut. i. 9.

¹³ φθισικός.

¹⁴ ἡμι-.

¹⁵ ἡμικρανικός,

Paul. Aeg. iii. 5. Bart. p. 19, 'Emigranea passio dicitur quae medietatem cranei sive capitis occupat,' whence the corrupt *carnis*.

¹⁶ Perhaps ἡμίκελος.

¹⁷ ἡμιπλήρης, Aretaeus,

Cur. M. Acut. i. 6.

¹⁸ ἐξεμφρακτικόν.

¹⁹ See post, 'Gemiale oleum, enutrida idem.'

Reinesius, Var. Lect. p. 540, corrects *oleum gremiale* into *oleum graminale* in Theod. Prisc. i. 3, (where the edition of 1532 reads, in i. 2, in oleo fremiali infundes). Cf. Diosc. i. 29. ἀμοτριβές.

Eminoda¹, respice in orminon.]

Enancium², i. flos uitis agrestis, ueretri uulnera ad sanitatem reducit.

Endiua³, alio nomine scariola, simile
5 est lactuce agresti sed habet pilos in dorso foliorum, gall. et anglice, endyue. [Respice in lactuca et in troxima.]

Endica, fex uitri idem. gallice, liche.

¹⁰ **Encatisma**⁴ interpretatur balneum particulare in quo sedetur usque ad umbilicum uel circiter.

Enema⁵ interpretatur iniectionis uel relaxationis.

¹⁵ **Euxorina**⁶ interpretatur dependens.

Entera⁷, i. intestina, inde **lienteria**⁸ i. dissenteria, et **exentero-ras**⁹, i. euicero -as.

Epatica¹⁰ uel **empatica** crescit in saxis ut [in] pulmonia, et uidetur 20 quasi frustula membrane inherencia; foliis [utimur]. gallice, eupatik¹¹; anglice, a liureuert¹².

Epithinum¹³ appellamus folia que nascuntur super thimum; nascuntur 25 tur etiam super alias herbas et frutices, sed eo magis utimur qui super thimum oritur.

Epimedium¹⁴ siue iniecta hasta habet non maiorem edere similem, folia 30 x aut duodecim, carens flore et semine, radix tenera et nigra cum odore graui.

Epithimum¹⁵ flos est thimi similis timbre sed capitella leuia et rotunda 35 caudas habentia, gall. epytyme¹⁶.

2. Enantium.

18. euiscero-ras.

24. Epithimum. fila.

4. Endyua. similis.

19. Eupatica.

29. hastam.

15. Euxorima.

21. membrana.

36. epithime.

16. lyenteria et.

22. eupatike. lyurewert.

¹ Matth. Silv. c. ccxli, 'Eniola la. vel aurigea vel aurigalis vel reiecialis, gre. vero orminon.'

² Diosc. v. 5, οἰνάνθη καλεῖται ὁ τῆς ἀγρίας ἀμπέλου καρπός, ὅποτε ἀνθεῖ.

³ Gerarde, p. 283, 'in Latine *Intybum sativum*, of some *Endiua*, . . . of the Italians *Scariola*, which name remaineth in most shops, also *Seriola*, as though they should fitly call it *seris*.'

⁴ ἐγκάθισμα, Diosc. iii. 117. Bart. p. 20, 'Encatisma est balneum particulare, &c.'

⁵ ἐνεμα, Diosc. ii. 144.

⁶ Matth. Silv. c. ccxli, 'Enorma, i. pendens malum. Theoph. commen. xiv. reg. acutorum,' Renzi, Collect. Salernit. 'Encorrima (var. encorrimia) interpretatur dependens.'

⁷ ἐντερα.

⁸ λειεντερία.

⁹ ἐξεντερίζομαι.

¹⁰ App. 'Epatica crescit in saxis ut pulmonaria, et uidetur quasi fistula membranae habentia, foliis utimur.'

¹¹ Gerarde, p. 1565, 'It is called of the Grecians *Λειχὴν* (cf. Diosc. iv. 53) . . . it is named in shops *Hepatica*.'

¹² Cotgrave, 'Epatique, the hearbe Trinitie, or noble Agrimonie.'

¹³ Bart. p. 19, 'Epithimi fila quædam sunt quæ nascuntur super thimum. Nascuntur etiam super alias herbas et frutices, sed eo magis utimur quod super thimum.'

¹⁴ Diosc. iv. 19, ἐπιμήδιον . . . Ῥωμαῖοι οἰνῶδικτα, καυλὸς ἐστὶν οὐ μέγας, κισσῷ παραπλήσια ἔχων φύλλα ὅσον ἢ ἰβ', οὗτε δὲ καρπὸν οὗτε ἄνθος φέρει, ῥίζαι δὲ λεπταί, μέλαναι, βαρύοσμοι.

¹⁵ Diosc. iv. 176, ἐπίθυμον θύμου ἐστὶν ἄνθος, σκληροτέρου καὶ θύμβρα ἐοικώς. ἔχει δὲ κεφάλια λεπτά, κοῦφα οὐραχοὺς ἔχοντα.

¹⁶ Cotgrave, 'Epithin, the weed Dodder.'

- Epilatum**¹ dicitur medicamentum per os sumptum, ab epi quod est supra, et fero, fers.
- Epiplatica**², i. uulnus carne repletum, ut in Dioscorides.
- Epifora**³ dicitur ab epi quod est supra et fero, fers, i. reuma a superioribus descendens.
- Epichia**⁴ dicitur supra positum sed male⁵ emplastrum.
- Epichos**, phillis⁶ idem, ut quidam dicunt.
- [**Epis**, respice in felicteron⁷.
- Erisogus**⁸, respice in camedreos.
- ¹⁵ **Eruca goratina**, respice in erismon.
- Erus**, respice in erbus.
- Esbrium**⁹, flos lilifagi, respice in maiorana.
- Eraction**¹⁰, respice in lithospemon.
- Eradia**¹¹, respice in mecon affroidis.
- Eraclia**¹², respice in sideritis.]
- Epiploten**¹³, omentum idem.
- Epigeroton**¹⁴, amentum idem.
- Epichima**¹⁵, emplastrum uiolarum.
- Eruca**¹⁶ multum comesta uenerem stimulat.
- Erimola**¹⁷ tam semen quam herba est, bissona uel bussaria¹⁸, piganium¹⁹, ruta agrestis idem.
- Erice**²⁰, i. colofonia, quedam gumma.

1. Epispatica sunt medicamina claudentia uulnus.
25. Epigereton.

32. erite.

5. Dyascorides.

9. s. male.

¹ Sim. Jan. 'Epilata g. medicine laxative per os sumpte ut Alex. ca. de splene.' ² ἀπουλωτική, Diosc. i. 48: cf. also ἐπουλωτικός, Cass. Felix, c. 40.

(ed. Kühn). Sim. Jan. 'Epifora, g. superinfusio reumatis descendens ad oculos, ut Pau. proprio ca. item Ori.' Cf. Bart. p. 20, 'Epifore oculorum sunt apostemata quae nascuntur super oculos.'

⁴ ἐπίθεμα. Cf. Cass. Felix, c. 76, 'Epithima dicunt Græci medicamentum quod stomacho et precordiis simul et ventri superponatur, cum fuerit panno inunctum.' Bart. p. 19, 'Epithima est molle emplastrum:' and the verse 'Est autem epithima de succis unctio pura.' ⁵ Read *molle*.

⁶ See ante, Capparus.

⁷ θηλυπτερίς, Diosc. iv. 184; see post, Felioterion.

or trissago. See App. Trissago maior.

⁹ Bart. p. 20, 'Esbrium, saltica, lilifagus, eupatorium idem.' ib. 'Esbrium secundum quosdam i. majorana.' App. 'Esbrium, i. flos salviae.'

¹⁰ Diosc. iii. 148, λιθόσπερμον . . . οἱ δὲ ἡράκλειαν.

δὲ τίνων Ἡράκλεια κληθεῖσα.

¹² Diosc. iv. 33, σιδηρίτις οἱ δὲ Ἡράκλειαν.

¹⁴ Possibly ὑπεζωκόταν: cf. Reinesius, Var. Lect. p. 406. Sim. Jan. 'Erigozotum, Alex. ca. de pleuresi, i. amentum vel cingulum, s. membranum quod circumdat latera in que fit vera pleuresis, &c.' Alex. Trall. (ed. Puschmann), ii. 229, τοῦ τὰς πλευρὰς ὑπεζωκότος ὑμένος.

¹⁵ ἐπίθεμα.

¹⁶ Diosc. ii. 169, εὐζωμον . . . πλείον βρωθὲν συνουσίαν παρορμᾷ.

¹⁷ ἄρμαλα, Diosc. iii. 46. The words *tam semen quam herba* seem to belong to Eruca; see Bart. p. 20.

¹⁸ βησσαῖα, Diosc. iii. 46. See ante, Bissona.

see ante, Colophonia, though the explanation seems insufficient.

¹⁹ πήγανον.

²⁰ Perhaps ἐρείκη;

Erismon¹, quam alii erucam² gora-
tinam dicunt, nascitur in muris et
in ortis; folia habet et uirgam
eruce agresti similia, florem nigel-
5 lum, semen simile cardamomo.
[anglice, tynthare³.]
Erbus⁴ uel **erbicus**, erus, orobus⁵
idem.
Eritridanum⁶ uel **eritrodanum**, rubea
10 maior idem, quo utimur tinctorum,
angl. mader⁷.
Erusim herba est nobis ignota, ut in
Alexandro⁸.
Ergo⁹ quando simpliciter ponitur pro
15 erugine eris uel cupri uel auricalci
intelligere.

Eritron¹⁰, i. rubicundum, inde yperi-
tron¹¹ i. subrubicundum.
Erisilipa¹² interpretatur sacer ignis
uel acer uel execrabilis uel ignis²⁰
infernalis uel ignis persicus.
Erinausius¹³, eschinius idem. gall.
hirichon.
Eracles¹⁴, magnetes¹⁵, magnes idem.
Ercinos¹⁶ nascitur in fluuiis et circa²⁵
puteum, folia habens ozimo
similia et oblonga et diuisa
in summo, hastas v. uel vi.
duabus palmis longas et flores
albos. 30
Erificium¹⁷ herba est que in summis
montibus inuenitur, folia habet

¹ 1. gorarinam.
17. yperitron.
minibus.

7. Erbum.
22. Erinacius.
27. sed oblonga.

8. idem, an. tyntare.
23. hirecoy.

10. utuntur.
24. Erades.
25. Eritinos. flu-

¹ Sim. Jan. 'Erismon, Dya. quam alii erucam gorgonam dicunt, nascitur &c.' Diosc. ii. 187, ἐρύσιμον φύεται περὶ τὰς πόλεις καὶ οἰκόπεδα καὶ ἐν κήποις· φύλλα δὲ ὅμοια εὐζώμφῳ ἀγρίῳ ἔχει . . . ἄνθη μὲλίζοντα . . . σπερμάτια μικρά, καρδάμφῳ παραπλήσια. Apparently the Banke Cresses of Gerarde (p. 254).

² Gerarde, p. 246, 'There is another kind of Rocket, thought . . . to be a kind of Cresses, if not Cresses it selfe.' Sim. Jan. 'Erucagorgona apud Dya. vocatur gre. eresimon ut supra in alio exemplari goroginam reperi.' ³ It would seem that tynthare has slipped out of its place, and that it is properly a gloss on erbus. See ante, Dens equinus.

⁴ Ervum.
⁵ ὀροβος, Diosc. ii. 131. ⁶ ἐρυθρόδανον, Diosc. iii. 150. ⁷ E. P. N. p. 14, 'Rubia, mæddre.'

⁸ Perhaps Alex. Trall. ii. 465 (ed. Puschmann). ⁹ ἰδὲν ξυστόν, Diosc. v. 91. Bart. p. 20, 'Ergo, multæ sunt eru(gru)gines, sed quando simpliciter de erugine eris vel cupri vel auricalci intelligitur.'

¹⁰ ἐρυθρόν. ¹¹ ὑπέρυθρον. ¹² ἐρυσίπελας. Bart. p. 20, 'Erisilipa interpretatur sacer ignis, i. execrabilis.'

¹³ See ante, Elchinus.

¹⁴ Ἑρακλεία, Plato, Tim. 80 C. ¹⁵ μάγνητος, Diosc. v. 147. ¹⁶ Diosc. iv. 29, ἔρινος φύεται παρὰ ποταμοῖς καὶ κρηναῖς, φύλλα ἔχει ὡκίμοις ὅμοια . . . ἐπεσχισμένα ἐκ τῶν ἀνωθεν μερῶν, κλωνία δὲ ἐ' ἢ σ' σπιθαμαῖα, ἄνθη λευκά.

¹⁷ Sim. Jan. 'Erifitium. Dy. est herba que in summis montibus inuenitur, folia habet similia apio et tirsu oblongum habens in summitate sua violaceum florem intrinsecus retinentem semen, radicem vero maiorem et vastam in modum cepe, tenuem, &c.' Cf. E. P. N. p. 30, 'Eripheon, liš-wyrt.'

- similia appio, florem uiolacium
intrinsecum, semen recentem.
- Esula**¹ quedam species est titimal[1]i.
gallice, yesele. [Respice in ox-
5 poris et in titimallus]: uersus,
Esula lactescit, linaria lac dare
nescit².
- Es ustum** alio nomine dicitur calcute
cuminon³; uirtutem habet dissol-
10 uendi et consolidandi.
- Esarbera**⁴ i. bona carnositas.
- Escaton**⁵ uel **eucaton** interpretatur
centum habens proprietates.
- Escara**⁶ dicitur scrusta que fit de
scabie siue de combustione siue¹⁵
de uulnere nata.
- Eupatorium**⁷, lilifagus⁸, saluia agrestis,
ambrosia⁹ idem. gallice ambrose
et anglice eufrasie¹⁰.
- Euforbium**¹¹, gummi cuiusdam arboris²⁰
in yndia.
- Eunodis**¹² interpretatur bene olens et
dicitur ab eu quod est bonum [et
sarcos quod est caro]: inde **euthi-**
mus¹³ et **eustomacicus**¹⁴ et²⁵
eucrasis et **eucrasia**¹⁵ [et **eucra-**
ticum] et **infortunium**¹⁶ et **in-**
fortinatus: inde **eusabera**¹⁷ uel

1. similia habet uiolaceum intrinsecus.
cocceumenon.

10. consu^{di}.

4. yasle.
12. Eschaton.

6. lactescit.
13. potestates.

8. cal-
18. ambrosie.

19. wildschauge, add. Eufragia, Eufrasia idem, g^o. et an. eufrasye.

22. cibens.

27. eufortunium et eufortunatus.

¹ Parkinson, Theat. Bot. p. 195, 'It seemeth to have taken the name from *Pityusa*, being derived thereof, and made *adiminutive*, as if it were *Pity usula*, a short *Vusula* or *Esula*, as a small *Pityusa* or Pine Spurge.' Torriano, fol. 1688, '*Esula*, the herb Devil's Milk or petty spurge.' Bart. p. 42, '*Titimallus*, hujus tres sunt species quibus utimur, s. anabulla, esula et catapucia.' Gerarde, p. 501, 'There is a kinde of Tithymale called *Esula major*, which Martinus Rulandus had in great veneration . . . in his booke entituled *Centuriæ Curationum Empiricarum*.' App. '*Esula* similis est minori tithymallo.' Math. Silv. c. ccxlv, '*Esula* latine, arab. scebram, grec. vero pinas vel peplus.'

² Sim. Jan. '*Esula* lactescit, sine lacte linaria crescit.' The line apparently is from the '*Flos medicinae*' of the Schola Salernitana (cf. Renzi, Collect. Salernit. i. 464).

³ *κεκανμένος χαλκός*, Diosc. v. 87. Platearius, Circ. Inst. '*Es ustum* alio nomine calcucecumenon appellatur.'

⁴ *εὐσαρκία*. Math. Silv. c. ccxlv, '*Ersabea* id est bona carnositas.'

⁵ *ἐκατον*.

⁶ *ἐσχάρα*.

Bart. p. 20, '*Escara* est crusta sive de scabie sive de combustione nata.' Cf. Cass. Felix, c. 67, 'cum scara, quam nos crustam dicimus.'

⁷ Cf. Diosc. iv. 41, *εὐπατώριον*, which seems to point to *Agrimonia Eupatorium*. Bart. p. 20, '*Eupatorium*, i. salvia agrestis.'

⁸ *ἐλελί-*

σφακον, Diosc. iii. 35. See ante, *Elilifagus*.

⁹ Bart. p. 10, '*Ambrosia*, wilde sauge.'

¹⁰ It would seem that *Eufrasie* does not belong here, but to *Eufragia*, which has dropped out.

¹¹ *εὐφόρβιον*, Diosc. iii. 86. Bart. p. 20, '*Euforbium* gummi est cujusdam arboris.' Platearius,

Circ. Inst. '*Euforbium* gummi est cujusdam arboris in India nascentis.'

¹² *εὐώδης*.

¹³ *εὐχυνμος*.

¹⁴ *εὐστόμαχος*. Math. Silv. c. ccxlix, '*Eustomatica*, i. bona sto.'

¹⁵ *εὐκρασία*.

¹⁶ Perhaps representing *ἀτυχία* et *ἀτυχίης*.

¹⁷ *εὐσαρκία*. See

ante, *Esarbera*.

euscarea ad eu quod est [bonum] et sarcos quod est caro.

Euisus¹, altea idem. gallice et anglice, Seynt Cutbertscole².

5 **Exagodras**³, i. in timore positus.

Exarchimeta⁴, i. resilio uel dislocatio ossis ut in Tesin⁵, sed **exantimata**⁶ est quod uitum in capite et alibi, ut in Alexandro de capite.

10 **Faba lupina**⁷, marsuillum⁸ idem; similis est elabro nigro, differunt tamen.

Faba egipciaca⁹, lupinus idem: fructus eius ualet ad maturacionem apostematum. 15

Faba¹⁰ est herba que dicitur faberia inuersa¹¹, uel fabaria aquatica. angl. Brolemoderwort¹² uel lempke¹³. [Respic in ppozima¹⁴.

Faba¹⁵ . . . , sumpta inflationes prestat²⁰ et indigestabilis est.]

Falangion¹⁶ siue **falangitis** uirgas habet duas aut tres aut plures, flores albos similes lilio cum multa diuisura. 25

1. ab eu.
11. elabro.

2. sacros.
16. fabaria.

4. Saint Cuthbertscole.
18. Brokmoderwrt uel lemek.

7. Tegni.

8. quoddam.

¹ ἑβισκος, Diosc. iii. 153.

² See ante, Caulus Sti. Kutberti.

³ Probably

ἐξοχάδας. Matth. Silv. c. cclix, 'Exagoras, id est in tumore repositus.' Renzi, Coll. Salernit.

'Exagodras (var. Esagodras) id est timore (var. interiore) positus.' Gargilius Martialis (ed. Rose, 1875), c. 42, 'papulæ eminentes quas cacoethes (codd. exacodas) medici vocant.' ⁴ ἐξαρθήματα, Galen (ed. Kühn), vol. xviii. pt. 1, p. 670. Matth. Silv. c. cclix, 'Exarchimata sunt dislocationes complete.' ⁵ Tegne, Galen's τέχνη ιατρική. ⁶ ἐξανθήματα. Matth. Silv. c. cclix, 'Exantimata, Alex. ca. de psidracia.' Alex. Trall. (ed. Puschmann) ii. 459.

⁷ Gerarde, p. 355, 'Henbane is called . . . Faba suilla . . . of the Tuscans, Fabulonia and Faba lupina.' ⁸ Sim.

Jan. 'Faba lupina similis planta elabro nigro . . . hec et marsilium vocatur.' Matth. Silv. c. ccli, 'Faba lupina lati. grec. marifilium.' Bart. p. 29, 'Marcilia, i. folia (? faba) lupina.' App. 'Marisilion, i. faba lupina, fere similis est elabro nigro.' ⁹ αἰγύπτιος κύαμος, Diosc. ii.

128. Bart. p. 20, 'Faba Egipciaca, i. lupinus.' ¹⁰ Bart. p. 20, 'Faba inversa herba est.' Matth. Silv. c. ccli, 'Faba inversa lati. grec. mentastrum, et romani vocant eam fabariam.'

¹¹ Gerarde, p. 519, 'The second kind of Orpyne is called in shops Crassula, and Crassula Fabaria and Crassula major . . . it is named also Fabaria,' and the plate represents common orpyne, with the names Crassula sive faba inversa.

¹² Brook motherwort. ¹³ Bart. p. 13, 'Berula, fabaria idem, levick.' ib. p. 20, 'Fabaria, faueroy idem, an. levike.' Cf. E. P. N. p. 43, 'Favida, favede, leomeke.' ib. p. 11, 'Fasida, leomue.' ib. p. 75, 'Fafida, leomoc.' ib. p. 76, 'Grassula, hleomuc.' Probably Brooklime; see ante, sub Berula. The word may be related to Glümcke, a name of Veronica Beccabunga (Grassmann, Pflanzen-namen, p. 171), who compares Lünecke Lünick, and Lanken. Nemnich, s. v. Veronica Beccabunga, gives Glümcke, Lünekraut, Lünecke, and Dan. Lemmike, Ledmye. Cf. also MS. Sloane 282, 'Yposilia, fabaria, lemyk, fauerolle.' ¹⁴ Probably ἰπποσίελινον. See post, Fabaria respice in yposelina, and Iposmia.

¹⁵ Diosc. ii. 127, κύαμος ἑλληνικός πνευματώδης, φουσώδης, δύσπεπτος. ¹⁶ Diosc. iii. 112,

φαλάγγιον, οἱ δὲ φαλλαγγίτιον . . . κλώνες εἰσι δύο ἢ τρεῖς ἢ πλείονες . . . ἄνθη λευκὰ παραπλήσια κρίνῳ, ἐντομὰς πολλὰς ἔχοντα. So Sim. Jan.

- Fagin**¹, interpretatur comedere, inde uene fagitides dicuntur que sunt in carnositate faciei iuxta extremitates oris, uel magis proprie ille que sunt sub lingua.
- [**Fagnon**², respice in ellifagus.
- Fabaria inuersa**, } respice in faba.
- Fabaria aquatica**, }
- Fabaria**, respice in yposelina³.
- ¹⁰ **Fagasnion**⁴, respice in xision⁵.
- Faciens uiduas**⁶, respice mezereon.]
- Faufel**⁷, melanopiper, [i.] piper nigrum idem.
- Farcellus**⁸, herba sancti Pauli idem,
- ¹⁵ similis est archemesie nostre, sed habet minora folia.
- Far** per genus mo[ll]icionis fit de quolibet grano panifico si solum re-
- tundetur exesis capitibus et decorticetur, sed **far**, quando simpliciter²⁰ ponitur de farre spaelte frumenti intelligitur.
- Farmacon**⁹ uel **farmacum** interpretatur mumunctans¹⁰, inde **formacan**, omnis medicina, sed²⁵ quando ponitur in angustia significatione pro medicina laxatiua sumitur; et **farmacodes** medicina que multum minuat¹¹ quocunque modo minutacionis¹². ³⁰
- Forago** cibus est equorum, s. forage.
- Fasci gallicum**¹³, i. celtica.
- Fraxinus**¹⁴ quedam arbor est, gall. fesne¹⁵, angl. assch.
- Fraxinaria**¹⁶, ameos agreste idem; ³⁵ similis est sambuco iuueni.

12. Fausel. 15. artemesye. set. 18. sed. 21. spaelte uel fonti. 24. minutans.
farmacia. 26. angusta. 31. Farrago. 34. fresne. ass. 35. Flaxinaria.

¹ Sim. Jan. 'Fagin grece comedere, fagetide vene sunt iuxta fauces intra os que flebotomantur vice venarum que sunt sub lingua, Alex. ca. d. floia in squinantia.' Cf. Alex. Trall. (ed. Puschmann, ii. 143, *περὶ φλεβοτομίας*), *οἶδα δὲ καὶ τὰς σφαγίτιδας ποιήσας τμηθῆναι φλέβας*. Bart. p. 20, 'Fagin, i. comedere, et inde venæ fagitidæ s. venæ quæ sunt in carnositate faciei iuxta extremitates oris, vel sunt venæ sub lingua ut in Rogero c. de squinantia.' *φαγεῖν*. ² *φαγνόν*, Diosc. iii. 35. ³ *ἰνποσέλιον*, Diosc. iii. 71. ⁴ *φάσγανον*, Diosc. iv. 20. ⁵ *ξιφίον*, ib.

⁶ Widow-wail, a name of spurge-olive, Gerarde, p. 1491. See ante, sub Anabulla major.

⁷ Bart. p. 20, 'Faufel, i. piper nigrum.' See App. 'Fufulabiāt, i. piper nigrum.' ⁸ See post, 'Herba Sancti Pauli, fartellus (var. sarcellus) idem.'

⁹ *φάρμακον*. Cf. Bart. p. 20, 'Farinacia, i. medicina laxatiua.' Sim. Jan. 'Farmakon medicamentum maxime compositum, nos autem laxativis appropriavimus hoc nomen.' Matth. Silv. c. cclvi, 'Farmacon, farmacum interpretatur immutans se.' ¹⁰ Immutans. ¹¹ Immutat. ¹² Immutationis.

¹³ See App. 'Fasigallicum, i. celtica.' Sim. Jan. 'Fassis gallicus, i. celtica . . . sic vocatur quod gallia in fasciculis deferatur.' Matth. Silv. c. cclvi, 'Fassis gallicus, i. spica celtica; . . . sic vocatur eo quod a gallia in fasciculis deferatur.' Cf. Diosc. i. 7. 8, where the name *θυλακίτις* is said to refer to its being brought out of Cilicia in leathern bags (Parkinson, Theat. Bot. p. 119).

¹⁴ E. P. N. p. 17, 'Fraxinus, æsc.' ¹⁵ Cotgrave, 'Fresne, an ash tree.' ¹⁶ See ante, 'Ameos agreste, similis fraxinariæ, anglice wodewhisgle.' The plant meant would seem to be one of the umbelliferæ, such as Chervil or perhaps Gout-weed (*Ægopodium*).

Fragaria¹, gall. fresere, angl. stauberie, cuius succus uel fructus ualet contra telam² in oculo.

Flaura³, pauca leonis idem. Herba est ualde amara, facit multos [multos] ramos, et super singulos habet tria folia, et folia ut species trifolii: effectatissime prouocat⁴, et habet uim dissoluendi.

Flammula⁵ longam habet hastam, ut uolubilis rotundam; masticata linguam comburit et est similis uite albe; pulsus munctris florem facit.

Fenugreum, siled⁶ idem, simile est melliloto sed minores habet ua-

ginas, et grossius habet semen, semine utimur.

Fenugrecum semen est cuiusdam herbe que similiter appellatur, sed oleum²⁰ quod inde elicitur dicitur cilinum⁷, loco eius utimur semine lini.

Febrifuga quasi fugans febres: angl. *fetherfoye*⁸.

Feniculus Sancte Marie⁹ similis est²⁵ amarusce. Multum ualet eius semen contra fluxum uentris.

Feniculus porcinus¹⁰, [fenicularis], poucedanum idem. Respice in masmatum¹¹ et in peucedanum.³⁰

Fenicula¹² herba est longa et gracilis que nascitur in aquis et in agris.

1. Fragaria. strauberye. 4. Flama, planta. Feniculus, maratrum hues, tam semen quam herba est. g. fenoyl. 8. efficacissime. 12. uiti. 13. inunctus febre. 15. sileos. 20. olium. 29. peucedanum. 31. Feniculata est herba. 32. uel in agris.

¹ Bart. p. 22, 'Fragaria, fraser, an. straubery.' Sim. Jan. 'Fragaria, herba ferens fraga; Ovidius Metamorphoseos, montanaque fraga legebant.' ² That is, Web (spot) in the eye. See Halliwell's Dict. s. v. 'Pin and Web.'

³ Bart. p. 21, 'Flaura, planta leonis.' Perhaps *flaura* may represent the *φλάμμουλα* of Diosc. iv. 129, while *planta leonis* should rather be *pauca leonis* or *pata leonis*, a translation of *λεοντοπόδιον*. Cf. Gerarde, p. 949, 'Alchimella, and of most *Stellaria*, *Pes Leonis*, *Pata Leonis*: . . . in French, *Pied de Lion*; in English, Ladies Mantle, Great Sanicle, Lyon's foot, Lyon's paw; and of some, Padelyon.' Sim. Jan. 'Flaura . . . species quedam trifolii que planta leonis vocatur.' ⁴ 'Prouocat menstrua,' Renzi, Coll. Salernit. iii. 292.

⁵ App. 'Flammula longam facit hastam, ut uolubilis rotundam, masticata linguam comburit et est similis uiti albe, nisi quia non habet folia incisa sicut uitis alba.' Apparently the *κληματις ἐτέρα* of Diosc. iv. 7. Cf. Gerarde's *Flammula urens*, p. 888. The name is also applied to *Ranunculus Flammula* (Bart. p. 21, *Flammula*, i. spervort). Sim. Jan. 'Flamula hoc nomen multis plantis attribuitur, potius tamen speciei cuiusdam plante que serpit super sepes, cuius flores sunt in globo sicut capilli albi, in quorum capilorum radices sunt semina adurentia gustum fortiter simul collecta in racemum, hanc greca herbaria pamilokadi vocabat, quidam uitem albam vocant.' So Matth. Silv. ⁶ Diosc. ii. 124, *τήλιν, οἱ δὲ τήλινος καρπὸς . . . ῥωμαῖοι φαίνουσι γραῖκον*.

App. 'Fenugrecum simile est melliloto, sed tamen minores facit uaginas, et crassius habet semen quo utimur.' ⁷ *ἐλαιον τήλινον*, Diosc. i. 57. ⁸ Gerarde, p. 653, 'in English Fedderfew and Feverfew, taken from his force of driving away agues.'

⁹ Bart. p. 21, 'Feniculus Sanctæ Mariæ, an. tadenfel. Similis est amarusce.' ¹⁰ Bart. p. 21, 'Feniculus porcinus, peucedanum idem.' Diosc. iii. 82, *πενκέδανος καυλὸν ἀνίσχιν ἰσχνὸν παράθρα ὅμοιον*. App. 'Fenicularis uel *feniculus porcinus* idem est.'

¹¹ *μάραθρον*. ¹² Bart. p. 21, 'Feniculata herba longa gracilis que nascitur in aquis.'

- Ferula** ¹, apium risus, herba [est] scelerata idem, cuius semen dicitur cancreos ². [Respice in apium risus et in asar.]
- 5 Felioteron** ³ aut nimphon aut epio dicitur, folia epteridi similia habet, et multos capriolos et longos habet, radices sunt illi late et longe et rufe et subnigre.
- 10 Feces, fecum**, multe sunt species sicuti de uino uel aceto uel de similibus.
- Fetida** ⁴, id est amarusca.
- Fel terre** ⁵, centaurea idem, gall. et
- 15 angl. centorye** ⁶.
- Felix** ⁷, fex uini idem.
- Ferrugo** ⁸, limatura ⁹, squama ferri ¹⁰ idem.
- Ferrarium** ¹¹ est quod inuenitur in trunco in quo faber refrigerat forcipes, unde illa *aqua* dicitur ferarria, et illa aqua mundata ualet contra opilaciones splenis et epatis cum herbis contra illam egritudinem coctis. 25
- [**Feniculus agrestis**, respice in masmatum ¹².
- Faciens uiduas** ¹³, respice in mezereon.
- Feniculus rusticus**, respice in ypomarratum ¹⁴. 30
- Fisalidos** ¹⁵, i. filipendula, et respice.
- Felix** ¹⁶, fillis, respice in pateos ¹⁷.]

5. scinifon an epio. 15. centorie. 16. Ferlix. 17. Ferrarium. 23. epilaciones.

¹ The *νάρθηξ* of Diosc. iii. 81. But the description is confused: *cuius semen dicitur cancreos* seems based on Diosc. iii. 75, *φέρει δὲ σπέρμα κάχρυ ὅμοιον*, or on iii. 79, *ἥς ὁ καρπὸς κάχρυς καλεῖται*, whence no doubt the reference to *Asar*; while *apium risus* and *herba scelerata* seem to be suggested by a confusion of *ferula* with *flammula*. See ante, *Apium risus*, herba scelerata, . . . *ferula* idem.

² *κάχρυ*, cf. Diosc. iii. 88.

³ Diosc. iv. 184, *θηλυπερις οἱ δὲ νυμφαίαν*

πτέριν ὀνομάζουσι, τὰ μὲν φύλλα πτέριδι ὅμοια πολλὰς ἔχοντα ἀποφύσεις καὶ ὑψηλοτέρας· ῥίζαι δὲ ὑπεῖσι μακραί, πλατεῖαι ὑπόξανθοι ἐν τῷ μέλανι, τίνες δὲ ἐρυθραί.

⁴ The *cotula fetida*

opposed to *anthemis*: cf. App., '*Fenda*, i. amarasca.' E. P. N. p. 44, '*Cotula fetida*, ameruche, miwe.' id. p. 14, '*Herba putida*, mægða,' and see ante, *Amaracus*, and *Camamilla*.

⁵ Diosc.

iii. 6, *κενταύριον μέγα* . . . 'Ρωμαῖοι φιεῖρβει, οἱ δὲ οὐνεφέρα, οἱ δὲ φελλεραί. E. P. N. p. 37, '*Felterre vel centauria*, eorð-gealle.' ib. p. 72, '*Centauria*, eorð-gella, *vel* hyrd wyrt, *vel* curmelle.' App. '*Felterre, febrifuga* i. centaurea minor.'

⁶ E. P. N. p. 43, '*Centauria*, centoire, hurdreve.'

ib. p. 60, '*Hec centaria*, centarye.'

⁷ App. '*Fedis*, i. femina nini.' Matth. Silv. c. cclviii,

'*Feda*, i. fex vini.' ib. cclxi, '*Felix vini*, i. fex vini antiq.' Renzi, Coll. Salernit. iii. 291, '*Ferlis*, fex vini veteris idem.'

⁸ Bart. p. 21, '*Ferrugo*, sinder.'

⁹ Renzi, Coll. Salernit.

iii. 291, '*Ferrugo*, limatura, squama ferri idem.'

¹⁰ Schmidt, das Medicinisch-

Botanische Glossar von Siena (in *Hermes*, vol. xviii. part 4. p. 521 sqq.) n. 337, '*Jus calcu, lepetis calcu, spuma (read squama) ferri*.' so. n. 369, '*Lepitis calco, spuma ferri*.'

¹¹ Bart. p. 21, '*Ferrarium* est id quod invenimus in trunco in quo faber refrigerat forcipem.'

¹² *μάραθρον*.

¹³ See ante, p. 62.

¹⁴ *ἱππομά-ραθρον*, Diosc. iii. 75.

¹⁵ *φυσαλλίς*, Diosc. iv. 72.

¹⁶ *Filix*.

¹⁷ *περις*.

- Ferrum**, ferrugo, uel ferruga et squama ferri eiusdem sunt uirtutis.
- Fermentum**¹, spersum idem, ut in Alexandro. angl. leueyne².
- 5 **Fren**³ interpretatur pellicula, unde antiqui ante tempus Platonis uocabant frenes quod nos hodie dicimus diafragma, et dicitur Plato⁴ fuisse inuentor huius nominis
- 10 diafragma. Item dicuntur due pellicule que obuoluunt cerebrum frenes, s. pia mater et dura mater. Et inde dicitur **frenesis**⁵ apostema factum in eis, et declinatur
- 15 hic fren, nesis.
- Flectidos**⁶ uel **flectidon**, pes columbinus idem.
- Flecteria**⁷, bulla idem. gall. bayloun⁸.
- Flemna**⁹, huius sunt v. species¹⁰. 20
- Fleubotomia**¹¹ est recta incisio¹².
- Flegmon**¹³ dicitur quasi flammon et est apostema rematicum ut in Iohannicis¹⁴.
- Fincon indi** uel **oxifenicia**¹⁵, i. tamarindi, **finichon**¹⁶ pachilus¹⁷, palma [frincan] sed **finicon balemon**¹⁸ [dactulus] qui glandi assimilatur.
- Frincan** dactilus palme idem, et **finicen balanion** dactilus idem. 30

4. beueyne. 10. dyafragma. 11. obuolunt. 15. frenis. 18. Flectena. beyllun.
20. Fleuma. quinque. 21. Fleubothemia. 23. reumaticum. Iohannicio.
25. Finicon indie. tamarinda. 26. parachilus. 27. balonion. 28. quia. 29. Finican.
finicon balanion.

¹ App. 'Germion, i. fermentum.' Matth. Silv. c. cclxv, 'Fermentum la. grec. zemi vel zima vel sparsum, arab. chamix.' Alex. Trall. (ed. Puschmann) ii. 117, τὸ διὰ γύρεως. ² Leaven.

³ φρήν. ⁴ Cf. Plato, Timæus, 70 A, τὰς φρένας διάφραγμα εἰς τὸ μέσον αὐτῶν τιθέντες.

⁵ φρένησις. ⁶ App. 'Flectios, i. pes columbinus.' Ib. 'Sletio, i. pes columbinus.' See post, 'Splecton, i. pes columbinus.' Whatever this word may be, it apparently represents *πελωνίτις* in Diosc. iii. 121, for which *πελαργίτις* has been conjectured (ed. Sprengel, note). The word may however contain *πελειάδος*. According to Gerarde, p. 938, the plant is Dove's-foot Crane-bill.

⁷ φλύκταινα, a blister, a bubble. Sim. Jan. 'Filektene, Cornelius Cel. grece dicuntur pustule.'

⁸ Cotgrave, 'Bouillon, a boyling, bubling or buble.' ⁹ φλέγμα.

¹⁰ Namely, *salsum, dulce, acre, vitreum* and *frigidum*. Cf. Johanneus, Argent. per Hen. Sybold, 8°.

¹¹ φλεβοτομία. Sim. Jan. 'Flebotomia vene incisio.' Renzi, Coll. Salernit. iii. 292, 'Flebotomia est recta vene incisio.'

¹² Cf. Bart. p. 10, 'Anothomia est cujuslibet corporis recta divisio.'

¹³ Perhaps φλεγμονή. ¹⁴ Joanneus, an Arab physician (b. A.D. 809, d. 873 or 877), known as the author of the *Isagoge ad artem parvam* (s. *techni*) Galeni. Argent. 8°. 1534. See Choulant.

¹⁵ Bart. p. 32, 'Oxifenicia, i. tamarindi, i. dactalus acetosus.' Gerarde, p. 1607, 'Tamarinds . . . were not knowne to the antient Greekes, but to some of the later as *Actuarius*, and that by the name of *Oxyphonica*, that is soure Dates, drawne as it may seeme from the Arabicke appellation, *Tamarindi*, that is Indian Date.'

¹⁶ φοινίκων. This gloss seems to be a confused repetition of the succeeding one. Sim. Jan. 'Finichion, g. et finikos dactilus, finikes dactili, et finikes etiam palme.'

¹⁷ δάκτυλος.

¹⁸ φοινικοβάλανος, Diosc. i. 148.

- Filipendula**¹, phisalidos², patrision³,
uisicago⁴ idem; *similis est in foliis*
saxifrage⁵, cuius radix ualet contra
lapidem, habet multos testiculos in
radice⁶.
Filix quercina⁷, pollipodium idem.
g. feugre⁸, angl. obfarn⁹. [Fell-
cula idem.]
Filix poireos¹⁰ sunt ut quidam dicunt,
epitheos idem.
Filon¹¹ interpretatur folium, inde **pen-
tafolion**¹² et quidam cicutam di-
cunt **leptaflon**¹³ quod habet
minuta folia et acuta.
- Filionium**¹⁴ opiata est et interpretatur¹⁵
nouus amicus.
Filoantropos¹⁵ interpretatur amans
hominem.
[**Filago**¹⁶ habet folia ad modum rute,
sed non ita redolet].²⁰
Figella¹⁷ dicitur apostema factum de
colera naturali et malencolia *natu-
rali* et dicitur a fingo, [fin]gis.
Fima¹⁸ est apostema de sanguine et
fleumate, et dicitur fima a fimo eo²⁵
quod de facili putrescit.
Fimus¹⁹, huius sunt multe species scilicet
fimus caprinus, asininus et similia.

5. radicibus. 6. Filix porcina. 7. fugere. okfarn. 9. ptires. 11. pentafilon.
13. quia. 15. Filionum. 21. Figelta. 24. add Ficida, galla idem. s. fimus.

¹ Apparently Drop-wort, or water Drop-wort, said to be the *οιάνθη* of Diosc. iii. 125: cf. Parkinson, Theat. Bot. p. 435, 'It is called of all moderne writers *Filipendula*, quod *numerosi illi in radice bulbilli, quasi ex filo pendere videantur.*'

² *φυσάλις*, Diosc. iv. 72. Bart.

p. 21, '*Filipendula*, fisalidos idem, similis est millefolio.' App. '*Fisalidos*, i. herba tuscagia.'

³ Matth. Silv. c. cclxxi, '*Fisalidos*, i. vesicago, vesicaria, vesicago, patrision:' ib. c. cclxvii,

'*Filipendula* fisalidos, patrisiria, viscago idem.' Sim. Jan. '*Fisalidos*, vesikago, kekengi,

cacabum idem, species est solatri... hanc quidam patrisyon vocant.'

⁴ Vesicago, or vesicaria: cf. Glossar von Siena (Hermes, xviii. 538), n. 286, '*Fisalida*, iscaria' (i. e. vesicaria).

Cassius Felix (ed. Rose), c. 45, note: *Sim. Jan. s. fisalidos ex Alex. lat. ed. Pap. f. 101^b*: phisa-

lidos quam latini vesicaginem vocant. ib. 'Herbæ fusalidos quam Romani vesicariam appellant.'

⁵ Gerarde, p. 1060, 'of some *Saxifraga rubra* and *Millefolium sylvestre*.'

⁶ Diosc. iii. 125, *ρίζαν μεγάλην κεφαλὰς ἔχουσαν πλείονας.*

⁷ Bart. p. 21, '*Filix quercina*, i. poli-

podium;' cf. Diosc. iv. 185.

⁸ The French *fougère*. Bart. p. 21, '*Feuger*, i. ferne,

filix idem.'

⁹ Gerarde, p. 1136, 'it (*Dryopteris*) is named in English Oke Ferne,

Petty Ferne.'

¹⁰ See ante, *Felioterion*.

¹¹ *φύλλον*.

¹² *πεντάφυλλον*.

¹³ *λεπτόφυλλον*.

¹⁴ *φάρμακον Φιλώνειον*: cf. Galen, vol. xvii. pt. 2. p. 331 (ed. Kühn);

also Alex. Trall. (ed. Puschmann) ii. 235. Cassius Felix (ed. Rose), c. 51, '*Filionium* antidotum

in potione dabis.' Matth. Silv. c. cclxix, '*Filomion* est quedam opiata et interpretatur amans

hominem.'

¹⁵ Diosc. iii. 94, *ἀπαρίνη... οἱ δὲ φιλάνθρωπον καλοῦσιν*. E. P. N. p. 10,

'*Philantropos*, pis Man-lufigende.'

¹⁶ Bart. p. 21, '*Filago*, i. chauvet.'

¹⁷ Matth. Silv. c. cclxxiv, '*Fugille* sunt apostemata de genere apostematum glandulosorum.'

¹⁸ *φύγμα*.

¹⁹ See Diosc. ii. 98.

- Ficus**, alia agrestis, alia usualis.
[Ficus fatua¹, sicomorus.
Filiflores², prassium idem.
Folicula³, respice in polipodium uel in
5 flex.
Furfures, respice in proptiria sira⁴ et
in puposis⁵.
Flos lupini, respice in bulbus scu-
dius.
10 **Floresis**⁶, i. calcantum⁷, respice ibi.
Flos siriacus⁸,
Flos orni, } idem.
Flos malue, }
Folium paradisi⁹, malabratum idem.]
15 **Ficatus**¹⁰, huius sunt multe species, s.
- ficatus caprinus, ficatus hirci, [ca-
pri,] et similia.
Fillire solis¹¹ stiptica sunt et similia
oleastro stipitis rebus necessarie
mescetur.
20 **Fisticus**¹² fructus est testam habens et
nucleum.
Fricus¹³ lapis est. iii. habet species;
una est metallitica que in Cipro
nascitur, altera fex est craminis, 25
tertia uero species sic conficitur,
lapis qui quandiu sanguineum
colorem faciat, et collectus repo-
nitur.
Folii agrestis¹⁴ duo sunt genera, viz. 30

16. hirci. 18. solum. 20. miscetur. 22. nudeum. 23. tres. 24. cypro.
25. eraminis. 27. lapis qui dicitur pirites colligitur et in fornace componitur et ut calx
comburitur quamdiu. 30. Follii.

¹ Bart. p. 21, '*Ficus fatua*, i. sicomorum,' as though *σικόμορος* (fig-mulberry) were *σικόμορος*.
² Diosc. iii. 109, *πράσιον . . . οἱ δὲ φυλλόφαρες*. ³ Filicula, Plin. xxvi. 37. ⁴ *πιτυρίασις*,
Galen (ed. Kühn), vol. xiv. p. 322. ⁵ Perhaps *πιτυρώδης*. ⁶ Flos æris. ⁷ *χάλκανθον*, Diosc.
v. 114. ⁸ Bart. p. 21, '*Flos Syriacus*, flos malvæ, sed *ros syriacus* est flos orni.' ⁹ Bart. p. 21,
'*Folium paradisi*, malabratum idem.'

¹⁰ If the reading is correct, the reference will be to
Diosc. ii. 48, *τὸ τοῦ κάπρου ἥπαρ*. The word *ficatus* is the original of the It. *fegato* and the Fr.
foie, and originally seems to have denoted the liver of a goose fattened on figs; Horat. Sat. ii. 8.
88, '*ficis pastum jecur anseris albæ*.' Marcell. Empir. c. 22, '*ficatum lupi integrum*.' cf. the Greek
σικωτόν, and see Reinesius, Var. Lect. p. 394. The term *succotrinum*, as applied to the Aloe, is
therefore liable to cause confusion, being on the one hand regarded as equivalent to *epaticum*, and
on the other as referring to that species which is brought from Socotra.

¹¹ Read
Philyra folia. Cf. Diosc. i. 125, *ταύτης τὰ φύλλα στύφει ὡς ἀγριελαία, ποιῶντα πρὸς τὰ στίψεως*
δεόμενα.

¹² Bart. p. 21, '*Fisticus* fructus est testam habens et nucleum.' *πιστάκια*,
Diosc. i. 177.

¹³ Sim. Jan. '*Frigius lapis* apud Dya. et sera. Dya. tres habet species :
una est metallica quæ in Cipro nascitur et de profundo lacu ascendit que et terrosa est, et post
hoc sole siccatur, postea ponitur in medio circuit. sarmento et comburitur. Altera vero species
est fex eraminis ut jam dictum est et de eraminis fex, et hec colligitur gustum habens eri
usto similem. Tertia vero species conficitur sic, lapis qui dicitur pirites colligitur et in fornace
componitur et ut calx comburitur quamdiu colorem sanguineum facit, et collectus reponitur.'

¹⁴ Diosc. iii. 130, *φύλλον οἱ δὲ ἐλαύφυλλον, οἱ δὲ βρωνίαν καλοῦσι φέται ἐν πέτραις, τὸ μὲν*
θηλυγόνον λεγόμενον, ὡσπερὶ βρόνον, κ.τ.λ.

- masculus et femina. Femina in
saxis locis nascitur ut brio sed uiri-
diora habet folia sicut oliua et uir-
gam tenerem et breuem, radices
5 tenuem, florem album; semen [il-
lius] album et minutum sicut mi-
cono[n], *masculus* uero omnia sunt
similia, præter semen quod est
simile oliue florenti *et botruosum*¹.
10 **Folium**², folia sunt herbe que [in]
yndya nascuntur, locis humidis et
paludosis.
Folium est leue albidum uiscidum et
suauiter olens in modum spice, gus-
15 tum *nardi* referens.
Folium elphion³, elpha. g^e. elphone,
a^e. fane.

- Folium**⁴ quando simpliciter ponitur de
folio garioflorum intelligitur.
Flos siriacus, flos orni, flos malue idem. 20
[**Furfur tritici**, cantabrum.
Fumaria, respice in capnos.
Flomnum⁵, respice in elenium.
Filtrum, respice in flosmus.
Fuga demonum, ypericon idem.] 25
Flos⁶ interpretatur lux, inde farrum⁷ et
fungus⁸ et fornax et focus.
Flosmus⁹, filtrum, tapsus barbatus
maior¹⁰, herba luminaria¹¹, pantifi-
lagos idem.¹² anglice, feltwort¹³ uel 30
cattestayl, sed pontifilagos¹⁴ etiam
quedam fuligo que pendet in domi-
bus ubi funduntur metalla.
Flosmos¹⁵ *quam* Latini barbastum di-

1. masculus.

2. saxosis.

11. yndea.

17. phane.

19. gariophilorum.

30. feltwert.

31. cattestayl.

pontifilogos est quedam.

¹ Diosc. iii. 130, ἔχει γὰρ ὁμοίον τι τῷ ἄρτι ἐξηνηκίας ἐλαίας βοτρυνῶδες. ² Gerarde, p. 1535, *Tamalapatia* is called of the Indians in their mother tongue, especially of the Arabians *Cadegi Indi* or *Ladegi Indi* that is *Folium Indicum* or *Indum*, the Indian leaf: but the Mauritians doe call it *Tembul*. Sim. Jan. 'Folium uel folia sunt ex herba que in India nascitur locis humidis et paludosis . . . est autem folium optimum quod est leue et albidum et viscidum et suauiter olens in modum spice, gustum nardi referens.'

³ See ante, Elpha. The word *fane* may perhaps be cognate to the Ger. *Fahne*. According to Gerarde, (Supplement), Fane is the white Flower de Luce. ⁴ Bart. p. 21, 'Foliorum quando simpliciter ponitur in receptis, folia sunt gariofli.' ⁵ Diosc. i. 27, ἐλένιον . . . οἱ δὲ φλόμον Ἰδαῖον καλοῦσι.

⁶ φλόξ.⁷ φανός.⁸ φέγγος.⁹ φλόμος.

¹⁰ Gerarde, p. 774, 'Mullein is called in Greeke φλόμος; in shops, *Tapsus Barbatus*; of diuers, *Candela Regia*, *Candelaria* and *Lanaria* . . . in English, Mullein or rather Woollen, Higtaper, Torch, Longwort and Bullocks Longwort, and of some Hare's beard.'

¹¹ E. P. N. p. 17, 'Fromos, vel lucernaris, vel insana, vel lucubros, candel-wyrt.' Cf. λυχνίτις, Diosc. iv. 102. Bart. p. 23, 'Herba luminaria, tapsus barbatus idem.'

¹² Bart. p. 34,

'Pontifil[igos . . . os]mus, secundum quosdam.'

¹³ E. P. N. p. 5, 'Verbascus, þis feld wyrt.'

¹⁴ πομφόλυξ, Diosc. v. 85. Bart. p. 34, 'Pontifligos, i. batitura eris, vel fuligo de fornace eris.'

¹⁵ The extract is taken from Diosc. iv. 102, φλόμος, οἱ δὲ φλόνον, Ῥωμαῖοι βερβάσκον, οἱ δὲ φημνάλη, τὴν μὲν ἀνατάτω διαφορὰν ἔχει διττήν, κ. τ. λ.

cunt, duo sunt *genera* masculina et femina. Femina uero folia habet similia cauliculo et asperiora et longiora et hastam longam cubito uno, albam et asperam, flores uiridos et albos et semen nigrum; radix est illi dura, pollicis grossitudinem habens, nascitur in campis. Masculinus folia habet oblonga et angusta, hastam tenuem et semen tenue, nigra uero in omnibus est et alta. Agrestis autem flosmos uirgas habet longas in se et arborosas et foliis saluie similibus, circa uirgas flores aurosos habet aut mellicos sunt prassum¹, folia sunt aspera circa terram et obrotunda. Est alterum genus flosmis quod lignitis² dicitur at triallis, folia habens iii. aut iiii. aut plurima,

pinguia et aspera et grossa, quibus multi in lucerna utuntur.

Flon³, purum aurum idem.

Fu⁴, ualeriana, amantilla⁵, ueneria, portentilla⁶ uel marturella⁷, benedicta idem. Fu⁸ multi nardum agreste appellant : nascitur in Ponto : folia habet berule similia uel selino siue ap[p]io siluatico : hasta est ei lenis et mollis, subpurpurea et nodosa, crescens de terra cubito uno aut amplius, flores narcisso similes⁹, factura colore ueluti purpureo.

[**Fumulus**, respice in fumus terre.]

Fumus terre, fumulus idem. angl. et 35 gall. fumetere¹⁰.

Fuligo¹¹, gall. soeff[e]¹², angl. soeth¹³.

Fulful ebiat¹⁴, piper album idem.

Fulful ebet¹⁵, fausel¹⁶ melanon, piper nigrum idem.

40

1. masculus.	4. sed hastam.	5. uirides.	9. Masculus.	11. est et lata.
13. arborosas.	15. habet aurosos.	16. sicut prassii, folia autem aspera.		21. qui multi.
25. martera uel marturella.	28. similia anglice billeres uel similia selino.			36. fymerie.
37. sooth.				

¹ Diosc. iv. 102, ὡσπερ πράσιον.

² Ib. λυχνίτις, ὑπὸ δὲ τινων θρυαλλίς.

³ Matth.

Silv. c. cclxxii, 'Flom, i. purum.' Renzi, Collect. Salernit. iii. 292, 'Flon, pirus amarus (var. purum aurum) idem: flon enim pirus (var. purum) interpretatur.'

⁴ App. 'Fu, valeriana,

marturella, benedicta idem est.' Gerarde, p. 1078, 'of certaine in our age, *Marinella*, *Amantilla*,

Valentiana, *Genicularis*, *Herba Benedicta* and *Theriaca*.'

⁵ Bart. p. 10, 'Amantilla,

valeriana idem.'

⁶ Bart. p. 34, 'Potentilla, valeriana idem.'

⁷ Bart. p. 29,

'Martha, i. valeriana.'

⁸ Diosc. i. 10, φού, οἱ δὲ καὶ τοῦτο ἀγρίαν νάρδον καλοῦσι,

γεννᾶται μὲν ἐν Πόντῳ, φύλλα δὲ ἐλαφοβόσκῳ ἢ ἵπποσελίνῳ παραπλήσια ἔχει, κ. τ. λ.

⁹ Diosc.

i. 10, ἀνθη πρὸς τὰ τῆς νάρδου (where the MSS. have ναρκίσσον) . . . καὶ ἐν τῷ ὑπολείκῳ διαπύρρφα.

¹⁰ E. P. N. p. 45, 'Fumus terre, fumetere, cuntehoare.'

¹¹ The ἀσβόλη of Diosc. v. 181.

¹² Cotgrave, 'Sue, soot of a chimney.'

¹³ Soot; cf. Wright's Vocabularies (ed. Wülcker),

23, 38, 'Fulgine, sooth.'

¹⁴ App. 'Fulful abati, i. piper album.' Bart. p. 22, 'Fulfel,

i. piper usuale.' Matth. Silv. c. cclxxi, 'Fifulabiat, i. piper album.'

¹⁵ App. 'Fufulabiat,

i. piper nigrum.' Matth. Silv. c. cclxxi, 'Fisulesbech, i. piper nigrum.'

¹⁶ Bart. p. 21,

'Fausel, i. piper nigrum.'

- Fulsus**¹ fructus est quercus similis glandi in uirtute, durus in substantia, ponticus in sapore et uirtute, unde secundum quosdam idem
 5 *est* quod galla.
- Fungus**² agaricus crescit in arboribus. gall. moscherones³, a^e. paddocstol³. Item alius fungus crescit in pratis.
- 10 **Fungus**, boletus idem, tam bonus quam malus.
- Furca**⁴ fit de ordeo *que* est diuretica sed uerius contraria.
- Gariofilata**⁵, sanamunda, pes leporis,
 15 auencia idem. gall. et anglie, auence, [pes leporis, zimus.]
- Gariophilus agrestis**⁶, asarus idem, [respice in uulgago.] Item **gariophilus**⁷ fructus est cuiusdam arboris. [Respice in anchofili.] 20
- Galanga**⁸, ciperus babilonicus⁹ idem. gall. et angl. galyngale.
- Galac**¹⁰, i. lac, inde **oxialac**¹¹, i. lac acetosum.
- Gagathos**¹² siue **gaganthos** lapis est 25 que trahit ad se peleas tritici.
- Garus**¹³ quod sit dicitur dietas particulares dicitur.
- Galiobsis**¹⁴ aut **galiolidon** frutex est minor cui uirga est et folia similia 30 urtice sed tenuiora; nascitur circa ortos et in uis et super tecta s. teglanta, folia et hasta eius duricia soluunt et caneros mamillarum.

1. Fulful.	7. mocherouns.	paddestol.	14. Gariofilata.	19. est fructus.
22. galingale.	23. Gallac.	oxigalac.	25. Gagathes sive gagantes.	26. qui.
paleas.	27. quid sit sub dietas.	29. galiolbidon.	30. cuius.	est urtice sed folia.
33. tegulata.	duricias.			

¹ Bart. p. 22, '*Fulful* fructus est similis in uirtute glandi, durus, ponticus in sapore, frigidus et siccus in secundo gradu.' Matth. Silv. c. cclxxiv, '*Fulful* fructus est similis glandi in uirtute durus, et ponticus in sapore.'

² Bart. p. 22, '*Fungus abietis*, agaricus idem.' ³ See ante, Boletus.

⁴ Diosc. ii. 109, ζύθος σκενάζεταιται ἐκ τῆς κριθῆς, ἐστὶ δὲ διουρητικός. Sim. Jan. '*Furca*, Dya. scribit foca.' Ib. '*Focha* vel *fucha* ut Arabes est potus factus ex ordeo et aliis rebus, et cerevisia est species ejus, Dyascorides furca vocat. Fit, inquit, ex ordeo: fit ex ea elephas quod dicitur ordeum infusum, &c.'

⁵ Bart. p. 22, '*Gariofilata*, auencia idem.' App. '*Garyophyllata*, i. sana mundi.' See ante, Auencia. Sim. Jan. '*Gariofilata* . . . radix odorem habet gariofilorum.'

⁶ Bart. p. 22, '*Gariofilus agrestis*, i. asarus.' ⁷ καρνύφυλλον, the clove. Galen (ed. Kühn), vol. xiv. p. 462. ⁸ App. '*Galagania*, i. fructus maris.' ib. '*Galganina*, i. iunci radix.'

⁹ Bart. p. 15, '*Ciperus babilonicus*, i. galanga.' κύπειρος, Diosc. i. 4. ¹⁰ γάλα.

¹¹ ὀξύγαλα. ¹² Jet. Bart. p. 22, '*Gagates*, lapis est qui trahit paleas et cortices tritici, i. geet.' Diosc. v. 145, καλεῖται δὲ ὁ τόπος καὶ ὁ ποταμὸς Γάγας παρ' οὗ τῷ στόματι εὕρισκονται οὗτοι οἱ λίθοι.

¹³ γάρπος. ¹⁴ Diosc. iv. 93, γαλιόψις, οἱ δὲ γαλεόβδολον . . . ὅλον τὸ θαμνίον σὺν τῷ καυλῷ καὶ τοῖς φύλλοις ἐμφερές ἐστι κνίδη, λειότερα δὲ τὰ φύλλα, κ. τ. λ.

- Galion**¹ aut **gelirion** dictum est ab eo quod lac coagulet, folia habet et hastam similia apparine sed erecta, bibitum *fluxum* sanguinis et sudorem abstinet.
- Gamos**² est genus uel semen, inde **gomorrea**³, i. fluxus seminis uel spermatis, **roys**⁴ enim fluxus dicitur; inde **genos**⁵ dicitur genus, inde **trocicus triganus**⁶, et **eptagonus**⁷ et sic [de]inceps.
- [**Galielni**, respice in iria.
- Grandix**, respice in tallus.
- Glands**, respice in balanen⁸.
- Glossa**⁹, respice in smirtus.
- Gladiolus segetalis**, respice in xision¹⁰.]
- Gallitricum**¹¹, galli crista, centrum galli idem, [oculus Christi idem.]
- Galbanum**¹² quedam gumma, [albescentis sardi¹³.]
- Galla** est fructus cuiusdam arboris s. querci, ac. okappl¹⁴. [Respice in alapsa et in fulsis¹⁵.]
- Gallianus**¹⁶ est quedam confectio ex aromaticis speciebus in musco.
- Gallia**¹⁷ est que[dam] confectio que quia muscum recipit dicitur allianus.
- Gardo**¹⁸ similis est persicarie, sed folia habet albiora, herba tinctoris est.
- Glaucium**¹⁹ agreste, celidonia agrestis idem. [Respice in celidonia, glaucus idem.]
- Gladiolus**²⁰ iuxta aquas crescit, cuius

1. Galerion. 10. tresciscus trigonus. 18. cresta. 23. okappel. 28. dal-
lianus. 29. persicarre.

¹ Diosc. iv. 94, γάλιον, οἱ δὲ γαλέριον, οἱ δὲ γαλάτιον, ὠνόμασται δὲ ἀπὸ τοῦ γάλα πηγνύνειν τὸ δὲ κλωνίον καὶ τὰ φύλλα ἔχει ἐμφερέστατα ἀπαρίνη; so that the text from which this translation was made must have agreed with the famous Vienna Codex (Sprengel's C.) in omitting ἀντὶ πυτίας αὐτό. ² γόνος. ³ γονόρροια. ⁴ βούς. ⁵ γένος. ⁶ τροχίσκος τρίγωνος. ⁷ ἐπτάγωνος.

⁸ See ante, Balanon. See ante, Beronica.

⁹ ξίφιον . . . ῥωμαῖοι γλαδιόλουμ, οἱ δὲ σεγετάλεμ . . . φύεται δὲ μάλιστα ἐν ἀρούραις, Diosc. iv. 20. ¹¹ Gallitricum: see ante, Centrum galli. Bart. p. 22, 'Gallitricum, galli crista, i. centrum galli, i. oculus Christi.' Sim. Jan. 'Gallitricum . . . cuius quedam est domestica que nostro vulgari vocatur bosomo.'

¹² χαλβάνη, Diosc. iii. 87. ¹³ See ante, Albesardi. ¹⁴ Oak-apple. ¹⁵ See ante, Fulsus. ¹⁶ App. 'Gallia muscata, i. trochisci de musco confecti.'

Sim. Jan. 'Galia muscata est quedam confectio que describitur in antidotario Nicolai.' Platearius, Circ. Inst. 'Gallia muscata . . . est autem confectio ex aromaticis et musco.'

¹⁷ So MS. Ashm. 1470. ¹⁸ Gaisdo, woad: cf. Fr. guède, Medieval Lat. gaida, gaisda, gaisdo, and guasidium; cf. ἴσαρις, Diosc. ii. 215. Sim. Jan. 'Gaisdo, herba fulonum qua tinguntur panni, que osatis grece dicitur.' Matth. Silv. c. cclxxvi, 'Gaisdo, guaisdo id est herba fullonum vel saponaria que osatis gre. dicitur, lege borich, burich, Macer.'

¹⁹ γλαύκιον, cf. Diosc. iii. 90. Bart. p. 22, 'Glaucium agreste, i. celidonia agrestis.' App. 'Glaucia, i. chelidonia.'

²⁰ See ante, Acorus. App. 'Gladiolus, i. ieros.'

flos crocius est, radix que uocatur
acorus rubea est. Gladiolus gallice
glaiol¹, anglice leure². [Respice
in uriolus³ et in xiridia⁴ et in
5 xision⁵,] unde uersus⁶:

Gladiolus croceum, sed spatula fetida
nullum.

Glaves uel **glabries**⁷, i. tineæ.

Glaucosis⁸ est glaucedo siue in oculis
10 siue alibi in corpore, inde glauco-
aptalma⁹, i. alba optalma.

Gladiosum¹⁰, quam alii cestris dicunt,
folia habet yridi similia et latiora
et acuciora.

Gratia dei¹¹ maior et minor. Maior¹⁵
habet stipitem cum sex angulis et
habet folia ad modum canabi et
ualet contra quartanam, auctoritate
Magist. J. [Stephani] de Monte
Pessolano. Minor habet stipitem²⁰
quadratum et rubeum, crescit in
locis aquis.

Granum solis¹², milium solis¹³, cauda
porcina¹⁴ idem, gallice et anglice,
gromel¹⁵, et est aliud genus ut²⁵
agreste.

Granum diureticum¹⁶, anglice liche-
wal¹⁷.

1. croceus. 2. rubra. 3. glæyl. 8. Glables. 9. i. glaucedo. 10. glaucoptalmia.
11. obtalmia. 13. sed latiora. 20. Pesselano. 21. rubrum. crescent. 25. gromoyl.
27. lichelwal.

¹ Glaieul. See ante, sub Acorus, 'Gladiolus, anglice boure (read leure) uurt, gallice glaribus.'

² E. P. N. p. 19, 'Pirus (read papyrus), gladiolus læfer.' ³ See post, Yreos. ⁴ Either ξυρίδιον or ξιφίδιον, perhaps the former. ⁵ ξίφιον, Diosc. iv. 20. ⁶ See Bart. p. 25, Yris: and ante, sub Acorus.

⁷ Bart. p. 22, 'Glabries, i. tineæ.' ib. p. 42, 'Tinea nomen est equivocum ad vermem et ad scabiem capitis.'

⁸ γλαυκωσις. ⁹ γλαυκόφθαλμα: cf. Diosc. i. 179, γλαυκοφθάλμων παιδίων.

¹⁰ Diosc. iii. 151, λογχίτης, οἱ δὲ κέστρον ἢ Μηδοῦσα . . . ἔχει φύλλα πράσφ καρτῶ ὅμοια, πλατύτερα δὲ καὶ ὑπέρνυθα. ¹¹ Gerarde, p. 582, 'Hedge Hyssope is called in Latine *Gratiola* and *Gratia Dei*, or the Grace of God; notwithstanding there is a kinde of *Geranium* or Storks Bill called by the later name.'

¹² Bart. p. 23, 'Granum solis, i. milium solis, i. gromil.' Parkinson, Theat. Bot. p. 433, 'It is called in Greeke λιθόσπερμον . . . and of Phisitions and Apothecaries for the most part *Milium Solis* and *Granum Solis*, ab aliquibus ita dici putatur, quod semen candore solis et lucis splendore fulgeat.'

¹³ Gerarde, p. 610, 'of the Arabians *Milium soler*, in shops and among Italians, *Milium solis*.' Parkinson, Theat. Bot. p. 433, 'Serapio saith from the authority of *Aben Julia* that it should be called *Milium Soler*, because (the seeds being as small as *Milium*) it grew upon the mountains called *Soler*.'

¹⁴ See ante, Cauda porcina. ¹⁵ Gromwell. Bart. p. 23, Gromil; ib. p. 30, 'Milium solis, palma Christi, gromil idem.' Gerarde, p. 610, in French, 'Grémil and Herbe aux perles, in English Gromell, of some Pearle plant, and of others Lichwale.' Cf. French grémil.

¹⁶ Gerarde, p. 610, 'The seed of Gromel pound and drunke in white wine breaketh, dissolveth, and driveth forth the stone.'

¹⁷ Lichwale: Parkinson, p. 433; Gerarde, p. 610.

- G[r]appasis**¹, incuruatio, unde gripposis unguium percisis² est signum.
- Graffagia**³, scriptura idem. Inde **melangrafficum**⁴ quod interpretatur nigrum scriptum.
- Gramen**⁵ est nomen cuiusdam herbe, tamen specialiter accipitur in medicina contra humores [et] uiscosos sicut in quartana, cuius radix usualiter ponitur in aximelle [et] multis aliis]. *gramen*, anglice quich⁶.
- Genistus** similis [est] stringno sed habet folia albiora *et* unum stipitem.
- Gelena**⁷, i. colocuintida, cucurbita Alexandrina, [cuius poma sunt sperule.]
- Genesteola**⁸ stipitem habet ut lilium et flores indos plures in summitate.
- Genesteola**⁹, mirica, genesta idem; florem habet croceum. gall. *geneste*, angl. *brom*¹⁰.
- Geniculata**¹¹, polygonia idem, [respice *ibi*].
- Ge cretica**¹², i. terra que affertur de Samos insula.
- Gema**¹³ quedam confectio est, et interpretatur expertum.

2. prisis. 4. Graffagia. melangrafficum. 7. nomen est. 12. Add Genestula . . .
 angl. wolde. 16. Genela. 20. sed flores. 22. Genesteola. 24. broom.
 27. Ge creticum est terra.

¹ γρίπσις. Coel. Aurel. de Morb. Acut. ii. 32. Cass. Felix, c. 40, 'cum obuncatione unguium, quam Græci gryposin vocant.' Sim. Jan. 'Gripposis, g. incurvatio, inde gripposis unguium est signum ptiseos.'

² Read *phthisis*.

³ γραφή ἄγρια. Matth. Silv.

c. cccxcix, 'Graffagia, i. scriptura, inde melangraphicum id est nigrum scriptum.' ib. c. ccc. 'Graffia, i. scriptura.'

⁴ μέλαν γραφικόν. Cf. Diosc. v. 182, μέλαν ὄψι γράφομεν.

⁵ Bart. p. 23, 'Gramen est nomen cujuslibet herbæ, tamen specialiter accipitur in medicina pro quadam herba cujus radix usualiter ponitur in oximelle et in multis aliis, an^{co}. quikes.'

⁶ Gerarde, p. 24, 'in English, Couch-grasse, Quitch-grasse and Dogs-grasse.' Compare the colloquial names Squitch, Scutch, Twitch, and Wicks.

⁷ App. 'Gelena vel cucurbita Alexandrina, i. colocynthis.' ib. 'Gilella vel gilea, i. colocynthis.' Cf. Cass. Felix (ed. Rose), p. 237, sub gelela: where the forms *gelda*, *gelona*, *gelela*, *gella*, *gilea*, *galalai* are quoted, and reference made to the Spanish *jalea*. To which add *genelea*, Matth. Silv. c. cclxxxi.

⁸ The description seems to recall Broom-rape (Orobanche) which Gerarde, p. 1312, classes with Genista.

⁹ Bart. p. 22, 'Genesta, genestula idem, i. mirica, reubis agrestis idem.'

¹⁰ E. P. N. p. 18, 'Genista, brom.'

¹¹ Bart. p. 22, 'Geniculata, polygonia idem.' The plant meant is apparently Polygonum aviculare: see ante, Centinodium. Sim. Jan. 'Geniculata, centinodia, polygonia, proserpinata, sanguinaria, virga pastoris idem.'

¹² Renzi, Coll. Salernit. iii. 293, 'Ge creticum id est terra quæ affertur de Creta. Ge samia id est terra quæ affertur de Samos insula.'

¹³ Matth. Silv. c. cclxxxi, 'Gema, i. parva: et gemma est quedam confectio: et interpretatur experta.' Cod. Ashm. 1470 (Bodl.), 'Gemma confectio quædam et interpretatur expertum.'

- Gelatinia**¹ est piscium siue carnum
quedam muscillago coagulata que
nascitur de illis post alexaconnum
seruantur infrigidata in aceto.
- 5 **Geminale**² **oleum**, enutrida³ idem.
- Gerabotonum**⁴ quod multi peristerion⁵
aut uerbenam dicunt. g^e. uer-
uayne⁶, a^e. flegheurt.
- 10 **Geranion**⁷ siue oxifollon uel ut Latini
pneumonia cicutaria. Herba est
folia habens similia ammionu, di-
uisa et oblonga, radix est ei ro-
tunda et dulcis.
- Gersa**⁸ est quoddam album quod fit
15 de radicibus brionie et cucurbite
- agrestis. Gersa sic fit, radix iari
uel draguntie conteruntur et suc-
cus exprimitur et aqua apposita
iterum residere permittatur et sic
ter uel quater fit, tandem limo- 20
sum quod remanet desiccatur ad
solem et dicitur gersa. Eius usus
est ad facies dealbandas.
- Germandrea maior**, camepitheos⁹,
quercula maior idem. 25
- Germandrea minor**, camedreos¹⁰,
quercula minor idem.
- [**Genicularis**¹¹, respice in lichitis.
- Genesta**¹², mirica idem.
- Glio**, respice in sordicies¹³. 30

3. quand post elixationem. 7. uerueyne. 8. fleghuert. 10. cicutariam.
11. annuoun. 16. iari et. 18. apposita dimittitur residere et quod liquidius
supernat abicitur et alia aqua apposita et iterum residere permittatur. 22. uisus.
24. camephitees.

¹ Matth. Silv. c. cclxxx, '*Geltina piscium* est quando pisces coquuntur in aceto et postea congelatur acetum cum quo coquuntur, et eodem modo fit cum carnibus.' Cod. Ashmole, 1470, '*Gelatina piscium* sive carnum est quedam muscillago coagulata que nascitur de illis quando post elixationem seruantur infrigidati.' Renzi, Coll. Salernit. iii. 293, '*Gelatina* est piscium sive carnum quædam mucilago coagulata quæ nascitur de illis quando post alixationem seruantur infrigidata in aceto.' Cf. the French *gélatine* and *galantine*, both of which are referred to *gelatus*: see Brachet, Etym. French Dict.

² Sim. Jan. '*Gremiale oleum* et expensarum et onfancinum idem et est quod fit ex olivis immaturis que colliguntur in gremio caduce ante alias.'

³ See ante, Emitrida. Cf. Diosc. i. 29, *ἐλαιον . . . ἀριστον τὸ ὠμοτριβές, ὃ καὶ ὀμφάκιον καλεῖται*. Enutrida may possibly represent *ὠμοτριβές*.

⁴ *ἱεροβοτάνη* or *ἱερὰ βοτάνη* Diosc. iv. 61. E. P. N. p. 14. '*Gerobotana vel verberna vel sagmen*, biscop-wyrtil.' Sim. Jan. '*Gerobotanum* est dictum sacra herba.' Matth. Silv. c. cclxxxv, '*Gerobotanum, Ierebotanum* vel peristeron gre. . . latine vero berberna vel sacra herba.'

⁵ *περιστερέων*, Diosc. iv. 61.

⁶ Fr. *verveine*, Eng. *vervain*. ⁷ Diosc. iii. 121, καὶ ἕτερον γεράνιον, οἱ δὲ ὀξύφυλλον . . . 'Ρωμαῖοι πολυμηνία, οἱ δὲ μικοτρία: and τὸ μὲν φύλλον ἔχει ὅμοιον ἀνεμώνη, ἐσχισμένον, μακρότερον, ῥίζαν δὲ ὑποστρώγγυλον, γλυκεῖαν.

⁸ Bart. p. 22, '*Gersa* est quoddam album quod fit de radice brionie, cucumeris agrestis et similium.'

⁹ χαμαίπτως, Diosc. iii. 165. Bart. p. 22, '*Germandrea maior*, quercula maior, camepитеos idem sunt.'

¹⁰ χαμαίδρως, Diosc. iii. 102. Bart. p. 22, '*Germandrea minor*, quercula minor, camedreos idem sunt.'

¹¹ Diosc. iii. 104, λυχνὶς στεφανωματικὴ . . . 'Ρωμαῖοι γενικουλάρις, οἱ δὲ βαλλάρια. Matth. Silv. c. cclxxxiii, '*Genicularis*, i. linchitis. Dia.'

¹² Genista, myrica, μυρίκη, Diosc. i. 116. ¹³ γλοιός, perhaps the same as ῥύπος βαλανείων, Diosc. i. 34. Sim. Jan. '*Glio* secundum Dya. est sordities balnei.'

Glaucus, respice in glaucium.

Grana paradisi¹, i. mellegete idem, secundum Thedericum in fractura cerebri.

5 **Gluten romanum**²,
mastix,
Gluten alliotinum³, i. } secundum
terebentina, } Serapion.

Gigarus⁴, respice in iarus.

10 **Gingelide**⁵, respice in lauriola.

Gingion⁶, respice in lepidum.

Guriaga⁷, persicaria idem.

Gliconium, glutinum, respice in sarcoas⁸.]

Genciana⁹ herba est allogallica, in 15
campis et in montibus nascens.
[Respice in basilicus, centaurea
maior. i.]

Gicenum commune¹⁰ refrigerantes
habet uirtutes [et] ut chimolea¹¹ 20
illitum medetur.

Gira solis¹², pendactilis¹³, custos orti
idem¹⁴. [Respice in palma Christi
et in pendactilis.]

Gnicus¹⁵, crocus ortensis uel orien- 25
talis¹⁶ idem.

Gith¹⁷, agrimulatum¹⁸, melancium
idem¹⁹. Gith unum²⁰ habet stip-

27. acrimulatum vel agrimulatum mellantium.

¹ Gerarde, p. 1542, 'The first and largest sort are called of some *Mileguetta* and *Milegetta*, in English, Grains and Grains of Paradise.' Parkinson, Theat. Bot. p. 1577, 'Some supposing the *Melegueta* or *grana Paradisi* which we call usually Graines or Ginney Graines to be the *Grecians Cardamomum*.'

² Gerarde, p. 1432, 'the Rosin is called . . . in shops *mastix*.' Cf. *ῥητίνην σχινίνην*, Diosc. i. 90. Matth. Silv. c. dxlii, 'Gal. 7. sim. phar. cap. de mastice alba. et est illa que dicitur gluten romanum.' ib. c. ccxviii, 'sed sciendum quod quando ponitur gluten absque determinatione debet intelligi mastix.'

See ante, Albocyn.

³ Sim. Jan. '*Gluten allotin*, i. terebentina.'

⁴ Gerarde, p. 834, 'The common cuckow-pint is called in Latine, *arum* . . . in Italian, *Gigora*.'

⁵ Perhaps a corruption of *Angelica*.

⁶ Diosc. ii. 205, *λεπίδιον ὃ ἔνιοι γιγγίδιον καλοῦσι*.

⁷ Apparently formed from its French name.

Gerarde, p. 447, 'in French *Culrage* or *Culrage*: in English, Water-pepper, Culrage, and Arse-smart.'

⁸ *σαρκοκύλλα*, Diosc. iii. 89.

⁹ Diosc. iii. 3, *γεντιανή, οἱ δὲ πενταύρειος*

ρίζα, οἱ δὲ ἄλλοι γαλλικὴ . . . *γεννᾶται δὲ ἐν ὑψηλοτάταις ἀκρωρείαις καὶ συσκόλοις τόποις καὶ ἐνὺδροις*.

Bart. p. 22, '*Gentiana*, baldemoyne, careswete idem.' App. '*Gentiana*, i. anaglaica, uel comitalis.'

See ante, Allogallica.

¹⁰ Sim. Jan. '*Gicemon*, grece lutum commune, latini cenum dicunt.'

Matth. Silv. c. cclxxxix, '*Giceron*, *Gicion*, grece i. lutum, cenum. Giceon. Diasco.'

Perhaps *γη κοινή* i.e. communis, or *cenium commune*.

¹¹ *κιμάλια*, Diosc. v. 175.

¹² From the Italian *girasole*.

¹³ *πενταδάκτυλος*.

¹⁴ See ante, sub Custos Orti.

¹⁵ *κνίκος*, Diosc. iv. 187. Sim. Jan.

'*Gnicus* est crocus ortulanus qui cincum apud Dya. vocatur.'

¹⁶ See ante, Croci.

¹⁷ Bart.

p. 22, '*Gith* est nomen equivocum s. ad cimum Ethiopicum et ad nigellam.'

For *κύμιον αιθιοπικόν*, see Diosc. iii. 61, and for *μελάνθιον* (nigella), Diosc. iii. 83.

¹⁸ This word is extremely puzzling. See ante, Acrimulatum vel agrimulatum, and Cimum Ethiopicum. App.

'*Aginilac*, vel *melanthium*, i. git.' Matth. Silv. c. ccxcv, '*Gil*, agrimolatum vel melanchium.'

It may be some corruption of *ἄμμι*, Diosc. iii. 83, or of *μήκωνα ἄγριον καλοῦσι μέλανα*, Diosc. iii. 83.

¹⁹ *μελάνθιον*, Diosc. iii. 83.

²⁰ See ante, sub Acrimulatum, 'uiridem habet stipitem aliquantulum grossum, foliis circumdatum, in extremitate divisum et flores albos.'

item aliquantulum grossum, multis foliis circumdatum, [et] in extremitate diuisiones et flores albos. [Respice in ciminum Ethiopicum.]

⁵ **Glicoricia**¹, [glicoma], glicericia, glicia, succoricia, liquiricia² idem. Gallice lagarice³, anglice licorys⁴.

¹⁰ **Glicoriza**⁵ aut squicia⁶ aut adipsa⁷ nascitur in Capadocia aut in Ponto⁸, frutex est; habet uirgas longas duorum cubitorum, radices sunt illi buxei coloris et longe sicut genciane, constructe et dulces.

Gliconium⁹, pulegium regale idem. 15

Glicida¹⁰, pionya idem. Et **glicida** proprium est nomen cuiusdam confectionis et interpretatur dulce per contrarium.

Glis¹¹, animal [est], **glis** terra tenax, ²⁰ **glis** lappa uocatur.

[**Glicostoma**¹² interpretatur dolor stomachi.]

Gipsus¹³, plastrum, terra glutinosa idem, cuius quedam species est ²⁵ lucida et hoc dicitur specula- [ris].

Gipsa terreos¹⁴, i. terrea astiata,

2. floribus. 6. Glicorize. 8. ragarice. licoriz. 11. habens uirgans. 14. con-
strictae. 15. Galiconium. 16. pyonia. 17. nomen est. 24. Gippus. 28. terreos
i. terra astrata.

¹ Bart. p. 23, 'Glicoricia, i. liquoricia.' Diosc. iii. 5, γλυκυρρίζη . . . οἱ δὲ γλυκήρατον . . . οἱ δὲ σκίθιον, οἱ δὲ ἀδιψον.

² Gerarde, p. 1302, 'The apothecaries call it by a corrupt word *Liquiritia*; the Italians *Regalitia*; . . . in French, *Rigolisse*, *Raigalisse*, and *Reglisie* . . . Pliny calls it *Scythica herba*: it is named *Scythice*, of the country *Scythia*, where it groweth.'

³ The French *réglisie*.

⁴ Liquorice.

⁵ Diosc. iii. 5, γλυκυρρίζη . . . οἱ δὲ σκίθιον, οἱ δὲ ἀδιψον . . . ἔστι δὲ θαμνίσκος, ῥάβδους ἔχων διπλήχεις . . . ῥίζαι μακραί, πρῶοειδὲς ὡς γεντιανῆς, ὑπόστρυνφοι, γλυκεῖαι.

⁶ σκίθιον, ib.

⁷ ἀδιψον, ib.

⁸ These

words occur in the Latin translation of Dioscorides given by Sprengel, but not in the Greek text.

⁹ γλήχων . . . Ῥωμαῖοι πολεῖον, Diosc. iii. 30. Bart. p. 22, '*Glicon*, *Gliconium* idem sunt, i. pulegium regale:' i.e. pennyroyal, which is doubtless a corruption of *Puliol royal*, as it is called by Gerarde, p. 672. App. '*Glyconium*, i. pulegium.'

¹⁰ γλυκυσίδη, Diosc. iii. 147. Sim. Jan. '*Glicidis et gliciscidis* est peonia. Theo. Prisc.' Bart. p. 23, '*Glicida*, i. pionya.'

¹¹ This line, which occurs also in Bart. p. 22, and is quoted so frequently with others indicative of the gender and declination of the several words, may be traced to the Synonyms of John de Garlandia (about 1040), and possibly further.

¹² Matth.

Silv. c. cxcvii, '*Glipostoma*, i. dulce stomacho.' γλυκυστόμαχος. ¹³ Bart. p. 22, '*Gipsus* *plastrum*, terra glutinosa cujus quedam species est lucida, et hoc dicitur specular.' γίψος, Diosc. v. 133. Matth. Silv. c. ccxciii, 'et dicitur speculum.'

¹⁴ Sim. Jan. '*Gisasteros* est dictum stella terre uel lutum stelle.' ib. sub *Gisania*, 'aster platodes est dictum stella lata vel plana g. talk vocatur aut *gisasteros* i. terra astrea.' Matth. Silv. c. cclxxxviii, '*Gesasterios* id est gessamia.' ib. c. cccxciii, '*Gisasteras* *Gisasteros*, i. creta argenti, et est gessamia: stella terra, lutum stelle.' ib. c. cclxxxvii, '*Gesaffeb*, *gerestreos*, i. terra arastra, et interpretatur rubea, et est bolus armenus.'

App. '*Gifarestenos*, vel *bulbus* i. i. cera rubea, quæ in armenia reperitur.'

i. rubeus bolus armenicus¹
idem.

Gypsum² genus est lapidis nitro
similis, fluxum sanguinis et sudo-
5 rem a[b]stinet.

Gisanna³ alba ualde est eligenda et
leuis, fluxum mulieris fringit.

Geserichnias⁴ est alia alba, [alia]
cinerea, leuis et mollis.

10 **Gischia**⁵ gleba est alba et lata et non
ualde candida, efficaciter stringit
cutem pingat et extendit et splen-
didam facit.

Gisampelitus⁶ genus est crete uel
15 terre nigri coloris ut aspalum.

Gys ex hirundinum nidis⁷ construc-
tue est uirtutis.

Gis melia⁸ est colore spodii cinereo,
dura gustu animosa atque siccans
linguam. 20

Gis qua pictores utuntur⁹ sumitur
ex uitarum caminis uel fornaci-
bus.

Giter¹⁰ herba est que in segetibus crescit
habens semen nigrum et minutum, 25
suauis menstrua et uentos prouocat.

Gruncus¹¹, bruncus, cuscute, rasta lini,
podagra lini idem.

Golena¹² id est origanum.

Gyndium, coconidium¹³ idem. 30

Gummi Arabicus est arbor que in
Arabia inuenitur, cuius triplex est
maneries s. album, quod melius
est, citrinum, et subrufum.

6. Gimasia.
cinerea.

7. stringit.
12. purgat.

8. Gysrichirias.
14. Gaampelitus.

9. cinerea sed probabilior accipitur
16. hyrundinum. constrictiue.

18. Gys melea. 22. uitrariorum. formacibus.

27. Gruncus &c. after Golena.

29. Golena i. organum. an. charchewert.

26. menstrua et urinam prouocat.

34. cytrinum.

30. Gindium.

¹ See ante, Bolus Armenicus.

² Diosc. v. 133, γύψος δύναμιν ἔχει στυπτικήν, ἐμπλα-
στικήν αἰμορραγίας τὴν καὶ ἰδρώτων ἐφεκτικήν.

³ γῆ σαμία. Cf. Diosc. v. 171, τῆς δὲ
σαμίας γῆς τὴν ἄγαν λευκὴν προκριτέον καὶ ἐλαφρὰν . . . ἴσθησι δὲ αἵματος ἀναγωγὴν καὶ ροικαῖς
δίδονται γυναιξί.

⁴ Diosc. v. 170, τῆς ἐρετριᾶδος γῆς ἡ μὲν ἐστὶ λευκὴ ἐπιτεταμένης, ἡ δὲ
σποδοειδῆς.

⁵ γῆ χία. Diosc. v. 173, πλακώδης δὲ ἐστὶ καὶ λεπτή (vulgo λευκή) . . . τετανὸν
δὲ καὶ στίλβον, ἔτι δὲ εὐχρον τὸ πρόσωπον καὶ ὅλον τὸ σῶμα ἀποτελεῖ.

⁶ Diosc. v. 180,
τῆς δὲ ἀμπελίτιδος γῆς . . . τὴν μέλαιναν προκριτέον. Sim. Jan. 'Gisampelitis g. Dya. est genus crete
vel terre nigri coloris ut aspalum.'

⁷ Matth. Silv. c. ccxcii, 'Gu vel gi, i. terra nidi hirun-
dinis quæ secundum Diosc. est constrictive virtutis: medetur denique vitia tumentium faucium et
globosas adunationes pelliculi sive mammarum siccando.'

⁸ Diosc. v. 179, ἡ δὲ μελία τὴν
μὲν χρᾶν καὶ αὐτὴ ἔστιν ἐμφερὴς ἐρετριᾶδι τῇ σποδοειδεῖ . . . ἀναξηραίνει δὲ καὶ τὴν γλῶσσαν πραῶως.

⁹ Diosc. v. 181, ἀσβόλη ἢ οἱ ζωγράφοι χρῶνται λαμβάνεται μὲν ἐκ τῶν ὑελουργίων.

¹⁰ Sim.
Jan. 'Giter et nigella ejusdem generis sunt, differunt parum in forma et virtute, multum in odore.

Dya. diversa facit capi. giter inquit herba est que in segetibus crescit habens semen nigrum et
amarum et odore suauis, &c.' Diosc. iii. 83, μελάνθιον . . . σπέρμα μέλαν, δριμύ, εὐώδες . . . ἐμμηνα
καὶ οὔρα καὶ γάλα ἄγει.

¹¹ Sim. Jan. 'Gruncus lini, podagra lini, cuscute idem,' which
seems to suggest βρόχος. Matth. Silv. c. ccc, 'Grungus lini, cuscute, podagra lini.' See ante,
sub Bruncus and Cuscute.

¹² Possibly a corruption of κονίλη, Diosc. iii. 29. See ante,
Colena. Gerarde (Supplement or Appendix unto the Generall Table), gives 'Churchwort, Penny-
royall.'

¹³ App. 'Cocognidium, id est se. laureolæ.' See ante, Coconidium.

Hilon uel [h]yalon¹, uitrum idem.
 Inde **epialafe**² ab epi quod est
 supra, quia uitreus humor in exte-
 rioribus corporis partibus est in hac.
 5 Inde etiam dicitur **fiata**³, h. mutata
 in f. et **hialoide**⁴ i. uetrum
 flegma.
Herba Sancti Johannis⁵, ypericon⁶,
 scopa regea⁷, triscalamus, herba
 10 perforata⁸, fuga demonum⁹ idem.

g^e. herbe Johan¹⁰; anglice, Seynt
 Jones uurt¹¹.

Herba Christofori¹² est arnoglosse
 similis sed minora habet folia et
 albiora, florem habet croceum et
 15 durum.

Herba Sancti Petri¹³, herba para-
 lesis¹⁴ idem, plures habet flores.
 g^e. maierole¹⁵ [uel bonele¹⁶], an-
 glice cousloppe¹⁷.

20

2. epy.
 amoglosse.

6. hyaloyde.
 17. paralisis.

uitrum.
 20. coussloppe.

11. herbe Ion.

Saint.

13. similis est

¹ ὕαλος.

² A corruption of *Epiala febris* (ἑπιάλος πύρετος), which is falsely derived from ὕαλος. Bart. p. 19, '*Epiala feb[ris]*, est in qua vitreus humor in exterioribus partibus corporis est.' Matth. Silv. c. ccclxvi, '*Hyalon, Hyalen*, i. vitrum: inde empiala febris ab epi &c. . . unde dicitur epiale humor mutatus in flegma, et hialodo vitreum flegma.'

⁴ ὕαλοειδής.

⁵ Bart. p. 23, '*Herba Sancti Johannis, Herba perforata* idem, i. ypericon.'

⁶ Diosc. iii. 161, ὑπερικόν, οἱ δὲ ἀνδροσαίμων, οἱ δὲ κόριον, οἱ δὲ χαμαίπτρυν.

⁷ Bart. p. 38,

'*Scopa regia*, i. herba Sti. Johannis secundum quosdam.' App. '*Epiricum*, i. scopa regia.' ib. '*Hypericon*, scopa regia idem est.'

⁸ So called from the many minute punctures in the leaves. Gerarde, p. 541, 'in Latine *Hypericum*, in shops *Perforata*, of divers *Fuga dæmonum* . . . in French *Mille Pertuys*, in English S. John's wort, or S. John's grasse.' Fuchs, Hist. Stirp. p. 909, 'Vulgus herbariorum *Perforatam* vocat quod folia soli objecta innumeris foraminibus scatere, et omni ex parte punctis quibusdā pertundi videantur.'

⁹ Bart. p. 22, '*Fuga demonum*, herba Sancti Johannis.' Cf. It. *caccia diavoli*. Fuchs, H. S. p. 909, 'Fugam dæmonum aliqui quod superstitione quadam inducti fugare posse dæmones crediderint appellaverunt.'

¹⁰ *Herbe de S. Jean*, Cotgrave.

¹¹ St. John's wort.

¹² Bart. p. 44, '*Xpofora sive herba*

Xpofori folia habet rotunda aliquantulum ut pisa.'

¹³ Bart. p. 23

'*Herba Sancti Petri*, primula veris idem.' ib. p. 35, '*Primula veris* herba St. Petri idem, solsequium idem, alia est ab herba paralisi:' the variation being caused by the fact that *primula veris* is applied to the daisy as well as to the cowslip. Gerarde, p. 782, 'The greater sort, called for the most part Oxlips or Paigles, are named of divers *Herba S. Petri*.' Matth. Silv. c. ccclii, '*Herba Sancti Petri*, l. empetrum, id est paralesis, primula veris.'

¹⁴ Gerarde, p. 782, 'They are commonly called *Primula veris* . . . they are also named *Arthritica*, and *Herbæ paralisis*, for they are thought to be good against the paines of the joints and sinues.' Bart. p. 23, '*Herba paralisis*, i. couslop, alia est a primula veris.'

¹⁵ See ante, *Consolida media*, where the French name is *blauerole*. ¹⁶ This name too seems to be appropriated to the daisy; see ante, *Consolida minor*, which is glossed *wayseghe* (dayeseghe), uel *bonwort* uel *brosewort*.

¹⁷ Bart. p. 23, '*Herba paralisis*, i. couslop.' E. P. N. p. 60, *Hoc ligustrum*, a cowslowpe.' ib. p. 63, '*Hoc ligustrum*, a cowyslepe.'

- Herba Sancti Pauli**¹, fartellus idem, similis est artemesie nostre sed minora habet folia.
- Herba Sancti Pauli**², spergula idem, 5 similis est persillio nisi quod habet folia albiora et est amara, et dicitur persillium insipidum [alio nomine.]
- Herba fortis**³, absint[h]ium idem. 10 gallice aloyne, a^e. wermode.
- Herba catholica**⁴, allipiados idem, [respice ibi].
- [**Hasta regia**⁵, respice in rasta regia et in nepta.
- 15 **Herba uenti**⁶, uicetoxicon⁷, consolida minor⁸ idem, secundum Thed. capitulo de antrace.
- Herba pulicum** est idem quod eupatorium secundum quosdam, ut recitat J. Mesue in medicinis laxa- 20 tiuis, capitulo de eupatorio.
- Herba scelerata**⁹, i. apium risus, respice ibi. Et uocatur herba mirtillana siue brutacea¹⁰.
- Herba paralesis**¹¹, respice in herba 25 Petri.
- Hilla**¹², respice in mescara.
- Herba cancri**¹³, respice in centum galli.
- Herba benedicta**¹⁴, respice in cicuta. 30

1. sarcellus.
Herba catholica.

2. archemesie.
10. weremod.

4. alio modo Herba Sancti Pauli.

9. Herba fortis after

¹ Sim. Jan. '*Herba Sti. Pauli* in antidotario universali in quodam unguento ad plagas.'

² Matth. Silv. c. clxiii, '*Aspergula*, spargula, sic vocatur, a quibusdam rubra minor.' See post, Spergula minor. This may be the plant described by Gerarde, p. 1125, 'called *Sagina spargula* or Spurry, which is sown in Brabant, Holland, and Flanders, of purpose to fatten cattel and to cause them to give much milke.' *Persillium* may be for *psyllium*. ³ Bart.

p. 23, '*Herba fortis*, i. absinthium.' See ante, Absinthium. ⁴ Sim. Jan. '*Herba catholica* vocatur a quibusdam laureola.' Matth. Silv. c. cccl, '*Herba catholica*, id est meze-
reon, vel alimpiados, laureola.' Bart. p. 23, '*Herba catholica*, i. laureola.' See ante, Allipiados.

⁵ Bart. p. 23, '*Hastula regia*, i. woderove.' ib. p. 12, '*Astula regia*, woderove idem.' ib. p. 24, '*Herba muscata*, i. hastula regia, woderove.' See ante, Asta regia. Gerarde, pp. 94, 96, gives *hastula regia* as one of the names of *asphodel*, and it certainly would seem to be more applicable to it than to *woodruff*. Perhaps some manuscript confusion may have arisen between the words *asphodelus*, *asperula*, and *astula*. In this gloss it seems also to be identified with *nepeta*, or *cat-mint*.

⁶ Matth. Silv. c. cccliii, '*Herba venti major*, scatuncellum, id est paritaria (which must here mean not *pellitory*, but *wall penny-wort*, or *Cotyledon Umbilicus*), sed *herba venti minor* est consolida minor.' Bart. p. 24, '*Herba venti*, i. scabiosa secundum quosdam.' ib. p. 43, '*Venti minor*, i. consolida minor.'

⁷ Bart. p. 43, '*Vicetoxicon* herba est que valet contra toxicum.' ⁸ See ante. ⁹ Sim. Jan. '*Herba scelerata*, supra in botrachium.' Bart. p. 34, '*Herba scelerata*, i. apium risus.'

¹⁰ See ante, Botrachion. ¹¹ Herba paralyisis. ¹² That is *sausages*. ¹³ Sim. Jan.

'*Herba cancri*, supra in crispula.' See ante, Centrum galli. ¹⁴ This term is also applied to *avens*, which is called *Herb Bennet*. Matth. Silv. c. cccl, '*Herba benedicta* quid est lege fu, vel gariofilata.'

Herba mortifera, i. cicutia nigra.

*Herba yue*¹, respice in cornu ceruinum.

*Herba scripta*², respice in lingua ceruina.

*Hermico communis*³, respice in miconium.

*Herba muralis*⁴, paritaria idem.

*Hynnula campana*⁵, semperuiua idem. gall. jubarbe⁶, a^o. syngrene⁶.

*Herba muscata*⁷ maior et minor.

*Herba cerui*⁸, scolopendria⁹, lingua ceruina idem. g^o. cerflange, a^o. [hertestonge].

*Herba luminaria*¹⁰, flos[s]mus¹¹, tapsus barbatus [maior], filtrum idem. anglice cattetail uel feldwort. [Respice in flosmus.]

*Herba pigmentaria*¹², melissa idem, [respice ibi.]

*Herba policularia*¹³ maior et minor fetet, ualet contra epilenciam.

*Herba fullonis*¹⁴, borich idem. Respice in borax.

Herba occasionis, similis est rubie minoris. Quidam dicunt quod illa sit. Flores habet croceos minutos in stipite et inter singulos ordines foliorum habet spacium trium digitorum in stipite.

*Herba hircina*¹⁵, i. tetrahit, fetet ut hircus et est similis matris silue, foliis utimur. anglice swan[n]es-tonge.

Herba ereclea, peruinca idem. gall. et a^o. peruenke¹⁶.

10. syngrene. 13. cerlaunge. 17. feldwert. 19. melilla. 25. rubee.
29. digitum trium. 30. stipitem. Add *Herba rofaginis*, ypoquistidos idem. 31. hircyna.
35. erachea. 36. paruenke.

¹ Bart. p. 17, '*Cornu cerui*, i. herbive.' See ante, Cornu servinum. ² Sim. Jan. '*Herba scripta*, infra in scolopendria.' Matth. Silv. c. cecili, '*Herba scripta*, i. lingua cervina, scolopandria.' The name no doubt is due to the marks on the back of the leaves. ³ See post, Miconium. The reading may perhaps be *hæc mico-conis*. *μηκώνιον*. ⁴ Pellytory of the Wall. Gerarde, p. 331, 'it is commonly called *Parietaria*, or by a corrupt word *Paritaria*, because it groweth neere to walls, and for the same cause it is named of divers *Muralis*.' ⁵ *Enula campana*; see ante, *Elena campana*. The gloss has apparently got out of its right place: perhaps it was intended to explain *Esula*.

⁶ See ante, Ayzon. ⁷ Bart. p. 24, '*Herba muscata*, i. hastula regia, woderove.' ⁸ Gerarde, p. 1139, 'in shops *Lingua Cervina*, and falsly *Scolopendria* . . . in French *Langue de cerf*, in English *Hart's tongue*.'

⁹ Diosc. iii, 141, *σκολοπένδριον* . . . φύλλα ἔχει σκολοπένδρα τῷ θηρίῳ ὅμοια (i.e. the milliped). ¹⁰ Bart. p. 23, '*Herba luminaria*, tapsus barbatus idem.'

¹¹ *φλόμος*, Diosc. iv. 102. See ante, Flosmus. ¹² Bart. p. 23, '*Herba pigmentaria*, melissa idem.' ¹³ Pulicaris. App. '*Psyllon*, i. policularia.' See post, Persillium. Gerarde, p. 587, 'Fleawort is called in Greek *ψύλλιον*; in Latine *Pulicaria* and *Herba Pulicaris* . . . not because it killeth fleas, but because the seeds are like fleas.'

¹⁴ Sim. Jan. '*Herba fullonis*, supra in borit.' Bart. p. 23, '*Herba fullonis*, borich idem.' App. '*Saponaria*, burit, herba fullonis idem est.' ¹⁵ Bart. p. 24, '*Herba judaica*, tetrahit idem.' ib. p. 42, '*Tetrahit*, herba judaica est, rubea minor.' App. '*Hyrcina*, id est retrahit, fetet ut hircus.' Gerarde, p. 689, 'There is a kinde of Bawme called *Herba Judaica*, which Lobel calls *Tetrahit*.'

¹⁶ E. P. N. p. 63, '*Hec pervica*, a perwynke.'

- Herba sanguinaria**¹, bursa pastoris
idem. g^o. crisbone, a^o. purs[e]-
uu[o]rt.
- Herba Walteri** habet stipitem rectum
5 aliquantulum et diuisionem foli-
orum per gradus diuisam [?], redo-
let ut muscum. gall. muge de boys².
- Herba Roberti**³ similis [similis est]
aquilarie⁴, fetet et habet stipitem
10 tortum et rubeum et geniculatum
et flores et spinas ad modum acus
muscate minoris⁵, et ualet contra
cancrum et fistulam.
- Herba acetosa**, ascedula⁶ idem. g^o.
15 sorele⁷, anglice sourdok⁸.
- Herba pedicularis**, staphisagria⁹
idem, interficit pediculos.
- Herba meretricum**, meretricaria idem,
habet radicem rubeum, flores et
folia similia lingue hircine. 20
- Herbum**¹⁰ siue, ut alii dicunt, oro-
bum¹¹ nascitur ut lenticula, *seri-*
tur etiam, cuius aliud est pallidum,
aliud subrufum, et aliud album,
uires habet acres et diureticas 25
ualde. [Et] herbum elixum et
datum boues pinguescere facit¹².
- Herpillum**¹³, serpillum, [timbra¹⁴
idem,] pulegium montanum, g^o.
serfoil, a^o. brothuurt¹⁵. 30

2. tresbone. 15. surele. sourdokke. 19. et flores. 20. consimilia. 21. orobum
dicunt. 29. montanum idem. 30. brotheruurt.

¹ Bart. p. 38, '*Sanguinaria*, bursa pastoris idem.' The plant referred to is Shepherd's Purse (Capsella Bursa Pastoris): but *Sanguinaria* is more properly applied to knot-grass (Polygonum aviculare). E. P. N. p. 32, '*Polygonus et sanguinaria*, sæt is unfortredde.' ² E. P. N. p. 46, '*Hastula regia*, muge de bois, wuderove.' See ante, *Asta regia*. With regard to woodruff there seems to be some difficulty. It is hard to see how it came to be called *Hastula regia*. Perhaps the confusion may be due to the fact that the French *Muguet* was applied both to *woodruff* and the *Lily of the Valley* (Gerarde, p. 386). Both are scented, but only the latter could be appropriately called *Hastula regia*. In that case the reason of the name would probably be found in the shape of the leaf: cf. the name *gar-lic* (A. S. *gar*, a spear). The name *woodruff* is probably a translation of *Asperula* (the little rough one): at any rate, the name *woodrowell* (Gerarde, p. 1126), suggesting Fr. *rouelle*, is very much later than the name *wuderofe* (E. P. N. p. 12), which occurs in a vocabulary of the tenth century. Nemnich gives as the Dutch name for Woodruff, *Welriekend Ruuwkruid*: and as *ruuw* is the word for *rough*, the inference is that the Dutch *Ruuwkruid* and the English *woodruff* derive their name from the roughness of the plant. *Herba Walteri* seems to recall the German name *Wald-meister*. ³ Herb Robert. Gerarde, p. 939, 'it is called in High Dutch *Ruprecht's kraut* . . . and thereupon it is named in Latine . . . *Roberti herba*.' ⁴ See ante, *Aquilaria*. ⁵ See ante, *Acus Muscata*. ⁶ Acedula. E. P. N. p. 24, '*Accitulum*, jaces-sure.' ⁷ Cotgrave, '*Surelle*, sorrell.' ⁸ Sour-dock. ⁹ σταφίς ἀγρία, Diosc. iv. 153. ¹⁰ Ervum. ¹¹ ὄροβος, Diosc. ii. 131. ¹² Diosc. ii. 131, βούς δὲ λιπαίνει εἰ βρωθήῃ (vulgo λιπαίνει ἐφ' ὅδ' παρατιθέμενος). ¹³ ἐρπυλλος, Diosc. iii. 40. ¹⁴ θύμβρα, Diosc. iii. 39. ¹⁵ E. P. N. p. 42, '*Pollegia*, broder-wyrt, hæl-wyrt, dweorges drostle.' Gerarde, Supplement, '*Brotherwort* Puliol Mountain.'

- Herpentaria**, serpentaria¹, colubrina,
dragancia² idem. gall. et angl.
dragance³.
- Hermodactilis**⁴, centum capita idem.
5 [Respice in bisala et in zirin-
ga.]
- Hemecocalles**⁵, cathalepton, uel bul-
lus ematicus, folia habet et hastam
simile[m] lilio in initio, cum se-
perit se aperire, flores lilii sundere
10 solet iii uel iiii, sed postquam flo-
ruerit uiridem facit colorem, bonum
et odoratum.
- Hircina**⁶, hyposita, hipoas uel hiporis⁷,
15 cauda equina, cauda caballina
- idem. Herba aspera est, qua so-
lent polliri pectines et archus et
ciphi. anglice, schafwort⁸.
- Hyperob**⁹ herba est porrecta uirgultis
ultra cubitum cum geniculosis foliis¹⁰
per interualla distantibus, tanquam
quercus incisis et subalbidis.
- Hipporis**¹¹ aut anabis nascitur in locis
humidis et mont[u]osis, hastas
habet rufas et asperas et nodosas,²⁵
folia sunt acuta tenera et iuncto
similia. [Respice in hyrcina.]
- Hynos**¹¹ uel **hymom** uinum, inde
hyonomella¹², i. confectio uini
et mellis. 30

2. draguntena.

4. Hermodactilis before Herpentaria.

9. cepirit.

10. ostendere

14. yposata, hipoas uel hyporis.

16. solet.

17. arcus.

18. scherwrt.

28. hymon uinum idem inde hyonemella.

¹ Bart. p. 39, 'Serpentaria, dragantea, cocodrilla, columbrina idem.'² See ante,

Draguncea.

³ Dragons, Gerarde, p. 832.⁴ Gerarde, p. 161, 'the true Hermodactill

of the shops, which probably by all is adjudged to this tribe (meadow-saffron) though none can certainly say what floures or leaves it beares: the Roots are onely brought to us, and from what place I cannot tell: yet I conjecture from some part of Syria or the adjacent countries.' E. P. N. p. 17, 'Hermodactyla, crawan-leac.' ib. p. 37, 'Hermodoctula, uel tidolosa, crawan-leac.'

⁵ Diosc. iii. 127, ἡμεροκαλλίς, οἱ δὲ ἡμεροκατάλλακτος, . . . οἱ δὲ βολβός δ' αἰματικός, φύλλα ἔχει καὶ καυλὸν ὅμοιον κρίνω· ἀνθὴ δὲ ἐν αὐτῷ καθ' ἑκάστην ἀπόφυσιν γ' ἡ δ' τὴν σχίσιν τῷ κρίνῳ ἑοικυῖα ὅταν ἀρξῇται χαίνειν, τὴν δὲ χρώαν ἰσχυρῶς ὠχρὰν (var. ἐνανθῇ). Sim. Jan. 'Hemecocalles aut catalepton vel bulbus ematicus, Dya. folia habet, &c.'⁶ Perhaps a corruption of equina, as hyposita almost certainly is of equisetum.⁷ ἵππουρις, Diosc. iv. 46. App. 'Hiperiois, id est cauda caballina.'⁸ Gerarde, p. 1116, 'in English, Horse-taile, Shave-grasse and in some places Joyns. Shave-grasse is not without cause named Asprella, of his ruggednesse, which is not unknowne to women who scoure their pewter and woddren things of the kitchen therewith.' Cf. MS. Sloane 282, 'Hironia uel yronea, hiposita, cauda equina, cauda caballina ys a rowz herb w^t he which men polisschen combes, bowes and cuppes.'⁹ Sim. Jan. 'Hyperob, Dya. virga est porrecta uirgultis ultra cubitum, &c.'¹⁰ Sim. Jan. 'Hyporis, g. aut anabasis, Dya. nascitur, &c.' Diosc. iv. 46, ἵππουρις . . . οἱ δὲ ἀνάβασις . . . φύεται ἐν τόποις ἐφύδροις καὶ τάφροις, καυλία ἔχει κενά, ἐπέρυθρα, ὑποτραχία, στερεά, γόνασι διεληγμένα . . . περὶ δὲ αὐτὰ σχοινώδη φύλλα πικνά, λεπτά.¹¹ οἶνος. Matth. Silv. c. cccxvi, 'Hynon, i. vinum, inde hynomel i. vini confectio.'¹² οἰνόμελι.

Hymiotida ¹ , saporifera idem.	Herba pullicaris uel	} respice in per-
Hypomelidos, quedam poma sorbis similia.	Herba pollicaris	
Hues maratrum ² , feniculus idem, g ^o .	Herba nucaria, respice in spondilion.	15
5 fenoyl ³ , a ^o . fenkele.	Herba trutannorum ⁷ , tapsia.	
[Herba perforata, respice in Herba Johannis.	Herba judaica ⁸ , respice in tetrahith.]	
Hipoas, respice in hircina.	Iacea nigra ⁹ , gall. mathfelonn ¹⁰ , a ^o .	
Herba terrestris, pes pulli idem.	Bulwed ¹¹ uel hardhaw ¹² .	
10 Herba calida, pes millui ⁴ , catracta.	Iacea alba, scabiosa ¹³ id. g ^o . scabiose ¹⁴ , 20	
Herba bona ueneris, respice in co- lumbelua ⁵ .	a ^o . scabwort ¹⁵ .	
	Iacinctus ¹⁶ herba est florem habens	

1. saporifera. 2. Hypomellidos. 4. fenkele. 18. Mathefelonn. 19. hardhakke.
20. idem. scabiose. 21. schabwrt.

¹ ἵπνωτικά. Sim. Jan. 'Ipnōtica, g. sunt quæ somnum uel soporem faciunt. Ga. ad Paternianum.' Matth. Silv. c. ccclxvi, 'Hyponotica, hypnotica, i. saporifica. Ga. in dinamidiis.' ἵπνωτικῶς, Galen, Lex. Hipp. p. 584. ² ἰὸς μάραθρον. ³ Cotgrave, 'Fenoil, m. as fenouil, fennell.' E. P. N. p. 44, 'Feniculum, fanuil, fenecel.' ⁴ Pes milvi. See ante, Catrarca. ⁵ See ante, Columbaria. ⁶ ψύλλιον. ⁷ Bart. p. 41, 'Tapsia, i. herba trutannorum, de qua trutanni (i.e. beggars) solent facies suas aspergere ut leprosis assimulentur, et postea cum succo maratris et aceto se lavant et tota deletur infectio. Tapsia enim inflat vultum terentis.' Gerarde, p. 1030, 'if a man do stand where the winde doth blow from the plant, the aire doth exulcerate and blister the face and every other bare or naked place that may be subject to his venomous blast and poisonous quality.' ⁸ Gerarde, p. 689, 'There is a kinde of Bawme called Herba judaica which Lobel calls Tetrahith.' Bart. p. 24, 'Herba judaica, tetrahit idem.' ⁹ Bart. p. 24, 'Jacia nigra, matfelonn.' Gerarde, p. 729, 'it is called also Materfillon and Matrefillen: in English, Matfellon, Bulweed, and Knapweed.' ¹⁰ Compare the Welsh Madfelen. See Stow, Survey of the Cities of London and Westminster, fol. 1755, ii. 44, on the Church of St. Mary Matfelon. He relates that the murderer of a certain widow was set upon by the wives of the Parish who slew him out of hand: 'and for this fact it hath been said that Parish purchased that name of Mary Matfelon.' Strype, however, thinks it more probable that Matfelon is a word of Hebrew or Syriac extraction, 'signifying as much as quia nifer enixa est,' and so fitly applied to St. Mary: and that the church was founded by some knight that had dwelt in the Holy Land and dedicated to St. Mary with the Babe in her arms, which in those Eastern countries was called Matfelon. ¹¹ Bullweed, or perhaps Bullhead. ¹² Hardhead is one of the popular names for Knapweed. Gerarde, Appendix, gives Hardhow as a synonym of Marygolds. ¹³ The scaly appearance of the under surface of the plant probably marked it out as a cure for cutaneous diseases. ¹⁴ Scabieuse. ¹⁵ Gerarde, p. 793, gives Scab-woort as a name of Elecampane. ¹⁶ Diosc. iv. 63, ἰάκινθος φύλλα ἔχει ὅμοια βόλβω . . . κόμην ἐπικειμένην κυρτὴν ἀνθους πλήρη πορφυροειδοῦς, ῥίζαν καὶ αὐτὴν ἐμφερὲ βολβῶ, ἥτις σὺν οἴνῳ καταπλασθεῖσα λευκῶ ἐπὶ παιδῶν ἀνήβους τηρεῖν πεπίστευται.

- purpureum et radicem similem
bulbo, pueros a pubertate retinet.
Item **Jacintus** est quidam lapis.
Iarus¹, **gigarus**², barba aron, [alcon,]³
5 **pes uituli**⁴, [respice in] saturion,
rasga⁵ idem. gallice iaruse, a^o.
cokkowespitte.
Iauri, flos eius uitis agrestis.
Iasir⁶, i. seminis minuti.
10 **Iancia**, illafeos⁷, lappa maior, lap-
pa lappago, bardana⁸, diaglitis
idem, gallice, gletonere⁹, anglisce
clote¹⁰.

Ion¹¹, folia habet minora quam ed-
era et nigriora in corio, hastam¹⁵
in medio in qua capitellum
et flos odoratus et purpureus,
nascitur in locis umbrosis et as-
peris.

[**Tuncus triangularis**, i. **ciperus**¹².] 20

Iusquiamus¹³, caniculata¹⁴, simpho-
nica¹⁵, cassilago¹⁶, dens caballinus¹⁷
idem. gall. henesbane¹⁸ uel henne-
dewole¹⁸. Respice in canicu-
lata. 25

Iimix¹⁹, uacca iuuenis idem.

2. bulbo. 6. iarouse. 9. Iafir. 11. dyaglitis. 14. *Jovis barba*, themolus,
sticados citrinum idem. minora habet. 23. an. hennebane uel henedewole. 26. Jimix
after Juniperus.

¹ See ante, Barba Aaron.

² Gigarus seems to have been produced out of Iarus, as Gerobotana out of Hierobotane (E. P. N. p. 14) and Gerarchia out of Hierarchia, and thus to betray an Italian origin.

³ See ante, Alcon.

⁴ From the shape of the leaf. Gerarde, p. 834, 'in shops *Iarus* and *Barba Aron*, of others *Pes Vituli* :—in Italian *Gigora*—in French *Pied d'veau*.'

⁵ Ante, '*Barba Aaron*, iarus, basga idem: angl. cokkowespitte.'
⁶ App. '*Iausir*. i. opopanax.' Sim. Jan. '*Iausur*, ara. opoponax.' Matth. Silv. '*Iasir*, *Iasiri*, i. semen iunci.'

⁷ Bart. p. 25, '*Illafeos*, i. bardana sive lappa inversa quod idem est.'

App. '*Ilafeos*, bardana, id est lappa inversa.'

⁸ Gerarde, p. 810, 'in shops *Bardana* and *Lappa major*; . . . in French *Glouteron*; in English, *Greate Burre*, *Burre Docke*, or *Clot Burre*.'

⁹ Cotgrave, '*Gletoner* as *Glattoner*, The Clote Burre.'

¹⁰ E. P. N. p. 46, '*Lappa*, bardane, clote.' ib. p. 37, '*Lappa*, clate οδδε clyf-wyrt.'

¹¹ Diosc. iv. 120, 'ιον πορφυροῦν φύλλον ἔχει μικρότερον κίσσον καὶ λεπτότερον, μελάντερον δὲ καὶ οὐκ ἀνόμοιον καυλίον ἀπὸ τῆς ῥίζης ἐφ' οὗ ἀνθήλιον σφόδρα εὐώδες πορφυροῦν φέται ἐν παλίσκιοις καὶ τραχέσι τόποις.'

¹² κύπειρος, Diosc. i. 4. Bart. p. 15, '*Ciperus*, junctus triangularis.'

¹³ ὑσκήμας, Diosc. iv. 69. App. '*Iusquiamus*, casilago, simphoriaca, verutaria (*marg. verrucaria*), canicularis idem est.'

¹⁴ See ante, Caniculata. E. P. N. p. 47, '*Iusquiamus*, chenille, hennebone.' Gerarde, p. 355,

'Hennbane is called . . . *Insana*, *Alterculum*, *Symphoniaca*, and *Calicularis*, . . . of Matthæus Sylvaticus, *Dens Caballinus*, *Milimandrum*, *Cassilago*.'

Apuleius, de Virt. Herb. c. iv, 'alii symphoniacam, alii calicularem appellant, alii dentariam.'

¹⁵ Perhaps συμφωνισκή. Bart. p. 40, '*Symphoniaca*, i. *iusquiamus*.'

¹⁶ Bart. p. 14, '*Cassilago*, i. semen *iusquiami*, *canicularis* idem.'

¹⁷ Diosc. iv. 69, 'ῥωμαῖοι ἰσάνα, δεινάρια.'

¹⁸ See ante, Caniculata. ¹⁹ Bart. p. 26, '*Jumex*, i. vacca juvenis.' Matth. Silv. c. cccxxvi, '*Iunis*, i. vacca iuuenis.'

- Juniperus**, gall. *gencure*¹, angl. *gost*².
[Respice in *alchionoidos*³ et in
amis⁴ et in *arciotide*⁵ et in *uernix*⁶ et in *agnus*.]
- 5 **Iusquiamatido-tizas**⁷ idem est quod
inicio, inicis, unde *iusquiamatismus*.
- Ius col[1]ex**⁸ est genus cuiusdam
collirii, fragile et subrubeastrum.
[i. inieccio.]
- 10 **Iuscalcus**⁹ acram habet in se quali-
tatem et euentoriam et purgatiuam.
- Iuiube**¹⁰ est fructus quidam maior
fabis.
- Ibiscus**¹¹, *altea* idem.
- 15 **Ictiocolla**¹², qui dicitur uenter techi¹³
- piscis*, emplastris cephalicis neces-
sariis miscetur confectionibus.
- Icerdatel**, iringe idem, radices sunt
herbe nascentes in losis saxosis
habentes folia sicut *cardus spinosa*,²⁰
et ex illis conficitur, et in conditum
loco ipsarum possunt poni pasti-
nasce ortenses.
- Idiosmum**¹⁴, *menta* idem.
- Igia**¹⁵ sanitas interpretatur, opiata est. 25
- Igroscopi**¹⁶, *stercus caprinum* idem.
- Ilex** frutex est quasi *geneste* uel *sauine*
sed mollior, flores facit albos.
- Ilaphe[os]**¹⁷, *sapa* idem.
- Ilafricos**, *bardana*, *lappa inuersa* idem. 30

5. *Iusquiamatido*. 6. *Iusquiamantissimus* i. inieccio. 11. *euentoriam*. *purgatoriam*.
12. *fructus quidam est maioris*. 14. *altera*. 18. *Icerdatel*. 19. *nascentis*. *locis*
20. *habentis*. 21. *3⁵ conditum*.

¹ App. 'Juniperi, i. zeneuer.' French *genièvre*, *genèvre*.

(perhaps *arceuthinetum*), *gost*. A. S. *gorst*, our *gorse*.

⁴ See ante, *Amis*.

⁵ See ante, *Arceotide*. ἄρκυθος, Diosc. i. 103.

⁶ Gerarde,

p. 1373, 'the gum of the Juniper tree is usually called of the Apothecaries *vernix*.' Bart. p. 16,
'*Classa vel glassa*, i. *vernix* vel *bernix*, viz. *gummi juniperi*.'

⁷ Sim. Jan. 'Inquimatizare,

i. *linire*, Alexan. de oculis primo capitulo. Item pro *iniicere*, Oribasius Capitulo de ulceribus
matricis. ἐγχυματίζω, ἐγχυματισμός, cf. Alex. Trall. (ed. Puschmann) ii. 7.

⁸ ἰδὲ σκώληξ,

Diosc. v. 92. Sim. Jan. 'Ius collex, *Dyascorides* est genus collirii fragile et subrubeastrum.'
⁹ ἰδὲ χαλκοῦ. Glossar von Siena (Hermes, vol. xviii. p. 540), 'Juscalcu, *lepetis calcu*, *spuma ferri*.' Cf. Paulus Aegineta. *Inieccio* must be intended to explain *Iusquiamatismus*.

¹⁰ Bart.

p. 26, 'Juiube, i. poma Sancti Johannis.'

¹¹ Sim. Jan. 'Ibiscus, *eviscus*, *altea* idem.

Cas. Fe. in antidotario. ἰβίσκος, Diosc. iii. 153. See ante, *Eviscus*.

¹² Sim. Jan.

'Ictiocolla grece apud *Dyascori*. Icthiocolla quod dicitur venter est ceti piscis.' Diosc. iii. 92,
ἡ δὲ ἰχθυόκολλα λεγομένη κοιλία ἐστὶν ἰχθύος κητώου . . . ὠφέλει δὲ εἰς τὰς κεφαλὰς ἐμπλάστρους.

¹³ Read *ceti*.

¹⁴ ἰδὲ οὖσμος, Diosc. iii. 36. App. 'Idiosmium, i. *mentha*.'

¹⁵ Sim. Jan.

'Igia grece quedam confectio in antidotario universali et est dictum sanitas.' ὑγεία or ὑγίεια.
¹⁶ Bart. p. 20, 'Erascos, i. *carprarum* *fimur*.' Compare αἰγῶν σπύραθοι, Diosc. ii. 98. Renzi,
Coll. Salernit. 'Igyoscopi, *stercus caprinum* idem.'

¹⁷ Sim. Jan. 'Ilafeos quidam exposuerunt

bardanamque et *lappa* major in antidotario universali in *mitridatico* magno vocatur.' Bart. p. 25,
'Ilafeos, i. *bardona* sive *lappa inversa* quod idem est.' App. 'Ilafeos, *bardana*, id est *lappa*
inversa.' Here *sapa* seems to be a misreading for *lappa*; and the gloss to be confused with the
next. Renzi, Coll. Salernit. 'Ilafeos, *lappa* (*var. sapa*) idem.'

Imbis¹ i. pes ciconie.

Inantis² uel **inanti**, flos uitis agrestis
uel uuē agrestis idem.

Iu³ uiola alba idem, et est alia rubea.

5 **Incuba**⁴, sponsa solis⁵, kalendula⁶
idem. a^o. goldwort⁷ uel rodeuurt⁸.
Respice in elitropia⁹.

Inanantium uel **inantum**¹⁰, i. flos
lambrusse¹¹.

10 **Inule**¹² gall. escaylonnes.

Inicion,¹³ i. coscini.

Imnile canales.

Incubus¹⁴ nomen est morbi, et nomen
demonis, et inde succubus id quod
sicut. 15

Iposmia uel **yposellina**¹⁵, herba
aquatica est nascens in locis aquo-
sis, habet folia foliis fabae similia,
unde a uulgō dicitur fabaria, ad tu-
mores ualet. a^o. lemeke uel lemoke. 20

Ipoquistidos¹⁶ i. succus fungi qui
crescit ad pedes rose canine.

2. flos uite.	6. goldewert.	ruduurt.	9. lambrusce.
11. costum.	12. lunube.	16. Ipozima.	10. <i>Inube</i> . <i>eschaloynes</i> .
			yposcellina.

¹ App. 'Iraber, pes ciconiæ idem est.'

² οἰάνθη καλεῖται ὁ τῆς ἀγρίας ἀμπέλου καρπὸς ὅποτε ἀνθεῖ, Diosc. v. 5. Matth. Silv. c. cccxviii, 'Iantiflas, i. flos uve uitis agrestis.' App.

'Iantis flos, id est flos uuē agrestis.'

³ ἴον, Diosc. iv. 120. App. 'Io, i. viola alba.'

⁴ Intubum, endive. App. 'Intiba, i. cichorea.' Bart. p. 25, 'Intuba, solsequium, cicoreaque sponsaque solis.'

⁵ App. 'Sponsa solis, elitropia, solsequia, cichorea, intyba idem est.'

⁶ Bart. p. 14, 'Calendula, i. solsequium.' ib. p. 26, 'Kalendula est herba crescens in hortis portans florem rubeum vel croceum, de quibus floribus faciunt sibi iuvenulæ coronas, solsequium idem.' Gerarde, p. 741, 'The marigold is called *Calendula*, it is to be seene in floure in the Calends almost of every moneth: . . . in English, Marigolds and Ruddes.' ⁷ E. P. N. p. 32, 'Solsequia, golde.'

⁸ E. P. N. p. 63, 'Hoc solsequium, a rode.'

⁹ See ante, Eleutropia.

¹⁰ Matth. Silv. c. cccxxiv, 'Inantum id est flos lambrusce.' See ante, Inantis. App. 'Inantis, flos solificii.' ib. 'Inantes, i. flores qui silfio vocantur.'

¹¹ Gerarde, p. 871, 'Blacke Bryonie is called . . . *Vitis sylvestris*, . . . notwithstanding it much differs from *Labrusca* or *Vitis vinifera sylvestris*, that is the Wild Vine.' E. P. N. p. 11, 'Labrusca, wingerd.' ib. p. 46, 'Labrusca, hundes-berien.'

¹² E. P. N. p. 57, 'Hec *hinnula*, a scalyone.' MS. Ashm. 1470, 'Innule, scalones.' Cotgrave, 'a scallion, oignonnette, oignon sectil, oignon fendu, sive.' ib. 'Oignonnette, a Scallion, or a wild onion.' ib. 'Sive, a Chiboll, hollow leeke, Scallion.' ib. 'Eschallotte, a cive or chive.' Gerarde, p. 170, gives *Ascalonites*, Scallions: and we have in E. P. N. p. 24, 'Asclonium, cipa,' and ib. p. 27, 'Ascoloma, cipe.' ib. p. 33, 'Scolonia, cipe.' ib. p. 81, 'Scalonia, cype leac,' all apparently from Ascalon.

¹³ Renzi, Coll. Salernit. 'Inicion, id est costum (var. costum).'

¹⁴ Bart. p. 24, 'Incubus nomen est morbi.'

¹⁵ ἰππο-
σέλινον, Diosc. iii. 61. The description is that of Brooklime (*Veronica Beccabunga*). See ante, *Faba*.

¹⁶ Platearius, Circ. Inst. 'Ipoquistidos fungus est qui reperitur circa pedem rose caninæ.' Sim. Jan. 'Ipoquistidos . . . est succus barbe ircine secundum Avicennam que est fungus qui nascitur in radice rose canine.' Bart. p. 25, 'Ipoquistidos est succus fungi qui nascitur ad pedem rose caninæ.' According to Gerarde (p. 1281), the Holly Rose is called in Greek κίστος or κίσθος, and of divers *rosa canina*, though not properly. The fungous excrescence growing from its root is called ἰποκιστίς, and from it is extracted (p. 1275) a juice called in shops Hypocistis.'

Ipopia¹ uel yepiosa, tenebrositas idem. Ipotesis, i. cataracta in oculis. Ipgias, i. uiridis. 5 Iria maior et minor Galieni, ysopus idem. Iringi aut iringion² aut nux agrestis, secacul³, cardobanis⁴ idem. Herba est spinosa, crescens iuxta mare, 10 folia habet ad modum holin⁵, cuius radices ponuntur in electuariis. [Respice in icerdatel.] [Innoticum⁶ i. sompniferum, secundum Platearium in iusquiamo et 15 mandragora.	Illafeos, respice in iancia. Interficiens patrem⁷, respice in pes uituli. Inpitigo⁸, respice in serpigo. Ixion⁹, respice in camelionte alba.] 20 Ision¹⁰, i. centaurea, cuius duplex est species, maior et minor. Maior facit florem croceum, minor subrubeum. Isacotidis uel isacotidix¹¹ salix idem. 25 a⁹. salgh¹². Isculi¹³, uermes siue lumbrici terreni idem. Mirabiliter consolidant nervos incisos. angl. angeltwychches 14 uel maddokkes¹⁵. 30
--	---

1. ypopiosa. 5. Galieni. 7. yringion. 10. holinis? 21. Isyon. 23. fecit. creceum. 25. ysacotididix, silex. 29. angletwiche. 30. maddokk.

¹ ὑπόπιον. Sim. Jan. 'Ippopios vel ypopia secundum Pau. est sanies collecta sub cornea oculi.'
² ἰρύγγιον, Diosc. iii. 21. ³ Bart. p. 38, 'Setacul, i. sigillum Sanctæ Marice vel yringi secundum quosdam.' App. 'Secacul, i. eryngium.' ⁴ Sim. Jan. 'Iringus, dicitur a quibusdam cardopanis.' Glossar von Siena (Hermes, vol. xviii. pt. 4), p. 537, no. 251, 'Eringio, cardupan;' and ib. p. 541, no. 356, 'Iringio, pane calido.' See ante, Cardo panis. ⁵ Its regular name is Sea Holly; cf. E. P. N. p. 39, 'Ulcia, hollen.'
⁶ ἰπνωτικός. Platearius, circ. Inst. 'Iusquiamus, ... virtutem habet enoticam.' ib. 'Mandragora ... virtutem ymotoicam habet, i. soporiferam.' ⁷ Matth. Silv. c. cclxxvi, 'Interfactor patris sui, quid est l. sathimon, comarus.' ib. c. clxxviii, 'Comarus, grec. arab. catilabinch, vel hautanchi, lati. strangulator patris sui, vel ficus lupi vel suborborio.' κόμπος, Diosc. i. 185.
⁸ Impetigo. Bart. p. 25, 'Inpetigo est scabies sicca.' ⁹ Diosc. iii. 8, ἰζὶαν . . . ἐκάλεσαν διὰ τὸ ἐν τισὶ τύποις ἰζὶν εὐρίσκεσθαι πρὸς τὰς μέσας αὐτοῦ, ᾧ καὶ ἀπὸ μαστίχης χρῶνται αἱ γυναῖκες.
¹⁰ Apparently a corruption of *limnesion* (λιμνήσιον, Diosc. iii. 7). See ante, Centaurea minor. ¹¹ Matth. Silv. c. cclxxvi, 'Iscia, i. salix.' Renzi, Coll. Salemit. (iii. 295), 'Isacotidis, vel isacodinx (var. isacodix) id est, siler.' This gloss may perhaps be explained by that immediately below, 'Isacodis, idem similiter, (ισαχῶς, i. similiter). The last syllable of *ισαχῶς* may have been misunderstood, and confused with *cos, cotis*, a flint, whence the reading of Sloane, 'ysacotididix, silex.' *Silex* then becomes confused with *salix*, and we have the extraordinary jumble in the text, which is increased by the Greek name for *salix*, *ιτέα*, Diosc. i. 135.
¹² Our *sallow* (Gerarde, p. 1391). ¹³ Bart. p. 26, 'Ysculi sunt vermes terræ, i. lumbrici.' App. 'Iusculi sunt vermes terranei.' ¹⁴ Wright's Vocabularies (ed. Wülcker), i. 122, 'Lumbricus, renwyrn vel angeltwicce.' ib. p. 320, 'Lubricus, angeltwicca.'
¹⁵ Ib. p. 594, 'Lumbricus, an^{co}. a maddock.' Bart. p. 15, 'Cinices, an. mazekes.'

Isita, serpens idem.

Isacodis¹ idem similiter.

Kalendula², sponsa solis³, incuba⁴
idem. anglice golduert⁵ uel
5 rodes⁶.

[**Katariacum**⁷, i. rasura cornu cer-
uini.]

Kacabre⁸, i. genus uernicis.

Karmesit⁹, i. fructus tamarisci.

10 **Keisim**¹⁰, i. leuisticus.

Kufordafin¹¹, i. cinamomum.

Kitran¹² id est pix.

Kist¹³, i. mensura.

Kicirdei, i. ordeum fractum.

Kycec¹⁴, i. frutex cuiusdam gummi,¹⁵
dragagantum.

Kromios¹⁵ uel **caromios** idem, calidam
et extenuatoriam habet substan-
tiam, unde emoroydas appetit im-
posita. 20

Labulla¹⁶ uel **anabulla**¹⁷ idem. Genus
est titimalli maioris cuius lac expel-
lit serpentem et aufert verucas ma-
nibus frequenter intinctis, lac dico
desiccatum a sole quod dicam²⁵
uniuersos expellit lumbricos.

2. i. similiter. 4. golduert. 5. rudewert. 8. Kakabre. 10. Keysim. 12. i.
pix. 14. Kycirder. 17. Kronios uel caromios karannos aut karamios. 19. aperit.
23. aufert verrucas.

¹ See ante, Isacotidis. ² Bart. p. 14, 'Calendula, i. solsequium.' ib. p. 26, 'Kalendula est herba crescens in hortis portans florem rubeum vel croceum . . . solsequium idem.' App. 'Calendula, i. solsequia nostra.' ³ See ante, Eleutropia. ⁴ See ante, Incuba. ⁵ E. P. N. p. 32, 'Solsequia, golde.' ⁶ Ib. p. 63, 'Hoc solsequium, a rode.' ⁷ MS. Sloane. 282 (Bray), 'Kateriacum, rasura cornu cervini, shauyng of an herteshorne.' App. 'Catariorori, id est rasura cornu cervini.' 'Cataricon, i. rasura de cornu cervino.' ⁸ Sim. Jan. 'Karabe vel ut quidam kakabre est gummi arboris secundum Avicennam.' Bart. p. 14, 'Cacabre vulgo dicitur lambra' (i. e. amber): ib. p. 26, 'Kacabre, i. lambre. Karabe, i. vernix.' App. 'Cecabre, i. genus vernicis.' ⁹ Sim. Jan. 'Karmezith exponit Avicenna quod est fructus tamarisci.' ¹⁰ Sim. Jan. 'Keisim, ara. leuisticum ut patet ex concordia Dya(scoridis) et Avi(cennae).' Bart. p. 26, 'Keysim, i. leuisticum.' ¹¹ Matth. Silv. c. cccclxxi, 'Kufordasin, i. cinamomum vel species ejus.' App. 'Cheufendafu, i. cinnamomum.' ¹² Sim. Jan. 'Kitran, a. grecus dicitur kidria vel kedria . . . latine cedrian dicunt, gummi cedri . . . est Kitran vel alkitran notum apud nos.' Bart. p. 9, 'Alchitram, i. pix.' ib. p. 10, 'Alquitran, pix liquida idem.' ¹³ Sim. Jan. 'Kist, ara. nomen mesure . . . auctoritate Gal. que ex ea est Romana est libra una et semis.' Bart. p. 26, 'Kyst, i. st. i. et ss.' Renzi, Coll. Salernit. iii. 296, 'Kist est pondus libræ semis.' ¹⁴ Matth. Silv. c. cccclxxi, 'Kikide, i. dragantum.' ¹⁵ κρόμμυον, Diosc. ii. 180. Sim. Jan. 'Kromyon, grece cepe.' App. 'Crominum, i. cepa canina.' ib. 'Cromon, i. cepa.' ib. 'Chara-minon, i. cepa.' ib. 'Chiomidion, i. cepa.' ¹⁶ Sim. Jan. 'Labula species est titimalorum.' App. 'Labula, id est genus tithymalli maioris, cuius lac expellit serpentes.' ¹⁷ See ante, Anabulla maior.

Labar¹ nascitur circa aquam et in ipsa aqua, habet folia pusilla et rotunda et flocellum exalbidum.

Ladanum² uel **ladanus** dicitur nasci
5 de rore celi, et restringit reuma capitis. Confortat etiam cor et cerabrum adorando; manna³ similiter nascitur ex diuersis arboribus super quas cadit ros, inde recipit
10 hanc proprietatem.

Labrum ueneris⁴, cardo⁵ idem, folia

habet lata et maculas albas in foliis, ualet contra opilacionem splenis et epatis, semine utimur, anglice sough thistil⁶. [Respice in camelionta.]¹⁵

Labana, i. grossus pannus laneus.

Lana succida⁷, i. lana non lota.

Lagopas⁸ dicitur a similitudine pedis leporis, nascitur in pratis et locis ubi oliue habundant.²⁰

Lagana⁹ de pasta fiunt [et sunt] azima¹⁰ et lota, a^e. pankakus¹¹.

2. rotundula. 3. flocellum. 7. cerebrum odorando. 14. foghtistel. 18. leporis pedis.
22. lata. campastes.

¹ Sim. Jan. 'Labar, Dyas. nascitur circa aquas et in ipsa aqua, &c.' E. P. N. p. 8, 'Sion, þ is laber.' Diosc. ii. 153, Σίον τὸ ἐν ὕδασι, . . . οἱ δὲ λαουβέρδε. Matth. Silv. c. cccclxxxiii, 'Labar, i. lentigo que nascitur juxta aquas, folia habet rotunda et flocellum exalbidum.'

² Bart. p. 27, 'Ladanum dicitur nasci de rore celi.' λάδανον, Diosc. i. 128; Plin. Hist. Nat. xxvi. 30. ³ Bart. p. 29, 'Manna est quoddam dulce quod fit de rore cadente super quasdam herbas vel arbores certis temporibus.' Plin. Hist. Nat. xii. 32. 4, 'Micas concussu elisas mannann vocamus.'

⁴ The name *labrum Veneris*, like Ἀφροδίτης λουτρόν, belongs to the Teasel, and, like δίψακος, is due to the water standing in its leaves. Teasel is also called χαμαιλέον (Diosc. iii. 11), and hence arises a certain confusion between it and the χαμαιλέον λευκός and μέλας of Diosc. iii. 8, 9.

⁵ E. P. N. p. 52, 'Hic cardo, cardoun.' ib. p. 59, 'Hic cardon -nis, media correpta, thystylle.' Wright's Vocabularies (ed. Wülcker), p. 570, 'Cardo, an^o. a thystell, or a tesell.' ib. p. 733, 'Cardonis est herba multum fullonibus apta.'

⁶ See ante, Cameleonta alba, 'Folia habet albedine maculata, angl. southistel (var. foghtistel).' Bart. p. 27, 'Labrum Veneris, an. wokethistel.' ib. p. 27, 'Lactucella, endivia, scariola, sowethistel idem sunt secundum quosdam.' ib. p. 37, 'Rostrum porcinum, an. sowethistel.' ib. p. 38, 'Scariola, lactucella, lactuca agrestis idem, an. sowethistel.' Wright's Vocabularies (ed. Wülcker), p. 608, 'Rostrum porcinum an^o. sowthystell.' Catholicon Anglicum (ed. Hertage), 'Fawthistelle, labrum Veneris.' The suggestion there made (p. 124) that *fawthistelle* might represent A. S. *fāhpistel* (coloured thistle) would suit the description *maculas albas in foliis* and also the name *Carduus varius*. Cf. Wright's Vocabularies. p. 163, 'varius vel discolor, fah.' Gerarde, p. 1161, 'The Blacke Chamæleon is called in Greeke χαμαιλέον μέλας . . . in English the Chamæleon Thistle, or the Thistle that changeth itselfe into many shapes and colours.'

⁷ Bart. p. 26, 'Lana succida, i. non lota.' Varro, De Re Rustica, ii. 11, 6, 'tonsura tempus inter equinoctium vernum et solstitium, cum sudare cœperint oves, a quo sudore recens lana tonsa succida est appellata.' App. 'Lana succida, i. mollificata, et ab animali recenter educta.'

⁸ Diosc. iv. 17, λαγώπους . . . φύεται δὲ ἐν τρασιαῖς. ⁹ λάγανον. App.

'Libana, i. lagana.' Wright's Vocabularies (ed. Wülcker), p. 591, 'Langanum, an^o. a pancake.' ¹⁰ ἄζυμα. ¹¹ Catholicon Anglicum (ed. Hertage, 1881), 'a Pancake, opacum, laganium.' ib. 'Cramkake, collirida, laganium.'

Lapis calamiaris¹, emachites², quo
uel magnes³ et guit idem.

Lapis magnetis⁴ inuenitur in India
in litore maris oceani, [serdene
5 idem. Respice in eracles et in
magnes.]

Lapis lincis⁵ dicunt quidem quod
fit de urina lincis tempore petu-
lancis, qui induratur et transit in
10 lapidem.

Lapis armenicus⁶ a regione illa sic
nominatus est.

Lapis agapis⁷ siue lazuli⁸ blauui est
colore satis bonus idem fit azu-
rium⁹.

15

Lapis pirites¹⁰ lapis est a quo per
alisionem *calibis* uel alterius duri
corporis euolat ignis, sed G. in
epistolis ad Glauconem exponit
lapis pirites, i. lapis miliaris¹¹, quem 20

1. calaminabis.	emachithes.	2. giro.	3. Yndia.	4. littore.	7. quidam.
8. lyncis.	petulancie.	11. armenis.	13. lapis lazuli.	14. coloris.	inde fit.
20. quod.					

¹ Sim. Jan. 'Lapis calaminaris supra in cadimia, et infra in ponfolinx et in tutia.' Cotgrave, 'Calaminaire, pierre calaminaire, a yellowish Minerall, or stone, whereby copper is turned into brasse.' ib. 'Calamite, the Adamant, Loadstone or Magnes stone; also a kind of Cadmia, or the stuffe that cleaves unto the yron rods wherwith melting copper is stirred.' Information on precious stones will be found in The Natural History of Gems or Decorative Stones, by C.W. King, Lond. 1867.

² Plin. Hist. Nat. xxxvi. 25. 3, 'Haematites magnes sanguinei coloris.' Cf. Galen (ed. Kühn), vol. xii. p. 204.

³ App. 'Lapis magnetis, i. gyro uel calaminaris.' Renzi, Coll. Salernit. iii. 296, 'Lapis magnetis et calaminaris et guir idem.'

⁴ μαγνήτης λίθος, Diosc. v. 147.

⁵ App. 'Lapis lyncis fit de urina lupi ceruini.' Bart. p. 27, 'Lapis lincis dicunt quidam quod fit de urina lincis tempore petulantiae, quæ induratur in lapidem.' Matth. Silv. c. ccccxliv, 'Lapis lincis, Evax, fit de urina lupi ceruarum micta et in montibus coagulata.' Diosc. ii. 100, τὸ δὲ τῆς λυγγός, ὃ δὴ λυγγούριον καλεῖται, ἅμα τῷ ἐξουρηθῆναι λιθοῦσθαι πεπίστευται. Cf. MS. Sloane 282, 'Lapis lincis comeþ of þe uryne of a wolf ypissed, and on þe hylles and munteynes crudded.' Cf. Plin. Hist. Nat. xxxvii. 11, 4, and viii. 57, 2. Evax is said to have been a king of Arabia, and to have written a book on gems. There is a prose work on the names of gems, professing to be by him (Bodl. MS. Hatton, formerly 100, now 76), while that in verse (the *Lapidarium* quoted by Vincent of Beauvais) is really the work of Marbodus or Marbodeus of Rennes, who died in 1123 (see Fabricius, Bibl. Græc. vol. xiii. pp. 154, 155). See Marbodei Dactylothea, 8°. Basle, 1555. Theophrastus, De Lapid. c. 52.

⁶ Bart. p. 27, 'Lapis armenicus dicitur a regione illa.' Ἀρμένιον, Diosc. v. 105.

⁷ De Laet, de Gemmis, Lugd. Bat. 1647, p. 195, 'Agapis lapis, nomen corruptum est ex Achate.'

⁸ Perhaps the *κνανός* of Diosc. v. 106.

⁹ Fr. *azur*, corrupted from *lazur* through *l'azur*, the name being derived from *Lajwurd*, where the *lapis lazuli* is found (cf. Skeat's Dict. sub *azure*).

¹⁰ Sim. Jan. 'Lapis pirites apud Dya. et Gali. in Epistola ad Glauconem est marchasita.' πυρίτης λίθος, Diosc. v. 142. Plin. Hist. Nat. xxxvi. 30. 2, 'Clavo vel altero lapide percussi scintillas edunt.' Galen (ed. Kühn), vol. xii. p. 199.

¹¹ With *miliaris* compare Plin. Hist. Nat. xxxvi. 30. 1, 'Molarem quidam pyriten vocant, quoniam sit plurimus ignis illi.' Cf. Theophrastus, De Lapid. c. 19 and 40.

quidam dicunt de lapide lato supra quem solet ignis construi¹.

Lapis molipddides² similem uirtutem habet scorio plumbi et lauatur similiter.

5 [Labrusca, respice in ampelion et inana³.

Lacancemon, respice in pacemon.]

Lapis frigijs⁴ quo in frigia interfectores utuntur, unde et nomen accipit, utilis est colorem uiridem habens.

Lapis gacatus⁵ inuenitur in Licia circa ripam fluminis qui gauces
15 appella[n]tur, colore niger et aridus.

Lapis celidonium⁶ inuenitur in uentre irundinum, cuius due sunt genera s. niger et rufus qui tolluntur

capitibus pullorum hirundinum ex²⁰ nido et fissis eorum uentribus inueniuntur.

Lapis electorius⁷ inuenitur in uentribus gallorum gallinaceorum, cristallo similis uel aque limpide,²⁵ hunc qui⁸ secum habuerit inuictus erit. Mulieribus prodest portare qui uolunt place[re] uiris.

Lapis crisolitus⁹ lucidissimus est similis auro. 30

Lapis exebonus¹⁰ albus est et speciosus que solent aurifices aurum limpida-
dare.

Lapis lazuli¹¹ uena terre est de qua fit lazulum quod multum assimilatur³⁵ [in aspectu] celesti coloris. [Respice in lapis agapis.]

Lapis phireus, qui miniscus [dicitur],

2. quam. 3. molipddides. 10. accipit.
17. uentribus hyrundinum. 21. confissis.
32. quo. 38. saphireus. iuniscus est.

13. gagatis. 14. quod gautis.
23. allectorius. 28. que uolunt.

¹ Renzi, Coll. Salernit. iii. 296, *constitui*.

ἀνάλογον ἔχει τὴν δύναμιν τῇ σκωρίᾳ· πλύνεται δὲ ὁμοίως.

² Diosc. v. 98, καὶ ὁ μολυβδοειδὴς δὲ λίθος

³ See ante, Iancia.

⁴ Diosc.

v. 140, λίθος φρύγιος ᾧ οἱ βαφεῖς ἐν Φρυγίᾳ χρῶνται ὅθεν καὶ ὠνόμασται . . . ἄριστος ὁ ὥχρος. Sim. Jan. *infectores*.

⁵ γαγάτης, Diosc. v. 145, γεννᾶται ἐν Λυκίᾳ κατὰ τινα ποταμοῦ εἰς τρυσιν . . .

καλεῖται δὲ ὁ ποταμὸς Γάγας. ⁶ Read *capitis pullis* with Sim. Jan. *capitibus pullorum*, Evax in Bodl. MS. Hatton, 76. Diosc. ii. 60, χελιδόνος νεόσσους τοὺς ἐκ τῆς πρώτης νεοσσοποιίας, αὐξομένης τῆς σελήνης, ἀνατέμων εὐρήσεις ἐν τῇ γάστρῃ λίθους, ἐξ ὧν δύο λαβὼν ἕνα ποικίλον καὶ τὸν ἕτερον καθαρὸν, κ.τ.λ.

⁷ Plin. Hist. Nat. xxxvii. 54. 5, 'Alectorias vocant in ventriculis gallinaceorum inventas, crystallina specie, magnitudine fabæ; quibus Milonem Crotoniensem usum in certaminibus inuictum fuisse videri volunt:'. cf. ἀλέκτωρ, ἀλεκτρυών. ⁸ Matth. Silv.

c. cccxci, 'qui secum habuerit inuictus erit ut multis probatum est . . . mulieribus proderit portatus qui uolunt placere viro.'

⁹ Sim. Jan. 'Lapis crisolitus, lucidissimus est et colore auri.' Cf.

Plin. Hist. Nat. xxxvii. 42. ¹⁰ Plin. Hist. Nat. xxxvii. 58. 1, 'Exhebenum Zoroastres speciosam et candidam tradit qua aurifices aurum poliunt.' It is thought by De Laet (p. 128) to be the same as lapis Samius.

¹¹ Platearius, Circ. Inst. 'Lapis lazuli, vena terre est de qua fit lazulum . . . est autem lapis lazuli qui multum assimilatur colori celestino.'

corpora præbet integra et boni coloris et sudorem multum fluentem compescit.

Lapis epistiten¹ rubicundus et dilucidus nascitur in Corintho.

Lapis galactides² color est cinereus et gustu dulcis, hic post balneum ieiunie datus cum mulso uel aqua copiam lactis ministrat.

Lapis medus est niger sed *tritus* emittit croceum colorem, est autem duplicis potencie, bone et male, nascitur apud fluuium fasin.

Lapis berillus³ lucidus est et clarus, similis oleo.

Lapis smaragdus⁴ portatus⁵ auget substantiam pecunie⁶.

Lapis alabastrites⁷ uirtutis est laxatiui.

Lapis corallus⁸ maximas habet uirtutes, nam qui portat nunquam capietur ab ullo medicamine, nec a fulminea umbra.

Lapis cristallus⁹, uires habet stipticas.

Lapis asius¹⁰ in Alexandria tantummodo inuenitur, optimum est ad usum medicine.

Lazarum¹¹, i. asafetida, [respice in asar].

Lasar lacrinum est herba que silifer appellatur, que in multis locis in similitudine ferule crescit, folia habens cretase maiora quasi appium.

Lacura¹² crissiculum habet oblongum

3. compeccit. 4. episciten. 6. colore. 8. lemne. 13. Fasium. 14. est oleo. 25. Alexandria. 29. lacrimum. similiter. 31. similitudinem. 32. circa se. quoniam appium. 34. Lactura.

¹ Albertus Magnus, De Lapidibus (Ven. 1542), p. 184, 'Epistrites lapis est natus in mari rutilans et rubicundus.' Matth. Silv. c. ccccxx, 'Lapis episthites secundum Albe. est lapis in mari natus rutilans et rubicundus, nascitur in Corintho.'

² Diosc. v. 149, ὁ δὲ γαλακτίτης . . . ἐν τε φροσ τὴν χροάν, γλυκὺς πρὸς τὴν γένειν. Plin. Hist. Nat. xxxvii. 59. 1, 'in educatione nutricibus lactis fecunditatem . . . facere dicitur.'

³ Matth. Silv. c. cccxcviii, 'Lapis berillus secundum Diosc. proprio cap. lucidissimus et est clarus, similis oleo.' Plin. Hist. Nat. xxxvii. 20. This word is supposed to be the origin of the French *briller*, our *brilliant*, and the Ger. *Brille*, spectacles. See Brachet, *briller*, and Skeat, *beryl*.

⁴ σμάραγδος. Cf. Plin. Hist. Nat. xxxvii. 17. ⁵ It was thought to be good for the eyes, and therefore seals made of it were worn: Theophrast. De Lapid. c. 44.

⁶ Albertus Magnus, De Lapidibus Preciosis (Ven. 1542), 'ferunt etiam quod auget opes et in causis dat verba persuasoria.'

⁷ ἀλαβαστρίτης, Diosc. v. 152. Galen (ed. Kühn), vol. xii. p. 204. ⁸ Evax (Bodl. MS. Hatton 100, now 76), 'Corallus lapis maximas habet vires . . . portans autem eum nunquam capietur ab aliquo medicamento nec a fulminea umbra immissa.'

κοράλλιον, Diosc. v. 138; Theophrastus, De Lapid. c. 67. ⁹ Evax (Bodl. MS. Hatton 76), 'Cristallus lapis uires habet stipticas.'

¹⁰ Ἀσσιος λίθος, Diosc. v. 141. ¹¹ *Laser* the juice of the *laserpitium*, Plin. xix. 15. 1.

¹² Diosc. iv. 164, λαθυρίς, οἱ δὲ καὶ ταύτην τιθύμαλον καλοῦσι. καυλὸν ἀνίσσει πῆχους τὸ ὕψος, κενόν, πάχος δακτύλου· ἐπ' ἄκρον δὲ αὐτοῦ μασχάλαι· φύλλα δὲ τὰ μὲν ἐπὶ τοῦ καυλοῦ ἐπιμήκη ὁμοία τοῖς τῆς ἀμνυδάλης, πλατύτερα δὲ καὶ λειότερα . . . καρπὸν δὲ ἔχει ἐπ' ἄκρων τῶν κλάδων τρίχωρον, περιφερῆ, ὥσπερ κάππαριν. See post, Lacteris. For *crissiculum* read *thyrsiculum*.

uastitate digiti unius, cauum, et in summo gerit ramulum diffusum et folia oblonga, fructum in summitate ramorum habens triangulum et subrotundum in modum capparis.

Lavendula¹, gall. et angl. lauendre.

Lactuca, huius sunt due species², s. domestica et agrestis, endiuia agrestis idem, anglice et gall. endyue[t].

10 **Lactuca domestica**, gall. et angl. latewes³.

Lacterides⁴, cathapucium⁵, nomen est herbe et seminis eiusdem, et est genus titimalli. Lacterides, quando simpliciter ponitur, pro semine intelligitur.

Lacta⁶ alio nomine dicitur orobus orobonis, gumma est de qua urina [et] humana fit per carminum.

Lactanea, id est tepida.

20

Lax⁷ simpliciter bonum est solutorium uentris et bonos *nutriens* humores.

Lacteris⁸ multi istam lacteridem putant, hastam habet in longitudinem cubiti sed inanem, in grossitudine 25 digiti unius, in qua capitellum rotundum, folia in hasta sunt oblonga sicut amigdale sed oblongiora et leuiora.

Lanceolata⁹, quinqueneruium¹⁰, plantago minor idem est. g^o. launcele¹¹, a^o. ribuurt¹² uel fanuurt¹³.

8. endyua.
simplex.

11. Ietuse.
31. lancele.

18. et urina humana.
32. ribwert. fauwert.

20. i. tepida.

21. Lac

¹ E. P. N. p. 45, 'Lavendula, lavendre.' ² The *θρίδαξ ἡμερος* and *ἀγρία* of Diosc. ii. 164, 165. ³ E. P. N. p. 57, 'Hec lactuca, letys.' ib. p. 65, 'Hec letusa, letuse.'

⁴ *καταπότιον*. Cf. Diosc. iv. 164, τὰ σπέρματα . . . λαμβανόμενα ἐν καταπότι. ⁵ Bart.

p. 27, 'Lacca est gumma herbæ.' Sim. Jan. 'Lacca est gummi rubicundum quo tincture fiunt.' Renzi, Coll. Salernit. iii. 296, 'de qua cum urina umana fit carminium.' Bod. MS. Ashm. 1470, 'Lacca orobo orobonis alio nomine gumma est de qua et urina humana fit carminum' (in a later hand pictores utuntur). Carminum seems to be our carmine, which is said to come to us through the Low Latin *carmesinus* (cf. French *cramoisi*) from the Arabic *kermes*. See Du Cange, s. v. Carmesinus, and Skeat's Dict. Carmine and Crimson. Cotgrave, 'Lacque, sanguine, rose or rubie colour. The true Lacca is an Armenian gumme used in the dyeing of Crimsons, and afterwards, (grown artificiall) employed by Painters.' Bailey, 'Lacca a gum or rather wax (made as some say by a kind of winged ants) hard, brittle, clear, and transparent, brought from India, &c., and used in painting, varnishing, &c. Also a certain red gum issuing from certain Trees in Arabia of which the best hard sealing wax is made.' Gerarde, p. 1534, 'Indian Lacke is called in shops Lacca, in Italian Lachetta . . . Paulus and Dioscorides (call it), as some have thought, Cancamum.' (Diosc. i. 23.) See ante, Bovis lacta.

⁶ Diosc. ii. 75, γάλα κοινῶς μὲν πᾶν εὐχνημον, τρώφιμον, μαλακτικὸν κοιλίας. ⁷ See ante, Lacura. ⁸ E. P. N. p. 44, 'Lanceolata, launceleie, ribbe.'

⁹ Bart. p. 36, 'Quinqueneruia, lanceolata, plantago minor idem.' ¹⁰ Cotgrave, 'Lancelée, Ribwort Plantaine, Lambestongue.' ¹¹ Ribwort Plantain. ¹² This word seems to be

allied to the Ger. *Fahne*, and to refer to the pennon-shaped leaf of the plant. Compare the name *fane* (see ante, Elpha and Folium Elphion), which, according to Gerarde, Supplement, is given to the white flour de luce. In this case the name seems to have been replaced by that of *flag*. Another allied word is *bemerfan*; see ante, Atanasia (margin and note).

- Langra**¹, *i. pomum silvestre*.
Lappacium acutum², *parella*³, *paradella* idem. *g^e. parele*⁴, *anglice reddokke*.
 5 [**Lappacium maius**⁵, *personacia* idem.
Lapis erathus⁶, }
Lapis adamas⁷, } *respice in magnes*.
Lactucella⁸, *respice in sacrofularia*⁹.
Lanceolata aquatica, *respice in boryth*¹⁰.
 10 **Lappago**, *respice in iancea*¹¹.]
Lappacium rotundum¹² et *singulatum* idem, *crescit in terris aquosis*.
Lappacium aquaticum, *i. lappacium maius*, *angl. waterdokke uel edokke*¹³. [*Respice in ungula caballina*.]
 15 **Lappacium ortense** [*uel*]
- Lappacium ortolanum**, *paciencia*¹⁴
 idem, *folia habet ad modum lappacii aquatici*.
Lappa caprina¹⁵ *similis est equine sed tamen folia eius multo sunt maiora*. [*Respice in glis*.]
Lappula¹⁶ *quasi cicuta est sed habet foliorum album minutum, et heret pannis*.
Lappa inuersa¹⁷ *lata habet folia admodum admodum scuti*. [*Respice in barba elexis et in iancia et in illafricos*.]
 30 **Lapparia**¹⁸ *interpretatur liquidum, inde allumen lapparidis, i. allumen liquidum, de lappario*¹⁹ *insula ablatum*. Item Alexander *exponit lapparia*²⁰ *pro confectione de oleo et aqua coagitatis insimul*.
 35

4. rededokke. 12. scingulatum. 19. patientia. 24. minora. 27. Lappa inuersa after Lapitos. 33. aulatum.

¹ Renzi, Coll. Salernit. iii. 296, '*Langa*, i. id est pinum sylvestre.'
² *ὄξυλάπαθον*, Diosc. ii. 140.
³ Wright's Vocabularies (ed. Wülcker), p. 600, '*Parella*, an^o. dokke.' ib. '*Paradella*, an^o. the rede dokke.' E. P. N. p. 58, '*Hec paradilla*, a doke.' ib. p. 35, '*Dilla*, docca.'
⁴ Cotgrave, '*Parelle*, the hearbe Dockes, or the sharpe-pointed Docke; also Patience, Monkes Rhubarbe.'
⁵ Apparently a confusion of *Lapathum maius* with *Lappa maior*.
⁶ *λίθος Ἡράκλεια*. See ante, Eracles.
⁷ See ante, Adamans.
⁸ Bart. p. 27, '*Lactucella*, endivia, scariola.'
⁹ See post, Scrophularia.
¹⁰ See ante, Boryth.
¹¹ See ante, Iancia.
¹² Platearius, Circ. Inst. 'Et herba efficax est lapatum rotundum quod rotunda habet folia.'
¹³ Bart. p. 28, '*Lilium aquaticum*, an. edocke.' E. P. N. p. 16, '*Nimphaea*, ea-docca.'
¹⁴ Gerarde, p. 491, 'The Monk's Rhubarbe is called in Latine *Rumex sativus* and *Patientia* or Patience, which word is borrowed of the French, who call this herbe *Patience*.'
¹⁵ App. '*Lappa caprina* similis unguis caprine in foliis, sed tamen folia ejus multa minora.'
¹⁶ Gerarde, p. 1122, 'It is named in Greeke *Aparine*, in Latine *Lappa minor*.'
¹⁷ Gerarde, p. 810, 'The lesser Burre Docke is called in . . . shops *Lappa minor* and *Lappa inuersa*.' App. '*Lappa inuersa*, i. bardana.'
¹⁸ *λιπαρίας ἔχουσα*, Diosc. v. 122. Matth. Silv. c. ccccix, '*Liparidum*, i. liquidum, et est alumen limpidum, quidam tamen dicunt quod alumen liparidum dicitur quoniam de leparis insula fertur.'
¹⁹ The island of Lipara. Diosc. v. 122, *γεννᾶται δὲ καὶ . . . ἐν Λιπάραις*.
²⁰ *λιπαρά*, a form of plaster.

- Lapitos**¹ interpretatur minucio uel
latocare², i. nux parua.
- Lassana**³ similis est rapistro sed habet
acuciora folia superius.
- 5 **Laurus** alia est laciorum foliorum, alia
tenuiorum sed utraque uirtutis
feruentis sunt atque recorperatiue.
[Respice in anacochi.]
- 10 **[L]aureola**⁴, alipiados⁵, angelica⁶,
lepidon⁷, [herba catholica⁸], gin-
gelide idem, semen eius dicitur
conconidium⁹ et est similis lauro
in foliis, cortice et semine utimur.
gallice laureole.
- Laurus**, i. dampnis¹⁰. Inde dampno-¹⁵
cocce¹¹ et dampnelicon¹², i.
oleum confectum ex oleo et baccis
lauri.
- Laxonatis**¹³, mercurialis, lenochides¹⁴,
calfu idem. 20
- Leuiticus**¹⁵, angl. *louache*¹⁶.
- Leporina**¹⁷, priapismus¹⁸, satunion¹⁹
idem.
- Lepida**²⁰ s. squama, inde lepidos

1. Laptos. 2. lactocare. 6. utreque. 7. recorperatiue. 16. dampneleon.
24. squama.

¹ λεπτός. Sim. Jan. 'Lepton, grece macrum minutum tenue subtile, &c.' ² λεπτόκαρνον, Diosc. i. 179. Sim. Jan. 'Leptocarea, g. avellana arbor, s. leptokareon avellana fructus quasi parua nux.' ³ λαμψάνη, Diosc. ii. 142. E. P. N. p. 16, 'Arboracia vel lapsana, cal.' App. 'Armoracia, i. rapistrum.' ⁴ Diosc. iv. 147, χαμαιδάφνη . . . Ρωμαῖοι λαυρέολα. ⁵ See ante, Allipiados. ⁶ App. 'Laureola, alipiados, angula, semen eius cocognidium, consimilis lauro in foliis et cortice, semine utimur.' ⁷ Lepidon, gingelide idem would seem to be an intruding gloss, in no way related to laureola. Diosc. ii. 166, γιγγίδιον, οἱ δὲ λεπίδιον. ⁸ Bart. p. 23, 'Herba catholica, i. laureola.' ⁹ Diosc. iv. 170, θυμέλαια . . . ἐκ ταύτης ὁ κνίδειος κόκκος, καρπὸς ὤν, συλλέγεται. ¹⁰ Apparently δάφνης, which comes to be mistaken for a nominative form. See ante, Daucus asininus. ¹¹ δαφνόκοκκος. See Bacce Lauri. ¹² δαφνέλαιον, Diosc. i. 49. ¹³ Renzi, Coll. Salernit. iii. 296, 'Laxanatis, mercurialis, linotides, talsum vel talsa idem.' Gerarde, p. 332, 'It is called in Greek λινόσωστις . . . the Latines call it Mercurialis, . . . in French, Mercuriale, Vignoble, and Foirelle, quia fluidam laxamve alvum reddit, Gallobelgæ enim foize and foizeus, ventris fluorem vocant.' ¹⁴ Possibly a corruption of λινόσωστις, Diosc. iv. 188. ¹⁵ λιγυστικόν, Diosc. iii. 58. ¹⁶ Our Lovage. E. P. N. p. 43, 'Levisticum, luvésche, luvestiche.' Bart. p. 11, 'Apium levisticum, loveache.' E. P. N. p. 35, 'Libestica, lufestice.' ¹⁷ Gerarde, p. 225, 'Apuleius . . . saith it (serapias) is called Entaticos, Panion, and of the Latines Testiculum leporinus.' Cf. Marcellus, c. 25, 'qui testiculum leporinum jejunos comederit.' Apuleius, De Virt. Herb. c. xv, 'Græcis dicitur Satyrion . . . Itali priapiseon, . . . alii testiculum leporinum nominant.' ¹⁸ Bart. p. 35, 'Priapismus dicitur herba leporina, satirion idem.' ¹⁹ Diosc. iii. 134, σατύριον τὸ ἐρυθρόνιον . . . οἱ δὲ ἐντατικόν, οἱ δὲ πριαπίσκον ἡ μόριον (in the sense of γεννητικὸν μόριον, whence possibly the name Orchis Morio). App. 'Satyrion, i. priapiscus vel testiculi leporis.' ²⁰ Λεπίς, Diosc. v. 89. Bart. p. 27, 'Lepida, i. squama.'

- calcis**¹, i. squina eris uel scoria eris, i. batitura.
- Lethes**² dicitur fluuius infer[n]alis.
- Lites**³, i. obliuio, inde **ligeria**⁴, i. labor obliuiosus.
- Lepidum**⁵ quam multi gingion appellant herba est cuius folia uirtutem habent uiscidam et uulneranciam.
- Lepida**⁶ bina est que ex acutis cyprinis fit, que et pacia⁷ dicitur. Eligenda est solida et rufa⁸. Virtus est ei stiptica.
- Leontopodion**⁹, quam latini brumarium uocant, nascitur sepe cum tritico. Tirsis bispalmis et furcosis.
- Folia sunt similia cauliculo agresti, radix nigra rape similis, cuius iniectioe sciatice optimus probatur.
- Lempnias**¹⁰, i. arsenicum uel auripigmentum, sed **lempnia frigidus**¹¹ terra est sigillata, licet quidam exponunt lempnia frigidus pro auripigmento.
- Lempniscus**¹², tenta idem.
- Lemnía fragilis**¹³ terra est ex elamita sordida ubi miscetur sanguis caprinus.
- Lantapodion**¹⁴, i. pauca leonis, florem habet rubeum, foliis utimur.

4. Lites. liturgia. 7. est herba. 9. Lapida. 13. Leontopodion. 21. frigides.
23. frigides. 29. Lantapodion.

¹ λενίς χαλκοῦ. Bart. p. 27, 'Lepidos calcis, i. squama sive batitura æris.' ² Λήθη: cf. Plato, Rep. 621 A, εἰς τὸ τῆς Λήθης πέδιον . . . παρὰ τὸν Ἀμέλῃα ποταμὸν. ib. C, τὸν τῆς Λήθης ποταμὸν εὖ διαβησόμεθα.

³ Sim. Jan. 'Lethe, q. obliuio, que et enuestia (ἀμνηστία) dicitur a lete.' Matth. Silv. c. cccxcv, 'Lethes id est obliuio, inde lethargia id est obliuionis labor, erge i. labor sed ergon opus, inde faregon (πάρεργον) i. extra opus uel ocium.' ⁴ ληθαργία: cf. Galen (ed. Kühn), vol. ix. p. 409.

⁵ Diosc. ii. 166, γυγγίδιον, οἱ δὲ λεπίδιον. ⁶ Sim. Jan. 'Dya. Lepida inquit bona est que ex acutis cypris fit que et patia dicitur aut elitis.' Diosc. v. 89, λενίς δὲ ἡ μὲν ἐκ τῶν κυπρίων χαλκουργικῶν ἦλων παχεῖα, καλουμένη δὲ ἡλίτις κάλη. ⁷ παχεῖα, Diosc. v. 89.

⁸ Diosc. v. 89, ἐγκρίνοντες τὴν παχεῖαν καὶ ἔγκρινον . . . δύναμιν δὲ ἔχει στυπτικὴν.

⁹ Apuleius, De Virt. Herb. c. vii. 'Græci leontopodium dicunt . . . Latini flammulam vocant Veneris, iidem Brumatiam . . . nascitur sæpe cum tritico, thyrasis bipalmis, furcosis, foliis cauliculi agrestis similibus, radice nigra rape simili.' Cf. Diosc. iv. 129.

¹⁰ Diosc. v. 113, ἡ δὲ ληνία γεννωμένη γῇ . . . ἀναφερομένη ἀπὸ Λήμου τῆς νήσου. Bart. p. 27, 'Lempnias, auripigmentum idem.' See App. Lemprenas.

¹¹ Diosc. v. 113, ἣν οἱ ἐκεῖ ἄνθρωποι ἀναπλάσσοντες καὶ σφραγίζοντες εἰκόνη αἰγός, σφραγίδα καλοῦσιν αἰγός. Galen (ed. Kühn), vol. xii. p. 169, σφραγίδα Ληνίαν διὰ τὴν ἐπιβαλλομένην αὐτῇ σφραγίδα τῆς Ἀρτέμιδος ἱερᾶν. The passage in Galen contains a most interesting account of his own personal visit to Lemnos.

¹² Matth. Silv. c. cccxciii, 'Leuicus, lannicus, i. tenta.' ληνίσκος, that is, a tent or roll of lint dipped in some medicament. Cf. Celsus, vii. 28, 'implicitum in longitudinem linamentum (λημνίσκον Græci vocant) in aceto tinctum demittere.'

¹³ Sim. Jan. 'Dya. Lemnias frigus terra est ex cloaca sordida ubi miscetur sanguis caprinus.' Diosc. v. 113, ἀναφερομένη ἀπὸ Λήμου, τῆς νήσου ἐχούσης ἐλώδη τόπον, ἀκεῖθεν ἐκλέγεται καὶ μίγνυται αἵματι αἰγίῳ.

¹⁴ App. 'Lectapodion, i. planta leonis, florem habet rubeum.'

- Lentigo**¹ natat in aquis, cibus anatis^(i. dook) est. g^e. gardre uel ianney, a^e. enedechede².
- Lenticos**³ interpretatur capcio uel captiuacio. Inde **epilencia**⁴, i. superior capcio, i. cerabri, et **analempcia**⁵ et **cathalempcia**⁶.
- Lenticula**⁷ frequenter comesta caliginem oculis facit et indigestibilis est. g^e. lentillis⁸.
- Leptos**⁹ interpretatur minucio, unde **leptacareon**¹⁰, i. nux muscata s. auellana, **careon**¹¹ enim nux dicitur et **leptopericia**¹² diminucio ignis et **leptoneries**¹³, i. subtilis substantie medicamen.
- Leptofili**¹⁴, [id est] tenuis folii.
- Lepoeta**¹⁵, i. minuta intestina.
- Lepticos**¹⁶ interpretatur capcio.
- Leucopiper**¹⁷, i. piper album, **leucos**¹⁸ enim album interpretatur.
- [**Lentisci**¹⁹ semen folia corium et rami unam habet uirtutem cum radice, i. stipticam.]
- Leucoma**²⁰, i. albugo oculorum.
- Leucis**²¹ in floribus habet distantiam quod mellinum et album et purpureum florem ostendit, sed mellinus color medicine necessarius est.

2. ramee. 3. enedethe. 5. epilentica s. 6. superiorum capcio. cerebri. 7. analempsia. cathalempsia. 9. commesta. 11. lentilles. 15. leptoperita. 16. leptomeres. 18. Leptofili i. after Lepoeta. 28. quia mellinum.

¹ Bart. p. 27, 'Lentigo super aquam crescit, an^e. enedmete.' Duckmeat. Diosc. iv. 87, φακὸς ὁ ἐπὶ τελεμάτων. ² Read *Enedmete*, and cf. Promptorium Parvulorum, p. 140, 'Lenticula, endemete, for dookelyngys.' With *ened* (which is related to *anas*) compare Ger. *Ente*. See Wright's Vocabularies (ed. Wülcker), p. 131, 'Anas, ened.' The word *drake* (enterik) retains in its initial letter a trace of the lost word. ³ ληπτικός. Matth. Silv. c. cccxcv, 'Lepticos interpretatur capcio, inde epilentia, i. superiorum capcio vel lesio vel analensia, cathelensia.' ⁴ ἐπίληψις, Hipp. Foes. p. 216. ⁵ ἀνάληψις, Hipp. Foes. p. 743. ⁶ κατάληψις, ib. ⁷ Diosc. ii. 129, φακὸς βιβρωσκόμενος μὲν συνεχῶς ἀμβλυώπης, δυσπεπτος. ⁸ Also in English; cf. Wright's Vocabularies (ed. Wülcker), p. 664, 'Hec lens, a lentylle.' ⁹ λεπτός. ¹⁰ λεπτοκάρνον, Diosc. i. 179. ¹¹ κάρνον. ¹² Sim. Jan. 'Leptopiresia, g. minute febres.' App. 'Liptotaria, i. lenta febris.' Perhaps λιπυρία, an intermittent fever. Hipp. Foes. p. 53. ¹³ Sim. Jan. 'Leptomere dicitur id quod est subtilis substantie cuius contrarium est pachimere.' λεπτομέρης, Galen (ed. Kühn), vol. xii. p. 45. ¹⁴ λεπτόφυλλος. ¹⁵ Renzi, Coll. Salernit. p. 297, 'Leptaeta seu minuta intestina.' ¹⁶ ληπτικός. See ante, Lenticos. ¹⁷ Bart. p. 27, 'Leucopiper, i. piper album.' ¹⁸ λευκός. ¹⁹ Diosc. i. 89, σχίνος . . . στυπτικὸν ὄλον, καὶ γὰρ ὁ καρπὸς αὐτῆς καὶ τὸ φύλλον καὶ ὁ φλοιὸς τῶν κλάδων καὶ τῆς ῥίζης ἰσοδυναμεῖ. ²⁰ Sim. Jan. 'Leucoma, grece albūgo, λεύκωμα. ²¹ Sim. Jan. 'Leucis, Dy. duo sub hoc nomine facit . . . in floribus habet distantiam, &c.' Matth. Silv. c. cccxcv, 'Leucis, leucoīn, leucugio, i. viola alba.' Diosc. iii. 128, λευκούον γνῶρίμῳ ἔστιν ἔστι δὲ αὐτῆς διαφορά ἐν τῷ ἄνθει. ἡ γὰρ λευκὸν ἔστιν, ἡ μήλινον ἡ κυανοῦν ἡ πορφυροῦν εὐρίσκεται, ἔστι δὲ αὐτῶν εὐχρηστον πρὸς τὴν ἱατρικὴν χρῆσιν τὸ μήλινον. See post, Leucis.

- [**Leuisticus**¹, **keisim**² idem. angl. loueache³.
Lepidon⁴, respice in laureola.
Leo terre⁵, respice in meserion⁶ et in
 5 anabulla.
Lesera⁷, respice in opium quirrinacium⁸.]
Leucis⁹, i. uiola alba, proietorie est
 uirtutis et extenuatorie sed flos
 plus. Decoctio autem herbe men-
 10 strua prouocat.
Leuce¹⁰, duo sunt genera, una est mon-
 tana et ortina. [Montana folia
 laciore habet plus quam ortana],
 et hec est uiscida et semen eius
 15 lene et non arcuatum.
Lexiua¹¹ in caustica mittitur, et est ad
 usum medicine efficacissima ex
 cinere quercus.

Lilifagus¹², salvia agrestis idem, cuius
 flos uocatur esbrium¹³. [Respice²⁰
 in ambrosia et in elilifagus et in
 eupatorium.]

Lilium agreste¹⁴ habet stipitem ex-
 celsum ad modum lilii fere, folia
 fissa aliquantulum, florem indum²⁵
 uergentem in rubedinem.

Lilium¹⁵ omnibus est notum, cuius
 uires possunt remollire duricias
 neruorum, folia cocta et imposita
 ad combusta proficiunt loca, et³⁰
 vexationes serpentium curant.
 [Respice in elixemum et in lim-
 phea.]

Linerinum¹⁶, abrotanum¹⁷ idem. g^e.
 averoyne¹⁸, a^e. sotherwode¹⁹. 35

Libanotidos²⁰, rosmarinus²¹, dendro-

20. elbrium.

36. Libanotidos.

¹ See ante. ² See ante, Keisim. ³ Our *louage*. ⁴ Probably *λεπίδιον*,
 from Diosc. ii. 166, wrongly applied to laureola. See ante, Laureola. ⁵ Probably due to
 a confusion of *χαμέλαια*, Diosc. iv. 169, with *χαμαιλέον*. ⁶ Gerarde, p. 1401, 'Avicen
 and Serapio call Chamelæa or Spurge Olive, *Mezereon*.' ⁷ Bart. p. 27, 'Lasar, i. asafetida.'
 Plin. Hist. Nat. xix. 3, Laser. ⁸ Cyrenaicum. ⁹ See ante, Leucis. The con-
 tinuity of the description is broken by the intrusion of the four preceding glosses. Sim. Jan.
 'Leucis, i. viola alba proietorie est virtutis et extenuatorie sed flos plus, &c.' ¹⁰ *λεύκη*,
 Diosc. i. 109. App. 'Leuci, i. arbor populus.' Sim. Jan. 'Leuce est apud Dya. duo inquit sunt ei
 genera, una est montana et alia ortiua, &c. . . et semen eius lene et non amarum.' ¹¹ A
 form of *lixivia* or *lixivium*. Matth. Silv. c. ccccxciii, 'Lissivia inter caustica mittitur et est ad
 usum, &c.' Apparently quoted from Dioscorides. ¹² *ἐλελίσφακον*, Diosc. iii. 35. See
 ante, Elilifagus and Eupatorium. Bart. p. 28, 'Lilifagus, salvia agrestis idem.' ¹³ See
 ante. ¹⁴ Perhaps the *ξιφίον* of Diosc. iv. 20. ¹⁵ Matth. Silv. c. ccccii, 'Lilium
 omnes noverunt cuius vires possunt durities nervorum remollire, &c.' ¹⁶ See ante, Abro-
 tanum. It is quite possible that *linerinum* may be a corrupt manuscript variation of *averinum*
 cognate to the French *averoine*. Matth. Silv. c. ccccii, 'Est alia species lilii que dicitur lilium
 convallium et credo quod sit illud quod apud nostros pedemontanos vulgo *lo mughet* dicitur.'
¹⁷ *ἀβρότονον*, Diosc. iii. 26. ¹⁸ Bart. p. 12, 'Averoyne, i. southrenwode.' ¹⁹ Bart. p. 9,
 'Abrotanum, southrenwode.' ²⁰ Diosc. iii. 89, *λιβανωτὶς ἢ γ' Ῥωμαῖοι καλοῦσι ῥοσµαρίνου*
καὶ οἱ στεφανοπλόκοι χρῶνται ῥάβδοι εἰσι λεπταί, κ.τ.λ. ²¹ Gerarde, p. 1293, 'Rosemary
 is called in Greeke *λιβανωτὶς στεφανωµατικὴ*, in Latine *Rosmarinus coronaria*.'

libanum¹ idem, [et libantus, re-spice in olibanum.]

Libanocheis, i. flos roris marini, [re-spice in coniza.]

5 Lichospermatis², i. semen saxifragii.

Linaria³ stipites et folia habet ad modum lini et florem croceum.

Liquiricia⁴, gliconia⁵, glicoricia idem. g^e. regarice⁶, a^e. licoris⁷.

10 Litargium⁸ est fex argenti uel auri, siue spuma.

*Licinum*⁹, *lichinum* idem, g. *lynnoun*,

an. *meche*¹⁰ uel *wyk*¹¹.

Licium¹², i. succus caprifolii, oculus lucidi¹³ idem. 15

Lichitis¹⁴, mercurialis idem, [respite ibi.]

Linellion¹⁵, oleum quod fit de semine lini [idem].

Liristo¹⁶, i. flos eris usti. 20

Lithosmon¹⁷, granum solis, milium solis idem. g^e. et a^e. gromel¹⁸.

Lichos¹⁹ est nomen demonis. [G]lichos²⁰ grece, lapis latine.

5. saxifragie.
21. Lychosmon.

6. stipitem.
22. gromoyl.

8. lycorys.
23. et lithos.

18. Lyneleon.

20. Lyrisco.

¹ δένδρολίβανος.

² App. 'Lycosperma, i. semen saxifragiæ, uel grana solis.' Bart. p. 23, 'Granum solis, i. milium solis, i. gromil.' λιθόσπερμον, Diosc. iii. 148.

³ Bart. p. 28, 'Linaria, wilde flax.' Gerarde, p. 551, says of Toad-flax, 'the whole plant before it come to floure so much resembleth *Esula minor* that the one is hardly knowne from the other but by this old verse, *Esula lactescit, sine lacte Linaria crescit*.' See *Esula*.

⁴ Bart. p. 28, 'Liquiricia, i. glicoricia idem.'

⁵ See ante, Glicoricia: possibly γλυκώμα (?). App. 'Gliconse, i. liquiritiæ.'

⁶ Régisse. Cotgrave, 'Regalice, i. Lickorice.'

⁷ Liquorice.

⁸ Bart. p. 28, 'Lithargirum est fæx auri sive argenti sive eorum spuma.' λιθάργυρον, Diosc. v. 102.

⁹ ἐλλύχρινον. MS. Ashm. 1470, 'Licinium sive lichinium.' Wright's Vocabularies

(ed. Wülcker), p. 754, 'Hic lichinus, a^e. meche.'

¹⁰ Our match: cf. Cotgrave, 'Meiche, the weeke (or snuffe) of a candle, the match of a lampe;' and also *mesche*. Italian *miccio*. Tor-

rignano, 'Miccio, micco, a gunner's match, . . . also the wick or cotten of a candle;' also *miccia*.

¹¹ Our wick.

¹² λίκιον, Diosc. i. 132. Bart. p. 28, 'Licium fit de succo caprifolii, sed non fit apud nos.' Gerarde, p. 1333, says it is 'a strange thing and knowne to very few: the apothecaries know it not, who in stead thereof do use amisse the juice of the fruit of woodbinde.'

¹³ Bart. p. 32, 'Oculus licii, i. volubile majus, i. caprifolium. *Oculus lucidus*, i. licium.'

¹⁴ The name λιόζωστis, Diosc. iv. 188, has been variously corrupted: cf. Bart. p. 28, 'Linochides, i. mercurialis.' App. 'Linotes agria, i. mercurialis.' Possibly *lithitis* may be one of these corruptions. One of the names given in Dioscorides is χρυσιτίς.

¹⁵ Sim. Jan. 'Lineleon, oleum seminis lini.' λινέλαιον, formed like δαφνέλαιον.

¹⁶ Possibly a corruption of

λεπὶς χαλκοῦ, cf. Diosc. v. 89.

¹⁷ Sim. Jan. 'Lithospermon . . . et est milium solis apud nos.' λιθόσπερμον, Diosc. iii. 148. See ante, Lichospermatis, and Granum solis.

¹⁸ Grom-

well. ¹⁹ Sim. Jan. 'Litodemon, lapis demonis i. gagatis.' App. 'Lithodemon, i. lapis niger, qui de India venit.' Jet (γαγάτης) is described by Diosc. v. 145. Albertus Magnus, De Lapidibus Preciosis, ii. 7, 'valet etiam . . . contra fantasmata melancholica quæ quidam dæmones vocant.'

²⁰ λίθος.

Ligurrus¹ uel **ligurnus** lapis est bene dictus.

Lipoehomia² malefaccio sincopis exsolucio uulgariter idem quod
5 spasmus, i. defectus motus cordis, in dialipides siue dialipon³ idem quod defectus.

Lien⁴ est quod intestinum quod uocatur ieium, inde dicitur lienteria⁵
10 ut quidam uolunt uel a leuitate enterorum, i. intestinorum ut dicunt alii, et quidem exponunt lien, i. splen.

Lipania⁶, i. confectio olei et aque.

15 **Lirian**⁷ interpretatur fluere, inde co-

lerium⁸, i. medicina quelibet qua utimur in substantia liquida uel etiam quelibet que fluxum mouet ut suppositoria et similia.

Lichiasis⁹ interpretatur confirmacio 20 lapidis, et dicitur a lichos quod est lapis, inde lithobridos¹⁰, i. lapis rotundus, batron enim rotundus dicitur.

Lithes¹¹ interpretatur obliuio, inde 25 **litaria**¹² est mutata m in s, labor obliuiosus. Ergis enim labor dicitur, sed ergon opus est, inde parergon¹³, i. extra opus, i. ocium. 30

1. Ligurus.
13. spleon.
26. litargia.

6. inde dyalipides.
15. Lyrian.
colirium.
mutatus.

dyalipon.
16. que.

9. lyenteria.
22. lithodridos.

10. lemate.
23. batros.

¹ Sim. Jan. 'Ligurrus vocatur a multis urina lincis secundum Dyasc.' λυγγούριον, Diosc. ii. 100. See ante, Lapis lincis.

² Sim. Jan. 'Lippotomia, sincopis, Cas. Fe. defectio animi quam Græci lippotomiam vocant, &c.' Cassius Felix, c. 21, 'cum ingenti animi defectu quem lipothymian vocant.' λιποθυμία.

³ διαλιπών. ⁴ Matth. Silv. c. ccccci, 'Lien, i. intestinum ieium, et lien i. splen.' MS. Ashmole 1470, 'Lien i. quoddam intestinum quod jejunum vocatur.' See post, Meson.

⁵ λειεντερία, Hipp. Fœs. p. 522. Bart. p. 27, 'et dicitur lienteria a leuitate interiorum i. intestinorum.'

⁶ See ante, Lapparia. ⁷ Matth. Silv. c. cccclxxxviii, 'Larion interpretatur fluere, inde collirion est quelibet medicina qua utimur in solida substantia quæ commouet fluxum ut suppositoria et similia, unde appropriatum est hoc vocabulum ad signandum tamen illud quod ponitur in oculis.' ib. c. cccccxi, 'Lirion interpretatur fluere, inde collirium, &c.'

⁸ κολλύριον, Diosc. i. 1. Bart. p. 16, 'Collirium est quelibet medicina qua utimur in liquida substantia.'

⁹ λιθίασις. Matth. Silv. c. cccccxiv, 'Lithiasis, calculatio, interpretatur lapidatio a lithos quod est lapis, inde lithopotridus lapis rotundus.' ib. 'Litropotibus, id est lapis rotundus.' MS. Ashm. 1470, 'Inde litubotridos i. lapis rotundus.'

¹⁰ Perhaps λίθος βοτρυνειδής from βοτρυς. Cf. the description of Cadmia in Diosc. v. 84, ἔχουσα τὴν ἐπιφάνειαν βοτρυνώδη.

¹¹ λήθη. ¹² ληθαργία. Sim. Jan. 'Letargia . . . est obliuio, si dicis latargia non differt, nam quæ per ita literam apud grecos scribuntur consueuerunt latini in e transferre.' Bod. MS. Ashm. 1470, 'Lethes interpretatur obliuio, inde litargia e mutata in i, obliuionis labor ergos enim labor sed ergon opus.'

¹³ πάρεργον.

Licraponum¹, i. deponens dolorem.

Liriasio, [id est] assiduo.

Lipidos calcis², i. batitura eris.

Lichines³, i. impetigines.

5 Letrofilon⁴, i. liberans amicus.

Liris, asianus lapis idem.

Licena⁵ que supra petram marinam nascitur brionie cathaplasma adhibita fluxum sanguinis abstinēt,

10 tumorem compescit.

[**Linexinum**⁶, respice in abrothanium.

Ligurium⁷, respice in locium lincis.

Linozotis⁸, } respice in mercurialis

Linochides, } et in thalphi.

15 Limpnesia⁹, respice in centaurea minor.]

Lisimacion¹⁰ hastas habet maiores et tenues et fructuosas circa quarum nodos folia minuta habet, salicis similia, gustu stiptica, florem pur-

pureum aut aurosum, nascitur [in] **20** locis humectis, fluxum matricis abstinēt.

Lithospemon¹¹, eraclion uocatur propter fortitudinem seminis, folia habet similia oliue sed laciore et oblonga **25** et uirgas tenues in grossitudine iuncti, nascitur locis altis et asperis, uirtus est ei minctualis.

Licium¹² eligendus est intus colore rufo et de foris nigro, quod diuisum **30** brunnum non habet, stipticum est et coloris rufi et crocei. Aparent cum gustu amaro sicut est indicum quod melius est, caliginem [de] oculis detergit. **35**

Licium¹³ unde fit arbor est liceos appellata siue exaconton, folia habet buxo similia et spinosa,

2. i. assiduo.
23. Lichospemon.

4. inpetigines.
27. iumai.

5. Litrofilon.
32. apparet.

amicus.
36. licios appellata.

8. cathaplasma.
37. exaconton.

¹ λυσιπόνιον, Galen (ed. Kühn) vol. xii. p. 771.

² λεπὶς χαλκοῦ, Diosc. v. 89.

³ Sim.

Jan. 'Lichenes, idem Cassius impetigines inquit Greci lichenas vocant.' Cass. Felix, c. 11, 'Impetigines quas Græci lichenas vocant Latini vulgo zemas appellant.'

⁴ Renzi, Coll.

Salernit. iii. 298, 'Litronfilon, id est liberans amicos.' Possibly a confusion of λεπτόφυλλον with λύτρον φίλον.

⁵ Diosc. iv. 53, λειχὴν ὁ ἐπὶ τῶν πετρῶν, οἱ δὲ βρῶν καλοῦσι . . . τοῦτο καταπλασθὲν αἰμοβράγας ἴσθῃσι καὶ φλεγμονὰς παραιτεῖται.

⁶ See ante, Linerinum.

⁷ See ante, Lapis lincis.

⁸ λινόζωστις. ⁹ λιμνήσιον, Diosc. iii. 6.

¹⁰ Sim. Jan. 'Lisimachion,

Dyas, hastas habet majores et tenues et fructuosas, &c.' Diosc. iv. 3, λυσιμάχιον . . . καυλοῦς ἀνίσσι

πηχναίους ἢ καὶ μείζονας λεπτοῦς θαμνώδεις, ὧν παρὰ τὰ γόνατα φύλλον λεπτὴν ἐκφύσεις παραπλησίον

τοῖς τῆς ἱτέας, στυφόντων ἐν τῇ γένεσι, κ.τ.λ. ¹¹ Diosc. iii. 148, λιθόσπερμον . . . οἱ δὲ ἡράκλειαν

διὰ τὴν περὶ τὸ σπέρμα ἰσχνὴν ὕδην καὶ λιθόσπερμον καλεῖται· φύλλα ἔχει ὅμοια ἐλαίας, κ.τ.λ. . .

κλωνία δὲ ὀρθά, λεπτά, πάχος ὀξύσχοινον (note ὡς σχοίνου ut et Serap.) . . . δύναμιν δὲ ἔχει . . .

οἶρα ἀγεῖν. ¹² Diosc. i. 132, ἔστι δὲ κάλλιστον τὸ καϊόμενον λύκιον καὶ κατὰ τὴν σβέσιν τὸν

ἀφρόν ἐνερευθῇ ἔχον, ἔξωθεν μέλαν, διαφρὸν δὲ κίρρον ἄβρωμον, στίφον μετὰ πικρίας, χρώματι

κροκώδες, οἷον ἔστι τὸ ἰνδικόν . . . τὰ ἐπισκοτοῦντα ταῖς κόραις καθαίρει. ἄβρωμον means without

smell (βρώμος). ¹³ Ib. λύκιον ὃ ἐνίοι πυζάκανθαν καλοῦσι. . . τραχέα δὲ φιλεῖ χωρία.

nascitur locis spinosis. Est autem desiccatae uirtutis et ex contrariis sibi compositum.

Licina¹, hanc multi m[edici] coronam ponunt, unde confectio est olei liliaci quod greci susinum² uocant, uirtus est illi malactica, casus matricis componens et duricias soluens.

Libanotidis³ tria sunt genera, unum profert semen quod canteres uocant, folia habet maratro similia, sed laciore et obrotunda, super terram sparsa, uirgam in medio longam amplius cubito et radicem albam odorem habens thuris. Alterum⁴ genus libanotidis simile est sibi, sed semen habet latum et nigrum sicut spondilion sed non sic calidum, radix illi de foris nigra, de intus alba. Tercium genus libanotidis quod dicitur

acarpos⁵, i. sine semine est in omnibus, sed nec florem nec uirgam habet, nascitur locis saxosis et²⁵ asperis. Omnium⁶ folia cathaplasmis adhibita, emoroydas prohibent, tumorem iani tollunt, apost[h]emata curant.

Ligusticus⁷ multum nascitur in liguria³⁰ prouincia. Nascitur etiam in Monte uicino Alpibus, sed ciues panacellum uocant quod radix illius alba est et odorata similis panaci, cui uirtus una est cum panace, nascitur³⁵ in locis altis et asperis.

Lichitis⁸, quod latini genicularem, i. bellariam uocant, florem habet similem uiole sed paulo fuluiorem, cuius semen potui datum uentrem⁴⁰ mollit.

Litargirum⁹ nascitur ex arena molipdinis que combusta liquescit et sic refunditur, multi ex argento hoc

1. et autem.
albam.
33. quia radix.

6. liliati quam greci susinum.
17. libanotidis. semine simile est.
37. Lichitus quam latini.

11. quam cancreos.
28. ani.
44. et plumbo hoc faciunt.

14. medio
32. panacillum.

¹ Diosc. iii. 104, λυχνὶς στεφανωματική. ² Diosc. i. 62, τὸ δὲ σούσιον ὃ ἐνίοι κρίνινον καλοῦσιν.
³ Diosc. iii. 79, λιβανωτὶς δισσή, ἥ μὲν τις κάρπιμος . . ἥς ὁ καρπὸς κάχρυς καλεῖται, φύλλα δ' ἔχει μαράθρω ὅμοια, κ.τ.λ. ⁴ Ib. ἡ δὲ ἐτέρα κατὰ πάντα ἔοικυῖα τῇ πρὸ αὐτῆς, κ.τ.λ. ⁵ Ib. ἡ δὲ λεγομένη ἄκαρπος κατὰ πάντα ὅμοια οὖσα, κ.τ.λ. ⁶ Ib. πασῶν δὲ κοινῶς ἡ πᾶσα καταπλασθεῖσα λέια αἰμοβρόιδας στέλλει, κ.τ.λ. ⁷ Diosc. iii. 51, λιγυστικόν, φύεται μὲν πλείστον ἐν Λιγυρίᾳ . . ἐν τῷ καλουμένῳ Ἀπεννίνῳ ὅρος δὲ ἐστὶν ὁμοροῦν ταῖς Ἀλπεσι πάντες δὲ αὐτὸ καλοῦσιν οἱ ἐπιχώριοι οὐκ ἀλόγως, ἐπεὶ ἡ ῥίζα καὶ ὁ καυλὸς ἔοικε τῇ τοῦ Ἡρακλεωτικοῦ πάνακος, καὶ ἡ δύναμις ὁμοία καθέστηκε.
⁸ Sim. Jan. 'Lilicis, Dya. herba quam latini genicularem vocant, i. bellariam, florem habet similem uiole, &c.' Diosc. iii. 104, λυχνὶς στεφανωματική . . οἱ δὲ βαλλάριον, . . Ῥωμαῖοι γενικουλάρις, οἱ δὲ βαλλάρια, ἄνθος ἐστὶν ὅμοιον λευκοῖ, ἐμπόρφυρον δέ.
⁹ Diosc. v. 102, λιθάργυρος, ἡ μὲν τις ἐκ τῆς μολυβδίτιδος καλουμένης ἄμμον γεννᾶται χωνευομένης ἄχρι τελείας ἐκπυρώσεως, ἡ δὲ ἐξ ἀργύρου, ἡ δὲ ἐκ μολύβδου . . δύναμις δὲ ἔχει στυπτικήν . . σταλτικήν.

faciunt et plumbo. Virtus est ei
staltica, i. frigida et stiptica.

Lignum aloes¹, lignum amarum
idem, [xilocassia, respice in
xilon.]

Limphea aquatica², lilium aquaticum,
neniphar, ungula caballina aquatica³
idem.

Lympha⁴, i. aqua, inde **limphaticus**,
i. lunaticus.

Lingua ceruina⁵, scolopendria⁶, lin-

gua cerui, herba scripta⁷, splene-
tica⁸ idem. gall. cerflange⁹, a^e.
herttonge¹⁰.

Lingua hircina, folia habet spissa
iuxta terram et aspera superius.
gallice, lange de cheuvre¹¹.

Lingua auis¹², pigula idem, florem
habet album. g^e. pigule, a^e. stich[e]-
uurt.

*Lingua auis*¹³ quandoque sumitur pro
semine fraxini.

7. nenuphar.
15. hircina.

9. Limpha.
17. cheure.

11. scolopendria.
19. stichwort.

13. cerlaung.

14. hertistong.

¹ Bart. p. 28, '*Lignum aloes*, i. lignum amarum.' ² νυμφαία, Diosc. iii. 138, 139. Gerarde, p. 820, 'Water Lillie is called in Greeke, νυμφαία, and in Latine also *Nymphæa* . . . the Apothecaries call it *Nenuphar*.' Bart. p. 28, '*Lilium aquaticum*, an. edocke, flos ejus nenuphar.'
³ Bart. p. 43, '*Ungula caballina* est duplex . . . aquatica cujus flos dicitur nenuphar.' ⁴ Sim. Jan. '*Limpha*, aqua, inde limphaticus qui aquam timet ut est morsus a cane rabido.' Bart. p. 28, '*Limphaticus*, i. lunaticus.' ⁵ Hart's-tongue Fern: see ante, *Herba cervi*. Gerarde, p. 1139, 'It is called in Greeke φυλλίτης, . . . in shops *Lingua cervina*, and falsly *Scolopendria*, for it differs much from the right *Scolopendria*, or stone Ferne, . . . in French *Langue de cerf*, in English, Hart's tongue.' ⁶ Bart. p. 38, '*Scolopendria*, i. lingua cervina, spleneon idem.' Gerarde, p. 1139, 'Spleenwort . . . the true *Scolopendria* hath leaves . . . which when they bee withered are folded up together like a scrole, and hairy without, much like to the rough Bear-worme, wherewith men bait their hooks to catch fish.' The name comes from the resemblance to the σκολόπεινδρα or milliped: cf. Diosc. iii. 111, φύλλα ἀνίσχυν . . . ἐκ τῶν ὀπισθεν δὲ καθάπερ σκώληκος ἔχοντα ἀπηρητημένους λεπτούς.
⁷ No doubt from its being 'upon that side next the ground straked overthwart with certain long rough marks like small wormes hanging on the back side thereof.' Gerarde, p. 1137. ⁸ Diosc. iii. 151, ἀσπληνον, οἱ δὲ σκολοπένδριον, οἱ δὲ σπλήνιον . . . φύλλα ἔχει σκολοπένδρα τῷ θηρίῳ ὅμοια . . . δύναμιν δὲ ἔχει . . . σπλήνα τήκειν. ⁹ Langue de cerf. ¹⁰ Harts-tongue.
¹¹ Langue de chèvre. ¹² Bart. p. 27, '*Lingua avis*, i. stichewort, i. pigle.' Brit. Mus. Add. MSS. 15236, '*Lingua avis*, gallice pigle, latine vero pigla.' Bart. p. 34, '*Pigle*, i. stichewort.' Gerarde, Supplement, '*Pagle*, stitchwort.' The name *stichwort* seems to come from its being good 'against the paine in the side, stitches, and such like' (Gerarde, p. 47). Its name *Holosteum* (ὀλόστεον, Diosc. iv. 11) refers perhaps to its use in affections of the bones and joints, and it is at least worthy of remark that the cowslip, which was thought to have similar virtues, is also called pigle, pagle, or paigle. ¹³ Sim. Jan. '*Lingua avis* est semen fraxini.' Bart. p. 27, '*Lingua avis* . . . quandoque accipitur pro semine fraxini.' Compare the Italian *lingua d'uccelli* for the keys of the ash. Gerarde, p. 1472, 'The fruit like unto cods is called of the Apothecaries *Lingua avis* and *Lingua passerina* . . . it is termed in English Ask-keyes, and of some Kite-keyes.'

- Lingua passeris**¹, poligonia, proserpinata, centinodium idem. angl. swynesgarce.
- Linchiasis**², i. lapidacio.
- Lippos** siue **lippes** sunt lippitudines ut in Alexandro.
- Lingua canis**³, a^o. houndstong[e], [uel hareflex, cinoglossa idem.]
- Linguarium**⁴, assimilatur herbe Sti.
- Lixapericio**⁶ dicitur a lixa quod est aqua et pir quod est ignis, quasi adaquans ignem, i. minuens colorem.
- Locium**, i. urina.
- Locium suum**⁷ quisquis biberit percussum uipere sanat, et uenenis prodest, idropes in inicio curat.
- Locium pueri**⁸ bibitum othonominoitis curat.
- Locium caprinum** coctum et cum lana pessariis adhibitum dolores stomacicos (?) curat.
- Locium taurinum**⁹ mirra addita dolores aurium mitigat.
- Locium leporinum**¹⁰ cum spica nardi bibitum ydropes curat, infantibus urinam prouocat. Item locium caprinum hec omnia facit. [Respicere in arnoglossa et in plantago maior.]
- [**Lingua agni**¹¹ uel **lingua arietis**.]
- Lingua bouis**¹², buglossa.
- Lunacia**¹³, respice in merula.

3. swinesgras.
19. ydropes.

4. linthiasis.
20. pueri inuestis.

10. Johannis.
orthominoycos.

11. gulf.

12. Lixa periton.

¹ Bart. p. 27, '*Lingua passerina*, i. poligonia vel centinodium.' Gerarde, p. 565, 'Knot-grasse is called in Greeke πολύγονον ἄρβεν (cf. Diosc. iv. 4) . . . in shops *Centumnoda* and *Corrigiola*; of Apuleius, *Proserpinaca*; . . . in English, Knot-grasse and Swines-grasse; in the North, Bird's-tongue.'

² λιθίασις. See ante, Lichiasis.

³ E. P. N. p. 27, '*Canis lingua*, hundes tunge.'

κυνόγλωσσον, Diosc. iv. 127.

⁴ Bart. p. 28, '*Linaria*, i. wilde flax.' Gerarde, p. 555, 'Tode-flax is called . . . *Linaria* or Flax-weed and *Urinalis* . . . The same plant is also called *Scoparia* and *Herba Studiosorum* because it is a fit thing to make brooms of, wherewith schollers and students may sweepe their own studies and closets.' Bart. p. 38, '*Scopa regia*, i. herba Sti. Johannis secundum quosdam.'

⁵ Cotgrave, '*Linaire*, flax-weed, flainewort, wild flax, todeflax.' ⁶ Sim. Jan. '*Lixoperiton* medicamen feruores aptum lenire.' Matth. Silv. c. ccccxiv, '*Lixopericum*, i. medicamen infrigidativum.' MS. Ashm. 1470, '*Lixoperiton* dicitur a lixa quod est aqua et pir quod est ignis quasi adaquans ignem, s. calorem diminuens.' ληξιπύρετον, Reinesius, Var. Lect. pp. 201, 359.

⁷ Diosc. ii. 99, οὖρον ἀνθρώπου τὸ ἴδιον ποθὲν πρὸς ἐχιδνῆς δῆγματα ἀρμόζει καὶ πρὸς θανάσιμα καὶ ἀρχομένους ὕδρωπας.

⁸ Ib. τὸ δὲ τοῦ ἀφθόρου παιδὸς καταβροφούμενον ὀρθοπνοίας ἀρμόζει. Read orthopnoicos.

⁹ Ib. τὸ δὲ ταύρειον σὺν σμύρνῃ λειανθὲν καὶ ἐνσταγὲν ὠταλγίας παρηγορεῖ.

¹⁰ Ib. αἰγὸς δὲ ὕδρωπα τὸν ὑπὸ σάρκα πινόμενον μετὰ νάρδου στάχους καθ' ἐκάστην ἡμέραν.

¹¹ See ante, Arnoglossa.

¹² See ante, Buglossa.

¹³ Wright's Vocabularies (ed. Wülcker), p. 30. l. 18, '*Limax*, snegl,' ib. p. 31. l. 41, '*Marruca*, snegl.'

Lupipecten¹, respice in uirga pastoris.

Lumbrici², isculi idem, uermes terrestres.]

Locium linchis³ quod multi ligurium uocant, mox ut minxerit lapis fit quem multi electorum uocant, dolorem stomachi compescit.

Locium asininum⁴ bibitum nefreticos curat.

Lolium⁵, zizannia⁶, nigella⁷ idem. gall. nele⁸, a^e. kokkel, nascitur intra triticum, uirtus est ei ut putredinem uulneryum detergere possit et caneros tollit.

Loniomon⁹ herba est, tirsim habens lilio similem et folia bete similia, semen plurimum rubrum uel subrufum, redarguentis siue stiptice uirtutis.

Lonchites¹⁰ folia porro habet similia

sed laciore et rufa et multas uirgas super radices spansas super terram, radix similis glauco, nascitur locis asperis et siccis, radix eius cum uino bibita urinam prouocat. Et etiam secundum genus lonchitis¹¹, aspera habens folia sicut scolopendria sed asperiora, folia uulneribus imposita tumorem non admittunt, bibita cum aceto splenem desiccant.

Lethos¹² qui in pomeriis nascitur quam multi trifolium dicunt, succus ei melli mixtus et inunctus uulnera oculorum et argemecta et caligine limpidat.

Lotura plumbi¹³, uirtus est ei frigida et stiptica et parum plaustica et malactica et plectoria, alta uulnera replens, reuma oculorum abstinens.

4. quam multi. 10. Lolium. 11. cokkel. 15. Lomoinon. 20. habet porro.
25. Est etiam. 32. Lothos. 33. eius. 35. argemeta. 38. parem. 39. plectoria.

¹ E. P. N. p. 80, 'Pentilupi (i.e. pecten lupi), wulves comb.' App. 'Virga pastoris, i. lupi pect.'

² Matth. Silv. c. delxiv, 'Taratin ara. lat. isculi vel lumbrici terre.' See ante, Isculi.

³ Diosc. ii. 100, τὸ δὲ τῆς λυγγὸς ὃ δὴ λυγγούριον καλεῖται, κ.τ.λ. . . ἔστι γὰρ τὸ καλούμενον ἐπ' ἐνίαν ἡλεκτρον περρυγοφόρον. See ante, Lapis lincis.

⁴ Diosc. ii. 99, ὄνον δὲ παραδέδοται νεφρετικούς διγάζειν.

⁵ Diosc. ii. 122, αἶρα . . . 'Ρωμαῖοι λόλιον.

⁶ ζιζάνιον. Bart. p. 28, 'Lolium, zizannia idem.'

⁷ E. P. N. p. 42, 'Zizania, neele, cockel.'

⁸ Gerarde, p. 1086, 'Gith is called in Greeke μελάνθιον, . . . in shops Nigella, . . . in French, Nielle odorante.'

⁹ Cotgrave, 'Nielle bastarde, cockle.'

¹⁰ Diosc. iv. 16, λειμώνιον τὰ μὲν φύλλα ἔχει ὅμοια τεύτλῳ, καυλὸν λεπτόν ὄρθιον ἴσον ὥσπερ κρίνον, γέμοντα καρποῦ ἐρυθροῦ, στύφοντος τὴν γαστρίαν.

¹¹ Diosc. iii. 151, λογχίτις φύλλα ἔχει πράσῳ ὅμοια, πλατύτερα δέ, κ.τ.λ.

¹² Diosc. iii. 152, λογχίτις ἑτέρα, οἱ δὲ λογχίτιν τραχείαν, φύλλα ἀνίσχιν ὅμοια σκολοπενδρίῳ τραχύτερα δέ, κ.τ.λ.

¹³ Sim. Jan. 'Item lothos est arbor magna de qua facit aliud ca. scilicet de herba lothos inquit qui in pomeriis nascitur quam multi trifolium dicunt, &c.'

Diosc. iv. 109, λῶτος ἡμέρος, οἱ δὲ τρίφυλλον, φέεται ἐν παραδείσοις, ὃς χυλίσθεις καὶ μυγείς μέλιτι, κ.τ.λ.

¹⁴ Diosc. v. 95, ὃ πεπλυμένος μόλυβδος . . . δύναται δὲ ψύχειν, στύφειν, παρεμπλάττειν, μαλάττειν, πληροῦν τὰ κοιλώματα, στέλλειν τὰ ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς βέμματα.

- Lothos**¹ quam caligarii ros marinum
uocant arbor est stiptica et medio-
criter extenuatoria.
- Lupulus**² multum as[s]imilatur rubo
5 ferenti mora set spinis caret.
- Lupuli**³, lebleue.
- Lupinus**⁴, faba egiptiaca⁵ idem, cuius
ferina cum melle comesta aut
cum aceto bibita lumbricos ex-
10 cludit.
- Ludere semen**, i. cuscute seminis lini,
i. podogra lini⁶.
- Matricaria**⁷, mater herbarum⁸, arthe-
mesia⁹ idem. gall. la miere de
herbes uel *armoyes*, a^e. muguued¹⁰. 15
- Matricaria aquatica**¹¹ secundum
quosdam azarabaccara idem, cala-
mentum siluestre¹² idem. angl.
moderuurt¹³.
- Maratrum**¹⁴ tam semen quam herba 20
est, feniculus idem, quidam tamen
dicunt quod maratrum est semen
feniculi tantum gall. fenoyl¹⁵, a^e.
fenicle¹⁶. [Respice in hues.]

4. Lippulus.
des herbes.

7. egyptiaca.
17. azarabaccarra.

8. farina. commesta. 1
23. fenekle.

2. podagra.

14. mere

¹ Sim. Jan. 'Lothos arbor Dya. quam calligarii rosum vocant, &c.' Diosc. iii. 89, *λιβανωρίς ἢν Ῥωμαῖοι καλοῦσι βοσμάρνοντι καὶ οἱ στεφανοπλόκοι χρῶνται, κ.τ.λ.*

² Gerarde, p. 885, 'It is called in shops and in all other places, *Lupulus*: . . . in French, *Houblon*: in English, Hops.' With *Houblon* compare E. P. N. p. 34, '*Humblonis*, hege-hymele. ib. p. 4, '*Pollitricus*, ὅ is Humele.' ib. p. 5, '*Brionia*, ὅ is Humele.' Cf. also the name *Humulus Lupulus*.

³ Matth. Silv. c. ccccxxviii, '*Lublet*, i. lupullus.' ib. '*Lulep* est species volubilis, que dicitur lupullus.' ib. c. cccclxix, '*Jeblech* ara, gre. cussus, lat. volubilis.

⁴ Diosc. ii. 132, *θέρμος ἡμερος γιῶριμος, οὗ τὸ ἄλευρον σὺν μέλει ἐκλειχόμενον ἢ μετ' ὄξους πινόμενον ἔλμνθας ἐκτινάσσει.*

⁵ Bart. p. 28, '*Lupinus*, faba egiptiaca:' cf. Diosc. ii. 128, *αἰγύπτιος κύματος.*

⁶ Dodder of flax: see ante, Cuscute.

⁷ Fuchs, H. S. p. 54, 'Hodie *Matricariam* . . . quod uteri quem matricem vocant morbis medeatur.' Diosc. iii. 117, *ὃ δὲ ἐξ αὐτῆς χυλὸς . . . ἀγχει ἀπὸ μήτρας ὅσα καὶ τὸ ἐγκάθισμα.*

⁸ Macer, 'Herbarum matrem dedit *Artemisia* nomen, Cui Græcus sermo, justum puto ponere primo.' E. P. N. p. 42, '*Artimisie*, mug-wrt, merherbarum.' Bart. p. 29, '*Mater herbarum*, arthemisia idem.'

⁹ Bart. p. 11, '*Arthemisia*, *Armoyse* idem, muggewede.' ib. p. 20, '*Ermoyse* muggewede, arthemisia idem.'

¹⁰ Gerarde, p. 1104, 'in English, Mugwort.'

¹¹ No doubt as equivalent to *vulgago*, one of the names of this plant. See ante, Asarabaccara.

¹² Diosc. i. 9, *ἀσaron, οἱ δὲ νάρδον ἀγρίαν καλοῦσι . . . οἱ δὲ βάνχαρ.* Perhaps the smell may account for the names *calamentum silvestre* and *gariofilata agrestis*.

¹³ Gerarde, p. 705, 'The whole plant is of a very ranke smell and bitter taste. . . . It is called in our age *Cardiaca* . . . in French *Agripaulme*, in English, Motherwort. Some there be that make it a kinde of Bawme.' Bart. p. 36, '*Regina prati*, an. moderwort,' which however is probably for *medewort*, or *meadow-sweet*. Cotgrave, '*Gripaulme*, the hearbe Motherwort.'

¹⁴ *μάραθρον*, Diosc. iii. 74. Bart. p. 28, '*Maratrum*, feniculus, tam semen quam herba.'

¹⁵ Cotgrave, '*Fenouil*, the hearbe fennell; also, the seed thereof.'

¹⁶ E. P. N. p. 44,

'*Feniculum*, fanuil, fenecel.'

Matrona ¹ , cardo ² idem, gall. char- don ³ , angl. thistel.	[persa] ⁹ idem, minuta habet folia et plures stipites graciles. [Respice in amaracus.]
Matropiper ⁴ , i. piper longum.	[Macrenena ¹⁰ , i. longa egritudo.]
Malabatrū ⁵ , folium paradisi, folium 5 est latum et subalbidum, boni odoris et inuenitur in paludibus Indie supernatans aquis.	Malum terre ¹¹ , ciclamen, panis por- cinus ¹² idem. g ^e . dilnote ¹³ uel erchenote ¹⁴ . [Respice in cal- samus.]
Mabatemation ⁶ , i. succus caulis agrestis.	Malum storacis ¹⁵ , aristologia ¹⁶ idem.
10 Maiorana ⁷ , esbrium ⁸ , sansucus	20

7. Indye.
longia.

8. Mabathematicon.

16. an. dilnote.

17. erthnote.

19. aristo-

¹ Plinius Secundus, iv. 16, Carduus. 'Matrici utilissimus cibus est. Nec mirare quod sic a feminis carduus ambitur. Est et alia causa qua patrocinari eis possit: nam Glaucias scribit, cardui cibum adjuvare ut masculos procreent.'

² E. P. N. p. 52, 'Hic cardo, cardoun.' ib. p. 59, 'Hic cardo, -onis, media correpta, thystylle.' Possibly the reference may be to what Gerarde calls wild or prickly artichoke, 'which the Italian esteemeth greatly of, as the best to be eaten raw, which he calleth *Cardune*' (p. 1152), and (p. 1154) 'of the Italians, *Cardo* and *Cardino*.' But see Torriano, '*Cardone*, any kind of great Bur, Thistel, Carduus, or Teazle.'

³ Cotgrave, '*Chardon*, a thistle; also, a Cardoone, or the staulke of an Artichoke.'

⁴ μακρὸν πεπέρι, Diosc. ii. 188. ⁵ μάλαβαθρον, Diosc. i. 11, φύμενον ἐν τοῖς ἰνδικαῖς τέλμασι φύλλον ὃν ἐπινηχόμενον ὕδατι. Bart. p. 28, '*Malabatrū*, folium paradisi idem, latum habet folium et sub-

albidum boni odoris, quod invenitur in paludibus Indiæ.'

⁶ Bart. p. 29, '*Mabatemation* uel *Mabathemtis*, i. succus caliculi agrestis.'

App. '*Mabathematicum*, i. succus cauliculi agrestis.'

Sim. Jan. '*Mabathematicon* in antidotario universali in confectione esdre quedam exposuerunt quod est succus cauliculi agrestis, sed Deus novit.'

⁷ Bart. p. 29, '*Maiorana*, persa samsucus. Marjoram.

⁸ Bart. p. 20, '*Esbrium*, secundum quosdam i. majorana.' App. '*Esbrin*, i. bryonia.'

ib. '*Esbrium*, i. flos salvix.'

⁹ σάμψυχον, Diosc. iii. 41. It is called in Italian Sansucco Persa, Fuchs, H. S. p. 733.

Torriano, '*Persa*, the sweet marjoram.'

¹⁰ Sim. Jan. '*Macronoxia*, g. longa egritudo.'

Cass. Felix, c. 4, '*Macronosia* laborantibus id est longa egritudine.'

μακρονοσία. ¹¹ Sim. Jan. '*Malum terre*, ciclaminus, cassamus, panis por-

cinus, ciclamus apud Dyasco.' Diosc. ii. 193, κυκλάμινος, οἱ δὲ κισσάνθεμον . . . ῥωμαῖοι ῥάπουμ

τέρραι, οἱ δὲ οὐμβελίκουμ τέρραι. See ante, Ciclamen.

¹² Gerarde, p. 845, 'Sow-bread is called in Greek κυκλάμινος, . . . of Apuleius . . . *Terræ malum*.'

¹³ Gerarde, Supplement, '*Dilnote*, Cyclamen.'

¹⁴ Earth-nut. ¹⁵ Matth. Silv. c. dxxiv, '*Mala storaca*, *mala storica*, i. aristo rotunda. *Malum storacum*, idem.'

¹⁶ Gerarde, p. 849, *Aristolochia* is called 'of divers also, *Terræ malum*, the apple of the earth, yet *Cyclaminus* is also called *Terræ malum* or Earth Apple.'

- Malum punicum** et malum granatum¹, punicum² idem rubeum [et] dicitur a patria Didonis.
- Mala granata**³, alia dulcia, alia acetosa.
- Mala maciana**⁴, i. siluestria, uirtutem habent constringendi.
- Mala aurea**⁵, cochinum idem.
- Mala citonia**⁶, coccana, cimila idem.
- Malum** [quando] simpliciter ponitur pro pomo usuali intelligitur.
- Mala cephalia**, i. caligo.
- Malea**⁷, i. genus tormenti.
- Macis** non est flos nucis muscate ut quidam credunt, sed adheret ipsi nuci muscate circumque, ut potest uideri in auellanis.
- Macedonia**⁹ uel **macedonicum**, petrocillinum idem, g^e. alisandre, a^e. 20 stamerche¹⁰.
- Mater infancium**¹¹, epilepsia que accidit pueris secundum sap. c^o. de uiola.
- Maratrum**¹², semen feniculi.
- Maratrum agrion**¹³, respice in yppomaratrum.]
- Mamitha**¹⁴ uel mara genus est sementuri ut in Pal[ad]io. [Item] matha.
- Maturella**¹⁵, fu, ualeriana idem. gall. 30 ualariane.
- Malaticum**¹⁶, id est dissolutium.

2. enim rubeum.
20. alisaundre.

9. malarirea.
28. cementuri.

17. nuce.
30. ualeriane.

circumquaque.
32. dissolutium.

¹ ῥόα, Diosc. i. 151. Gerarde, p. 1451, 'in shops *Malum* or *Pomum Granatum*.' ² Rather *punicum*, φοινίκιον.

³ Platearius, circ. inst. 'Mala granata, alia sunt dulcia . . . alia acetosa.'

⁴ Platearius, circ. Inst. 'Ma'la matiana, i. mala siluestria . . . uirtutem habent constringendi.' ἄγρια μῆλα, Diosc. i. 143. Plin. Hist. Nat. xv. 14, 'Mala nomen habent a Macio.'

⁵ Gerarde, p. 1451, 'Columella maketh three kinds of Quinces, *struthia*, *chrysomeliana*, and *mustela*.' Bart. p. 28. 'Mala maciana, Mala siluestria idem sunt secundum quosdam, sed intellige quod mala maciana sunt mala usualia et domestica.'

⁶ Platearius, circ. Inst. 'Mala citonia, i. coctana.' Cod. Ashm. 1470, 'Mala citonia, coccana, citonia, cidonia mela.' μῆλα κυδάνια, Diosc. i. 160. Bart. p. 28, 'Mala citonia, cottana idem, coyns.'

⁷ 'Malleolus genus fomenti apud persas.' Jahn, Neue Jahrbücher für Philologie, Suppl. Band 13. 1847.

⁸ μάκρ, Diosc. i. 111. Bart. p. 29, 'Macis non est flos musca muscate ut quidam credunt, sed adheret ipsi nuci muscate circum quidem iuxta ramum ut potest videri in auellana.'

⁹ Diosc. iii. 70, τοῦτο φέρεται ἐν Μακεδονίᾳ ἐν ἀποκρήμυνος τόποις. See ante, Alexander.

¹⁰ Stan-merche, i.e. stone-parsley, a direct translation of πετροσέλινον. See ante, Alexander.

¹¹ Serapion, De Simplicibus ex Plantis (1525), fol. cxlii, 'Et dicitur quod flos ejus, a proprietate quæ est in eo quando bibitur cum aqua, confert squinantie et epilepsie que accidit pueris: et est illa quam vulgares nominant matrem puerorum.' Matth. Silv. c. ccccxxxi, 'Mater infantium, i. epilepsia.'

¹² μάραθρον ἄγριον.

¹³ Palladius, De Re Rust. i. 17, 'sed si aliquando in quocunque loco pavimenti vel parietis tectura succumbat, hoc genus malthæ adhibebimus.' Matth. Silv. c. dxxv, 'Maltia est genus cementi, ut in Paladio.' Cf. the Greek μάλθα or μάλθη. Matth. Silv. c. dxxvii, 'Mamica est gummi genus quo caremus.'

¹⁵ See ante, Fu.

¹⁶ Sim. Jan. 'Malaticum, gre. molitium.' μαλακτικόν.

Machir¹, corium eius ligni est uenientis a barbari[i]s, coloris rufi cum odore solido, cuius uirtus est stipitica et remordens maxime in gustu.

5 **Malabastrum**² multi putauerunt nardi *indi* esse folium sed falluntur, quamuis simile in odore, tamen alterius est nature. Inuenitur tamen supernatans in quibusdam paludibus in Yndia in speciem foliorum³, carens radice. Virtutem habet spice nardi quia diuretica est cum diuturno odore.

10 **Malomeli**⁴ que multi cinodomel dicunt uirtutem habent similem inomelli in omnibus.

Mala punica arbor est, uirtutem stipiticam habet.

20 **Mala estiua** ut sensit Dioscorides credit flegma nutrire et fellis ardorem excitare.

Malactica, i. lana mol[li]ssima.

25 **Marubrastrum** subsimile est marrubeo et facile notum, cuius uires faciunt

ad morsus serpentium et ad superiores.

Masle arbor[is], succus foliorum eius cum uino bibitus et ut cathaplasma adhibitus, uenatis cucurrit moribus.

Mandragora, duo sunt genera⁵, s. masculus et femina, femina folia habet nigra lactuce similia, sed minora que folia spansa super terram, et 35 in medio mala nascuntur sicut uue uiride in quibus semen est simile apio, masculus uero folia habet *alba et maiora lata et leuia sicut bete, mala commesta sompnum pre-* 40 *stent.*

Mandragora alia est que morion⁶ dicitur, nascitur locis umbrosis et speluncis, folia habet similia alteri. Hasta est ei alba et longa 45 duobus palmis, radix mollis alba et longa [duobus palmis] in grossitudine digiti minoris. Ista, ut dicitur, bibita homines amantes facit et sompnum prestat. 50

1. cuiusdam ligni.

21. flegma.

32. Mandragora.

3. cui uirtus est.

24. marrubio.

33. feminina.

8. similis sit.

26. suspiciosos.

37. uride. simile est.

15. quam.

30. uenenatis.

49. amentes.

20. Dyasco-

occurrit.

¹ Diosc. i. III, *μάκερ φλοιός ἐστι κομζόμενος ἐκ τῆς βαρβάρου, ὑπόξανθος, παχύς, στῖφον ἱκανῶς κατὰ τὴν γεῦσιν.*

² Diosc. i. II, *μαλάβαθρον ἔνιοι ὑπολαμβάνουσιν εἶναι τῆς Ἰνδικῆς νόρδου φύλλον πλανώμενοι ὑπὸ τῆς κατὰ τὴν ὁσμὴν ἐμφερείας, κ.τ.λ.*

ὔδατι, καθάπερ οἱ ἐπὶ τῶν τελμάτων φακοί, ῥίζαν οὐκ ἔχον.

³ Ib. *φύλλον ὃν ἐπινηχόμενον*

καλούμενος φύλλα ἔχων στενώτερα καὶ μικρότερα . . . κεχυμένα δὲ ἐπὶ γῆς, καὶ παρ' αὐτὰ μῆλα οὔοις

(sorbis) ἐμφερῆ . . . ἐν οἷς καὶ καρπὸς ὥσπερ ἀπίου . . . τοῦ δὲ ἄρρενος καὶ λευκοῦ . . . φύλλα ἐστὶ

μεγάλα, λευκά, πλατιά, λεῖα καθάπερ τεύτλον.

⁴ Sim. Jan. 'Malomeli, quod et

cidonomel dicitur, Dya. sic conficit, &c.' Diosc. v. 29, *καὶ μηλόμελι δέ, ὃ καὶ κυδωνόμελι ὀνομά-*

ζεται . . . οἰνομέλιτι ὀίκος.

⁵ Diosc. iv. γβ, *ἔστι δὲ αὐτῆς ὃ μὲν τις θῆλυς, ὃ μέλας θριδακίας*

καλούμενος φύλλα ἔχων στενώτερα καὶ μικρότερα . . . κεχυμένα δὲ ἐπὶ γῆς, καὶ παρ' αὐτὰ μῆλα οὔοις

(sorbis) ἐμφερῆ . . . ἐν οἷς καὶ καρπὸς ὥσπερ ἀπίου . . . τοῦ δὲ ἄρρενος καὶ λευκοῦ . . . φύλλα ἐστὶ

μεγάλα, λευκά, πλατιά, λεῖα καθάπερ τεύτλον.

⁶ Diosc. iv. γβ, *τοῦ δὲ ἄρρενος καὶ λευκοῦ, ὃν*

ἔνιοι νόρδον ἐκάλεσαν. Sim. Jan. 'Mandragora quod morion dicitur, nascitur locis umbrosis, &c.

- Magnes**¹, lapis calamariis², qui lapis eracleus et adamas dicitur, tamen adamas est lapis qui et diadamas, durissimus ille. [Respice in eracles.]
- Manna**³ est quiddam dulce quod fit de rore celi cadens super quasdam herbas vel arbores certis temporibus.
- Mannis**⁴, olibanum, thus minutum idem.
- Matris silua**⁵, periclimenon, mellilotum⁶ secundum quosdam, corna regia, [caprifolium idem]. Similis est sulphurace in foliis sed melius redolet et facit uaginas plenas semine quo utimur, et est album et citrinum, g^o. cheurefoil, anglice honysocle uel wodebynde.
- Masmatrum**⁷ [uel mas maratrum],²⁰ peucedanum, feniculus agrestis idem.
- Malua**⁸ [est] utilior est ortina quam agrestis, ca[co]stomachum est, uentrem mollit.²⁵
- Malua siluestris**, malua uiscus, altea⁹ idem. Anglice merch[e] malue, bismalua, caulis Sancti Cutberti, alta malua idem. Crescit altius et altiora et latiora habet folia.³⁰ Anglice, Seynt Cutbertiscole¹⁰.
- Malua crispa**, acus muscata¹¹ maior idem, anglice poukelesnedele.
- Malua siluatica**, ang^o. wildemalue.

1. calamariis.	3. dyadamadas.	6. quoddam.	12. matrissula, perichemeon.
13. corona regia idem.	19. honisouke.	27. merchmaluwe.	31. Saint Cuthberteschole.
	33. poukelesnetle.	34. wildemalewe.	

¹ Diosc. v. 147, *μαγνήτης λίθος*. Bart. p. 28, 'Magnes lapis est qui et adamas dicitur et diamas, i. durissimus ille lapis.' ² Matth. Silv. c. ccccxxii, 'Magnes, i. lapis calamariis.' Platearius, circ. Inst. 'Montes autem sunt ex talibus lapidibus confecti, unde naves infixas clavis ferreis attrahunt et dissolvunt.' ³ Bart. p. 29, 'Manna est quoddam dulce quod fit de rore cadente super quasdam herbas vel arbores certis temporibus.' Sim. Jan. 'Mana ut ait Avicenna est ros cadens super lapides et plantas.' ⁴ App. 'Marmis, i. olibanum minutum.' Sim. Jan. 'Mannathuris sepe in libris antiquis invenitur et mannis ut g. et est apud Avicennam minutum thuris. Et apud alios auctores Arabes est pulvis ipsius thuris.' ⁵ Sim. Jan. 'Matrisilva est planta quam Dioscorides perychmenon sive splenon vocat.' Gerarde, p. 891, It is called 'in Spanish Madreselva, in English, Woodbinde, Honisuckle, and Caprifoly.' See ante, Caprifolium. ⁶ Bart. p. 30, 'Mellilotum, trifolium aquaticum idem. Similis est sulfuratæ in foliis sed melius redolet, facit autem vaginas semine plenas, cujus semen dicitur corona regia.' ⁷ Diosc. iii. 74, *μάραθρον*. ⁸ Diosc. ii. 144, *μαλάχη κηπευτή*, 'Ῥωμαῖοι μάλβα ὀρτένσις . . . ἐδωδιμωτέρα μάλλον τῆς χειρσαίας κακοστόμαχος δὲ καὶ εὐκόλιος. ⁹ Diosc. iii. 153, *ἀλθαία*, *ἐνίοι δὲ ἰβίσκον* καλοῦσι, οἱ δὲ ἀλθίοκον, *μαλάχης* ἐστὶν ἀγρίας εἶδος. See ante, Altea. ¹⁰ See ante, Eviscus. ¹¹ See ante, Acus Muscata.

- Malua siriaca**¹, molochia, malua domestica siue ortolana idem, cuius flos uocatur siriacus, foliis flore radice[m] et semine utimur. *Gallice mauve*, a^e. malewe.
- Marrubium nigrum**², prassium idem. g^e. maroil, a^e. hōrhoncie³ uel houndesuede.
- Marrubeum album**, archangelica idem. gall. archangele, a^e. ded-nettle. [Respice in trigoriganus⁴.]
- Margarita**⁵ est lapis in quibusdam piscibus inuentus, i. pearl.
- Marcilium**⁶, faba lupina idem, sed uua lupina est solatrum. [Respice in faba lupina.]
- Marcuialis**⁷, scariola idem. [Marturella, respice in fu.]
- Maturella**, respice in matha et in ualariana. 20
- Morion**⁸, respice in mandragora.
- Maraton**, respice in pacemon⁹.
- Matura**, respice in ualeriana.
- Martera**, respice in fu.] 25
- Marturella**, amantilla idem. [Respice ibi et in fu.]
- Martulia**¹⁰, i. testudo, [angl. snayl].
- Mastix**¹¹ genus est resine que in modum gummi ab arbore manat, 30 nascitur in locis asperis et petrosis.
- Melancium**¹², i. gith, ciminum Ethiopum, agrimatum uel agrimulatum idem, crescit [crescit] in segetibus, semine utimur. 35
- Melanopiper**¹³, piper nigrum idem. gall. poiuer¹⁴, a^e. pep[er]. Respice in faufel¹⁵ et in fulsul.]

1. syriaca.	3. syriacus.	7. maroyl.	horhoun.	9. Marrubium.	10. archaungle.
dedenetle.	14. perle.	15. Marsilium.		18. Martuialis.	28. tescitudo.
32. Melelantium.	Ethiopicum.	36. Melonapiper.		37. peyure.	

¹ App. 'Malua syriac, molachia, id est flos. *Menis Syriacus* fo. flo. et radi. utimur.' Gerarde, p. 931, 'The wilde Mallow is called . . . of some *Osiriaca*.'

² Diosc. iii. 109, πράσιον . . . 'Ρωμαίοι μαρούβιονμ. ³ E. P. N. p. 4, 'Prassion, þ is Hare hune.' ib. p. 42, 'Marubium, maruil, horehune.'

⁴ τραγορίγανος. ⁵ μαργαρίτης. Platearius, circ. Inst. 'Margarita est lapis qui in quibusdam piscibus invenitur.'

⁶ Bart. p. 29, 'Marcilia, i. folia lupina.' App. 'Marisilion, i. faba lupina, fere similis est elleboro nigro.' Sim. Jan. 'Marsilium, faba lupina, similis est elleboro nigro.'

⁷ Sim. Jan. 'Marula in antidotario universali in confectione ad reprimendam libidinem exponitur quod est scariola.'

⁸ νόριον, Diosc. iv. 76. ⁹ See ante, Lacancemon. ¹⁰ See Merula. Sim. Jan. 'Maruze exponitur in antidotario universali quod est limacie.'

¹¹ Sim. Jan. 'Dya. mastix inquit genus est resine que in modum gummi ab arbore manat.' μαστίχη, Diosc. i. 90. ¹² Diosc. iii. 83, μελάνθιον,

οἱ δὲ καὶ τοῦτο μήκωνα ἄγριον καλοῦσι μέλανα, 'Ρωμαίοι παπάβερ νίγρουμ. See ante, Acrimulatum.

¹³ Diosc. ii. 188, πέπερι . . . τὸ δὲ μέλαν ἥδιον καὶ δριμύτερον τοῦ λευκοῦ, κ.τ.λ. ¹⁴ Poivre.

¹⁵ Gerarde, p. 1540, 'The Arabians, *Fulfel* and *Fulful*.'

- Mezereon**¹, anabula maior, rapiens uitam², leo terre³, faciens uideas⁴ idem. gallice et anglice, spurge.
- 5 **Menelaca**⁵, gall. gounde⁶, anglice yellebotel⁷.
- Meretricaria**, herba meretricum idem, radix est illi rubea.
- Mesandus**⁸, amarusca⁹ idem, angl. maythe¹⁰.
- 10 **Melongena**¹¹ uel **molongenia**, fructus sunt oblongi et rotundi inter albedinem et rubedinem medii.
- Meron**¹² purum idem. *Inde* uinum meraticum et meratim. 15
- Melan**¹³, i. nigrum. *Inde* melanopiper et melancolia¹⁴ et melanchiron¹⁵, i. y[c]tericia¹⁶ nigra.
- Melapium** uel **melachina**¹⁷, i. mundificatium sanguinem prohibens. 20
Hiis tamen nominibus autores utuntur quandoque indifferenter.
- Methodus**¹⁸, i. regula uel doctrina, et interpretatur compendium. *Inde* methodicus¹⁹ super afforismos. 25
- Meson**²⁰, i. medium, inde ueniunt uene

1. malor.
15. maraticum et emeratum.

5. geude.

6. yelebothel.
16. melonapiper.

11. uel melongenia.
19. melapyn.

13. ruborem.
23. medus.

¹ Gerarde, p. 1401, '*Avicen* and *Serapio* call *Chamælaea* or Spurge Olive, *Mezereon*.' Matth. Silv. c. cxxvi, '*Camelea* gre. vel *Chamelea*, ara. mezereon, lat. vero cocognidium.'

² Ib. from

John Mesues, 'Est planta vocata apud plures rapiens vitam, et a quibusdam faciens uideas et a pluribus leo terre vocatur.'

³ See ante, *Anabulla* major.

⁴ Hence the name Widow-wail.

⁵ E. P. N. p. 65, '*Hec Menoloca*, a bothun.' The flower meant is apparently the marigold.

⁶ Gerarde, p. 741, 'in French *Sousii* and *Goude*, in Italian, *Fior d' ogni mese*.'

Cotgrave, '*Goude*, a Marigold.'

⁷ E. P. N. p. 5, '*Rosmarinum*, þ is Bofen.' Gerarde, Supplement, 'White Bothen is great Daisy.' See ante, *Consolida Media*, 'Whit-bothel.' So that *yellebotel* is probably *yellow bothen*. Compare *Blue-bottle*.

⁸ See post, *Merzandus*.

⁹ The *Cotula fetida*. See ante, sub *Amaracus*.

¹⁰ Gerarde, p. 757, 'Stinking Mathes.'

¹¹ Matth. Silv. c. dxxxviii, '*Melongena*, arab. grec. melongia vel melongea, latine melongiana.'

Serap. 'Fructus sunt oblongi medii intra rubedinem et nigredinem.' In *marg.* 'dicuntur marezane vulgo.'

Gerarde, p. 345, 'In the dukedome of Millain it is called *Melongena*, and of some, *Melanzana*: in Latine, *Mala insana*; and in English, Mad Apples.'

¹² Merum. Bart. p. 29, '*Meracum vinum* i. purum.'

¹³ μέλαν.

¹⁴ μελαγχολία.

¹⁵ Matth. Silv. c. dxxxvi, '*Melanthochiroma* grec. atramentum pellium.' ib. c. dxxxvii, '*Melantison*, *Melanchiron* id est hyc-

teritia nigra.' Possibly μελάγχροια.

¹⁶ Jaundice: cf. ἰκτερος, ἰκτερίκος.

¹⁷ μάλαγμα.

Bart. p. 29, '*Malagma* est mollificativum saniem prohibens.' Matth. Silv. c. dxxxvi, '*Melangizum* id est mollificativum vel saniem faciens.'

ib. c. dxxii, '*Malacticum*, i. mollitium, saniem faciens.'

¹⁸ Matth. Silv. c. dxlili, '*Methodus* id est regula vel do. inde methodicus, id est doctrinalis i. regularis.'

μέθοδος.

¹⁹ Apparently referring to some commentary on the aphorisms of Hippocrates by one of the sect of the *Methodici* founded by Themison, the disciple of Asclepiades.

²⁰ Matth. Silv. c. dxlili, '*Mesci*, i. medium, inde venit miserace et misereon jejunum intestinum.'

ib. '*Mesenterium*, medium intestinum quod vocatur jejunum.'

μέσον.

que uocantur meseraice¹ per quas trahitur chimus a stomacho usque ad epar, et mesontrion², i. intestinum ieiunium.

5 **Melus**³, cameleonta idem.

Methasin creticum⁴ interpretatur morbo[r]s determinans siue sanans.

Metha cathophora⁵ interpretatur transdelatus, i. epilepticus dum est
10 in accessione.

Metallica⁶ uel **metaltica** corpora dicuntur ut auri pigmentum, litargium, calcucemenon et similia.

Medicon⁷ dicitur a medendo uel a
15 Media in uentre ut in Alexandro.

Mecari⁸, i. salsucie facte de carnibus intestinorum tritis, g^e. sauscistres⁹.

Melenteron¹⁰, i. illa pars que est inter

uentrem et epar.

Melonda succida¹¹, i. lana mollis. 20

Merula¹², limacia idem.

Mecasus, inde diafragma.

Metafora¹³, i. similitudo.

Medica¹⁴, similis est trifolio que inter fenum nascitur, folia habet angusta 25 et uirgulam similem trifolio, semen est illi ut lenticula, haunc herbam asini comedunt.

Mecon ceratides¹⁵ quam multi pardalion¹⁶ uocant aut agreste mico- 30 nium, folia habet alba et grossa similia flosmo, hastam et florem uiridem et semen minutum et curuum, radix est illis super terram longa et nigra, nascitur in locis maritimis et 35 asperis, uirtus radicis diuretica.

1. meserayce.	3. mesentrion.	16. mecure.	17. saucistres.	22. dyafragma.
23. metaphora.	27. hanc.	28. comedant.	30. miconum.	32. florem minutum.
34. illi.				

¹ φλέβες μεσαραικά.

² μεσέντερον and μεσεντέριον. *Jejunum*, see ante, sub Lien.

³ A truncation of χαμαίμηλον, which has become confused with χαμαιλέον. ⁴ μετασυγκριτικόν. Cf. Cass. Felix, c. 8, 'Adjutoria metasyncritica id est quæ renovare valeant temperiem corporis naturalem.'

⁵ Matth. Silv. c. dcliii, 'Metaphora interpretatur transdelatus ut epilepticus dum est in actione.' ib. 'Metacatafora, metacataphora, id est epilepticus cum est in paroxismo.' Alex. Trall. (ed. Puschmann), i. 557, εἰ δὲ μετὰ καταφορᾶς ἐπιληπτοῖσι.

⁶ μεταλλικά. Matth. Silv. c. dcliii, 'Metalon, i. metallum . . . et illa sunt septem genera s. aurum, argentum, plumbum, stannum, es, argentum vivum et ferrum, et illa sunt metallica corpora.'

⁷ μηδικόν. ⁸ Matth. Silv. c. dcliii, 'Mesir, i. sandanig.' See post, Mescara. ⁹ Bart. p. 29, 'Mazakata, tucetum, hilla, vulgariter salsicia, i. sausither. Fr. saucisses, our sausages.'

¹⁰ Matth. Silv. c. dcliii, 'Meseraice, mesinterion, i. meseraica que est inter epar et stomachum.' μεσέντερον. See ante, Mesontrion.

¹¹ Matth. Silv. c. dxxxviii, 'Melotida, grece, id est lana succida sordida a melotis quod sunt pelles ovium evulse.' Perhaps μηλωτή. See post, Melotida.

¹² Matth. Silv. c. dxxix, 'Maruze, i. limatie in antidota, universali.' ib. c. dxxx, 'Marula in antidot. virili in confectione ad reprimendam libidinem exponitur quod est scariola.' ib. 'Marula i. lactuca.' See ante, Lunacia.

¹³ Matth. Silv. c. dcliii, 'Metafora i. similitudo.' μεταφορά.

¹⁴ Diosc. ii. 176, μηδική ζοικε μὲν ἄρτι φνομένη τριφύλλῳ τῇ ἐν χορτοκοπέοις, κ.τ.λ.

¹⁵ Diosc. iv. 66, μήκων κερατῆτις, οἱ δὲ παράλιον, οἱ δὲ ἀγρίαν μήκωνα, οἱ δὲ θαλάσσιον, φύλλα ἔχει λευκά, κ.τ.λ.

¹⁶ παράλιον.

Mecon affridis¹ eradia² dicitur.
Hastam habet duarum palmarum
longam et folia minuta. Semen
et omnis illa herba alba, radix
5 tenuis. Stomachum purget uo-
mitu.

Melanteria³ colligitur in speluncis
ubi *cramen*⁴ inuenitur. Bona est
que colorem habet sulphuris, levis
10 et equalis et munda. Proietoriam
et strictoriam habet uirtutem.

Medulla⁵ omnis [recens] sine sale
mollitiue uirtutis est et mirifice.

Mediousium⁶ aut **basilion entati-**
15 **cum** locis asperis nascitur et um-
brosis, hastam habet longam, flores
maiores purpureos et obrotundos,

semen minutum, radices longas,
uirtus est redarguentis.

Melee⁷ folia et cime amaram habent 20
qualitatem et ideo lumbricos
necant.

[**Melotida**⁸ appellatur lana que inue-
nitur in coccis⁹ illius piscis in quo
sunt margaritæ et hæc lana max- 25
ime cedat dolorem posita super
aurem cum aliquo leuiculo ut
albumine oui.

Melampolion¹⁰, respice in elleborus
niger. 30

Memitha¹¹, i. celidonia agrestis, respice
in celidonia.

Memitha, i. uolubilis minor secundum
Gerardum¹² super Viaticum, capi-

1. affrodes. 7. Malanteria. 9. sulphureum. 10. proietoriam. 15. nascitur
mediousium locis asperis. 17. purpureos maiores. 19. uirtutis.

¹ Diosc. iv. 67, μήκων ἀφρώδης, ὑπὸ δὲ τινων Ἡράκλεια κληθεῖσα, κανλὸν ἔχει σπιθαμιαῖον, κ.τ.λ.
² Ἡράκλεια.

³ Matth. Silv. c. dxxxvi, 'sed Dia. c. de melenteria dicit quod invenitur
et super eramen ipsam coagulatur.' Diosc. v. 117, τῆς δὲ μελαντηρίας ἡ μὲν τις τοῖς ὀρυγμάτων
στομοίοις ἀφ' ᾧν ἂν μεταλλευθῇ ὁ χαλκός . . . διαφέρει δ' αὐτῆς ἡ θεόχρους, λεῖα, ὀμαλή, καθαρὰ.

⁴ Eramen. ⁵ Diosc. ii. 95, μυελός. ⁶ Diosc. iv. 18, μήδιον φέται ἐν παλίσκίοις

τύποις καὶ πετρώδεις . . . ἄνθη πορφυροειδῆ μεγάλα καὶ περιφερῆ, καρπὸς μικρὸς . . . ῥίζα . . . στρυγνὴ
γενομένη. Matth. Silv. c. dxxxiv, 'Medion sive basilion encaticum, Plin. lib. xxvii, cap. xii.' See
ante, Basilion Entaticum. ⁷ Diosc. i. 159, μηλέας πάσης τὰ φύλλα καὶ τὰ ἄνθη καὶ οἱ βλαστοὶ
στυφουσι.

⁸ Matth. Silv. c. dclvii, 'Milotida est tenta chirurgicorum, Melotida grece.'
ib. c. dxxxviii, 'Melotida, grece, id est lana succida sordida a melotis quod sunt pelles ovium evulse.'
Perhaps *μηλωτή*: but there may be some confusion with *μυτίλος*, mytilus, the *sea-mussel*. ⁹ Read
conchis.

¹⁰ *μελαμπόδιον*, Diosc. iv. 149. ¹¹ Gerarde, 'Memitha Arabibus, id est
Papaver Cornutum.' Sim. Jan. 'Memithe . . . ex cuius succo syef memithe quod vocatur in li. de
greco translato glautum.'

¹² Fabricius, Bibl. Græc. xiii. p. 125, speaking of the Viaticum
of Constantinus Africanus (see ante, Capsia), says, 'aliud Viaticum Parisiense, in quod Gerardi
Cremonensis et Gordonii Montipedensis Commentarius MS. in Bibl. Menarsiana pag. 36,'
Gerardus Cremonensis seems to have died in A.D. 1187, and must not be confounded with
Gerardus Sabloneta (cf. Boncompagni, Della Vita e delle Opere di Gherardo Cremonense, Roma
1851).

tulo de idropici. Respice in celi-
donia agrestis.

Melones, respice in pepones.

Melimela¹, respice in apropima.

5 **Melsa**, } respice in apomoli².
Mellicratum, }

Mellissa³, apiasia, mellilempnias⁴,
suringula⁵, citrargo, citraria⁶, me-
lago idem. Herba est pigmen-
taria, a^e. bonrefair⁷ uel bouruurt
10 uel beuurt uel beruurt uel medwor⁸.
[Respice in turinge.]

Mel⁹ componitur artificiose de apibus,
nam puriorem partem florum sug-
gerendo¹⁰ attrahunt. g^e. mel¹¹,
15 anglie hony.

Mellilotum¹², eius flos uocatur corona
regia. [Respice in matris sula.]

Mellisephilos¹³ sive **mellifilon** dictum

ideo quod apes illam libenter 20
comedunt. Tirsos habet quadran-
gulos nigros, folia similia buglosse,
sed maiora et tenuia, folia eius
cum uino bibita et cathaplasmata
uim scorpionis aptissime curant. 25

Mellicraton¹⁴ uirtutem similem habet
ydromelli, tussientibus medetur
datum. [Respice in apomidi.]

Mentula episcopi¹⁵ florem habet cro-
ceum et latum, in aquis crescit, 30
secundum antiquos appellatur
apium emoroydarum.

Menta plures habet species. [Respice
in ediosmus et in idiosmum.]

Menta domestica uel ort[h]olana 35
idem, a^e. et g^e. mynte.

Menta siluatica, mentastrum¹⁶, sisin-
brium [idem]. a^e. horsmynte.

7. apiapia.
medwrt.
25. optime.

8. curingula.
19. mellisophilos.
26. habet similem.

10. Bourfair.
melliphilon.
36. mente.

bourwert.
21. Thirsos.

11. bewert.
berwert.
23. tenuiora.

¹ μελίμηλα, Diosc. i. 161.

² See ante, Apomel.

³ Diosc. iii. 108, μελισσόφυλλον,

δ' ἐνιοι μελίτταναν καλοῦσιν, οἱ δὲ μελίτταιον, οἱ δὲ μελίφυλλον, οἱ δὲ ἐρυθρά, οἱ δὲ τημελή, Ῥωμαῖοι ἀπίαστρον, οἱ δὲ κινράγω.

Citranglium and Citromilum.

⁴ Mellilempnias may represent μελίτταινα.

⁵ See ante,

⁶ See ante, Citria.

⁷ These words are all efforts of

the scribe to make out some illegible word, probably *bee-wort*: cf. E. P. N. p. 11, 'Ariago, beo-
wyr.' See ante, Citria.

⁸ Bart. p. 29, 'Melisa, herba pigmentaria idem, an. medewort
secundum quosdam.'

⁹ μέλι, Diosc. ii. 101.

¹⁰ Read *sugendo*.

¹¹ Fr. miel.

¹² μελίλωτος, Diosc. iii. 41. Matth. Silv. c. dxxxvii, 'Melelota est herba cujus semen et flos
dicitur corona regia. la. pratellum.' See App. Mellilotum.

¹³ Diosc. iii. 108, μελισσό-

φυλλον, . . . ἀνόμασαι δὲ οὗτω διὰ τὸ ἡδεσθαι τῇ πόᾳ τὰς μελίττας· εἰκε δὲ αὐτῆς τὰ φύλλα καὶ
τὰ καυλία τῇ προειρημένῃ βαλλωτῇ· μέλιστα δὲ ταῦτα καὶ λεπτότερα, κ.τ.λ.

Diosc. v. 17. See ante, Apomel.

¹⁴ Sloane MS. 282, 'Mentula Episcopi, medeflower and

hit haþ a zolw flour and brode leues and hit growyþ on wateres.' Bart. p. 30, 'Mentula, an. gollan,
apium emoroidarum idem.' The plant meant is the Pile-wort Crowfoot.

¹⁶ Diosc. iii. 36,

τὸ δὲ ἄργιον ἡδύοσμον, δ' Ῥωμαῖοι μενθάστρον καλοῦσι . . . μέλιστα σισυμβρίον.

- Menta Romana**, uel **Saracena**¹, longiora et albiore habet folia et [etiam] acuciora et laciore et aliquantum pilosa.
- 5 **Menstruum**², fluxus sanguinis idem, dicitur a mense uel a mene³ quod est luna, eo quod singulis mensibus paciuntur mulieres.
- Merzandus**⁴ uel **mersandus**, amarus idem. [Respice in amarusca.]
- 10 **Mercurialis**, linozo[s]tis⁵, [lenochides, calfu] idem. g^e. mercurie, a^e. scandany. [Respice in laxouatis, et in lichitis et in parchenocides et
- 15 in pectenatos.]
- Mespili**⁶ fructus sunt.
- Mescara**⁷ uel **mausacrata** alio nomine [etiam] aortum siue hilla, uulgare salsis, gallice saucis.
- Menphitum**⁸, i. impedimentum re- 20 movens, uel a Memphi ciuitate Egipti dictum.
- Mespila**⁹ semen habet rotundum et minutum maciano simile, stipticum est et eustomachum. 25
- Mespili** fructus est austerimus, fluxus uentris immoderatos fortissime detinet.
- Meu**¹⁰ est herba similis feniculo sed tortuosa. [Respice in sister.] 30

8. pasciuntur.
alia nominata ortum.
after Mira solis.

9. mersandus uel merzandus.
19. uulgariter falcis.

16. mespilo.
saucis. 20. Menphi. 29. Meu

¹ Gerarde, p. 761, 'The third is called of divers, Mentha Sarracenica, Mentha Romana.'
² See App. Menstrua. ³ μήν. ⁴ Matth. Silv. c. dxli, 'Mercenius ara. gre. esbrium vel amatrum vel amaricum, latine majorana vel sansucus.' See Mesandus and Amaracus. Gerarde, 'Merzenius, i. Maiorana.'
⁵ Diosc. iv. 188, λιμόζωστis, οἱ δὲ παρθένιον, . . . Αἰγύπτιοι ἀφλοφό. The name λιμόζωστis is the origin of the corruptions lenochides, laxouatis, and lichitis: parchenocides and pectenatos come from παρθένιον: whilst calfu and thalphi may bear some relation to ἀφλοφό.
⁶ Diosc. i. 169, 170, μέσιλα. ⁷ Matth. Silv. c. dxliii, 'Mesir, i. sandanig.' ib. c. dxxxv, 'Mescara quid est lege sandanig.' ib. c. dxlv, 'Mezaurum est jus i. cibus liquidus in regali dispositione.' ('Liber totius medicine necessaria continens quem sapientissimus Haly filius Abbas . . . edidit . . . regique inscripsit, unde et regalis dispositionis nomen assumpsit.' Qto. Lyons, 1523). ib. c. dlvi, 'Muzagara, id est sapor acetosus. Musagurat, id est cibarium uel sapor qui fit sine carne.' ib. c. dcxi, 'Sabagit, i. cibarium cum jure uel salsamenta liquida in quibus iungitur (i.e. intingitur) aliquid ut caro vel aliud.' Renzi, Coll. Salernit. iii. 300, 'Mescata (var. mescara) vel menzaccara alio nomine nicetum seu hulla (var. hilla) uulgariter salcasas vel saucisces, gallice.' Bart. p. 29, 'Mazakata, tucetum, hilla, uulgaliter salsicia, i. sausither.' Matth. Silv. c. dxlvii, 'Mifagarach, i. coquinatum sine carne.' ib. c. dxlii, 'Mesaera, i. pira (query perna).' Cod. Ashm. 1470, 'Mezaccara, alio nomine tucetum, siue hilla, uulgaliter salsicia.'
⁸ Matth. Silv. c. dxi, 'Menificum, i. impedimentum removens, vel a Memphis ciuitate Egipti.'
⁹ Diosc. i. 169, μέσιλον . . . καρπὸν φέρον μικρῷ μήλῳ ὅμοιον . . . στύφει δὲ βιβρωσκόμενον εὐστόμαχόν τε ἐστι.
¹⁰ μήον, Diosc. i. 3. See App. Meu.

- Mira solis**¹, sicorea idem. gall. et anglice, cikoree². [Respice in elitropia.]
- Milium solis**, granum solis³, cauda pecorina idem. g^o. et a^o. gromel. [Respice in lichosmon.]
- 5 **Mirabolatorum**⁴ species sunt quinque bonorum,
Citrinus⁵ ebulus⁶, bellericus⁷, emblicus⁸, indus⁹.
- 10 **Ministicum**¹⁰, i. odoriferum.
- Miconium**¹¹ uel **mico communis**, papauer album idem.
- Mirion**¹², auricula muris idem, angl. mousher¹³. [Respice in pilocella.]
- Mirica**¹⁴, genesta idem. gall. geneste¹⁵. 15
a^o. brom¹⁶, cuius fructus uocatur carepos mirice¹⁷ [id est] fructus geneste.
- Micron**¹⁸ interpretatur paruum, inde **microtegni**¹⁹, i. parua ars, et 20
microcosmus²⁰, i. minor mundus.
- Micotis**²¹ uel **mionia**, herba est nobis ignota ut in Alexandro.
- Miseos**²² genus est terre quo caremus. 25
- Minium**²³ quidam color est pictorum uel scriptorum. gall. et angl. uermeloun²⁴.

1. cicorea. 3. grana. 4. porcina. gromoyl. 6. quinque foliorum. 8. vel ebulus.
10. Muristicum. 11. uel hec. 14. moushere. 16. broom. 17. caropos mirice i.
22. miotis. meonia. 27. uermylon.

¹ Matth. Silv. c. dlix, '*Mira solis*, i. cataputia.' See ante, Eleutropia. Gerarde, p. 283, 'Others . . . terme it *sponsa solis*: the Germanes call it *Wegwarten*, which is as much to say, as the keeper of the waies: the Italians, *Cichorea*.' ² Succory. ³ See ante, Granum solis.

⁴ *βαλανὸς μυρεψική*, Diosc. iv. 157. Plin. Hist. Nat. xii. 21, '*Myrobalanum* . . . nascens unguento ut ipso nomine apparet.' Gerarde, p. 1500, 'There be divers kinds of Mirobalans, as *Chebula*, *Bellirica*, *Emblica*, &c.' These are here combined in a hexameter verse. Platearius, Circ. Inst., '*Mirabolatorum* species sunt quinque bonorum, Citrinus, kebulus, bellericus, emblicus, indus: Primo trahit coleram, citrinus flegma secundo, Kebulus e contra, bellircus, emblicus æque, Illud et hac nigre colere niger imperat indus.' ⁵ Gerarde, '*Flava* or *Citrina* which some do call *Aritiqui*, but the common people of India *Avare*.'

⁶ Ib. '*Chebula* . . . which the Indians call *Aretca*.' ⁷ Ib. '*Bellirica*, called of the savages *Gotui* and *Guti*.' ⁸ Ib. '*Emblica*, the Indians call *Amiale*.'

⁹ Ib. '*Indica*, which the Indians call *Rezannale*.' ¹⁰ *μυριστική*. See ante, Careon.

¹¹ *καλείται δὲ τὸ τοιοῦτον μηκάνειον, ἀδρανέστερον τοῦ ὀποῦ*, Diosc. iv. 65. But perhaps the gloss is simply *μήκων, μήκωνος*. ¹² Bart. p. 30. '*Murion*, auricula muris idem.'

¹³ E. P. N. p. 43, '*Pilosella*, peluselle, mus-ere.' Mouse-ear. See ante, Auricula muris. ¹⁴ *μυρίκη*, Diosc. i. 116. ¹⁵ French, genêt. ¹⁶ Broom.

E. P. N. p. 46, '*Genesta*, genest, brom.' ib. p. 50, '*Murica*, wormine brome.' ¹⁷ *καρπὸς μυρίκης*.

¹⁸ *μικρόν*. ¹⁹ That is, Galen's *τέχνη ἱατρική*. See ante, Exarchimetra. ²⁰ *μικρόκοσμος*.

²¹ Matth. Silv. c. dlviii, '*Miomias*, *miota* est herba mihi ignota, ut in Alexan.' ib. c. dlix, '*Mirouitis*.' MS. Ashm. 1470, '*Miomitis* herba est nobis ignota ut in Alexandro.'

²² *μίσην*, Diosc. v. 116. ²³ *Minium* (whence *miniature*) is described in Plin. Hist. Nat. xxxiii. 7. ²⁴ *Vermilion*, which derives its name from *vermiculus* (the cochineal insect).

- Mitammus**¹, i. acumen spinarum habens.
Minoci², i. apium agreste.
Miom herba est nobis ignota.
Mirice³, i. tamaricium cum foliorum elixatura cum uino bibita splenis tumorem compescit, dolori dentium subuenit.
Miseos⁴ aliud est Egiptium, aliud
 10 ciprinum quod est optimum ocularibus medicaminibus.
Miriofillos⁵ siue ut Latini millifolium maius i. supercilium ueneris dicunt, nascitur in locis palustribus, tirsum
 15 habet ex una radice mollem, folia similia feniculo. anglice, noseblede⁶.
 [**Mellilempnias**⁷ } respice in melissa.
Melago }
Melliflon⁸, respice in mellisephilos.
 20 **Mentastrum**, respice in menta siluatica.
- Mauzacrata**, respice in mescara.
Mionia, respice in micotis.
Metopium⁹, respice in oleum amigdalinum.
Miracium ortholanum¹⁰, respice in ²⁵ pentadactylus.]
Mirmice¹¹ dicuntur quedam species formicarum ut in Oribasio¹².
Millefolium minor, ambrosia idem, que satis est odorifera. ³⁰
*Item imeron*¹³ id est purum.
Millefolium maius, supercilium ueneris, centifolium, uenter¹⁴ apis idem, ut supra. [Respice in miriofillos.]
Mirons siue **mirca**¹⁵ frutex est cuius ³⁵ fructus sunt mircilli.
Mirmir, mirmita¹⁶, formica idem, inde **mirudones**¹⁷ et **mirmicelion**¹⁸, i. oleum formicarum.
Mirta agrestis¹⁹, aut exmursine, aut ⁴⁰

1. Mitamnius.	5. cuius foliorum.	9. Egiptium.	12. millefolium.	16. nosebledeles.
32. item millefolium maius.	35. Mirtus.	36. mirtilli.	37. mirmidones.	39. id. est oleum.
40. oximirsine.				

¹ Renzi, Coll. Salernit. iii. 300, 'Micantinus, id est acumen spinarum habens.' Possibly a corruption of *acanthinus* (ἀκανθίνος) or *myrtacanthinus*. ² See Yposelinum. ³ μυρίκη.

Diosc. i. 116, τῶν δὲ ῥιζῶν τὸ ἀφέψημα σὺν οἴνῳ ποθὲν σπλῆνα τῇκει καὶ ὀδονταλγίας βοηθεῖ.

⁴ Diosc. v. 116, μίσον δὲ παραληπτέον τὸ κύριον . . . τὸ μὲν αἰγύπτιον πρὸς μὲν τὰλλα διαφέρει . . . πρὸς δὲ τὰς ὀφθαλμικὰς δυνάμεις πολλῶν λείπεται τοῦ προειρημένου. ⁵ Diosc. iv. 113, μυριόφυλλον . . . οἱ δὲ σουπερκίλιου βένερει . . . φύεται ἐν ἐλώδεσι τόποις, κ.τ.λ. See App. Mirmicelion.

⁶ Gerarde, Supplement, 'Nosebleed, yarrow.' ⁷ Probably a corruption of *melittaina*, Diosc. iii. 108. See App. Melissa. ⁸ μελίφυλλον, Diosc. iii. 108. ⁹ Diosc. i. 39, ἀμνυγάλινον ἔλαιον, ὃ τινες μετώπιον καλοῦσι.

¹⁰ *Miraculum hortulanum*. See Custos orti. ¹¹ Perhaps μυρμήκων. ¹² Oribasius (ed. Mai, Classici Auctores, vol. iv. p. 41, note 1), κεφάλαιον περὶ ἀκροχορδῶν καὶ μυρμηκίων.

¹³ See Meron. ¹⁴ App. 'Millsophali, i. uenter apis.' ¹⁵ Myrtus. *μυρσίνη*, Diosc. i. 155. ¹⁶ μύρμηξ. See *Mirmis*, Matth. Silv. c. dclx, and App. Mirum.

¹⁷ Myrmidones. ¹⁸ *μυρμηκολέων*. Bart. p. 30, 'Mirmicoleon i. leo formicarum.' The word occurs in the Septuagint (Job iv. 11). ¹⁹ Diosc. iv. 144, *μυρσίνη ἀγρία*, οἱ δὲ *μυρτάκανθα* . . . οἱ δὲ ὄξυμυρσίνη . . . τὸ μὲν φύλλον *μυρσίνη ὅμοιον*, κ.τ.λ.

mircacante, folia habet mirte similia, alba et acuta in fine, semen rotundum et oblatum et obrufum, urinam et menses prouocat.

5 **Mira**¹ lacrimum est arbor cuiusdem nominis que in Arabia inuenitur, hec arbor incisa lacrimam emittit. Est ergo optima mirra que est
10 mundissima, tactu aspera et arida, odore suavis, gustu amara; et est calefaciens. [Respice in Stacten.]

Mirra trodiden² ad laudem dicta est quod sit troditen, i. rotunda, trocos enim rotundus dicitur.

15 **Mircus**³ siue **mirca** idem, inde uinum et oleum mirtinum siue mirtillum, et mirchite indeclinabile quod sonat quantum mirtinum.

20 **Mirtallica**⁴ corpora dicuntur ut au-

rum, auripigmentum, litargirum, caloncemenon⁵, et similia.

Moreclium, amarusca idem, anglice maythe.

[**Morella maior**, respice in respice 25 solatrum.]

Morella⁶, solatrum ortolanum uel solatrum mortale, strignum⁷, uua lupina⁸ idem, florem habet nigrum et fructum rubeum, ualet contra 30 calefactionem epatis. gall. morele⁹, anglice nichtheschode¹⁰ uel houndesberie¹¹. Et est aliud solatrum uentaticum uel montanum.

Morus¹², fructus eius ualet contra 35 squinanciam quando non nimiam habet maturitatem. *Morus* g^o. *morer*¹³.

[**Morsus galline**¹⁴, anglice chikemetete¹⁵, respice in yppia. 40

1. mirtacante. 5. lacrimum. arboris eiusdem. 13. trodicens. 14. quo sco trodite. trochos. 17. mirtellinum. 19. quam. 22. calcucemenon. 24. maith. 32. nīzteschede. 33. hundesberye. 36. uiniam.

¹ Diosc. i. 77, σμίρνα δάκρυόν ἐστι δένδρον γεννωμένου ἐν Ἀραβίᾳ, κ.τ.λ.

πρωτένει δὲ ἡ τρογλοδυτικὴ καλουμένη ἀπὸ τῆς γεννώσεως αὐτὴν χώρας. Matth. Silv. c. dclix, 'Mirra trochiten, i. rotunda aā. trochos, i. rotundum.' A confusion of τρογλοδυτικὴ with τροχοειδής. ³ Myrtus. μυρσίνη, Diosc. i. 155. ⁴ See ante, Metallica. ⁵ χαλκίτις

κεκαυμένη, Diosc. v. 115. ⁶ Neckam, De Laud. Div. Sap. vii. 271, 'Contrahit a Mauro nomen maurella.' E. P. N. p. 47, 'Morella, morele, atterlope.' ib. p. 51, 'Hoc strigillum, morelle. Hoc solatrum, idem.' Bart. p. 30, 'Morella siue Maurella, solatrum, uua lupina, strignum idem sunt.' Gerarde, p. 339, 'It is called . . . of the Latines, Solanum and Solanum hortense: in shops Solatrum.' ⁷ στρύχνος, Diosc. iv. 71. ⁸ E. P. N. p. 14, 'Strumus vel uua lupina, niht-scada.'

⁹ Cotgrave, 'Morelle, the hearbe Morell, pettie Morell, garden Nightshade.' ¹⁰ Night-shade.

¹¹ Gerarde, Supplement, 'Houndberry, Solanum.' ¹² μορέα, Diosc. i. 180. See ante, Celsus, Celsa. ¹³ Cotgrave, 'Meurier, a mulberrie tree.' ¹⁴ Wright's Vocabularies

(ed. Wülcker, p. 596), 'Morsus galline, an^{co}. Chykemetete.' ib. p. 558, 'Intiba, muruns, chicnemete.' E. P. N. p. 65, 'Hoc morsuspoli (read morsus pulli), a schykynw . . .'

¹⁵ Gerarde, p. 615, 'Chickweed or Chickenweed is called in Greek ἀλσίνη . . . of some of the Antients it is called Hippiā.' Cotgrave, 'Morgeline, Ivie Chickweed, Henne-bit.' Gerarde, p. 617, 'Morsus Gallinæ, Hen's-bit, . . . in French Morsgelin and Morgeline.'

- Mora** quedam domestica dicuntur ci-
tomora¹ que in receptionibus mar-
garui poni dicunt siluestria.
- Molipnia**², [id est] plumbum ustum.
- 5 **Molipodium**³, i. medium plumbum
uel plumbeum.
- Monomachia**⁴ interpretatur duellum
a mons quod est unus et mochios
quod est pugna, quasi pugna
10 unius ad altera, unde **rimachia**⁵
[id est] minimorum pugna, et
sicomochia⁶, i. pugna anime, chen⁷
enim anima est. Inde a mons
quod est unus dicitur febris **mono-**
15 **ydos**⁸, i. unius diei s. effimera⁹, et
collirium monemerion¹⁰ ut in
Alexandro de oculis.
- Molipda**¹¹ est fex auri uel argenti, est
autem utilior que colorem spume
20 argenti habuerit, lucida et rufa
- est, certa uirtus est ei ut spume
argenti, aut scorie plumbi lo-
tura.
- Molochia**¹², olimpiam, thebaicam abor-
tuum eam putant esse cum adipe²⁵
anseris parti genitale subditam,
nam a potu laxandi nomen molo-
chia[m] accepit. [Respice in
malua.]
- Montanum serpillum**¹³, timbra¹⁴ 30
idem; crescit in girum et folia
habet minuta, gall. puliole uel
tymbre, angl. brotsworth¹⁵. [Res-
pice in pulegium.]
- Morgellina**¹⁶ domestica flores facit 35
albos, morgellina agrestis rubeos
et flauos.
- Mordelea**, i. nodosa.
- Morsus diaboli**¹⁷ principalem habet
radicem incisam et similis est 40

2. margaritarum poni debent. 4. i. plumbum ustum. 8. a monos. 10. alterum.
11. i. minimorum. 12. sicomochia. sichen enim est anima. 13. a monos. 14. mono-
ydes. 16. monemerion. 18. aut argenti. 20. rupa. 21. trita uirtus est
est ei. 22. letura. 24. olimpiam, thebaycam. 25. adipos. 26. genitali.
32. pulyol. 33. timbre. 39. dyaboli. 40. radicem habet.

¹ σκέρμορον, Diosc. i. 181. ² μολύβδαινα, Diosc. v. 100. See App. Melidna. ³ μολύβδος.
⁴ μονομαχία. ⁵ Matth. Silv. c. dlīi, 'inde etiam timachia i. nervorum pugna.' ⁶ ψυχο-
μαχία. ⁷ ψυχή. ⁸ μονοειδής. ⁹ ἐφήμερος; or ἐφημερία. ¹⁰ Alex. Trall.
(ed. Puschmann) ii. 11, περὶ κολλουρίων ἀποκροστικῶν καὶ μονοημέρων καλουμένων. Sim. Jan.
'*Monomerion*, g. unius diei.' *μονοήμερος, μονήμερος*, lasting one day. ¹¹ Diosc. v. 100, *μολύβδαινα δὲ ἀρίστη ἐστὶν ἢ λιθαργυροφανής, ξανθή, ὑποστίλβουσα, κ.τ.λ.*
App. Molochia. ¹² See ante, Herpillum. ¹³ θύμβρα, Diosc. iii. 39. ¹⁴ Brother-
wort, but perhaps *brothwort* may be the real name and *brotherwort* the corruption. ¹⁵ Sim.
Jan. 'Morsus galline vocatur a quibusdam anagallis quæ et ypia vocatur, quidam morgellinam
vocant, credo quod a vulgari gallico nam morgellīe gallice est dictum morsus galline.' Fr.
Morgeline. See ante, Morsus galline and App. Morgellina domestica. ¹⁷ Gerarde, p. 726,
'It is commonly called *Morsus Diaboli*, or Divels bit, of the root (as it seems) that is bitten off:
for the superstitious people hold opinion, that the diuell for enuy that he beareth to mankinde,
bit it off, because it would be otherwise good for many uses.'

denti leonis, ualet contra tercianam.
gall. recopre¹, a^e. deue[le]sbite.

Mormorallis, i. mola manualis².

Murialis similis est in foliis linarie et
5 habet florem rubeum.

Musa³ uel **muscis** fructus est in quo
dicunt primum parentem percasse,
alii dicunt in ficu, et est nomen
saporis compositi ex sapore dulci
10 et acetoso. a^e. sourappel.

[**Molena**⁴, respice in tapsus barbastus.

Morfea⁵, respice in alphas.

Mircilli⁶, respice in mircus.

Mula⁷, respice in pernio.]

Mummia⁸ est quidam fructus⁹ qui in- 15
uenitur in sepulchris corporum bal-
samatorum. Multa sinopida¹⁰
bona et spissa et grauis colligitur
in Cap[p]adocia in spelunca distil-
lans, uirtus est illi stiptica et ex- 20
feruatice et exphastica.

Multi dicunt bullete¹¹ et multi marru-
bium nigrum, uirgas nigras et qua-
dras et asperas habet ex una radice,
uirgellas multas proferrens, folia 25
similia mar[r]ubio sed obrotunda
et nigra et aspera et rara, similia
melisophilo cum odore graui, unde

2. recopee. 7. peccasse. 10. wynsourapel. 15. quoddam frustum quod.
20. exserantica et exemplastica. 22. bullete. 25. proferens.

¹ Apparently *recopee*.

² Cass. Felix (ed. Rose), c. 40, 'et moles manuali mola, nam
Græci chiromylon vocant.' χειρόμυλον.

³ Gerarde, p. 1464, '*Pomum Assyrium*, or the
Citron of Assyria, . . . *Pomum Adami*, or Adam's Apple . . . the same Apple which Adam did
eat of in Paradise when he transgressed God's commandement; whereupon also the prints of the
biting appeare therein, as they say; but others say that this is not the Apple, but that which
the Arabians do call *Musa* or *Mosa*, whereof Avicen, c. 395, maketh mention.'

⁴ Mullein.
Matth. Silv. c. dlvi, '*Molena*, barbasus, flos, verbasum.'

⁵ Morpew. Cath. Angl.
(ed. Herrtage), '*pe morfew*, morphea.' Bailey, '*Morphea*, (with Physicians) a kind of Morpew
or White Specks in the Skin.'

⁶ Myrtilli. See App. Mirtilli.
⁷ Palsgrave,
'Kybe on the hele, *mule*.' See Prompt. Parv. ii. 346, note. Bart. p. 3, 'De apostemate et cissuris
in calcaneo quæ vulgariter dicuntur *mule*.' Cath. Angl. (ed. Herrtage), '*a Mowle*, pernio.' Cot-
grave, '*Mules*, mules, also kibes.' Torriano, '*Mule*, pantofles worn upon pumps, also kibes or chill-
blanes.'

⁸ Matth. Silv. c. dlx, '*Mumia* est illud quod inuenitur in sepulchris balsamatorum in
quibus humor mortui cum aloe et mirra resolvitur quibus ipsa corpora condiebantur et similatur
pici marine . . . et fit apud paganos et Sarracenos circa babyloniam ubi est copia balsami.'

Bart. p. 31, '*Mummia* quiddam est quod inuenitur in sepulchris Babiloniorum.' See App. Mumia.
⁹ For *quidam fructus* read *quedam species*: and compare Platearius, Circ. Inst. 'Est autem mumia
quedam species que in sepulchris mortuorum reperitur.'

¹⁰ *Multa sinopida* is a fresh gloss
which has become confused with the preceding one. Diosc. v. iii, *μίλτος σινωπική, κρατίστη ἢ
πικνὴ καὶ βαρεία* . . . συλλέγεται δὲ ἐν τῇ Καππαδοκίᾳ ἐν σπηλαίοις τισί. See App. Militum and
Miliatrum.

¹¹ Diosc. iii. 107, *βαλλωτή, ἢ μέλαν ἢ μέγα πρᾶσιον, οἱ δὲ πρᾶσιον ἔτερον
καλοῦσιν, καυλοὺς ἀνίησι τετραγώνους, μέλανας, κ.τ.λ.*

et istud meliphilon¹ multi dicunt,
morsus caninos mitigat².

Musca maior³ facit acus et redolet.

Muscus est nomen equiuocum ad oro-
maticum⁴ et ad illam lanuginem⁵
5 que tegit arborem, et similiter
uestit lapides torpentes aque. Item
muscus est quedam humiditas que
in apostematibus quorundam ani-
malium reperitur in Yndia. g^o. et a^o.
10 muge⁶. Muscum calidum est in
ii. gradu, siccum in iii. Mittitur
in colliriis et in pilis seu pulueribus
oculorum, [unde] uersus
15 i. musche i. muge
Pungit musca⁷, sapit muscum, uiret
i. mos.
arbore muscus.
[Respice in dens equinus.]

Musceleon⁸ est oleum muscel[li]inum²⁰
non de musco sed de fructu mus-
celli arboris.

Napeum uel **napei**⁹, i. semen sinapis.

Naper, i. semen napi.

[**Nartan**¹⁰, respice in centaurea maior. ²⁵

Nardum agreste¹¹, respice in fu.]

Nasale¹², iniectionum nasi instrumen-
tum idem.

Nata¹³, i. petroleum uel petrosillum
rubei coloris. ³⁰

Narstucium¹⁴ triplex est s. aquaticum,
siluestre et ortolanum. [Respice
in Alrafed.]

Narstucium aquaticum et **siluestre**
similes sunt in foliis. [Respice in ³⁵
senaciones.]

Narstucium ortolanum folia habet

2. cannoios.
4. aromaticum.

3. Muscata minor. Add Muscata maior facit acus sed non redolet.
7. torrentis. 16. mouche. 29. petrosilium.

¹ Diosc. iii. 107, ὅθεν καὶ τοῦτο μελισσόφυλλον ἐκάλεισαν.
Read *caninos*.

³ See *Acus Muscata*, and App. *Muscata maior*. Gerarde, p. 941, Musk'd Crane's-bill 'is called . . . *Acus Moschata* in shops and *Acus pastoris* . . . and of the vulgar sort *Muschata* and also Pick-needle.'

⁴ Musk. Bart. p. 30, '*Muscus* nomen est equivocum ad idem aromaticum et ad illam lanuginem quæ vestit arbores et similiter vestit lapides torrentes.'

⁵ Moss.

⁶ Cotgrave does not give *Muge*: but it occurs in E. P. N. p. 46, '*Hastula regia*, muge de bois (i.e. wood-musk), wuderove.' Hence *Muguet* applied both to Woodruff and Lily of the valley: also *Muguet*, the Nutmeg (*nux muscata*), where the -*meg* represents the word *muge*. Cath. Angl. (ed. Herrtage), 'a *Nut muge*, nux muscata.'

⁸ Bart. p. 31, '*Musteleon* est quoddam oleum de musco et aliis speciebus aromaticis factum.' ib. p. 30, '*Musteleon*, i. olivum mustelinum a musto dictum.'

⁹ Diosc. ii. 183, σίνηπι ἢ νάπυ. Cf. App. *Napeum*.

¹¹ Diosc. i. 10, φοῦ . . . ἀργίαν νάρδον καλοῦσι.

¹² Bart. p. 31, '*Nasale* instrumentum iniectionum dicitur.' MS. Ashm. 1470, '*Nasale* est instrumentum iniectionum.' See post, *Nascale*.

¹³ νάφθα, Diosc. i. 101. Bart. p. 31, '*Napta*, petroleum rubei coloris.'

¹⁴ Diosc. ii. 184, κάρδαμον . . . Ῥωμαῖοι ναστούριον.

minuta aliquantulum fissa, cresce
idem. g^e. cresso[uns]¹, cuius se-
men uocatur cardomum² quo
utimur.

5 **Nardostochium**³ uel **nardochium**,
spica nardi idem.

Nardus indica⁴, spica celtica idem,
[respice in asare⁵.]

Nardileon⁶, i. oleum de spica nardi.

10 **Na[r]ciscus**⁷, siue bulbus ematicus,
siue, ut latini dicunt, bulbus uomi-
ficus, quam multi lilium dixerunt,
similis est porro in foliis, semine
utimur. [Respice in bulbus.]

Narchos⁸ uel **narcha** piscis est, teste 15
Aristotele⁹, adeo stuporifere na-
ture uel saporifere nature ut
mediante ligno uel calamo uel
hamo uel rethi reddat manum pis-
catoris insensibilem et totum cor- 20
pus, nisi citius dimittat. Inde
narcoticum¹⁰, i. medicamen stu-
poriferum uel saporiferum.

Nascale¹¹ uel **nascare** uel **nascaplere**
est equiuocum ad suppositorium et 25
pessarium.

Nascatinion¹² affertur ab Yndia et est
quasi cortex similis lanule siue cor-

3. cardamum.
mion affertur au.

16. soporifere.

18. lino.

22. soporiferum.

27. Nascati-

¹ E. P. N. p. 14, 'Cresco, kerse.' ib. p. 43, 'Nasturtium, kersuns, cressen.' Cotgrave, 'Cresson, the hearbe termed karres or cresses.'

² κάρδαμον, Diosc. ii. 184. App. 'Nasturtium
semen eius cardomomum quo utimur.'

³ Matth. Silv. c. dlxiii, 'Nardus schaciium uel schachios
est spica indica dicta spica nardi. Diasco.' Bart. p. 31, 'Nardostachium, spica nardi idem.'
νάρδον σάχως. See App. Nardostachiō.

⁴ νάρδος Ἰνδική, Diosc. i. 6.

⁵ See Asarus.

⁶ Matth. Silv. c. dlxiii, 'Nardileon nardinum i. oleum de spica nardi.' Bart. p. 31, 'Nardileon
est olivum de spica nardi.' νάρδιον μύρον, Diosc. i. 75.

οἱ δὲ βολβὸς ὁ ἐμετικός, Ραμαῖοι βούλβους μορβιταρίους, κ.τ.λ. (vomitorius).

⁷ Diosc. iv. 158, νάρκισσος . . .

⁸ νάρκη, Diosc.
ii. 17. ⁹ Matth. Silv. c. dlxiii, 'teste Alexandro.' MS. Sloane, 282, 'Narcha is a fishe þt when
he is drawn wþ hoke or lyne yf fissher put his honde upon hit hit makeþ his honde onfredeabile
and al þe body after, bote hit be þe rather ytake away, and þerof men maketh medecines to make
men to slepe.' Alexander Aphrodisiensis, Problemata (in Sylburg's Aristotle, Frankfurt, 1585,
qto. vol. iv. p. 249), οὐδεὶς δὲ καὶ τὴν θαλασσίαν νάρκην ἀγνοεῖ πῶς διὰ τῆς μὴρίνου τὸ σῶμα ναρκοῖ.
Plutarch, Moralia, p. 978 c, τῆς δὲ νάρκης ἵστε δῆπου τὴν δύναμιν, οὐ μόνον τοὺς θιγόντας αὐτῆς
ἐκπηγνύουσιν, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς σαγήνης βαρύτερα ναρκάδῃ ταῖς χερσὶ τῶν ἀντιλαμβανομένων
ἐμποιοῦσαν.

¹⁰ ναρκαωτικόν.

¹¹ Sim. Jan, 'Nascale est quod matrici imponitur
simile suppositorio: pessarium vero proprie est simile clisteri, quamvis pro nascale pessarium
in libris antiquis sepe invenitur.' MS. Ashm. 1470, 'Nasale est instrumentum injectorium.
Nastare equivocum est ad pessarium et ad suppositorium.' Bart. p. 31, 'Nascale equivocum est ad
pessarium et ad suppositorium.' Renzi, Coll. Salemit. iii. 302, 'Nasale est instrumentum
quoddam id est injectorium ad injiciendum medicamen per nares.' 'Nastare, suppositorium idem.'
'Nastare vel nastaplare est equivocus ad suppositorium et pessarium.'

¹² Diosc. i. 22,
νάσκαφθον, οἱ δὲ νάρκαφθον, καὶ τοῦτο ἐκ τῆς Ἰνδικῆς κομίζεται, ἔστι δὲ φλοιῶδες, συκαμίνου λεπίσ-
μασιν ἑοικός.

ticibus, odore bone et uescide, calefaciens.

Nausea¹, i. conuersio stomachi cum uoluntate uomendi.

5 **Neta** similis [est] ypoquistidos sed est subnigra, i. succus rose canine.

Nenuphar², flos ungule caballine aquaticæ idem. Flos est album, de quo fit oleum nenupharinum. In
10 calidis regionibus inuenitur flos ille tam in albo quam in uioli quam in citrino colore, sed apud nos tantum in albo et subcitrino colore. [Respice in lymphia³.]

15 **Nera**⁴, i. arbor que fert cerasa nigra, cuius cortice sophisticatur cassia lingena ut in persio⁵ seu pectent cassie seraso.

Nepadadma⁶ est tranquillitas cum
20 nec tumatis nec intus nec extra auditur.

Nerion⁷ aut **nerodendro** aut **redo-**

dapion frutex est, folia habet similia amigdaline sed maiora et pinguiora, et flores rodo similis, semen²⁵ etiam patens sicut cornu, radix oblonga et angusta, gustu salsa. Nascitur locis aquosis et maritinis. Uirtus est illi mortifica s. animalibus, sed hominibus remedium prestat. 30

[**Napicium**, respice in bunias⁸.

Nepta⁹, i. calamentum maius.

Nigrores q^o affr^o ig^o.

Nepta maior, respice in calamentum aquaticum. 35

Nimphon¹⁰, respice in seleoteron¹¹.

Nux agrestis, respice in yryng¹².

Noctuluca¹³, respice in stellio.

Nouaculum cirurgie, lanceolata aquatica idem, respice in boryth¹⁴. 40

Nux Alexandrina, respice in carena basilica¹⁵.

Nux muscata¹⁶, respice in centrum galli¹⁷ et in nux mirifica¹⁸.]

1. bono.

uiscide.

3. Nausia.

5. ypoquystidos.

8. albus.

9. nenuphar-

inum, 11. uiola.

17. lignea.

peccent.

18. ceraso.

20. tinnitus.

22. redodapin.

23. sunt similia.

25. similes.

28. maritimis.

¹ App. 'Nausea, i. subuersio stomachi cum uoluntate uomendi.'
est flos ungulæ caballinæ aquaticæ.

³ See Limphea aquatica.

² Bart. p. 31, 'Nemfar

'Nere, i. arbor cerasi silvestris, de cuius cortice sophisticatur cassia lignea.' Bart. p. 31, 'Nera arbor est quæ fert cerasa nigra.'

⁵ Persius, Sat. vi. 36, 'Seu ceraso peccent casia nescire paratus.'

⁶ Renzi, Coll. Salernit. iii. 302, 'Neradina est tranquillitas aurium cum nec tinnitus nec intus nec extra auditur.'

⁷ Diosc. iv. 82, νήριον, οἱ δὲ ῥοδοδάφνη, οἱ δὲ ῥοδό-
δενδρον, θάμνος γνῶριμος, ἀμυγδαλῆς μακρότερα καὶ παχύτερα ἔχων φύλλα, κ.τ.λ.

⁸ Bouniás, Diosc. ii. 136.

⁹ ἡδύοσμος, οἱ δὲ μίνθην ἢ καλαμίνθην . . . οἱ δὲ νεπέταμ, Diosc. iii. 36.

App. 'Nepita, i. calamentum.'

¹⁰ νυμφαία, Diosc. iv. 184.

¹¹ Ib. θηλυπερίς. See ante, Felioteron.

¹² See Iringi.

¹³ κόρνα βασιλικά, Diosc. i. 178.

¹⁴ The Nutmeg. Platearius, Circ. Inst. 'Nux muscata, fructus arboris est in India nascentis.'

¹⁵ Centrum galli as an equivalent to Nux muscata is probably due to some error.

¹⁶ Nux myristica.

- Nefartarum**¹, i. renes denudans.
Nepta, calamentum maius², hasta regia³ idem, crescit ad modum urticae, et ualet ad concipiendum et inde educit. [angl. catwort.]
Neumatosi⁴, i. sufflacio uel uentositas.
Neutrorocos⁵, id est nerui duricies.
Nigella⁶ est semen cuiusdam herbe que in locis plaudosis inter frumenta reperitur et est rotundum et planificatum, subamarum. Respicit in lilium⁷.
Nidrago⁸, nitrago, uel nidragolon, uel uitrago, paritaria. g^o. et æ. perytorie.
- Nisia**⁹ in aquis crescit.
Nileos¹⁰ est quidam iunctus cuius radix assimilatur galange.]
Nitrum¹¹ genus est salis quod affertur de Alexandria.
Nicrosis¹², i. mors.
Niconlicium¹³, i. ungule.
Nitata¹⁴ dicitur aqua per nivem infrigidata.
Naniacesti¹⁵ interpretatur comestia et est grauius uicium quam corrosio.
Nimpha¹⁶ *aquatica* similis est boraginis sed planta habet folia, iuxta aquam crescit, quidam uocant eam scabiosam, quidam saponariam.
Nimphaea¹⁷ siue ut alii cacabus¹⁸ Ue-

1. Nefarcarum. 5. menses educit. catwrt. 23. Nicoulonisi. 24. Niuata aqua
per niuem infrigidata. 26. Nomacosti. comestio. 27. corosio. 29. plana.

¹ Matth. Silv. c. dlxiv, 'Nefrochathar, id est renibus apta confectio.' Renzi, Coll. Salernit. iii. 302, 'Nefrocantarium (var. nefrotartarium) id est renes denudans.' ² See ante, Calamentum magis. ³ See Hasta regia. ⁴ πνευμάτωσις. ⁵ Renzi, Coll. Salernit. iii. 302, 'Neutrorocos, id est nervi durities.' Perhaps νευρότρωτος. ⁶ Gerarde, p. 1086, 'Gith is called . . . in shops *Nigella* and *Nigella Romana* . . . in French *Nielle odorante* . . . in Cambridgeshire, Bishopswort.' E. P. N. p. 42, 'Zizania, neele, cockel.' ⁷ See Lollium. ⁸ Matth. Silv. c. dlxvii, 'Nigado, nigrado, nigrato, i. paritaria.' Gerarde, p. 331, Pellitorie of the Wall 'is commonly called *Parietaria* or by a corrupt word *Paritaria* . . . some (call it) *Vreolaris* and *Vitraria*, because it serveth to scoure Glasses, Pipkins and such like.' ⁹ λιμνήσιον, Diosc. iii. 6; or perhaps rather a corruption of *Nymphæa*. ¹⁰ Matth. Silv. c. dlviii, 'Nileos i. indicum : et nileos est quedam radix que simulatur galange . . . sed est species junci.' MS. Ashm. 1470, 'Nilleos juncus est cuius radix, &c.' ¹¹ νίτρον, Diosc. v. 129. ¹² νέκρωσις. ¹³ Matth. Silv. c. dlxvii, 'Nichia, i. unguis.' Renzi, Coll. Salernit. iii. 302, 'Niconliti, id est ungule.' ¹⁴ Renzi, Coll. Salernit. iii. 303, 'Nitata dicitur aqua per nivem infrigidata.' Cf. Cass. Felix (ed. Rose), c. 37, 'nivatis potionibus.' ¹⁵ Read 'Noma, comestio.' Cf. Matth. Silv. c. dlxviii, 'Nomas est ulcus oculi . . . quidam dicunt quod sunt comestiones cancrose, Demosten.' ib. c. dlxiv, 'Nema interpretatur comestio.' MS. Ashm. 1470, 'Noma comestio interpretatur et est gravius viciū quam corrosio.' Plutarch, Moral. p. 165 c, νομαί σαρκὸς θηριώδεις. ¹⁶ Nymphæa. ¹⁷ Apuleius, De Virt. Herb. c. 68, 'Nymphaea, Græce Cacabon, . . . Latini Matrem Herculianam, Algam palustrem, papaver palustre.' ¹⁸ κάκαβος or κάκκαβος, Venus's kettle, no doubt in allusion to the flower of the Water-lily.

neris, i. papauer plaustre¹ siue ut
 Latini gallam plaustrem² uocant.
 Nascitur³ in aquis stantibus uel
 locis non cultis et aquosis, folia
 5 habet similia cicoree⁴ sed minora
 et oblonga, alcius super aquam
 proferens capud, multa infra aquam
 capita habens ex una radice, flos
 est illi albus sicut lilii cum paruo
 10 pallore, semen habet in medio
 croceum, sed cum effloruerit rotun-
 dum efficitur sicut mala maciana⁵,
 hasta eius lenis et non grossa est
 et nigra, similis cinolie⁶, radix
 15 nigra et aspera et nodosa, [et] in
 autumpno siccatur. Multa in
 sompnis⁷ uidentibus bibita *prodest*.
 Que autem habet albam radicem
 forcior est uirtute.

Nietum, fragula arbor est et habet 20
 folia similia lupino et flores cro-
 ceos.

Nux magna⁸ que uenit de yndia.

Nux miristica⁹ uel carida, nux mus-
 cata idem. 25

Nux pontica¹⁰ uel auellana idem.

Nux quando simpliciter ponitur pro
 nuce usuali intelligitur.

Nucleus¹¹ quando simpliciter ponitur
 pro nucleo pinee intelligitur. 30

Oculus Xpi¹², ordorifera est, laciore
 habet folia iuxta stipitem et super-
 ius rotunda et florem citrinum.
 [Respice in centum galli.]

Oculus Consulis¹³, oculus bouis idem. 35
 angl. oxeseghe.

5. similia habet.
 29. nucleus.

14. cinolio.
 30. nucleo.

22. Add Nux indeyca, nux vomica, castaneola idem.

¹ Palustre.

² Alga palustris.

³ Diosc. iii. 138, νυμφαία φέται ἐν ἔλεσι καὶ

ὑδασι στασίμοις, κ.τ.λ.

⁴ Ib. κιβωρίω.

⁵ Ib. μῆλη παραπλήσιον. Cf. Plin. Hist.

Nat. xv. 14, 'Habent originem a Matio.'

⁶ ὅμοιος τῷ τοῦ κιβωρίου, ib.

⁷ πίνεται δὲ καὶ

πρὸς ὀνειρωγμούς, ib.

⁸ Apparently the Cocoa-nut, cf. Gerarde, p. 1522, 'The fruit is called

in Latine, *Nux Indica*, of the Indians, *Cocus*.'

⁹ Gerarde, p. 1537, 'The Nutmeg tree is

called of the Grecians *κάρνον μυριστικόν*, of the Latines, *Nux Moschata* and *Nux Myristica*.' See

ante, Careon and Muscus.

¹⁰ *ποντική*, Diosc. i. 179. Gerarde, p. 1439, 'in Greeke *κάρνα*

Ποντική, that is *Nux Pontica* . . . and commonly *Nux auellana*, by which name it is usually knowne

to the Apothecaries . . . in English, Hasell Nut and Filberd.'

¹¹ Matth. Silv. c. dlxxviii,

'*Nucleus* quando simpliciter ponitur pro nucleo pini intelligitur.' Pine-Apples. Gerarde, p. 1355,

'The fruit or apples of these be called in Greeke *κῶνοι* . . . they be also named in Latine, *Nuces*

pineæ.'

¹² Gerarde, p. 772, 'Wilde clarie is called after the Latine name *Oculus Christi* of

his effect in helping the diseases of the eies.' See Centrum galli and App. *Oculus Christi*. Bart.

p. 32, '*Oculus Christi* similis est oculo consulis nisi quod redolet illa non et habet florem citrinum.'

¹³ Matth. Silv. c. dlxxvii, '*Oculus Consulis* est herba dicta filius ante patrem uel oculus Christi.'

Gerarde, p. 747, '*Buphthalmum*, in Englishe ox-e-cie . . . what form *Consiligo* is of we find not

among the old writers.' See ante, Butalmon. App. '*Oculus Consulis* similis est menthastro.'

- Obtalmia**¹, i. calidum apostema oculi et dicitur ab ob quod est contra et talmon quod est oculus, quasi contra oculum.
- 5 **Obsi**², i. panis, iari succus inde obsomagarus quod fit de pane et sardellis.
- Obsopsopon**³, i. oculus.
- Obtalmicon**⁴, sternutatorium idem.
- Obrizon**⁵ exponit beatus Gregorius in
10 xxii Moraliū⁶, i. purum aurum, uel m̄. aurum, alii exponunt pro purgatissimo auro, quasi eurizon i. bone radicis aurum.
- Oera**⁷ eligenda est mellinum colorem
15 habens et sine lapide fricabilis, uirtus est ei stiptica.
- Oc[h]us**⁸ uel **orchos** interpretatur labor, inde **sinocha**⁹ i. cum labore et **sinochus**¹⁰ et similia.
- Ochimonides**¹¹ folia habet ozimo simi- 20 lia, potui datum medetur serpentum morsibus.
- Octo brisicum**¹², i. amarum.
- [**Oculus bouis**¹³, butalmon, respice ibi. 25]
- Oculus lucii**¹⁴, caprifolium idem, respice ibi.]
- Oeron**, i. rubium, unde trocisci ydiocri ab ydia quod est forma et cron quod est rubeum, qui¹⁵ formati 30 inde trocisci ydiocri.
- Offiasis**¹⁶ uel **oppiasis** est serpens ut

5. obsomogarus.
28. rubium.

11. uel rude aurum.
29. ydea.

12. id est bone.
30. quia formati.

18. synocha.

¹ ὀφθαλμία. Bart. p. 32, 'Obtalmia est apostema calidum oculi.' ² Renzi, Coll. Salernit. iii. 303, 'Obsipanis, garus, succus.' Sim. Jan. 'Opsispsomi, crusta panis superficies.' ib. 'Opson, g. pulmentum. Oposonia, cibi salsamenta.' Sim. Jan. 'Obsoniagarum vel obsoniogarum . . . obsonia g. dicunt salsamenta vel sapes in quibus intinguntur carnes vel pisces vel etiam panis ut melius comedatur . . . inde componitur obsoniogarum quasi obsonium ex garo.' Matth. Silv. c. dlxxxii, 'Oxogarus, grec. garus acetosus.' 'Oxomogarum, i. sapor acetosus et salsus.' ³ Perhaps

ὄψ, ὠπός, ὠπών. ⁴ παρμυκόν, see App. Optamicum. ⁵ ὄβρυζον (of which εὐρύζον, εὐροίζον, εὐρύζον are variants) is an adjectival form derived from ὄβρυζα (Lat. obrussa), fine or standard gold: cf. Justinian, Edict 11, τὴν παρ' Αἰγυπτίους λεγομένην ὄβρυζαν. ⁶ Gregory

the Great, Moralia, xxii. 2 (on Job xxxi. 24), 'obryzum dicimus obrude aurum.' ⁷ Diosc.

v. 108, ὠχραν δὲ ληπτέον τὴν κουφοτάτην καὶ μηλίνην δι' ὅλου, κατακορῇ δὲ καὶ ἀλθρον καὶ εὐθρυβῇ.

⁸ ὄχος or ὄχη. ⁹ συνοχή. ¹⁰ σινόχος. ¹¹ ὠκιμοειδές, Diosc. iv. 28. ¹² Matth.

Silv. c. dlxxvii, 'Obtobrisicum quid est lege omotridon.' Renzi, Coll. Salernit. iii. 303, 'Octobrifiscum (var. octobrifilum) id est amarum.' Cod. Ashm. 1470, 'Olivum omotride, gremiale, octobrisicum, amarum, omfacium viride.' Cf. Oribasius (ed. Daremberg, vol. vi. p. 227), 'Oleo gremiali quem omotribem Græci appellant, id est septembrio aut octobrio mense factus.' See post, Oleum omotride. ¹³ See Oculus consulis.

¹⁴ Bart. p. 32, 'Oculus licii, i. volubile majus, i. caprifolium. Oculus lucidus, i. licium.' See Caprifolium. ¹⁵ Renzi, Coll. Salernit. iii. 303, 'quia formati inde trocisci sunt rubei.' See post, Ydea.

¹⁶ ὄφιασις, Galen (ed. Kühn), vol. xii. p. 381. Matth. Silv. c. dlxxviii, 'Offiasis, i. tyria sic dicta ab offio quod est serpens quia serpentina squamas in superficie cutis representat.' ib. 'Offiasis dicitur a Sera. tyra a tyro serpente quod idem est, unde offiasis uel tyria id est furfuris capitis,' where no doubt there is a confusion between θηρίον and κηρίον.

- in primo capitulo Alexandri¹.
 Item **offiasis**, i. *casus* capillorum.
Offodormia², i. piscis fetens in naribus.
 5 **Oliandrum**³, i. siluestris oliua. [Respice in agrelia.]
Olea uel **oliua** tam arbor quam fructus.
Olibanum⁴, libanus, thus, libanotides, idem. g^e. francencens.
 10 Hec libanus est arbor, hic libanus est mons, hoc libanum thus. [Respice in mannis et thus.]
Olixatrum⁵, petrosil[1]inum macedonicum et Alexandrium idem. g^e.
 15 **alisaundre**, anglice stamerche⁶. [Respice in ypocelinum.]
Oleum, olei multa sunt genera ut
Oleum sabraum⁷, i. oleum romanum.
Oleum amarissimum⁸, i. de succo 20 maiorane.
Oleum leue, i. oleum commune.
Oleum amigdalinum⁹ quod multi metopium dicunt, ex amigdalidis amaris. 25
Oleum balauminum¹⁰ conficitur sicut oleum amigdalinum.
Oleum mirtinum¹¹, i. oleum mirte agrestis, i. nigre.
Oleum laurinum¹², i. oleum de baccis 30 lauri.
Oleum sciminum¹³, i. oleum sex semine scini.
Oleum masticinum¹⁴, i. oleum masticis.
Oleum uiolacium, i. oleum ex floribus 35 uiolarum.
Oleum catholicum, i. oleum herbe catholice, i. alliapiados¹⁵.

3. Offodormia.
 romanum.

5. Oleandrum.
 26. labaminum.

9. francensens.
 30. ex baccis.

17. genera sunt.
 32. scininum.

18. i. cilise
 36. uiolaceum.

¹ Alex. Trall. (ed. Puschmann, ii. 441), where the Latin MSS. begin with a distinction between *ἀλωπεκία* and *ὀφίασις*, though the latter does not occur in the Greek text.

² Perhaps the reading should be *ὄρφος*, piscis: *ὄζαινα*, polypus fetens in naribus. Matth. Silv. c. dlxxx, '*Orfos*, *orfus*, grece piscis,' i.e. *ὄρφος*, a kind of sea-perch. ib. c. dlxxxi, '*Ozene*, i. polipi ulcerati.' ib. '*Ozimie*, grec. i. ulcera fetentia inter nares ab ozon quod est fetens, Cas. Fe. Alex.' Cass. Felix (ed. Rose), c. 31, 'polypum et ozenas quas nos fetores narium dicimus.'

³ Rather *oleastrum*, see ante, Agrielea.
⁴ Gerarde, p. 1436, 'It is called in Greeke *λίβανος*, in Latine *Thus*, in Italian *Incenso*, . . . in English Frankincense and Incense. The Rosin carries the same name, but in shops it is called *Olibanum*.'

⁵ Gerarde, p. 1019, 'it is also named *Olus atrum* . . . the Apothecaries call it *Petroselinum Macedonicum*, others *Petroselinum Alexandrinum* . . . the French, and Englishmen, *Alexandre*, *Alexanders*.' Cf. Diosc. iii. 71.

⁶ Stamerche for Stamerche, see ante sub Alexander.
⁷ Renzi, Coll. Salemit. iii. 304, '*Olinsabrasum* (var. *oleum sabranum*) id est romanum.'

⁸ Read *amaracinum*, cf. Diosc. i. 68.
⁹ *ἀμνγδά-λινον* *ἐλαιον* ὃ *τινες* *μετώπιον* *καλοῦσι*, Diosc. i. 39.

¹⁰ *βαλάνινον*, Diosc. i. 40.
¹¹ *μυρσί-νινον*, Diosc. i. 48.

¹² Diosc. i. 49, τὸ δὲ *δάφνινον* *σκενάζεται* *διὰ* *τῶν* *δαφνίδων* *ὅταν* *ᾧσι* *δρῦπετεῖς*.
¹³ *σχίνινον*, Diosc. i. 50.

¹⁴ *μαστίχινον*, Diosc. i. 51.
¹⁵ See ante, Alliapiados.

- Oleum omotride**¹, i. gremiale.
Oleum anetinum², i. oleum aneti.
Oleum populinum³, i. oleum populi.
Oleum sinapinum⁴, i. oleum sinapis.
5 Oleum puleginum, i. oleum pulegii.
Oleum de frumento.
Oleum de ouis, et similia.
Oleum quando simpliciter ponitur pro oleo oliue intelligitur.
10 Omfacium⁵ uel **omphacum**, i. succus uuarum albarum immaturatarum expressis et siccatis et tritis, inde dicitur **molefacum**⁶ quod habet [ad]mixturem huius pul-

ueris uel quod fit de floribus arborum stipticarum herbarum ut camedreos et similia.

Omentum⁷, zirbus⁸, obdemen, sumen⁹ sanguinum, aruina¹⁰, auxungia¹¹ idem, quando quodlibet horum simpliciter ponitur pro porcina intelligitur, item omentum et zirbus utrumque ponitur pro siphac¹², [et] quando etiam dicitur epigmentum¹³ et epiplode¹⁴ et pigorontum. Respice in epiploten et [in] epigeroton.

Onager¹⁵, asinus siluestris idem.

1. emotride.
18. obdemen sinnen.

2. id est oleum.
19. auxungia.

3. id est.
26. pigorontum.

5. olium.

¹ ἔλαιον . . . τὸ ὠμοτριβὲς δὲ καὶ ὀμφάκινον καλεῖται, Diosc. i. 29. Matth. Silv. c. dlxxviii, '*Oleum expensarum*, i. oleum omfantinum, quod fit de olivis immaturis, et tale oleum dicitur etiam oleum gremiale eo quod in grenio olive colligitur ante maturitatem, et vocatur oleum expensarum quoniam subvenit expensis ad naturam conficiendam, quoniam colligitur ante tempus.' ib. '*Oleum gremiale*, i. de oliuis.' ib. '*Onotribum oleum* id est ex acerbis olivis constructum omfacinum.' τὸ ὠμοτριβὲς ἔλαιον, Alex. Trall. (ed. Puschmann), i. 491. App. '*Oleum omphacinum* id est viride vel quod gremiale dicitur.' *Gremiale* is thought to be a variety of *cremiale* (cf. *cremo*, *cremium*), and, as applied to oil, to mean that commonly used for burning in lamps. (Paucker, Addenda Lexicis Latinis, Dorpat, 1872). See ante, Emitrida. ² ἀνήθινον, Diosc. i. 61. ³ αἰγέρινον ἔλαιον, Alex. Trall. ii. 537 (ed. Puschmann). ⁴ σινάπινον, Diosc. i. 47. ⁵ Diosc. v. 6, ὀμφάκινον ἔστι μὲν χυλὸς ὀμφακός θασίας σταφυλῆς μήπω περκαζούσης ἢ ἀμυναίας. Cod. Ashm. 1470, '*Omfacium* est pulvis qui fit de acinis acidis uvarum immaturarum expressis et exsiccatis et tritis. Inde dicitur mel omfacum, &c.' ⁶ Diosc. v. 31, ὀμφακόμελι. ⁷ Bart. p. 32, '*Omentum*, zirbus, abdomen, sagimen, arvina, auxungia idem sunt, quando simpliciter porcina intelligitur.' ⁸ Bart. p. 44, '*Zirbus*, omentum idem.' ⁹ Sumen (sugimen): cf. Plautus, Curculio, ii. 3. 44, 'pernam, abdomen, sumen, suis glandium.' ¹⁰ Bart. p. 11, '*Arvina* est pinguedo cuti adhærens.' ¹¹ Plin. Hist. Nat. xxviii. 9, 'auxungiam etiam Greci appellavere eum.' See ante, Auxungia. ¹² Bart. p. 39, '*Syphac* est pellicula dividens nutritiva a generativis.' ib. p. 18, '*Dysfragma* est pellicula dividens spiritualia a nutritivis, et inter diafragma et siphac continentur intestina.' ¹³ ἱπεζωκός. ¹⁴ ἐπίπλοον. ¹⁵ ὄναγρος. Sim. Jan. '*Onager* grece asinus silvestris, sed grecus onagros dicit.'

- Onomia**¹, quam multi anomiadam dicunt, uirgas habet duarum palmarum in quibus sunt capita minora, folia minuta sicut lenticule aut rute, subaspera, pingua et spissa, urinam prouocat, lapidem uesice excludit.
- Onochmus**, [id est] recte sedens.
- Onza**² genus est leguminis nobis ignotum.
- Onchus**³ interpretatur tumor ut in fine Tegni⁴.
- Opos**⁵, i. succus, inde opobalsamum, i. succus balsami.
- Opocissi**⁶, i. succus ficus agrestis, communiter lac coagulat.
- Opium thebaicum**⁷, i. succus papaueris albi.

- Opium miconis**⁸, i. succus papaueris nigri. [Respice in opomiconium.]²⁰
- Opium quirrinacium**⁹, lesera¹⁰, quileya¹¹, succus iusquiani¹², idem.
- Opium** quando simpliciter ponitur pro opio thebeico intelligitur.
- Opirus**¹³, i. panis mundus a furfure.²⁵
- Opepilcii**¹⁴, i. asafetida, [respice ibi.]
- Opomiconium**¹⁵ est opium miconis teste Ysidoro.
- Opopanax**¹⁶, succus est herbe que panax dicitur similis per omnia³⁰ ferule¹⁷, et nascitur in locis asperis et lapidosis.
- Origanum**¹⁸, golena¹⁹ siue colena [idem], similis est calamento, et calamentum habet pilosa folia quibus utimur. gall. orynal, æ. churchwort²⁰.

8. Onothomus i. 9. genus est genus. 19. id est succus. 21. lesara. 24. thebaico. 26. Opifilii. fetidi. 32. lapidiosis. 34. simile. sed calamentum. 36. orinal.

¹ Diosc. iii. 18, ἀνωρίς, οἱ δὲ ὀνωρίδα καλοῦσι κλώνες σπιθαμαῖοι . . . κεφάλια περιφερῆ, φυλλάρια μικρά, λεπτά, ὥσπερ φακοῦ πρὸς τὰ τοῦ πηγάνου, κ. τ. λ. This, the Aldine text, has been considerably altered by Sprengel: (see his note in loc.).

² ὄρυζα, Diosc. ii. 117. See post, Oziza.

³ ὄγκος: cf. Galen (ed. Kühn), vii. 705. ⁴ Galen's τέχνη ἱατρική. ⁵ ὀπός.

⁶ Matth. Silv. c. dlxxix, 'Opoffico id est succus caprifici id est ficus agrestis.' Diosc. i. 133, ὁ δὲ ὀπὸς τῆς ἀγρίας καὶ τῆς ἡμέρου συκῆς πηκτικός ἐστι γάλακτος.

⁷ Sim. Jan. 'Lac quod egreditur collectum in vasculis desiccatur, tale tebaicum vocatur.' The name is given because the article was produced in the Thebais. App. 'Opium thebaicum, i. lasaerti.'

⁸ Probably μήκωνος.

⁹ Bart. p. 32, 'Opium quirinacium, asafetida idem.' κυρηναϊκός, Diosc. iii. 84.

¹⁰ See ante, Lazarum and Asar. ¹¹ It is possible that this may represent *gelena*: cf. App.

'Quelanea, i. iusquiamus.'

¹² Renzi, Coll. Salernit. iii. 304, 'Opium quismiacum, id est succus jusquiami,' so that here two distinct glosses have been confused.

¹³ Bart. p. 32, 'Opirus, panis est mundus a furfure.' MS. Sloane, 282, 'Oporiris is clene bran, fro þe bran, payn de mayne.'

ἄρτος αὐτόπυρος: cf. Galen (ed. Kühn), xi. 120, προσαγορεύουσι δ' ἔνιοι τὸν τοιοῦτον ἄρτον αὐτόπυρον.

¹⁴ ὀπὸς σιλφίου. ¹⁵ See Opium miconis.

¹⁶ ὀποπάναξ, Diosc. iii. 48.

¹⁷ Ib. καυλὸν δὲ ὥσπερ νάρθηκος. ¹⁸ Diosc. iii. 29, ὀρίγανος, οἱ δὲ κορίλην καλοῦσι (Ald. κορνήλιον).

Renzi, Coll. Salernit. iii. 304, 'Origanum, golena est herba saurengaria vulgariter.'

¹⁹ The name κορίλη seems to have become by metathesis *colina*, *colena* and *golena*. As *collina* it was no doubt regarded as synonymous with ὀρίγανος (supposed to be from ὕρος).

²⁰ Gerarde, Supplement, 'Churchwort, Pennyroyall.'

Orthomia¹, i. difficilis inspiracio uel respiracio. Item orthomia² est rectus anelitus, uel orthomia est que tantum arerem sumit[ur] quantum
5 emittit, cum difficultate tamen, et dicitur ab **orthos** quod est rectus et **thimos** quod est spiritus.

Orobis³, gall. ueste, anglice thare uel mousepese. [Respice in erbus et
10 in herbum et in lacta.]

Oriacantum⁴ uel **oricantum**, berberis idem.

Ornix⁵, i. perdix, et quandoque ponitur pro gallina siluestri.

15 **Ortis**⁶, testiculus idem [est].

Ornus⁷ est arbor glandifera querci similis.

20 Quinque sunt species [quercurum], quercus glandifera uidelicet, quercus, ilex, ornus, et alia que sunt grana⁸ unde tinguntur scarlate, quercus etiam est robur idem.

Orcus⁹, libitus idem.

Oroyde¹⁰, i. aquosum uel serosum, **oros**¹¹ enim interpretatur serum. 25

Orexis¹² interpretatur appetitus, inde **onorexia** ab a quod est sine et orexis, i. stomachi appetitu uel cum fastidio.

Ormium uel **orminum**¹³, acantum 30 idem.

Orobo¹⁴, **bonis**, lacca idem, gumma est.

O[r]deum¹⁵, bonum est muncum et mundum. 35

Orchis¹⁶, quam alii renosorchim¹⁷, alii affrodisiam¹⁸ uel priapismum¹⁹ dicunt, tirsim habet bipalmen, folia similia oliue, sponsa super terram sed molliora et angustiora, in hasta 40 florem purpureum, radix bulbo similis longa et duplex, [et] dicitur multas uires coeundi excitare, sicut stincus²⁰.

4. aerem.	8. ueste.	19. glandifera.	22. et robur.	23. blitus.	27. sine(?).
30. orinum.	34. niueum.	36. rinosorchim.	37. affrobisiam.	39. spansa.	
40. melliora.	44. scincus.				

¹ ὀρθόπνοια, a kind of asthma, where the patient can breathe only when in an upright posture.

² See App. *Ophthorpea*.

ὄροβος, Diosc. ii. 131.

³ Bart. p. 32, 'Orobis sive orobum est pisa agrestis i. muspese.'

⁴ ὀριάνκανθα, Diosc. i. 122.

⁵ ὄρνις. Bart. p. 32, 'Ornix

est perdix vel gallina silvestris.'

⁶ ὄρχις.

⁷ Matth. Silv. c. dlxxx, 'ornus est arbor

glandifera quercui similis sterilis secundum Papiam, unde quatuor sunt arbores glandifere.'

⁸ Renzi, Coll. Salernit. iii. 305, 'que fert grana.'

⁹ Matth. Silv. c. dlxxx, 'Ortis, i. blitus.'

ib. 'Orthus, i. coxillides vel blitus.'

¹⁰ ὀρρώδης.

See App. Ocrodis.

¹¹ ὀρρός.

¹² ὀρεξίς.

¹³ ἀνορεξία. ὄρμινον.

¹⁴ Renzi, Coll. Salernit. iii. 305, 'Orobo, Orobonis, lacta (var. lacca)

idem, gummi est.'

Matth. Silv. c. dlxxx, 'Orodomis lentisca, id est latra.'

See App. *Orobani*

lenici, and ante sub Lacca.

¹⁵ Hordeum.

¹⁶ ὄρχις, οἱ δὲ κυνὸς ὄρχιν καλοῦσι, φύλλα

ἔχει κατὰ γῆς ἐστρωμένα, κ.τ. λ. Diosc. iii. 131.

¹⁷ Ib. κυνὸς ὄρχις.

¹⁸ Ib. ἀφροδίσια.

¹⁹ πριαπισμός. For πριαπίσκος, see Diosc. iii. 134.

²⁰ σκίγγος, Diosc. ii. 71.

- Orminon**¹, siue ut Latini eminoda uel originalis siue reiectalis dicunt, tirsim habet cubitale, quadum², folia ut marubium, facit autem ad oculorum argema uel leucomata.
- Osmunda**³, filix siluestris idem, similis est faici⁴, ualet ossibus braccus⁵, gallice osmonde⁶ [uel feugerole]⁷, a⁸. euerfarn⁸ uel moreclam.
- Oscitacio**⁹ fit ex fumo et uentositate neruos implente uel impellente.
- [**Osalinum**¹⁰, fomento adhibitum medetur putredines uulnerum].
- Ostrea**¹¹ piscis est degens in conchis.
- Ostre porphite**¹² unde tinguntur purpurea coclee sunt que uste dessicatiue sunt uirtutis.
- Ochis**¹³ auris dicitur, inde **parotida**¹⁴ a para quod est iuxta, quasi uena iuxta aurem.
- Ochus**¹⁵ uel **orchos** interpretatur labor, inde **sinocha**¹⁶, i. cum labore et **sinochus**¹⁷, similia synoca de multo i. sanguine, sed synochus ex putrefacto i. sanguine, et sunt febres acute ex sanguine nimis superhabundante.
- [**Originalis**, respice in orminon.
- Oxifollon**¹⁸, respice in geranion.
- Oxicolla**¹⁹, respice in taurocolla.]
- Othonia**²⁰ folia habet similia sed percussa et fragilia, florem croceum et latum, unde multi speciem ammonis²¹ dixerunt, succus eius oculis prestat effectum et caliginem detergit.
- Ouum molle**²² plus est eustomachum quam aliud sorbile.
- Oua crapula**²³, i. in aqua cocta.

2. reieccialis. tirsim. 6. silex. 7. filici. fractis. 8. osmunde. 9. moreclamum. 11. implente uel impellente. 19. Othis. 23. sinetho id est cum. 24. synochus et similia sonoca. 31. After similia *Sloane leaves a mark as though the original* pertusa were illegible. 33. ammonis. 34. prestet.

¹ Diosc. iii. 135, ὀρμινον ἡμερον, ῥωμαῖοι γεμνάλης . . . πόα ἐστὶν ἐμφερὲς πρασίῳ τοῖς φύλλοις· κανλὸς δὲ τετράγωνος ἡμιπηνχναῖος . . . ἀποκαθαίρει δὲ σὺν μέλιτι ἄργεμα, λευκώματα. Matth. Silv. c. dlxxx, 'Orminon siue emola vel auricularis aut rejectalis, &c.' ² Quadrum. ³ E. P. N. p. 44, 'Osmunda, osmunde, bon-wort.' Bart. p. 32, 'Osmunda herba est, an. everferne.' ⁴ Filici. ⁵ Read fractis. ⁶ Cotgrave, 'Osmonde, Osmund, Osmund the water man, Osmund royall, water Fearne, S. Christopher's hearbe.' ⁷ Bart. p. 22, 'Fugerole, an. ferne yat groves on londe.' ⁸ E. P. N. p. 14, 'Filix arboratica, eferfearn.' ⁹ Oscitatio. Bart. p. 32, 'Ocitacio, fit ex fumo et ventositatē musculos gulae replente.' ¹⁰ See post, Oxalmon. ¹¹ Bart. p. 33, 'Ostrea, piscis degens in concha.' ¹² πορφύρα, Diosc. ii. 4. ¹³ οὐς. ¹⁴ παρωτίς. ¹⁵ ὄχος. ¹⁶ συνοχή. ¹⁷ σύνοχος. ¹⁸ ὀξύφυλλον, Diosc. iii. 121. ¹⁹ Ox-gall. ²⁰ Diosc. ii. 213, ὀθόννα . . . ἔχει δὲ τὰ φύλλα ἐνὶ σὺμφῳ ἐμφερῇ πολύτρητα . . . ἄνθος δὲ φέρει κρόκινον . . . ὅθεν ἔδοξαν ἀνεμώνης αὐτὸ τινες εἶδος εἶναι. ²¹ Read anemones. ²² Diosc. ii. 54, ὡν τὸ ἀπαλὸν τροφιμώτερον τοῦ ῥοφητοῦ. ²³ Bart. p. 32, 'Oua crapula, i. aqua cocta uel frixa,' Renzi, Coll. Salernit. p. 305, 'Oua crapula uel tramula, id est in aqua cocta.'

- Oxitomili succi**¹, i. succus citranguli.
Oxifenicia² uel fincon dicitur, inde(?)
 dactilus indicus uel tamarindus,
 fructus est cuiusdam arboris.
 5 **Oxiren**³, i. forte acetum.
Oxoleon⁴, dicitur acetum cum
 oleo.
Oxi uel **oxis**⁵, i. acetum uel acutum,
 unde cum pro acuto ponitur, unde
 10 dicitur **oxidoreas**⁶, i. acute uidens,
 et **oxiporium**⁷, i. acute penetrans
 poros; cum pro aceto ponitur,
 inde dicitur **oximel**[**I**]⁸ et **oxi-**
galac⁹, i. lac acetosum, et **oxife-**
 15 **nicia**¹⁰ dactilus acetosus i. cama-
 rindus, qui sic dicitur quia, ut dicit
 Oribasius, nascuntur in forma dac-
 tili, cortex abicitur, sed medulla
 que nigra est et acetosa ad nos
 20 affertur.
Oxima uel **oxina**¹¹, ulcus idem.
- Oxalmon**¹², i. acetosum cum sale mix-
 tum.
Oxicantos¹³ arbor est nimium spinosa,
 fructum mirte similem habens, sed 25
 paulo maiorem, rubeum interius
 et granatum, [et] est autem co-
 hercentis uirtutis.
Oxilocassa¹⁴, cassa linguea idem.
Oxporis¹⁵, [id est] esula. 30
Ozimum¹⁶ uel **ozimon**, i. basilicon,
 herba est cuius semine utuntur
 apotecarii, folia habet similia sa-
 tureie, sed albiora, hastas duarum
 palmarum, que haste folliculos ha- 35
 bent similes iusquiamo et semen
 nigrum simile melancio, cum uino
 bibita morsus uenantis compescit.
 [Respecte in basilicon.]
 Item **Ozminim**¹⁷, urtica idem. Res- 40
 pice in yerda¹⁸.
Ozima, [id est] semen urticae.

1. oxitromili.	2. fincon dicitur etiam.	9. inde.	11. penetrans.	12. acuto.
15. i. dactilus.	tamarindus.	21. utilis.	22. acetum.	25. habet.
29. oxilocassia, cassia lignea.	30. i. esula.	33. satureye.	38. uenenatos.	40. ozimum.
42. i. semen.				

¹ Read 'Citromeli succi, i. succus citranguli.' Cf. Diosc. i. 166, καὶ ὁ χυλὸς αὐτῶν βιβρώσκεται, κ. τ. λ. See ante, Citromilum. ² See ante, Fincon. ³ See App. Oxireum.

⁴ ὀξέλαιον. ⁵ ὀξύς. ⁶ ὀξυδερκής. ⁷ ὀξυπόρων. ⁸ ὀξύμελι. ⁹ ὀξύγαλα. Bart. p. 32, 'Oxigalac, i. lac acetosum.' ¹⁰ App. 'Oxyphenicon vel phenicia ind. i. tamarindi.'

¹¹ Perhaps ὀγκωμα. ¹² ὀξάλη, Diosc. v. 23. See App. Oxanum. ¹³ Diosc. i. 122, ὀξυάκανθα . . . δένδρον ἐστὶ . . . ἀκανθῶδες ἄγαν, κ. τ. λ. ¹⁴ ξυλοκασία. ¹⁵ Renzi, Coll. Salernit. iii. 305, 'Oyporis (var. Opporiza) id est Esula.'

but the description is that of ὀκιμοειδές, Diosc. iv. 28, κλῶνας δὲ σπιθαμιαίους, δασεῖς λοβοὺς δὲ παραπλησίους ὕσκαμψι πληρεῖς σπέρματος μέλανος εὐκότος μελανθίω. ¹⁶ Diosc. ii. 170, ὤκιμον, ¹⁷ See ante, Acanthus and Achalaphæ; and App. 'Acanthem orminum uel igridia id est urtica.'

¹⁸ There can be little doubt that yerda and igridia (cf. App. l. c.) represent κνίδη (Diosc. iv. 92), but it is not so clear how urtica comes to be used to gloss either orminum or ozimum. Perhaps the cause of the confusion may lie in a gloss ὤζωμον, i. cruca, and eruca may have then been corrupted into urtica.

- Ozon**¹, alcanna idem unde tinguntur pili.
Oziza² est genus leguminis nobis ignoti, quidam dicunt esse idem quod
 5 spelta.
- Paritaria**³, perniciades⁴, uitreola⁵, nitrago⁶, herba muralis⁷ idem. g^e. et anglice, paritarie. [Respice in uitrearea.]
- 10 **Paralisis**⁸ herba, passerell[a]⁹ uel passerina, turdella¹⁰, uer Sancti Petri¹¹ idem, tota herba utimur. g^e. maierole, a^e. cousloppe.
- Papauer album** florem habet album, cuius semen coconidium¹² appella-
 tur. g^e. whatpoppy¹³. [Respice in amomon et in miconium.]
- Papauer nigrum** crescit in agris et habet florem rubeum, unde fit diacodion¹⁴. a^{ce} blakpoppy. 20
- Papauer rubeum** habet florem rube- dine et albedine commixtum. gall. rougerole, ang^e. redpoppy.
- [**Pabula**¹⁵, i. uesica.]
- Pasisicium**, i. declinatium. 25
- Panis cuculi**¹⁶, alleluia, trifolium sil- uestre idem. ang^e. wodesour[e].
- Panis porcinus**¹⁷, ciclamen, malum terre idem. a^e. dilnote¹⁸ uel erthe-
 note¹⁹. 30

6. perniciados. uutriola. nitringo. 7. mirabilis. 11. tradella. 13. marorole. 16. wit-
 popi. 20. dyacodion. blakpopi. 23. redpopi. 25. Pasisisanum. 29. herthnote.

¹ Renzi, Coll. Salernit. iii. 305, 'Ozim (var. ozom) id est alcana.' ² ὄψυζα, Diosc. ii. 117. See ante, Onza. ³ Parietaria, pellitory of the wall, so called from its fondness for old walls, which accounts for the name *herba muralis* also. ⁴ περδικιάς. Galen. See App.

Perdiacratos. Gerarde, p. 331, 'Some call it *Perdicium* of Partridges which sometimes feed hereon; some *Urceolaris* and *Vitraria* because it serveth to scoure Glasses, Pipkins, and such like.'

⁵ Sim. Jan. 'vocatur herba vitri quia vitrea vasa ea absterguntur a quo etiam aliqui latini vitriolam vocant.' ⁶ Ib. '*Vitrigo* ab Oribasio ca. de effusione urine vocatur paritaria.' ⁷ See ante, Herba Muralis.

⁸ See ante, Herba Sancti Petri. ⁹ Sim. Jan. '*Passerella*, primula veris, herba paralisis idem ut volunt quidam.'

¹⁰ Matth. Silv. c. dclxxxiii, '*Turdilli*, i. herbe. Cas. Fel. passerine secundum aliquos.' Sim. Jan. '*Turdilli semen* in antido. virili in mitridato minori quidam exponunt herbe passerine sed utrumque ignoro.'

¹¹ Read *herba Sancti Petri*. The reason of this name is no doubt the same which has led the Germans to call the plant *Schlüsselblume*. Fuchs, H. S. p. 926. calls it *S. Petersschlüssel*.

¹² Read *codium*, that is κώδων. See App. Papaver album. ¹³ White poppy. ¹⁴ διὰ κωδείων.

Cass. Felix (ed. Rose), c. 33, 'dandum etiam et dia codyon.'

¹⁵ Matth. Silv. c. dlxxxii, '*Papilla*, i. vesicca.' Apparently *papula* or *papilla*, in the sense of blister.

¹⁶ Bart. p. 33, '*Panis cuculi*, alleluia idem.' Gerarde, p. 1202, 'the Apothecaries and Herbarists call it *Alleluia* and *Panis cuculi*, or Cuckowes meate . . . in French, *Pain de cocu*; in English, wood Sorrell, wood Sower, Sower Trefoile, Stubwort, Alleluia.

¹⁷ Sowbread. See ante, Ciclamen. ¹⁸ Gerarde, Supplement, '*Dilnote*, cyclamen.'

¹⁹ Bart. p. 15, '*Ciclamen*, panis porcinus idem, an. herthe-
 note.' Gerarde, p. 845, 'in shops *Cyclamen*, *Panis Porcinus* and *Arthanita*.'

- Panis alexinus**¹, panis bene coctus
idem.
- Panicum** in esca omnibus [omnibus]
utile est, unde si panis factus fuerit
5 et comestus uentrem abstinat et
urinam prouocat.
- Panax Eraclia**², unde opipanax colli-
gitur, folia habet minora et sparsa
super terram, uiridia et aspera ualde,
10 sicut ficus obrotunda et diuisa in
v. partes, uirga longa est ei sicut
ferule, albi coloris, nascitur in
finibus Libie et in Macedonia.
- [**Perniciados**³, respice in pari-
taria.
15
- Pauca leonis**⁴, respice in flora et in
lantapedion.
- Pneumonia**⁵, respice in geranion.
- Papauer plaustrum**⁶, respice in num-
20 phea.
- Passerella**⁷, } respice in paralis herba.
Passerina, }
- Patrision**⁸, respice in philippendula.
- Paulina**, i. edera terrestris.]
- Panax cironium**⁹ nascitur in monte 25
Pelio quam Latini hinnulam campa.
dicunt, florem habet aurosam, radi-
cem tenuem non altam, gustu
uiscidam, bibita morsibus uenenatis
occurrit[ur]. 30
- Panax Asclepii**¹⁰, folia habet nodosa
similia maratros sed maiora et as-
periora, super uirgam capitellum
habet in quo flores aurosi sunt et
uiscidi et odorati. 35
- Paragoriticum**¹¹, i. mitigatorium, et
dicitur a **paragorizo**¹², **zas**, i. miti-
go, as.
- Paracopa**¹³, i. al[i]enacio mentis.
- Parituma**¹⁴, i. apostema et pannicula 40
idem.
- Paroximus**¹⁵, i. exacerbacio, inde **par-
oxiticon**¹⁶, i. exacerbatiuum ut in
Alexandro de frenesi.

1. alexinis. 7. Eraclea. opopanax. 13. Libye. 26. compaciam. 27. aurosam.
28. non latam. 37. mitigo, gas. 40. apostemata minuta a colera genita. Paranacium
est apostemata. 42. Paroximus i. i.

¹ Matth. Silv. c. dlxxxii, 'Panis Alexandrinus uel rubicundus, i. recoctus et rubescens vel
biscoctus.

² Diosc. iii. 48, πάνακες Ἡράκλειον ἐξ οὗ ὁ ὀποπανάξ συλλέγεται, κ. τ. λ.

³ περικιάς. ⁴ See ante, Flora and Lantapodion. ⁵ Diosc. iii. 121, γεράνιον οἱ δὲ
πελωνίτις. ib. πολυμενία.

⁶ Papaver palustre. See ante, Nimphea. ⁷ Sim. Jan.
'Passerella, primula veris, herba paralis idem ut volunt quidam.'

⁸ See ante, Filipendula.
Sim. Jan. 'Patersion vocatur a quibusdam filipendula.'

⁹ Diosc. iii. 50, πάνακες χειράνιον
φύεται μάλιστα ἐν τῷ Πηλείῳ ὄρει. φύλλα δὲ ἔχει ἀμαράκω ἐμφερῇ, ἄνθη χρυσοειδῇ, κ. τ. λ.

¹⁰ Diosc. iii. 49, πάνακες Ἀσκληπιῶν . . . φύλλα ὅμοια μαράκω . . . καὶ ἐπ' ἄκρον σκιάδιον ἐφ' οὗ
τὰ ἄνθη χρυσοειδῇ δριμύα εὐώδη.

¹¹ παρηγορητικόν. ¹² παρηγορίζω. ¹³ παρακοπή.

Alex. Trall. (ed. Puschmann), i. 517. ¹⁴ See post, Pannaracium. **Panicula** (Scribonius Largus,
c. 82) is a swelling, or tumour.

¹⁵ παροξυσμός. ¹⁶ παροξυντικόν, Alex. Trall. (ed.

Puschmann), i. 519.

[Parotide¹ sunt minuta et apostemata aurium.]

Pa[ra]crusticus² uel parac[r]opus, i. [rusticus] insanus.

5 [Paracoperis uel paracopis³, insania idem.]

Parofugia⁴, i. aperte reuolucio.

Paratetimus⁵ [id est] foramen magnum.

Pari⁶, circum uel de, quando pro circum inde dicitur parodisus⁷,
10 quando pro de inde dicitur paritanoxon nosomacio⁸, i. de acutis egritudinibus, et pariton hereseon medicorum⁹, i. de sectis eorum,
15 et pariscion dermanion¹⁰, i. de naturalibus uirtutibus.

Pachimen uel pachimeres¹¹, i. obtusum.

Pachime, i. esce grossum humorem habentes.

20 [Pachimen uel pachimeres.]

Pacemon¹² siue lacducemon uel maracon, folia habet colandro similia, et flores in circuitu albos et in medio est mellinum cum²⁵ odore brimosto et gustu amaro, bibita cum oxnelle sicut epichinum¹³ flegma et coleram per uentrem educit.

Pateos¹⁴, fillis uel flex idem. gall. feu-
30 gere¹⁵, an^{ce}. fearn¹⁶.

Paliurus¹⁷, ab aliis actus paliaris uel cicer domesticum uocatur, radix et folia eius stiptica sunt, ita ut
35 fluentem stringit uentrem.

Palma Xpi¹⁸, uel pentalma xpi, gira solis, priapus idem, similis archangelice, sed folia habet maiora et multo plus fissa quasi quinque digitorum, stipitem habet quadratum
40 et aliquantulum nigrum. [Respice in custos orti.]

4. insania idem.	7. Parafugia, i. a parte reuolucio.	8. i. foramen.	10. paradysus.
11. paritonoxon.	12. nosomatia.	15. parifisiton.	22. lacantemon.
26. brumoso.	27. oximelle.	Epithimum.	30. fuger.
piliaris.	35. stringunt.		31. farn.
			32. actus

¹ παρωτίδες. Bart. p. 33, 'Parocide, tumores circa aures.' See App. Parotides. ² παρακρουστικός. ³ παρακοπή. ⁴ Renzi, Coll. Salernit. iii. 306, 'Parapligia, id est particularis resolutio.' παραπληγία, or παραπληξία, cf. Cass. Felix, c. 65. ⁵ παρακέντησις. Renzi, Coll. Salernit. iii. 306, 'Paracentinus, i. foramen magnum.' Sim. Jan. 'Paracentesis . . . est perforatio que fit in oculis . . . et etiam sic dicitur perforatio que fit in ventre ydropicorum.' ⁶ περί. ⁷ παράδεισος, though probably *periodus* (περίοδος) is meant. MS. Ashm. 1470. 'Inde periodus i. circulatio.' Possibly even παρείσσοδος. ⁸ περί τῶν ὀξέων νοσημάτων. ⁹ περί τῶν αἰρέσεων λατρῶν. ¹⁰ περί φυσικῶν δυνάμεων. Renzi, Coll. Salernit. iii. 307, 'persicon dermanon (var. dennamon.)' Whatever may be the source of these glosses, they are neither from Hugutio nor Papias. ¹¹ παχυμερές. ¹² Diosc. iii. 145, παρθένιον, οἱ δὲ ἀμάρακον, οἱ δὲ λευκάνθεμον καὶ τοῦτο καλοῦσι . . . φύλλα ἔχει ὅμοια κορίφ λεπτὰ: ἄνθη λευκὰ κύκλα, τὸ δὲ μέσον μήλινον, ὁσμὴ ὑπόβρωμον, τῇ δὲ γένει πικρίζον. ¹³ Ib. ὡς τὸ ἐπίθυμον. ¹⁴ πτέρις, Diosc. iv. 183. ¹⁵ Fougère. ¹⁶ Fern. ¹⁷ Diosc. i. 121, παλίουρος. ¹⁸ Bart. p. 33, 'Palma Christi, grana solis idem, stipitem habet quadratum sed uiridem.' See ante, Custos orti.

Palma¹, que in Egipta nascitur, semen habet mirobolano simile quam cationia appellant Egipcii, in uino austero bibitum corruptelam et
5 fluxum sanguinis mulierum com-
pescit. gall. et ang. dates.

Palla marina, arbor est.

Platociminum², siler montanum, sise-
leos idem, platos³ enim est latum,
10 i. latum ciminum rusticorum, se-
mine utimur. Item [etiam] platos
dicitur **arsenicum plateos**⁴, i.
quod in latas laminas diuidi potest,
et inde dicitur **homoplata**⁵, i.
15 latum os humeri, ut in Tegni⁶.

Platanus⁷ est arbor humide et frigide
substantie et ideo folia eius uirida
trita et imposita genua inflata [op-
time] curant.

20 **Platapile**⁸ uel **plantanipale** dicuntur
fructus [etiam] platani arboris.

Placente⁹ sunt panes facti de pasta
azima per quoddam artificium et

dicuntur a placeo, [pla]ces, ge. et
angl. crampastes¹⁰. 25

Platicoriosis¹¹ uel **plantigaras** inter-
pretatur dilacio pupille oculi.

Planta Xpi¹² guttas facit nigras in foliis
sed quidam dicunt esse satyrium set
non est. 30

Plantago maior¹³, lingua agni idem,
gall. planteyne, a^o. weybred[e],
[arnoglossa.]

Plantago minor¹⁴, lanceolata, centi-
neruia, quinqueneruium idem. 35
gall. launcele, anglice ribbe-
wort.

[**Parella**, **paradella**, respice in lap-
pacia acutum.

Pacia¹⁵, respice in lepidia. 40

Pentalma Xpi, respice in palma xpi.

Prassion¹⁶, respice in alphesora.]

Plasma¹⁷, i. forma, inde **cathaplasma**¹⁸,
i. emplastrum.

Pannaracium¹⁹ est apostema in pan- 45
nicula²⁰. [Respice in paniritula.]

1. Egypto. 2. mirabolano. 3. Palma. 10. uel ciminum rusticorum. 17. uiridia.
20. plantanipale. 22. placentes. 25. crampastes. 26. plantigoras. 27. dilatacio.
29. sed. 32. plauneyne. 34. lanceolata. 35. quinquericium. 36. ribbwert.

¹ Diosc. i. 143, φοῖνιξ ἐν Αἰγύπτῳ γίνεται . . . παρεμφέρων τῇ ἀραβικῇ μυροβαλάνῃ . . . χλωρὸς τὸ χρῶμα ἐμφερὲς κυδανίῳ κατὰ τὴν ὁσμὴν . . . πινομένους σὺν οἴνῳ αὐστηρῶ πρὸς διάβροϊαν καὶ βοὸν γυναικείον.

² See App. Platocyminum.

³ πλατύς.

⁴ ἀρσενικὸν πλακῶδες, Diosc.

v. 120.

⁵ ὠμοπλάτη.

⁶ Galen's τέχνη ἰατρική.

⁷ πλάτανος, Diosc. i. 107.

⁸ πλατάνου φύλλα, Diosc. i. 107.

⁹ Bart. p. 35, 'Placenta est panis factus de pasca azima, i.

wastel.'

¹⁰ See ante sub Lagana.

¹¹ πλατυκορίασις, Galen (ed. Kühn), xiv. p. 768.

Cassius Felix, c. 29, 'platycoriosis id est dilatatio pupulæ.'

¹² App. 'Planta Christi guttas

facit nigras in foliis, quam quidam dicunt satyrium esse, et non est.'

¹³ See ante, Arnoglossa.

¹⁴ See ante, Lanceolata.

¹⁵ παχεία, Diosc. v. 89.

¹⁶ ἀμπελόπρασσον, Diosc. ii. 179.

¹⁷ πλάσμα.

¹⁸ κατάπλασμα.

¹⁹ παρωνυχία, Bart. p. 33, 'Panaricium, apostema calidum

in extremitatibus digitorum.' See ante, Perituma. MS. Ashm. 1470, 'Panaricium est apostema

quoddam, idem est panacula.'

²⁰ Pannicula, a swelling or tumour. Matth. Silv. c. dlxxxii,

'Panuda, i. panaritium.'

- Pantosis**¹ est oculorum tumor ut et difficile a palpebris contigatur, ut in Oribasio.
- Panniculas**², [i. apostema unguium.
- 5 **Paniritula**] uel **paranicium**³, i. apostema inter digitos. [a^e. a whit-flawe⁴.]
- Pantiflagos**⁵, i. flos tapsi barbati. [Respice in flosmus et in penphiligos.]
- 10 **Pampinus**⁶, folia uitis idem.
- Pan**⁷, i. totum, inde **pantegni**⁸, et **pan**⁹, i. X^m. et similia.
- Panercium**¹⁰ multi dicunt scillam,
- 15 **radix** est illi similis maior colorem purpureum uel croceum habens, gustu amara, folia lilio similia sed oblonga, uirtus est illi similis scille, succus eius cum mulso bibita ydropicos et spleneticos sanat.
- 20 **Parchenotidos**¹¹, mercurialis idem. g^e. et a^e. mercurie.
- Partichimatis**¹², i. ex stomachi uentositate laborantis.
- Prassium**¹³ duplex est, album et nigrum, [marrubium nigrum idem.]
- Prassio albo** utimur in electuariis et pocionibus contra tussim anti-quam. gall. morail¹⁴, a^e. horhune.
- 30 **Prassio nigro** non utimur.
- Prassium**¹⁵ aut filiflores¹⁶ frutex est ex una radice multas uirgas habens albas asperas et quadras, folia similia digito maiori, et obrotunda, 35 aspera et rugosa, gustu amara; folia sicca et semen bibitum cum melle tisicis et tussientibus et asmaticis prosunt ex frigida causa, ut in senibus; [unde] **diaprassium** 40

1. Panthosis.	2. contegatur.	3. Tribasio.	8. Pamphiligos.	11. folium.
13. Xpm.	15. maiori.	21. Parthenotidos.	mercurie.	23. Partichymatis.
24. laborantibus.	29. maroyl.	horhune.	32. filiflores.	38. posicis.
40. dyaprassium.				

¹ *πρόπτωσις*. Renzi, Coll. Salernit. iii. 309, '*Pronthosis* vel *proposis* est oculorum tumor ut et difficile a palpebris contegantur, nisi inferioribus.' ib. '*Proptoses*, id est lippitudines.' Cassius Felix, c. 29, '*proptosis* vero est oculorum ex nimio tumore prominens casus, ut etiam difficile a palpebris contegantur.' ² See ante, Pannaracium. ³ *παρωνυχία*. It. *panaricio*, a whitlow. Cf. Bart. p. 33. Perhaps the reading should be as there, '*apostema calidum in extremitatibus digitorum*.' ⁴ Whitlow. ⁵ See ante, Flosmus. ⁶ Bart. p. 33, '*Pampinus*, folia vitis.' Renzi, Coll. Salernit. iii. 306, '*Pan* id est totum, inde *pantegni*, *panchrestum* et similia.' ⁷ *πάν*. ⁸ Perhaps *πάντεχνος*. ⁹ *πάγχρηστον*, or possibly *πάγχριστον*. ¹⁰ Diosc. ii. 203, *παγκράτιον*, οἱ δὲ καὶ τοῦτο σκίλλαν ὀνομάζουσι, ῥίζα ἐστὶ βολβῶ μεγάλη ὅμοια, κ. τ. λ. ¹¹ *παρθένιον*, Diosc. iv. 188. See App. Percenotidos. ¹² Possibly *πνευματικό*. ¹³ *πράσιον*, Diosc. iii. 109. ¹⁴ Gerarde, Supplement, '*Mawrolle*, horehound.' ¹⁵ Diosc. iii. 109, *πράσιον* . . . οἱ δὲ φυλλόφαρες . . . θάμνος ἐστὶν ἀπὸ μιᾶς ῥίζης πολυκλαδὸς . . . φύλλον δὲ τῷ μεγάλῳ δακτύλῳ ἴσον . . . κ. τ. λ. ¹⁶ *φυλλόφαρες*.

electuarium quod inde dicitur a domino ¹ .	Peraccoticum ¹⁰ , interpretatur mitigatium.
Pastinaca , baucia ² agrestis idem, radicem similem saxifragie, sed folia	Perituma ¹¹ , i. apostema in guttere.
5 multa maiora et spisciora. a ^o . wyldeskirwhit ³ .	Perterigomata ¹² , [id est] penne. 20
[Pes ciconie , respice in nubis.	Pseri , multi putauerunt melanciam esse,
Proserpinata , respice in polignia.]	sed falsum est, tamen eius generis est et suum brumosum [est], odorem
Penidiorum ⁴ , uirtus est frigida et	habet ita malum ut nauseum pro-uocat. 25
10 humida, asperitatem arteriarum comesti leniunt.	Petrosilinum ¹³ [domesticum], gall.
Penidie , gall. et anglice, penydes ⁵ .	alisaundre, a ^o . stamerche ¹⁴ . [Res-
Periplicis uel perificus ⁶ interpretatur	pice in ata et in olixatrum et in
de replecione ut in fine Tegni ⁷ .	silonum.]
15 Perones ⁸ , interpretatur dolor.	Petroleum ¹⁶ , i. oleum de petra. 30
Peremeollum ⁹ interpretatur spongeola.	Petalia ¹⁶ , i. cortices tritici.
	Petila , i. policaria minor.

4. saxifrage.	5. spissiora.	wildescirewert.	12. penidles.	13. periphisis.
15. Perenes.	17. Peragoniticum.	19. Peritimia.	20. i. penne.	21. Perseri.
22. eiusdem.	26. p. macedonicum.	31. Petala.		

¹ Read *διά*.² See ante, Baucia.³ Bart. p. 33, '*Pastinaca*, an. skirwhite.'

⁴ Matth. Silv. c. dlxxxiii, '*Penidie* fiunt ex zuccaro.' The word appears to mean *sugar-candy*, which is a thread (*πήνη, πηνίδιον*) around which sugar has been allowed to crystallize. See Professor Skeat's note on Piers the Plowman, p. 134 (Oxford, 1881). The passage in the Text of the poem is—

'May no sugre ne swete þinge asswage my swellynge,
Ne no *diapenidion* dryue it fro myne herte.'

⁵ Cotgrave has '*Penide*, a Penet, the little wreath of sugar taken in a cold;' and again, '*a Penet* (of sugar, for the cold), Penide.' MS. Sloane 282, '*Penidie*, penetes.'

⁷ Galen's *τέχνη ἰατρική*.⁸ *περόνη*.⁹ Read *penicillus*, and see post, *Pinicellus*.

In the Vetus Translatio of Soranus, ii. 4 (ed. Rose, p. 60), 'deinde penicillo aqua calida tincto faciem vaporare' is used to render *εἶτα διὰ σπόγγου θερμῷ ὕδατι βραχύντος περιμάσσοντα τὸ πρόσωπον*. Matth. Silv. c. dlxxxiii, '*Penicellus* id est spongia.' Cf. Festus, '*Peniculi*, spongæ longæ propter similitudinem caudarum appellatæ. Penes enim vocabantur caudæ.'

¹¹ Renzi, Coll. Salemit. iii. 307, '*Parichimia*, id est apostema iuxta ysmo.Read *παρίσθμια*. Matth. Silv. c. dlxxxii, '*Parichie* id est iuxta isophagum.'¹³ Bart. p. 33, '*Petrocelinum macedonicum*, stanmarche idem.' See ante, Alexander.¹⁴ Read *stan-merche*.¹⁵ Bart. p. 33, '*Petraleum*, i. olivum quod resudit de petra.'¹⁶ Bart. p. 33, '*Petala*, cortices tritici.' Matth. Silv. c. dlxxxii, '*Pectola*, i. squama.' '*Pctaloides* sunt cortices citri excorticati.'

Pheson¹, i. lac feruens.

Penfiligos uel **panfiligos**², flosmus³
uel flos tapsi barbati idem, facit
magna folia subalba spissa pilosa,
5 foliis utimur. a^{ce}. cattestyl.

Peusodamum⁴, cauda porcina, feni-
cularis uel feniculus porcinus uel
feniculus agrestis, masmaratrum⁵,
cauda pecorina idem, radice et
10 semine utimur.

Pes uituli⁶ similis est iaro in foliis, nisi
quod iarus habet cornuta folia et
pes uituli uaria; alio nomine dici-
tur interficiens patrem. angl. ston-
denegousse⁷. [Respice in sati-
15 rion.]

Pes columbinus uel **pes columbe**
idem, folia habet diuisa in septem

porciones et quelibet porcio habet
duas diuisiones uel iii. Florem²⁰
habet blaeum, [gall.] et anglice,
clauerfot⁸. [Respice in flectidos et
in splecton.]

Pes pulli⁹, herba ter[r]estris idem,
crescit in montibus et in terris cul-
25 tis. g. pee de polayn¹⁰ uel pe de
clyual¹¹, a^{ce}. donnhoue uel wowell
uel feldhoue. [Respice in portu-
laca¹².]

Pes milui¹³, i. herba calida, i. con- 30
tarca.

Pes nisi¹⁴ secundum aliquos est genus
narstucii aquatici.

Pes uulturis similis est philipendule,
sed folia habet maius rotunda. 35

Pes corui¹⁵ uel **pes coruinus** idem,

1. Phefon. 6. Peucedanum. 9. porcina. radicibus. 11. nisi quia.
14. stondenegosse. 21. balneum et dicitur anglice coluerfot. 26. pye de poleyn. pye
de chual. 27. fflowelle. 30. catarca. 34. philippendule. 35. magis. 36. cerui.

¹ Renzi, Coll. Salernit. iii. 307, '*Phephon*, id est lac fluens (*var. fervens*).'
Flosmus and App. Panfilogo. ³ φλόμος. ⁴ Diosc. iii. 82, πενκέδανον. ⁵ μάραθρον.
⁶ See ante, Iarus. ⁷ Gerarde, p. 219, 'Sweet Cullions, and Stander grasse; in Dutch,
Knauencraut and *Stondelcraut*: in French, *Satyriion*.' Cotgrave, '*Satyriion*: m. *Satyriion*, Rag-
wort, Standlewort, Stander-grasse, Gander-goose.'
⁸ Read *culverfot*. Wright's Vocabularies
(ed. Wülcker), i. 131, '*Columba*, culfer. *Palumbus*, wudeculfre.' ib. i. 574, '*Columbare*, an^{ce}. a
culverhous.' Gerarde, Supplement, '*Culverwort*, Columbine.'
⁹ Gerarde, p. 811, '*Tussilago*
or *Fole-foot* . . . is called in English, *Fole-foot*, *Colts-foot*, *Horse-hoof* and *Bull-foot*.' Here
it is called both *foal-hoof* (reading fflowell or feldhoue) and *doun-hoof*. *Donn* or *Dun* seems to
have been an old name for *horse*: hence *don-key*, little horse. *Donn-hoof* has probably been cor-
rupted into *tun-hoof*, just as *hay-hove* (a name of ground-ivy) would seem to have been corrupted
into *alehoof*. See ante, *Edera terrestris*.
¹⁰ Cotgrave, '*Pied de poulain*, *Fole-foot*, *Colts-*
foot, *Hall-foot*, *Hors-foot*, *Bull-foot*.'
¹¹ *Pied de cheval*. ¹² Bart. p. 34, '*Pes pulli*,
fortulaca idem, purcelan.'
¹³ App. '*Pes milui* similis est iaro in foliis nisi quia iarus habet
cornuta folia et *pes milui* varia,' where it would seem that *pes uituli* had become corrupted into
pes milui. ib. '*Pes milui*, i. cetrach.' See ante, *Catarca*.
¹⁴ MS. Sloane, 282, '*Pes nisi*,
pulmonaria, *pollitricum*, *sperhaukesfote*.'
¹⁵ Bart. p. 33, '*Pes corui*, i. *apium emoroidarum*.'

ligatus est digitum [af]aufert
dolorem dentium. angl. crowfot.
[Respice in apium emoroidarum.]

- Pes leonis**¹ unum habet stipitem mag-
5 num, alios minores, folia que sunt
iuxta terram sunt rotunda, in iv.
partes diuisa uel quinque, folia
superiora minoribus non assimi-
lantur, nodum habet superius cum
10 florem educere debet.
Pes leporinus², gariofilata, auencia
idem. g^e. et a^e. auence.
Pentadactilis³, gira solis, miraculum
ortulanum, custos orti idem.
15 **Pentafileon**⁴, quinquefolium. gall. quin-
tefoil. a^e. fueleuedgrase. [Respice
in camolee.]
Pentameron, i. oleum mar[r]ubii.
Pneumatosi⁵, i. uentositas. **Pro**
20 **catarrica causa**⁶, dicitur ab a
quod est procul et catarreon quod

est fluere quasi procul de[f]fluens,
hinc causa primitiua.

- Pectenatos**⁷, mercurialis idem. gall. et
a^e. mercurie. 25
[**Perdalion**⁸, respice in mecon cera-
tides.
Persicaria, pulicaria, saponaria, sal-
macia idem, secundum Lauren-
cium. Respice in ourago⁹. 30
Pes gallinacius¹⁰, respice in talap-
sium.
Persa maiorana, respice in amaracus.
Pes ceruinus, respice in carnopodium
et in cinopodicon¹¹. 35
Petiginaria¹², respice in celidonia.
Petalie¹³, i. cortex frumenti.
Perdiciadis¹⁴, i. paritaria.
Pastinaca agrestis, respice in corioca¹⁵
et in daucus.] 40
Pastina¹⁶ sunt fructus nucleos et testes
habentes.

2. crowefot.

14. ortolanum.

arti.

16. fliffeleuedgers.

¹ Bart. p. 33, '*Pes leonis* similis est pedi corvi.' ib. '*Pes leonis*, i. pentafileon secundum quosdam.' Gerarde, p. 949, 'It is called of the later Herbarists *Alchimella*, and of most *Stellaria*, *Pes Leonis*, *Pata Leonis*, and *Sanicula maior*.' See ante, Flaura.

² Bart. p. 33, '*Pes leporis*, auencia idem.' See ante, Auencia.

³ App. '*Pēdadactylus*, custos horti.' See ante, Custos orti.

⁴ πεντάφυλλον, Diosc. iv. 42.

⁵ πνευμάτωσις. Matth. Silv. c. dxc, '*Pneumatis*, *pneumatosi*, i. ventositas spiritus.'

⁶ προκαταρκτική αἰτία. Renzi, Coll. Salemit. iii. 309, '*Procatarrica* causa dicitur a pro quod est procul, &c. propiginena causa dicitur causa agens

... nectica (*var.* prosenectica) causa dicitur causa conjuncta, ut in Alexandro de dolore capitis.' Alex. Trall. (ed. Fuschmann), i. 465.

⁷ See ante, Parchenotidos.

⁸ Diosc. iv. 66, παράλιον.

⁹ See ante, Currago.

¹⁰ Gerarde, p. 264, 'The Grecians call these kinds of herbs, θλάσπι . . . they have also other names . . . as Scandulaceum, Capsella, *Pes gallinaceus*.' See post, Thalapsium.

¹¹ See Cinopedicon.

¹² Perhaps *impetiginaria*.

¹³ See ante, Petalia.

¹⁴ περδικιάς.

¹⁵ See ante, Cariota.

¹⁶ Renzi, Coll. Salemit. iii. 308, '*Pistachea* uel *pistachea*, fructus sunt habentes nucleos et testas.' πιστάκια.

Pastinastoria, i. cathaplasma.

Passuli uel passule¹ dicuntur uue
passe.

Periclimenon², matrissilua, capri-
5 folium, gall. cheurefoil de haye,
a^e. honysocle.

Peristeron³ uel peristerion uel pis-
teron, uerbena, recia⁴, columbina
uel columbaria idem. Inde nomen
10 accepit quod florem indum habet
ad similitudinem columbe. gall. et
a^e. columbyne. [Respice in colum-
bina et in columbaria et in gero-
botonum.]

15 Pepe spermate⁵, corrigiola idem. a^e.
berebynde.

Peplum⁶ est nomen equiuocum ad
uitas mulierum, gall. guynpel⁷, et
ad quoddam genus cardonis in
20 cuius summitate nascuntur fila⁸
quasi folia subtilissima que qua-
libet leui impulsu uolant per aera.

Pepanus⁹, pulmenaria idem.

Peplox¹⁰ frutex est plena lacrima alba,
folia [et] minuta habet, sicut ruta 25
sed laciore, omnis enim frutex
communitur obrotunda est et in
terram spansa, nascitur in ortis et
inter uites.

Pepo in cibus lenis est, detracta cute ac 30
semine abiecto esui datur, stomachi
compescit ardores, caro peponis¹¹
comesta diuretica est.

Pepones¹² sunt quedam species melonis.

Pegma¹³, i. frixorium uel frixoleum ut 35
in Alexandro.

Pelichimon¹⁴, i. plumbeus color ut in
Theophilo.

Pelicum est herba nobis ignota.

Pelicismus¹⁵ nascitur in triticia segite 40
et ordiacea, cum laminis siue febris
semine plenis, amaris, flauis, botris
similibus, muscetur antidotis et si
solum apponatur conceptum necat.

1. Pasmaphora.

10. quia florem.

23. pulmonaria.

4. Periclemenon.

12. columbine.

37. Pelichenon.

5. heye.

15. serpinata.

6. honisoucles.

16. berebinde.

7. peristereon.

18. guymple.

¹ Bart. p. 33, 'Passula, uva passa idem.'

p. 33, 'Peristerion, i. uervena.' Diosc. iv. 60, περιστερών.

² Diosc. iv. 14, περικλύμενον. ⁴ Ib. τριγᾶλις. ⁵ Read
Proserpinata. Bart. p. 35, 'Proserpina, i. polygonia, vel corrigiola secundum quosdam.' App.
Proserpinaca.

⁶ πέπλος.

⁷ Cotgrave, 'Guimple, the Crepine of a French-hood.'

Our wimple.

⁸ Possibly there is here a confusion between *peplus* and *raffus*.

⁹ Sim.

Jan. 'Pepanus dicitur pulmonaria herba a quibusdam.'

¹⁰ Diosc. iv. 165, 'πέπλος . . .

θαμνίσκος ἐστὶν ὁποῦ λευκοῦ μεστός, ἔχων φύλλον μικρόν, κ. τ. λ.

τοῦ πέπονος σὰρξ καὶ αὐτὴ οὐρητικὴ ἐσθιομένη.

¹¹ Diosc. ii. 163, ἡ δὲ

¹² Bart. p. 33, 'Pepones, i. melones.'

¹³ Matth. Silv. c. dlxxxii, 'Pegma, id est frixorium ut in Alexan.' Possibly *φρύγανον* or *τήγανον*.

¹⁴ *πελιδνός* or *πελιός*. Matth. Silv. 'Pelichimon, i. plumbeus color ut in Theophilo.' Apparently

the reference is to Theophilus Protospatharius.

¹⁵ Diosc. iii. 136, *πελεκίνος* . . . *σπέρμα*
πυρρόν ὅμοιον *πελέκει* ἀμφιστόμφ, ὅθεν ὠνόμασται, κ. τ. λ.

- [**Panfiligos**¹ secundum Liliū, capitulo de herpestiomeno, est fumus qui adherit in fornacibus fabrorum ubi funduntur metalla. Respice in spodium.
- Petra vini**², id est tartarum.
- Phillis**³, respice in epithos.
- Pantiflagos**, respice in flosmus.
- Pulmonaria**, respice in pepanus.
- Pentalon**⁴, respice in dafnoides.]
- Pectica**⁵, i. medicina maturatiua.
- Pecten**⁶ equiuocum est [i.] ad locum circum membra uenerea et ad id instrumentum dentatum, [unde] uersus
- peyne*⁷. *plais*⁸.
Pecten habet habet lotrix, piscis, [i.] *plectron*⁹. *herse*¹⁰.
citharista, colonis.
- Plectora**¹¹, i. cacochimia, nomina sunt replecionum, sed plectora est replecio intra uasa¹², cacochimia extra, autores tamen quandoque indifferenter hiis nominibus [utuntur].
- Pegmatibus**¹³, i. dulcaminibus.
- Pellia**¹⁴ starna idem [est.]
- Persicorum** cibus inutilis est stomacho, quod cito succus eius arescit, et caro eius in degestione uociatur.
- Persica**¹⁵ eustomacha sunt [que] uentrem mollunt. [Respice in carena.]
- Persicaria**¹⁶ curiagia idem. gall. culrage. anglice, arssmerte.
- Persa maiorana**, sansuc[c]us¹⁷, esbrium idem.
- [**Personacia**¹⁸, lappacium maius idem].

13. illud instrumentum. 16. pleys. 18. herce. 19. colonus. 23. quandoque utuntur. 28. quia cito. 29. degestione. 34. currago. 36. esorium.

¹ πομφόλυξ, Diosc. v. 58. The reference seems to be to the Liliū Medicinæ of Bernardus de Gordonio, Ferrara, 1486. Lib. i. cap. 19.

² Bart. p. 33, 'Petra vini, i. tartarum.'

³ See

ante, Capparus and Epithos.

⁴ Possibly a corruption of εὐπέταλον, Diosc. iv. 146.

⁵ Perhaps πεπτικά, or πεπαστικά.

⁶ Bart. p. 33, 'Pecten equiuocum est ad locum circa membra venerea et ad id instrumentum dentale.'

⁷ Cotgrave, 'Peigne, a Combe.'

⁸ Plaise.

⁹ πλῆκτρον.

¹⁰ Cotgrave, 'Herce, a Harrow; also a kind of Port-cullis, that's stucke (as a Harrow) full of sharpe, strong, and outstanding (Iron) pinnes.'

¹¹ Bart. p. 35,

'Plectora, cacochimia, nomina sunt replecionum, . . . plectora est replecio intra vasa . . . cacochimia autem dicitur replecio extra vasa.' Galen (ed. Kühn), vol. x. p. 891, ὅταν μὲν γὰρ ὁμοτίμως ἀλλήλοις αὐξήθωσιν οἱ χυμοί, πλήθος τοῦτο καὶ πληθῶραν ὀνομάζουσιν· ὅταν δ' ἥδη ξανθῆς χολῆς ἢ μελαίνης ἢ φλέγματος ἢ τῶν ὀρρωδῶν ὑγρῶν μεστὸν γένηται τὸ σῶμα, κακοχυμίαν οὐ πληθῶραν καλοῦσι.

¹² According to Gorræus, Definit. Med. (fol. Paris, 1622), Plethora is of two kinds, ad vasa (πρὸς ἀγγεία), and ad vires (πρὸς τὴν δύναμιν).

¹³ πέμμα.

¹⁴ Renzi, Coll. Salernit. iii. 307, 'Perlia, starna idem.' ib. iii. 315, 'Starna, vel starnus avis est vel parva perdix.' Perhaps ψάρ.

¹⁵ Diosc. i. 144, τὰ δὲ περσικά μῆλα

εὐστόμαχα εὐκοίλια τὰ πέπειρα.

¹⁶ See ante, Currago.

¹⁷ σάμψυχον.

¹⁸ Diosc.

iv. 105, ἄρκειον . . . 'Ρωμαῖοι περσωνάκεα. Personata is so called from the large leaves of the Burdock, which resemble a mask (persona). Fuchs, H. S. p. 88, 'Hinc haud dubie tam Græci quam Latini nomen illi Prosopii et Personate indiderunt.'

Perninea uel **prouinea**¹, triurica
idem. gall. et a^o. peruenke², [herba
ereclea³ *idem*].

Pernio siue mula, i. tumida⁴ quod in-
5 terpretatur hiemale⁵ secundum Ori-
basium⁶, apostema est quod fit in
talo [et in] yeme maxime propter
frigus et dicitur pernio a perniciē.
anglice, heke uel moule⁷.

10 **Pepsis**⁸ interpretatur degestio et poni-
tur similiter pro prima digestionē⁹,
inde **peptica**¹⁰ degestio, et **ana-**
petica i. recta degestio, sed se-
cunda degestio dicitur madosis¹¹,
15 tertia anadosis¹².

Pilocella¹³ habet pilos in foliis, similis
est consolide minori et in fractione

lactessit, bibita a uulnerato si euo-
muerit morietur, si non, uiuet;
ualet contra fluxum uentris. gall.²⁰
pelosce uel peluette¹⁴, a^o. lagheue¹⁵
uel moushere. [Respice in auri-
cula et in diptannum].

Piganum¹⁶, i. semen uel succus rute
agrestis, [respice in erimola.]²⁵

Pinicellus¹⁷, spongia *idem*.

Pinea¹⁸ est fructus arboris que uocatur
pinus et dicitur alio nomine strom-
biliacorum¹⁹ i. fructus pini. [Res-
pice in strombilie.]³⁰

Pip[i]ones²⁰ sunt pulli columbarum, et
est nomen anomotopoion²¹ i. for-
matum a proprio sono animalis.
anglice, pyiones²².

1. trinca. 4. timida. 5. yemale. 9. hece. 10. digestio. 12. digestio.
13. secunda digestio. 16. Pilocella. 17. minoris. 18. lactescit. euomerit.
26. uel pinicelltis. 31. collumbarum. 32. s. formatum. 34. pijouns.

¹ App. 'Prouanca et timeea *idem* est.'
(an hearbe).³ See ante, Herba ereclea.

² Cotgrave, 'Pervenche, Periwinkle, or Pervinckle
(an hearbe).'⁴ Read χίμετλα.

⁵ As though there were a connexion with χεϊμών.⁶ Cf. Oribasius (ed. Daremberg), ii. 447.⁷ Prompt. Parv. 'Moule, sore, Pustula (pernio H.)' and see note. Cath. Angl. (ed. Hertridge), 'a Moule, pernio.' Wright's Vocabularies (ed. Wülcker), 'Hec podegra, Hoc perneo, a mowlle.' Cotgrave, 'Mule, a Mule; also, a kibe.' Torriano, 'Mule, pantofles worn upon pumps; also kibes, or chill-blans.' Bart. p. 3, 'De apostemate et cissuris in calcaneo quæ vulgariter dicuntur mule.' For suggestions as to the derivation, see Littré, and Menagius, Les Origines de la Langue française.⁸ πέψις.

For the whole question of πρώτη, δεύτερα and τρίτη πέψις, see Galen (ed. Kühn), xv. 232 seqq.
⁹ See ante sub Emach.¹⁰ πεπτικά.¹¹ Matth. Silv. c. dlxxxiv, 'secunda digestio dicitur emadosis, tertia vero anadosis.' Apparently αἱμάτωσις, cf. εἰσπλάγξις, Galen (ed. Kühn), xv. 237.
¹² ἀνάδοσις, Galen (ed. Kühn), xv. 235.
¹³ App. 'Pilosella, pilos habet in foliis.' See ante, Auricula muris.

¹⁴ Cotgrave, 'Pelnette, The hearbe Mouse eare.' Bart. p. 33, 'Pelvette, mouser.'¹⁵ The reading of Sloane 284 in the gloss on Auricula muris.
¹⁶ πήγανον, Diosc. iii. 46. Bart. p. 34, 'Piganum semen rute agrestis.'¹⁷ MS.

Ashm. 1470, 'Penicellus, i. spongia.' See ante, Peremeollum.
¹⁸ Bart. p. 34, 'Pinea fructus arboris est que uocatur pinus.'¹⁹ στροβίλοι, Diosc. i. 88.
²⁰ Bart. p. 34, 'Pipiones sunt pulli columbarum.'

²¹ ὀνομασποῖον:—the word *pipiones* being formed from *pipire*, 'to chirp.' Cf. 'wizards that peep and that mutter,' Isaiah viii. 19.
²² Prompt. Parv. 'Pyione, yonge dove.' Hence our *pigeon*.

- Pirium**¹, ciltarium², carpia³, rasura
panni idem.
- Piconeon** uel **piriconeon**⁴, i. locus
inter anum et uirgam uirilem.
- 5 **Piratita**⁵, i. calida.
- Piriasis**⁶, allinum ignitum.
- Pirosis prosopum**⁷, i. incendium in
facie.
- Piretrum**⁸, herba est satis communis, ra-
10 dix eius multum est acuta in sapore
qua utimur. gall. èt a^e. pelestre⁹.
- Piper**¹⁰ cuius triplex est maneries, est
piper longum et dicitur macro-
piper¹¹, est etiam album et [dicitur]
15 leucopiper¹², et est nigrum piper
quod *dicitur* melanopiper¹³. [Re-
spice in ciminella et in fausel et in
sorbobima¹⁴.]
- Pionia**¹⁵ herba *est* cuius semen similiter
appellatur [et glacida idem]. 20
- Pirorum** naturam quidam stip[t]icam
crediderunt, piri alia domestica,
alia siluestria.
- Piloron**¹⁶ uel **pilorion uentris**, i. fun-
dus stomachi. 25
- Pichemenon**¹⁷, caprifolium idem. [Re-
spice in matrissilua.]
- Piasiticum clister**¹⁸, i. oleum calidum.
- Pecina**¹⁹, i. resina alnete²⁰.
- Picis** multa sunt genera et quando sim- 30
pliciter ponitur pro usuali intelli-
gitur. [Kitram idem est.]
- Pix greca**²¹, [i.] colofonia idem [et pix
perasi²²].
- Pirichuma**²³ est apostema iuxta ysi- 35
non²⁴.

3. Pitoneon. pericoreon. 5. Piratica. 6. allumen. 7. remedium. 13. quod
dicitur. 16. album quod dicitur. 22. pira. 23. Pitanta, i. superfluitas. 28. Piasiticum
discere. 29. Pitnia. alnece.

¹ Apparently *πυρέϊον*. Matth. Silv. c. dlxxxix, '*Pirinum alias catinum*, i. rasura panni.' MS. Ashm. '*Pirinum*, epirum, tiltarium, carpia, rasura panni idem.' ² *πυλάριον*. ³ Hence the modern French *charpi*, lint. See ante, Carria: and also Cass. Felix (ed. Rose), p. 234, s. v. *emmotos*.

⁴ Bart. p. 33, '*Paritoneon* est locus inter anum et pudenda.' *περιτόναιον*. ⁵ *πυρωτικά*. Sim. Jan. '*Pyrotica*, medicina adustina.' ⁶ *πυρίασις*. Sim. Jan. '*Piriasis*, fomentatio, *piriase*, fomentare.' For *allinum ignitum* it would seem that we should read *balneum ignitum*: cf. Matth. Silv. c. dxcv, '*Pyria* id est *balneum igneum* cum aliquis sedet super lapides calidos.' See post, sub Pir. ⁷ *πύρωσις προσώπου*. ⁸ Diosc. iii. 88, *πύρεθρον*.

⁹ Bart. p. 34, '*Piretrum*, pelestre idem.' ¹⁰ *πέπερι*, Diosc. ii. 188. ¹¹ Ib. *μακρὸν πέπερι*. ¹² Ib. *λευκὸν πέπερι*. ¹³ *μέλαν πέπερι*. ¹⁴ See post, Scoboinima. ¹⁵ Diosc. iii. 147, *παιονία ἢ γλυκυσίδη*. ¹⁶ *πυλωρός*. ¹⁷ *περικλύμενον*, Diosc. iv. 14. ¹⁸ Renzi, Coll. Salernit. iii. 307, '*Pifaticum clyster* id est, oleum durum (*var.* calidum).'

¹⁹ *πενκίνη*, Diosc. i. 92. ²⁰ Matth. Silv. c. dlxxvi, '*Peucina*, i. resina ex peuce facta, i. abiete vel specie pini.' Read *ex abiete*.

²¹ Sim. Jan. '*Pix bricia* idem quod colofonia a brichi grece quod est stridere.' Bart. p. 34, '*Pix Greca*, i. colofonia.' *κολοφονία*, Diosc. i. 92. ²² Possibly *κυπαρισίνη*, Diosc. i. 92, or perhaps *pix brutia*. ²³ *παρίσθμια*, see ante, Perituma. ²⁴ Bart. p. 26,

'*Ysinon* est inter ysogagum et tracheam arteriam.' Read *ἰσθμῖον*.

- Pinas**¹ aut **clema** similis est cyparissino et titimallo, unde in numero titimalli ponitur, hastas habet in cubiti longitudine, nodosas, et folia acuta et tenuia, flores longeuos et purpureos, semen latum sicut lenticula, radix est illi alba et grossa.
- [**Piron agreste**, respice in celidonia maior.
- Pix marina**², respice in coniza.
- Pigula**³, lingua auis.
- Prouinea**, respice in peruenca.
- Piperastrum**, respice in idropiper⁴.
- Pix alba**, respice in resina.
- Pigris**⁵, respice in seridis.
- Pix purcia**⁶, respice in pix greca.
- Podagra ligni**⁷, rasta ligni⁸, bruncus⁹ idem. Respice in cuscute.]
- Pittasis**¹⁰, i. scabies.
- Psionomus**¹¹, i. assatus.
- Phisial[i]gia**¹², i. dolor lumbi.
- Philagos**¹³, i. auis siluestris.
- Pliris** dicitur principale.
- Phillis**, capparidis idem, [respice ibi.]
- Pimpinella**¹⁴ assimilatur saxifrag[i]e in foliis et in stipite, sed differunt in radicibus, quod pimpinella radicem habet nigram et tortuosam, saxifrag[i]a rectam et albam ad modum petrocilini. g^o. et a^o. pimpernele¹⁵.
- Priapiscus**¹⁶, i. saturnion, [priapismus, leporina, respice in orchis.]
- Primula ueris**¹⁷, prima rosa [idem]. g^o. et a^o. primerole¹⁸. [Respice in consolida minor.]

2. unde est in. 4. longitudinem. 21. Perficinomus. 22. Physialgia after Philagos.
28. quia. 31. petrosillini. pimpernelle. 36. Prima ueris.

¹ Diosc. iv. 163, πιτύουσα, οἱ δὲ κλήμα . . . εἶδει δὲ δοκεῖ διαφέρειν τοῦ κυπαρισσίου τιθυμάλου, ὅθεν καὶ εἶδος ἐν αὐτοῖς καταριθμεῖται, κ. τ. λ. ² πίσσα, Diosc. iii. 126: but in this instance

it is quite possible that *coniza* may have arisen out of some corruption of ζώπισσα, Diosc. i. 98.

³ Bart. p. 34, 'Pigle, i. stichewort.' See ante, Lingua auis. ⁴ See Ydropiper. ⁵ Diosc.

ii. 159, σέρης . . . οἱ δὲ πεκρίδα. ⁶ See Pix Greca. Plin. Hist. Nat. xiv. 20, 'Pix in Italia . . .

maxime probatur Brutia.' ⁷ Bart. p. 34, 'Podagra lini, cuscuta idem, an. doder.' *Podagra*

lini represents the French name *Goutte de lin*. ⁸ Read *rasca lini*, and compare the

old French *rasque*. See ante, Cuscute. ⁹ Possibly βρόχος. See ante, Bruncus.

¹⁰ πιτυρίασις. ¹¹ ἐψόμενος. ¹² Perhaps ισχιαδικός or ισχιαλγία. ¹³ Renzi,

Coll. Salernit. iii. 307, 'Philagon, i. amans silvestria.' φίλαγρος, or φιλάγριον. ¹⁴ Bart.

p. 34, 'Pimpinella assimilatur minori saxifragie.' ¹⁵ E. P. N. p. 51, 'Hec pimpernella,

pimpernelle.' ¹⁶ πριαπισικός, Diosc. iii. 134. See ante, Leporina. ¹⁷ Bart. p. 35,

'Primula veris, herba Sti. Petri idem, solsequium idem, alia est ab herba paralisi.' ¹⁸ Pals-

grave, 'Primorose a flour, primerolle.' *Primerole* would seem to be the original form of which

primrose is a corruption. With *primerole* compare the forms *blauerole* (p. 45), *maierole*, *rougerole*

(p. 134), *fugerole* (p. 132).

- Pir**¹, ignis, inde **oppopira**, i. succus ignitus, et **pira**², i. stupha, et **piratica**³, i. calida.
- Pirria stienia**⁴, i. coctani.
- 5 **Persillum**⁵, herba policaricis uel herba pollicaricis idem, semine utimur.
- Persidia**⁶, i. cortex mali granati.
- Persilotrum**⁷, [i.] depilatorium.
- 10 **Pistacee**⁸ sunt quidam fructus similes pineis qui ueniunt de Damasco.
- Poligonia**⁹, proserpinata, corrigiola, lingua passerina uel lingua passeris, genicula¹⁰, centumnodia uel
- 15 **centinodia**, pupulus¹¹ secundum quosdam, uua maior idem. Masticatus os excoiatum sanat; tota herba utimur. a⁹. swynesgres.
- Poleos**¹², poleum montanum idem; est
- 20 **odorifera** et similis camicelle, nisi

quod habet spissiora folia et duriora quibus utimur.

Polipodium¹³ **quercinum**, filix quercina, felicula idem, inuenitur in rupibus et arboribus, sed quod 25 in quercu laudabilius est; habet maculam sub foliis. angl. okfarn¹⁴. [Respice in diapton.]

Politricum¹⁵ simile est polipodio in foliis et habet ramos graciles. 30

Polion¹⁶, camedreos, quercula minor, germandria minor idem.

Poligonus¹⁷ **masculus** herba est uirgas habens tenues molles et multas nodosas et super terram spansas 35 sicut agrestis¹⁸, unde et policarpos dicta est. Folia habet rute similia, sed oblonga et mollia, et semen in foliis singulis, unde et masculus dicta est. Flos est illi albus ut [in] 40

2. et piria.	4. sciemia.	5. Psillium. pulicaricis.	7. Psidia.	8. Psilotrum.
14. geniculata.	18. swynesgres.	20. camicelle.	21. quia.	23. filix quercinum.
27. maculas.	30. sed habet.			

¹ πῖρ. ² Renzi, Coll. Salernit. iii. 308, 'et piria id est stupha.' Read *piria* (πυρία). *Stupha*, a hypocaust or heated room, is the origin of the Germ. *Stube* and our *Stove*: cf. Du Cange, sub *Stubā*. See ante, *Pirasis*. ³ πυρωτικά. See ante, *Piratica*. ⁴ Renzi, Coll. Salernit. iii. 310, '*Puria scienian*, id est, coctani.' Perhaps *Pruna Syria*, i. *cottana*; cf. Plin. Hist. Nat. xiii. 5. ⁵ ψύλλιον, Diosc. iv. 70. App. '*Psylion*, i. policarica.' ⁶ Bart. p. 34, '*Psidia* cortex est mali granati.' See App. *Psidia*. Diosc. i. 153, τὰ λέπη τῆς ρόας ἃ τινες σίδια καλοῦσι. ⁷ ψιλώθρον. Bart. p. 35, '*Psilotrum*, depilatorium idem.' ⁸ App. '*Pistacia* sunt fructus qui ueniunt de Damasco.' πιστάκια, Diosc. i. 177. ⁹ Diosc. iv. 4, πολύγονον ἄρβεν . . . οἱ δὲ προσερπίνακα. ¹⁰ See ante, *Geniculata*. ¹¹ See ante, *Centinodium*. ¹² Diosc. iii. 30, γλήχων . . . 'Ρωμαῖοι πολείουμ. See App. *Pelios*. ¹³ Bart. p. 34, '*Polipodium*, filix quercina.' Diosc. iv. 185, πολυπόδιον . . . φύεται ἐν πέτραις βρύα ἐχούσαις καὶ ἐν ἀρχαίοις πρέμνοις μάλιστα δρυῶν. ¹⁴ Oakfern. ¹⁵ App. '*Polytricum*, i. *adiantum*.' ¹⁶ πόλιον, Diosc. iii. 114. ¹⁷ Diosc. iv. 4, πολύγονον ἄρβεν . . . πόα ἐστὶ κλῶνας ἐχούσα λεπτοὺς τρυφεροὺς . . . ὥσπερ ἄγρωστις . . . ἔχει δὲ καρπὸν παρ' ἑκάστον φύλλον ὅθεν καὶ ἄρβεν καλεῖται. ¹⁸ Read *agrostis*.

feniculo, uirtutem habet frigidam et stipticam.

Posis¹ uel **proficiria sira**², i. purpureus³.

5 **Pomum citrinum**⁴, citrum idem: sed citrum quandoque accipitur pro legumine a nobis ignoto.

Pomum citrinum diuerse nature est [et] ualet contra cardiacam passionem.

10 **Polipus**⁵ est egritudo narium.

Polium⁶ herba est cuius sunt due species, s. martum⁷ et montanum, sed quando simpliciter ponitur pro montano intelligitur.

15 **Porus**⁸ equiuocum est ad foramen et ad corpus illud calosum quod nascitur in fractura ossis uel grossioribus cacatricibus.

20 **Poros** potest dici quelibet duricies.

Polon⁹ uel **polenta**, i. subtilis farina cuiuslibet grani panifici sed cum simpliciter ponitur pro triticia intelligitur.

Poruca¹⁰, i. oculorum tenebrositas. 25

Polipus, i. egritudo narium facta ad modum ficus uel filicis.

Polemonium¹¹ Cappadocii celidonium uocant, hastas habet tenues et quadratas et folia tenuia et oblonga 30 similia polygonie, a^o. calamante, semen nigrum, radix est illi longa cubiti unius sed subalbida, nascitur in locis montuosis et asperis, radix eius cum uino bibita uenatis oc- 35 currit.

[**Popluus** uel **populus**, respice in centinodium et in polygonia.

Polorieon¹², respice in elaborus niger.

Porrus¹³, gallice et anglice poret. 40

Potentilla, respice in amantilla.

Proserpinata, respice in polygonia.

Polium montanum, respice in poleos.

Polium marinum, respice in stica- 45 dos.

Psillium¹⁴, respice in zaccaron.

Pantiflagos, respice in flosmus.]

Ponos¹⁵ interpretatur dolor.

3. Prosis uel prositiria sira i. surfures. 5. cytrinum. 7. ignota. 8. cytrinum.
11. i. egritudo. 16. nomen equiuocum. 17. callosum. 19. cicatricibus. 23. triticea.
29. tenuas et quadras. 31. aut calamante. 34. montanis. 35. uenenatis.

¹ See post, Puposis. ² Apparently *πιτυρίασις*. ³ Read *surfures*. ⁴ Bart. p. 34, 'Pomum citrinum, citrum idem.' Diosc. i. 166, *κεδρόμηλα, βρωμαῖσι δὲ κίτρια*. ⁵ *πολύπους*.
⁶ *πόλιον*, Diosc. iii. 114. ⁷ Read *marinum*. ⁸ Bart. p. 34, 'Porus equivocum est ad paruum foramen, et callosum id quod nascitur inter fracturas ossium vel huiusmodi.' *πῶρος*.
⁹ Read *pollen*. Bart. p. 35, 'Pollen dicitur subtilis farina cuiuslibet grani panifici, quando simpliciter de tritico.' ¹⁰ Renzi, Coll. Salernit. iii. p. 309, 'Poruca, id est oculorum tenebrositas.'
¹¹ Diosc. iv. 8, *πολεμώνιον*. . . *Καππάδοκες μὲν χιλιόδυναμιν καλοῦσι* (Sprengel, *χελιδάριον* se legisse testatur Marcellus). ¹² *πολύρριζον*, Diosc. iv. 149. ¹³ E. P. N. p. 43, 'Porius, poret, lek.' Palsgrave, 'Porret yong lekes, porette.' Prompt. Parv. 'Poret, herbe (or leek, *supra*) Porrum.'
¹⁴ *ψύλλιον*. ¹⁵ *πόνος*.

Policónios¹ folia et flores habet ozimo similia, gustu uiscida, haste sunt illi grosse et quadre, semen simile porro, radix nigra et rotunda sicut mala maciana, nascitur *in* locis asperis; seminis eius i. bibita sompnia mala et fantasmata facit.

Poligalon² hastam habet longam duabus palmis et folia lenticule similia, gustu stiptica, que bibita mulieribus lac crescere facit.

Policaria³ minor et maior, minor similis est maiori et fetet ad modum canis, maior folia habet oblonga aliquantulum sicut dens leonis⁴, et bene lata. [Respice in petica⁵.]

Ponderosi⁶ dicuntur [in] inguine rupti.

Ponfolix⁷ ex spondiis in eisdem nascitur fornacibus, sed ponfolix melior est spondio in uirtute et leuior et albidior, in uerticibus tectorum inuenitur. Eiusgenera sunt duo, unum graue et nigrum⁸ et capill. terra 25 plenum, [et] alterum genus subalbidum et pingue et subleue et tactu non pareat quasi aura.

Portulaca⁹ uel **portacla**, andrago, uel andragnis¹⁰, pes pulli idem. g^o. et 30 a^o. porsulaigne¹¹.

Proris nostica¹², i. iniectio que fit in naribus ad prouocandum sompnum.

Propigmena¹³ **causa** dicitur [causa 35 antecedens.

Prosonecta¹⁴ **causa** dicitur] causa commenta ut in Alexandro capitis.

1. policonias.	6. 3. i. bibita.	7. phantasmata.	11. Pollicaria.	18. Ponderosi.
24. unum genus nigrum.	27. ut tactu, nam pareat.		28. sicut aura.	31. purceleayne.
32. Proronostica.	35. Propigmena.	37. coniuncta.	38. de dolore capitis.	

¹ Sim. Jan. 'Policomos Dyasco. folia habet euzomo i. eruce similia, gustu viscida, &c.'

² Diosc. iv. 140, πολύγαλον θαμνίον ἐστὶ σπιθαμιαῖον, ἔχον φύλλα φακοειδῆ, γένει ὑπόστρυφνον, κ. τ. λ. ³ ψύλλιον, Diosc. iv. 70. ⁴ Bart. p. 34, 'Item policaria folia habet fissa ut dens leonis.'

⁵ See ante, Petila. ⁶ Ponderosi. ⁷ Diosc. v. 85, πομφόλυξ σποδοῦ εἰδικῶς διαφέρει. ⁸ Ib. ἡ μὲν γὰρ ὑπομελανίζει καὶ βαρυτέρα ἐστὶ κατὰ τὸ πλείστον, ἐμπλεως καρφῶν καὶ τριχῶν καὶ γῆς ὥσαν ἀπόψηγμά τι καὶ σύρμα τῶν ἐν τοῖς χαλκουργείοις ἑδαφῶν καὶ καμίνων οὔσα, ἡ δὲ πομφόλυξ λιπαρὰ ὑπάρχει καὶ λευκῇ, ἔτι δὲ κουφοτάτη, ὥς δύνασθαι ἐπιποᾶσθαι τῷ ἀέρι.

⁹ Bart. p. 34, 'Pes pulli, portulaca idem, purcelan.' ¹⁰ ἀνδράχνη, Diosc. ii. 150.

¹¹ Cotgrave, 'Pourceleine, the hearbe Purslane.' ¹² Sim. Jan. 'Pronostiches, grece pronostica, previso, precognitio.' Renzi, Coll. Salernit. iii. 309, 'Pronostica, id est iniectio, &c.' There must be some confusion of προγνωστικός.

¹³ Matth. Silv. c. dxcv, 'Proygumena i. antecedens causa et corporea.' τὰ προηγούμενα, Alex. Trall. (ed. Puschmann) i. 475.

¹⁴ Matth. Silv. c. dxcv, 'Prosenectica causa, id est conjuncta, ut in Alexan. de dolore capitis.' MS. Ashm. 1470, 'Prosenectica sive senectica causa dicitur causa conjuncta.'

προκαταρκτικῶν αἰτιῶν εἴτε συνεκτικῶν, Alex. Trall. (ed. Puschmann) i. 465.

- Prosilaticum**¹ dicitur a pro quod est procul et silacten quod est custodire, quasi de procul custoditum, hec est causa preseruatiua.
- 5 **Proptiriafra**², i. furfures.
[**Prosmiticum**³, cerusa idem].
- Proptoses**⁴, i. lippitudines.
- Propoleos**⁵, i. fauus siue cera alba et uirginia quam primo faciunt ex-
- 10 amina, i. noue apes.
[**Portentilla**⁶, amantilla idem. Respice ibi et in fu].
- Porcelliones**⁷ que in stercore inueniuntur cum uino bibiti stranguriam
- 15 curant et morbo regio laborantem liberant.
- Ptois**⁸, i. sputum, inde **emoptoys**⁹, i. sanguineum sputum et **emoptoi-**
cus¹⁰, i. emoptoica passio.
- Pulegium regale**¹¹, gliconeum¹² idem, 20 simile est calamento minori.
- Pulegium ceruinum uel montanum**, serpillum, [herpillum] idem, minora habet folia quam alia. gallice puliol, æ. Brother- 25 uurt¹³. [Respice in calamiten et in diptanum et in serpillum.]
- Pulegium** quando simpliciter ponitur pro regale intelligitur.
- Putriasis**¹⁴, i. scabies. 30
- Pulularis**, id est baccarum.
- Puposis**¹⁵, i. furfures.
- Purigia**¹⁶ uel **frurigia**, i. ignis in oculo.
- Purenia** [i.] **maritima**¹⁷ quam alii balattam luctantem¹⁸ appellant eo 35 quod luzancio¹⁹ primum inuenta est, eius uirtus sicca est, putrida uulnera gingiuarum in puluerem

1. Proslaticum.	2. silacten.	7. Add Porrus, g ^c . porret.	9. uirginia.
17. emoptoycus.	19. emoptoica..	20. gliconium.	25. aliud.
wert.	31. Puluarum.	33. prurigia.	34. Purenna maritima.
			36. inuecta.

¹ Sim. Jan. '*Proflaticum*. g. custoditium vel preseruatiuum, Alex. ca. de cura epilepsie.' *προφλακτικόν*, Alex. Trall. (ed. Puschmann) i. 541. ² Apparently a corruption of *πιτυρίασις*, which has given rise also to the forms *putriasis*, *pittasis*, and *puposis*. ³ *ψιμύθιον*, Diosc. v. 103. ⁴ *προπτώσεις*. Sim. Jan. '*Proptosis*, Demo. est inquit prominentia præcadentis oculi.' See ante. Pantosis.

⁵ *πρόπολις*, Diosc. ii. 106. Bart. p. 35, '*Propoleos* est cera alba.' ⁶ Potentilla. ⁷ Sim. Jan. '*Porcelliones* vocantur a Dya. vermiculi in humidis locis degentes et in stercore.' Matth. Silv. c. ccc, '*Avic. (Avicenna)* dicit ostracum, lati. vero porcelliones; et sunt vermiculi in humidis locis degentes et in stercore multorum pedum qui tacti in pillas complicantur, regnicole vocant eos fabarolas.' Porcellio is the wood-louse. ⁸ *πτύσις*. ⁹ *αἰμόπτυσις*. ¹⁰ *αἰμοπτυκός*, Galen. (ed. Kühn), xiii. 78.

¹¹ Gerarde, p. 672, says it is called '*Pulegium regale* for difference sake between it and wilde Time which of some is called *Pulegium montanum*.'

¹² *γλήχων*, Diosc. iii. 33. See ante, Gliconium.

Puliol mountain.

¹⁴ *πιτυρίασις*. See ante, Pittasis.

or possibly *πιτύρωσις*.

¹⁶ Renzi, Coll. Salernit. iii. 310, '*Purigia* (var. *purrigist*) id est ignis in oculo.' Perhaps *πυρραγής*.

¹⁷ Matth. Silv. c. dxcv, '*Purpura maritima*, i. cotula marina.'

πορφύρα, Diosc. ii. 5. See ante, sub Blacta.

Blanca bisancia, quod a Bisancia affertur.

¹⁸ Read *Blatta Byzantina*: cf. Bart. p. 13.

¹⁹ Read Byzantio.

redacta et inposita purgat et cicatrizat.

Pumex¹ eligendus est levis et fragilis, albus et sine lapide, uirtus est illi
5 stiptica [et teremantica², i. purgatoria,] capillos³ corporis tollit. Theophrastus⁴ uero dicit quod si miscetur cacabo bullienti ulterius bullire non sinit.

10 **Pulmonaria** florem habet similem ad modum crucis. [gall. cruseye⁵.]

Pulmo [i. lounge] **uulpis**⁶ siccus cum nigro uino potatus asmaticis subuenit, adipēs eius collecti et soluti
15 dolores aurium mirifice curant.

Pulmo leporis dolorem oculorum mirifice tollit, superpositus et ligatus.

20 Est columbina puleos } Brehe uult
pulcaria dicta } Hugo⁷
Ovis ei semen nigrum } capitulo
pulici similatur } de pello.

Pulmo apri⁸ [sicut] ut emplastrum impositus facit.

Pullum irundinis⁹ defectu pro lune 25 aperiens inuenies lapides duos unum bene factum alterum male, cum uero aperis caue ne terram tangat et liga eum in pelle uituli aut cerui et in collo aut brachio 30 sinistro patientis liga, epilepticos sanat si assidue ferant. maiores uero irundines combuste puluis earum si melli mixtus fuerit et inunctus caligines oculorum de- 35 tergit.

Plumbum quoddam genus metalli est.

Pruna¹⁰ alia est alba, alia nigra, alia rubea, et quando simpliciter ponuntur pruna pro nigris damascenis¹¹ debent intelligi.

Prunum recens uel pomum recens uentrem soluit, stomachum contrarium indicatur, sed omne hoc incommodum celeri degestione finitur. sicca non tantam molestiam prebent.

1. imposita.
33. hyrundines

4. est ei.
35. detargit.

15. aureum.

17. suppositus.

25. hyrundinis.

¹ Diosc. v. 124, κίσσηριν δὲ προκριτέον τὴν ἄγαν κούφην καὶ πολύνεον, σχίστην καὶ ἄλιθον, κ. τ. λ.

² Ib. μετὰ τοῦ θερμαίνειν.

³ Ib. καὶ εἰς ψίλωσιν τριχῶν ἐπιτήδειον.

⁴ Ib. Θεοφράστος δὲ ἱστορεῖ ἐὰν εἰς ξείοντά τις οἶνον πίθον καθῇ κίσσηριν παῖεσθαι παραχρῆμα τὴν ξείν τοῦ οἶνου. Cf. Theophrastus, Hist. Plant. ix. 17.

⁵ Probably *croisée*.

⁶ Diosc. ii. 41.

⁷ Possibly the reference may be to *Uguutio versificatus*, the metrical form of the Vocabularium of Uguutio, Ugutio, or Hugo of Pisa (see *Promptorium Parvulorum*, Pref. p. xxiii). *Brehe* may possibly be John Bray: cf. MS. Sloane 282, which contains *Synonoma secundum M. Johannem Bray*.

⁸ χοίριος πνέμων, Diosc. iii. 40.

⁹ Diosc. ii. 60, χειλιδόνος νεσσός, . . . αὐθόμενης τῆς

σελήνης ἀνατέμαν εἰρήσεις, κ. τ. λ.

¹⁰ Platearius, circ. Inst. 'Prunorum alia alba, alia nigra,

alia rubea.' ¹¹ The origin of our *damsons*. Diosc. i. 174, τῶν ἐν Δαμασκῷ γεννωμένων.

- Pusca**¹, i. uinum secundum² quosdam, uulgariter dicitur fex.
Pustia³ mirablanorum.
Quadrafolium⁴ habet croceum [flore] angli. fourleuedgras.
Quadrimeron⁵, i. de iiii meris uel meris speciebus.
Quercula maior, camepitheos⁶, crasulla maior, germandria idem.
Quercula minor⁷, polion⁸, camedreos, germandrea minor, crassula minor, trisogus⁹ idem: ualet contra quartanam.
Quercus, robor idem.
Quinquefolium¹⁰, pentaphilon¹¹ idem. g^e. quintefoil. a^e. fueleuedgras, [camolee¹², respice in zinzeleon.]
Quinancia¹³, i. tumor faucium.
Quitissos¹⁴ frutex est alba uirgas habens longiores cubito uno in quibus²⁰ folia sunt fenugreco similia sed lata sicut trifolium sed paulo minor, folia ipsius stiptica sunt et diaphoretica, elixatura eius urinam prouocat.²⁵
Quianos¹⁵ nascitur in criptis [et] in fa-brorum metallis et [in] speluncis litoreis et ipsa est utilior; eligenda est colorem habens limpidum et smaragdinum uirtus est illi cata-³⁰ staltica [et scarotica¹⁶] et stip[t]ica.
Quinqueneruia lanceola¹⁷, lanceolata, plantago minor [centumneruia] idem. g^e. launcele¹⁸, anglice ribbeuirt¹⁹.³⁵
Quisquile uel **quisquilie**²⁰ sunt purgamina bladum²¹ uel sunt ramun-

3. Puscia mirabolanorum. 4. Quadrifolium. 5. fourleuedgers. 6. Quadrimeron.
 8. camipitheos. 9. germandrea maior. 10. polyon. 11. crasulla. 12. quartanum.
 15. pentafilon. 16. quintfoil. 17. fueleuedgers. Then comes quinqueneruia. 35. ribwert.

¹ *Pusca*, a variation of *posca*. See Rönsch, Italia, p. 466.
² Bart. p. 56, '*Pusca* dicitur vinum secundum.'
³ Apparently πιστάκια.
⁴ Gerarde, p. 1199, '*Lotus quadrifolia*, or foure leafed Grasse, or Purple-wort.'

⁵ Matth. Silv. c. dxcvi, '*Quadrimeron*, i. confectio ex quatuor speciebus.' Bart. p. 36, '*Quadrimeron*, i. de iiii miris speciebus.'
⁶ See ante, Camepiteos. χαμαιπίτρυς, Diosc. iii. 165.

⁷ See ante, Germandrea. See ante Camedreos. πόλιον, Diosc. iii. 114. χαμαίδρυς, Diosc. iii. 102.

⁸ See ante, Camolee. ¹⁰ See ante, Camolee. ¹¹ πεντάφυλλον. ¹² χαμέλαια, Diosc. iv. 169.

¹³ Sim. Jan. '*Quinanchis* grece sed melius chinanchis, infra in synachis.' κινάγχη or συνάγχη. ¹⁴ Sim. Jan., '*Quitissos* Dya. frutex est albas virgas habens, &c.' Diosc. iv. 111, κύτισος θάμνος ἐστὶ ὅλος λευκός, κ. τ. λ.

¹⁵ Diosc. v. 106, κυανὸς δὲ γεννᾶται μὲν ἐν Κύπρῳ ἐκ τῶν χαλκουργῶν μετάλλων. ¹⁶ Ib. ἐσχάρωτικήν. ¹⁷ Sim. Jan. '*Quinqueneruia*, lanceolata, plantago minor idem.' See ante, Centinervia. ¹⁸ Lancéolé. ¹⁹ Ribwort.

²⁰ Matth. Silv. c. dxcvii, '*Quisqualie* stibuli et tayll idem, que omnia sunt purgamenta tritici.' Bart. p. 26, '*Quisquile*, purgamenta tritici.' E. P. N. p. 21, '*Quisquilia*, hagan;' which, however, is probably to be explained by E. P. N. p. 19, '*Gignalia*, hagan.'

²¹ From bladum, whence the French blé. E. P. N. p. 61, '*Hoc bladum*, corne.'

culi in nemoribus quos pauperes colligunt.

Quinancium¹, respice in asar.

Quileya, respice in opium quirinancium].

Raphanus², romeus³, resta bouis idem, [bulmago idem, respice ibi.] a^e. cammok⁴ uel resteboef.

Raphanum acre uel acutum idem, et aliud raphanum quod comeditur usualiter. a^e. radich⁵, quando simpliciter ponitur de acuto intelligitur.

Rapa⁶, gall. nauet⁷, a^e. nepe⁸. [Respice in bunias.]

Radix⁹ quando simpliciter ponitur

pro raphano usuali[ter] intelligitur.

Rapistrum¹⁰, armoceren, a^e. kenekel uel carlokes¹¹, [armoracia¹², respice ibi et in armoceren.]

Ramicedus¹³, [id est] lignum iuniperii.

Ragadia uel **ragagia**¹⁴, i. fissura uel cissura de frigore uel de sole facta in pedibus uel labiis uel in alio loco.

Radapium, i. *tapsus*.

Radapium siue serapium¹⁵ gummi est.

Radius¹⁶ est instrumentum subtile quod spatomele¹⁷ dicitur ut in Alexandro.

Raida¹⁸ passio est in minori angulo.

12. pro acuto.
29. Ragapium.

19. armoniacum.
serapinum.

20. karokes.

22. i. lignum.

25. scissura.

¹ κυρηναϊκόν, Diosc. iii. 84. Bart. p. 36, 'Quirinacium, asafetida idem.' See ante, Asar. Matth. Silv. c. dxcvii, 'Quirinacium (i. e. Cyrenaicum), lasar opus asa. est nomen loci thebaicum, unde dicitur opium quirinaicum et thebaicum secundum diversa loca.'

² ῥαφανίς, Diosc. ii. 137.
³ Sim. Jan., 'Rhomerum in confectione mitridati in antido. vli. exponitur raphanus.' Bart. p. 37, 'Romeri, i. raphani.' See App. Romeon.

⁴ See ante, Bulmago.
⁵ E. P. N. p. 14,
'Raphanum vel radix, rædic.'

⁶ Gerarde, p. 232, 'The Turnep is called in Latine Rapum : in Greek, γογγύλη: the name commonly used in shops and everywhere, is Rapa.'

⁷ Cotgrave, 'Navet, the small Navew gentle.'

⁸ E. P. N. p. 15, 'Napus, næp.'

⁹ Sim. Jan., 'Radix simpliciter pro rafano domestico accipitur.'

¹⁰ Sim. Jan., 'Rapistrum, armorathia, raphanus agrestis secundum Dya. et Plinium.'

¹¹ Bart. p. 36, 'Rapistrum, i. kerloc.'

¹² ῥαφανίς ἀγρία

¹³ Renzi, Coll. Salernit. iii. 310, 'Rami cedri id est lignum juniperi.' See App. Rami cedri.

¹⁴ ῥαγιάς. Bart. p. 36, 'Ragadia, i. fissura de sole vel frigore nata in pedibus vel alibi.' See App. Rhagidia.

¹⁵ Apparently a corruption of σαγαπηρόν, Diosc. iii. 85. But see Gerarde, p. 1263, 'The Syrrup made thereof (i. e. of Roses) called in Latine Drosatum or Serapium.'

¹⁶ Sim. Jan., 'Radius vocatur instrumentum chirurgicorum stilus tenta et id quo medicine in oculis ponuntur.'

¹⁷ σπαθομήλη.

¹⁸ MS. Ashm. 1470, 'Riada, passio in minori angulo oculi ut in Alexandro.' ῥνάς. Cf. Alex. Trall. (ed. Puschmann) ii. 67, ἡ ῥύσις γίνεται μειωθέντος τοῦ κάνθου.

Rasta lini¹, angl. dodder uel haynde.
[Respice in bruncus et in cus-
cute.]

Rampnus² frutex est qui circa ortos
5 nascitur, huius uirge longe et
spinose sunt et folia habet pinguis-
sima et longa et leuia. Est enim
altera rampnus colorem habens
subalbum et subrufum et uirgulas
10 oblongas, cubitis v. uel plus: he
spinosa sunt et minima habet uir-
tutem, cuius semen latum est et
tenue. Omnia folia cathaplas-
mis adhibita ignem atrum³ pro-
15 hibent.

Ribus⁴ de staciis diaphoreticus est et
malacticus ita ut indigesta finita
degerat; de palestra⁵ autem ribus
[qui] tollitur mirabiliter sanat in-
20 flaciones mamillarum, nam et rubo-
rem in eis extinguit et quicquid

supercurrit reprimit et quod intrin-
secus continentur degerit.

Rixis⁶, i. purgacio uel insticio⁷ cuius-
libet uene. 25

Rosa duplex est, alba et rubea, sed
quando simpliciter ponitur pro
rubea intelligitur. Item rodon⁸,
rosa idem. Inde dyar[r]odon⁹ et
oxirodon¹⁰ et rodoxiron¹¹, i. acetum 30
mixtum cum oleo rosacio, et rodo-
stoma¹², i. aqua rosacea, et rodo-
leon¹³, i. oleum rosacium [de rosis
factum].

Rosa canina¹⁴ stipitem habet rotund- 35
um, est quidem frutex ad cuius
pedem nascitur fungus qui uocatur
ypoquistidos¹⁵.

Rosa passa, barba leporis idem.

Rorastrum¹⁶ folia habet ut uiticella 40
undique pungencia.

rogos¹⁷, i. ruga.

1. hairide. 6. habent. 7. Et enim. 11. spinose. minimam habent. 16. dyafor-
reticus. 17. fimata. 18. digerat. 23. digerit. 24. incisio cuiuscunque. 29. unde.
31. rosaccio. 32. redeleon. 33. rosaceum. 36. quidam. 42. Rogos.

¹ Matth. Silv. c. de, '*Rasca lini*, podagra lini.' *Rasca* represents the old French *rasque*, so that
rasque de lin and *teigne de lin* would be equivalents.

² Sim. Jan. '*Rampnus* Dya. frutex est circa ortos nascens, &c.' Diosc. i. 119, ῥάμνος θάμνος ἐστὶ περὶ φραγμαῖς φυόμενος, κ. τ. λ. ³ Read
ignem sacrum: cf. πρὸς ἐρυσιπέλατα, Diosc. i. 119.

⁴ Sim. Jan. '*Rhibus* apud Dya. est de status et de palestrato, &c.' Diosc. i. 37, καὶ ὁ ἐν τοῖς τῶν γυμνασίων τοῖχοις ῥύπος καὶ ὁ ἀπὸ
τῶν ἀνδριάντων, κ. τ. λ. ⁵ Diosc. i. 36, ὁ δὲ ἐκ τῆς παλαιστρας.

⁶ Sim. Jan. '*Rixis* g. eruptio, dyarixis apud Alexan. vene scissio ca. de emoptoica.' ῥήξις, Alex. Trall. (ed.
Puschmann) ii. 187. ⁷ Read *incisio*. ⁸ ῥόδον. ⁹ διὰ ῥόδων. ¹⁰ ὀξυρρό-
διον ἔλαιον.

¹¹ Perhaps ῥοδοξηρόν. ¹² ῥοδόσταγμα. ¹³ ῥοδέλαιον, Galen,
(ed. Kühn), xiv. 545.

¹⁴ Sim. Jan. '*Rosa canina* est planta in cuius radice nascitur fungus
ex quo fit ypoquistidos.' ¹⁵ See ante, sub *Ipoquistidos*. ¹⁶ Sim. Jan. '*Rorastrum*
est smilax apud Dya.'

Gerarde, p. 869, '*Briony* is called . . . in the poore Man's Treasure,
Rorastrum. ¹⁷ Sim. Jan. '*Rhimida* g. rima, rimides ruge rime.' ib. '*Rhitida*, ruga.'
Perhaps ῥούρις.

- Rodemel**¹, i. mel rosaceum coctum.
Romei², i. semen raphani.
Romei, i. radix raphani.
Robelia³ uel **robulea** legumen est ut
 5 in dietis particularibus⁴.
Rodia⁵ herba est nascens in Macedonia,
 similis costo, sed paulo leuior et
 non equalis, que digitis confricata
 rose linguis⁶ iactat odorem, [cuius
 10 flos anthos uocatur.]
Ros marinus⁷ frutex est, g^e. et anglice,
 ros maryn. [Respice in dendro-
 libanum et in libanotidos et in
 lothos.]
 15 **Rostrum aucipitis**⁸ similis est linarie
 sed habet florem inter album et

- rubéum, et etiam aliquantulum
 pilosa in foliis et in stipite.
Ros siriacus⁹, i. flosorni uel
 malue. 20
Rostrum porcinum¹⁰ uel **rostrum**
porci, cauda porcina, cauda porci
 idem, ang^e. sowethistel¹¹. Versus,
 Cauda caret lacte, sed rostrum lactat
 habunde. 25
 Vocatur ataraxacon secundum
 Gaddesden¹² capitulo de opilacione
 epatis, sed Auicenna uocat illud
 taxaracio.
Rubea maior¹³, g^e. warence¹⁴ uel 30
 wadde¹⁵, a^e. mader. [Respice in
 eritridanum.]

I. Rodemei. 3. Romici. 4. Robelea. 6. Macedonia. 9. longius. 11. Add cuius
 flos anthos uocatur. 15. Rostrum aucipitis after Ros siriacus. 17. rubeum
 et est. 18. pilosum. 19. fros. 23. soghethistel.

¹ ροδόμει. ² Matth. Silv. c. dcvii, 'Romei, Rhomeret, i. raphanus. Christo.' Bart. p. 37.
 'Romeri, i. raphani.' See ante, Raphanus. ³ Sim. Jan. 'Robelia apud Ysaac in dietis
 est legumen quod apud A. uocatur meiste.' See App. 'Robella, quasi pisa viridis.' ⁴ The
 Dietæ Particulares of Isaac Judæus, fol. Lyons, 1515: fol. 110 verso. ⁵ Sim. Jan. 'Rhodia,
 Dya. radix est nascens in Macedonia, &c.' Diosc. iv. 45, ροδία ῥίζα, οἱ δὲ ροδίδα καλοῦσι, γεννᾶται ἐν
 Μακεδονίᾳ, κ. τ. λ. ⁶ Read longius. ⁷ Diosc. iii. 89, λιβανωτὶς ἢ ῥωμαῖοι καλοῦσι ροσμαρινούμ.
⁸ Cotgrave, 'Rosmarin, Rosemarie.' ⁹ ροῦς, Diosc. i. 147. Sim. Jan. 'Ros siriacus exposue-
 runt quidam quod est flosorni et non dicunt quod ornus est. Sed ros siriacus est sumach. Vide
 quod ubicunque in libris de greco translatis habetur ros syriacus in arabicis eisdem locis et in
 casibus habetur sumach, nam apud Dya. ca. de origano ubi est ros syriacus in Sera. eodem loco
 ex verbo Dya. est simach.' Matth. Silv. c. dcviii, 'Male quia ros siriacus est mamna, pro quo vide
 Dñm Simphorianum Chamberii trac. de febribus, cap. x. § 1.' (Practica nova in Medicina,
 aggregatoris lugdunensis domini Simphoriani Chamberii de omnibus morborum generibus, &c.
 8°. s. l. et a.) ¹⁰ Gerarde, p. 291, 'In shops Taraxacon, Caput monachi, Rostrum porcinum
 and Urinaria.' See ante, Ataraxacon. Bart. p. 37, 'Rostrum porcinum, an. sowethistel.' There
 seems to be a confusion in the gloss between Gromwell (Cauda porcina) and Sowthistle (Rostrum
 porcinum) which are discriminated in the verse which follows. ¹¹ See ante, Cameleonta alba.
¹² For the references, see Ataraxacon. ¹³ E. P. N. p. 14, 'Rubia, mæddre.' Bart. p. 37,
 'Rubea major, an. mader.' ¹⁴ Cotgrave, 'Garance, the hearbe madder.' ¹⁵ Cotgrave,
 'Guedde ou Guede, as Guesde.' ib. 'Guesde: woad or wade.'

- [Rasga¹, respice in barba Aaron uel iarus.
Radicula, polorieon², respice in ellaboris niger.
⁵ **Rapiens uitam**, respice in mezereon.
Ribes, respice in acedula.
Rinosorchis³, respice in orchis.]
Rampnus⁴, g^e. griseler⁵, a^e. threwthorn⁶.
¹⁰ **Realgar**⁷ uel **risalgar** est uena terre, inde habemus experimentum ad ratos et mures capiendum.
Renion, i. sompnus.
Reuma⁸, i. fluxus.
¹⁵ **Resina**⁹ pix alba idem, quasi resuma, et dicitur a residuo-das. Item appropriatum est hoc nomen ad designandam gummam abietis

quando simpliciter inuenitur, in aliis uero additur determinacio ut ²⁰ resina pini uel resina pruni et similia. Dicitur etiam resina frixa que resina sicca est de qua sophisticatur thus.

Reginela¹⁰, i. remede, a^e. medewort. ²⁵
 [Regina prati, medewort.]

Ren, **renis**, uel **rien**, **rienis**, nefren¹¹
 et areffren idem.

Repticum¹², i. purgatiuum.

Resta bouis, g^e. rest de beof, ang^e. ³⁰
 [hyseneherde uel] cammok. [Respice in bulmago et in raphanum romoris.]

Reuma¹³, i. fluxus uel reumaticus acer, reumatica passio et similia, et dicitur ³⁵
 de ruo, is, quasi ruens materiam.

8. theuethorn.
 25. moderwrt.

10. resalgar.
 30. reste beof.

13. Remon.
 34. aer. 36. ruis.

14. Remau.

16. resudo.

¹ See ante, Barba aaron.

² πολύρριζον, Diosc. iv. 149.

³ κυνὸς ὄρχις, Diosc. iii. 131.

⁴ E. P. N. p. 47, 'Ramni, Grosiler, Fefe-jorn.'

⁵ Cotgrave, 'Groselier, a Gooseberrie shrub.'

⁶ This name occurs as *ðeoseðorn* (Wright's Vocabularies, ed. Wülcker, p. 43), *þifeþorn* (ib. p. 139), *ðyfeþorn* (p. 149), *thethornut* (ib. p. 715), and in all these cases is used to gloss *Ramnus*. It becomes later *thethorne*: cf. Cath. Angl. (ed. Herttage), 'a *Thethorne*, rampnus:' and Bart. p. 36, 'Rampnus . . . i. thethorne.' In a MS. at Lincoln College, Oxford, No. 57, p. 90 verso, is a gloss, 'Rampnus, thewethorn.' Possibly the name of *Fea-berry* for the gooseberry may be connected. Compare the names Feaberry, Feabes, Thebes, Thapes (Nemnich).

⁷ Matth. Silv. c. dc, 'Realgar . . . ydeomate nostro dicitur soricaria, interficit sorices et omnia animalia.' Bailey, 'Realgal, a mineral, a kind of red Arsenick, differing from the common, which is white, and from orpiment, which is yellow.'

⁸ ῥεύμα.

⁹ Bart. p. 36, 'Resina, i. pix alba, rosin.'

¹⁰ Bart. p. 36, 'Regina prati, i. moderwort.' Gerarde, p. 1043, 'It is called of the later age *Regina Prati* . . . in low Dutch, Reinette . . . in English, Meads-sweet, Medow-sweet, and Queen of the medowes.' E. P. N. p. 43, 'Regina, reine, med-wurt.'

¹¹ νεφρός.

¹² ῥιπτικόν, Galen

(ed. Kühn), vi. 261. Sim. Jan. 'Rhaptica, g. purgativa ut Gal. li. de ingenio sanitatis ripticon katerticum.'

¹³ ῥεύμα. Matth. Silv. c. dciii, 'Reuma, gre. est actus quod est fluxus uel

cursus.'

Reubarbarum¹ radix est eiusdem fruticis que de barbaria ad nos affertur, reu enim radix interpretatur, et quando reu simpliciter
 5 ponitur de reubarbario intelligitur.
Reuponticum² similis est reubarbario sed non tingit sicut reubarbarum.
Reu³ granum panificum, cuius duo sunt genera, s. rubeum et album, sed ad
 10 nos non deferretur nisi decorticatum, et utriusque medulla est alba.
 [Rododampni⁴, respice in nerion.
Roob⁵, i. uinum coctum.
Robub, i. succi inspissati absque alterius rei commixtione per ignem
 15 uel per solem seu aliter.
Reiectialis⁶, respice in morminion.]
Rubea media, spergula idem. Similis est rubie minori [sed caret asperitate].
 20

Rubea minor, [anglice renele⁷,] ang⁸. cliure⁸ uel tongebledes.
Rubus, batus⁹, rumex¹⁰ ferens mora idem. g⁹. rounce¹¹, anglice brembel¹².
 [Respice in sentix.]
 25
Rubi¹³ multa sunt genera, sed quando simpliciter ponitur rubus ferens mora intelligitur, qui etiam batus dicitur, licet alii intelligant pro rubo simpliciter uel bedegar¹⁴,
 30 a⁹. hepebrembel¹⁵, et ualet contra discenteriam.
Rumex¹⁶ duo sunt genera, s. ferens mora et sterilis, quando simpliciter ponitur ferens mora, i. batus intel-
 35 ligitur. [Respice in rubus.]
Ruta, bissara¹⁷, herba uiola¹⁸ idem.
 [Respice in erimola.]
Rute duo sunt genera, s. agrestis et ortina, sed uiscidior est ortina, escis
 40

1. cuiusam. 5. reubarbaro. 6. simile est reubarbaro. 8. Rizi. 19. rubee.
 22. clyure. tungebledeles. 32. dissinteriam. 39. sz. agrestis. 40. est optima.

¹ Matth. Silv. c. dcii, 'Reubarbarum a reu quod est radix et barbarum regione ubi oritur.' Gerarde, p. 394, 'It is commonly called in Latine *Rha Barbarum* or *Rha Barbaricum*, of divers *Rheu Barbarum*. . . in shops, *Rhabarbarum*: in English, Rubarb and Rewbarb.' ² Matth. Silv. c. dciii, 'Reuponticum id est barba sirista . . . similis reubarbaro . . . sed non tingit ut reubarbarum.' Cf. Platearius, circ. Instans. Diosc. iii. 2, ῥῆ, οἱ δὲ ῥῆον καλοῦσι, οἱ δὲ ῥίαν, ῥωμαῖοι ῥαπόντικον. ³ Bart. p. 36, 'Rizi, granum panificum.' ⁴ ῥοδοδάφνη, Diosc. iv. 82. ⁵ Sim. Jan. 'Rob ara. est succus cuiusque fructus coctus ad spissitudinem ut seruari possit.' Bart. p. 37, 'Rob aliquando dicitur vinum coctum.' ⁶ Sim. Jan. 'Reiectialis, emola, orminon secundum Dya.' See ante, Orminon. ⁷ Cotgrave, 'Rièble, Cleauer, Clauer, Goose share, Loue-man, Goose-grasse.' ⁸ Cleavers. ⁹ βάρος, Diosc. iv. 37. ¹⁰ Read rubus. ¹¹ Cotgrave, 'Ronce, a Bramble, or Brier.' ¹² Bramble. ¹³ Bart. p. 37, 'Rubi multa sunt genera, sed quando simpliciter ferens mora qui et batus dicitur.' ¹⁴ See ante, Bedegar. ¹⁵ The Hip-bramble or Hip-briar. E. P. N. p. 19, 'Rubus, hecop-brymel.' ¹⁶ Read Rubus. ¹⁷ ῥησαῶ, Diosc. iii. 46. See ante, Bissona. ¹⁸ Ib. ἄρμαλα,

non bona ; illa uero melior est que circa cucumeres nascitur.

Ruta menstruis imperat comesta et bibita. Item ruta¹ cuius triplex est
5 materies, s. domestica et siluestris, cuius semen piganum dicitur ; foliis et semine utimur. gallice et anglice, Rue.

Satureia² uel **saturegia**, timbra³ uel
10 timbria idem, et in sapore medium inter ysopum et mentam. g^e. sarre⁴. a^e. saurey⁵. [Respice in serpillis.]

Saponaria⁶, borax uel boryth, herba
15 fullonum idem. a^e. crowesope. [Respice in nimpha.]

Sauinia⁷, bracteos⁸ idem. g^e. et anglice, saueyne⁹.

Saturion¹⁰, iarus, [respice in] priapiscus, leporina idem ; folia habet
20 stricta et maculosa et testiculos in

radice. Mollem petimus, radicem utimur. g. iarouse¹¹, anglice kukowspitte.

Saturion¹², multi trifolium uocant eo
25 quod tria folia habet spansa super terram similia lappacio uel lilio sed breuiora et colorata.

Satirion ericterion¹³ semen [habet] simile semi[ni] lini sed maius, leue
30 et licidum et forte, radix eius corium tenerum habet et rufum a foris et intus album, gustu dulce et eustomachum ; nascitur locis montuosis et ubi sol habundat. 35

Satirion¹⁴ tertia ramulos habet oblongos et florem purpureum uel
purpurastrum et exalbidum, et radicem duplicem quasi testiculos. Radix potata uenereos actus pro-
40 uocat. a^e. stondenegousse. [Respice in pes uituli.]

Salamandra¹⁵ uirtus est stiptica et

3. impereat.	commesta est.	4. duplex est.	8. Ruwe.	9. Satureya.	12. saureye.
14. borith.	15. crowesope.	17. Sauyna, bracheos.	18. sauyn.	19. Satyrion.	27. aut lilio.
22. proicimus radicibus.	23. irarouse.	cockowespite.	25. Satirion.		
29. Satiron.	31. lucidum.	32. afforis.	36. Satiria.	43. Salamandre.	

¹ Platearius, circ. Inst. 'Ruta, cuius duplex est maneries scilicet domestica et siluestris quod piganum dicitur.'

² Bart. p. 37, 'Satureia, tymbra idem, an. Saveray.'

³ θύμβρα,

Diosc. iii. 39.

⁴ Cotgrave, 'Sarriette, Sauorie, Summer Sauorie.'

⁵ E. P. N. p. 60,

'Hec seuerera, sayeray.'

⁶ App. 'Saponaria, burit, herba fullonis idem est.'

See ante, Borax

vel borith.

⁷ Sim. Jan. 'Sauina, Plin. hanc greci brachiam vocant.' App. 'Sauina, i. bratheos.' Gerarde, p. 1377, 'Called in the apothecaries shops by the name Savina.'

⁸ βράθιν.

See ante, Bracteos.

⁹ Gerarde, p. 1377, 'in English, Common Savin, or garden Savin.'

¹⁰ σατύριον, Diosc. iii. 134. Bart. p. 37, 'Satyrion, priapismus, herba leporina idem sunt.'

¹¹ Cot-

grave, 'Iarrus, Wake-robin, Starchwort, Rampe, Aaron, Calves-foot, Cuckoo-Pint.'

¹² Diosc.

iii. 133, σατύριον, οἱ δὲ τρίφυλλον καλοῦσιν, κ.τ.λ.

¹³ Diosc. iii. 134, σατύριον τὸ ἐρυθρόνιον

... ἔχει σπέρμα λινοσπέρμου ἐμφερές, κ.τ.λ.

¹⁴ Apparently the description of ὄρχις ἑτέρος,

in Diosc. iii. 132.

¹⁵ σαλαμάνδρα, Diosc. ii. 67.

narcotica et calida, et recte miscetur medicaminibus stipticis.

*Samum*¹, i. frutex iuniperi.

*Saliunca*², a^o. kalketreppe³.

5 *Sapo*⁴, alius saracenicus, alius sperace-reutus, et iudeicus quo Iudei sericum lauant, alius gallicus. gall. saouine⁵, anglice sope.

10 *Sapo*⁶ fit de forti lexiuo et qualicunque pinguedine, huius multe sunt species, ut superius dictum est; sed sparateuticus qui sic dicitur eo quod incidat ut spata, i. gladius.

Est etiam gallicus et muscatus et non muscatus, et est alius durus, 15 et alius mollis, et multi similes.

*Sapa*⁷, i. uinum dulce uel uinum coctum. [Respice in Ilapheos.]

*Salis*⁸ multe sunt species, s. sal nitrum⁹, sal armoniacum¹⁰, sal gemma¹¹, sal 20 cap[p]adocium¹², sal tragesicon uel tragesion¹³, quod nos habemus in Alexandro, et est sal petisum quod¹⁴ est fuligo nata in tectis 25 balneorum, et quando simpliciter ponitur sal pro usuali intelligitur.

1. calerea.

4. g. kalketrappe.

6. iudaycus.

12. sparaceuticus.

23. pensum.

¹ App. 'Samum, i. fructus iuniperi.'

² Diosc. i. 7, ἡ δὲ κελτικὴ νάρδος . . . ἐπιχωρίως ὀνομασμένη σαλιούγκα. Cf. Plin. Hist. Nat. xxi. 7. 20, and Virg. Ecl. v. 17. Gerarde, p. 1078, 'The Vallesians in their mother tongue call it *Selliga* whence Gesner thought it (Nardus Celtica) to be *Saliunca*.' E. P. N. p. 13, 'Saliunca, wilde-popig.' ib. p. 43, 'Saliunca, gauntelée, foxes-glove.' ib. p. 49, 'Hec Saliunca, wyne:' where Wright (ed. Wülcker), p. 717, has, 'Hec saliuuca, -ce, a whyn.' Renzi, Coll. Salernit. iii. 312, 'Saliunca quidam dicunt quod est encusa.' ³ Prompt. Parv. 'Caltrap, herbe. Saliunca.' Bart. p. 37, 'Saliunca, wilde popi vel spica celtica secundum quosdam (marg. kalketrappe).'

⁴ Matth. Silv. c. dcxi, 'Est enim spatarenticus sic dictus eo quod incidit ut spata, et iste vocatur quo iudei lavant sericum, &c.' Platearius, circ. Inst. 'Spatarentis fit ex gallico et multis aliis.' ib. 'Sapo spatarentis valet ad impetiginem, &c.' ⁵ Cotgrave, 'Savon, Sope.'

⁶ Bart. p. 37, 'Sapo fit de forti lexivia et quacunque pinguedine. Saponis multae sunt species. Sapo spatarenticus vel spatareutus sic dicitur eo quod sic incidit ut spata, i. ensis ut.' ⁷ Sim. Jan. 'Sappa mustum coctum usque ad consumptionem duarum partium.' Bart. p. 37, 'Sapa secundum quosdam dicitur vinum coctum.' Plin. Hist. Nat. xiv. 9, 'quod alii hepsema nostri sapa appellunt . . . musto usque ad tertiam partem mensuræ decocto.' ⁸ Bart. p. 37, 'Sal huius multae sunt species s. sal nitrum, &c.' ἄλες, Diosc. v. 125. ⁹ Sim. Jan. 'Sal nitrum, nitrum ipsum.'

¹⁰ Matth. Silv. dcxvi, 'Sal armoniacum dicitur quod in Armenia reperitur.' But see Pliny, Hist. Nat. xxxi. 7, 'Hammoniaco et ipso, quia sub arenis inveniatur, appellato.' ἁρμονιακόν, Diosc. v. 125.

¹¹ Sim. Jan. 'Sal gemma, capadocius idem.' Matth. Silv. c. dcxvi, 'et dicitur sal gemma quia clarum est gemma.'

¹² Plin. Hist. Nat. xxxi. 7, 'Effoditur et e terra, ut palam est, humore densato, in Cappadocia.'

¹³ ἄλων τραγασαίων, Alex. Trall. (ed. Puschmann), ii. 543. ¹⁴ Read sal pensum. Matth. Silv. c. dcxvii, 'Sapetisum est fuligo nata in coctis balneorum.' Renzi, Coll. Salernit. iii. 312, 'Sal pensum.' MS. Ashm. 1470, 'Sal pensum.'

- Salix**¹, icea idem, arbor est; inde dyaceos² emplastrum. [Respice in isacotidis.]
- Sagapium**³ siue **serapium**, sileos uel siseleum⁴ uel siselenium, siler montanum idem. gallice et anglice, syrmountayne⁵.
- Sagapinum**⁶, lacrimum est ferule nascentis in Media, eligendum est autem limpidum et a foris rufum, deintus album, odorem intus silfii et galbani habens, gustu uiscidum, causas thoracis medicando componit et dolorem lateris tollit.
- Sasa** mediocriter est frigida et stiptica nimis, et ideo omnibus passionibus et ad fluxum uentris [mirabiliter et] multum iuuat.
- [**Saba siluestris**⁷, respice in crassula maior.
- Saporifera**⁸, humotida.
- Serapium**, respice in sagapium.
- Salix marina**, respice in zuccorarium.
- Sileos**⁹,
Siselim,
Siselenium, } respice in sagapium.]
Siler,
- Samicum** herba est cuius radix composita est ad medicine.
- Sanabula**¹⁰ uel **sanabulla** similis centum granis et est ualde diuretica et ualet ad lapidem.
- Sanatilis**, yringus idem, anglice yringus¹¹.
- Samida**¹², i. embotum¹³, ge. tonour¹⁴, uel uas sine fundo.
- Saccus**, saccellus idem, inde sac[c]ellacio¹⁵.
- Salmentica**¹⁶, balsamita idem, crescit

1. ycea. 4. sarapinum. 5. sileos. 6. surmountaigne. 10. afforis. 34. yringes.

¹ *ἰτέα*, Diosc. i. 135. See ante, Isacotidis. ² *διὰ ἰρεῶν*. Cassius Felix (ed. Rose), c. 75, 'dia iteon emplastrum.'

³ Matth. Silv. c. dxcv, '*Sagapinum* id est Serapium, Diasco.' ⁴ *σέσσει*, Diosc. iii. 53. Matth. Silv. c. dclxiii, '*Siseleos* arabi. vel aschegellos grece siseli, la. siler montanum. platociminum Plinius lib. xx. capi. 5 in me.'

⁵ Gerarde, p. 1049, 'It is commonly called *siler Montanum*: in French and Dutch by a corrupt name *Ser-Mountain*.'

⁶ Diosc. iii. 85, *σαγαπηνὸν ὅπως ἔστι πῶς παρθηκοειδοῦς γεννωμένης ἐν Μηδείᾳ, κ.τ.λ.* ⁷ Read *Faba siluestris*.

⁸ Read *Soporifera*, *ὑπνωτικά*. See ante, Innoticum. ⁹ *σέσσει*, Diosc. iii. 53.

¹⁰ Possibly *Sanabulla* may be identical with *Anabulla*: see ante, *Anabulla* and *Centrum galli*.

¹¹ Gerarde, p. 1162, 'in shops, *Eryngus*; in English, sea Holly.'

¹² Matth. Silv. c. dxcvii, '*Sameder*, i. Embotum.' ¹³ Embotum in the sense of a funnel or tun-dish occurs in Constantinus Africanus, *Communes Loci Medici*, iii. 11 (Basle, 1539, vol. 2, p. 58), 'Concavitas ista embotum est vocata, quia sicut vinum per embotum ita superfluitates nostrae grossae per hanc influunt.' Bart. p. 19, 'Embotum est instrumentum factum ad modum tubae.' Cotgrave, '*Embut*, a funnell.' Ital. *imbuto*. Sp. *embudo*.

¹⁴ Cotgrave, '*Entonnoir*, a funnell or tunning-dish.'

¹⁵ Bart. p. 38, '*Saccellacio* est cum aliqua medicinalis herba vel avena aut furfur aut huiusmodi ponuntur in sacco et calefiunt ad ignem et loco applicentur.

¹⁶ See ante, *Balsamita*.

in pratis. a^{ce}. horsmynte, [sisimbrium, menta aquatica, mentastrum].

Salgea agrestis¹, ambrosia, lilifagus²,
5 eupatorium³ idem. ge. ambrose⁴.
a^{ce}. wildesauge.

Salticatiua⁵, i. depressiua.

Saluatelle⁶, i. iiii uene in hominis corpore, due in manibus inter minimum digitum [et sibi proximum],
10 et due in pedibus in locis similibus.

Salvia alia domestica, alia saluatica. angl. sauge.

15 **Sambucus**, actis⁷ idem, cuius medianus cortex uocatur canapis; flos eius antiquus cortice et radice utimur. gall. sew⁸. a^{ce}. ellen.

Sambucus arbor est in Appulea, unde
20 fit oleum sambuceleon⁹.

Sanction¹⁰ aut fassa gasmon, quam multi parrine dixerunt, nascitur locis umbrosis et in stagnis siccis, hastam habet angulosam et pin-

guem super terram. folia sunt illi 25
andrafraxe¹¹ similia, in summitate diuisa, odorem cardami habentia, semen rotundum sicut oliue, semen eius mixtum cum aqua uel uino capillos rubeos facit. 30

Sandalus¹² arbor est cuius sunt tres species, s. albus rubeus et citrinus, sed quando simpliciter ponitur pro citrino intelligitur, sed apotecarii ponunt aliquando rubeum, ualet 35
contra califactionem epatis.

Sandorocadis¹³, i. urina habens colorem uini.

Sandarica¹⁴, i. quoddam genus uernicis. 40

Sandafis¹⁵, i. [h]arenositas.

Sandaraca¹⁶, i. auripigmentum rubeum, sed arsenicum¹⁷ est auripigmentum citrinum.

Samsucus¹⁸, maiorana, amaricon¹⁹, 45
amarascus, colimbrum, persa idem.
[Respice in amaracus.]

[**Sandonicum**²⁰, i. genus abstincii.]

4. Salgia. 5. ambrosie. 6. wyldesauge. 8. humano. 13. siluatica. 16. utamur
canapis. 17. radicibus. 19. Sambacus. 21. fassa. 22. parine. 23. ficcis.
34. apotecarii. 37. sandoracadis. 41. sandasis. 45. sansus.

¹ Salvia agrestis. ² ἐλελίσφακον, Diosc. iii. 35. ³ εὐπατόριον, Diosc. iv. 41.
⁴ See ante, Ambrosia. ⁵ σταλτικός, Diosc. v. 102. ⁶ Bart. p. 38, 'Saluatelle dicuntur
4 uenæ in humano corpore, &c.' ⁷ See ante, Acus and Cameactis. ⁸ See ante, Acus.
⁹ Possibly σαμβύχινον ἔλαιον. ¹⁰ Diosc. iv. 136, ξάνθιον, οἱ δὲ φάσγανον . . . οἱ δὲ καὶ ταύτην
ἀπαρίνην καλοῦσι, φέεται ἐν εὐγείοις τόποις καὶ λίμναις ἀνέξηραμέναις. ¹¹ Ib. ἀτραφάξει δὲ τὰ
φύλλα ἐμπερὴ ἔχει, κ.τ.λ. ¹² Sim. Jan. 'Sandalis tres sunt species, album, s. rubeum et
citrinum, &c.' Bart. p. 38, 'Sandalus hujus tres sunt species, &c.' ¹³ σανδαρχώδης.
¹⁴ σανδαράχη, Diosc. v. 121. ¹⁵ Perhaps ψάμμοσις. ¹⁶ σανδαράχη, Diosc. v. 121. Bart.
p. 37, 'Sandarica, i. auripigmentum rubrum.' ¹⁷ ἀρσενικόν, Diosc. v. 120. ¹⁸ σάμψυχον,
Diosc. iii. 41. ¹⁹ See ante, Amaracus. ²⁰ ἀψίνθιον Σαντόνιον, Diosc. iii. 25.

- Sanguineum**¹ arbor est similis degalee² in foliis.
- Sanguis draconis**³ est gumma cuiusdam arboris in Yndia et in persia nascentis.
- Sanguis porcinus** dolorem et uulnera aurium tollit.
- Sanguis anserinus**⁴ et **anguinus**⁵ et **natinus**⁶ antidotis miscetur.
- Sanguis recens turdi**⁷ et palumbi et perdicis percussura[s] feruorem facere non permittit.
- Sanguis calidus hirci**⁸ et capre, cerui, leporis, perunctus araneas et non borea uulnera compescit.
- Sanguis canis** bibitus⁹ morsus rapidi canis curat et uenenum bibentibus salutare est.
- Sanguis gulege amice**¹⁰ bibitus dicitur epilepticis prodesse, maritime uero cum uino bibitus et coagulo¹¹ leporino et cimino, morsibus uenenatis salutare presidium est.
- Sanguis taurinus**¹² diureticus et macticus est, duricias soluit.
- Sanguis admissariorum**¹³, i. equorum, medicaminibus causticis medetur.
- Sanguis boie**¹⁴ perunctus capillos amputat et maxime ciliorum, et id potest facere sanguis ranarum uiridium.
- Sanguis fluens**¹⁵ menstruis mulierum [et] generare non sinit, aliarum mulierum [eo] corpore peruncto. maxime ubi fusus fuerit si [su]pertransierit mulier non generat, dolores podagricorum¹⁶ inunctus compescit, et ignem sacrum ad natiuitatem perducit.
- [**Sanguinaria**, pastus anserinus idem, secundum Laurentium. Respice in capsellula.
- Sanamunda**, respice in gariofilata.
- Sarcocolla**, respice in acarud¹⁷ et in Sarcons.]

1. sanguineum after sanguis draconis. 8. agninus. 9. anatinus. 13. hyrci. 14. non bona. 16. morsum rabidi canis. 23. persium. 39. ad sanitatem.

¹ Read *sambucus*: cf. App. 'Sambucus arbor similis est degalee in foliis.' ² Possibly a corruption of *nuci regali*, as the leaves are said to be *καρὰ βασιλικῇ ὅμοια*, Diosc. iv. 171.
³ Sim. Jan. 'Sanguis draconis est succus plante que apud Serap. describitur auctoritate Dyasco. qui dicit vocari sideritis.' ⁴ Diosc. ii. 97, αἷμα χηνὸς καὶ ἐρίφου καὶ νήσσης ἀντιδότοις χρῆσιμωσ μίγνυνται. ⁵ Read *agninus*. ⁶ Read *anatinus*. ⁷ Diosc. ii. 97, φάσσης δὲ καὶ τρυγόνος καὶ περιστερᾶς καὶ πέρδικος εἰς προσφάτους ὀφθαλμῶν τρώσεις, κ. τ. λ. ⁸ Ib. τὸ δὲ τοῦ τράγου καὶ αἰγός, κ. τ. λ. ⁹ Ib. καὶ τὸ ἀπὸ τῶν κυνῶν δὲ ποθέν, κ. τ. λ. ¹⁰ Ib. τὸ δὲ τῆς χερσαίας χελάνης ποθέν ἐπιληπτικοῖς ἱστορεῖται ἀρμόζειν. ¹¹ Ib. σὺν οἴνῳ καὶ πιτύᾳ λαγροῦ καὶ κυμίνῳ. ¹² Ib. ταύρου δὲ αἷμα διαφέρει καὶ μαλάσσει σκληρίας. ¹³ Ib. τὸ δὲ τῶν ὀχευτῶν ἵππων. ¹⁴ Ib. τὸ δὲ τοῦ χαμαιλέοντος τρίχας ψιλοῦν ἐπὶ τῶν βλεφάρων. ¹⁵ Ib. γυναικὸς δὲ τὸ ἐπιμήνιον, κ. τ. λ. ¹⁶ Ib. ποδαγρικὰς δὲ ὀδύνas καὶ ἐρυσιπέλατα κουφίζει. ¹⁷ See ante, *Acarus*.

- Sarcos**¹, i. caro, inde amasarca² i. yposarca³, sarcophagus⁴, et porus⁵ et sarcoidos ut in Tegni⁶.
- Sarcoas**, sarcocolla⁷, acarud⁸ interpretatur gliconum, glutinum, guma est.
- Sandex** est herba qua tinguntur panni in blaeum colorem.
- Saxifragia** uel **saxifraga** similis est
10 pimpinello, radice utimur. g^e. et a^e. saxifrage.
- Saxidonicum**⁹, absidium idem.
- Scariola**¹⁰, trosma¹¹ idem, [marcuriala¹² idem,] similis est lactuce, sed folia
15 habet fissa et subalbiora. g^e. et a^e. scariole¹³. [Respice in endiua.]
- Scabiosa maior**, elna campana¹⁴, uel enula campana idem, folia habet fissa parum et plura, [a^e. horselne] minor habet folia ut morsus dia-
20 boli. gall. scabieuse¹⁵, a^e. scab-wrt¹⁶ uel brod[e]wed uel horsne-ferte. [Respice in iacea alba et in nimpha.]
- Scatuncelli**¹⁷, cimbalaria¹⁸ idem. 25 [Respice in umbilicus ueneris.]
- Scamonea**¹⁹ frutex est, hastas habet multas ex una longas iii aut iiii cubitis, pingues et asperas, folia aspera similia helsine²⁰ aut 30 edere, mollia et trium angulorum, flores albos et rotundos et altos

1. anasarca. 2. sarcophagus. 7. Sandix. 9. saxifraga uel saxifragia. 10. pinpinello.
12. absinthium. 17. elenia c. uel emula. 21. schabwrt. 22. horseneferte.
25. scatuncelli.

¹ σάρξ. Renzi, Coll. Salernit. iii. 312, 'inde ansarcha et yposarcha, sarcophagus et porus sarcoides, ut in tegni.'

² ἀνὰ σάρκα, Galen (ed. Kühn), xv. 891.

³ Ib. ὑποσαρκίδιος.

⁴ σαρκοφάγος, ⁵ πῶρος σαρκωδής. Matth. Silv. c. cccccxcii, 'Porus sarcodes dicitur ligamentum a natura factum vel creatum ad connectenda capita fractorum ossium.'

⁶ That is

Galen's τέχνη ιατρική.

⁷ σαρκοκόλλα, Diosc. iii. 89. Renzi, Coll. Salernit. iii. 312, 'Sarcocolla, acarud, guma est et interpretatur glutinum.'

⁸ See ante, Acarus.

⁹ See ante,

Sandonicum.

¹⁰ Sim. Jan. 'Scariola secundum modernos est velut lactuca agrestis nisi quia in dorso costarum habet spinas parvas, pro endivia ponitur.' Bart. p. 38, 'Scariola, lactucella, lactuca agrestis idem, an. sowethistel.'

¹¹ τρώξιμα. Sim. Jan. 'Troxima g. est quod Avi. vocat taraxacon, est species endivie silvestris.' See App. Scariola and Trozuua.

¹² See ante,

Marcurialis.

¹³ Gerarde, p. 283, 'Endive is named . . . of the Italians Scariola, which name remaineth in most shops . . . in English, Endiue and Scariole.' Cotgrave, 'Scariole, Scariole; broad-leaved or garden Endiue.'

¹⁴ See ante, Elena Campana.

¹⁵ Scabieuse.

¹⁶ Gerarde, p. 793, 'in English, Elecampane and Scab-woort and Horse-heale.'

¹⁷ Sim. Jan.

'Scatuncella uel scatuncelli vocatur umbilicus ueneris, cimbalaria.' The analogy of the French name *cuelle* (Lat. *scutella*, a dish), given to this plant from its saucer-like shape, would suggest that *scatuncelli* may have a similar connexion and origin. See ante, Cimbalaria.

¹⁸ Cimbalaria (cf. Diosc. iv. 90, κυμβάλιον), also, like the name *acetabulum*, recalls the shape of the leaf.

¹⁹ Diosc.

iv. 168, σκαμμωνία κλῶνας ἀνίησι πολλοὺς ἀπὸ μᾶς μίξης, κ. τ. λ.

²⁰ Ib. ὅμοια ἐλξίνῃ.

cum odore gravi, lacrima plena, coleram et flegmam deponit.

Scanodix¹ calefacit et desiccat fortiter et dyaforeticum est, merito s^o. uiscerum purgatiuum est.

Spatula fetida² similis est in foliis gladiolo, crescit in locis aquosis. g^o. et a^o. regwort. *Gladiolus*³ *croceum sed spatula fetida nulum*.

Spaficiadas⁴, i. uena sub lingua.

Spalongea⁵ genus est aragnes ut in Alma[n]sório⁶ Rasis.

Spatomele⁷ est instrumentum cipurgi-cum.

Spasmus⁸ est uiolentia neruorum contractio uoluntarium motum impediens. anglice crampe⁹.

Staphiden, i. succus.

Stagium¹⁰, [id est] spica.

Stacten¹¹ quidam exponunt mirram et alii amoniacum.

Sataffisagria¹² dicitur ad a staphis quod est uua et agria quod est agrestis. Inde staffisagria quia²⁵ uiti in foliis assimilatur, alio nomine dicitur staffisagria campurrigium¹³, i. herba pedicularis quia interficit pediculos. Item a staphis dicitur staphilogia uel staphilonia¹⁴ ut in³⁰ Alexandrio¹⁵ de oculis.

Strangurios uel **strangireos** interpretatur gutta, inde **strangirea**¹⁶, i. guttatim munctus¹⁷, inde etiam sansusidus¹⁸, dissura¹⁹, surria²⁰,³⁵ sporiasis²¹, et multa similia que sunt passione[s] uesice ut in Passionario²².

*Starna uel starnus*²³ *auis est, parua perdix.*

40

7. gladeolo. 12. Spalongia. aragnee. 14. sirurgicum. 18. crompe. 20. i. spica.
27. campurrigium. 31. Alexandro. 32. strangirios uel strangireos. 33. stranguria.
35. dissuria. 37. uisice.

¹ σκάνδυξ, Diosc. ii. 167. ² Gerarde, p. 59, 'Stinking Gladdon is called in Greeke ξιπίς (i. e. ξυπίς) by Dioscorides: . . . in Latine, *Spatula fœtida* among the Apothecaries.' ³ See ante, Gladiolus. ⁴ σφαγιτίς, the jugular vein. Renzi, Coll. Salernit. iii. 315, 'Spasiciadas, id est venæ sub lingua.' ⁵ φαλάγγιον. ⁶ That is, the work of Rhazes dedicated to Almansor, prince of Chorassan, and called by his name. ⁷ σπαθομήλη. See ante, Radius. ⁸ σπασμός. Bart. p. 40, 'Spasmus, i. neruorum contractio uoluntarium motum impediens.' ⁹ Bart. p. 40, 'Spasmus, i. crampa secundum quosdam.' ¹⁰ στάχυς. ¹¹ στακτή, Diosc. i. 73. Bart. p. 41, 'Stacten quidam exponunt mirram, quidam ammoniacum.' ¹² Diosc. iv. 153, σταφίς ἀγρία. ¹³ Read caputpurgium. App. 'Staphisagria, herba pedicularis, i. caputpurgium.' ¹⁴ σταφύλωμα. ¹⁵ Alex. Trall. (ed. Puschmann), ii. 57. ¹⁶ στραγγουρία. ¹⁷ Read minctus. ¹⁸ στραγγουρικός. ¹⁹ δυσουρία. ²⁰ ισχυρία. Cf. Cass. Felix (ed. Rose), c. 46, 'ischuria, id est ex toto urinæ abstinencia.' Bart. p. 41, 'Suria est totalis urinæ negacio.' ²¹ Perhaps στραγγουρίασις. ²² Gariopontus (Basle, 4to. 1531), p. 76. I imagine this to be the same work as the 'Passionarius Galeni,' by Gariopontus, printed in 1526. 'Galenī Pergameni Passionarius, a doctis medicis multum desideratus, &c. . . cum privilegio Regis Franciæ in sequenti pagella posito. mdxxvi.' These affections are treated of at fol. li. ²³ Sturnus. Bart. p. 41, 'Sternorum, i. plovers.'

- Stalmon**¹ uel **stalticontrium** interpretatur constrictium.
- Stagium**² frutex est similis prassio, folia habens oblonga et multa dura
 5 et aspera et adorata et alba et uirgas multas ex una radice albidiores prassio, nascitur in locis montuosis et asperis, uirtus est [illa] terminantica³ et uiscida.
- 10 **Senecio**⁴ uel **senecium**, cardo benedictus, carduncellus [terestris], benedicta idem, tota herba utimur. gall. seneschon⁵. a⁶. grounde-
 swile⁶.
- 15 **Sene[s]cion**⁷, quam alii cris[i]onem dicunt, nascitur in aqua, fruticem habens pinguem et ramulos longos, folia minuta similia yposylino, que cum masticata fuerit
 20 odores suauissimos reddunt. Senecio crudus comestus calculos excludit, urinam prouocat, menstruis imperat.
- Senacio**, narstucium aquaticum⁸ idem. gallice crissouns ewages, a⁶. water-
 25 cresses.
- [**Satiriasis**⁹, 3°. aff^o. 21.
- Staffisagria**, respice in satassisagria.
- Senicion**, respice in sedus.
- Senicon**, id est xia. 30
- Sescliti creticum**¹⁰, respice sordilion¹¹.]
- Secacul**¹², i. cardo panis¹³, yringus¹⁴ idem, radice utimur. a⁶. yringes¹⁵.
- Sedus**¹⁶ herba est quam senicion uo-
 35 cant, nascitur in tectis et in petris, folia habet [uiridia, densa] similia quercu, sed grossiora et pinguiora, tirsum subrufum, capitella in summitate tirsi habens in modum
 40 uiticelle, uires [habet] stringentes et eadem prestantes que plantago.

1. stalticontrium. 3. stagnin. 5. odorata. 9. termanica. 13. Seneschoun. grounde-
 swylie. 17. habet. ramunculos. 18. yposilino. 19. fuerint odorem suauissimum.
 21. comestus. 25. cressons. waterkerssen. 34. radicibus. 35. est herba. 40. tyrsi.
 42. quam plantago.

¹ σταλτικόν. Sim. Jan. 'Cassius Felix ca. de tussi humida, stalticas greci constrictivas vocant.' Cass. Felix (ed. Rose), c. 33, 'cucurbitas stalticas id est constrictorias.' ² Diosc. iii. 110, στάχυν θαμνὸς ἐμφερὲς πρᾶσιφ, κ. τ. λ. ³ Ib. θερμαντική. ⁴ Sim. Jan. 'Senecion vocatur cardus benedictus ut supra in sedium.' See ante, Cressiones. ⁵ Cotgrave, 'Senegon, the hearbe Groundsell.' ⁶ Bart. p. 39, 'Senecio, i. carduus benedictus, s. groundswili.' ⁷ Sim. Jan. 'Senecion, Dya. quam alii crisionem vocant, &c.' Diosc. ii. 153, σίον τὸ ἐν ὕδασι εὑρίσκεται ἐν τοῖς ὕδασι, κ. τ. λ. ⁸ Gerarde, p. 258, 'vulgarly in shops known by the name of *Nasturtium aquaticum*, or Water Cresses.' ⁹ σατυρίασις. ¹⁰ σέσελι κρητικόν, Diosc. iii. 56. ¹¹ Ib. τορδύλιον. ¹² Sim. Jan. 'Secacul non est yringus ut putaverunt quidam sed aliud.' Bart. p. 39, 'Secacul secundum quosdam est species bauciae.' See App. Secacul. ¹³ See ante, Cardo panis. ¹⁴ See ante, Iringi. ¹⁵ Gerarde, p. 1163, 'like the Eringes in sweetness and taste.' ¹⁶ Sim. Jan. 'Sedum Dya. herba est quam senecium vocant, &c.'

- Semicupium**¹, i. tinea media uel cuppa parva.
Seha², i. sticados arabicus.
Selinum³ uel **selium**, i. semen apii.
 5 **Semen bulli**⁴, i. semen grosse et domesticæ cepe.
Semis indeclinabile, i. medietas.
Semen lini⁵ *similem* habet uirtutem fenugreco, duricias malaxat cum
 10 fenugreco mixta[cum] oleo et mulsa.
Senicula⁶ similis auencie est, sed duriora et lucida habet folia et uiridiora. gallice, sanicle⁷. [angl.]
 15 wodemèche⁸.
- Sene**⁹ est folium cuiusdam arboris in transmarinis partibus nascens.
Sepum¹⁰, **seuum** idem, et quando simpliciter ponitur pro caprino intelligitur. 20
Sebesten¹¹ fructus est.
Silite confectio *est* in antidotario Arabie.
Seramata¹², i. mundificatiua.
Serapinum¹³ gumi cuiusdem arboris 25 est in Grecia. [Respice in radapium.]
Seridis¹⁴ sunt due species, una agrestis, altera ortina, agrestis uero pigris¹⁵ aut citonon¹⁶ appellatur que lata 30

12. est auencie.
 29. alia.

15. wodemerch.

22. solice.

24. seramenta.

25. cuiusdam.

¹ App. 'Semicupimen, i. thymamedia.' MS. Ashm. 1470, 'Semicupium, i. tina parua.' Papias, 'Semicupium est vas in quo potest homo resupinus jacere in modo lintris.' Cass. Felix (ed. Rose), c. 51, 'ex calida et oleo semicupio depositis embasim adhibebis.' Ib. c. 61, 'in calida semicupio depositum.' The word means a bathing-tub:—or small cask (*eupa*). As to *tinea*, see Nonius, p. 544 (Mercer), who quotes Varro, 'Antiquissimi in convitiis utres vini primo, postea tinas ponebant ac cupas, tertio amphoras.' Festus, 'Tinia, vasa vinaria.' Diez, Alt-romanische Glossare, p. 112, quotes 'anfora quam rustici vocant tinam.' See Ducange, s. v. Tina.

² App. 'Secca (in marg. *Secha*), i. hyssopus.'

³ σέλινον.

⁴ Read *bulbi*.

⁵ Diosc. ii. 125, δύνανιν δὲ ἔχει τὸ σπέρμα τὴν αὐτὴν τῇ τήλει, κ. τ. λ. ⁶ Bart. p. 38, 'Sanicula, i. wodemerch.' E. P. N. p. 42, 'Saniculum, sanicle, wude-merch.' ⁷ Gerarde, p. 948, 'in French, Sanicle; in English, Sanicle, or Sanikel.' ⁸ Gerarde, Supplement, 'Woodmarch is Saniclet.' See ante, Alexander.

⁹ Bart. p. 39, 'Sene folium arboris est in ultramarinis partibus nascentis.' Platearius, circ. Inst. 'Sene arbor est nascens in confiniis babylonie et in arabia, cuius folia medicine usui competunt abjectis fustibus.' Gerarde, p. 1297, 'The Apothecaries Sene, by which name it was knowne to Actuarius the Grecian, and to the later Latines: it is called in English, Sene.'

¹⁰ Sebum.

¹¹ Bart. p. 39, 'Sebesten fructus est.' Matth. Silv. c.

dcxxxi, 'Sebesten lati. grec. mahalomagiati, arab. faulis sebesten, et in lingua persica vocatur mamilla canis, unde versus, Sebesten mamilla canis fert persica lingua.' Gerarde, p. 1499, 'Of Sebesten or the Assyrian Plum.'

¹² Matth. civ. c. dcxxxvii, 'Seratica, i. dessicativa Dias.'

Perhaps ξηραντικά. ¹³ Platearius, circ. Inst. 'Serapinum gummi est cuiusdam arboris.' See ante, Radapium.

¹⁴ Diosc. ii. 159, σέρις δισσή, ὡν μὲν ἀγρία πικρίς ἢ καὶ κичάριον καλουμένη, κ. τ. λ. ¹⁵ πικρίς. ¹⁶ κичάριον.

habet folia, altera uero, i. ortina, duas habet species, una folia habet sicut lactuca, altera uero amara est et folia habet angusta. Om-
 5 nium¹ uirtus est stiptica et eu-
 stomaca.

Semperuiua², sticados³ citrinum, [herba auricularis⁴ idem], iouis barba⁵ idem. g^o. iubarbe. angl.
 10 syngrene⁶. [Respice in ayzon et in sticados.]

Sentix⁷ uel **sentis**, i. rubus qui portat mora, uel quilibet fructus spinosus.

15 **Serpillus**⁸, satireia uel satiregia idem, tota herba utimur. g^o. satireie⁹.

Serpillum¹⁰ uel herpillum, timbra¹¹, [pulegium ceruinum uel mon-
 20 tanum] idem. g^o. serpoul¹² uel tymbre¹³ uel puliol¹⁴, anglice brotherwort¹⁴, tamen herpillum quandoque ponitur pro poligonia

ut in Alexandro¹⁵ de dolore capitis. [Respice in calamiten]. 25

Serpentaria¹⁶, draguncea¹⁷, uel dragancia, colubrina¹⁸ idem, stipitem habet quasi serpentem, folia ut lilium sed maculata. g^o. et angl. dragaunce. [Respice in dragontea³⁰ et in herpentaria.]

Serpigo, inueterata uel indurata impetigo idem. g^o. derte¹⁹, a^o. teter. [Respice in zerna²⁰.]

Serdene, i. lapis ma[g]netes. 35

Sertula²¹ herba est humilis, odore suauis, colore exalbida, floccellum habens subrufum, illa uero melior est que uasta est, et non nimis exalbida et rece[n]s, uires habet
 40 leniter relaxantes et [ideo] tumorem oculorum cedat.

Splendilidon²² fere est similis scolopendrie, sed habet folia multo subtiliora et strictiora. [Respice
 45 in asplenis.]

10. syngrene. 13. quilibet. 15. satireya agrestis uel satiregia. 16. satireye.
 21. timbre. puliol. 22. brotherwert. 26. serpentarea. 32. et indurata.
 44. multum.

¹ Diosc. ii. 159, πᾶσαι δὲ στυπτικαί, ψυκτικαὶ καὶ εὐστόμαχαι. ² A translation of the name αἰείων, Diosc. iv. 88. ³ στοιχάς. ⁴ Compare the name *Erewort*. See ante, Barba iouis.
⁵ See ante, Barba iouis. ⁶ See ante, Ayzon. ⁷ See App. *Sēis*. ⁸ ἔρπυλλος, Diosc. iii. 40. ⁹ Cotgrave, '*Saturige*, the hearbe Sauorie.' ¹⁰ Bart. p. 39, '*Serpillum* et *herpillum* idem sunt s. pelestre, tamen herpillum quandoque sumitur pro poligonia.'
¹¹ θύμβρα, Diosc. iii. 39. ¹² Cotgrave, *Serpolet*. ¹³ Cotgrave, '*Thymbre*, winter Sauorie, Pepper Hysop.' ¹⁴ See ante, Pulegium ceruinum. ¹⁵ Alex. Trall. (ed. Puschmann), i. 469. ¹⁶ Bart. p. 39, '*Serpentaria*, dragantea, cocodrilla, columbrina idem.'
¹⁷ δρακοντία, Diosc. ii. 195. See ante, Draguncea. ¹⁸ See ante, Colubrina. ¹⁹ Cotgrave, '*Derte* as *Dartre*; a tetter, or ring-worme.' See ante, Derta. ²⁰ See post, Zerna. ²¹ Sim. Jan. '*Sertula* Dy. herba est humilis, odore suavis, &c.' Diosc. iii. 41, μελίλωτος . . . 'Ρωμαῖοι σέρτουλαμ. ²² Sim. Jan. '*Splendilidon* est planta similis scolopendrie s. lingue cervine, &c.'

- Spergula major*, herba cruciata¹ idem
 gradatim et stipitem erectum.
 g^c.....
- Spergula minor** flores habet super
 ipsos croceos, angl. hetgetlyere.
- Speragus**² frutex est, semen confert in
 folliculis sicut faseolum et intra
 aliud semen minutum est simile
 lenticule, florem mellinum sicut
 leucium semen eius et flos cum
 mulsa bibitum ad pondus duorum
 denar. et ob. humores uomitibus
 purgat cum tensione sicut ellebo-
 rum. [Respice in allion.]
- Sperma**³, i. semen, inde **diasperma-**
ton⁴, i. de seminibus.
- [**Scatucelli**⁵ } respice in cimbalaria.
Scolidos⁶ }
- Splenetica**, respice in lingua cer-
 uina.
- Sperma iouis**, respice in sticados,
 barba iouis idem.
- Spuma nitri**, respice in affronitrum.
- Spersum**, respice in fermentum.]
- Sperule**⁷, poma sunt coliquintidarum. 25
- Specularis**⁸, i. gipsus.
- Splecto[n]**⁹, i. pes columbinus.
- Stellio**¹⁰, i. animal paruum lucens de
 nocte, a^o. glaresye, alio nomine
 dicitur noctoluca¹¹. Inde stellio 30
 quod est genus serpentis.
- Stera**¹², i. matrix, inde **sterilis** et **ster-**
onim, i. pelliculosa membra qualia
 sunt intestina matrix, &c.
- Stephania** interpretatur uincens 35
 Stemas¹³, i. manus.
- Stemento**¹⁴, i. pura aqua fabarum.
- Stegmeos**¹⁵, uulnus depascens loco
 uicina.
- Semniracon** uel **scalmiscasiomata**¹⁶ 40

10. lentium. 13. elleborus. 15. dyaspermaton. 25. pona. colocynthidarum. 30. noctiluca. 31. est quedam species serpentis. 32. et similia. 38. loca. 40. scalmiscasiomata.

¹ Gerarde, p. 1124, 'It is called *cruciata* and *cruciatis*, of the placing of the leaves in manner of a Crosse: in English, Crosse-wort, or Golden Mugweed.'

² Sim, Jan. '*Spartus*, Dya. frutex est omnibus nota, semen affert in folliculis, &c.' Diosc. iii. 155, *σπάρτιον* . . . *φέρει δὲ λοβοὺς ὡς περ φασιόλος ἐν οἷς σπέρματα φακοειδῆ. ἀνθος μῆλινον ὡς περ λευκοῦ.*

³ *σπέρμα.*
⁴ διὰ σπερμάτων. ⁵ See ante, Cimbalaria. ⁶ Possibly a corruption of *Cotyledonos*. See ante, Colitidos.

⁷ Read *spharulae*. Diosc. iv. 175, *καρπὸν δὲ περιφερῆ ὅμοιον σφαῖρα μέση.* Matth. Silv. c. dcl, '*Sperule colloquintidarum*, i. poma colloquintide quæ sunt rotunda ut spera.'

⁸ Plin. Hist. Nat. xxxvi. 24, 'Optimum fieri compertum est e lapide speculati.' See ante, Gipsus.
⁹ See ante, Flectidos.

¹⁰ Wright's Vocabularies, ed. Wülcker, i. 544, '*Stellio*, slowurm.'
¹¹ Ib. i. 644, '*Hec nocticula*, *hec noctuluca*, a^o. glydeworme.'

¹² *ἰστίρα.* ¹³ Renzi, Coll. Salernit. iii. 313, '*Scoma vel scomis*, interpretatur manus.'

¹⁴ Ib. iii. 315, '*Stemelon* id est pura aqua fabarum.'

¹⁵ Sim. Jan. '*Steganosis*, g. consolidatio dessicatiua.' '*Stignosis*, g. constrictio.'

Renzi, Coll. Salernit. iii. 315, '*Stegineos* id est vulnus depascens loca vicina.'

¹⁶ Matth. Silv. c. dcxliii, '*Sirotalmia*, Oriba. est scabies oculorum.'

'*Stafiloma* . . . uuarum similans acinum ipsius casus extantia.' *σταφύλωμα*, Diosc. i. 136. Renzi, Coll. Salernit. iii. 313, '*Seumiracon* (var. *seumiratio*) uel *scalanusca* (var. *sculmista*), *sphiomata*, &c.'

uel albula in modum grapi uue
sunt albe macule oculorum.

Sigillum Sanete Marie¹ facit hastam
rectam *et* aliquantulum longum et
5 altam et folia rara et aspera, radice
utimur.

Sigillum Salamonis² facit hastam
flexam in arcu et multa folia sur-
sum tradentia et flores albos plures
10 sub arcu haste sue deorsum
tradentes, semine et radice uti-
mur.

Sisimbrium³, balsamita, [menta]
aquatica, menstrastrum, calamen-
tum agreste idem, crescit ad
15 modum mente in agris, a^e. hors-
minte.

Silonum⁴ uel **sinonum**⁵ uel *simonum*,
petrosilinum agreste idem, similis

est saxfrage sed habet folia maiora 20
et integra. *Et* est aliud petrisilli-
num⁶ macedonicum quod uulgariter
dicitur Alexandrinum, g^e. alisaun-
dre, ang^e. stamerche. et est ter-
cium petrosillinum usuale⁷, s. orto- 25
lanum uel domesticum, gall. et
angl. persile, quando simpliciter
ponitur petrosil[*i*]inum pro usuali
intelligitur.

Siseleos⁸ uel **siselenium**, sagapium⁹ 30
uel serapium septemete¹⁰, siler
montanum idem. gall. et angl.
sermontayne.

Sifula¹¹ est herba cuius radicibus uti-
mur, semen eiusdem dicitur siler 35
montanum. gallice et anglice ser-
montayne.

Sicides¹², id est cucumeres agrestes.

7. Salomonis. 8. archu.
19. simile. 21. petrosilinum.
27. persil.

11. radicibus. 13. Sinsimbrium. 16. horsmynte.
22. macedonicum. 24. est et. 25. i. ortolanum.

¹ Identical descriptions of this and the next plant are found in App. Sigillū S. Mariæ and Sigillū Salomonis. Probably it was from those synonyms (the glosses of Petrus de Abano) that they found their way into the text. Gerarde, p. 871, '*Ruellius* saith that in certain shops it (Blacke Bryonie) is called *Sigillum B. Mariæ* . . . in English, Blacke Bryonie, wilde Vine, and Our Ladies Seale.'

² Gerarde, p. 905, 'Solomon's seale is called in Greeke, *πολυγόνατον*; . . . in shops *Sigillum Salomonis*, and *Scala Cali*: in English likewise, *Scala cœly*, Solomon's seale, and White-woort, or White-root, . . . of the Hettrurians, *Frasinella* and *Fraxinella*.'

³ *σισύμβριον*, Diosc. ii. 194. See ante, Balsamita, Calamentum agreste and Menta siluatica.'

⁴ *σέλινον*, Diosc. iii. 67. ⁵ Bart. p. 39, '*Sinoni*, i. semen petrocilini agrestis.' ⁶ *πετρο-σέλινον*, Diosc. iii. 70. See ante, Alexander. ⁷ See ante, Petrosilinum. ⁸ *σέσελι*, Diosc. iii. 54. Sim. Jan. '*Siseleos*, siler montanum, platociminum id est latum.' See ante, Saga-

pium. ⁹ Gerarde, p. 1056, 'Dioscorides maketh mention of a Ferula out of which is gathered the Gum *Sagapene*.' ¹⁰ '*Septemer*, i. sagapenum.' ¹¹ App. '*Scifola* habet folia lucida et pingua, tota utimur.' Renzi, Coll. Salernit. iii. 314, '*Sisula* (var. *sifula*) vel *sistra* est herba, &c.'

¹² *σίκυν ἀγριος*, Diosc. iv. 152.

Sicida uel **seicida** nomen est equiuo-
cum ad cucumeres agrestes, brionia
cucurbita agrestis idem.

Sicomorus¹ uel **sicomus**, i. ficus
5 fatua, arbor est cuius fructus dicitur
siccima. g^e. et a^e. sicamour.

Sicera², i. uinum de pomis.

Sideritis³ aut eraclea, folia habet
similia prassio sed oblonga sicut
10 elilifagus aut ynos⁴ sed *minora* et
aspera, hastam habet [quadratam]
longam duabus palmis, uirgas lon-
giores et suaues in gustu et stip-
ticas, nascitur sub petra, folia eius
15 trita et inposita uulneribus recen-
tibus paracellesin⁵ faciunt mire.
Alia sideritis⁶ hastas habet duabus
cubitibus longas et teneres et folia in

ipsis hastis similia paristeridi⁷ sed
diuisa in circuitu et plurimum²⁰
nascencia, sed in uisu tenuia et
oblonga. Huic uirtus est termin-
ancia⁸ et similis. Est tertium
genus sideritis⁹ quam cratebras
eracliam dixit, nascitur in parietibus²⁵
sicut uitis, folia habet minora et
tenera et multa ex una radice
nascentia similia coliadro¹⁰, uirtus
est illis talis sicut prima.

Sidia¹¹, i. mali granati cortex. 30

Siliqua¹², i. fructus qui dicitur caro-
bia¹³. [Respice in xilocarecta¹⁴.]

Silique recentes¹⁵ stomachum molli-
unt et eedem siccitate uentrem
stringunt et grossam uentositatem. 35
g^e. senescens¹⁶.

6. sikamour.	7. id est uinum.	8. similia habet.	10. elilifagus.	15. imposita.
16. paracollesin.	17. duobitus.	19. peristeridi.	22. termantica.	23. et tertium.
26. habens.	28. coriandro.	29. est ei.	30. flos mali granati.	34. siccate.
36. senes en tous.				

¹ Sim. Jan. 'Sicomorus est nomen compositum a sicos Greco quod est ficus et moro latino vocatur ficus fatua et ficus faraonis.' The word *σικόμορος* (fig-mulberry) is treated as though it were *σικόμορος*. See ante, Ficus fatua.

² Bart. p. 39, 'Sicera est uinum de pomis.' In this sense, the word is thought to be the origin of our *cider*; see Brachet, s. v. cidre. But according to St. Jerome, Ep. ad Nepotianum (Rönsch, Italia 257), 'Sicera Ebræo sermone omnis potio appellatur quæ inebriare potest;' that is, excluding wine, as the Scholiast on St. Luke i. 15 (cited by Wetstein), says, *σίκερα δὲ ἐστὶ πᾶν τὸ μέθην μὲν ποιεῖν δυνάμενον, οὐκ ὅν δὲ ἐξ ἀμπέλου*.

³ Diosc. iv. 33, *σιδηρίτις, οἱ δὲ Ἡράκλειαν, πόα ἐστὶ φύλλα ἔχονσα ὅμοια πρασίῳ, κ. τ. λ.*

⁴ Ib. *πρὸς τὰ τοῦ ἐλελισφάκου ἢ δρυός.* ⁵ Ib. *τραυματῶν κολλητικὴν.* ⁶ Ib.

iv. 34, *ἄλλη σιδηρίτις.* ⁷ Ib. *ὅμοια τοῖς τῆς πετρίδος.* ⁸ Ib. *τραυματική.* ⁹ Ib. iv. 35,

ἐτι καὶ ἐτέρα εἶναι λέγεται σιδηρίτις ἦν καὶ αὐτὴν Κρατέως Ἡράκλειαν καλεῖ. ¹⁰ *ὅμοια κοριάνῳ.*

¹¹ *σίδια*, Diosc. i. 153. ¹² Sim. Jan. 'Siliqua, xilocerata grece.' ¹³ The carob tree or

St. John's Bread (Gerarde, p. 1429). ¹⁴ *ξυλοκέρατα*, Alex. Trall. (ed. Puschmann), ii. 431.

See post, Exilo cataracta. ¹⁵ Diosc. i. 158, *κεράτια χλωρὰ μὲν λαμβανόμενα κακοστόμαχα τυγχάνει καὶ κοιλίας λυτικά, ξερανθέντα δὲ ἴσσησι κοιλίαν.* Read *siccate*.

¹⁶ Read *fèves en tous*.

- Sima**¹, i. concavitas epatis, sed eius gibbositas dicitur gobbus uel zirca² uel gedeola ut in libro urinarum ysaac³.
- 5 **Simila**⁴, i. mundissima farina frumenti.
- [**Sicla**⁵, i. beta maior, respice.
- Sicaminum**⁶, respice in celsa.
- Simbalion**⁷, respice in cotilidon.
- 10 **Sileos**⁸, respice in fenugrecum.
- Silifer**⁹, respice in lazar lacrimum.
- Sinionum**, respice in silonum.
- Siselenium**,
- Sagapium**,
- 15 **Serapium**,
- Septemete**,
- Siler montanum**,
- } respice in siseleos et in sisula.
- Siccima**, respice in sicomorus.]
- Simila**¹⁰ aspera habet folia periclimino
- 20 similia cuius uirge vi aut vii sicut zure ambati¹¹ implicantes se uicinis arboribus aut saxis, semen habet

simile uuis, quod cum maturauerit nigrum rufum colorem facit, nascitur [in] locis aquosis et asperis, 25 semen eius et folia uenenis occurrunt.

Similaceles¹² folia habet similia edere sed mollia et tenera et sarmentosa et tenuiora, spinas non habet, 30 flores sunt illi albi et multi, et semen eius cum locio bibitum¹³ ob. i aut 3 ii. sompnia mala et fantastica inducit.

Sinopide¹⁴, i. terra rubea. angl. thogth. 35

Sinapis tam semen quam herba est, et quando simpliciter ponitur pro semine intelligitur, inde dicitur sinapismus.

Sinape¹⁵ eligenda est non siccum ualde 40 quod cum fricatur uiride appareat, uirtus¹⁶ est ei calida leptiutica epispactica, apoflegmatismis utile est.

2. gibbus. 20. similia. sunt. 28. folium. 42. leptiuccica.

¹ τὰ σιμὰ τοῦ ἥπατος: Galen (ed. Kühn), xi. 93. Bart. p. 39, 'Sima dicitur concavitas epatis.' Sim. Jan. 'Sima epatis vocatur quis interior pars concava quæ stomachum amplectitur gibbo ipsius opposita.'

² MS. Ashm. 1470, 'Sima dicitur concavitas epatis, sed eius gibbus dicitur tyrcæ.' Read *cyrtæ*, and cf. Galen (ed. Kühn), xi. 93, τὰ μὲν ἐν τοῖς κυρτοῖς τοῦ ἥπατος.

³ The Liber Urinarum, of Isaac Israelita Salomonis Arabiæ regis filius adoptivus; printed in his Opera Omnia, fol., Lyons, 1515. See Choulant, p. 349.

⁴ Bart. p. 39, 'Simila tritici est medulla, s. farina purissima.' See App. Simila.

⁵ Sim. Jan. 'Sicla, bleta quæ etiam beta.'

⁶ συκαμινέα, Diosc. i. 180. ⁷ κυμβάλιον. See ante, Colitidos. ⁸ τῆλιν, Diosc. ii. 124.

⁹ Apparently, σιλφιον. See ante, Lasar lacrimum, and Asar lazaron.

¹⁰ Diosc. iv. 142, σμίλας τραχεῖα, τὰ μὲν φύλλα ἔχει περικλυμένῳ ὅμοια, κ. τ. λ.

¹¹ Ib. ὡς παλίουρος ἢ βάτος.

¹² Ib. iv. 143, σμίλας λεία ὅμοια κίσσῳ τὰ φύλλα ἔχει, κ. τ. λ.

¹³ Ib. ὁ καρπὸς μετὰ δορυκνίου πινόμενος, τριώβολον ἄττικόν ἐκατέρου ἐνύπνια ποιεῖν πολλὰ καὶ παραχῶδῃ ἱστορεῖται.

¹⁴ Ib. v. 111, μίλτος σινωπική.

¹⁵ Ib. ii. 183, σίνηπι ἢ γάπυ ἐκλέγου τὸ μὴ κατὰξηρον, ἄδρον, ἀλλ' ὃ δὴ θαλασθὲν ἐνδοθεν χλωρόν.

¹⁶ Ib. δύναται δὲ θερμαίνειν, λεπτύνειν, ἐπισπᾶσθαι.

Sinap[h]e phitagoras¹ inter ea que
habent uirtutis efficaciam laudat, et
primum locum assignat cuius

naturam medici uolunt esse ther-
manticam et leptiuticam. 5

5. lepturticam.

[HERE THE BODLEIAN MS. CEASES. HENCEFORTH THE TEXT MUST
REST ON MS. SLOANE 284 ALONE.]

eo quod alicubi applicitum cale-
faciat quicquid inuenit et extenuet.
gall. mustard, angl. mustard.

Sinant² interpretatur praefocacio in
sinancia uel in squinancia que est
accuta gutturis.

Sinonum³ herba est, semen est minu-
tum simile appio, sed oblongum et
nigrum, gustu calidum, bibitum
spleneticos curat.

Siringa⁴, calamus, siue fisturia⁵ idem.

Siricum⁶, metallum est ut in Viatico.

Siratos⁷, id est storax.

Sirupus⁸, i. bibicio.

Siron, i. seminatium.

Siretis⁹, id est erupcio apostematis.

Sisimilium¹⁰ plurimum super muros
crescit, et assimilatur amarusce.

Sisamus¹¹, qui et elleborus dicitur ideo
quod miscetur elleboro albo in pur-
gacione, folia habet minuta, similia
geronchee¹², et florem album, cuius
radix est tenuis et semen simile
sisconio¹³, gustu amarum. Coleram
et flegma per uentrem purgat.

Sisami stomachum debilem confortant,
digestionem procurant, tussientibus
proficiunt, spirituales poros leniunt
et sitim temperant. Compositionem
sisamorum quece¹⁴ in dyascorides.
.¹⁵ cacostomachum est et
comestum oris fetorem facit.

¹ C. Plinius Secundus, De Re Med. iv. 28 (ap. Aldus, Medd. Antiqq. Latt. p. 237 a), 'Pytha-
goras inter ea que propter uirtutem et efficaciam laudat primum sinapi locum assignat, cuius
naturam uult esse thermaticam, &c.'

² συνάγχη, which is however perpetually confused
with κυνάγκη. See ante, Quinancia. ³ See ante, Silonum. ⁴ σῦριγξ. ⁵ Read
fistula.

⁶ Sim. Jan. 'Siricon de plumbo, i. cinis plumbi vel adustum eius in antidotario uli.'
Renzi, Coll. Salernit. iii. 314, 'Siricum id est metallum de Syria asportatum, ut in Viatico.'
⁷ Read Stiracos. ⁸ Sim. Jan. 'Sirupus est ab arabico sirab quod est potio.'

⁹ Matth. Silv. c. dcxliii, 'Sirixis, grece ruptio apostematis.' ¹⁰ σὺβρηξις. ¹¹ Diosc. iv. 150, σσηαμοσιδὲς τὸ μέγα, ἐν Ἀντικύρῳ δὲ
'Sisameleon, i. oleum de sisamo.'

¹² Ib. εἰοικεν ἡ πῶα ἡριγέροντι.

¹³ Ib. σπέρμα ὁμοιον σσησάμφ. ¹⁴ Read quere. ¹⁵ Diosc. ii. 121, σήσαμον κακοστόμαχον καὶ
δυσωδίας στόματος ποιητικόν.

... **soleontica**¹ folia habet oblonga similia feniculo [sed] grossiora et uirgam oblongam in qua capitellum. Est [semen] oblongum angulosum grossum et uiscidum quod libenter comeditur. Radix illius est oblonga et oderata. Uirtus est semini eius et radici eius termantia et diuretica, q̄ bibita urinam prouocat.

Sisipia² cum attramento sutorio cocta cacostomachum est et uentrem molliat, filiis utimur.

Sciffula³ habet folia lucida et pingua ut oleum.

Scilio⁴, i. parua lacerta.

Siccida agrestis⁵, i. cucumeris agrestis uel cucubita agrestis, sed **sicia**⁶ est uentosa⁷, sic dicta a sitio -tis. Et **sicia**⁸ est galla.

Scille⁹ uirtus est calida caustica, maxime assa; multis rebus medetur.

Scliros¹⁰ interpretatur durum. Inde **sclirosis**¹¹ a scliron quod est durum, dicitur etiam **sciria**¹² ut in Passionario.

Seclirotenta, i. uiscera indurata.

Silphii¹³ radix omnibus est nota qui agrestis masticum¹⁴ dicitur, cuius lacrimum lacrimum lazari nominatur, aures acriter calefaciens et uesicam ledens, sed uentrem purgat. Hec autem herba fortiter calefacit.

Simphitum¹⁵, anagallum uel anagallum uel anagalla, consolida maior idem, radicibus utimur. g. et an. cumfirie¹⁶.

Simphoniaca¹⁷, iusquiamus, caniculata idem. g. simphonie, an. hennabane uel hennedwole.

Smircus¹⁸ uel **smirinis**¹⁹, benotica, ueronica²⁰, uel uernicium, glassa, gummi iuniperi idem.

¹ Diosc. iii. 53, σέσει τὸ μασαλεωτικὸν φύλλα ἔχει ζοικόντα παράθρῳ, παχύτερα δέ, κ. τ. λ.

² Perhaps ζίζυφα.

³ See ante, Sifula. App. 'Sciffola habet folia lucida et pingua, tota utimur.'

⁴ Read *Stellio*.

⁵ Diosc. iv. 152, σίκυς ἄγριος.

⁶ Bart. p. 39,

'Scicia est ventosa dicta a sitio, sitis.' Sim. Jan. 'Scicia, ventosa, cussa, cucurbita chirurgicorum.'

σίκυα, a cupping-glass, so called from being shaped like a gourd. ⁷ See Juv. Sat. xiv. 58,

'ventosa cucurbita quaerat.' See Brachet, s. v. ventouse.

⁸ κηκίς, Diosc. i. 146. See App.

Siccidos. ⁹ Diosc. ii. 102, σκίλλα δύναμιν ἔχει δριμύτην καὶ πυρρωτικήν.

¹⁰ σκληρός, or

possibly σκυρός.

¹¹ Apparently σκίβρωσις. But see Macer, de Ostrutio, 'Durum quem Græci sclirosin dixere repellit.'

¹² σκληρία. Gariopontus (ed. Basle, 1531), c. 59, 'Scleria est hepatis duritia sicut sclirosis.'

¹³ σίλφιον, Diosc. iii. 84. Sim. Jan. 'Silfium, Dy. radix est omnibus nota quæ a græcis mastix dicitur, &c.'

Ib. 'Silfium in uero Dya. radix ejus est omnibus nota, nascitur in Siria et Armenia et in Media et in Libia, &c.' See ante, Asar lazorum.

¹⁴ Ib. μάσπετον.

¹⁵ σύμφυτον. See ante, Anagallicum.

¹⁶ Our *comfrey*. Cotgrave,

'Consire, the hearbe Comfrey.'

¹⁷ Probably συμφωνισκή. See ante, Caniculata. ¹⁸ Bart.

p. 40, 'Smirtus est betonica.'

¹⁹ Matth. Silv. c. dcxlvii, 'Smirnis, i. vernix.' Ib. c. dcxlii,

'Smirnis, i. gummi iuniperi.'

²⁰ Sim. Jan. 'Beronice pro uernice aliquando in antiquis libris inuenitur.' See ante, Bernix, Beronica, Classa and Glossa.

Sinipasma¹, interpretatur adherens.

Smirinion², herba est similis apio, sed folia habet laciore et subrufa et gmū pingua³ et suauiter olencia, nam herba gustu amara est, uires habet acres et sudorem prouocantes.

Sinsibrium⁴, mentastrum idem.

Sinthoma⁵, interpretatur conditiuissimum.

Sintheseos⁶, i. tabes uel unctuositas.

Sindesmos⁷, i. ligatura nerui.

Singinos, i. mentitus.

Spica⁸ duplex est, s. spica nardi⁹ et spica celtica. Spica nardi inuenitur circa radices cuiusdam arboris. Spica celtica similis est musco.

Spigurnella, g. et ang. spigurnelle uel freydele. mirabiliter ualet contra squinanciam, habet florem indum per medium stipitis. angl. spinagre.

Squinantum¹⁰, palea camelorum idem.

Squinum¹¹ nascitur in partibus libie et in arabia et in Babilonia. Uerum

libie nugax est. Nam arabicum et babilonicum eligendum est recens et non uetus, fuluum, multiflorum, scicille¹², purpureum tenue et odoris rosei, uires habet acriter relaxantes propter quod proprie uesicam petit et urinam prouocat.

Squibola¹³, i. stercora dura.

Squini¹⁴, sunt duo genera, unum oxiscinum appellatur, quia acutum capud habet. Alterum uero semen habet nigrum et rotundum et grossius predicto et forcius. Est tercium genus squini paulo grossius s̄s. quod olosquinos¹⁵ dicitur et habet istud semen simile s̄s. Semen uero amborum assum et bibitum cum uino fluxum uentris et matricis stringit, urinam prouocat et capitis dolorem commouet.

Squilla¹⁶ uel **cilla**, i. cepa marina.

Sirra uel **surra**¹⁷ est grossa carnositas uel concauitas tibie.

Sister¹⁸, anetum agreste, meu idem.

Seisci¹⁹, i. semen meu.

¹ σύμπασμα. Renzi, Coll. Salemit. iii. 314, 'Sinpasma interpretatur adhærens seu linimentum.'

² Diosc. iii. 72, σμύριον . . . ὅμοιον σελίνῳ . . . φύλλα δὲ πλατύτερα.

³ Ib. ὑπολίπα.

⁴ σισύμβριον, Diosc. iii. 36. See ante, Menta siluatica.

⁵ σύμπωμα, explained as though

it were σύντομον.

⁶ σύντησις. Sim. Jan. 'Sintthesis et atrofia idem.'

⁷ σύνδεσμος. Alex.

Trall.

⁸ See ante, Nardostochium.

⁹ See Nardus indica and Fasci gallicum.

¹⁰ σχοίνανθος. Gerarde, p. 44, 'Camels Hay is called . . . in shops Squinanthum, that is Flos Iunci.'

¹¹ Diosc. i. 16, σχοίνος ἢ μὲν τις γίνεται ἐν Διβύῳ, ἢ δὲ Ἀραβίᾳ, ἑτέρα δὲ ἐν τῇ Ναβαταίᾳ.

¹² Ib. σχιζομένην δὲ ἐμπόρφυρον καὶ λευκὴν.

¹³ σκύβαλον. See App. Squiballa.

¹⁴ Diosc.

iv. 52, σχοίνος ἐλεία τοῦτου δισσαν εἶδος· τὸ μὲν ὀξύσχοινος ἀποφύς ἐπ' ἄκρου, κ. τ. λ.

¹⁵ Ib.

ὀλόσχοινος λεγομένη.

¹⁶ σκύλλα, Diosc. ii. 102.

¹⁷ Sim. Jan. 'Surra musculus posterior

tibie.' Read *Sirra*.

¹⁸ Sim. Jan. 'Sistra meu quam quidam anetum agreste dixerunt.'

Gerarde, p. 1052, 'in divers places of Spaine, *Sistra* . . . in French, *Sistre*.'

¹⁹ Sim. Jan.

'Seisti ut quidam volunt est semen meu.'

Siscon¹ uel **scason**, i. diuisum ut in Alexandro de lacte et dissin-teria.

Sistrum uel **sisarum**² omnibus est notum, comestum eustomachum est, cuius radix elixa et commesta diuretica est et fastidium tollit.

Scibeos³ herba est cuius semen et folia stiptica sunt uirtute et desiccatiua satis et idecirco eius decoctio dissin-teri inicitur.

Scicados⁴, ayzon⁵, semperuiua⁶, temolus⁷, herba auricularis, polium marinum⁸, barba iouis uel sperma iouis, iouis barba idem. g^e. iubarbe, an. erwrt⁹ uel housleke uel sine-grene.

.¹⁰ huius due sunt species, s. citrinum et arabicum, quando simpliciter ponitur pro cytrino intelligitur.

.¹⁰ citrinum idem est quod

barba iouis sed semperuiua idem.

.¹¹ est allumen.

Stiptera¹² omnis in metallis egipciacis inuenitur, et est stiptica, scissa a terra ascendens sicut flos¹³.

Struis, i. cardus albus.

Scincus¹⁴ piscis est similis lacerte aquatice qui iuxta montem Pessolanum¹⁵ inuenitur. Hic autem salitus et desiccatus ad uenereus usus operatur.

Stiptiriasis¹⁶, i. passio quedam uestice.

Stilla¹⁷ est uas unde hauritur aqua. g. et an. Buket.

Stigmata¹⁸, i. pungitiua.

Stipher, i. antimonii.

Stibeus¹⁹, formosus et lucidus qui radios apparet cum fractus fuerit, et gustu salsus et fragilis, nil habens cerosum²⁰ aut sordidum; hunc multi perlati obtalmon²¹ aut lauro-

¹ Sim. Jan. 'Sciston grece lac coetum cum lapidibus fluvialibus Alex. ca. de dissenteria.' Alex. Trall. (ed. Puschmann), ii. 429, *χρὴ δὲ προαφεψμένῳ διαπύρους κόχλακας ἐμβάλλειν*. Cass. Felix (ed. Rose), c. 48, 'Schiston dicunt Græci lac in quo lapides fluviales incensi mittuntur sive extinguuntur.' γάλα σχιστόν, Diosc. ii. 77.

² Diosc. ii. 139, σίσαρων γνῶριμον οὗ ἡ ῥίζα ἐφθὴ εὐστόμος, εὐστόμαχος, κ. τ. λ.

³ Ib. iv. 12, στοιβή, οἱ δὲ στόβιον . . . ἧς ὁ καρπὸς καὶ τὰ φύλλα στίφει.

⁴ στοιχάς, Diosc. iii. 28.

⁵ See ante, Ayzon.

⁶ τιθύμαλος. See ante, Barba iouis.

⁷ See ante, Semperviva.

⁸ See ante, Polium.

⁹ Read ear-wort.

¹⁰ Supply Sticados.

¹¹ Supply Stipteria. Sim. Jan. 'Stipterea, i. alumen.

¹² Diosc. v. 122, στυπηρίας δὲ σχεδὸν πᾶν εἶδος ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἐν τῇ Αἰγύπτῳ μετὰλλων εὐρίσκεται. Sprengel in his note indicates the intrusion from the margin into the text of the words ἐστὶ γὰρ σχιστὴ οἶονεϊ τῆς χαλκίτιδος.

¹³ That is, flos æris. See ante, Calcantum.

¹⁴ Montpellier.

¹⁵ See ante, Strangurios.

¹⁶ Probably Situla. Prompt. Parv. p. 42, 'Bokett, situla, mergus.'

¹⁷ Sim. Jan. 'Stigma, g. figura nota, macula cicatrix.' Read στίγμα, punctura.

¹⁸ Diosc. v. 99, στίμμι δὲ κράτιστόν ἐστι τὸ στιλπνότατον καὶ λαμπύριζον, κ. τ. λ.

¹⁹ Ib. γεῶδες, whence we should read with Sim. Jan. terrosum, though Sprengel in his note gives γλοιῶδες from Marcellus, which might correspond to cerosum.

²⁰ Diosc. v. 99, τοῦτο οἱ μὲν στίβι, οἱ δὲ πλατύφθαλμον, οἱ δὲ λάρβασον . . . ἐκάλεσαν.

sum nominant. Uirtus est ei frigida¹, stiptica, paremplastica et staltica.

Stringni², iiii sunt species, quarum prima est ortolana uel orualis, odoris iocundi, et hoc comeditur. Nam frutex eius minor ramulos plures habet et folia nigra maiora ozimo et latiora³. Semen uiride aut nigrum aut rufum quando mandu[c]ata utilis est, uirtus est ei frigida.

Strignus manicon⁴ quam alii perisson⁵ dixerunt siue ut iuuenes drion⁶ uel ut Latini furialis, eo quod furorem faciat, folia habet eruce⁷ similia sed maiora et spinosa, quam alii pederotam dixerunt.

Solatrum mortale⁸, i. solatrum nigrum, strignum maior, morella, uua lupina idem. g^e. morele, an. niththeschod uel houndesberye. Et est aliud solatrum uentaticum uel montanum uel ortolanum.

Sophene, i. uene que sunt sub cal-

culo⁹ tam interiores quam exteriores.

Sonca¹⁰, i. salus, **sother**¹¹, i. saluator.

Socoris, i. decursus lacrimae.

Sodapenfiligos¹² est fulgaola que fuit penfiligos caderet ad sigillum Sancte Marie herba et sigillum Salom . . .

Scoboinima, i. longum piper.

Sorba¹³ pro medicamento magis quam pro cibo est medicis placet equidem alba ad electa uehementer solucioni uentris obsistunt, uentrem purgant.

Sordicies¹⁴ que in balneis colligitur, que nominatur glio¹⁵, uirtutem calidam gerit, malagticam et diaphoreticam.

Scordam¹⁶, i. alium agreste¹⁷, magna uis in eo est et ideo ex eo magna est utilitas omnibus quippe perniciosus homini malis uehementer resistit. Serpentes et scorpiones et alias latentes bestias odore solo fugat,

¹ Diosc. v. 99, δύναμιν δὲ ἔχει ἐμπλαστικήν, στυπτικήν, ψυκτικήν, σταλτικήν. ² Ib. iv. 71, στρύχνος κηπαῖος.

³ Ib. ὡκίμου μείζονα καὶ πλατύτερα. ⁴ Ib. iv. 4, στρύχνος μανικός, ὁ ἐνίοι πέρισιον, οἱ δὲ θρύον ἐκάλεσαν.

⁵ The name πέρισιον, here corrupted into *perisson*, would seem also to be the explanation of the name *patrisison*. See ante, *Filipendula*. ⁶ Diosc. iv. 4, θρύον.

⁷ Ib. τὸ μὲν φύλλον παραπλήσιον ἐστὶν εὐζώμφ.

⁸ See ante, *Morella*. ⁹ Renzi, Coll. Salernit. iii. 315, 'et sunt in talo.' Bart. p. 40, 'Sophone uene sunt in talo interiores et exteriores.'

¹⁰ σωτηρία. Sim. Jan. 'Sotira quaedam opiatia inantidotario uli, et aliis est dictum saluator.'

¹¹ σωτήρ. ¹² Renzi, Coll. Salernit. iii. 315, 'Sodapenfiligos est fuligo illa quæ fuit penfiligos antequam caderet ad terram.' See post, *Spodium*. MS. Ashm. 1470, has 'Spodo ponfiligos . . . caderet:' followed by the gloss 'Sigillum Ste. Marie, herba est.'

¹³ οὔα, Diosc. i. 173.

¹⁴ Diosc. i. 34, ὁ δὲ (ρύπος) ἐπὶ τοῖς βαλανείοις συναϊρόμενος δύναται θερμαίνειν μαλάσσειν διαφορεῖν.

¹⁵ γλοιός. See ante, *Glio*.

¹⁶ σκόροdon, Diosc. ii. 181.

¹⁷ See ante, *Allium agreste*.

ictibus eorum eque medetur siue uulneribus illinitum siue in pociōe siue in cibis sumptum. an. wildelek¹, uel crauwelek.

Scorpio² animal uenenosum est. Scorpium tritus et inpositus percussure sue suorumque contrarius est. Nam et assus contrarius est. Hinc maritimi³ coleram deponunt.

Scorion⁴ herba est que uirgulas⁵ emit tit quadrangulatas et oblongas et folia substringentia, gustu subamara, cum odore oleastri et flore rubicundo, uires habet acres et diureticas et aduersus uiperas facientes.

Scolopendria⁶, lingua ceruina, herba cerui idem. g^e. cerlaunge, an. hertestonge.

Scopa regia⁷, ypericon, fuga demonum, herba perferata, herba Johannis idem. g^e. herbe Jon, an. seint Joneswert.

Scroph⁸, i. porca, inde **scrophula** apostema quod maxime nascitur sub lingua⁹ uel sub asellis et in renibus, et nunquam inuenitur id apostema solum sed multiplex, sicut nec scrophula solum habet fetum sed plures.

Scrophe¹⁰ sunt sordes uel illa grossa que abiciuntur ab hiis que colantur.

Scobes ferri¹¹ uirtutem habet similem scobe eramīs . . . uatur et reponitur ut ss. sed hec uentrem purgat.

Scrophularia¹², quasi lactucella habens testiculos. g. an. medwert.

Strobile¹³ uel **strobilia**, i. pynee. Inde **dyastrobillion**¹⁴ pinarum¹⁵.

.¹⁶, herba est folia habens similia caude adhibita . . . percussum scorpionis mitigat et uenenis obstat.

¹ That is, *wild-leek* or *crow-leek*.

Diosc. ii. 14.

² *σκόρπιος*, Diosc. ii. 13.

³ *σκόρπιος θαλάσσιος*,

Diosc. ii. 14. ⁴ *σκόρδιον*, Diosc. iii. 115. ⁵ Ib. *καυλία δὲ τετράγωνα*, ἐφ' ὧν ἄνθος

ὑπέρυθρον. ⁶ *σκολοπένδριον*, Diosc. iii. 151. So called from the back of the leaves being

like the milliped (*σκολόπενδρα*). See ante, *Lingua cervina*. ⁷ *Scopa regia*, see Plin. Hist. Nat.

xxi. 6. See ante, *Herba Sancti Johannis*. ⁸ Sim. Jan. '*Scrophule* a *scrophula* dicte eo quod

ut a *scrophula* multi porcelli ita ab una multe pullulant, similiter etiam Greci *chiridas* a *chira* i.

porci vocant.' ⁹ Bart. p. 38, 'nascitur circa collum.' Renzi, Coll. Salernit. iii. 313, 'nascitur

sub gula uel sub assellis et in inguinibus.' ¹⁰ Renzi, Coll. Salernit. iii. 313, '*Scophæ* sunt

sordes uel alia grossa quæ abiciuntur ab hiis qui colantur.' Bart. p. 38, '*Scophæ* sunt grossa cor-

porea illa s. quæ abiciuntur, &c.' ¹¹ Sim. Jan. '*Scobes ferri* uel alterius cuiuscunque metalli

idem quod scoria.' ¹² Sim. Jan. '*Scrophularia* herba quedam dicitur uel eo quod circa radicem

quasdam tuberositates uelut *scrophulas* habeat uel, &c.' App. '*Scrophularia* quasi lactucella

habens testiculos.' ¹³ *στροβίλοι*, Diosc. i. 88. ¹⁴ *διὰ στροβίλων*. ¹⁵ Renzi,

Coll. Salernit. iii. 316, 'inde *diastrobillion* quod fit de nucelis penarum (nucleis pinearum).'

¹⁶ Diosc. iv. 192, *σκορπιοειδὲς βοτάνιον, φύλλα ἔχον ὄλιγα καὶ σπέρματα οὐραῖς σκορπίου ἐμφερῇ*

βοηθεῖ δὲ καταπλάσσόμενα σκορπιόπληκτοις ἀκρως.

Sontis¹ sunt due species, una agrestis est et spinosa, altera apta est ad comedendum, ramos angulosos habens et rufos, uirtus est ei stiptica sed non multum, unde stomachi² estuacōm et tumorem compescit cathaplasmis adhibita.

Scoria ferri³ tantum potest quantum et erugo eris sed paulo minus, cum oximelle data ad collericam passionem habentibus prodest.

Scoria plumbi⁴ utilis est que ceruse usum habet spissa et non fragilis et nil habens plumbi et colore subluteum uel subuitreum, tantum potest quantum et plumbum combustum sed plus stipticum est.

Scoria argenti⁵, quam multi elpim⁶ dicunt, uirtutem habet similem molipdine, miscetur medicaminibus⁷ per emplasticam et cicatricem ductentibus, uirtus est stiptica.

Spodium⁸ dicunt quidam esse ebur combustum, quidam radicem cuiusdam canne, quod nil est. Sed spondium est fuligo quedam que in-

uenitur in domibus ubi funduntur metalla, que postquam ceciderit dicitur spondium⁹, coherens¹⁰ uero recto nomine dicitur ponfiligos¹¹, unde G.¹² 'nunquam spondio sum usus dum haberem ponfiligos satis.' Nos tamen utimur pro eo ebone uto uel quod melius¹³ est cinere loto qui inuenitur supra fornaces argentariorum, lauantur¹⁴ autem ut ferrugo.

Sponsa solis¹⁵, eleutropia, solsequium, incuba siluaticum, cicorea idem. gall. et ang. cicoree.

Spondilion¹⁶, siue ut latini dicunt herbam nucariam, folia habet similia platano aut panaci, et uirgas in longitudine cubitorum duorum, similes maratro, in quibus sunt capita habentia semen simile raphano. Nascitur locis umbrosis et paludibus sed albidius et paulo plus pilosum, odorem grauem habens. Flores profert albos et radicem albam similem raphano. Semen eius bibitum deponit per uentrem grossos uel tenues humores.

¹ Diosc. ii. 158, σόγχος· τοῦτου δύο εἶδη.

καταπλασσομένα ἀρμολοῦσιν.

³ σκωρία τοῦ σιδήρου, Diosc. v. 94.

Diosc. v. 97. Ib. ἡ ψιμυθοφανής. Read *uisum*.

⁴ σκωρία μολύβδου, Diosc. v. 101.

⁶ Ib. ἔλκυσμα.

⁷ Ib. ὅθεν ἐμπλάστροις φαιαῖς μίγνυνται καὶ ἀπουλωτικάς.

⁸ MS. Sloane 282,

'*Sprodium*, os elephantis. ꝑe bon of a elyfant ybrent or yuery brent.' Bart. p. 40, '*Sprodium* quidam dicunt esse ebur combustum quod nihil est, sed spodium est fuligo, &c.' σποδός, Diosc. v. 85.

⁹ See ante, Sodapenfiligos.

¹⁰ Bart. p. 40, 'coherens vero tecto dicitur ponfiligos.'

¹¹ πομφόλυξ, Diosc. v. 85. See ante, Ponfolix.

¹² Galen (ed. Kühn), xii. 234, ἐγὼ δ' οὐδέποτε ἐχρησάμην σποδίῳ διὰ τὸ δαψιλῆ ἔχειν αἰεὶ τις πομφόλυγα.

¹³ Bart. p. 40, 'vel quod melius est

loco ejus utimur cinere qui, &c.'

¹⁴ Read *lauatur*.

¹⁵ See ante, Eleutropia.

¹⁶ Sim.

Jan. 'siue ut latini herba micaria.' Diosc. iii. 80, σφονδύλιον φύλλα μὲν ἔχει κατὰ πόσον ἑοικότα πλατάνῳ πρὸς τὰ τοῦ πάνακος, κ. τ. λ.

Spongio¹ sunt duo genera, scilicet masculus et femina. Masculus dicitur qui strictiores habet poros quam alia, femina uero rotundas cauernas et maiores habet. Est et tertium genus quod tragus dicitur, duros lapides infra se habens et plurimas cauernas, comburuntur sicut calcionium². Noua uero spongia et non pinguis uulneribus et tumoribus imposita medetur. Uetus spongia inutilis est.

Storax³ **storacos** idem. Storacis sunt tria genera, s. calamita⁴ que interpretatur bona gutta et est rubea. Et alia liquida⁵ que proprio nomine dicitur sigia⁶, sed storax quando simpliciter ponitur pro calamita intelligitur. Item dicunt quidam quod calamite fex est rubea, et rubee fex confita uel liquida, et confite uel liquide fex corinbrum⁷.

Confita idem est quod thimiama. Est autem eligenda storax rufa et pinguis et similis resine frustratim subalbida et odore plena et perseverabilis.

Stomento, i. pura aqua fabarum.

Scolopa⁸ uel **scidula** est siringa, i. instrumentum quoddam quo medetur calculus in sua nouitate.

Scotomis⁹ siue **scotomia** est tenebrositas oculorum.

Stoma¹⁰ interpretatur os cuspis, i. uentris. Inde **stomachus**¹¹, i. os uentris, et quandoque pro isto toto saccus dicitur.

Stomacicon¹², i. confortans stomachum.

Scorperia¹³, **scarus**¹⁴, **sepia**¹⁵, nomina sunt piscium.

Strongilis¹⁶, aristologia rotunda idem.

Simias quidam fructus est et habet uirtutem constringendi omnem fluxum.

¹ Diosc. v. 137, τῶν δὲ σπόγγων τοὺς μὲν ἄρρενας ἐκάλεσαν τινες λεπτοτρήτους καὶ πικνοὺς ὄντας ὦν τοὺς σκληροτέρους τράγους ὠνόμασαν.

³ στύραξ, Diosc. i. 79.

⁴ καλαμίτης.

See Galen, de Antid. xiv. 79, στύρακα τὸν ἐν τοῖς καλάμοις φερόμενον ἐκ Παμφυλίας (Cass. Felix, ed. Rose, p. 255).

⁵ Sim. Jan. 'Storax

liquida, Johannes Serap. in septimo ca. de confectione dicta kes rete dicit quod est mel storacis calamite.'

⁶ Ib. 'Sigia, storax liquida que etiam stactis grece dicitur.'

⁷ Ib.

'Cozumbrum dicitur quod est fex storacis liquide, quidam timiama vocant, sed timiama est omne odoriferum fumigium grece.'

⁸ Matth. Silv. c. dcccix, 'Scolopa est lignum quodlibet uel testuca quae in pede uel alibi infigitur.' Renzi, Coll. Salernit. iii. p. 313, 'Scolopa uel subula est syringa uel lignum quodlibet, vel festuca, quale in pede vel alibi infigitur.' σκόλοψ: Oribasius (ed. Daremberg), iv. 472, δεῖ οὖν σκόλοπι τῷ στένῳ τὴν σάρκα ἐκτέμνειν.

⁹ Bart. p. 38,

'Scotithomia dicitur a scothos quod est videre et mias quod est musca, quasi visio muscarum.' σκότωμα.

¹⁰ στόμα. Sim. Jan. 'Stoma, grece os. Stomachos grece os uentris.'

¹¹ Read

stomachus. στόμαχος.

¹² στομαχικόν.

¹³ σκορπίος, Arist. Hist. An. ii. 17. 26.

Marcellus Empiricus (ed. Aldus, p. 96 b), 'Piscis marini felle qui scorpios dicitur.'

¹⁴ σκάρος, Arist.

Hist. An. ii. 17. 25.

¹⁵ σπηία, Diosc. ii. 23.

¹⁶ ἔστι δὲ ἡ μὲν στρογγύλη, Diosc. iii. 5.

See ante, Aristologie.

Sura¹, i. grossa carnositas.

Sumen² uel **sagina**, omentum idem.

Sumem³ est illa pars que est ab umbilico usque ad pectinen.

Susane⁴ dicuntur partes corporis superiores, **iusane** inferiores.

Sulphuraca⁵, maior est aliquantulum melliloto et facit ramusculos plures cuius semen uel uaginis utimur.

Sulphur et **sulphur uiuum** quod alio nomine dicitur canibapirum⁶, et est aliud extinctum s. canellatum. Sulphur⁷ eligendum est et colorem habens limpidum et resplendens et perlucidum et . . . lapide, quod missum in focum uiridem et pingue colorem facit. Nascitur⁸ in moloida et lippata; uirtus est ei termantica et diaforetica et recorporatiua et extenuatoria.

Spuma argenti, quam thalar argyros⁹

appellant, nascitur molidie que combusta liquescit et sic refunditur [silia ex arsenico plumbo fit, sed] est [summe] approbabilis¹⁰ ex hiis [attica,] secunda hispania, tertia¹¹ [sicla]. Est autem ei uirtus rufa ac splendens et aurosa, que melior est et crisitis¹² appellatur, uirtus est ei secundum aliquos frigida et stiptica.

Sturcium uel¹³ **strucium** uel **sturcium**, brasea sco^{con}, caulicus agrestis idem, cuius succus dicitur mabathamaton¹⁴.

Strucio⁵ auis est crudelissima, tantum cogitatus de futuro que oua sua exponit nec in fetum calefacit.

Item **strucio**¹⁶ linarii utuntur ad fumigium lane, quod fumigium limpidat lanam. Radices sunt illi longe et rotunde, que si bibite fuerint diuretiche sunt et calide.

¹ See ante, Sirra.

² See ante, Omentum.

³ Sim. Jan. 'Sumen a. umbilicus.'

⁴ *Susanus* and *iusanus* are adjectives formed respectively from *susum* (*sursum*) and *iusum* (*deorsum*). Cass. Felix (ed. Rose), c. 19, 'iusum meatum habeat.' Augustin, in Ev. Joann. Tract. 10 (Rönsch, Itala, p. 461), 'susum me honoras, iusum calcas.' Cf. the Italian *sù* and *giù*. See Ducange, s. v. *Jusum*. *Iusanus* is not given by Ducange: and his explanation of *susanus* is unsatisfactory. The examples which he gives of grants of *terra susana* must mean so much *upland*, as opposed to *plough-land* or *pasture*.

⁵ See ante, Dens Equinus.

⁶ *θεῖον ἄπυρον*, Diosc. v. 123. See ante, Canibapirum.

⁷ Diosc. v. 123, *θεῖον δὲ ἄριστον ἡγήτεον τὸ ἄπυρον καὶ λαμπύριζον τῇ*

χρῶα, κ. τ. λ.

⁸ Ib. *γεννᾶται δὲ πλείστον ἐν Μήλῳ καὶ Λιπάρα.*

⁹ Read *lithargyros*.

Diosc. v. 102, *λιθάργυρος ἢ μὲν τις ἐκ τῆς μολυβδίτιδος καλουμένης ἄμμου γεννᾶται, χωνευομένης ἄχρι τελείας ἐκπυρώσεως, κ. τ. λ.*

¹⁰ Ib. *διαφέρει δὲ ἡ ἄττικῃ, κ. τ. λ.*

¹¹ Ib. *καὶ Σικελία.*

¹² Ib. *χρυσῶντις.*

¹³ Sim. Jan. 'Cauliculus agrestis putatur condisi a quibusdam seu structum . . . sed non est.' Ib. 'Structon . . . nunquam noui hanc sed ipsa est condisi quod Arabes condes uocant.'

¹⁴ See ante, Mabatematon.

¹⁵ Renzi, Coll. Salernit. iii. 316, 'Calefacit: sed sine calore fomento amoris et pietatis et spe proles relinquit et in deponentia carnis omnia facit.' *στρονθός.*

¹⁶ Diosc. ii. 192, *στρούθιον γνᾶρίμῳ ἐστι ᾧ οἱ ἐρισιπλῦται χρᾶνται πρὸς κάθαρσιν τῶν ἐρίων, οὗ ἡ*

ρίζα, κ. τ. λ.

*Epatis*¹ tussientibus et orthomoticis medentur.

Tamariscus² arbor est medicamen speciale contra opilacionem splenis, et inde fiunt uasa³ eandem uirtutem habentia.

Tanacetum agreste⁴, pulvis eius desiccatur uulnera et ualet contra dissinteriam. ang. gosegres.

Tanacetum⁵, *athanasia* idem.

Tanacetum domesticum uel **ortolanum** magis uiride est. gall. *tanesie*⁶, an. *banifan*⁷.

Talaferos, ignoramus quid sit ut in Alexandro.

Talon⁸ interpretatur ramus. Inde **dyathalon** de ramis et **talía** ut in Passinario⁹ uel **dyathalon**, i. de ramis, et **talea** ut in Palladio¹⁰.

Talipeos¹¹ semen est acre uirtutis et intrinsecus uulnera i. apostemata in pocione datum rumpit et extrahit,

per clistere iniectum sciaticos curat, sanguineum educendo humorem.

Thalapsium¹², siue ut alii *sinapiagrion*, uel ut latini scandantium uel scandalicum, i. pes gallinaceus. Nascitur in tumulis et in uis super tegulas, folia habens minuta et angusta, duobus digitis longa, et in summo diuisa et pingua, uirgas in medio proferens duorum palmorum, cum paucis ramulis, in quibus fert semen latum simile cardamo, obrotundum et ueluti conquassatum, unde et nomen sumpsit, Greci enim *thalasse*¹³ frangere dicunt siue quassare. Florem habet subalbidum; uirtus est semini eius termantica atque acra. Bibitum menstruis imperat.

Thalasinum melle¹⁴ acceptum purgacionem facit. Qualiter conficitur quere in *Dyascorides*.

Thalphi¹⁵, *linozotis*, *mercurialis* idem.

¹ Read *epaticis*. Diosc. ii. 192, βοηθεῖ δὲ ἡπατικοῖς, βηξίν, ὀρθοπνοῖαις. ² μυρίκη, Diosc. i. 116. ³ Diosc. i. 116, κατασκευάζουσι δὲ ἐνιοὶ καὶ κύλικας ἐκ τοῦ πρέμνου αὐτῶν ἐπὶ τῶν σπληνικῶν χράνται ἀντὶ ποτηρίων. ⁴ Bait. p. 41, 'Tanacetum album, i. gosegresse;' that is, Silver-weed or

Wild-tansy (*Potentilla anserina*): though *goose-grass* is generally used to mean hayriff or cleavers. Gerarde, p. 993, 'in English, wilde Tansie, and Siluer-weed.' ⁵ See ante, *Atanasia*. Gerarde, p. 651, '*Athanasia* as though it were immortal: because the floures do not speedily wither.'

⁶ Cotgrave, '*Tanesie*, the hearbe *Tansie*: Looke *Tanaisie*.' ⁷ *Banifan* (which appears as *bemp*, p. 16) may be a form of the German *Rain-fahn*: though the form *bemferfan* (ib.) would suggest some variation, possibly *gemær-fan*. ⁸ Sim. Jan. '*Tallion* grece est ramus arboris.' θαλλός.

⁹ That is, the *Passionarius* Gariponti. See ante, *Strangurios*. ¹⁰ Palladius, Febr. xxiv. 4, 'Vellendi sunt talli adhuc semisicci cum semine.'

¹¹ θαλάσι, Diosc. ii. 185. ¹² Diosc. ii. 185, θαλάσι, οἱ δὲ θαλασπίδιον, . . . οἱ δὲ σύννητι ἄγριον . . . Ῥωμαῖοι σκανδουλάκιον . . . οἱ δὲ πέδεμ γαλλινάκειον . . . ἐν ὁδοῖς καὶ ἐπὶ τοιχῶν, κ. τ. λ. ¹³ θαλάω, θαλάσαι. ¹⁴ θαλασσό-μελι, Diosc. v. 20. ¹⁵ See ante, *Mercurialis*.

Tallus¹, tallosa grandix cicatrix, carnositas idem.

Talmon², i. oculus. Inde **obtalmia**³ et **butalmon**⁴ et similia.

Tapsus barbatus⁵ maior masculus, flosmus, molena⁶; herba luminaria idem. g^o. molyne, an. catestyl, uel feldwrt. Foliis utimur et uirida combinari possunt. Pistatus cum pane grosso tritici, postea elixatus in uino rubeo et emplastratus circa manus ab intrante, domo eius inimicus exiet. Cum sulphure et aliis dissolutiuis ualet contra scrofulas.

Tapsia⁷, herba trutannorum idem. Tapsia dicta est eo quod primo in tapso insula inuenta est. Frutex est similis ferule, folia similia maratro habens et hastas tenues. Flos est illi mellinus uel niger, semen latum simile ferule sed minus, radix alba et maior, corium habens grossum. Inflat⁸ . . . terentis eam.

Tapsia nos inflat sed nos alcanna colorat.

Tartarum⁹, i. fex uini, tam albi quam rubei, doleo¹⁰ coherens, et alio nomine dicitur petra uini.

Traulul¹¹, i. balbutiens, qui non potest adplenum formare uocem, uel qui corrumpunt hanc literam R. quod fit propter grossitudinem lingue, cum nequit linguam duplicare et eius summitate fortiter uibret ad palatum.

Tragimata¹² sunt fructus dulces habentes dures nucleos¹³ ut uue uel nuces, uel duras testas ut amigdalus.

Tragagantum¹⁴ est radix lata et lignosa, uirgas habens breues et fortes et super terram declinantes, in quibus uirgis folia sunt plurima et minuta que circa se spinas minutas et subcelatas habent, que spine sunt albe et fortes. Radix¹⁵ eius que in sole coagulatur, draga-

¹ Sim. Jan. '*Tillos*, liber de doc. greca, callum, callositas, dura caro.' Matth. Silv. c. delxxvii, '*Tillos* est callosa et grandis cicatrix, dura caro, callositas, callum, ut in Alexandro de oculis.' Perhaps *τύλος*.

² Matth. Silv. c. delxi, '*Talmon*, id est oculus, inde butalmos et obtalmia, talmos idem.' *ὀφθαλμός*.

³ *ὀφθαλμία*.

⁴ *βοῦφθαλμον*.

⁵ That is,

Verbascum Thapsus. See ante, Barbastus, Flosmus, and Herba luminaria. ⁶ *Molena* represents the name *Mullein*. Cotgrave, '*Moulaine*, Mullein, Woll-blad, Long-wort, Haresbeard, Hig-taper, Torches.'

⁷ Diosc. iv. 154, *θαψία ἀνόμαστοι μὲν ἀπὸ τοῦ δοκεῖν πρῶτον εἶρησθαι ἐν θάψῃ τῇ νήσῳ, κ. τ. λ.* See ante, Herba trutannorum.

⁸ Read *inflat faciem*.

Bart. p. 41, '*Tapsia* enim inflat vultum terentis.' Diosc. iv. 154, *ἐποιδεῖ γὰρ ἰσχυρῶς τὸ πρόσωπον*.

⁹ So Bart. p. 41. Sim. Jan. '*Tartar*, arabice tartarum, quod e vino in lateribus vegetis generatur.'

¹⁰ Read *dolio*. ¹¹ *τραυλός*. Sim. Jan. '*Traulul* dicitur qui deficit in proferendo r. elementum.'

¹² *τραγήματα*. Sim. Jan. '*Tragemata*, liber de doc. greca, escaria apud Alex. sunt ea quæ comeduntur in secundis mensis ut fructus maxime habentes testas velut nuces et avelane et similes.'

¹³ Read *duros nucleos*. ¹⁴ Diosc. iii. 22, *τραγάκανθα ῥίζα ἐστὶ πλατεία, κ. τ. λ.* ¹⁵ *ἔστι*

δὲ ἡ τραγάκανθα δάκρυον τῆς ῥίζης.

gantum appellatur. Uirtus¹ est similis gummi et peremplastica.

Tragos² uel **targos** interpretatur hyrcus. Inde **tragodia**³.

Tragus⁴ aut **scorpion** aut **traganon** nascitur locis maritimis. Frutex est super terram, longitudinem palme unius habens et digiti unius et amplius, haste sunt illi sine foliis, in quibus in summitate habet uelut acina minuta et rufa sicut triticum, acuta multum, in gustu stiptica; semen eius cum uino bibitum fluxum matricis et uentris abstinet.

Trasiguli⁵, i. argilla.

Tragoriganus⁶ frutex similis serpillio agresti foliis et uirgis, et glutinosa uehementer, atque uirtute porior⁷. Est alterum genus minora habens folia et semen quod marubium ab aliquibus dicitur, folia sunt similia

sansuco; uirtus est ei calida et diuretica; uentrem mollit.

Taurocolla⁸, fel taurinus idem.

Taurocolla⁹, quam multi oxicolla dicunt, melior est radaica que maxime ex rasura corii fit. Eligenda est lucida et limpida, nigra inutilis est. Cum aceto soluta zernas¹⁰ limpidas lepras¹¹ emendat.

Tamnatica¹², i. sanguis de uulnere.

Taxus arbor est¹³ similis palme et foliis et altitudine. Nascitur in Italia et hispania et Campania. In Italia uero semine eius galline impinguntur, unde si hoc gustauerit uentris solutionem patitur.

Item **taxus**¹⁴ animal est. gall. baussan¹⁵, an. Brok¹⁶.

Terebentina est quedam gumma terebinthi arboris de qua sophisticatur balsamus uel balsamum.

Terebinthi¹⁷ folia et semen et corium

¹ Diosc. iii. 22, δύναμιν δὲ ἔχει ὁμοίαν κόμμει παρεμπλαστικήν. ² τράγος. ³ τραγῳδία.

⁴ Diosc. iv. 51, τράγος, οἱ δὲ σκορπίον, οἱ δὲ τράγανος, κ. τ. λ. ⁵ Read Terra figuli. ⁶ Diosc.

iii. 32, τραγορίγανος θαμνίσκος ἐστίν, κ. τ. λ. ⁷ Read potior. ⁸ ταύρου χολή, Diosc. i. 96.

⁹ Diosc. iii. 91, κύλλα, ἣν ἐνιοὶ ξυλόκολλαν καλοῦσι ἢ ταυρόκολλαν, καλλίστη ἐστὶν ἢ ῥοδιανή, κ. τ. λ. ¹⁰ See post, Zerna. ¹¹ Diosc. iii. 91, λειχήνας καὶ λέπρας τὰς ἐπιπολαίους ἀφιστάνειν.

¹² Matth. Silv. c. delxxix, 'Traumaticum medicamen est sanans uulnera.' τραυματικά. ¹³ Diosc. iv. 80, δένδρον ἐστὶ παραπλήσιον ἐλάτῃ τοῖς φύλλοις καὶ μεγέθει, κ. τ. λ.

¹⁴ *Taxus*, a badger: compare the Italian *tasso* and the German *Dachs*. Cotgrave, 'Taisson a Gray, Brocke, Badger, Bauson.' ¹⁵ Prompt. Parv. p. 27, 'Bawstone; or bawsone, or a gray (baunsey or bauston, best), *Taxus, melota*:' with the note 'see Boucher's Glossary.' ('A glossary of archaic and provincial words: Parts I and II,' (all published,) by Jonathan Boucher, Lond. 1832, 1833, 4to. Bailey, 'Bawsin, a Badger.' The word seems to mean *dappled*, *piebald* (pie-balled), or *spotted with white*: cf. It. *balzano*, French *balzan* and *balzane* (Cotgrave); *baucant*, *baussant*, &c. (Godefroy, Dict. de l'Anc. Langue Française). See Du Cange, *Balzanus* and *Baucens*. See also Diez, *balza*. ¹⁶ Our *Brock*. ¹⁷ Diosc. i. 91, τέρμινθος . . . τὰ φύλλα καὶ ὁ καρπὸς καὶ ὁ φλοιὸς στρυγνίτιν ὄντα ἀρμόζει πρὸς ἅ καὶ ἡ σχίνος.

stiptica sunt et colliguntur sicut squinum. Semen eius cacostomachum est et calidum et diureticum. Eius resina eligenda est alba et limpida.

Telamane¹ uirtutem habet consolidandi, alio nomine dicitur apium barbatum².

Tetrahith³ uel **tetrahicus**, i. herba iudaica, et est frenum⁴ pcussis.

Tetras⁵, i. quatuor. Inde **tetraceus⁶**, i. febris quartana, et **tetrafarmacon⁷**, i. multa similia.

Tetraption⁸, i. sanabile.

Tegistis⁹, i. fragmenta frondum.

Tenigia¹⁰, i. pannus oculorum.

Theos¹¹, i. deus. Inde **Theodoricon¹²**, i. donum uel **Theodolus¹³**, i. deo datus, et **Theophilus¹⁴** et **trachea¹⁵** arteria.

Theosos¹⁶, i. rotundum. Inde **trocissi¹⁷** eo quod rotundam habent formam.

Thesapium¹⁸, i. cenapium album.

Term¹⁹ locus est calidus. Inde **termantica²⁰**, i. calida.

Terra sigillata²¹, calx est odorifera.

Terra de Alexandria et de Egypto spleneticos iuuat.

Terra²² omnis desiccatiuam habet uirtutem et frigidam et peremplasticam quando pura adhibetur.

Testiculus muris folia habet ualde parua. ang. museballok.

Tessara²³ interpretatur quatuor. Inde **tiriaca diatasseron²⁴** quod fit de iiii speciebus tantum.

Testudinis terrane^e absceide capud et pedes et reliqua coque in caldaria quousque possint ossa a carne separari, et sit ossibus et interranis abiectis, carnem conde cum pipere, cinomomo, spica, butiro aut oleo, aut pinguedine ursino, et da ad manducandum nescienti infirmo, et post cooperi illum ut sudet, et da aquam ubi cocta

¹ Platearius, circ. Inst. 'Tela arane^e . . . uirtutem habet constringendi et consolidandi.'

² Possibly a corruption of *Tapsus barbassus*, which is the next chapter which follows in Platearius.

³ See ante, Herba iudaica. ⁴ Renzi, Coll. Salernit. iii. 317, 'frenum tapsiæ.' ⁵ Sim.

Jan. 'Tetra, g. i. quatuor sicut tesara, inde tetraceus i. quartana febris.' **τέτταρα, τέσσαρα.**

⁶ **τεταρταῖος.** ⁷ **τετραφάρμακον.** ⁸ Apparently **θεραπευτόν.** ⁹ Renzi, Coll. Salernit.

iii. 317, 'Tegistis, id est fragmenta frondium.' ¹⁰ Ib. 'Tenigram (var. *tenigina*) id est pannus

oculorum.' Matth. Silv. c. dclxviii, 'Terigia, *terugia*, oculi *pterigia*, i. ungula oculi.' **περύγιον.**

¹¹ **θεός.** ¹² Read 'Theodoricon, i. donum diuinum.' **θεοδώρητον** et **θεόδοτον** are names of

remedies in Alex. Trallianus. ¹³ **θεόδοτος.** ¹⁴ **θεόφιλος.** ¹⁵ Bart. p. 42, 'Trachea

arteria est via hanelitus.' Matth. Silv. c. dclxxviii, 'Trachea arteria, Oriba. i. principalis arteria

quam rustici gargalionem dicunt.' ¹⁶ **τροχός.** Bart. p. 42, 'Trocus enim interpretatur rotundus.'

¹⁷ **τροχίσκος.** ¹⁸ **θλάσπι.** See ante, Thalapsium. ¹⁹ **θέρμαι.** ²⁰ **θερμαντικά.** ²¹ See

ante, Lempnias. ²² Diosc. v. 169, **γῆ πάσα . . . δύναμιν ἔχει ψύχουσιν καὶ παρεμπλάσσουσιν.**

²³ **τέσσαρα.** See ante, Tetras. Bart. p. 42, 'Tessarum interpretatur quatuor, &c.' ²⁴ **θηριακή**

διὰ τεσσάρων. See ante, Quadrimeron.

est caro, et fomenta eum, et sanabitur.

Item, sanguis testudinis lepram curat inunctus.

Testudo nemoris ualet in omni specie etice, modo superius dicto preparatus. Testudo, g^o. tortouse.

Titimallis¹ vii sunt species, tribus utimur tantum, s. anabulla², esula³ et cathaputia⁴, vz. anabulle cortice, radice esule, semine cathaputie. Et dicitur titimallus a **tyan**⁵ quod est sol et **mallon**⁶ quod interpretatur coma, quia omnis species titimalli uertit comas suas ad solem. Titimallus, uerucaria⁷, anabulla idem. ge. ueroyn, an. wertewert.

Timiama⁸, i. cozimbrum uel fex ladani, confita idem. gallice fraunc ensens⁹.

Tisana¹⁰ uel **tipsana**, i. succus ordei. Inde **massa tipsanaria**.

Tirus¹¹ est serpens. Inde **tyriaca**¹² et **trocissi**.

Tinea¹³ est nomen equiuocum ad uer-

mem et scabiem que fit in capite, uel **tinata** est equiuocum ad uenenum et ad scabiem capitis.

Tipus¹⁴ est figura uel forma, unde illa quatuor febrium sinthomata, s. frigus, tremor, horripilacio et rigor, dicuntur tipi, quasi sul. . figura, quia sub specie frigoris celant caliditatem. Inde dicuntur **febrice tipice**¹⁵, s. interpolate i. figu¹⁶ et multa similia, unum enim promittunt et aliud soluunt.

Timelia¹⁷ aut **camelea** frutex est uirgas habens formosas omnibus notas. Nascitur in locis asperis cum uirgis plurimis, omnibus in longitudine cubiti unius. Semen acceptum coleram et flegma deponit.

Timopsalmo¹⁸ antiqui utebantur pro lassitudine stomachi, miscentes aque calide¹⁹ calathos $\mu\mu\sigma\rho$, i. mensuram continens unum tractum cum timopsalmo.

¹ Diosc. iv. 162, $\tau\iota\theta\upsilon\mu\acute{\alpha}\lambda\omega\upsilon\alpha\iota\iota\epsilon\iota\delta\eta\ \zeta'$. Possibly this passage may afford a clue as to the source of some of these glosses. The passage is quoted in Bart. p. 42, and also in Vincent of Beauvais, ix. (x.) 151, as being 'ex sinonomis.'

² See ante, Anabulla.

³ See ante, Esula.

⁴ See ante, Catapucia.

⁵ Read $\tau\iota\tau\acute{\alpha}\nu$, used for the Sun-god. Jahn (Neue Jahrbücher für Philologie), vol. 13, p. 382, 1847, '*Titan*, sol.'

⁶ $\mu\alpha\lambda\lambda\acute{o}\varsigma$.

⁷ See ante, Anabulla minor.

⁸ $\theta\upsilon\mu\acute{\iota}\alpha\mu\alpha$. Sim. Jan. '*Timiama* grece est omnis confectio odorifera ad fumigandum facta quod medici moderni cozimbro appropriauerunt quod est fex storacis liquidæ.'

⁹ Bart. p. 42, '*Thus album*, i. olibanum, franke ensens.'

¹⁰ $\pi\tau\iota\sigma\acute{\alpha}\nu\eta$.

¹¹ $\theta\acute{\eta}\rho$.

¹² $\theta\eta\rho\iota\alpha\kappa\acute{\eta}$ (sc. $\acute{\alpha}\nu\tau\iota\delta\omicron\tau\omicron\varsigma$).

¹³ Bart. p. 42, '*Tinea* nomen est equivocum ad vermem et ad scabiem capitis.'

¹⁴ $\tau\acute{\upsilon}\pi\omicron\varsigma$.

¹⁵ $\tau\upsilon\pi\iota\kappa\acute{o}\iota$ ($\pi\upsilon\rho\epsilon\tau\omicron\iota$). Bart. p. 42, '*Tipice febre*, i. interpolate.'

¹⁶ Read *figurata*.

¹⁷ Diosc. iv. 170, $\theta\upsilon\mu\acute{\epsilon}\lambda\epsilon\iota\alpha$, $\omicron\iota\ \delta\epsilon\ \chi\alpha\mu\acute{\epsilon}\lambda\alpha\iota\alpha\upsilon$.

¹⁸ Sim. Jan. '*Timopsalmo*, g. confectio katartika quæ cum thimo fit, apud Dy.'

$\theta\upsilon\mu\omicron\zeta\acute{\alpha}\lambda\mu\eta$, Diosc. v. 24. ¹⁹ Ib. $\kappa\alpha\tau\grave{\alpha}\ \tau\rho\epsilon\iota\varsigma\ \eta\ \tau\rho\epsilon\sigma\alpha\rho\alpha\varsigma\ \kappa\acute{\upsilon}\alpha\theta\omicron\upsilon\varsigma$ $\pi\rho\omicron\varsigma\ \acute{\upsilon}\delta\omega\rho\ \theta\epsilon\rho\mu\omicron\upsilon\alpha\iota\ \kappa\epsilon\rho\alpha\nu\nu\acute{\eta}\nu\tau\epsilon\varsigma$.

Timus¹ frutex est habens folia angusta pusilla et oblonga, in summo capitella in specie fornicarum in se implicita, est enim humilis et ramosa. Flos est illi purpureus. Nascitur locis saxosis et asperis, uires habet acres et calefactorias, paululum stringentes.

Tybappari² uel **tybapirum**, i. sulphur uiuum.

Tyolen uel **tyolon** interpretatur rubicundus, inde **sputum tyolon**³.

Tyno⁴ interpretatur liquor. Inde **ptisis**⁵ et somniticus⁶ et somnites et ascinteticus et similia.

Tygon⁷, i. senum gutturis.

Tymo⁸, i. tendo. Inde **thenasmon**⁹, i. passio in testomi¹⁰ inferioris in quo fit uehemens uoluntas egerendi et nihil agere.

Tyriasis¹¹, i. depilacio uel decapillacio capitis et est species lepre.

Tysis dicitur, quando species oculi qui mosis dicitur exit.

Tyrium, i. rubeis. **Tylinio**¹², i. oleum de fenigreco.

Tisterile¹³, i. chimolea, quedam terra. an. cley¹⁴.

Tymbra¹⁵ uel **timbria**, serpillum idem. g^e. timbre, an. brotherwrt.

Tyntus¹⁶ est nomen enomoptoton.

Trifolii¹⁷ sunt iiii^{or} genera, primum habet florem subalbidum, secundum florem subrubeum, cuius flos uocatur mellilotum, tertium habet florem croceum et uocatur dens equinus et crescit in pratis. an. honisoucles¹⁸.

Trifolium siluestre, alleluia¹⁹, panis cuculi idem. an. wodesoor.

Trifolium quando simpliciter ponitur, an. dicitur cleure²⁰.

Trifolium acutum²¹, an. wildetare uel tintare.

Trisogus²², camedreos, polion, cerfulla minor uel quercula minor uel germandria minor idem.

Trigonus²³, i. trigonia, trigonum, turtur idem. Piscis est, an. turbut²⁴.

Tribulus, cardus fullonum idem.

¹ Diosc. iii. 38, *θύμος* . . . *θαμνίσκιον φρυγαροειδές, φυλλαρίος πολλοῖς, κ.τ. λ.* ² *θεῖον ἄπυρον*,

Diosc. v. 123. See ante, Canibapirum. ³ *πτύλον*. ⁴ Matth. Silv. c. delxxvii, '*Tino* id est liquor.'

⁵ *τῆξις*. ⁶ *συντηκτικός, συντηκτός, ἀσυντηκτικός*. ⁷ Sim. Jan. '*Trigon*, g. turtur.'

See App. '*Trigon*, i. sonum gutturis.' ⁸ *τείνω*. ⁹ *τεινεσμός*. ¹⁰ Read *in parte stomachi*.

¹¹ *πιτυρίασις*. See ante, Putriasis. ¹² *τῆλινον*, Diosc. i. 57. ¹³ See ante, Chimolea.

¹⁴ Our cley. ¹⁵ *θύμβρα*, Diosc. iii. 39. See ante, Calamiten. ¹⁶ Read '*Tinnitus* est nomen onomatopœon.'

¹⁷ Sim. Jan. '*Trifolium*, Dy. de ipso tria facit ca. unum sub hoc nomine,

alia duo in l. littera sub hoc nomine lothos.' ¹⁸ Gerarde, p. 1187, '*Meadow Trefoile* is called

in Latin *Trifolium pratense*: . . . in English, Common Trefoile . . . of some, Suckles, Hony-

suckles, and Cocks-heads.' ¹⁹ See ante, Alleluia. ²⁰ E. P. N. p. 14, '*Calta vel trifillon*,

clefre.' Clover. Gerarde, p. 1188, '*in English it is called Clauer Gentle*.'

²¹ See ante, Dens equinus; and post, Viciola. ²² See ante, Camedreos. ²³ *τρυνγάν*. See ante,

Tygon. ²⁴ Our *turbot*.

Tricotrino -nas¹, i. cribello -las.

Triferon² interpretatur iuvenile, siue delicatum. Inde **trifera**³ sara . . [ca et collirium triferon] ut in Alexandro; medicina est, [ualet contra] calefactionem epatis.

Tribuli⁴ sunt duo genera, s. siccus et humidus. Siccus uero folia habet similia angrane⁵, sed tenuiora. Haste sunt illi longe et tenere et porrecte in quibus spine nascuntur. Nascitur locis fluuialibus et desertis. Humidus uero qui dicitur, in fluminibus nascitur, cuius coma super aquam extenditur, cuius folia supernatant et spinas colant⁶. Semini ambobus uirtus est frigida et stipitica et desiccatiua. gall. et an. tesle⁷.

Triticum⁸ est utile complexioni humane recens et rufum; crudum masticatum et impositum cum salua hominis ieiuni, curat morsum rabidi canis.

Toriaca⁹, i. tiriaca, uel rusticorum allium.

Thophus¹⁰ lapis est lenis et spongiosus uel qui fit de terra et coquitur in fornace.

Tonotiron¹¹, i. corroboratiuum. Inde **athonia**¹², i. debilitas.

Tomos¹³, i. diuisio. Inde **anathoma**¹⁴, i. recta diuisio et **atthomus**¹⁵ et similia. **Atthomus** dicitur ab a quod est sine et thomos diuisio quia propter sui paruitatem diuidi non potest. g^e. an. moles in þe sunne biem¹⁶.

Termentilla¹⁷ est herba similis pentafilon. Sed tormentilla¹⁸ habet pilos, alio non florem habet croceum ad modum crucis. Cura est cum lacte destemperata, diuretica sedat. gall. et an. tormentilla¹⁹.

Tormenti cortex et folia et fructus aliquid in se habent stipticum, et calefacit nimis et desiccet, et humectat mediocriter et plus fructus eius quia dyasereticus est et spleneticos iuuat.

¹ Bart. p. 42, 'Triconiso -nisas, i. cribello, cribellas.' MS. Ashm. 1470, 'Tricocino, tricocinas, i. cribello, cribellas.' Renzi, Coll. Salernit. iii. 318, 'Tricocino -nas, id est cribello -las.' Du Cange, 'Tricocinare, scribare seu cribrare.' Gariopontus (Basle, 1531), v. 41, 'milii farinam tricocinabis.' See Reinesius, Variæ Lectiones, 1540, p. 531. The gloss must have arisen from κοσκινίζω, cribello;—then possibly *cosciniso* may have become confused with some gloss explaining θρίξ, such as *tricos*, *trici*: finally producing the barbarism *triconiso*. ² τρυφερόν. ³ Renzi, Coll. Salernit. iii. 318, 'inde trifera saracenica et collirium triferonis ut in Alexandro.'

⁴ Diosc. iv. 15, τριβόλου δισσὸν μὲν εἶδος, κ. τ. λ. ⁵ ἀνδράχνη. ⁶ Read *celant*. ⁷ Our *teasle*.

⁸ Diosc. ii. 107, πυροὶ πρὸς ὑγείας χρῆσιν ἀριστοὶ οἱ πρόσφατοι, κ. τ. λ. ⁹ θηριακή. See ante, Allium domesticum.

¹⁰ Matth. Silv. c. dclxxviii, 'Tofus lapis est levis, &c.' Tufa. ¹¹ τρωτικόν. ¹² ἀτονία. ¹³ τόμος. ¹⁴ ἀνατομή. ¹⁵ ἀτομος. ¹⁶ Cotgrave, 'a moate in the sunne, atome, tiles.'

¹⁷ Gerarde, p. 992, 'It is called of the later Herbarists *Tormentilla*, . . . most take it to be *Chrysogonon* whereof *Dioscorides* hath made a briefe description.' ¹⁸ Bart. p. 42, 'Tormentilla pilos, pentafilon non habet ullos.' ¹⁹ Gerarde, p. 992, 'in English, Setfoile and Tormentill.'

Toreulor¹, pressorium, pressium idem.
g. pressour².

Toxilla, mamilla idem. g. mamele³, an.
tete⁴.

Trocissi⁵, i. rotunda confectio. **Trocissi
diani** sunt de uiolis et aliis [specie-
bus]. Trocissus et[iam pondus]
unius dragme. Dragma habet pon-
dus trium scrupulorum, scrupulus
habet pondus xx granorum, [fr. terna
quater qū] scrupuli pro pondere
pone, In dragmam scrupulus surgit
ter multiplicatus⁶.

Trombus⁷, i. globus. Inde **trombo-
sus**, i. globosus sanguis.

Tropus⁸ uel **tropos** nodus, sed **topus**
uel **topos**⁹ locus. Inde **topica**
remedia, i. localia remedia, et liber
topicorum et similia.

Trogabo¹⁰, i. agaricus.

Troxima¹¹, endiua idem. g. et angl.
endyue.

Turinge¹², melissa idem.

Tuberniculi¹³, i. minuta apostemata.

Turiones¹⁴ uitis sunt summitates uitis
que et capreoli dicuntur. gall.
turiouns.

Turdus auis est. g. mauuys¹⁵, an.
throstle¹⁶.

Turbith¹⁷ radix est, herbe similis est
trifolio et est perforata.

Tunica colubri in uino cocta dolori
dentium medetur, adiutorium est
oculorum maxime tunica uipere.

Tunmius¹⁸ salsus si commestus pluri-
mum fuerit morsibus uipere re-
sistit.

Thus¹⁹ lacrimum est arboris que li-
banus grece dicitur, quod autem
de arabia fertur candidum est,
quod autem de India subrufum,
sed utrumque masculum dicitur.
Est autem tertium minutum ualde
et rufum, de quo manniss²⁰ fieri
dicitur. Est optimum thus quod
masculum dicitur, subrufum et ob-

¹ Renzi, Coll. Salernit. 'Torcular, pressorium, perlium (read prelium) idem.'
'Pressoir, a presse or pressor (wherewith the iuyce of things is out-squeezed.)'
Melle, a dug, breast, pap; udder.' 'Mammelon, the niple, or teat of a dug.'

² Cotgrave,

³ Ib. 'Mam-

⁴ Teat.

⁵ τροχίσκος.

⁶ Renzi, Coll. Salernit. i. 482,

'Grana quater quinque scrupuli pro pondere sume,

In drachmam scrupulus surgit ter multiplicatus.'

⁷ θρόμβος. Bart. p. 42, 'Trumbus, i. globus.' θρομβοειδής.

⁸ Read τρόπος, modus.

⁹ τόπος.

¹⁰ See ante, Agaricus.

¹¹ τρώξιμα. See ante, Scariola.

¹² See ante, Curingula and

Melissa.

¹³ Tubercula.

¹⁴ Cass. Felix (ed. Rose, c. 48), 'Summitates rubi quas vulgo

turiones vocant.'

¹⁵ Cotgrave, 'Mauvis, a mauis; a Throstle, or thrush.'

¹⁶ Wright's

Vocabularies (ed. Wülcker), i. 596, 'Merula, an^{co}. a throstel.'

¹⁷ Gerarde, p. 1031, 'The

French Physitians haue accepted the root of Thapsia for a kinde of Turbith, calling it Turpetum Cineritium.'

Ib. p. 415, 'Turbith alexandrinum officinarum, Turpetum, or Turbith of the shops.' 'It is called of the Arabians, Persians, and Turks, Turbith . . . I thinke assuredly that the root of Scammonie of Antioch is the true and undoubted Turbith.'

¹⁸ θύννος.

¹⁹ Diosc. i. 81,

λίβανος γεννᾶται μὲν ἐν Ἀραβίᾳ . . . πρωτεύει δὲ ὁ ἄρβρον . . . ὁ δὲ ἰνδικὸς ὑπόκιβρον.

²⁰ Ib.

i. 83, μάννα δὲ λιβάνου δόκιμος ἐστὶν ἡ λευκὴ καὶ καθαρὰ, ἔχονδρος.

rotundum et pingue uel subalbidum, accenditur odorem suauem copiose emittens, uires habet calefacientes multum et desiccantes, mediocriter cum modice stiptica qualitate.

Valeriana¹, amantilla, martura uel marturella, benedicta, feu idem. g. et angl. ualeriane.

Vapa² est uinum uile uel debile per euaporacionem debilitatum.

Varix³, hoc nomen competit duabus uenis in duobus locis positis, s. illeus uene que apparet in fronte media et illi apparet in poplite et inde dicitur uaricosus.

Vapirum⁴, unde carta fit Alexandrina, utilis est, cineres autem eius uulnera oris et totius corporis limpιδαντ.

Valdemonia⁵ uel **baldemonia** similis est silphio, [silphion] ita aloë crescit, radicibus utimur. g. et an. balde-moyne.

Varicula quedam herba est.

Van grossum habet stipitem, folia multa et oblonga.

Vetonica⁶ uel **betonica** idem. g. et an. Betoïne.

Vetonicon folia habet similia edere sex uel amplius, sed paulo maiora, sponsa super terram, et desuper alba angulosa et uiridia, cum uirgis duarum palmarum. Flos est illi uiridis et in uere maxime nascitur. Hasta eius uiridis est ut uix uideri possit. Nascitur locis aquosis. Folia eius, melle addito, ignem sacrum extinguunt et tumoribus omnibus medentur.

Veche⁷ quam equi comedunt. g.^o. uescēs⁸.

Viciola, angl. tintara⁹.

Vitera, ualeriana, amantilla idem.

Vellatrum¹⁰, elleborus albus idem. an. clofthounk¹¹.

Venti maior¹², anagalla, uel anagallum, simphitum, consolida maior idem. g. et an. counfirie.

¹ See ante, Amantilla.

² Sim. Jan. 'Vappa vinum vile quod perdidit vigorem, cujus vis evaporauit.' Bart. p. 42, 'Vappa est vinum vile debilitatum per euaporationem.'

³ Bart. p. 42, 'Varix est vena grossa quæ apparet in popliti, inde varicosus.'

⁴ Diosc. i. 115, πάνυρος . . . ἀφ' ἧς ὁ χάρτης κατασκευάζεται.

Betonica.

⁵ See ante, Baldemonia.

⁶ See ante, Vetonica.

⁷ App. 'Veche, i. vitreola quam equi comedunt.'

⁸ Bart. p. 43, 'Vescēs, i. fecches vel mouspese, orobus idem.'

⁹ See ante, Erbus and Orobus.

¹⁰ See ante, Erbus and Orobus.

¹¹ Sim. Jan. 'Veratrum est elleborus.'

¹² E. P. N. p. 1, 'Scelerata, his cluf-pung.'

Ib. p. 26, 'Batrachium, cluf-pung;' but that should probably be cluf-wyrt: see ib. pp. 1, 28. Gerarde, Supplement, 'Clouetongue, Ellebor. niger.'

Hence cloffing: see Halliwell's Dict. 'Cloffing, the plant hellebore.'

Thung seems to mean poison: cf. E. P. N. p. 20, 'Coxa, pung;' p. 30, 'Toxa, pung;' p. 15, 'Aconita, pung;' p. 27, 'Aconitum, pung.'

Wright's Vocabularies (ed. Wülcker), p. 451, 'Mandragina, pung.'

¹² See ante, Consolida maior, and App. Venti maior.

Venti media¹, bugla idem. g^o. et an. bugle.

Venti minor², consolida minor idem. an. Bonwrt, a. dayesegh.

Venter apis³, millefolium, centifolium, supercilium ueneris idem. an. nosebledles.

Ierobotonon⁴, bona herba ueneris idem. g. uerueyne, an. flegheurt. Eius succus cum lacte temperatus interficit mures.

Vermicularis maior⁵, tetroseliō idem. g. tatesoriz⁶, ang. andrede uel musedode⁷.

Vermicularis minor⁸ similis est ei, crassula minor idem. Est eiusdem uirtutis cuius umbilicus ueneris.

Verrucaria⁹, anabulla, titimallus idem. g. ueroeyne, an. wertewrt.

Vertebrum¹⁰, i. os rotundum anche, dictum a uertendo, et uertitur in osse concauo.

Vertebellum¹¹ est instrumentum carpentariorum, s. terebellum, et simili instrumento utuntur in quibusdam operibus suis sirurgici.

Vitriola¹², uaccinium, uiola idem. g. uiolette, an. heselwr[t].

Viticella¹³, brionia, t[c]ana idem; radice utimur. an. wildenep.

Vicetoxicus¹⁴ folia habet integra parum oblonga, et est [herba] et ualet contra toxicum, dicitur autem toxicum quodlibet forte uenenum.

Vitriolum¹⁵, attramentum, calcantum

¹ See ante, Bugla, and App. Venti media. minor.

² See ante, Consolida minor, and App. Venti minor. ³ See ante, Millefolium maius and Miriofillos. The gloss *uenter apis* belongs to *melissophyllum* rather than to *millefolium*, and may have arisen out of some confusion of *apiastrum*. See Diosc. iii. 108, 'Ρωμαίου ἀμιάστρον. See App. Milisophali.

⁴ Sim. Jan. 'Verminalia que grece gierobotanum dicitur.' See ante, Gerabotonum and Bana herba ueneris. Renzi, Coll. Salernit. iii. 320, 'Verbena, verebona, herba veneris, ierabotonon vel pistereon idem.' From which it would appear that *herba veneris* is the correct name, but that *bona herba veneris* has arisen from a corruption of *verbena*.

⁵ See ante, Crassula minor, for which *tetroseliō* may possibly be a corruption. See also App. Vermicularis maior.

⁶ Read *tête-de-souris*.

⁷ *Musedode* will consequently be *mouse-head*.

⁸ Bart. p. 42, 'Vermicularis, i. crassula minor, ejusdem virtutis est cum umbilico ueneris.'

⁹ Bart. p. 43, 'Verucaria, i. solsequium.' See ante, Anabulla minor.

¹⁰ Bart. p. 43, 'Vertebrum est os rotundum hanchæ, et dicitur a vertendo quia vertitur in osse concauo.'

¹¹ See ante, Dianicalabon. Bart. p. 43, 'Vertebellum instrumentum est carpentariorum i. terebellum et simili instrumento in quibusdam operibus utuntur cyrurgici.'

¹² Gerarde, p. 852, 'The Violet is called in Greeke ἴον . . . (which some think to be derived from Io), and thereupon it is thought that the Latines also called it *Viola*, as though they should say *Vitula*, by blotting out the letter *t*. *Servius* reporteth, that for the same cause the Latines also name it *Vaccinium*, alledging the place of Virgil in his *Bucolics*; *Alba ligustra cadunt, vaccinia nigra leguntur*.'

¹³ See ante, Brionia.

¹⁴ Sim. Jan. 'Vincetoxicum quod antifarmacum dicitur, planta que multa juxta elleborum nigrum invenitur quare putatur sibi contraria.' Bart. p. 43, 'Vicetoxicon herba est quæ ualet contra toxicum, dicitur autem toxicum omne forte venenum.'

See ante, Anthora.

¹⁵ See ante, Attramentum.

idem
 quedam uena terre, g^o.
 minere.

[**Vitis**] **communis** folia et capreoli in
 cathaplasmiss imposita [dolorem]
 mitigat capitis.

.¹, g^o. uer . . de grece,
 arzelzarus idem.
 sunt genera, unum habet
 acima² ceperint ynantinum
 genus acinias minutas
 habet et parum maturas et nigras,
 uirtus est ei stiptica et similis foliis
 et capriolis, uitis communis uel
 usualis, uitis alba.

Vini³ multa sunt genera, et de om-
 nibus generibus quere in Dyas-
 corides.

Vinacia trita cum sale et imposita
 tumores et duricias mamillarum
 soluunt.

Utirum⁴ ualet ad scabiem.

Viola⁵ tres species habet et omnium
 folia aquose et subfrigide sub-
 stancie sunt; purpurea per se et

cum alphita impositus ut catha-
 plasma inflacionem mitigant. Est
 ex hiis alia alba, alia pur-
 purea, tertia aurosa, sed omnes
 acute et uiscide relaxant, et urinam
 prouocant; aliquando uero semen
 illarum expellit partum feminarum
 et lubricos occidit.

Vitrearia⁶, paritaria idem. g. et an.
 paritarie.

Violaria habet florem aurosum. an.
 walfair⁷.

Viola⁸ est est flos uiolarie.

Virga pastoris⁹, lupi pecten idem,
 assimilatur cardoni fullonum, angl.
 wildetesel¹⁰.

Viscidum¹¹, i. anio

Viscago¹², philipp[endula] idem; folia
 habet similia carui, ualet contra
 lapidem.

[**Visci**¹³] multa sunt enim
 uiscus piri arboris, pomi et querci
 et aliarum arborum multarum
 specierum, sed quando uiscus
 simpliciter ponitur pro uisco quer-

¹ Supply *uiride eris*. See ante, Argelzarus. ² See ante, Acimum. ³ See Diosc. v. 7 sqq.
⁴ Sim. Jan. 'Vutiron grece butirum.' ⁵ Ib. 'Viola Dya. tres species habet, &c.' ⁶ Ib.
 'Vitrago ab Oribasio . . . vocatur paritaria quæ vitriola dicitur, herba vitri ab Avi.' See ante,
 Paritaria. ⁷ Our wall-flower. Gerarde, p. 457, 'The wall-floure is called . . . in Latine *Viola*
lutea . . . in English, wall-Gillofloure, wall-floure, &c.' ⁸ Bart. p. 43, '*Viola* est herba quæ
 dicitur violaria.' ⁹ Ib. '*Virga pastoris*, i. carduus agrestis, herba est quæ multum assimilatur
 carduo fullonum, an. wilde tasel.' App. '*Virga pastoris*, i. lupi pect[en].' ¹⁰ E. P. N. p. 47,
 '*Virga pastoris*, wilde tesel.' ¹¹ Renzi, Coll. Salemit. iii. 320, '*Viscidum*, i. amarum.' Sim.
 Jan. '*Viscidum* grece mordicativum, pungens linguam, acuti saporis.' ¹² The real name
 should be *vesicago* or *vesicaria*. See ante, Filipendula. ¹³ Bart. p. 43, '*Viscus*, hujus multa sunt
 genera. Est enim viscus piri arboris, &c.' This definition is given also by Vincent of Beauvais,
 ix. (x.) 154. For the bearing of such passages, see ante, Titimallis.

cino intelligitur. g^o. wy de chene¹,
a. mistel².

Est et alius uiscus quo aves
capiuntur qui de omni uisco per
decoctionem potest fieri. g. et an.
glyu³.

Volubilis⁴, corrigiola idem, arbores
paruas et herbas ligat. gall. . . .
. . . ole, angl. berebinde.
. . . lupi⁵, stringnum, solatrum,
. balum, morella [idem].
g. morelle, [an. nith]theschode.
. uiridis matura
.

matura collecta et sole siccata . . .
.
. doleis seruatur eust . . .
. ⁶albugo
. g^o. glaiol⁷, an. l
. le

Uranon⁸, i. celest eunde dicitur urania

.
Usifuc⁹ fit teste [s]ulph
potest elici sulphur uiuum et mul-
tum ass
sit urita, i. ueretrum¹⁰
.

Uzifur¹¹ uel **uzifar**, [c]inabrium, nomen
est

Uulgago¹², asarabaccara, baccara, ga-
riafla, idem.

Uulgago¹³ est crassities quedam que
scatet a terra dicitur
uulgo stella que cecidit.

Uulua¹⁴ nomen est fructus et morbi.

Umbilicus ueneris¹⁵ colitidone
imcella, cimbalaria idem. an.
penewert.

Ungula caballina aquatica¹⁶ alba
medicinalis est et habet florem ad
modum lilii crescentis in aquis

¹ MS. Sloane 282, '*Viscus quercinus*, wilde keyn, or mystelon of oke.' Where *wilde keyn* must be for *wy de chene* (guî de chène).

² Gerarde, p. 1351, 'in English, Missel and Misseltoe.' E. P. N. p. 16, '*Viscarago*, mistiltan;' ib. p. 7, '*Ocimus*, þ is mistel;' ib. p. 31, '*Ocimum*, mistel.'

³ Glue. ⁴ Bart. p. 43, '*Volubilis*, corrigiola idem.' ⁵ Ib. '*Uua lupina*, solatrum idem, morella idem.' Sim. Jan. '*Uua vulpis* apud arabes vocatur solatrum sed in libris antiquis de greco vocatur uua lupina ut Alex. ca. de cephalæ.' See App. Uua lupina. See ante, Morella.

⁶ Celsus, v. 28, '*Vitiligo* . . . ejus tres species sunt . . . ἄλφος . . . μέλας . . . λεύκη.' ⁷ See ante, Gladiolus. ⁸ Bart. p. 43, '*Uranicum collyrium*, i. celeste collyrium.' κολλούριον τὸ οὐράνιον, Alex. Trall. (ed. Puschmann) ii. 35.

⁹ Matth. Silv. c. dcc, '*Uzifar* teste Avicenna fit de sulfure vivo per combustionem, exinde potest eligi sulfur vivum, et multum simulatur sinopide, nisi quia est durius.' ¹⁰ Ib. '*Uritra*, id est, veretrum.' οὐρήθρα. ¹¹ Sim. Jan. '*Uzifar* sive *uzufur* quodcumque dicas corruptum est nam ara. zegifur dicitur et est cinabrium.' Bart. p. 43, '*Uzifur*, i. vermilion.' See App. Unfar.

¹² See ante, Asarabaccara. ¹³ Read *uligo*. Bart. p. 43, '*Uligo*, i. grassities quedam quæ scatet a terra quæ vulgariter dicitur stella quæ cecidit.' See Prompt. Parv. lxx. note b, and p. 474, note: where it is identified with *Tremella Nostoc*.

¹⁴ Sim. Jan. '*Ulua*, alga palustris.'

¹⁵ See ante, Cimbalaria. ¹⁶ See ante, Nenuphar.

cuius flos uocatur nenuphar, et ualeat in febribus acutis. an. ed-dokk¹.

Ungula caballina² uestris uel siluestris idem, radice utimur. g^o. ungle de chi . al³, an. colecreye⁴ uel feldhoue⁵.

Unctuosa⁶ folia habet parum oblonga et parua, fere ut bugla. g^o. u. . . relle⁷, an. selhele uel smerwrt.

Urticia⁸ similis est urtice maure sed minor. a. Dedenetole.

Urtica greca⁹ menstrua prouocat et lapidem frangit. an. crekische-netche¹⁰.

Xantos¹¹, i. rubeum. Inde **ypoxantos zimatou**, i. cortex celsi.

Xelanum, i. assenabulum.

Xilocimianum¹² usui simile cinnamomo sed grossius et longius et quodammodo linosum et brumosum, sed uires et odores fert inferius, fere tamen ad eadem sumitur et eadem prestat.

Xilobalsamum¹³, i. lignum balsami. Xilobalsamum utile est recens et tenerum et coloratum et oculis plenum spirans opob . . . odorem cum frangitur, semen frangatur talem emittit gam habet longam et rufam. stans ydrocolliriis es oculorum purgat. igdiores matricis mitigat. didat.

.¹⁴ fagasmon¹⁵

¹ That is *water-dock*. E. P. N. p. 16, '*Nimphaea*, ea-docca.' Bart. p. 28, '*Lilium aquaticum*, an. edocke: flos ejus nenufar.'

² Bart. p. 43, '*Ungula caballina* est duplex videlicet terrestres quæ confert ptisicis et ethicis, et aquatica cujus flos dicitur nenufar.'

³ Cotgrave, '*Ongle cabaline*, . . . the hearbe Horse-hoofe, Colts-foot, Fole-foot, Bull-foot.'

⁴ E. P. N. p. 16, '*Caballopodia*, vel *ungula caballi*, colt-græig.'

⁵ See ante, *Pes pulli*.

⁶ Bart. p. 43, '*Unctuosa*, selfhele.'

⁷ Cotgrave, '*Oingtereule*, Selfe-heale, Hooke-heale, Sicklewort, Brunell, Prunell, Carpenters hearbe.' *Self-hele* is used in Bart. to gloss *Armoniac* (p. 11), *Betonica major* (p. 13), *Oxyndrele* (p. 33), and *Unctuosa* (p. 43). In Prof. Earle's lists we have E. P. N. p. 14, '*Crispa*, *Victoriola*, smering-wyrt;' and again, ib. p. 32, '*Viola*, simering-wyrt.' The names *victoriola* and *viola*, in this sense, are very puzzling. Perhaps they may have arisen from a corruption of *unctoriola* or *uncturella*, from which Cotgrave's *oingtereule* has been formed.

And this may also explain the form *oxyndrele*.

⁸ Sim. Jan. '*Urtica maura* apud aliquos herba ficaria alii vero scrophularia.'

Gerarde, p. 704, 'dead Nettle.'

⁹ MS. Sloane 282, '*Urtica greca*, rouge urteie, reed netel.'

Gerarde, p. 707, 'it is called in English, Romane Nettle, Greeke Nettle, male nettle.'

¹⁰ Here read *greekische-nettle*.

¹¹ *ξανθός*.

¹² *ξύλῳδες*.

¹³ Bart. p. 44, '*Xilobalsamum*, i. lignum balsami.'

Diosc. i. 18, τὸ δὲ ξύλον, ὃ καλεῖται ξυλοβάλαμον, δόκιμόν ἐστι τὸ πρόσφατον καὶ λεπτόκαρπον καὶ πυρρὸν. εὐῶδες, βραχὺ πνέον ὑποβαλάμον, κ. τ. λ.

¹⁴ Supply *ξιφίον*, Diosc. iv. 20.

¹⁵ Ib. φάσγανον.

..... latini g
 ridi

 purpureus. Radices¹ sunt illi due
 paruule et rotunde, i. super alteram
 posita ut bulbi minoris, altera uero
 inferior subtus tenuis est et super
 grossior. Nascitur locis cultis;
 medicaminibus mixta et super-
 posita menstruis imperat, cum
 uino bibita uentrem mollit uel
 stimulat.

Exilo cataracta², i. fructus quasi lig-
 num cornutum uel scriptum, qui
 etiam dicitur uaginella uel sili-
 qua.

Exilon³ uel **exilos**, id est lignum.
 Inde **xilocassia**⁴, id est lignum
 aloes.

Xilum⁵ uel **exilo**, i. acetum.

Xinocerata⁶, id est cornua.

Xilomirta⁷, i. lignum mirre.

Xilia⁸, i. cassia.

Xia⁹, i. senicion.

Xierda¹⁰, i. cornix.

Xirio¹¹, i. pultes ad plagam.

Xiria¹², i. unguentaria.

Xilenum¹³, i. apium.

Xisimbrium¹⁴, i. balsamita. an. hors-
 mynte.

Xiros¹⁵, i. porcus.

Xiridia¹⁶, i. gladiolus.

Xistilla¹⁷, i. scilla.

Xp̄ma¹⁸ habet folia rotunda aliquantu-
 lum spissa, unum stipitem habet et
 paruuli rami exeuntes.

Yamis¹⁹, i. medicus. Inde **arciates**²⁰,
 i. princeps medicorum.

Yatrophalus, i. medens capiti.

Yalon²¹, i. uitrum. Inde **yalodes**²²,
 i. uitrei humores.

Yatrolabro²³, i. uertibula, i. forceps
 medicinalis, **yatron** enim medici-
 nale interpretatur, **labros** forceps.

Yancior, i. aquosus sanguis.

¹ Diosc. iv. 20, *ρίζας β'. τὴν μὲν μίαν ἐπὶ τῆς ἐτέρας καθημένην ὥσπερ βολβία μικρά, κ. τ. λ.*
² *ξυλοκεράτια*. App. 'Xylotaria, i. lignum cornutum, uel siliqua.' Renzi, Coll. Salernit. iii. 320,
 'Xilocaracta, id est lignum scriptum, &c.' ³ *ξύλον*. Bart. p. 43, 'Xilo interpretatur lignum,
 unde xilo aloes i. ligni aloes.' Sim. Jan. 'Xilo aloes grece lignum aloes.' ⁴ *ξυλοκασία*. Bart.
 p. 44, 'Xilocassia, i. cassia lignea.' ⁵ Possibly *ὀξέλαιον*. ⁶ Renzi, Coll. Salernit. iii. 320,
 'Xilocarota, id est cornua similia ligno.' See ante, Exilo cataracta. ⁷ App. 'Xylomyrrha, id est
 lignum myrrhæ.' ⁸ App. 'Xilia, i. cassia.' ⁹ App. 'Xia, i. senationes.' *σίον*, Diosc. ii. 153.
¹⁰ Matth. Silv. c. dcc, 'Xercula, i. cornix avis.' ¹¹ *ξήριον*, a powder for putting on wounds.
 Alex. Trall. (ed. Puschmann) ii. 49. ¹² App. 'Xixia, i. unguenta.' ¹³ App. 'Xilimon, i. apium.'
 Read *σέλινον*. ¹⁴ App. 'Xisymbrium, i. balsamita.' Read *σισύμβριον*. ¹⁵ *χοῖρος*. ¹⁶ Pro-
 bably *ξυρίς*, Diosc. iv. 22. ¹⁷ A corruption of *σπίλλα*. ¹⁸ Bart. p. 44, 'Xp̄sora sive
herba xp̄sori folia habet rotunda aliquantulum ut pisa.' Gerarde, p. 979, 'of Herbe Christopher.'
 See ante, Herba Christofori. ¹⁹ *ιατρός*. ²⁰ *ἀρχίατρος*. ²¹ *ύαλος*. ²² *ύαλοειδής*.
 Sim. Jan. 'Yalodes humores, Al. ca. de medicinis compositis.' ²³ See ante, Dianicalabon.
 Alex. Iatrosophista, lib. i. assionum, 'et iatrolabon i. vertibella, facile trahitur.'

Ydarades¹, i. aqua speciem habens.
Ydrogorus², aquosus garus, non bonus.
Yera³ interpretatur sacrum. Inde **yerapa**⁴, i. sacr a
 arum interpretatur, et **yeranoxeon**⁵ ut
 yatapteren⁶, i. sa
 et **yeralo**⁷ sermonem ualens, i. iuuans linguam paraliticam, et **yararoha**⁸, i. sacer principatus, et multa similia.
Yena⁹ genus est serpentis ut in Alexandro.
Yectidon¹⁰, i. carnea tunica oculi.
Yenlicontes uel **lyrontes**¹¹, i. senescentes.
Ydea¹², i. forma, **ceron**, i. rubeum. Inde **ydeototerion**, i. rubeum, et colirium **ydroceron**¹³ ut in Alexandro de oculis.
Ylex¹⁴ frutex est quasi genesta uel sauina sed mollior, albos facit flores.

Yleon¹⁵, i. diptongus, et significat reuolutionem intestinum.
Ymera¹⁶, interpretatur dies. Inde **febris effimera**¹⁷ que non durat nisi per unum diem.
Ymenon¹⁸, i. seipsum comedens. Inde **hec pisciomenus**¹⁹ uel **yeomenus**, et est appropriatum hoc uocabulum ad significandum cancrum qui loca quibus insidet comedit, i. estiomenus.
Ypericon²⁰, i. herba Sancti Johannis, scopula regia, fuga demonum, transcalamus, herba perforata idem. an. seint Joneswrt.
Ypericon femina similis est ypericon alii sed habet stipitem quadratum et album et latiora folia.
Yperison²¹, i. possibile.
Yppericum²² herba est colore subrufa, folia similia rute habens et florem tenuem flori uirole similem et semen nigrum, in for ortuli cum

¹ ὕδατῶδης. ² Sim. Jan. 'Ydrogorus. Allex. ca. de cura calide cinodoseos est aquosus garus.' ἰδρόγαρον. ³ ἱερά, in the sense of a nostrum or remedy. Renzi, Coll. Salernit. iii. 321, 'Yera interpretatur sacrum: inde yerapigra, id est sacrum amarum, pigra enim interpretatur amarum: et yeranoxon ut in Alexandro de epilepsia: et yerapteron, id est sacer senex: et yeralogodion, id est sacrum ad sermonem ualens: et yerarchia, id est sacer principatus, et multa similia.' See Bart. p. 44. ⁴ ἱερά πικρά, from being based on the aloe (πικρά). ⁵ ἱερά νόσος, the morbus sacer, or epilepsy. ⁶ Possibly ἱερὸν πρεσβύτερον. ⁷ Perhaps Memphitum yerologodion, cf. Renzi, Coll. Salernit. v. 40. ⁸ ἱεραρχία. ⁹ ὕαινα: Alex. Trall. (ed. Puschmann), ii. 47, χολὴν ὑαίνης. ¹⁰ Renzi, Coll. Salernit. iii. 321, 'Yenidon, id est tunica cornea oculi.' ¹¹ Possibly ἡριγέρωντος, senescentis. ¹² ἰδέα. ¹³ See ante, Ydrogorus. ¹⁴ See ante, Ilex. ¹⁵ Perhaps ἱλιγγος. ¹⁶ ἡμέρα. ¹⁷ πυρετὸς ἐφήμερος. ¹⁸ ἐσθιόμενος. ¹⁹ ἔρπης ἐσθιόμενος. Bart. p. 44, 'Yomenum interpretatur seipsum comedens, inde erpes yomenus, i. serpens seipsum comedens, erpes enim i. serpens, et est appropriatum hoc uocabulum ad designandum cancrum quia loca quibus insidet corrodit. Idem est estiomenus.' ²⁰ ὑπέρικον, Diosc. iii. 161. See ante, Herba Sancti Johannis. ²¹ Possibly ὑπαρχον. ²² Sim. Jan. 'Ypericon, Dya. herba est colore subrufa, &c.' Diosc. iii. 161, φύλλα ἔχει πηγάνῳ ὅμοια, κ. τ. λ.

odore resinali, uires habet acriter stringentes et mintuales.

Yreos¹, i. herba similis gladiolo, habens radicem odoriferam et florem inter album et citrinum, magis tamen album.

Yris² purpureum florem gerit, yreos album.

Yre³ **ulycera**, i. salix. Inde **dyayceos**⁴ uel **dyayteos**.

Yrimon⁵, i. capitis purgatiuum.

Yrima⁶, i. genus fermenti uel panis fermentatus.

Ydicelidos⁷, i. habens testiculos inflatos.

Ydriomus, proprium nomen trocisci.

. **dia** genus gumme est.

.⁸ sanitas interpretatur.

Opiata est.

.⁹, storax liquida.

.¹⁰ntum, urtica idem.

.¹¹lata est maior, habet florem rubeum, gall.

pimpre, ualet ad incisionem prius sanguis exeat, pympre, angl. marie goldwert, secundum quosdam, an. sikelwert uel chikemete.

Ypia minor¹², morsus galline idem, florem habet album. ^{ge.} moroune, ang. chykemete, uersus

Ypia galline morsus minor, ypia mors est.

Yris ylica¹³ folia habet silphio¹⁴ similia uel gladiolo sed maiora et uastiora et pinguiora, florem habet purpureum¹⁵ ad modum azurii, radicem habet odoriferum ut supra.

Yrixis¹⁶, i. uene incisio.

Yriana¹⁷, i. lambrusca.

Yssicia¹⁸ uel **yssicium** uulgaris gallico sulfia.

Yomeum¹⁹, interpretatur seipsum corrodens.

Ycorarea²⁰, i. flos agni casti.

Ydrocopion²¹, i. aquam deducens, purgans flemna.

¹ *ἵρις*, Diosc. i. 1.

² See ante, Acorus.

³ *ἰρέα*, Diosc. i. 135.

⁴ *διὰ ἰτεῶν*.

Cass. Felix (ed. Rose), c. 75, 'dia iteon emplastrum appones.'

⁵ *ἔρρινον*.

⁶ Apparently *εὐζυμα*. ⁷ *ὑδροκηλικός*. Sim. Jan. 'Hydrocelici vel ut grecus ydrokilis dicuntur qui aquam habent circa testiculos in oscum.'

⁸ Supply *Ygeia*, i. e. *ὑγεία*. See ante, Igia.

⁹ Supply *Ygia*. Bart. p. 39, 'Sigie, i. storacis liquidæ.'

¹⁰ Supply *Yerda*, acantum. See ante, Ozminim.

¹¹ Supply *Ypia maior*. Bart. p. 25, 'Ippia maior, i. pimpinella cum flore rubeo.'

¹² Bart. p. 25, 'Ippia minor, i. chickenmete.' Gerarde, p. 615, 'Chickweed or Chickenweed is called in Greeke ἀλσίνη . . . of some of the Antients it is called Hippiæ.' Ib. p. 617, 'The first and third is called *Morsus Gallinæ*, Hen's bit . . . in French, *Morsgelin* and *Morgeline*.' Cotgrave, 'Mourron, the hearbe called *Pimpernell*, some also tearme Chickweed so because of the resemblance that is betweene some kinds of Chickweed and Pimpernell.'

¹³ Diosc. i. 1, *ἵρις*, οἱ δὲ ἵρις ἄλλανρκή.

¹⁴ Read *κίρθιο*. *ξίφις*.

¹⁵ *κνανίζοντα*.

¹⁶ See ante, Rixis.

¹⁷ See ante, Inantis and Inanantium. ¹⁸ Sim. Jan. 'Ysicia, Allex. ca. de dieta dissintericorum, &c.' Alex. Trall. (ed. Puschmann), ii. 403, τὸν ἐξ αὐτῆς ἰσικὸν προσφέρεισθαι δεῖ. The Greek *ἰσικος* and *ἰσίκιον* seem to be late reproductions of the Lat. *isicium*, said to be derived from *inseco* (Macrobi. Sat. vii. 8).

¹⁹ See ante, Ymenum.

²⁰ See post, Zuccorarium.

²¹ *ὑδραγωγόν*.

Ydrozephalos¹, i. habentem aquam in capite.

Ydromis, i. suaui.

Ydor², i. aqua.

Ydro, i. uiridis.

Ydropiper³, quod latini piperastrum dicunt, nascitur locis humidis, cuius uirga est nodosa, in quibus nodis nascuntur folia mentastro similia sed maiora et molliora et albidiora, gustu acerima sicut piper. Semen eius cum foliis cathaplasmiss adhibita duricias et tumores cōporales spargit, liuores limpidat.

Ypocondrium⁴ uel hec **ypocondria** est teneritas que est sub costis.

Ypopias⁵, i. globus sanguinis ex percussione.

Yporea, i. supposicio.

Yposeta, id est cauda equina.

Ypopia, i. humor.

Ypopeya, i. liuor palpebrarum ut in Oribasio et dicitur ab **ypos** quod est sub et **ydros** quod est cola.

Ypoquistidos⁶, i. fungus qui nascitur ad pedem rose canine.

Ypogrossos⁷, frutex est mirte agresti similis, folia habens minuta, et comam spissam uel spinosam, cuius

folia [sunt] in summitatesicutlingua cum ramunc] folia, hanc⁸ perhibent multi collo ligat dolore

Yposelina⁹, i. fabaria.

Yposelinum¹⁰ quod alii apium agreste uocant, siue ut latini olixatrum, melius ortino et albidius. Radix est illi grossa et mollis, folia habens obrotunda et uiridia. Nascitur locis umbrosis et humidis. Cruda et cocta comeditur sicut apium; uirtus est illius seminis talis cum uino bibitum¹¹. Menstruis imperat, fragoribus acceptum medetur, et perunctum stranguriis utilis est.

Yponsis, i. effusio humorum extra pupillam densatorum.

Yppomaratrum¹², siue ut alii maratrum agrion, uel ut latini feniculum rusticum, radicem habet moderatam et semen ut caricios¹³, urinam mouens, atque lapidem in uesica frangens.

Ysopus¹⁴, g^e. et an. ysope. uersus

Ysopus est herba tumidis pulmonibus apta,

Ad pulmonis opus prestat medicamen ysopus.

¹ ὕδροκέφαλος. Sim. Jan. 'Ydrokephalos, grece dicunt habentes aquam in capite.'

² ὕδωρ.

³ Diosc. ii. 190, ὕδρoπέπερι φύεται μὲν μάλιστα παρὰ στασίμοις ὕδασι, κ. τ. λ.

⁴ ὑποχόνδριον.

⁵ ὑπόπιον. ⁶ See ante, Ipoquistidos.

⁷ Diosc. iv. 130, ὑπόγλωσσον θαμνίσκος ἐστὶ

μυρσίνη ἀγρία, κ. τ. λ.

⁸ Diosc. iv. 130, δοκεῖ δὲ ἡ κόμη περίαμμα εἶναι χρήσιμον κεφαλα-

γούσι.

⁹ MS. Sloane, 282, 'Yrosilia, fabaria, lemyk, fauerolle.' See ante, Iposmia.

¹⁰ Diosc. iii. 71, ἱπποσέλιον . . . οἱ δὲ ἀγριοσέλιον, κ. τ. λ.

¹¹ Ib. θερμαίνει δὲ τοὺς βρογόντας

πινόμενος.

¹² Ib. iii. 75, ἱππομάραθρον . . . οἱ δὲ μάραθρον ἀγριον . . . ῥωμαῖοι φαινίκουλουμ

ἐρράτικουμ . . .

¹³ φέρει δὲ σπέρμα κάχρυϊ ὅμοιον.

¹⁴ ὕσσωπος.

Ysopus cerotis¹ uel **ysopum cerotum** est succus lane succide per decoctionem extractus. Qualiter efficitur quere in Dyascorides.

Ysocheus², i. deo equalis.

Yu³, i. uiola sed **yui** et **yan**⁴, est uiride es.

Zaitaron⁵ uel **acaron**, i. psillium.

Zeo, **zes**⁶, i. ferueo, ferues. Inde **zema**⁷ siue **zoma** uel **zima**, id est feruescens, et **appozima**⁸, i. feruens decoccio, unde illud Alexandri⁹ in capitulo epatis, 'et apozima magis quam zima dabis,' i. magis deferuens quam feruens.

Zodoar¹⁰ radix est cuiusdam herbe, ualet contra dolorem stomachi et intestinorum. g^o. et an. zede-wale¹¹.

Zedar calide uirtutis est et uiscide, unde et lumbricos occidit, ructum facit et stomacho aptum est.

Zerna¹², derta¹³, serpigio, est intensa inpetigo sed serpigio est inueterata inpetigo.

Zirunga et hermodactilis idem.

Zipule¹⁴, i. crispelle uel crispule idem.

Zima, i. apostema factum de flemmate.

Zizannia¹⁵ lolium idem. g^o. Nele, an. kokel.

Zimum uel **zemis**¹⁶, i. fermentum, extenuatorium est et mediocriter calefacit.

Zilzizeleon¹⁷, i. zinziber. Radix est cuiusdam herbe. gall. et an. gingiure¹⁸.

Zinziber¹⁹ arbor est nascens in Arabia. Sunt autem eius radices minute et

¹ Bart. p. 44, 'Ysopum cerotum est succus lanæ succidæ per decoctionem extractus:' ib. p. 25. Diosc. ii. 84, οἶσυνπος δὲ λέγεται τὸ ἐκ τῶν οἶσυντηρῶν ἐρίων λίπος, κ. τ. λ. ² ισόθεος.

³ ἰον, Diosc. iv. 120. ⁴ ἰός. ⁵ Renzi, Coll. Salernit. iii. 322, 'Zacaron, vel aichiton, id est psillium.' Bart. p. 44, 'Zarchaton, i. psillium.' App. 'Zuccharum, i. psyllium.' ⁶ ζέω.

Bart. p. 44, 'Zeo, zes, i. ferueo, ferves, inde apozima i. fervens decoctio.' ⁷ ζέμα. ⁸ ἀπόζεμα.

⁹ See Alex. Trall. (ed. Puschmann) ii. 381, 383, ἀπὸ ζέματος. ¹⁰ Gerarde, p. 34, 'Zedoarie is also a root growing naturally in the woods of Malaver about Calecut and Cananor in the Indies. . . . These roots have a strong medicine-like smell and somewhat an ungrateful taste.' ib. 'Some call the long parts of these roots Zedoaria, and the round . . . Zerumbeth, and make them different, when as indeed they are but parts of the same root.' Macer, 'Adprime sumptum zedoar obstore venenis, &c.'

¹¹ Bart. p. 44, 'Zodoarium radix est, i. cetewale.' ¹² Sim. Jan. 'Zerna, Cassio fe. impetigines Greci lichenas vocant, latini vero zernas, &c.' Cassius Felix (ed. Rose), c. 11, 'Latini vulgo zernas appellant.' Compare the Spanish sarna.

¹³ See ante, Derta. ¹⁴ MS. Sloane 282, 'Zipule, crispule, oynnones.' Sim. Jan. 'Zipule, frictelle crispelle, panis frixus in oleo.'

¹⁵ ζιζάνιον. MS. Sloane 282, 'Zizannia, gith, cokkle.' Bart. p. 44, 'Zizannia, lolium idem, i. cokel.' See ante, Lolium.

¹⁶ ζύμη. App. 'Zomus, i. fermentum.'

¹⁷ MS. Sloane 282, 'Zinzilion, pentafilon, an^o. fyueleuedgras:' where zinzilion must be a corruption of quinquefolium.

¹⁸ Gerarde, p. 62, 'Ginger is called in Latine Zinziber . . . in French, Gigembre.'

¹⁹ Diosc. ii. 189, ζιγγίβερις ἴδιον ἐστὶ φυτὸν γεννώμενον ἐν τῇ Τρωαλο-δυνικῇ Ἀραβίᾳ, κ. τ. λ.

exalbide et leues et ueluti crinite, saporem [habentes gustum] suauem et similem piperi. Virtus autem est ei termantica et malagtica, caligines oculorum detergit, quamuis uires habet proprie tamen digestionem facit et corroborat et uentrem relaxat.

Zinzibe uel **zinzifa** modicum corpori cibum prestat, licet illi saporis nonnulla grā uel genera lenocinentur. Habet enim plura incomoda tandem uel acre cōquuntur, sitim accendunt uel commouent, stomachum purgant, difficillimum reddunt uentris officium.

Zirbus¹ est omentum ut in Oribasio, uel pinguedo que inferius adheret uentri.

Zirmon² nascitur in Monte Amanon, uirgas similes habet appio et ramulos plures et folia similia ei lat super terram sponsa, fortia et pingua et oculata, cum

uiscitudine. Color est mellinus. Sunt ei uirgas super capitella aneto similia, et semen obrotundum simile cauculo, nigrum et gustu uiscidum, uelud mirre habens odorem. Radix eius uiscida et odorifera, succum plurimum habens, et fauces mordens; uirtus est ei radici et semini et herbe calida. Cuius folia in sale condiuntur et uentrem stringunt. Radix eius uenenis occurrat.

Zodia uel **zodion**³ interpretatur animal.

Inde **circulus zodiacus**⁴ et **zodiaca uirtus**.

Zodoarium⁵ radix est.

Zuccorarium⁶ uel **succoraria** uel **succozaria**, i. agnus castus uel flos eius uel semen eius uel salix marina.

Zucara⁷, **zacara**, **zucarum** uel **zucarum** fit de canna mellis per decoctionem.

Explicium Synonima Herbarum⁸.

¹ Bart. p. 44, 'Zirbus, omentum idem.' MS. Sloane 282, 'Zirbus, grece, fatnesse.' ² Diosc. iii. 72, σμύρινον . . . γινώμενον πλείστον ἐν τῷ λεγόμενῳ Ἀμανῷ ὄρει, κ.τ.λ. ³ ζῳδιον. ⁴ κύκλος ζωδιακός. ⁵ Bart. p. 44, 'Zodoarium, radix est, i. cetewale.' See ante, Zodoar. ⁶ Ib. 'Zuccoraria, i. flos agni casti.' ⁷ Ib. 'Zuccaria, zuccare vel zucarum de canna mellis fit per decoctionem.'

Platearius, circ. Inst. 'Zuccara sic fit, canne ille in quibus crescit radicitus cum sunt mature earum summitates abscinduntur ad mensuram i. vel ii. palmarum, et statim infiguntur terre in specie graminis: reliquum incisum per frustula terunt in mola; et liquorem cum fustibus recipiunt in vasculis. et totum missum in caldarium cogunt: et videtur totum transire in spumam et haurientes ponunt in vasculis rotundis: et sic ponunt in angulis domorum: statimque cooperiunt palea: et superaspergunt aquam frigidam: et inde fortius ebullit, et quanto plus excoquitur et depuratur: sed tanto magis minuitur substantia: et magis dealbatur. Illud vero cui modicum aque aspergitur remanet citrinum: et illud valde calidius: unde neque in acutis debet dari, et dicitur zuccara mellita. In eodem curcello circa fundum quandoque tale est: superius uero album et laudabile.'

⁸ Renzi, Coll. Salernit. iii. 322, 'Explicit Alphita. Deo gratias.'

APPENDIX.

SYNONYMA¹.

Incipiunt Synonyma.

Artemisia, id est matricaria.

Acacia, i. succus prunellorum immaturo-
rum agrestium².

Acaneum orminum³, uel igridia, id est
urtica.

Alidiados⁴, i. laureolæ semen, et ejus co-
agidium⁵.

Aginilac⁶, uel melanthium, i. git.

Amarioca⁷, i. semen rapistri.

Acorus, i. gladius.

Adrasca⁸, i. elleborus albus.

Ambra⁹, i. sperma ceti.

Azarod¹⁰, i. sarcocolla.

Adragli¹¹, i. portulaca.

Antipharmacum, id est uinctoxi-
cum.

Alogalbra¹², id est gentiana.

Aumantis, id est succus maioranæ.

Argemonia, i. agrimonia.

Aspaltum, id est bitumen iudaicum.

Anagodam¹³, i. sumach.

Adarais¹⁴, i. caromarina.

Aronis, uel aron, i. yaros.

Anacardi¹⁵, i. fructus cuiusdam arboris in
India, quam imperiti pediculos ele-
phantium dicunt.

Anisum, i. cyminum dulce.

Alipta¹⁶ **confita**, i. mistura.

Antophali¹⁷, uel **auernati**, i. garyophylli
magni.

Angulus¹⁸, i. circulus.

Aracon, i. capillus ueneris.

Agarieus, i. fungus cuiusdam arboris.

Amylum, i. succus frumenti.

Amifructus, uel **acodiacosudos**, i. iuni-
perum.

¹ These synonyms accompany the Antidotarium Nicolai, and are reprinted from the edition of John Mesue (Ven. 1589; vol. ii. p. 238). They are known as the glosses of Petrus Paduanensis, Petrus de Apono or Abano. (See Rose, in Hermes, viii. 38.) ² Bart.

p. 9, '*Achacia*, i. succus prunellarum immaturarum.' ³ ἄκκος. ⁴ Bart. p. 9,

'*Alippiados*, i. radix lauriolæ.' ⁵ κόκκος Κνίδιος: cf. Bart. p. 16, '*Coconidium*, semen

laureolæ.' ⁶ Seld. p. 2, '*Acrimulatum vel agrimulatum*, melancium, gyth.' Matth. Silv.

c. xi, '*Acrimilacet*, i. git:' c. xxi, '*Agmulatum*, i. git.' ⁷ Matth. Silv. c. lvii, '*Armoriaca*, id

est semen rapeste.' ⁸ Bart. p. 9, '*Adarasta*, i. elleborus albus.' ⁹ Bart. p. 10, '*Ambra*,

sperma ceti ut quidam dicunt, sed procul dubio est gummi arboris.' ¹⁰ Matth. Silv. c. ix,

'*Acartos*, i. carocolla.' ¹¹ Bart. p. 10, '*Andrago*, portulaca.' ¹² Bart. p. 9, '*Allagallia*

i. gentiana.' ¹³ Seld. p. 10, '*Anogodan*, i. sumac.' ¹⁴ Seld. p. 2, '*Adarcis*, i. caro marina.'

¹⁵ Bart. p. 10, '*Anacardus* pediculus elephantis, vel fructus est arboris cujusdam.' ¹⁶ Seld. p. 4,

'*Alipta confita*, i. mixtura.' ¹⁷ Seld. p. 10, '*Anchofili vel anchofili*, gariofili magni idem.

¹⁸ Matth. Silv. c. xlvii, '*Angolus vel angulus*, i. citrulus.'

- Alisander**¹, uel olus apium, id est petroselin. mace.
Arnoglossa, uel centumneruia, i. plantago.
Anagalus, uel symphytum, consolida minor.
Aricalomi, aristol. lon.
Anthera, i. semen rose.
Assara, i. baccara, γ^p. vulgus.
Aurige similis herba venti minoris.
Abrotanum in est sepibus, cuius semine utimur.
Apium domesticum, semen eius, selinum, spina², et eius foliis utimur.
Apium raninum³.
Apium hemorrhoidarum⁴, simile est ranino.
Anisi quia habet guttas magnas foliis⁴.
Apium etiam est, q̄ dicitur apium risus.
Althea, bismalua, eiuscus, idem est.
Annæ utimur foliis, et radice.
Alegia⁵ basilica, basilicon, idem est, semine et foliis utimur.
Achantis, id est urtica pungenti utimur.
Ancusa alba facit spinas albas, nigra nigras.
Atriplex⁶, chrysolocana rinoli idem est, foliis et semine utimur.
Albus, i. ornus.
Archiotiden, i. baccæ iuniperi.
- Aturbaliorum** facit folia, ut sambucus, sed asperiora, et minora, cuius, radix si rumpatur, sanguinem cum lacte reddit.
Acuceide similis est cicuta in foliis, et facit spinas.
Amphimerina⁷ similis est lilio quando primo crescit et habet hastam.
Alfita⁸, i. confita muscata.
Ameos, ammi, cymine, pe peridium, idem est.
Assa, i. assa fetida.
Antimasis⁹, i. fumositas.
Atticum mel, i. album mel.
Alasa¹⁰, siue abluta, i. galla.
Accis¹¹, i. ebulus.
Aneum, i. vinum album, uel acetum.
Acopum¹², i. sine labore.
Apoforesis¹³, i. tarda detractio sanguinis cum interpōne.
Agocanobin¹⁴, i. cantabrum.
Aidoli¹⁵, i. fuligo.
Arsenicum, i. auripigmentum.
Ameos, id est vmurcula, uel redi domum.
Aspaltum¹⁶, id est genestellæ radix.
Aliephos¹⁷, i. pæonia.
Althæa¹⁸, i. euiscus.
Adiantus, i. herba capillaris uel abosopia.
Asaer, i. centineruia.
Afrodis uini, id est acorus, uel gladiolus.

¹ Seld. p. 5, 'Alexander vel olixatrum, i. petroselinum macedonicum:' i. e. olus atrum. ² σελίνου σπέρμα: cf. Seld. p. 11, 'Apium domesticum sive ortolanum cujus semen selinum sperma dicitur.'

³ Seld. p. 11, 'Apium ranarum sive apium rampum.' ⁴ Cf. Seld. p. 11, 'Apium emoroidarum, pes corvi idem, habet folia undique ossa et tres guttas magnas in foliis.'

⁵ Matth. Silv. c. xxvi, 'Alfelengia, i. basilicon.' ⁶ Seld. p. 16, 'Atriplex agrestis, crissolocanna idem.'

⁷ Probably ἐφήμερον. Matth. Silv. c. xxxix, 'Amphemerina, i. lillialis et est alguescen.' ⁸ See Alipta. ⁹ ἀναθυμίασις: see Seld. p. 10, 'Anathumatis, i. delacio fumi stomachi sursum ad capud.'

¹⁰ Seld. p. 4, 'Alapsa quandoque est galla, quandoque alluta.' Matth. Silv. c. xxvi, 'Alapsa, i. galla.' ib. 'Alessa, id est galla.'

¹¹ ἀκτῆ. ¹² ἄκοπον, see Seld. p. 1, Acopum.

¹³ ἀποφόρησις. ¹⁴ Matth. Silv. c. xlvi, 'Anocazna, i. cantabrum.' ¹⁵ αἰθάλη, cf. Matth.

Silv. c. xi, 'Aclodi, i. fuligo.' ¹⁶ Perhaps ἀσπάλαθος. ¹⁷ Matth. Silv. c. xxviii, 'Aliefos

vel alietifos, id est peonia.' See post, Aglofortes. ¹⁸ ἀλθαία or ἀλκία. Eviscus is hibiscus.

Asepiea¹, i. draguntea.
Acitus, i. lappatium.
Alocis, i. genestella.
Amomei², i. papaver agreste.
Ampella leuca³, i. bryonia, uel cucurbita agrestis.
Atripeleos leschi³, id est bryonia, uel uitis alba.
Argiltres⁴, i. mercurialis.
Anderginaus, i. cappara.
Anagius, i. portulaca.
Atrafax⁵, i. atriplex.
Aizona⁶, i. semperuiua.
Apidia, i. para.
Alfita⁷, id est farina hordei immaturi.
Antierocus⁸, i. flos albutii, uel flos gruci.
Armoracia⁹, i. rapistrum.
Alo¹⁰, i. sal.
Autinus id est, chamemelum uel baccara.
Aoniton, id est barba [*in marg.* herba] leporalis, uel lupatia.
Alpiu, i. rosmarinus.
Amolachu, id est genus mali grana.
Alzaru, i. vulgagia.
Altercus¹¹, i. iusquiamus.

Albestus¹², i. calx uiua.
Alosacritus¹³, i. flos salis, uel adarces græce.
Acanthis egyptias¹⁴, i. semen urticae.
Abdios¹⁵, uel tigus, id est barba Iouis.
Ampeloleucis¹⁶, id est uitis alba agrestis.
Agrospermon¹⁷, i. semen salicis.
Agallis, i. solium, uel zinia.
Acaru, i. piper apium¹⁸.
Aglofortes¹⁹, i. pæonia.
Auantu²⁰, i. testa ouorum, unde pulli excluduntur.
Amaracus, i. maiorana.
Alicacabon²¹, i. fiscelina.
Agnus, uel agnus castus, i. semen salis²².
Agaricus, i. fungus albus cuiusdam arboris.
Acacia, i. eruca succus.
Agalasis²³, uel agalosis, id est semen urticae.
Agatis lenticiis²⁴, id est bryonia.
Alosoretus²⁵, id est flos salis montani.
Aron, id est senatores²⁶, uel similis se.
Aurupigmentarium, i. gentiana.
Aritrixauel, i. arista.

¹ Asclepiea, see post Draguntea. ² Seld. p. 10, 'Anomon papaver idem.' ³ ἀμπελολεύκη or ἄμπελος λευκή. ⁴ Matth. Silv. c. lvi, 'Argilites, i. mercurialis.' ⁵ ἀτράφαξ, Diosc. ii. 145. ⁶ αἰζώων. ⁷ Seld. p. 7, 'Alphita, farina ordei idem, vel secundum alium succus ordei quum adhuc virescunt.' ⁸ Seld. p. 10, 'Antierocus est cardo habens flores similes croco.' ⁹ Seld. p. 8, 'Amoracea, rapistrum.' ¹⁰ ἄλς. ¹¹ Altercum, hyoscyamus. Plin. xxv. 4. ¹² Seld. p. 7, 'Albesten uel albestum indeclinabile, i. calix viva.' ἄβεστος, unslaked lime, Diosc. v. 132. Matth. Silv. c. xxvi, 'Albestum, i. calx viva, non [ex]extincta.' ¹³ Seld. p. 5, 'Alexantes, flos salis idem:' i. e. ἁλὸς ἄνθος. For ἁδάρκης see Diosc. v. 136. ¹⁴ See Seld. p. 1, 'Acantus.' ¹⁵ Matth. Silv. c. iii, 'Abethios, i. barba iouis,' and 'Abdios sive tigris, i. barba iouis:' id. c. vi, 'Abthios, i. barba iouis.' ¹⁶ See ante Ampella leuca. ¹⁷ ἄγρον σπέρμα, see post Agnus. ¹⁸ See post. Piperapum. ¹⁹ ἀγλαοφῶτις. Matth. Silv. c. xxi, 'Aglofores, i. peonia.' ²⁰ Matth. Silv. c. xxxix, 'Amiantum annara, i. teste ouorum quibus pulli excluduntur in nidum.' ²¹ ἀλικάκαβον, cf. Diosc. iv. 72, so that fiscelina may represent φινσάλλης, or φινσάλλιδα. See Matth. Silv. c. xxviii, 'Alicacabon, i. fisalida.' ²² I. e. salicis, see ante Agrospermon. ²³ ἀκαλήφης. Cf. E. P. N. p. 63, 'Hic anagalidos, netylle-sede.' ²⁴ Probably λευκή, cf. ante Ampella leuca. ²⁵ See ante, Alosacritus. Matth. Silv. c. xxix, 'Alisonius id est sal costus de monte.' ²⁶ Perhaps some confusion of Serpentaria or Satyrion.

Amurea, i. fæx olei.
Alipolus¹ uel allipoclus, id est chamelea.
Achalephe², id est urtica.
Abstingalas, uel **astragalos**³, id est pes porcinus.
Alumen rotundum, i. unde mulieres tingunt.
Amesate⁴ ebtilus.
Anachemon, uel **anamon**, id est medicamen album.
Ascella, i. agrimonia, uel sarcogriion [*in marg.* pastinaca] **stephilon**⁵, i. pinaca agrestis.
Amel, i. grana solis.
Anagelicum⁶, i. symphytum.
Androgmos, i. interphea.
Agus, uel **actis**, i. lenticula.
Amantus, i. saxifragia.
Altionum⁷, i. syriaca.
Altioneus⁸, i. uespertilo auis.
Afrozarmis, i. rumices.
Aleoruibis⁹, i. caules.
Asfalal¹⁰, i. cæpula.
Ampelos melanis, i. uitis nigra agrestis.
Aalcosolimi, i. ceriander.
Alipti, i. rapa.
Afugilla¹¹, i. radices.

Alcarad, i. porrus.
Alelica, **aleca**¹², et **bdella**, id est sanguisuga.
Amiatos, i. alumen sciscum.
Arcella, i. agrimonia.
Absecalium, i. absinthium.
Aneusa¹³, i. lacca.
Aglogallice¹⁴, i. gentiana.
Asecublum¹⁵, i. saturegia.
Andarane, i. sal lucidum.
Arantili, id est semen uiuæ¹⁶, uel arilli.
Alfur, i. faba.
Apoquinatus¹⁷, id est sorbido de niue.
Arcimonii¹⁸, i. malus trianeus.
Apozumatus¹⁹, id est capreolus uitis.

Been²⁰ rub radix quæ in India inuenitur.
Been album in ægypto reperitur.
Bacee lauri, uel **daphnococci**²¹ idem est.
Bratheos²², i. sebitia.
Burit²³, herba fullonum, saponaria idem est.
Balaustia²⁴, fructus cuiusdam arboris, quæ oritur ad modum mali granati, quem imperiti caduca mali granati dicunt.
Baucia, id est pastinaca domestica.

¹ Matth. Silv. c. xxix, '*Alipodus*, id est camelea:' ib. '*Alipiados*, camelea.' ² ἀκαλήφη.
³ ἀστράγαλος ὕος, Diosc. ii. 72. ⁴ χαμαιάκτη, ebulus: see ante, Accis: and E. P. N. p. 27, '*Camesete*, ellen-wyrt.' ⁵ σταφυλῖνος ἄγιος, Diosc. iii. 52. Matth. Silv. c. xxii, '*Agriontaphilon*, i. pastinaca sylvestris.' ⁶ Seld. p. 9, '*Anagalicum*, *anagalla*, *anagallum*, *sinphitum*, *consolida maior* idem.' ⁷ Matth. Silv. c. xxvi, '*Alciomion*, i. siricon.' ⁸ Matth. Silv. c. xxvi, '*Alcionetus*, i. uespertilio avis.' ⁹ Matth. Silv. c. xxvi, '*Aleorombos*, i. caulis.' ¹⁰ Matth. Silv. c. xxvi, '*Alfasal*, i. cepe.' ¹¹ Matth. Silv. c. xx, '*Affungi* vel *affugilla*, id est raphanus:' cf. also c. lxiv, '*Assugilla*.' ¹² Matth. Silv. c. xxvi, '*Alac*, i. sanguisuga:' ib. '*Aleca*, i. sanguisuga:' ib. '*Aletha*, i. sanguisuga:' ib. '*Alelica*, i. sanguisuga.' ¹³ Matth. Silv. c. xlvi. ¹⁴ See ante Alogalbra. ¹⁵ Matth. Silv. c. lxiii, '*Asenabium*, saturea.' ¹⁶ I. e. uivæ; cf. Bart. p. 11, '*Arilli*, i. grana uvarum.' ¹⁷ Matth. Silv. c. li, '*Apoquinatus*, i. sordidem intus de naui vel rasura partis exterioris.' ἀπόχυμα. ¹⁸ Matth. Silv. c. lv, '*Archimon*, id est malum terraneum:' ib. lix, '*Arthemita* vel *arhemon*, id est ciclamen.' ¹⁹ Probably ὑποκιστίς. ²⁰ Seld. p. 21, '*Been* est album et aliud rubeum.' ²¹ κοκκόδαφνον. Seld. p. 19, '*Bacee lauri*, dampnococci idem.' ²² Bart. p. 13, '*Brateos* vel *Bracteos*, i. savina.' Seld. p. 26, '*Bracteos*, i. savina.' ²³ Seld. p. 23, '*Borax* vel *borith*, herba fullonum, saponaria idem.' ²⁴ Bart. p. 12; Seld. p. 19, '*Balaustia*, i. flos caducus mali granati.'

Basiliscus, serpentaria, dragum¹, uel hortulana.

Baurach², i. salo.

Btea, uel colomanina idem est.

Bulbus³, i. cēpa marina.

Balsamita, i. sisymbrium hortentse.

Buglossa, i. lingua bouina.

Baccæ hederæ⁴, uel carpocisci, i. fructus ejusdem.

Brasica⁵, i. caulis non transplantatus.

Bryonia, id est cucurbita agrestis.

Brancha ursina⁶, magna folia habet, et incisa, et valet apostemati.

Bulma⁷, i. testa bouis.

Balura⁸, farfara, ungula equina, idem est.

Bufagon⁹, i. faciens appetitum.

Basale¹⁰, i. cipola.

Basale¹⁰, i. cipola.

Barba Iouis¹¹, i. herba herculis, uel stēchados, uel benades.

Buadmes¹², i. marina. pia.

Badon¹³, rubus testinus, uel mora domestica.

Beneta, i. lingua canina.

Basasa¹⁴, uel bufasa, i. piganon, uel ruta.

Basilica¹⁵, id est regina, uel gentiana.

Butaminagion¹⁶, i. artemisia.

Balanus, i. galanga¹⁷, uel myrobalana.

Bui, i. saluia.

Benicon¹⁸, uel beticon, i. ungula caballina.

Beonia¹⁹ vel bitoniæ, i. albutii radices.

Brameæ vel bracha, uel brasia, id est seruicus [*in marg.* sentis] albē.

Brumus²⁰, i. auena.

Bombix, i. flos arboris lanæ similis.

Bisas²¹, id est emolia [*in marg.* cimolia], uel ruta agrestis.

Bulbus²² fisticus, uel ruffus, i. scilla.

Bulbus miconas, i. narcisus²³.

Bdellium, i. gummi quod in Arabia inuenitur.

Bontration²⁴, i. apium risius, scleracus.

¹ Bart. p. 18, '*Dragantea*, serpentaria, herba colubrina idem.' The last words seem to have been corrupted into *uel hortulana*.

² Bart. p. 13, '*Baurath*, i. quodlibet genus salsedinis.'

³ Bart. p. 13, '*Bulbus* est cepa canina.' cf. Seld. p. 25, 'vel bulbus, i. cepula marina.'

⁴ Seld. p. 19, '*Baccæ edere*, carpocissi idem, fructus edere.'

⁵ Bart. p. 13, and Seld. p. 25.

⁶ Seld. p. 25, '*Branca ursina* stipitem habet ut olus, folia magna et incisa.'

⁷ Seld. p. 25,

'*Bulmago*, resta bouis.'

⁸ Probably Bardana. Seld. p. 21, '*Bardana*, farfara, ungula equina

uel ungula caballina idem.'

⁹ Seld. p. 25, '*Butacon*, i. corroborativum stomachi.' *Βουφάγων*.

¹⁰ Matth. Silv. c. lxxx, '*Basal*, ara. gre. *bulbus*, lati. vero *cepe*.'

¹¹ Matth. Silv. c. lxxix,

'*Barba iouis herba herculis vel homades*, i. stichados citrinum.' ib. c. ciii, '*Bonades*, i. barba iouis.'

¹² Matth. Silv. c. cxi, '*Bumodes*, i. pix marina, et est pix navalis.' ib. '*Bumodes*, id est marinus piscis.'

¹³ Bart. p. 12, '*Batus*, rubus ferens mora.' Seld. p. 18, '*Batorobus* (= *βάρος* rubus) ferens mora idem.' Matth. Silv. c. lxxxiv, '*Baton*, i. rubus testinus.' ib. '*Batum batus*, id est rubus ferens mora que bati dicuntur.'

¹⁴ Matth. Silv. c. c, '*Bisace vel bisasci*, id est ruta agrestis.'

¹⁵ Seld. p. 18, '*Basilicus vel basilica*, herba genciana, allogallica idem.' *Regina* seems to be a translation of *basilica* (βασιλική). Matth. Silv. c. lxxxiii, '*Basilica*, i. regia vel gentiana secundum quosdam.

¹⁶ Matth. Silv. c. cxv, '*Butalmagiron*, id est arthemisia.'

¹⁷ For *galanga* read *glans*: cf.

Seld. p. 18, '*Balanus*, i. glans, inde mirobalanus quasi glans vendibilis.'

¹⁸ βήχιον.

¹⁹ Matth. Silv. c. c, '*Bidema*, i. albutii radices.'

²⁰ βρόμος. Matth. Silv. c. cx, '*Bromis* vel bromus,

i. auena.'

²¹ Seld. p. 22, '*Bissona* respice in erimola' ib. p. 24, '*Bussaria* respice in erimela.'

²² Seld. p. 25, '*Bulbus silicicus vel rufus*, i. squilla.' *βολβός σκιλλικτός*.

²³ Bart. p. 13, '*Bulbus*

quando simpliciter pro radice narcisi ponitur.'

²⁴ Seld. p. 24, '*Botracion*, brutacia, herba

sclerata, apium risus idem.' Read *βατράχιον*.

Bupthalthmon, i. oculus bouis.
Berec, uel **beseon**¹, i. fæx cardi unde coagulatur lac.
Bonadrex, i. semen apii.
Biseone², i. pulegium.
Bibone, i. betonica.
Becion³, uel **bedon**, i. cassilago alba.
Bamiblla, uel **batostilla**⁴, i. cyma rubi.
Bulbus studius⁵, id est lupisii flos.

Crocus africanus, i. hortensis.
Cardonesa⁶, i. semen nasturcii.
Carpetatio⁷, i. flos nuris.
Cortex neræ⁸, id est cujusdam arboris similis ceraso, qui in Apulia nascitur, et fructus eius uocatur micum.
Colophonía⁹, i. pix græca.
Carpotarios¹⁰, id est semen ferulæ.
Chalcecaumenon¹¹, uel **casticum**, i. es ustum.
Cassia syringa¹², i. cassia fistu.
Carei pontici¹³, i. dauci.

Cassia absolute posita, id est lignea, uel xylocassia, rubea et sicca.
Cassamum¹⁴, malum terræ, panis porcinus.
Cynoglossa, id est lingua canina.
Cuscuta¹⁵, i. podagra lini.
Cicidon¹⁶, i. galla.
Cadon myristicon¹⁷, i. muscata.
Chalcanthum¹⁸, i. uitriolum.
Confica rubea¹⁹, id est styrax rubea.
Corcetium combustum, i. bix.
Calculi, i. cardamomi.
Caricæ²⁰, i. ficus sicca.
Carænum²¹, i. uinum coctum.
Cumella i. cameos.
Cedros libani, id est rosmarini.
Custos orei²², petendactylis, id est grana solis.
Chimolea²³, i. terra hispaniensis.
Dapellula²⁴, i. sanguinaria florem facit album.
Coriandrum agreste, flores facit purpureos.

¹ Matth. Silv. c. c. 'Bission, i. flos cardi, unde coagulatur.' ² Matth. Silv. c. c, 'Biliscione, i. pulegium.' ³ Βήχων: for cassilago read tussilago. Matth. Silv. c. lxxxviii, 'Becon, id est cassilago:' ib. c. xc, 'Beden vel bedon, id est cassilago alba.' ⁴ Matth. Silv. c. lxxxiv, 'Batofilla, i. cima rubi.' ⁵ Seld. p. 25, 'Bulbus scudius, i. flos lupini.' Matth. Silv. c. cxii, 'Bulbus studium, id est flos lupuli.' ⁶ Seld. p. 34, 'Cardamen, i. semen nasturcii.' ⁷ καρπὸς καρύων, flos nucis. ⁸ Seld. p. 124, 'Nera, i. arbor que fert cerasa nigra.' Matth. Silv. c. cccclxv, 'Nere, i. arbor cerasi silvestris: de cujus cortice sophisticatur cassia lignea.' ⁹ Bart. p. 16, 'Colofonia, pix greca idem.' ¹⁰ Seld. p. 31, 'Cacrei vel croceos vel cancreos vel carpocareos, semen ferule idem.' ¹¹ Bart. p. 14, 'Calcececaumenon, i. es ustum.' 'Calciton, idem.' ¹² Bart. p. 14, 'Cassia firenga, i. cassia fistula.' ¹³ Seld. p. 30, 'Cazei pontici, i. daucus creticus.' Matth. Silv. c. cxxxvii, 'Cardi pontici, id est dauci sylvestris.' ¹⁴ Seld. p. 39, 'Ciclamum, respice in ciclamen.' Matth. Silv. c. ccxiv, 'Casamus, id est ciclamen:' id. c. cxlii. ¹⁵ Bart. p. 17, 'Cuscute, i. podagra lini, dodere.' ¹⁶ κηκίς, κηκίδος, κηκίδιον. Bart. p. 21, 'Ficida, galla idem.' ¹⁷ Matth. Silv. c. cxxxviii, 'Careia miristica, i. nux muscata.' καρύων μυριστικόν. Bart. p. 32, 'Nux mirifica, nux muscata idem.' ¹⁸ Bart. p. 14, 'Calcantum, i. vitriolum.' ¹⁹ Bart. p. 17, 'Confita rubea, i. storax rubeus.' ²⁰ Seld. p. 32, 'Carica, i. ficus sicca.' ²¹ Seld. p. 30, 'Carenum, i. vinum coctum in medicinis.' Bart. p. 15, 'Carenum dicitur vinum coctum.' ²² Seld. p. 47, 'Custos orti, pendactilis, i. gira solis vel palma Christi idem.' Cf. Matth. Silv. c. cxliv, 'Cataputia dicitur granum regis, sponsa solis, eliotopia lactis, major vocatur arab. hernia vel catua vel chadia, vel pentadactilus, grec. vero cici vel cicei vel sisamum agrestis vel sise liciprion, lat. vero cataputia major vel custos orti vel girasolis.' ²³ κινωλία, ²⁴ Seld. p. 34, 'Capsellula, herba sanguinaria.'

Chamæleonta nigra¹, et cardus asini, et cardus maior, idem est, foliis utimur.
Chamæleonta alba², et cardus coagula, idem est, foliis utimur.
Centris³, i. consolida media habens testiculos similes enulæ campanæ, foliis et radice utimur.
Chamædryos⁴, i. quærcula minor.
Chamæpithyos⁵, i. quærcula maior.
Centaurea maior contingit⁶ folia iuxta stipitem.
Centaurea minor, febrifugi uel fel terre idem est, et tota herba utimur.
Camphorata domestica, i. ab rotanum.
Chamæmalum simile est corylæ sætidæ⁷, sed chamæmelum redolet, coryla fœtet.
Crassula maior, id est faba sylvestris⁸.
Crassula minor similis est ei; sed multo minor.
Capilus ueneris similis est polytrico, nisi quia facit ramosculos stipite, herba utimur.
Cacaparia⁹ similis est canapis foliis.
Chamætrais¹⁰, i. ebulus.
Cynoglossa, id est lingua canis triangularis diessequi, radice utimur.

Calamentum, i. nepita quidam dicunt, quod tria sunt genera, foliis utimur.
Cyminum æthyopicum¹¹ simile est ancucelæ, fo. et semine utimur.
Celsus¹², i. morus.
Catariorori¹³, id est rasura cornu ceruini.
Carei¹⁴, i. daucus creticus. semine utimur.
Chalcanthum¹⁵, uitreolum, tragacanthum idem est.
Calciteos¹⁶, i. squamma ferri.
Cicer erraticus¹⁷ similis est restę bouis in foliis, et facit crocum florem, et redolet, sed resta bouis non.
Crispula habet¹⁸.
Chelidonia¹⁹, i. herba petiginaria, uel glantia.
Carpobalsamum, id est semen balsami.
Castoreum, istipebi.
Cantabrum²⁰, i. furfur.
Castaneola, species est, in india oritur.
Cathitii, i. semen ferulæ.
Carotides²¹, i. capitales.
Ceston²², i. betonica.
Cinabreos²³, i. minimum.
Cyclaminos²⁴, i. orbicularis.
Colla²⁵, i. bleuta.

¹ Seld. p. 27, '*Camæleonta nigra*, cardus assimus, cardus varius, labrum veneris idem.'

² Seld. p. 27, '*Camæleonta alba*, cardus coagulatus, ixion idem.' ³ Seld. p. 44, '*Centrix*, respice in consolida media.' Matth. Silv. c. cli, '*Centris*, *centrix*, i. consolida minor vel media.'

⁴ χαμαίδρυς. ⁵ χαμαίπιτυς. ⁶ Conjunct: cf. Seld. p. 37, sub *Centaurea minor*.

⁷ Cotulæ foetidæ. ⁸ Or faba inversa, see Bart. p. 20. ⁹ Seld. p. 30, '*Canabaria* similis est in foliis canabo.'

¹⁰ χαμαίάκρη. Matth. Silv. c. cxxiv, '*Cameactis*, id est ebulus. *Actis*, id est sambucus, unde versus, Sambucus est actis, sed ebulus est cameactis.'

¹¹ Seld. p. 40, '*Cyminum æthyopicum* similis est acutelle in foliis.' ¹² Seld. p. 37, '*Celsus*, morus major idem.'

¹³ See post Cataricon. ¹⁴ See ante Carei pontici.

¹⁵ Seld. p. 32, '*Chalcantum*, dragantum, flosis, vitriolum idem.' ¹⁶ χαλκίτης, Diosc. v. 115.

¹⁷ Seld. p. 40, '*Cicer erraticus*, similis est reste bovi in foliis et facit florem croceum et redolet ut resta bovis.'

¹⁸ Seld. p. 41, '*Crispula* habet minuta folia et alta ut absinthium.'

¹⁹ Seld. p. 36, '*Celidonia*, i. herba petiginaria et glauca.'

²⁰ Seld. p. 33, '*Cantabrum*, i. furfur tritici.'

²¹ Matth. Silv. c. cxxxviii, '*Carotides*, i. venæ subtiles valde post aures, et dicuntur capillares.'

²² κέστρον. Seld. p. 36, '*Cestros vel cestrum vel cestronidum*, i. betonica.'

Matth. Silv. c. cli, '*Cestron*, *cestronales*, i. betonica.'

²³ κινναβάρεως, minium.

²⁴ κυκλάμινος: cf. E. P. N. p. 2, '*Orbicularis*, φ is slite.'

²⁵ κόλλα, gluten. Matth. Silv. c. clxxiv, '*Cola*, quid est, i. gluten.'

*Cecidos*¹, i. galla asiana.
*Cisiros*², i. pumex.
Cynocephalicon, id est caput canis.
*Custacimonia*³, i. pulvis de terra rufa.
*Carerico*⁴, i. lacca.
*Cocognidium*⁵ id est se. laureolæ.
Cassia, i. hederæ semen.
*Crominum*⁶, i. cæpa canina.
Capsitis, uel *camitis*⁷, id est ebidus.
*Crobnos loiacon*⁸, id est lilium album.
*Corillidon*⁹, i. cymbalaria.
*Eoriotia*¹⁰, i. pastinaca agrestis.
Confinice, i. betonia.
*Cutinum rostars*¹¹, id est caduca mali granati.
*Comitiale*¹², i. gentiana.
Cerolozola, i. chamædryos.
Cinocoron, i.
*Cinosbatus*¹³ id est rubus caninus.
*Codion*¹⁴, i. papaver agreste.
*Coronopos*¹⁵, id est mala cytonia.
*Croculus*¹⁶, i. stringinis.

*Codia*¹⁷, i. papaveris flos.
*Cephoreos*¹⁸, dens caballinus.
*Celsa*¹⁹, i. mora domestica.
*Colophonia*²⁰, i. resina frixa.
*Cirifolium*²¹, id est cardus syluaticus.
*Cariobasicon*²², i. auellana.
*Catrios*²³, id est rosmarinus, uel semen ferulæ.
Chrysocanthos, id est hederæ arborea.
*Camelo*²⁴, uel *chamelea*, i. cocognidium, uel
*Clabrum ueneris*²⁵ ulcire rubeum.
*Cucuriones*²⁶, id est ramindere uirides.
*Centron*²⁷, i. milium.
*Cyperum*²⁸, id est juncus triangulatus.
Coclia, i. papaveris capita.
*Cathinabotho*²⁹, id est metallum, uel cuprum.
*Castoreum*³⁰, i. testiculus boueris [bouis in marg.].
*Cinetis*³¹, uel *cimices elephantis*, i. anacardi.

¹ κηρίς, see ante Cecidon. Matth. Silv. c. clxi, 'Cicisa, galla asiana.' ² κίσπηρις.
³ See post, Cruta sineola. ⁴ Matth. Silv. c. clxvi, 'Cirarigo, i. lacca.' ⁵ κόκκος Κνίδιος.
Bart. p. 16, 'Coconidium, semen laureolæ.' ⁶ κρόμμυον. ⁷ χαμαιάκτης, ebulus. Bart.
p. 14, 'Cameattis, i. ebulus.' ⁸ κρίνον λευκόν. ⁹ E. P. N. p. 4, 'Cotiledon, ψ is Umbilicus ueneris.' id. p. 60, 'Hec valmaria, penegrysse.' Bart. p. 15, 'Cimbalaria, i. umbilicus veneris.'
¹⁰ Cariota. ¹¹ κύτινος ρόλας. Matth. Silv. c. cci, 'Cutinorastas, i. caducus flos mali punici.'
¹² Matth. Silv. c. clxxix, 'Comiciale, i. gentiana.' ¹³ κυνόςβατος. ¹⁴ κώδεια. Bart.
p. 15, 'Codium, i. papaver.' Matth. Silv. c. clxv, 'Codion, i. papaver agreste.' ¹⁵ Matth. Silv.
c. cxcii, 'Cronopos, id est mala citonia.' ¹⁶ Matth. Silv. c. cxlv, 'Cauculus, strignum.'
id. c. cxcii, 'Cuculus, strignum.' ¹⁷ Matth. Silv. c. cxviii, 'Cadia, i. flos papaveris.'
¹⁸ Matth. Silv. c. cxlvii, 'Ceforions, i. dens equinus, et est iusquiamus.' cf. id. c. cliii, 'Ceroftreos.'
id. c. clii, 'Cesoras.' ¹⁹ Seld. p. 8, 'Celsus, morus major idem. Matth. Silv. c. cxlviii,
'Celsa, mora celsi.' ²⁰ See ante, Colophonia. ²¹ Matth. Silv. c. cxlvii,
'Cirifolium vel cerefolium est species apii.' ²² κάρπον βασιλικόν. Matth. Silv. c. cxxxiii,
'Canobasilicon, i. auellana.' ²³ See post, Chareos. ²⁴ Matth. Silv. c. cxix,
'Camela, grec. vel chamelea, lat. vero cocognidium.' ²⁵ Labrum Veneris. ²⁶ Matth. Silv.
c. cxcii, 'Cucuniones, i. ramunculi virides.' ²⁷ Matth. Silv. c. clii, 'Cetron, id est milium.'
²⁸ κύπερος. Bart. p. 15, 'Cyperus, junctus triangularis.' ²⁹ Bart. p. 14, 'Cathima, est minera
de qua elicitur aurum vel argentum.' Matth. Silv. c. cxviii, 'Cadimiabona est cipria et botrides.'
³⁰ Bart. p. 42, 'Testiculi ueneris, i. castoreum.' i. e. beueris. ³¹ Matth. Silv. c. clxii,
'Cimeos elephantis, i. anacardi. Cimettis elephantis idem.'

Columbaria¹, i. uerbena, uel peristerionon.

Cunarius, i. cardus.

Cassamum, i. semē balsami.

Ceruta², i. politaria.

Celtica sialiola.

Clyzyza³, i. liquiritia.

Cicer erraticus, i. serpyllus.

Calamēthis, i. neptis iūta.

Carabet⁴, i. locusta pucis.

Caulia, i. semen cauliculi.

Caugil⁵, i. rapa.

Crades⁶, i. urtica.

Cedria⁷, i. pix liquida.

Cothibi, i. ginesta.

Camice supernia⁸, id est, semen cicutæ.

Cātharides⁹, i. genus musca R.

Comaras, i. cytonia.

Carladandras¹⁰, i. nucaria, uel arbor nucum.

Ghelon¹¹, i. testudo.

Corona bella¹², i. pigamum.

Cissa¹³, i. hederā nigra.

Catones¹⁴, i. atriplices.

Cindos¹⁵, i. anticrocum.

Cabria¹⁶, i. brasica.

Congelidon, i. rapa.

Carion¹⁷, i. draguntæ semen.

Cruco leucodio¹⁸, id est, asphodelus.

Cibustri, i. hordeum.

Crini¹⁹, i. liliū, unde sapo fit.

Coloquinthida, id est cucurbita sarra-cæna.

Cyclamen, i. malum terræ.

Cromon²⁰, i. cæpa.

Caranadi²¹ cereum, uel canapum.

Cadiniale²², id est corium mali granati.

Calitricum²³, i. pulitricū, uel culidon.

Chamæpida²⁴, i. chamædrea.

Casolla²⁵, i. sigillum salomonis.

Chameleon²⁶, i. cetraria.

Carios, i. coriandrum.

Capseuue²⁷, i. ebulus.

Catamus²⁸, i. canna.

Cisus melas²⁹, i. hederā nigra uel arborea.

Cinnalis³⁰, i. adriana.

Ciriogon³¹, i. grana solis.

Chiuas³², i. mastix.

¹ Seld. p. 43, 'Columbaria, peristereon uerbena idem.'

i. pulicaris.'

² Matth. Silv. c. clxii, 'Clitiriza, i. liquiritia.'

³ γλυκύριζα. Matth. Silv. c. clxxii, 'Clitiriza, i. liquiritia.'

⁴ Matth. Silv. c. cxxxvi, 'Caranus est locusta piscis asperimus.'

⁵ Matth. Silv. c. cxxxi, 'Cancel, i. rapa.'

⁶ κνίδης. Matth. Silv. c. cxlv, 'Cedria, kidria, kitram, id est pix liquida.'

⁷ Matth. Silv. c. clxxxi, 'Cocniū sperma id est cicute semen.'

⁸ κανείον. Matth. Silv. c. clxxxi, 'Cocniū sperma id est cicute semen.'

⁹ Bart. p. 14, 'Cantharides, muscæ sunt oblongæ et virides.'

¹⁰ Perhaps καρνύδενδρον. Matth. Silv. c. cxxxviii, 'Cariadendra, i. nux carea.'

¹¹ χηλαί. Matth. Silv. c. cxlviii, 'Celon, i. testudo.'

¹² Matth. Silv. c. clxxii, 'Corona bubula, id est pigamum.'

¹³ See post, Cissus melas. Matth. Silv. c. cxlv, 'Catones, i. atriplices.'

¹⁴ Seld. p. 41, 'Crisolocanna sive cato, atriplex agrestis idem.'

¹⁵ Matth. Silv. c. clxxii, 'Cnicos, i. anticrocum.'

¹⁶ κράμβη. Matth. Silv. c. cxvii, 'Cabria, i. brasica.'

¹⁷ Matth. Silv. c. cxxxviii, 'Carion, i. dragontee semen.'

¹⁸ λευκόδιον. Matth. Silv. c. clxxv, 'Cruco leucodio, id est asphodelus.'

¹⁹ Matth. Silv. c. clxxv, 'Cibustri, i. hordeum.'

²⁰ κρόμμυον. Matth. Silv. c. cxix, 'Cadiniale, i. corium mali granati.'

²¹ χαμαίπιτυς, χαμαίδρυς. Matth. Silv. c. cxxviii, 'Chamæpida, i. chamædrea.'

²² Matth. Silv. c. cxliii, 'Casolla, i. sigillum Salomonis.'

²³ κάλαμος. Matth. Silv. c. cxxviii, 'Chameleon, i. cetraria.'

²⁴ See ante, Capsitis. Matth. Silv. c. cxlvii, 'Ciriogon, i. grana solis.'

²⁵ See post, Ragarius. Matth. Silv. c. clx, 'Chias, id est mastix.'

Cirion¹, i. lenthiscus.
 Cymbalaria², i. flos genistæ.
 Cymbalatrium³, i. hædera.
 Crascu⁴, i. crocus.
 Cranum⁵, i. fructus cornæ.
 Clicon⁶, i. pulegium.
 Cinco⁷, i. anethum.
 Couissa, i. coriandrum.
 Calamo⁸, i. menthastrum.
 Carastato, i. anulum.
 Cruta sinolea⁹, id est succus carusæ.
 Carinoleon¹⁰, id est cardus benedictus.
 Colistran¹¹, i. fel tauri.
 Calisartias¹², i. fel ursi.
 Cidopendria¹³, i. saxifragia.
 Calcitem¹⁴, i. flos calcis.
 Crusturibar¹⁵, i. castoreum.
 Climaetica¹⁶, i. lithargyrum.
 Criniber, i. caulus.
 Chutrie, i. tragacanthum.
 Cataricon¹⁷, i. rasura de cornu ceruino.
 Cecabre¹⁸, i. genus uernicis.

Calendula¹⁹, i. solsequia nostra.
 Chacrios²⁰, i. rosmarinus.
 Cypereon²¹, i. iunci radix.
 Charaminon²², i. cæpe.
 Chareos²³, i. semen ferulæ.
 Chaunalep²⁴, i. farina fabæ.
 Cyparissus, i. cypressus.
 Chestu²⁵, i. betonica.
 Carpobalsamum, id est fructus balsami.
 Colophonía²⁶, id est resina capinata.
 Chrysolocanna²⁷, i. atriplex.
 Caldanus, i. cicer erraticus.
 Coccimella²⁸, i. prunella.
 Corpus²⁹, i. stercus, uel fimus.
 Chylatricum, i. herba sanguinea, uel pes
 columbinus.
 Chambris³⁰, i. brasia.
 Cyamus³¹, i. faba.
 Citysus, folia sunt diuretica.
 Chirice³², i. hordeum.
 Chibria³³, i. sulphur.
 Chrimon³⁴, i. lilium.

¹ Matth. Silv. c. clxi, 'Chium, i. lentiscus.' id. c. cci, 'Cynus, i. lentiscus.'
 Silv. c. cxxxviii, 'Carposmirice, i. fructus genestre.'
² Matth. Silv. c. clxii, 'Cimbateium, i. hedera.'
³ Matth. Silv. c. clxxxv, 'Crascum, id est crocus.'
⁴ Matth. Silv. c. clxxxv, 'Crascum, id est crocus.'
⁵ κράνον. Matth. Silv. c. clxxii, 'Clion, i. pulegium.'
⁶ γλήχων. Matth. Silv. c. clxxii, 'Clion, i. pulegium.'
⁷ Matth. Silv. c. clxxv, 'Cinto, i. anetum.'
⁸ Matth. Silv. c. clxxiv, 'Colimo, i. mentastrum.' id. c. cxxiv, 'Calimon, id est mentastrum.'
⁹ Matth. Silv. c. cxcii, 'Crusca symolea, i. pulvis ceruse.'
¹⁰ Matth. Silv. c. cxxxviii, 'Carmoleon, i. cardo benedictus.'
¹¹ χολῆς ταύρου. Matth. Silv. c. clxxiv, 'Colisartias, i. fel ursi. Colistario, i. fel thauri.'
¹² χολῆς ἄρκτου. Matth. Silv. c. clxxiv, 'Colisartias, i. fel ursi. Colistario, i. fel thauri.'
¹³ Matth. Silv. c. clxxvi, 'Colopendria, i. saxifragia.'
¹⁴ χαλκίτης, Diosc. v. 105.
¹⁵ Matth. Silv. c. cxlii, 'Cascubas, i. castoreum.'
¹⁶ Matth. Silv. c. cxviii, 'Est etiam exclimia in mineris unde effoditur argentum quando purgatur et affinatur generatur climia.' id. c. clxx, 'Climastecha, i. litargyrium.'
¹⁷ See ante, Catariarori.
¹⁸ Matth. Silv. c. cxvii, 'Cacabre sive karabe gummi est quod vocatur electrum.'
¹⁹ Bart. p. 26, 'Kalendula, solsequium idem.'
²⁰ κάχρυ, Diosc. iii. 79.
²¹ κύπειρος.
²² κρόμμυον. Matth. Silv. c. clxi, 'Chromion, i. cæpe.'
²³ Matth. Silv. c. cxviii, 'Cacreos caneos, i. species ferule, cujus semen dicitur cacreos.'
²⁴ Matth. Silv. c. clxi, 'Cianides, id est fanatia vel fabaria.'
²⁵ κέστρον.
²⁶ κολοφανία (sc. ῥητίνη).
²⁷ χρυσόλαχανον.
²⁸ κοκκύμηλον.
²⁹ κόπρος. Matth. Silv. c. clxxi, 'Coprois, i. stercus.'
³⁰ κράμβης. Matth. Silv. c. cxxxvi, 'Carambe est tertia species brassice.'
³¹ κύαμος.
³² κριθή. Matth. Silv. c. clxi, 'Chirite, id est ordeum.'
³³ Matth. Silv. c. clx, 'Chibur, ara. vel albusac, la. vero et grece sulfur.'
³⁴ κρίνον. Matth. Silv. c. clxxxv, 'Crimon leucon, i. lilium album.'

Chiromidion¹, i. caepe.

Cheufeudafu, i. cinnamomum.

Charasis², i. apium.

Chibu, i. canis.

Chine, i. chalbanum.

Chatria³, i. cedia.

Demelacon⁴ id est sanguis draconis.

Dehereit, elchier, farina hordei.

Dulium belsem⁵, id est balsamum.

Cerisequalis, iuncus triangulatus, id est cyperi.

Diamerozi⁶ combustum id est beta.

Diaphnidos⁷, i. laurus.

Daphneleon⁸, i. oleum laurinum.

Diaplem⁹, i. polypodium.

Diagridium¹⁰, i. scammonia cocta.

Damecham¹¹, uel mulis erodar, cumi. sanguis draconis.

Dentrolibanum¹², roris marinus idem est, flosejus libanotidos anthos, quo utimur.

Dictamus similis est fraxino in foliis, et est quasi frutex. radice eius utimur.

Daucus creticus¹³, id est pastinaca domestica.

Diamolata, i. glandula.

Doronice, i. uerux.

Drys¹⁴, i. quercus.

Darmi¹⁵, i. manipuli.

Doreadis¹⁶, i. capreolus.

Dipsia¹⁷, i. scitcula.

Dinulla¹⁸, uel dianulla, id est pulegium.

Dapace, uel lepruci dentis¹⁹, id est lac crudum.

Dicea²⁰, i. herba uaccina.

Draguntea²¹, i. asclepia.

Den²², i. galla cruda.

Disitis²³, uel drisitis, id est, chamædrys.

Daphnis²⁴, i. laurus.

Diris²⁵, i. rubus.

Dicea²⁶, i. appolinaris.

Dictamen²⁷, i. propoleos.

Diacoregium²⁸, id est sterces caprinum.

Diacopna²⁹, uel diacopagia, i. confectio lactis, quod ex lapidibus fluuiatilib. coquitur.

¹ κρομύδιον.

² Matth. Silv. c. cxxxvi, 'Carassu, i. apium?' id. c. cc, 'Curaf, i. apium.'

³ See ante, Cedria.

⁴ Matth. Silv. c. ccviii, 'Dem alchoera, ara. sanguis draconis.'

⁵ Matth. Silv. c. cccxv, 'Dulium, hebelesamum.'

⁶ Matth. Silv. c. cccxiv, 'Diamorosi

combustum, id est beta.'

⁷ See post, Daphnis.

⁸ δαφνέλαιον, Diosc. i. 49.

⁹ Seld. p. 50, 'Diapton, polypodium idem.' Matth. Silv. c. cccxv, 'Driopistri inquit est felix que in arbore crescit quercus quam greci aoadioi vocant, melius autem dripteris.'

¹⁰ Matth.

Silv. c. ccciv, 'Diagridion, diacridium, id est scammonia preparata, acridium antiquitus dicebatur scammonia.'

¹¹ Matth. Silv. c. ccii, 'Damatham vel multo draconis, i. sanguis draconis.'

¹² Matth. Silv. c. ccix, 'Dendrolibanum, libanotis, rosmarinus idem.'

¹³ Seld. p. 47,

'Daucus creticus, i. pastinaca domestica.'

¹⁴ Matth. Silv. c. cccxv, 'Dris, grece quercus.'

¹⁵ Matth. Silv. c. ccii, 'Dapium, i. manipulum.' ib. 'Darion, i. manipuli?' id. c. cccxv, 'Dragos, i. manipulus.' δραχμή or δραγμῖς.

¹⁶ Matth. Silv. c. cccxv, 'Doreas, Doreatis, Doreax,

i. capriolus, Iber gre.'

¹⁷ Matth. Silv. c. cccvi, 'Dipsas, dipsades id est serpens cujus

morsus sitibundum facit hominem usque ad mortem.'

¹⁸ Matth. Silv. c. cccvi,

'Dimelea, dimilia, i. pulegium matris et est diptamum.'

¹⁹ See post, Den.

²⁰ Seld. p. 48, 'Dircea, respice in circea.'

²¹ See ante, Asepia.

Silv. c. cccxi, 'Detis, i. lac crudum.'

²² Matth. Silv. c. cccxii, 'Disitis, id est camedreos.'

id. c. cccxv, 'Drisitis, id est camedreos.'

²³ δάφνης.

²⁴ Matth. Silv. c.

cccvii, 'Diris, id est rubus.'

²⁵ Matth. Silv. c. ccciv, 'Dicea, i. appolinaris.' See Seld.

p. 41, Circea.

²⁶ Matth. Silv. c. cccxii, 'Docamen, i. ypropoleos.'

²⁷ Matth.

Silv. c. ccciv, 'Diacoporegia, i. sterces caprinum.'

i. e. διὰ κόπρον αἰγῶν.

²⁸ Matth. Silv.

c. ccciv, 'Diacopia, id est confectio lactis dicta a bononiensibus, id est copi.'

Diaxibon¹, i. cyperum.
Deptellium², id est ulmus; uel bulbus.
Des³, i. pulegium agreste.
Deptame⁴, i. peucedanum.
Dauci semen, i. pastinacæ semen.
Diaquila⁵, i. succus fœnugræci.
Diafulful⁶, i. piper longum.
Deeb⁷, i. aurum.
Digege, i. gallina.

Elenella, i. galanga.
Esbrium⁸, i. flos saluæ.
Epithimum⁹, id est supra thymum.
Eupatorium¹⁰, salua agrestis.
Elenium¹¹, i. enula.
Esula similis est minori tithymallo.
Enula hortulana, et campana differunt hortulana major, et campana minor.
Epatica¹² crescit in saxis; ut pulmonaria, et uidetur, quasi fistula membranæ habentia, foliis utimur

Elionos sponsa solis, solsequium, cichorea intyba, idem est. foliis utimur, et semine.
Eliga¹³, i. arili uitis.
Elimon¹⁴, i. apium.
Elilifagum¹⁵, i. salua.
Egiro¹⁶, i. populus arbor.
Euisseur¹⁷, id est bismalua, uel malua-uiscus.
Eriscasicæ, i. gladiolus.
Eritrodum¹⁸, uel citrodon, id est rubea, unde tingitur.
Epatafilo, i. septem folia, uel plantago.
Erineus¹⁹, i. caprificus.
Erion, i. carica.
Epiricum, i. scopa, regia.
Eliadin rhodium²⁰, i. ole. ros.
Elia²¹, i. lana.
Erpyllon²², i. serpyllum.
Emptidos, i. cardus.
Eleisma²³, i. plumbum ustum.
Esbrin²⁴, i. bryonia.

¹ Matth. Silv. c. ccxiv, 'Diaxilon, i. ceperum.' Probably διὰ ξιφών.
 Silv. c. ccx, 'Deptolium, i. ulmus.' Perhaps διὰ πτελέων.

² Matth. Silv. c. ccx,

'Deps, i. pulegium agreste.'

⁴ Matth. Silv. c. ccvi, 'Deemptanium, id est paucedanum.'

⁵ Matth. Silv. c. ccxiv, 'Diactilon, i. succus fenugreci.'

⁶ Matth. Silv. c. ccii, 'Dafulsum,

i. piper longum.'

⁷ Matth. Silv. c. ccvi, 'Debe, i. aurum.' ib. 'Deeb, i. aurum.'

⁸ Bart. p. 20, 'Esbrum, saltica, lilifagus, eupatorium idem.' Seld. p. 58, 'Esbrum, flos lilifagi.'

⁹ Seld. p. 57, 'Epithimum appellamus folia quæ nascuntur super thymum.' see Bart. p. 19, 'Epithumi.

¹⁰ Bart. p. 20, 'Eupatorium, salvia agrestis.' Seld. p. 60, 'Eupatorium, lilifagus, salvia agrestis, ambrosia idem.'

¹¹ Bart. p. 19, 'Elemptium, i. enula campana.' cf. Seld. p. 54, 'Ellenium.

¹² Seld. p. 57, 'Epatica vel empatica crescit in saxis ut in pulmonia et uidetur quasi frustula membrane in herencia, foliis utimur.'

¹³ Matth. Silv. c. cccxxvii, 'Eliga, i. anuli vitis.'

See ante, Arantili; and compare Bart. p. 11, 'Arilli, i. grana uvarum.'

¹⁴ σέλιον.

¹⁵ Seld. p. 54, 'Elilifagus sive lilifagus aut fagnon.' see ante sub Esbrum. ἐλελίφακον, Diosc. iii. 35.

¹⁶ Matth. Silv. c. cccxxi, 'Egilo, i. populus arbor.' i.e. αἴγιος.

¹⁷ Hibiscus (ἰβίσκος): cf. Seld. p. 22, Bismalva, and Bart. p. 29, Mavaviscus.

¹⁸ Matth.

Silv. c. ccxlv, 'Eritrodanum.' Seld. p. 59, 'Eritridanum vel eritrodanum, rubea major idem.' i.e. ἐρυθρόδανον.

¹⁹ Matth. Silv. c. cccxxii, 'Egineus, i. caprificus.' i.e. ἐγινεός.

²⁰ Matth. Silv. c. cccxxii, 'Eladin rodinum, id est oleum rosinum.' id. c. cccxxv, 'Eliodim rodeum, i. oleum roseum.' i.e. ἔλαιον ῥόδινον.

²¹ Perhaps ἔρια.

²² ἔρπυλλον.

²³ Matth. Silv. c. cccxxviii, 'Elismum, i. plumbum ustum.'

²⁴ Matth. Silv. c. ccxlv,

'Esbrum, i. salvia vel flos ejus sed falso, imo est sansucus vel majorana.'

Erebentis¹ uel **arbentis**, i. cicer.
Eusciuum, i. semen oleastri.
Eliscapo, i. semen ilicis arboris.
Eucimus², i. eruca.
Eradea, i. sisymbrium.
Eryngium³, i. centum capi. at.
Eretuginis⁴, i. faba hortensis.
Erifilon, i. dechua, uel ruta.
Eristo⁵, i. chalcanthum.
Erice⁶, i. tamaricum [*in marg.* tamariscus].
Eleespleum⁷, i. oleum vetus.
Elmus⁸, i. lumbricus, uel parietaria.
Erganicion, i. ungula caballina.
Eletes⁹, i. oliua.
Eneston¹⁰, i. fœnum.
Elehine¹¹, uel **elchidine**, id est parietaria.
Erimon, semen lini.
Eeruzomon, i. cicer erraticus.
Esopa cerotis¹², i. sudor ouium.
Epah, i. lana.
Etraneum, i. calx.

Elifileum¹³, i. lenticula.
Erucinas, i. lapar.
Erinicus, i. lumbricus.
Elirica¹⁴, i. gladiolus.
Eosmam, id est serpens, unde fit theriaca.
Erugine campana, i. præsium de ramo.
Elimentos¹⁵, i. cicer.
Erigo, i. grana solis.
Emadion¹⁶, i. sanguis draconis.
Eturon¹⁷, i. apronitum.
Ericeparon¹⁸, i. iuncus triangulatus.
Elbair¹⁹, i. oua.
Etheum, i. allium.
Elmelle²⁰, i. sal.
Elmia²¹, i. cozumbrum.
Elmac²², i. granum.
Egebel, i. mons.
Eliuben²³, i. caseus.
Elebem²⁴, i. lac.
Esemum²⁵, i. butyrum.
Filis²⁶, i. capparis.

¹ ἐρέβινθος. Matth. Silv. c. cexliii, 'Erebintos, grec. i. cicer.'
² Matth. Silv. c. cexlvii, 'Evenus, i. eruca.'
³ Matth. Silv. c. cexlv, 'Erongium, i. centum capita.'
⁴ Matth. Silv. c. cexliv, 'Eriotigio, i. faba.'
⁵ Matth. Silv. c. cexliv, 'Eris flos, i. calcantum.'
⁶ μυρίκη.
⁷ Matth. Silv. c. cexxxiii, 'Eleospalatum, i. oleum vetus.' id. c. cccxxv, 'Eleospaleon, id est oleum vetus.'
⁸ Matth. Silv. c. cccxxvii, 'Elinx, i. lumbricus.' id. c. cexl, 'Elmi, Elmige, grec. id est lumbricus.' id. 'Elsinis vel elsinem, alsinem, i. paritaria.'
⁹ ἐλαίας.
¹⁰ Matth. Silv. c. cexli, 'Eneston, i. fenunt.' id. c. cexlii, 'Enostum id est fenum.'
¹¹ Matth. Silv. c. cexxxiii, 'Elechidme, i. paritaria.' ἐλγίνη.
¹² Bart. p. 25, 'Ysopus cerotum, succus lanæ succidæ per decoctionem extractus.' Matth. Silv. c. cexlv, 'Esopa cerotis, id est sudor ovium.'
¹³ Matth. Silv. c. cccxxviii, 'Elixifiatum, i. lenticula.' id. c. cexlii, 'Ephelidem, gre. lenticule, defedationes cutis sunt.' Perhaps ἐφηλῖς.
¹⁴ Matth. Silv. c. cccxxviii, 'Elkirika, id est radix gladioli vel gladiolus.' See post, Iris illyrica.
¹⁵ See ante, Erebutis.
¹⁶ Matth. Silv. c. cexl, 'Emacaron, id est sanguis draconis.'
¹⁷ Matth. Silv. c. cexlv, 'Eritron, i. favonitrom.'
¹⁸ ἱρίς, κύπριπος.
¹⁹ Matth. Silv. c. cccxxiii, 'Elabiar, i. oua.'
²⁰ Matth. Silv. c. cexl, 'Elmele, i. sal.'
²¹ Matth. Silv. c. cccxxix, 'Elmia, i. cozumbrum.'
²² Matth. Silv. c. cccxxviii, 'Elkamac, elkemec, i. granum.'
²³ Matth. Silv. c. cexl, 'Elluben, i. caseus.'
²⁴ Matth. Silv. c. cccxxviii, 'Elleben, id est lac.'
²⁵ Matth. Silv. c. cexlv, 'Esse, i. butyrum.'
²⁶ Matth. Silv. c. cclxix, 'Filos, i. capparis.' id. c. cclxxi, 'Flios capareos, id est cappari cortex.'

Flomus¹, i. tapsus, barbassus, cujus genera sunt duo mas, et fœmina.

Fel terræ², febrifuga, i. centaurea minor.

Fufulabiat³, i. piper nigrum.

Flos syriacus⁴, i. flos malvæ.

Fisalidos⁵, i. filipendula.

Fu⁶, ualeriana, maturella, benedicta, idem est.

Fenugrecum⁷ simile est melliloto, sed tamen minores facit uaginas, et crassius habet semen quo utimur.

Fenicularis⁸, uel **feniculus porcinus** idem est, radice utimur.

Fenda⁹, i. amarasca.

Flammula¹⁰ longam facit hastam, ut uolubilis rotundam, masticata linguam

comburit, et est similis uiti albæ, nisi quia non habet folia incisa sicut uitis alba.

Fasigallicum¹¹, i. celtica.

Fenicus¹², id est dactylus, uel fœnitia.

Fedis¹³, i. fœmina nini.

Frictis¹⁴, i. resina fricta.

Filtra¹⁵, id est ilia.

Fisalidos¹⁶, i. herba tuscagia.

Fecor, id es succus.

Fuettal¹⁷, id est peucedanum.

Fesicon¹⁸, id est folium.

Fassigallicus¹⁹, id est elisfagus uel saluim.

Figia, id est feniculus, uel marathrum.

Fœnice²⁰, id est, palma.

Ficus, i. carica, uel cabdos.

¹ Matth. Silv. c. cclxxi, '*Flommos* vel *flosmus*, gre. ara. *busuri*, lati. vero *tapsus barbassus*.' Seld. p. 68, '*Flosmus*, filtrum, tapsus barbatus major, herba luminaria, pantifilagos idem.'

² Matth. Silv. c. cclxi, '*Fel terre*, febrifuga, centaurea minor.' Bart. p. 20, '*Febrifuga*, centaurea minor.'

³ Seld. p. 69, '*Fulfulebet*, fausel, melanon, piper nigrum idem.' id. p. 62, '*Faufel*, melanopiper, i. piper nigrum idem.' Bart. p. 20, '*Faufel*, i. piper nigrum.' Matth. Silv. c. ccliii, '*Fafel*, ara. grec. et lati. piper.' id. c. cclvi, '*Fasel*, id est piper.' id. c. cclxxi, '*Fisulabiat*, i. piper album. *Fisulesbech*, i. piper nigrum.'

⁴ Bart. p. 21, '*Flos syriacus*, flos malvæ.'

⁵ Bart. p. 21, '*Filipendula*, *Fisalidos* idem, similis est millefolio.' Seld. p. 64, '*Fisalidos*, i. filipendula.' Matth. Silv. c. cclxvii, '*Filipendula*, *fisalidos*, patriscliria, viscago idem.' see Seld. p. 66, *Filipendula*.

⁶ Bart. p. 22, '*Fu*, ualeriana idem.' Seld. p. 69, '*Fu*, ualeriana, amantilla, ueneria, portentilla, marturella, benedicta idem.' Matth. Silv. c. cclxiii, '*Fu* ara. gre. lithinis, latine uero marcinella ualereana herba gatte, herba benedicta amantilla genicularis antilla. sistar valentina serpillum maius.'

⁷ Seld. p. 63, '*Fenugrecum*, siled idem, simile est melliloto sed minores habet uaginas et grossius habet semen, semine utimur.'

⁸ Seld. p. 63, '*Feniculus porcinus*, fenicularis, poucedanum idem.'

⁹ Seld. p. 64, '*Fetida*, id est amarasca.'

¹⁰ Bart. p. 21, '*Flammula*, i. spervort.'

Seld. p. 63, '*Flammula* longam facit hastam ut uolubilis rotundam, masticata linguam comburit, et est similis vite albæ, pulsus muncetris florem facit.'

¹¹ Seld. p. 62, '*Fasci gallicum*, i. celtica.' Matth. Silv. c. cclvi, '*Fascegallicus*, i. saluinea.' ib. '*Fassis gallicus*, i. spica celtica;—sic vocatur eo quod a gallia in fasciculis deferitur.'

¹² *φῶνιξ*.

¹³ Matth. Silv. c. cclviii, '*Feda*, i. fex vini.'

¹⁴ Matth. Silv. c. cclxxiii, '*Fricti*,

i. resina fricta.'

¹⁵ Seld. p. 68, '*Filtrum*, respice in *flosmus*.'

¹⁶ Matth. Silv. c. cclxxi, '*Fissalidos*, i. vesikago, vesicaria, vesicigo, patriscliria: see ante, *Fisalidos*.

¹⁷ Matth. Silv. c. cclxxiv, '*Fucionum*, *fucina*, id est paucedanum.'

¹⁸ Seld. p. 66, '*Filon* interpretatur folium.' Matth. Silv. c. cclxxi, '*Flicon*, i. polion.'

¹⁹ See ante, *Fasigallicum*, and *Elisfagus*.

²⁰ Matth. Silv. c. cclxiii, '*Fenice*, i. palma vel dactylus.'

φῶνιξ.

Figos¹, ue **figor**, i. alga marina.
Flosglisei², i. anticrocom.
Fila indica³, i. pimpinella.
Filibon⁴, i. genista.
Fubapirum⁵, i. sulphur uiuum.
Fisca solida⁶, i. aliscacabo, citrino uel
 romphea, uel hiposelium.
Fuful abati⁷, i. piper album.
Feigel⁸, i. ruta.
Fugil⁹, i. radices.
Fuli¹⁰, i. faba.
Flectios¹¹, i. pes columbinus.

Gallicorum cytoniæ, id est flos cytoniæ.
Gallia muscata¹², i. trochisci de musco
 confecti.
Gummi cedri, i. gummi iuniperi.
Pulegium¹³, i. pulegium.

Goletia¹⁴, i. origanum.
Gelena¹⁵, uel cucurbita alexandrina, i.
 colocynthis.
Grysolocanna¹⁶, i. atriplex.
Gifarestenos¹⁷, uel bulbus, i. i. cera rubea,
 quæ in armenia reperitur.
Gisampinas, uel **gesestarios**¹⁸, i. terra
 argentea.
Gliconse¹⁹, i. liquiritiæ.
Grandin²⁰ similis est in foliis hyperico:
 nisi quia maior est hypericon.
Garyophyllata²¹, i. sana mundi.
Grana solis²², milium solis, idem est.
Germion²³, i. fermentum.
Gesasteria²⁴, i. creta.
Glieus, i. lappa.
Glaucia²⁵, i. chelidonia.
Gimpreti, id est melantherium, uel nigella.

¹ φῆκος. ² Matth. Silv. c. cclxxii, 'Flos traci, i. cartani vel albucii, i. ante crocum vel flos nici.' Probably κνήκος. See ante, Anticrocus and Cindos. ³ Matth. Silv. c. cclxix, 'Filio indico, i. pimpinella.' ⁴ Matth. Silv. c. cclxix, 'Fillubon, i. genestra.' ⁵ Matth. Silv. c. cclxvii, 'Fubaperum, i. sulfuruium.' See post, Girapiron. ⁶ See ante Alicacabon and Fiscelida. ⁷ Seld. p. 69, 'Fuful ebiat, piper album idem.' Matth. Silv. c. cclxxiv, 'Fulfu, fulfulabrach, i. piper album.' ⁸ Matth. Silv. c. cclix, 'Fegere, i. ruta.' ib. 'Feigel, i. pigamum.' ⁹ Matth. Silv. c. cclxxiv, 'Fugel, fugeli, fugil, id est raffanus.' See ante Afugilla. ¹⁰ Matth. Silv. c. cclxxiv, 'Fusi, id est faba.' ¹¹ Seld. p. 65, 'Flectidos vel flectidon, pes columbinus idem.' ¹² Seld. p. 71, 'Gallianus est quedam confectio ex aromate speciebus musco.' Matth. Silv. c. cclxxvii, 'Gallia, Algallia est medicina composita ex pluribus speciebus aromaticis.' ¹³ Bart. p. 22, 'Glicon, Gliconium, idem sunt, i. pulegium regale.' Seld. p. 76, 'Gliconium, pulegium regale idem.' Matth. Silv. c. cxcvii, 'Gliconus, id est pulegium.' See ante, Clicon. ¹⁴ Bart. p. 23, 'Golema, i. origanum.' Matth. Silv. c. cxcviii, 'Golema, golena, i. origanum.' ¹⁵ Seld. p. 73, 'Gelena, i. colocynthida, cucurbita alexandrina.' Matth. Silv. c. cclxxxi, 'Gelea vel gelena, id est colloquintida.' ib. 'Genella, i. cucurbita alexandrina.' ¹⁶ Bart. p. 17, 'Crisolocanna, atriplex.' Matth. Silv. c. ccc, 'Grisolocanna, i. atriplex.' See ante, Chrysolocanna. ¹⁷ Matth. Silv. c. cclxxvii, 'Gesaffeb, gerestros, i. terra arastra, et interpretatur rubea, et est bolus armenus.' id. c. cxciv, 'Gisfer itheras, gleba est rubicunda.' Perhaps γῆ ἐπερπίας. ¹⁸ Matth. Silv. c. cxciii, 'Gisasteras, gisasteros, i. creta argenti, et est gessamia, stelleria terra lutum stelle.' ¹⁹ See post, Glyquirryza. ²⁰ Bart. p. 23, 'Gratia dei similis est ypericon in foliis sed major.' ²¹ Seld. p. 70, 'Gariofilata, sana munda, pes leporis, auencia idem.' ²² Bart. p. 23, 'Granum solis, i. milium solis, i. gromil.' Seld. p. 72, 'Granum solis, milium solis, cauda porcina idem.' Matth. Silv. c. cxcix, 'Grana solis, vel milium solis vel cauda porcina.' ²³ Matth. Silv. c. cclxxvii, 'Germen, i. fermentum.' ²⁴ Matth. Silv. c. cclxxviii, 'Gesasteria, i. creta.' ²⁵ Bart. p. 23, 'Glaucia, i. celidonia.' Matth. Silv. c. cxcvi, 'Glaucius rizi, id est celidonia.'

Glauco¹, i. mistum.
Gigisei, uel glitis², i. rapa, uel sinapis.
Glicolus³, i. pulegium.
Germon⁴, i. lilium, uel litius.
Glixis⁵, i. policonia.
Grana armonia⁶, id est staphisagria.
Gri⁷, uel gli, i. balsamum.
Gigeatis⁸, i. terra argentea.
Gagada, id est, centaurea maior.
Glyquirryza⁹, uel quirrhiza, id est radix,
 uel pœonia pontica.
Galanga, i. fructus maris.
Gagatemos, i. iusquiamus.
Gemotilis¹⁰, i. mercurialis, uel parietaria.
Geris¹¹, uel gieris, i. iuiuba.
Geroboni¹², i. plantago.
Galatium¹³, i. molla.
Gladiolus, i. ireos.
Gleueruitici, i. chelidonia.
Gentiana¹⁴, i. anaglaica, uel comitalis.

Grudo sperma¹⁵, id est semen urticæ.
Gligidis¹⁶, id est penonia [*in marg.* pœonia].
Gingidium¹⁷, id est cerefolium.
Gilella¹⁸, uel gilea, i. colocynthis.
Gali¹⁹, id est mustella.
Giasinococa²⁰, i. baccæ lauri.
Gabentitem²¹, i. tithymallum.
Girapiron²², i. sulphur.
Glis²³, i. terra tenax.
Glis, i. lappa, uel animal.
Galgania, i. iunci radix.
Geromio²⁴, i. herba muscata.
Gidio²⁵, i. atriplex.
Gineque, i. calx.
Geneti, i. pecora.
Gaxit, apium.

Herba sancti petri²⁶, herba panis.
Herba sancti Ioannis²⁷, herba perforata.
Herba rustica²⁸, id est rosa syluatica.

¹ Matth. Silv. c. ccxcvii, '*Gleucon*, *Gleucos*, grece, id est mustum.' γλεῦκος.
² Matth. Silv. c. ccxcvii, '*Glicis*, *glitis*, i. rapa.' id. c. ccxcviii, '*Gongilides*, *gongili*, id est rape.' See ante, Congelidon.
³ See ante, Glyconium.
⁴ Matth. Silv. c. cclxxxvii, '*Germon*, i. sinum.' See ante, Chrimon.
⁵ Matth. Silv. c. ccxcvii, '*Glitis*, id est polygonia.'
⁶ Matth. Silv. c. ccxcix, '*Grana amonia*, *granamina*, i. saxifragia.'
⁷ Matth. Silv. c. ccxcvii, '*Gli*, i. balsamum.' id. c. ccc, '*Gri*, i. balsamum.'
⁸ Matth. Silv. c. ccxcii, '*Gigoteis*, i. creta argenti.' id. c. ccxciii, '*Gisasteras*, *Gisasteros*, i. creta argenti: et est gessamia, stella terra lutum stelle.' See ante, Gisampinas.
⁹ γλῦκὺρριζα.
¹⁰ Matth. Silv. c. cclxxxi, '*Gemotilis*, i. mercurialis.'
¹¹ Matth. Silv. c. cclxxxvi, '*Geris*, i. incubus.'
¹² Matth. Silv. c. cclxxxvii, '*Gesoboni*, i. plantago.'
¹³ Matth. Silv. c. cclxxxviii, '*Gallus matricis*, id est mola matricis.'
¹⁴ Seld. p. 75, '*Genciana* herba est allogallica.' See ante, Alogalbra and Comitiale.
¹⁵ See ante, Crades.
¹⁶ Seld. p. 76, '*Glicida*, piony idem.' Matth. Silv. c. ccxcvii, '*Glicidis*, *glicidis*, *glissitudine*, *glikiscide*, i. peonia.'
¹⁷ Seld. p. 77, '*Gyndium*, coconidium idem.' Matth. Silv. c. ccxcii, '*Gidium*, i. cerofolium.' ib. '*Gingidium*, i. cepofolium.'
¹⁸ See ante, Gelena.
¹⁹ Matth. Silv. c. cclxxvii, '*Galeos*, *galli*, grec. i. mustella.' γαλή.
²⁰ A corruption of *Daphnococci*, see ante, *Baccæ lauri*.
²¹ Matth. Silv. c. cclxxvii, '*Gallicitem*, i. titimallus.' γαλακτίτης, cf. E. P. N. p. 82, '*Titumalosca calatides*, id est *lacteridas*, libcorn.'
²² Matth. Silv. c. cclxxxv, '*Gerapium*, i. sulfur vivum.' id. c. ccxciii, '*Girapio*, id est sulfur.' See ante, Fubapirum.
²³ Seld. p. 76, '*Glis* animal est, *glis* terra tenax, *glis* lappa vocatur.' cf. Matth. Silv. c. ccxcvii, '*Glio*.
²⁴ Matth. Silv. c. cclxxxiv, '*Geramion*, id est herba muscata.'
²⁵ Matth. Silv. c. ccxcviii, '*Gnidium*, i. atriplex.'
²⁶ Bart. p. 23, '*Herba Sancti Petri*, primula veris idem.' Matth. Silv. c. ccclii, '*Herba Sancti Petri*, i. empetrum, id est *paralesis*, primula veris.'
²⁷ Bart. p. 23, '*Herba Sancti Iohannis*, herba perforata idem.' Matth. Silv. c. ccclii, '*Herba Sancti Iohannis*, ipericon, perforata, *sopa regia* idem.'
²⁸ Matth. Silv. c. ccclii, '*Herba rustica*, id est rosa syluatica.'

Helleborum album, id est ueratum.

Helleborum nigrum¹, i. radícula hermodactyli, habet, folia similia nassaco, et habet cepulas, quibus utimur.

Hypericon², scopa regia, idem est.

Hyrcina³, id est retrahit, foetet, ut hircus.

Hæc similis est matrisyluæ, et dicitur iudaica, et foliis utimur.

Hiscus⁴, i. uiscus.

Hydoribrium⁵, i. aqua pluuiialis.

Horineo⁶, i. caprificus.

Higirontus⁷, i. senation.

Hirigium⁸, i. cardus marinus uel benedictus.

Hypericon⁹, id est, cauda caballina.

Hydris, uel itheas¹⁰, i. salis.

Hydrargyros¹¹, id est argentum uiuum.

Hyncyprum¹², i. flos cypri.

Hybereum¹³, i. maluauiscum.

Helerodunia, i. rosa agrestis.

Hierobotanum¹⁴, id est, uerbenaea, uel columbaria.

Hediosinum¹⁵, i. mentha.

Hicatis, uel igis, i. sambucus.

Hicolititis melano, i. hederà nigra.

Hypocysthis¹⁶, i. succus cuiusdam herbæ, quæ nascitur ad pedem herbæ caninæ.

Hygia¹⁷, i. stirax liquida.

Hidor, id est, aqua.

Hidrana, i. lambrusca.

Hienectus, i. ireos.

Hypoquistidos.

Hidoscelium¹⁸, olisatium, iella.

Hipericus, id est, salastium, uel herba sanctæ Mariæ.

Hieroceros¹⁹, id est, argentum uiuum.

Hipostasis id est nebula urinæ.

Hithimum, i. capillaria.

Hirigerontas²⁰, id est senationes.

Hiscidionisio, id est serpillum.

Hiripoton, i. medulla ceruina.

Hipereos, id est uiscago de quercu, uel de qualibet arbore.

Hiperois²¹, id est cauda caballina.

hidroargitos²², id est, argentum uiuum.

Hidroleum, id est oleum quod supernatat, in balneis sulphureis.

Hipericon²³ herba sancti Ioannis, herba perforata, scopa regia, triscalamus, idem est semine, et foliis utimur.

Hifios purpureus, i. ad modum lazuli.

¹ Bart. p. 18, '*Elleborus niger* radicem habet nigram et folia similia fabæ lupinæ quod marsilium dicitur.'

² See ante, Epiricum.

³ Seld. p. 80, '*Herba hircina*, i. tetrahit.

foetet ut hircus et est similis matris utimur, anglice, *swannestonge*.' Bart. p. 24, '*Herba iudaica*, tetrahit idem.'

⁴ *izós*. See post, Icax.

⁵ Matth. Silv. c. cccclxxiv.

'*Imbres*, i. pluvie.' ὕδωρ ὀμβριον.

⁶ Matth. Silv. c. cccclxii, '*Hormeos*, i. ficus agrestis.'

ἐρινέος. See ante, Erineus.

⁷ ἡριγέρων, senecio.

⁸ ἡρύγγιον.

⁹ See post, Hiperiois.

¹⁰ *ιτέα*, salix.

¹¹ ὑδράργυρος, Diosc. v. 110.

¹² Matth. Silv. c. cccclviii, '*Hiu*, i. flos.' *lós*.

¹³ Hibiscum, see ante, sub Eviscur.

¹⁴ E. P. N. p. 14, '*Gerobotana*, uel *verbena*, uel *sagmen*, biscop-wyrtil.'

¹⁵ ἡδύοσμον, see

post, Idiosmium.

¹⁶ Seld. p. 86, '*Ipoquistidos*, i. succus fungi qui crescit ad pedes rose canine.'

Bart. p. 25, '*Ipoquistidos*.'

¹⁷ Bart. p. 39, '*Sigie*, i. storacis liquidæ.'

¹⁸ ἱπποσέλιον, olus atrum.

¹⁹ See ante, Hydrargyros.

²⁰ See ante,

Higirontus.

²¹ Matth. Silv. c. cccclviii, '*Hidoris*, id est cauda equina herba.'

²² See ante, Hydrargyros.

²³ Seld. p. 78, '*Herba sancti Johannis*, ypericon, scopa regea, triscalamus, herba perforata, fuga demonum idem.'

Hireos¹ herba, est habens radicem odoriferam, et florem inter album, et citrinum, tamen album radice utimur.

Hartes, id est, cortex mali granati.

Herba pirestam², id est, columbaria.

Habel caristis, i. apii semen.

Hiscas, i. papaver.

Harusca, i. mandragora.

Habellalu³, i. anisum [*in marg.* anisumi].

Humanus⁴, i. cicer.

Hatis, i. lenticulæ.

Harahamen⁵, id est, stercus columbarum.

Haragane⁶, id est, stercus pecorinum.

Huraheimar⁷, id est, stercus asinum.

Harafaras⁸, id est, stercus caballinum.

Hamilium, id est, succus frumenti.

Hazir⁹, i. porcus.

Hump¹⁰, i. uua.

Hasel, i. me.

Hal¹¹, i. acetum.

Ilafeos¹² bardana, id est lappa inuersa.

Iantis flos, id est, flos uuæ agrestis.

Io, i. viola alba.

Iusquiamus¹³, casilago, simphoriaca, verutaria [*in marg.* verrucaria], canicularis, idem est.

Iarus, barba Aron, idem est, radice utimur.

Ipolina cresones, cresentiones duni-rem.

Iuseculi¹⁴ sunt uermes terranei.

Iraber, pes ciconiæ, idem est.

Idiosmium¹⁵, i. mentha.

Intiba, i. cichorea.

Iris illirica, i. lilium siluaticum.

Ipoquistidos, id est succus lanæ ouium.

Iocule, i. gutta aquæ pisinæ.

Idios¹⁶, i. gladiolus.

Istiascorpus¹⁷, i. semen salicis.

Teax¹⁸, i. uiscum.

Igropissa¹⁹, i. pix liquida.

Istringus²⁰, i. solatrum.

Ieropuldum, i. bu. agrestis.

Inantes²¹, i. flores, qui silfio uocantur.

Inciscardo, i. coma leuistici.

Inantes, i. flos solificii.

Iausir²², i. opopanax.

¹ Bart. p. 25, 'Yri, i. radicis quæ yreos appellatur.'

peristereon, verbena idem.' Bart. p. 33, 'Peristereon, i. vervena.' *περιστερών.* ³ Matth.

Silv. c. cccxlvi, 'Helbalau, id est anisum.'

⁴ Matth. Silv. c. cccxvi, 'Hutamus, i. cicer.'

⁵ Matth. Silv. c. cccxix, 'Harahamem, id est stercus columbinum.' ib. 'Harogarnen, i.

stercus pecorinum.' ib. 'Harahermer, id est stercus asini.' ib. 'Harfaras, i. stercus caballinum.'

⁶ Matth. Silv. c. cccxvi, 'Hazir, i. porcus.'

⁷ Matth. Silv. c. cccxlv, 'Hayneb arabice uua.'

⁸ Matth. Silv. c. cccxix, 'Hal, i. acetum, Halcal idem.'

⁹ Bart. p. 25, 'Ilafeos, i. bardana sive lappa inuersa quod idem est.' Matth. Silv. c. cccxliv,

'Ilafeos, id est bardana quæ et lappa major dicitur.'

¹⁰ Seld. p. 84, 'Jusquiamus,

caniculata, simphonica, cassilago, dens caballinus idem.'

¹¹ Seld. p. 87, 'Isculi

vermes sunt, lumbrici terreni idem.' Bart. p. 26, 'Ysculi sunt vermes terræ, i. lumbrici.'

¹² Seld. p. 85, 'Idiosmium, menta idem.' See ante, Hediosinum.

¹³ Matth. Silv. c.

cccxlxi, 'Idios, i. gladiolus.'

¹⁴ Seld. p. 87, 'Isacotidis vel isacotidix, salix idem.'

¹⁵ Matth. Silv. c. cccxxvi, 'Ipax, i. viscum;' ib. 'Isos, i.

viscus;' ib. 'Itas, i. viscum.' *ἰξός.*

¹⁶ Matth. Silv. c. cccxlxi, 'Idropissa, i. pix

liquida.' *ἰνρόμσσα.*

¹⁷ Matth. Silv. c. cccxxvi, 'Istringum, i. solatrum.'

¹⁸ Seld. p. 86, 'Inantis vel inanti flos vitis agrestis vel uve agrestis idem.'

¹⁹ Matth. Silv. c. cccxlxi, 'Iausur, ara. opopanax.'

Iemar¹, i. pressium de aceto.
Ierebaterio, i. sanguinaria.
Iarus², i. flos rorismarini.
Iorbemel, id est, uinum cum melle.
Indicum, id est, opium thebaicum.
Illebut, i. terebinthina.
Iuniperi³, i. zeneuer.
Iris illyrica, genus gladioli, est cuius radice utimur.

Incepta a **K.** requirantur in litera **C.**

Lapis iudaicus⁴, id est, lapis agapis.
Lapis lyneis⁵, fit de urina lupi ceruini.
Lilifagus⁶, salvia agrestis floribus et foliis utimur.
Lapis magnetis⁷, i. gyro, uel calaminaris
Lepidos lyneis⁸, id est, batitura æris.
Lycosperma⁹, i. semen saxifragiæ, uel grana solis.
Lempreneas¹⁰, arsenicum, i. auripigmentum.

Leporina¹¹ priaseus, i. satyrium.
Lithodemon¹², i. lapis niger, qui de india uenit.
Lectapodion¹³, i. planta leonis, florem habet rubeum.
Laureola¹⁴, alipiados, angula semen eius cocognidium. consimilis lauro in foliis et cortice, semine utimur.
Lathyrides¹⁵, i. cataputia, uel semen eius genus ciceris.
Labula¹⁶, id est, genus tithymalli maioris, cuius lac expellit serpentes.
Lactuca domestica foliis et semine utimur.
Lactuca agrestis¹⁷, uel acetosa lamp. quosdam.
Leuistici, semine utimur.
Leuisticum agreste, arbor.
Laurus¹⁸, i. daphnis, tamen dampne, i. eius baccæ et daphneum.
Lingua ceruina¹⁹, scolopendria, splenetica, idem est.

¹ Matth. Silv. c. cccclxxi, '*Ienar*, i. prassium.'
 flos rorismarini.'

³ Seld. p. 85, '*Juniperus*, gall. genevre.'

² Matth. Silv. c. cccclxix, '*Iarius*, i.

⁴ Bart. p. 27,

'*Lapis iudaicus*, i. agapis vel agatis.' Matth. Silv. c. cccxc, '*Lapis agates sive agapis*.'

⁵ Bart. p. 27, '*Lapis lincis*.' Matth. Silv. c. cccclxlv, '*Lapis linceis* enax fit de urina lupi ceruarii mieta et in montibus coagulata.'

⁶ Bart. p. 28, '*Lilifagus*, salvia agrestis idem.'

Matth. Silv. c. ccccii, '*Lilifragus, elilifagus*, i. salvia, eliffacos, liliffacon.'

⁷ Matth.

Silv. c. ccccii, '*Lapis calaminaris*, i. climia, l. ponfolix cadimia.'

'*Lepidos calcis*, i. squama sive batitura æris.'

⁹ Lithospermon.

⁸ Bart. p. 27.

p. 96, '*Lempnias*, i. arsenicum vel auripigmentum.'

¹⁰ Seld.

Matth. Silv. c. cccciii, '*Lima fragis*, i. auripigmentum.'

¹¹ Seld. p. 95, '*Leporina*,

priapismus, saturion idem.'

Matth. Silv. c. ccccxcv, '*Leporina herba*, i. satirion.'

¹² Seld.

p. 99, '*Lichos* est nomen demonis.'

Matth. Silv. c. ccccxciv, '*Lithodemon* est lapis demonis quod dicitur gagates.'

¹³ Seld. p. 96, '*Lantapodion*, i. pauca leonis, florem habet rubeum, foliis utimur.'

¹⁴ Seld. p. 95, '*Laureola* alipiados angelica lepidon herba catholica gingelide idem. Semen eius dicitur coconidium et est similis lauro in foliis, cortice et semine utimur.'

¹⁵ Matth. Silv. c. cccclxxxiii, '*Lachiri*, gre. la. cicercula.' ib. '*Lacterides*, *lacteris* nomen est cataputie minoris.'

¹⁶ Seld. p. 88, '*Labulla* vel *anabulla* idem, genus est titimalli maioris.'

Matth. Silv. c. cccclxxxiii, '*Labula* species est titimallorum.'

¹⁷ Bart. p. 26,

'*Lactuca agrestis*, i. scariola.'

¹⁸ Seld. p. 95, '*Laurus*, i. dampnis, inde dampno cocce et dampnelion, i. oleum confectum ex oleo et baccis lauri.'

¹⁹ Seld. p. 103, '*Lingua cervina*, scolopendria, lingua cervi, herba scripta, splenetica idem.'

Laprum veneris¹, cardum similis sed profundius incisum pungens, eo utimur.

Lappa caprina², similis ungulae caprinae in foliis, sed tamen folia eius multa minora.

Lappa inuersa³, i. bardana.

Leucopiper, album piper, inde leucopphantia, i. de albo flore facta.

Lana succida, i. mollificata, et ab animali recenter educta.

Libarutidos⁴, i. rosmarinus.

Linozostis⁵, i. mercurialis.

Lebeumarios⁶, i. thus masculum.

Libanos mannæ⁷, id est pulvis thuris masculi.

Linichiti⁸, i. gladiolus.

Lecopulgubrium⁹, id est lachet, uel saluia.

Liptotaria¹⁰, i. lenta febris.

Litridos¹¹, id est, cucumer amarus.

Leuticyprino, i. uiolæ.

Lithargyrum, i. spuma argenti.

Lapa¹², i. mentha.

Linotes agria¹³, i. mercurialis.

Licon¹⁴, i. pulegium.

Leuci¹⁵, i. arbor populus.

Leutisma, i. castanea.

Lappatium¹⁶, i. rumex.

Libana¹⁷, i. lagana.

Liris, i. auena.

Lobia¹⁸, i. phaseolus.

Lagus¹⁹, i. lepos.

Lotus, i. trifolium.

Leueucugio²⁰, uel **leuchuchino**, i. uiola alba.

Litron²¹, i. vitrum.

Lyneim²², i. limus, de petra.

Liuius²³, i. panicum.

Litono, i. uerbena.

¹ Seld. p. 89, '*Labrum veneris*, cardo idem.' Matth. Silv. c. cccclxxxiii, '*Labrum veneris*, i. cocognidium, quidam dicunt quod est dipsacos.'

² Seld. p. 94, '*Lappa caprina* similis est equine sed tamen folia eius multo sunt maiora.'

³ Matth. Silv. c. cccclxxxv, '*Lappa maior* est bardana,—et est dicta inuersa quod habet caudam ingentem per terram dispersam,—nascitur juxta muros et est bardana.'

⁴ Bart. p. 28, '*Libanotides*, i. rosmarinus.' Matth. Silv. c. ccccxcvi, '*Libanotida*, i. rosmarinus.'

⁵ Matth. Silv. c. ccccxcix, '*Linozostim* gre. aut *partemon*, arab. alileb, lat. vero mercurialis.'

⁶ Matth. Silv. c. ccccxcvi, '*Libarmarenos*, i. thus masculum.'

⁷ Matth. Silv. c. ccccxcvii, '*Lonchitis* est species gladioli.'

⁸ Matth. Silv. c. ccccxcii, '*Lecppolgubrium*, i. saluia.'

⁹ Seld. p. 104, Lixapericio. Matth. Silv. c. ccccxcix, '*Liparia*, est febris quedam: id. c. ccccxcv, '*Leptopiresia*, gre. minute febres.'

¹¹ Matth. Silv. c. ccccxciv, '*Litritos*, i. cucumer agrestis.' id. c. ccccxi, '*Lichiridos*, i. cucumer amarus.'

¹² Matth. Silv. c. cccclxxxv, '*Lappa* id est menta secundum quosdam sed falso.'

¹³ Matth. Silv. c. ccccxcviii, '*Linomotis*, linos, *linotes agria* linozatis, i. linum.'

¹⁴ Matth. Silv. c. ccccxi, '*Licon*, *licon*, i. pulegium.' See ante sub Clicon.

¹⁵ Matth. Silv. c. ccccxcv, '*Leuoi*, i. populus arbor, l. agyros.' *λεύκη*.

¹⁶ Matth. Silv. c. cccclxxxvi, '*Lapatium*, la. vel *pratella*, gre. *lapaton*.' *λάπαθον*.

¹⁷ Seld. p. 89, '*Lagana* de pasta fiunt et sunt azima et lota.' Probably *liba*, *λάγανα*.

¹⁸ Matth. Silv. c. ccccxcix, '*Lobia*, i. fasellum, et est fassus gallicus: id. c. ccccxcviii, '*Lubia*, *Lubit*, *Lubie*, arab. id est faseoli.'

¹⁹ Matth. Silv. c. cccclxxxiii, '*Lagos*, id est lepus. *Lagus* idem.' *λαγός*.

²⁰ *λευκόδιον*.

²¹ Matth. Silv. c. ccccxciv, '*Litron*, i. vitrum.' *λίτρον* for *νίτρον*.

²² Matth. Silv. c. ccccxi, '*Lichin*, i. limus de petra, et est muscus lapidis.' Seld. p. 101, '*Licena* que supra petram marinam nascitur.' *λειχίν*.

²³ Matth. Silv. c. cccciii, '*Limium*, i. pannicium: id. c. cccciv, '*Limus*, id est pannirum.'

Ligustum¹, i. cyprum.

Liperum², i. iunci radix.

Lappara, i. caparina herba.

Lamolea, i. cardus.

Liamus³, i. faba.

Lithyalepta, i. farina fabę.

Leuben, i. libanum.

Libti, i. rapa.

Mumia⁴, i. collectio specierum, quę inueniuntur in sepulchris mortuorum.

Malabatrū⁵, i. folium album, uel nigrum.

Mabathematicum⁶, i. succus cauliculi agrestis.

Marmis⁷, i. olibanum minutum.

Milium solis⁸, uel **grana solis**, i. cauda pecorina.

Milisophali⁹, i. uenter apis.

Melilotum¹⁰, corona regis, i. pratelis.

Mul fœnugræcum agreste.

Malua syriac, molachia¹¹, id est flos.

Meus syriacus fo. flo. et radi. utimur.

Melissa¹², id est, melago, uel cetraria.

Meu¹³, i. sistur, uel sinonī radix radice utimur.

Millefolium, ambrosia, supercilium ueneris, idem est, foliis utimur.

Muscata¹⁴ maior facit ac. sed redolet.

Marisiliō¹⁵, i. faba lupina, ferē similis est elleboro nigro.

Mādragora¹⁶ similis est cōsolidę maiori in foliis, nisi quia mandragora habet crassiora folia, et spissiora, et quasi pungentia.

Morgellina¹⁷ domestica albos facit flores.

Myrice¹⁸, i. genista.

Miconis¹⁹, i. papaueris.

Melidna²⁰, plumbum ustū.

Matrisylua, periclimenō caprifolium, idem est.

Macropiper, id est, longum piper.

Melanopiper, id est, nigrum piper.

¹ Matth. Silv. c. ccccii, '*Ligustrum*, alii vero caprifolium dicunt.' sub Cyperum.

² See ante

³ Matth. Silv. c. ccccxcvi, '*Lianus*, i. faba.' κύαμος.

⁴ See Bart. p. 31, and Seld. p. 121.

⁵ μαλάβαθρον.

⁶ Seld. p. 107,

'*Mabatematicon*, i. succus cauliculi agrestis.' Bart. p. 29, '*Mabatematicon* vel *mabathemtis*, i. succus caliculi agrestis.' Matth. Silv. c. ccccxxii, '*Mabache*, malio, i. succus cauliculi agrestis. *Mabathematicon*, idem.'

⁷ Seld. p. 110, '*Mannis*, olibanum, thus minutum idem.'

⁸ Seld. p. 117, '*Milium solis*, granum solis, cauda pecorina idem.'

⁹ Seld.

p. 118, '*Millefolium majus*, supercilium ueneris, centifolium, venter apis idem.' μελισσόφυλλον.

¹⁰ Matth. Silv. c. dxxxvii, '*Melelota*, est herba cuius semen et flos dicitur corona regia la. pratellum.'

¹¹ μαλάχη.

¹² Seld. p. 115, '*Mellissa*, apiasia, mellilempnias,

suringula, citrigo, cetraria, melago idem.'

¹³ Matth. Silv. c. dxlili, '*Meu*—et

vocatur similiter sistersimodi et athamaticon.'

¹⁴ Seld. p. 122, '*Musca major*

facit acus et redolet.'

¹⁵ Seld. p. 111, '*Marcilium*, faba lupina idem.' Bart. p. 29, '*Marcilia*, i. folia lupina.' Matth. Silv. c. dxxix, '*Marsilia*, marsilium, i. faba. lupin. similis est ellio (?) nigro.'

¹⁶ Bart. p. 29, '*Mandragora* herba est similis consolidę maiori in

foliis sed maiora sunt et spissiora et parum aspera.' ¹⁷ Seld. p. 120, '*Morgellina domestica* flores facit albos.' Cf. E. P. N. p. 65, '*Hoc morsuspoli*, or schykyn-w—,' where *morsus pulli* is equivalent to *morsus gallinæ*.

¹⁸ Seld. p. 117, '*Mirica*, genesta idem.' μυρίκη.

¹⁹ μήκων.

²⁰ Seld. p. 120, '*Molipnia* id est plumbum ustum.' Matth. Silv. c. dxxxvii, '*Melidane*, i. plumbum ustum.' ib. c. dlii, '*Molibdena*, i. plumbum ustum.' μολύβδαινα.

Mella¹, i. cholera nigra.
Macedonicum, i. petroselinum alexandrium.
Mirtilli², i. semen myrtæ.
Melaticum, i. sylvestre.
Melagina³, i. mollificatiuū.
Melatica, i. calefactiua.
Malfano, i. debilitatio.
Marathrum⁴, i. fēniculum.
Mēstrua, i. fluxus sanguinis.
Miconos niger⁵, i. papauer. hortense.
Molochia⁶, i. malua.
Menaphilos, i. tragacanthū.
Melbellacum⁷, id est, lingua ceruina.
Mellalia⁸, i. nigella.
Melanos⁹, i. serpyllū malues.
Melacinagria¹⁰, i. apisto, uel malua agrestis.
Mzeula, i. papauer agreste.
Mertion¹¹, i. millefolium.
Menino, i. oleaster.
Musme, i. myrrhæ folia.
Mastichia¹², i. alba.

Myrticus, i. folia ferulæ.
Militum¹³, i. sinapis.
Menanachus¹⁴, id est, semen de meu.
Minthe¹⁵, i. nepita.
Meleche, i. malus.
Molipelotum, i. fex argenti, uel plumbum ustum.
Mis¹⁶, i. mus, uel muscus.
Macer¹⁷, id est cortex mali granati.
Miscors, i. caniculares.
Macton¹⁸, i. catapula fenugræci, quæ conficitur cum se. lini.
Mirum¹⁹, i. formica.
Melicon²⁰, i. fraxinus.
Melandrus²¹, i. sorbus.
Melisse²², i. apis.
Moiosox²³, i. glix.
Marrubium.
Melimion²⁴, i. sisymbrium.
Muzungi, i. liliu.
Miliatrum²⁵, i. sinapi.
Mikoitorgo²⁶, i. sanguis hircinus.

¹ Matth. Silv. c. dxxxv, 'Melancolia, gre. colera nigra.'

² Bart. p. 30, 'Mirtillus

autem semen mirti est.'

³ Bart. p. 29, 'Malagma est mollificativum saniem prohibens.'

Matth. Silv. c. dxxxvi, 'Melagina, i. mollificatiua.'

μάλαγμα.

⁴ μάραθρον.

⁵ See ante, Miconis.

⁶ μαλάχη.

⁷ Matth. Silv. c. dxxxix, 'Melossia, id est medulla ceruina.' ib. c. dxlvi, 'Mielonela, fui. id est medulla corvina.' Read *μυελος ἐλάφων*, medulla cervina.

⁸ Bart. p. 30, 'Melancium, nigella idem.' Matth. Silv. c. cccccxxii, 'Malachium, i. nigella.'

μελάνθιον.

⁹ Matth. Silv. c. dxxxviii, 'Melonosia, i. serpillum.'

¹⁰ E. P. N. p. 4, 'Malochinagria, ἴς is wudu-rofe.'

¹² Matth. Silv. c. dxxxi, 'Mastichecha, mastiteca, id est mastix alba.'

¹³ Matth. Silv.

c. dxlvi, 'Militum, id est sinopida.' ib. 'Militrum, i. sinapis.' i.e. *μίλος σινάπης*; see post, Mikoitorgo.

¹⁴ Matth. Silv. c. dxi, 'Menach, menathus, id est flos vel semen meu vel ipsa radix.'

¹⁵ μίνθη.

¹⁶ μῦς.

¹⁷ Matth. Silv. c. cccccxxii,

'Macer, id est cortex mali punici.'

μάκερ.

¹⁸ Matth. Silv. c. cccccxxii, 'Macton, i. cataplasmata fenugreci.'

¹⁹ Seld. p. 118, 'Mirmir, mirmicia, formica idem.' Bart.

p. 30, 'Mirmix, sive mirmicia, formica.'

²⁰ Matth. Silv. c. dxxxvii, 'Melimon, id est fraxinus.'

ib. c. dxlvi, 'Mileos, gr. i. fraxinus arbor.'

μέλιος.

²¹ Matth. Silv.

c. dxxxvi, 'Melandrus, i. sorbus.'

²² μέλισσα.

²³ Matth. Silv. c. dlviii, 'Miosos, grece buffo, i. glis vel rana terrestres.'

²⁴ Matth. Silv. c. dxxxviii, 'Memion, i.

²⁵ See ante, Militum.

²⁶ Matth. Silv. c. dxlvi, 'Mito, i.

sanguis, inde milto draconis i. sanguis draconis. *Militograto* id est sanguis hircinus. Perhaps *μίλος τραγού*, *μίλος δράκοντος*. See Pliny xxxiii. 7, 'Milton vocant Græci minium—sic enim appellant illi saniem draconis.'

Miltodagrum¹, i. sanguis draconis.
Mellicratum², id est, mel, et uinum.
Mirpofilon³, i. millefolium.
Maxibatrū⁴, i. cauda porcīa.
Mellanthis, i. mel de apibus.
Mislinci, i. folium.
Magnetis, i. calamita.
Maclonis⁵, i. artemisia.
Mezere, i. ruta.
Muriula, i. ameos.
Mecio⁶, i. lenticula.
Mialos, i. uiolas.
Macellus⁷, i. antophalus.
Mulchul⁸, i. bdellium secundum sarra-
 cenos.
Nenuphar, id est flos nymphaeæ.
Nux indica⁹, i. magna, quæ ab india
 uenit.
Nux uomica¹⁰, i. castaneola indica.
Nux myristica¹¹, uel **caris myristicus**,
 i. nux muscata.
Napeum¹², i. sinapis.

Narcissus similis est petros. in foliis,
 semine utimur.
Nasturcium, semen eius cardomomum
 quo utimur.
Nitrum, i. sal gemmæ.
Nausea¹³, i. subuersio stomachi cū uolū-
 tate uomendi.
Nardostachiō¹⁴, spica nigra.
Nesia¹⁵, i. centaurea.
Nixa¹⁶, i. cerasa matura, et sic.
Nepita, i. calamenthum.
Nartus¹⁷, i. ferula.
Nardus celtica¹⁸, i. saliūca, uel spica
 celtica.
Narcea, i. botria saliunca ulfassag.
Nicticorax¹⁹, i. bubo auis.
Niceris²⁰, i. uespertilio.
Nar²¹, i. focus. arditus.
Nanorachi, i. piculū cuius se. est se. apii.
 et sapor, ut piper.
Nixa, i. caria, uel putredo ligni.
Nascades, i. armoniacum.
Nici flos²², i. betonica.

¹ See ante, Mikoitorgo.

² μέλικρατον.

³ μυριόφυλλον.

⁴ Matth. Silv. c. dxxxii, 'Maxibratum, i. paucedanum vel cauda porcina.'

⁵ Perhaps

μονόκλωνος.

⁶ Matth. Silv. c. cccccxxxi, 'Matia, i. lenticula.'

⁷ Matth.

Silv. c. cccccxxxi, 'Mascus, i. antofolus.'

⁸ Bart. p. 30, 'Muche, i. bdellium.' Matth.

Silv. c. cccccxxii, 'Machalum, id est bdellium.'

⁹ Seld. p. 126, 'Nux magna que venit

de yndia.'

¹⁰ Matth. Silv. c. dlxxiii, 'Nux vomica est fructus secundæ speciei titimali

carsiceti per Diasc. secundum quosdam vocatur castanea indica.'

¹¹ Matth. Silv.

c. dlxxi, 'Nux eardismiristica, nux miristica, nux intiscuta est nux muscata nam miristicum grece, odoriferum latine.' Seld. p. 126, 'Nux miristica vel carida, nux muscata idem.'

¹² Matth. Silv. c. dlxiii, 'Napeos napion, id est sinapis

vel semen ejus.'

¹³ Seld. p. 124, 'Nausea, i. conuersio stomachi cum uoluntate uomendi.'

¹⁴ Bart. p. 31, 'Nardostachium, spica nardi idem.' Matth. Silv. c. dlxiii, 'Nardus schachios est spica indica dicta spica nardi.'

¹⁵ Matth. Silv. c. dlxvii, 'Neseon, i.

centaurea maior.'

¹⁶ Matth. Silv. c. dlxviii, 'Nixa, i. cerasum matiarum.'

E. P. N. p.

20, 'Coquimella vel prunus vel nixa, plum-treow.'

¹⁷ Matth. Silv. c. dlxiii, 'Narti, id

est ferula.' νάρθηξ.

¹⁸ Seld. p. 123, 'Nardus indica, spica celtica idem.'

¹⁹ Matth. Silv. c. dlxvii, 'Nicticorax, grec. noctua.' νυκτικώραξ.

²⁰ Matth. Silv.

c. dlxvii, 'Nicticoris, grec. i. uespertilio.' νυκτερίς.

²¹ Matth. Silv. c. dlxiii, 'Nar,

ara. i. ignis.'

²² Matth. Silv. c. dlxviii, 'Niti flos, i. flos aneti.' See ante, Beonia,

and compare Anticrocus.

Nebia¹, i. uinum.

Nepta, i. sulphur, uel oliuarum cum amurca sua, uel herba pilosa, quæ nascitur in campis, uel quædam cōfectio.

Oxyacāthum², i. berberis.

Oxaictronilli³, i. succi trianguli.

Oposeitum⁴, uel ofel, i. gummi hederæ.

Opobalsamum, id est succus balsami.

Orobani leniei⁵, i. lacca.

Oxyphenicon, uel **phenicia ind.**⁶ i. tamarindi.

Ozimum, i. basilicon.

Oxirēum⁷, i. forte acetum.

Oxinudi⁸ similis est filici.

Oculus Christi, similis est oculo consulis, sed habet latiora folia iuxta stipitē, et superius rotunda, et habet florē citrinum.

Origanum⁹, i. golena similis est calamētho, sed calamēthum habet folia pilosa, foliis utimur.

Oculus consulis similis est menthastro.

Opos¹⁰, i. succus.

Olibanum, i. thus.

Optamicū¹¹, i. sternutatoriū.

Ophopneā¹², i. rectus anhelitus, uel orthopnea, quando tantum aerem sumit quantum emittit, cum difficultate tamen.

Opium, i. lac papaueris.

Origantum¹³, i. oppopanacū.

Omfontium¹⁴ [*in marg.* omphacium], i. mustū uue amaræ.

Opompyrsinæ¹⁵, id est, succus myrtæ.

Oxys¹⁶, i. acetum syluaticum.

Onichas¹⁷, i. diagridium.

Orhosis¹⁸, i. rosa canina.

Osea¹⁹, i. oliua.

Opium oxycanium²⁰, i. laser, uel ochilaos marinus.

Opium indicium²¹, i. odore graue.

Odicus²², i. ebulus.

Onicos²³, i. ungula.

Oleum omphacinum, id est uiride, uel quod germiale dicitur.

¹ Matth. Silv. c. dlxiv, '*Nebid, nebidh, nebidi*, id est vitrum.'

² Seld. p. 131, '*Oriacantum vel oricantum*, berberis idem.'

³ Seld. p. 132, '*Oxilitromili succi*, i. succus citranguli.'

⁴ Bart. p. 32, '*Opocissi*, i. gummi ederæ.'

⁵ Seld. p. 131, '*Orobo bovis* lacca idem, gumma est.'

⁶ Seld. p. 133, '*Oxifenicia vel fincon* dicitur, inde dactilus indicis vel tamarindus.'

⁷ Matth. Silv. c. dlxxi, '*Oxireum*, i. forte acetum.'

⁸ Seld. p. 132, '*Osmunda*, filix silvestris idem, similis est filici.'

⁹ Seld. p. 130, '*Origanum*, golena sive colena idem, similis est calamento, et calamentum habet pilosa folia quibus utimur.'

¹⁰ *ὀπός*.

¹¹ Matth. Silv. c. dlxxv, '*Obtalmia*, i. sternutatoria.'

¹² Seld. p. 131, '*Item orthomia* est rectus anhelitus vel orthomia est que tantum aerem sumitur quantum emittit, cum difficultate tamen.'

¹³ Matth. Silv. c. dlxxviii, '*Ogigantum*, i. oppoanax.'

¹⁴ Matth. Silv. c. dlxxviii, '*Omfacium*, i. succus vel liquor amarus.'

¹⁵ Matth. Silv. c. dlxxviii, '*Opomirsine*, i. succus mirte.'

¹⁶ Matth. Silv. c. dlxxx, '*Oxios*, i. planta solis, i. trifolium.'

¹⁷ Wood-sorrel.

¹⁸ Matth. Silv. c. dlxxx, '*Orodīs*, i. rosa canina.'

¹⁹ Matth. Silv. c. dlxxx, '*Opium quirrinacium*, lesera, quileya, succus iusquiani idem.'

²⁰ Seld. p. 130, '*Opium quirrinacium*, lesera, quileya, succus iusquiani idem.'

²¹ Matth. Silv. c. dlxxx, '*Opium indicum* gravis odoris.'

²² Matth. Silv. c. dlxxvii, '*Odico* id est ebulus.'

²³ Matth. Silv. c. dlxxviii, '*Onichos vel onix*, i. ungula.'

² Seld. p. 131, '*Oxitolmili succi*, i. succus citranguli.'

³ Seld. p. 132, '*Oxitolmili succi*, i. succus citranguli.'

⁴ Bart. p. 32, '*Opocissi*, i. gummi ederæ.'

⁵ Seld. p. 131, '*Orobo bovis* lacca idem, gumma est.'

⁶ Seld. p. 133, '*Oxifenicia vel fincon* dicitur, inde dactilus indicis vel tamarindus.'

⁷ Matth. Silv. c. dlxxi, '*Oxireum*, i. forte acetum.'

⁸ Seld. p. 132, '*Osmunda*, filix silvestris idem, similis est filici.'

⁹ Seld. p. 130, '*Origanum*, golena sive colena idem, similis est calamento, et calamentum habet pilosa folia quibus utimur.'

¹⁰ *ὀπός*.

¹¹ Matth. Silv. c. dlxxv, '*Obtalmia*, i. sternutatoria.'

¹² Seld. p. 131, '*Item orthomia* est rectus anhelitus vel orthomia est que tantum aerem sumitur quantum emittit, cum difficultate tamen.'

¹³ Matth. Silv. c. dlxxviii, '*Ogigantum*, i. oppoanax.'

¹⁴ Matth. Silv. c. dlxxviii, '*Omfacium*, i. succus vel liquor amarus.'

¹⁵ Matth. Silv. c. dlxxviii, '*Opomirsine*, i. succus mirte.'

¹⁶ Matth. Silv. c. dlxxx, '*Oxios*, i. planta solis, i. trifolium.'

¹⁷ Wood-sorrel.

¹⁸ Matth. Silv. c. dlxxx, '*Orodīs*, i. rosa canina.'

¹⁹ Matth. Silv. c. dlxxx, '*Opium quirrinacium*, lesera, quileya, succus iusquiani idem.'

²⁰ Seld. p. 130, '*Opium quirrinacium*, lesera, quileya, succus iusquiani idem.'

²¹ Matth. Silv. c. dlxxx, '*Opium indicum* gravis odoris.'

²² Matth. Silv. c. dlxxvii, '*Odico* id est ebulus.'

²³ Matth. Silv. c. dlxxviii, '*Onichos vel onix*, i. ungula.'

Oleum succinum¹, i. liliacū.
Osis², i. agnus.
Oleum succinum³, de cucumere agresti.
Oleum myrtinū⁴ de florib. uuarum.
Oleum misinum⁵, i. miliatium uel myrtinum.
Opopanace, id est, succus panacis.
Orimus⁶, uel **oryza**, id est simia hordei.
Oriona⁷, i. aurum.
Oxyrhodonum, i. acetum, et oleum roseum.
Omphacum mellis⁸, i. mustū uux amaræ, et mel.
Oerodis⁹, i. serum de lacte.
Opium thebaicū, i. lasaerti.
Oleum succinū, i. quirilion facus.
Olisatrum, i. petroselinum. macedonicum.
Oxymilium¹⁰, i. cerussa.
Otridiriana¹¹, i. matrisylua.

Olenga, i. galanga.
Oxamium¹², id est, acetum cū sale.
Oxysacchara¹³, i. acetum cū zuccharo.
Pompholicon¹⁴, i. battitura ferri, uel fuligo de fornace eris.
Peristereon¹⁵, i. uerbena.
Periclymenon¹⁶, id est, matrisylua.
Perenotidos¹⁷, i. mercurialis.
Perdiaeratos¹⁸, uitreola parietaria, i. herba mirabilis.
Pistacia¹⁹ sunt fructus, qui ueniunt de Damasco.
Piganum²⁰, semen rutæ agrestis: idem est.
Propoleum²¹, i. cera alba.
Pentaphylon, i. quinque folium.
Prasium, i. marrubiū albū.
prasium uiride²², i. flos æris.
Paucedanum²³, feniculum agreste, cauda porcina, et mafmarum idem est.

¹ Matth. Silv. c. dlxxviii, '*Oleum succinum*, i. liliaceum:' ib. '*Oleum susinum*, i. de lilio.' Diosc. i. 62, 'τὸ δὲ σούσινον ὃ ἐνιοὶ κρίνινον καλοῦσιν.' ² Matth. Silv. c. dlxxviii, '*Qffis* grece id est serpens anguis.' Read ὄφης, anguis. ³ Matth. Silv. c. dlxxviii, '*Oleum sitionum* est quod fit de cucumeribus agrestibus.' Perhaps a confusion with Σικκάνιον ἔλαιον, Diosc. i. 33. ⁴ Matth. Silv. c. dlxxviii, '*Oleum mantinum*, i. de floribus uuarum.' οἰνάνθινον, Diosc. i. 56. ⁵ Matth. Silv. c. dlxxviii, '*Oleum miliaceum uel mircinum*, i. mirtinum.' ⁶ Matth. Silv. c. dlxxviii, '*Orismus*, i. simila de ordeo.' ⁷ Matth. Silv. c. dlxxviii, '*Orioma*, i. aurum.' ⁸ Matth. Silv. c. dlxxviii, '*Omfacum mellitum*.
⁹ Seld. p. 131, '*Oroyde*, i. aquosum vel serosum, oros enim interpretatur serum.' Matth. Silv. c. dlxxxix, '*Orcos*, i. aqua lactis:' id. c. dlxxxi, '*Othode*, i. serum lactis.' Read ὀρθώδης.
¹⁰ Matth. Silv. c. dlxxxi, '*Onimalium*, id est cerusa.' ¹¹ See ante, Hidrana, i. lambrusca.
¹² Seld. p. 133, '*Oxalmon*, i. acetosum cum sale mixtum.' Matth. Silv. c. dlxxxi, '*Oxialmon* acetum et sal.' ¹³ Matth. Silv. c. dlxxxi, '*Oxyzachara*, acetum cum zuccharo.'
¹⁴ Bart. p. 34, '*Ponfiligos*, i. battitura eris, vel fuligo de fornace eris.' πομφόλυξ. ¹⁵ Bart. p. 33, '*Peristerion*, i. uervena.' Matth. Silv. c. ccccclxxxiv, '*Peristeron*, Dias. i. Columbaria vel berbena.' ¹⁶ Seld. p. 142, '*Periclymenon*, matrissilua, caprifolium.' ¹⁷ Seld. p. 138, '*Parchenotidos*, mercurialis idem.' Matth. Silv. c. dlxxxi, '*Partenotides*, id est mercurialis.'
¹⁸ Seld. p. 134, '*Paritaria*, perniciades, vitreola, nitrago, herba muralis idem.' Matth. Silv. c. ccccclxxxiv, '*Perdicalis*, *perdicades*, *perdicum*, *perdition*, paritaria, vitrago.' περδικιά.
¹⁹ Seld. p. 147, '*Pistacee* sunt quidam fructus similes pineis qui ueniunt de Damasco.'
²⁰ Seld. p. 144, '*Piganum*, i. semen vel succus rute agrestis.' Bart. p. 34, '*Piganum*, semen rutæ agrestis.' ²¹ Bart. p. 35, '*Propoleos* est cera alba.' ²² Matth. Silv. c. ccccxciv. '*Prassium uiride*, i. flos eris.' Perhaps πρᾶσινον. ²³ Seld. p. 140, '*Peusedamum*, cauda porcina, fenicularis vel feniculus porcinus vel feniculum agreste, masmaratrum, cauda pecorina idem.

proserpinaca¹, polygonia, centinodia, et corrigiola, idem est.

Pelios², id est, polium montanum.

pepones³, i. melones.

Psinthij⁴, i. cerussa.

Platocyminum⁵, id est, montanum.

Psisleios, semine utimur.

Policaria minor, silis est maiori in foliis, multum redolet, et foliis utimur.

panfilogo⁶, i. barbassus.

pimpinella et **scopastella**, idem est.

planta Christi⁷, guttas facit nigras in foliis, quam quidam dicunt satyrion esse, et non est.

polium montanum est odoriferum, et est similis canuscellæ, nisi quia spissiora folia habet et diuretica quibus utimur.

pilusella⁸, pilos habet in foliis.

polypodiū, i. felicula, dulcemula. radice utimur.

pulmonaria⁹ est minuta uersa.

papauer album, semen eius codium quo utimur.

papauer rufum.

papauer nigrum, unde fit diacodion.

pes milui¹⁰ similis est raro in foliis, nisi quia iarus habet cornuta folia, et pes milui uaria.

prouanca¹¹, et timeea idē est.

pulegium¹², i. gliciconum.

pes columbinus, i. speragia.

pes milui, i. cetrach.

portulaca¹³, andragmus; pes pulli; idem est.

pētadactylus¹⁴, custos horti.

propoleos¹⁵, id est, fauus sine cera.

panax¹⁶, i. herba, quæ fecit opopanax.

peroti¹⁷, auricularis.

pituitas¹⁸, i. lippitudo.

paganum¹⁹, ruta agion, idem est.

parotides²⁰, malum circa aures.

¹ Seld. p. 147, '*Poligonia*, proserpinata, corrigiola, lingua passerina.'

² Seld. p. 147, '*Poleos*, poleum montanum.'

³ Matth. Silv. c. ccccclxxxiv, '*Pepones*, gre. id est melones albi.' Bart. p. 33, '*Pepones*, i. melones.'

⁴ Matth. Silv. c. ccccxcv, '*Psimichium*, *psimicum*, i. cerusa plumbi, *psimithion*.' ψιμύθιον.

⁵ Seld. p. 137, '*Platociminum*, siler montanum, *sisleios* idem.' Matth. Silv. c. ccccxc, '*Platociminum* est dictum latum ciminum, et est psilium montanum.'

⁶ Seld. p. 138, '*Pantiflagos*, i. flos tapsi barbati.' id. p. 140, '*Penfiligos*, vel *panfiligos*, flosmus vel flos tapsi barbati idem.'

⁷ Matth. Silv. c. dlxxxii, '*Palma Xpi* est species satirionis habentis radices quinque conjunctas ut digiti manus.' Seld. p. 137, '*Planta Xpi* guttas facit nigras in foliis sed quidem dicunt esse satirion set non est.'

⁸ Seld. p. 144, '*Pilocella* habet pilos in foliis.'

⁹ Matth. Silv. c. dxcv, '*Pulmonaria* herba est satis minuta.'

¹⁰ Seld. p. 140, '*Pes vituli* similis est iaro in foliis nisi quod iarus habet cornuta folia et pes vituli varia.'

¹¹ Seld. p. 144, '*Pervinca* vel *provincia*, triurica, gall. et a^o. peruenke.'

¹² Seld. p. 150, '*Pulegium regale*, gliconeum idem.'

¹³ Bart. p. 34, '*Pes pulli*, *portulaca*, idem, *purcelan*.' Seld. p. 149, '*Portulaca* vel *portlaca*, *andrago* vel *andragnis*, *pes pulli* idem.'

¹⁴ Matth. Silv. c. dlxxxiii, '*Pentadactylus* grec. i. quinque digitorum. Et est planta quam quidam cataputiam maiorem vocant et custos horti. Et ab hoc priapus qui quondam deus hortorum vocabatur et obsequia eo quod solem vergendo aspiciere videatur, et ob hoc eliotropia. lege cici.'

¹⁵ Bart. p. 35, '*Propoleos* est cera alba.' Seld. p. 150, '*Propoleos*, i. fauus sive cera alba et virginia quam primo faciunt examina, i. nove apes.'

¹⁶ Matth. Silv. c. dlxxxii, '*Panax eraclea* unde oppopanax colligitur.'

¹⁷ See post, Parotides.

¹⁸ Seld. p. 150, '*Proptoses*, i. lippitudines.'

¹⁹ Matth. Silv. c. dlxxxvi, '*Pigano agrion*, i. ruta agrestis.'

²⁰ Bart. p. 33, '*Parocide*, tumores circa aures.' Matth. Silv. c. dlxxxii, '*Parotides* gre. apostemata post aures.'

Seld. p. 136, '*Parotide* sunt minuta et apostemata aurium.'

periclymenon, matrisylua, auenula, idem est.

porrum, i. sectium.

propte¹, i. nymphæa.

polytricum, i. adiantum.

pepen, i. papauos.

polygonia, i. sanguinaria.

psylion², i. policaria.

panacofriza³, i. ferula agrestis uel panacus.

penetebon⁴, i. pœonia.

perdicaber⁵, parietaria.

pœonigratum⁶, i. chelidonia.

pisaria⁷, i. pix liquida.

pentea, i. silex, petris nascitur, uel perion.

paragilon⁸, i. balanum, uel myrobalanorum.

parumallus⁹, i. granatum.

personatia¹⁰, i. bardanum.

palurius¹¹, i. pampinus.

pedicularis, i. staphis agria.

pyruregium¹², i. hypericon.

polytria¹³, i. capillus ueneris.

psaxara¹⁴, i. pix dura.

piponagrafi¹⁵, i. colocynthis.

Pentalon¹⁶, i. bacchos.

psidia¹⁷, i. flos mali granati domestici, uel alia arbor.

ponadratia¹⁸, i. aristolo.

pitogoni radix, i. tutæ.

palla¹⁹, i. genestellæ radix.

prasi, i. succus porri.

poneide²⁰, i. rosata.

parteticon²¹, i. artemisia.

profunluagos, i. fominus, uel balsamum.

parasioruia²², i. enu. campana uel

Plantago, i. arnoglossa.

Pisa²³, i. pix ulcera uirginis.

Psopus²⁴, i. personatia, uel dardanum, uel mellifolium.

Piperapum²⁵, i. acorum.

¹ Matth. Silv. c. dxcv, 'Prothea, i. nimpha.' Seld. p. 135, 'Papaver plaustrum, respice in numphæa.'
² Matth. Silv. c. dxcv, 'Psilla, i. pulex, inde psilium dictum, eo quod semen pulicibus similatur.'
 Seld. p. 147, 'Persillium, herba poliaris.'

³ Matth. Silv. c. dlxxxii, 'Panaco friza id est

ferula agrestis.'

⁴ Matth. Silv. c. dlxxxiii, 'Penterebon, i. peonia.'

⁵ Matth. Silv.

c. dlxxxiv, 'Perdicalis, paritaria.'

⁶ Matth. Silv. c. dlxxxiii, 'Penagrates, i. celidonia.'

id. c. dlxxxvi, 'Piron agreste' Diase. multi sic celidoniam minorem vocant.' Bart. p. 34, 'Pionia agrestis, i. celidonia.'

Seld. p. 146, 'Piron agreste respice in celidonia minor.'

⁷ Matth. Silv.

c. dxcv, 'Pussaigra, i. pix liquida.' πύσσα ὑγρὰ. See ante, Igropissa.

⁸ Matth. Silv. c.

dlxxxv, 'Petagilion, id est balanorum glandes, mirabolani.'

⁹ Matth. Silv. c. dlxxxii,

'Paruinalium, i. granum.'

¹⁰ See post, Prosopus.

¹¹ Matth. Silv. c. dlxxxii,

'Pamfini, i. paliurus, herba lanaria, cicer domesticum.' Cf. Bart. p. 33, where paliurus follows

pampinus.

¹² Matth. Silv. c. dxc, 'Pituregium, i. ypericon.'

¹³ See Polytricum.

¹⁴ Matth. Silv. c. dlxxxix, 'Pissa vera, i. pix dura vel sic.' πύσσα ξηρὰ.

¹⁵ Matth. Silv. c.

dlxxxvii, 'Piper agrionis, i. coloquintida.'

¹⁶ Matth. Silv. c. dlxxxiii, 'Pentalon, i. laureola.'

Seld. p. 143, 'Pentalon respice in dafnoides.'

¹⁷ Matth. Silv. c. dxcv, 'Psidia, i. flos mali

granati vel cortex.' Bart. p. 35, 'Psidia cortex est mali granati.'

Seld. p. 147, 'Persidia, i. cortex mali granati.'

¹⁸ Matth. Silv. c. dlxxxii, 'Panadracia, Panodrancia id est aristologia.'

¹⁹ See ante, Aspalton.

²⁰ Matth. Silv. c. dlxxxiv, 'Perniones vel rosule sunt excoarationes

quæ fiunt in nimio frigore in calcaneis.'

id. c. dlxxxvi, 'Pinorde, i. rosata.'

²¹ Matth.

Silv. c. dlxxxii, 'Parthenion, partenita, id est arthemisia.'

²² Matth. Silv. c. dlxxxii, 'Panax

chironia quam latini enulam campanam [dicunt].'

²³ Matth. Silv. c. dlxxxvii, 'Pios gr.

elkos, pus, sanies:' cf. id. c. dlxxxix, 'Pisarak, id est usnee faranois idem.'

²⁴ Matth. Silv.

c. dxcv, 'Prosopus, i. bardanus.' See ante, Personatia.

²⁵ Matth. Silv. c. dlxxxvii,

'Piperapum vel piperapum dicitur acorus.'

Plumidera, i. elleborum.

Picula¹, i. resina pini.

Quereula maior², id est, chamæpithyos.

Quiamus³, i. faba.

Quercula minor, id est chamedrys.

Quinque nervia⁴, i. lanceola.

Quinorapi⁵, i. nuclei pini.

Quiricathasia⁶, tribuli mari.

Quiporodani⁷, i. rosa canina.

Quassa⁸, i. aqua.

Quiamos⁹, i. syla.

Quiricus¹⁰, i. semen lini.

Quiagulos¹¹, i. coagulum.

Qualnuties¹², i. lac.

Quicomini¹³, i. pulegium.

Quelanea¹⁴, i. iusquiamus.

Quiconus¹⁵, i. papaver.

Quoroto¹⁶, i. cucumer.

Quartila¹⁷, i. lactula.

Quilionsagus¹⁸, i. oleum siccionum.

Quion¹⁹, i. trianguius, uel uinci radix.

Romeon²⁰, i. raphanum.

Radix euisci²¹, i. althæa.

Ramicedri²², i. iuniperi lignum.

Ramnus, i. spica²³ alba, uel benedicta.

Rhodoxyron²⁴, i. oleum rosatum, et acetum.

Ros syriacus²⁵, i. flos orni. uel nucis sylvaticæ similis est rosæ.

Rosa²⁶, semen eius anthera, eis utimur.

Rorastrum²⁷, folia habet, ut uiticella, sed undique pungentia.

Rosmarinus, flos eius anthos.

Robella²⁸, quasi pisa uiridis.

¹ Bart. p. 34, 'Pix liquida, picula, idem, terpiche.'

quercula maior id est camebreos, id. 'Quercula minor, i. camepitheos.'

See ante, Lianus.

² Matth. Silv. c. dxcvi, 'Querceola, κνᾶμος.

³ Seld. p. 152, 'Quinquenervia, lanceolata, plantago, centumnervia idem.'

Cf. Bart. p. 36. ⁴ Matth. Silv. c. dxcvii, 'Quinocarpus, i. nuclei pini.'

⁵ Matth. Silv. c. dxcvii, 'Quirita, id est testa cabali marini.'

⁶ Matth. Silv. c. dxcvii, 'Quinodorodapni, id est rosa canina;' a confusion of κνυπόδοον.

⁷ Matth. Silv. c. dxcvi, 'Quassa, i. aqua.'

⁸ Matth. Silv. c. dxcvii, 'Quiamos i. squilla, et quiamos id est faba.'

Perhaps 'κνᾶμος squilla,' from the colour.

⁹ Matth. Silv. c. dxcvii, 'Quiricus id est semen lini.'

¹⁰ Bart. p. 13, 'Bruncus, rasta lini idem.' id. p. 23, 'Grinicus, cuscute idem.'

¹¹ Seld. p. 77, 'Gruncus, brinicus, cuscute, vasta lini, podagra lini idem.'

¹² Matth. Silv. c. dxcvi, 'Quactus, i. coagulum.' id. c. dxcvii, 'Quilius, i. coagulum.'

¹³ Matth. Silv. c. dxcvii, 'Qualuntes, i. lac.'

¹⁴ Matth. Silv. c. dxcvii, 'Quictomi, i. pulegium.' See ante, Glyconium.

¹⁵ Matth. Silv. c. dxcvi, 'Qualanea, i. iusquiamus.'

¹⁶ Matth. Silv. c. dxcvi, 'Quigonus, i. papaver.'

¹⁷ Matth. Silv. c. dxcvii, 'Quoroto, i. cucumer.'

¹⁸ Matth. Silv. c. dxcvii, 'Quartila, i. lactuca.'

¹⁹ Matth. Silv. c. dxcvii, 'Quilionisacum, i. oleum siccionum.'

Perhaps ἑλαϊον Σικωνίων, Diosc. i. 33.

²⁰ Matth. Silv. c. dxcvii, 'Quirion trianguli id est radix uinci.'

²¹ κνυπερος.

²² Bart. p. 153, 'Romei, Rhomeret, i. raffenus, christo.'

²³ Seld. p. 153, 'Raphanus, romeus, resta bovis idem.'

²⁴ Bart. p. 37, 'Romeri, i. raphani.'

²⁵ Seld. p. 154, 'Rorastrum folia habet ut viticella undique pungentia.'

²⁶ Bart. p. 37, 'Rorastri, vitis alba.'

²⁷ Seld. p. 155, 'Robelia vel robulea, legumen est.'

Rapistrum¹, id est, ammoniacum.
Rhagidia², i. scissura.
Raphanus, i. radix cutica.
Radicula, i. limaria, uel struthius.
Rira³, i. radix.
Rhodonsyron⁴, i. rosa sicca.
Resina, i. gummi abietis.
Rheuponticum, i. barbarum.
Ruffus⁵, i. celsus.
Resina pina⁶, i. picula.
Rhodus⁷, uel **rhodia**, i. cortex. maligranati.
Rapa⁸, i. gongelida.
Rosmarinus, i. libanotidos.
Resina terebinthina, id est, gumma.
Rhodon, i. rosa.
Raticus, i. anetum.
Rubicam⁹, i. sinopidem.
Rhodolæon, i. oleum roseum.
Rrquirhytia¹⁰, i. herba dulcis.
Rhodostagma¹¹, id est, aqua rosata.
Regia, i. cauda caballina.

Radiatum¹², iusquiamum.
Rosia¹³, i. aristolis, uel marrubium.
Risanapanace¹⁴, id est, peucedanum.
Racceuece, i. feniculum.
Ramilla, i. camilla.
Reatis¹⁵, i. petroselinum.
Rumex, i. lappacium acutum.
Radiolus¹⁶, i. ireos.
Rsalacanna¹⁷, i. capitello unde sapo fit.
Ragarius¹⁸, i. grana solis.
Racardus¹⁹, i. cardamomum.
Rhodonogyra²⁰, uel **ran.** id est, rosa.
Ralba²¹, agrestis.
Sletio²², i. pes columbinus.
Saluinca, i. spica celtica.
Sampsuchus²³, amaracus uel sperma, i. maiorana.
Secacul²⁴, i. eryngium.
Strobilæa²⁵, i. pinea.

¹ Matth. Silv. c. dc, '*Rapistrum*, armoratia.' Seld. p. 153, '*Rapistrum*, armoceren.' See ante, Armoracia.
² Matth. Silv. c. dxcviii, '*Ragadiæ* dicuntur scissure accidentes in ano vel pedibus multi ardoris.' Seld. p. 153, '*Ragadia vel ragagia*, i. fissura vel cissura.' Bart. p. 36, '*Ragadia*, i. fissura de sole vel frigore nata in pedibus vel alibi.' *ράγας*.
³ Matth. Silv. c. devi, '*Riza, rhiza*, id est radix.' *ρίζα*.
⁴ Matth. Silv. c. devii, '*Rodonosiron*, i. rosa sicca.' *ρόδον ξηρόν*.
⁵ See ante, Bulbus fisticus.
⁶ See ante, Picula.
⁷ Matth. Silv. c. devii, '*Rodius* id est cortex mali granati.' ib. '*Roidea, Rhoidea*, id est arbor mali granati.'
⁸ Matth. Silv. c. dc, '*Rapa* quid est l. delion, gre. gongilion.' *γογγυλίσ*. See ante, '*Congelidon* i. rapa.'
⁹ Matth. Silv. c. dcx, '*Rubicar, rubrica*, i. sinopida.' See ante, Militum.
¹⁰ See ante, Glyquirryza.
¹¹ Bart. p. 37, '*Rodostoma*, i. aqua ro[sarum].'
¹² Matth. Silv. c. dxcviii, '*Radianum*, i. iusquiamus.'
¹³ Matth. Silv. c. deviii, '*Rosilo, Rosilio*, i. aristologia.'
¹⁴ Matth. Silv. c. devi, '*Riza panace*, i. peucedanum.'
¹⁵ Matth. Silv. c. dc, '*Reatis*, id est petroselinum.'
¹⁶ Matth. Silv. c. dxcviii, '*Radiolus*, id est yreos.' Gladiolus.
¹⁷ Matth. Silv. c. dc, '*Rasacoltana*, id est capitellum saponis.' Bart. p. 14, '*Capitellum*, lexiva fortis.' See ante, '*Crini*, i. lilium unde sapo fit.'
¹⁸ Matth. Silv. c. dxcviii, '*Ragurius*, i. granum solis.'
¹⁹ Matth. Silv. c. dxcviii, '*Racardus*, i. cardamomum.'
²⁰ Matth. Silv. c. devii, '*Rodonagria*, i. rosa agrestis alba.'
²¹ Rosa alba.
²² Matth. Silv. c. dxxxix, '*Sflecticos*, i. pes columbinus.' Seld. p. 168, '*Splecton*, i. pes columbinus.' See ante, Flectios.
²³ *σάμψυχον*. Matth. Silv. c. dcxxi, '*Sansucus*, maiorana persa.'
²⁴ Bart. p. 38, '*Setacul*, i. sigillum Sanctæ Mariæ, vel yringi secundum quosdam.'
²⁵ Matth. Silv. c. dclv, '*Strobilia*, Gall. 7, memirica, i. id est pinea.' *στροβίλιον*.

Stuma¹, i. caulis agrestis crassæ cœpæ.
Secca² [*in marg.* Sceha], i. hyssopus.
Scordeon³, i. allium agreste.
Staphisagria⁴, herba pedicularis, i. caput-purgium.
Sistrum, uel anethum agreste, id est meu.
Stypterea⁵, i. alumen.
Sinonum⁶, i. petroselinum agreste.
Smyris⁷, quidam lapis.
Sandaracha⁸, quoddā genus uernicis.
Septemer⁹, i. sagapenum.
Sebanum¹⁰, i. semen api, uel semen lini.
Simbra¹¹, i. saturegia.
Stæchados barba¹², i. polium marinum.
Sandychus¹³, est cōfectio quedam.
Smitne basilicor¹⁴, i. myrca.
Splemon¹⁵, i. scolopendria.
Stagni rotūdus, id est absynthium nigrum.

Satyrior¹⁶, i. priapiscus, uel testiculi leporis.
Saphisalidos¹⁷, i. pastinaca.
Sticide sagria¹⁸, idem est cucumer agrestis.
Sicaro¹⁹, i. sisymbrium.
Stilla²⁰, i. bulbus.
Sambuci medianus cortex uocatur, et quandoque cortice, et radice utimur.
Scanapis, flos eius anthos.
Senaro²¹, cardus benedictus, et carduncellus, idem est.
Seifola habet folia lucida, et pingua tota utimur.
Sigillu. S. Mariæ²² facit hastā rectam, et aliquātulum lōgā, et altam, et folia rara, et aspera, radice utimur.
Sigillū Salomonis facit hastā flexam in arcu, et multa folia sursum trahētia et

¹ Matth. Silv. c. dclv, '*Struthion botami*, i. struton herba cauliculus agrestis.' Bart. p. 38, '*Strucnium*, i. caulis agrestis.' σπρύνον.

i. ysofus.' Bart. p. 41, '*Suffe*, i. ysofus.'

² Matth. Silv. c. dxxxii, '*Seca, secha, sceha*, scordium, id est allium agreste.' Bart. p. 38, '*Scordion*, i. allium agreste.' σκόρδιον.

³ Matth. Silv. c. dxxxix, '*Scoreion, scordio*, p. 41, '*Staphisagria*, i. herba pedicularis.' id. p. 14, '*Caputpurgium*, i. staphisagria.' ⁴ Bart.

Silv. c. dcliv, '*Stipteriasites*, i. id est alumen scissum.' στυπτηρία. ⁵ Matth.

dclxiii, '*Sinonum*, petroselinum agreste.' Bart. p. 30, '*Sinoni*, i. semen petrocilini agrestis.'

⁶ Matth. Silv. c. dclvi, '*Smyris* grec. lapis asperimus quo alii parantur lapides.'

⁷ σμύρις, emery. Matth. Silv. c. dclviii, '*Sandaracha* apud Dias. pro auripigmento rubeo capitur.'

⁸ σανδαράκη. Matth. Silv. c. dclviii, '*Septemere*, i. serapinum. *Septepinee*, idem.' Seld. p. 171, '*Septemete*.

⁹ σέλινον. ¹⁰ Bart. p. 42, '*Timbra*, satureia idem.' ¹¹ Bart. p. 41, '*Sticados* . .

citrinum idem est quod barba Jovis.' ¹² Matth. Silv. c. dclxix, '*Sandicum* in li.

dinamidarium Gal. est cōfectio alfa siricon.' σάνδυς. ¹³ Matth. Silv. c. dclvi, '*Smirna*

basilicon idem.' σμύρνα, i. myrrha. ¹⁴ Bart. p. 38, '*Scolopendria*, i. lingua cervina,

spleneon idem.' σπηλιόν. ¹⁵ Bart. p. 37, '*Satyrior*, priapismus, herba leporina, idem

sunt.' Seld. p. 158, '*Saturion*, iarus. Respice in priapiscus, leporina idem.' ¹⁶ Matth.

Silv. c. dclii, '*Stafillum*, grec. ceras, id est pastinaca.' σταφυλίνος. ¹⁷ Matth.

c. dxxxix, '*Sicui agrui*, i. cucumer agrestis.' ib. '*Sicides agria*, id est cucumer agrestis.' σίκυος

ἀγριος. ¹⁸ Matth. Silv. c. dxxxix, '*Sicarax* i. sisymbrium. *Sicharos* idem.' σίσαρπος.

¹⁹ σκίλλα. ²⁰ Matth. Silv. c. dxxxvii, '*Senescio, senison*, i. cardus benedictus.' Seld. p. 165,

'*Senecio uel senecium* cardo benedictus, carduncellus terrestris, benedicta idem.' ²¹ Matth.

Silv. c. dclx, '*Sigillum Sancte Marie*, i. seracul, quod uulgo dicitur zenogiego.' Bart. p. 39,

'*Sigillum beatæ Mariæ* herba est quæ facit hastam rectam et folia aspera et spissa.' Seld. p. 169,

'*Sigillum Sancte Mariæ* facit hastam rectam aliquantulum longam et altam et folia rara et aspera, radice utimur.'

- flores albos plures, sub arcu hastæ suæ deorsum trahētes, se. et radice utimur.
- Spondallidō**¹, radice utimur similis est sinono, sed rotūdiora habet folia, sinonū, et acutiora, et lucidiora magis a stipite remota semen eius ut semen petroselinum.
- Scophularia**² quasi lactucela habens testiculos.
- Serpyllus**, i. satiregia agrestis herba utimur.
- Symphytum**³, consolida maiora nagallicum, idem est. radice utimur.
- Seilla**⁴, i. cēpa maior.
- Spathulafetida**, spathula salubris, idem est.
- Sisymbrium**⁵, i. balsamita aquatica, uel absinthium ponticum.
- Semperuiua**, i. aizoon.
- Scariola**⁶, endiuia, trosisma idē est, foliis, et radicibus utimur.
- Sponsa solis**, elitropia, solsequia, chorea, intyba, idē est, foliis, et semine utimur.
- Sinape agrestis** habet lata folia, et rotunda.
- Sauina**⁷, i. bratheos.
- Sētis**⁸, i. rubus, qui facit mora.
- Sambucus** arbor similis est degaleæ in foliis.
- Satiofoas**, i. sarcocolla.
- Saponaria**⁹, burit, herba fullonis, idem est.
- Saliunca**, i. spica celtica.
- Styrax liquida**¹⁰, i. sagia.
- Stobylia**¹¹, i. semen pineæ.
- Siccides phu.** id est cucumer agrestis.
- Sinopide**¹², i. terra rubea.
- Samum**, i. fructus iuniperi.
- Siccidos**¹³, i. gala asiana.
- Squiballa**¹⁴, i. dura stercora.
- Simila**¹⁵, i. folia, uel medium furfur.
- Semicupimen**¹⁶, i. thymamedia. [*in marg.* trina.]
- Siselios**¹⁷, i. siler montanus.
- Sterione**, i. gallia.
- Styracos**¹⁸, i. storax.
- Sileo**¹⁹, i. politaria.
- Solouinsia**²⁰, cidamum.
- Stisaphora**, i. cōtra oriētalīs.
- Sandyx**, i. auripigmentum.
- Scimus**²¹, i. lenticus.

¹ σφονδύλιον. ² Scrophularia. ³ Matth. Silv. c. dclxii, 'Simphitum gre. vel anagallica, ara. picterion, la. vero consolida.'

⁴ Bart. p. 40, 'Squilla, cepa marina idem.'

⁵ Matth. Silv. c. dclxv, 'Sisimbrium, id est absinthium ponticum.'

⁶ Seld. p. 163, 'Scariola, trosma idem.' Perhaps τρώξιμα, see post, sub Trozuua.

⁷ Bart. p. 13, 'Brateos vel Brateos i. savina.' Seld. p. 158, 'Savinia, brateos idem.'

⁸ Matth. Silv. c. dclxxxvii, 'Sentix, i. rubus vel quilibet fructus spinosus.'

⁹ Seld. p. 167, 'Sentix uel sentis, i. rubus qui portat mora, uel quilibet fructus spinosus.'

¹⁰ Matth. Silv. c. dclxxi, 'Saponaria, herba fullonum idem, l. borith.'

¹¹ Matth. Silv. c. dclxxvi, 'Satangitum, i. storax liquida.'

¹² id. c. dclxl, 'Sigia, i. storax liquida.'

¹³ See ante, Strobilæa.

¹⁴ Seld. p. 171, 'Sinopide, i. terra rubea.' See ante, Militum.

¹⁵ Bart. p. 21, 'Ficida, galla idem.' See ante, Cecidos.

¹⁶ Matth. Silv. c. dclxxix, 'Schiballa, grec. skiballa sunt stercora dura rotunda.'

¹⁷ σκύβαλον.

¹⁸ Bart. p. 39, 'Simila tritici est medulla, s. farina purissima.'

¹⁹ Seld. p. 171, 'Simila. i. mundissima farina frumenti.'

²⁰ Matth. Silv. c. dclxxxv, 'Semicupium, i. tina.'

²¹ Bart. p. 166, 'Semicupium, i. tinea media vel cuppa parua.'

²² Bart. p. 39, 'Siselci, i. sileris montani.' σέσελις.

²³ στύραξ.

²⁴ ψύλλον, see ante, Psyllon.

²⁵ Matth. Silv. c. dclxlvii, 'Soliuersia, i. ciclaminus.'

²⁶ lenticus. σχίνος.

Symphonica¹, iusquiamus canicularis, latreculaidē est.
Silfui², i. garyophyllus.
Seatumcellus³, i. umbilicus ueneris.
Scorfilidos⁴, i. resina, uel corces.
Spedace⁵, i. cerussa.
Sycaminum, i. celsa mora.
Sarcocolla, i. agrimonia.
Sendaminum⁶, i. acrifolium.
Senacis, i. spica celtica.
Scarade⁷, i. saluia.
Seura⁸, i. lacerta.
Scolopendria⁹, i. lingua ceruina.
Sepetos¹⁰, i. bacca lauri.
Sisama¹¹, i. semē papaueris, agrestis, sisama etiam sunt quædā grana tragacanthi.
Spagnum¹², i. saluia.
Sisamus¹³, i. pastillos, vel semē balsami.
Scarius¹⁴, i. ficus.
Spaltea¹⁵, i. palma.

Spōdogos¹⁶, i. lanugo, quæ in rosa syluatica solet esse.
Syla, i. cerasa.
Silomachat¹⁷, i. radix, uel cortex cerasi.
Sysipium¹⁸, i. cyprum.
Sui, i. sinapis.
Sale, i. auena.
Seupio ferrigena¹⁹, i. petra argenti.
Staphenanice²⁰, i. succus papaueris.
Scalia, i. casta.
Salpadatie, i. aphronitrum.
Scalacadrene²¹, i. sal lucidum.
Sapa²², i. mistum coctum.
Sansica²³, i. basilicon.
Sacrapax²⁴, i. attriplices.
Seldaco²⁵, i. tris irica.
Sinon elauer, i. agrimonia.
Sumbul²⁶, i. spica.
Sabar²⁷, i. aloë.
Sota²⁸, i. uinci radix.
Sisan²⁹, i. ireos.

¹ Matth. Silv. c. dextli, 'Simphoniaca, iusquiamus, cassilago, dens caballinus, canicularis, calicularis.' Bart. p. 40, 'Simphoniaca, i. iusquiamus.' Read latercula, and cf. E. P. N. p. 28, 'Laterculum, beolone,' and p. 31, 'Symphoniaca, beolone.' ² Bart. p. 40, 'Silfia est asafetida.' σιλφιον.

³ Matth. Silv. c. dextxix, 'Seatumcelli, i. umbilici veneris.' ib. 'Seatumcella vel scatuncelli, i. umbilicus veneris.' id. c. dextxx, 'Scotolidos, scotolicus, i. umbilicus ueneris.' Bart. p. 38, 'Satimcella est umbilicus veneris.' id. p. 41, 'Seatumcellus, umbilicus veneris idem.'

⁴ Matth. Silv. c. dely, 'Strobilos id est cortex resine pini.' ⁵ Matth. Silv. c. dcl, 'Spedate, i. cerusa.' ⁶ Matth. Silv. c. dextxix, 'Scindaminum, i. agrifolium.' ⁷ Matth.

Silv. c. dextxix, 'Searedalsa i. saluia.' ⁸ Matth. Silv. c. dextxvi, 'Saura, gre. lacertus.' id. c. dextxi, 'Seura, i. lacerta.' σαύρα. ⁹ Bart. p. 38, 'Scolopendria, i. lingua cervina spleneon idem.' ¹⁰ Matth. Silv. c. dextxxvii, 'Seperos, i. bace lauri.' ¹¹ σήσαμον.

¹² Matth. Silv. c. dextlix, 'Spagnum, i. saluia.' ¹³ Matth. Silv. c. dextliv, 'Sisamos, id est confectio de melle similis penidiis, Diasc.' σήσαμῃ. ¹⁴ Matth. Silv. c. dextxix, 'Scanus, i. ficus.' ¹⁵ Matth. Silv. c. dextlix, 'Spaltem id est palma.' ¹⁶ Matth. Silv.

c. dcli, 'Spondogos i. lanugo que in rosa siluatica nasci solet.' ¹⁷ Matth. Silv. c. dextl, 'Silomata, l. cortex celfii.'

¹⁸ Compare Diosc. i. 4, κύπειρος, οἱ δὲ ἐρυσίσκηπτον ὡς τὴν ἀσπύλαθον καλοῦσι.

¹⁹ Matth. Silv. c. dextxxi, 'Seupio ferrameo id est petra argenti.'

²⁰ Seld. p. 164, 'Staphiden, i. succus.' ²¹ Matth. Silv. c. dextvi, 'Sal audarene, i. sal alexandrinum uel lucidum.'

²² Matth. Silv. c. dextxi, 'Sapa est mustum coctum ad consumptionem trium partium.' See Bart. p. 37. ²³ σάμφυχον. ²⁴ Matth. Silv. dextxc. vi, 'Satrapam, i. attriplex.' Perhaps ἀτράφαξ.

²⁵ Compare Diosc. i. 1, οἱ δὲ ἵρις ἰλλυρική, οἱ δὲ θελπίδη.

²⁶ Matth. Silv. c. dextlix, 'Sumbul, sumbel, arab. i. spica nardi.'

²⁷ Matth. Silv. c. dexti, 'Sabar, sabor, i. aloë.' ²⁸ Matth. Silv. c. dextlix, 'Sota, i. uinci radix.'

²⁹ σοῦσον. See ante, Oleum succinum.

Seris¹, i. sarcocolla.
 Sumac², i. mater.
 Stargil, i. cytonia.
 Simberseber, i. alumen.
 Sedenegi³, i. battæ bisaniæ. [*in marg.*
 blacta byzantia.]

Tibaiarum⁴, i. sulphur uiuum.
 Trochisei⁵, id est rotund cōfectio.
 Thus, i. olibanum longum.
 Tuniana⁶, i. cozumbrum.
 Trifolij semen, i. trifolium acutum.
 Terra sigillis⁷, i. argilla, uel creta.
 Cesapium⁸, i. sinapis alba.
 Trozuua⁹, uel endiuia, i. scariola.
 Turiones¹⁰, i. sumitates.
 Trifagus¹¹, i. trifolium acutum.
 Trigon¹², i. sonum gutturis.

Thora, ut toxicum ualeat.
 Tymbra¹³, i. satiregia.
 Tapsus maseulus, i. flosmus, foliis utimur.
 Tibuel fibri, i. fēnugrecum.
 Tribula¹⁴, i. laccinder.
 Trianneti¹⁵, i. petroselinum.
 Tridax¹⁶, i. lactuca.
 Thithymalus¹⁷, i. galaties.
 Tēcandestra¹⁸, i. pyrethrum.
 Teruneon, i. pentaphylon.
 Trissago maior¹⁹, id est chamēdryos.
 Trusagnire²⁰, id est furfur super ignem.
 Traisenocum, i. chamæmelum.
 Tridica agria²¹, id est lactuca syluatica.
 Thapsia²², succus ferulæ.
 Tetigra²³, i. tribulus.
 Tobir²⁴, i. rosmarinus.
 Tathides²⁵, i. artemisia.

¹ Matth. Silv. c. dcxxxvii, 'Seris est species scariolæ et est cicoria.' σέρις, Diosc. ii. 159.
² Matth. Silv. c. dclix, 'Sumac, i. macer.' ³ Bart. p. 13, 'Blatta est quasi squama piscis. . . . et inuenitur in fronte piscis degentis in conca rotunda et tortuosa, sed nos utimur blanca bisancia pro ea.' ⁴ Matth. Silv. c. dcxxvii, 'Tibapparum, i. cibus ignis, l. thion, i. sulfur uiuum quasi tibapirum.' ib. 'Thianapiron, i. sulfur iudaicum et est sulfur uiuum.' ib. 'Thiosapiros id est sulfur sine igne.' θεῖον ἄπυρον, Diosc. v. 123. See ante, Fubapiron and Girapiron.
⁵ Matth. Silv. c. dcxxxix, 'Trochiscos, grec. a trochos, i. rotunda confectio.' Bart. p. 42, 'Trociscus, i. rotunda confectio.' ⁶ Matth. Silv. c. dcxxvii, 'Timiana, . . . fit ex eo fumigium bonum sed nos communiter vocamus timiamitis cozum cozumbrum confictam, l. corumbrium causa camō. Et est storacis liquide.' θυμίαμα. ⁷ Matth. Silv. c. dcxxvii, 'Terra figuli, terra munda id est cretica et satis stiptica, s. argilla vel creta.' ⁸ Matth. Silv. c. dcxxvii, 'Tēcapium, i. sinapis alba.' id. c. dcxxvii, 'Tisapium, i. sinapis albus.' ⁹ Matth. Silv. c. dcxxxix, 'Trosima, trosimia, troxinel, troxima, intuba.' τρώξιμα. See ante, sub Scariola.
¹⁰ Matth. Silv. c. dcxxxix, 'Turrones, i. extremitates vel capreoli.' ib. 'Turiones, i. teneritate summitatum arborum vel arbustorum ut vitium et similiū.' See Columella, xii. 50.
¹¹ Matth. Silv. c. dcxxxix, 'Trifago maior, trisogus, i. camedreos.' ib. 'Trizoaga, i. camedreos.' ¹² Matth. Silv. c. dcxxxix, 'Trigon, grece turtur.' Perhaps τρυγών, sonus turturis. ¹³ Matth. Silv. c. dcxxxix, 'Tymbra, i. satiregia.' Bart. p. 42, 'Timbra, satireia idem.' θυμύρα.
¹⁴ Matth. Silv. c. dcxxxix, 'Tribuca, i. lacertides.' ¹⁵ Matth. Silv. c. dcxxxix, 'Triamēnti, i. petroselinum.' ¹⁶ θρίδαξ. ¹⁷ E. P. N. p. 7, 'Tytmallus calatites, p̄ is Lacterida.' πιθύμαλος γαλακτίτης. ¹⁸ Matth. Silv. c. dcx, 'Tacedenste, i. piretrum.' ¹⁹ Matth. Silv. c. dcxxxix, 'Trizoaga, i. camedreos.' ²⁰ See ante, Tibaiarum. ²¹ Matth. Silv. c. dcxxxi, 'Tridi agrei, i. lactuca agrestis.' id. c. dcxxvii, 'Thidax agria, id est lactuca agrestis.' θρίδαξ ἄγρια. ²² Bart. p. 41, 'Tapsia, i. herba trutannorum.' ²³ Matth. Silv. c. dcxxviii, 'Terica, i. tribuli.' ²⁴ Matth. Silv. c. dcxxvii, 'Tibir, i. rosmarinus.' ²⁵ Matth. Silv. c. dcxli, 'Tagantes, i. arthemisia.' E. P. N. p. 27, 'Artemesia tagantes, helde.' id. p. 32, 'Gagantes, mug-wyrt.' id. p. 2, 'Artemesia tagantes.'

Tergio¹, i. filex.
Troicutes, i. betonica.
Trisafice², i. gladiolus.
Tronecaria³, i. peristereon.
Tertis, i. orobus, uel cicercula.
Torobos⁴, i. aqua lactis.
Taras⁵, i. aqua marina.
Taitarum, i. greupa.
Tacumo⁶, i. ebulus.
Tecanti, i. euphorbium.
Torta rubea⁷, id est bolus armenicus.
Tiei⁸, i. sulphur.
Teremerbin, i. manna [*in marg.* terrani-abin].

Vvlgā⁹, id est asara baccara.
Vnfar¹⁰, i. cinaprium, uel minium.
Virgia, i. lilium.
Viola, floribus et foliis utimur.
Vua lupina¹¹, i. striguum.
Vmbiculus veneris¹², cotylidones.
Vscatūcelli¹³, cymbalaria, idē est, foliis utimur.

Venti maior, i. anagal.
Venti media, i. bugla.
Venti minor, id est cōsolida minor.
Vermicularis maior retrosellit idem est.
Vermicularis minor similis est ei; herba utimur.
Virga pastoris¹⁴, i. lupi pect.
Verminaca¹⁵, i. militaris.
Veche, i. uitreola quā equi comedunt.
Vngula¹⁶, i. pes leonis quā dñr ungula caballina.
Vnfacion¹⁷, i. flos uitis.
Vatus¹⁸, i. mora syluatica.
Victoria polico, i. buglossa.
Vitumē¹⁹, i. sulphur iudaicū.
Velixtratū²⁰, i. petroselinum.
Vlixarum, i. lilium uirginale.
Vtridos²¹, i. lac quod urinā simile est.
Vzifut²², i. sinopide.

Xyllostaria²³, i. lignum cornutum, uel siliqua.

¹ Matth. Silv. c. dclxviii, 'Tergio id est filex.' Perhaps *πρεπς*.
² Matth. Silv. c. dclxxxi, 'Trisafice, i. gladiolus.' Perhaps Iris Africæ. Plin. Hist. Nat. xxi. 7, 'Tertium locum habet Africana.'
³ Matth. Silv. c. dclxxii, 'Tronetaria, i. peristereon.'
⁴ Matth. Silv. c. dclxxviii, 'Torobos, id est aqua lactuce vel lactis.' See ante, Ocrodis, and post, Utridos.
⁵ Matth. Silv. c. dclxi, 'Talaisis, i. aqua marina.'
⁶ Matth. Silv. c. dclxvi, 'Tatimeo, i. ebulus.'
⁷ Terra rubea.
⁸ Matth. Silv. c. dclxxvii, 'Thion, i. sulfur.' *θεῖον*.
⁹ Matth. Silv. c. dcc, 'Vulga, vultilago, macer id est bacara, vel asara baccara.'
¹⁰ Matth. Silv. c. dclxxviii, 'Ugifur, uzifur, i. zinabarum.' id. c. dcc, 'Uzifur, zengifur et est cinabrium.' See post, Uzifut.
¹¹ Matth. Silv. c. dcc, 'Uua lupina, i. stafisagria secundum quosdam. Averrois dicit quod est solatrum.' E. P. N. p. 14, 'Strumus, vel uua lupina, niht-scada.' *στροφύσος*.
¹² Matth. Silv. c. dclxcix, 'Umbilicus veneris, quid est l. cotilidon.' E. P. N. p. 4, 'Cotiledon, þ is Umbilicus Veneris.'
¹³ Bart. p. 41, 'Statumcellus, umbilicus veneris idem.' id. p. 43, 'Umbilicus veneris, cimbalaria idem, i. penigresse.' E. P. N. p. 60, 'Hec valmaria, pene-gryse.'
¹⁴ E. P. N. p. 47, 'Virga pastoris, wilde-tesel.' ib. p. 80, 'Pentilupi, wulues comb.' Read lupi pecten.
¹⁵ Perhaps *vermincula* = *vermiculum*. See ante, Militum.
¹⁶ Matth. Silv. c. dclxcix, 'Unguella farfara, i. ungula cabalina, lege nenufar.'
¹⁷ Matth. Silv. c. dclxxviii, 'Vnfacion, i. flos vitis.' *ὀμφάκιον*.
¹⁸ Matth. Silv. c. dclxxxviii, 'Vatus sulac, Vatos rubus, grec. vel mora silvatica. l. batūs. *βάρος*.
¹⁹ Bitumen.
²⁰ Matth. Silv. c. dclxxviii, 'Ulixatū, i. petroselini species, scilicet petroselinum.' Read olus atrum.
²¹ See ante, 'Ocrodis, i. serum de lacte.' *ὀπρώδης*: with a confusion of *ὀρός* (serum) and *οὔρον*.
²² Bart. p. 43, 'Uzifur, i. vermilion.'
²³ Matth. Silv. c. dcc, 'Xiliqua carubia, keratium idem.' id. 'Xiloceratū, i. siliqua.'

Xylobalsamum, i. lignum balsami.
Xili¹, i. lignum.
Xilonacor², i. cortex celsi.
Xyloaloes³, i. lignum aloes.
Xylomyrrha, id est lignum myrrhæ.
Xia⁴, i. senationes.
Xilia⁵, i. cassia.
Xisymbrium⁶, i. balsamita.
Xilinson⁷, i. apium.
Xixia⁸, i. unguenta.
 Inchoata ab **Y**. in litteris **H.** & **I.** requirantur.
Zuccharum⁹, i. psyllium.
Zonamon¹⁰, id est sempiviva.
Zomus¹¹, i. fermentum.
Zucchozaria¹², id est agnus castus, uel salices marini.

Zema¹³, i. succus.
Zizania¹⁴, i. lolium.
Zion¹⁵, i. semper uiua.
Zinirna¹⁶, i. myrrha.
Zyper¹⁷, i. galla.
Zogi¹⁸, i. forcipes.
Zambacca¹⁹, id est rara unde oleum fit flos eius albus et odorifer.
Zastra, c. crocus orientalis.
Zeumia, i. polygonia, uel cētinodia.
Zingiber²⁰, i. radix zingi. uel pyrethri.
Zauco²¹, i. argentum uiuum.
Zarma²², i. auripigmentum.
Zerte, i. oleum.
Zerteeria, i. oleum laurinū.
Zerte ecliri, id est oleum lēticinum.
Zalbe, i. orobus, uel cicercula.
Ziginaria, id est prassium raminum.

Finis Antidotarii Nicolai, et quorundam aliorum Tractatum.

¹ ξύλον.
² Matth. Silv. c. dcc, 'Xilomarto, i. cortex celsi.' id. 'Ximaco, i. cortex celsi.'
³ Matth. Silv. c. dcc, 'Xiloaloe vel aloes, id est lignum aloes.'
⁴ Matth. Silv. c. dcc, 'Xia i. senation.' σίον.
⁵ Matth. Silv. c. dcc, 'Xilia, i. cassia.' Bart. p. 44, 'Xilocassia, i. cassia lignea.'
⁶ Matth. Silv. c. dcc, 'Ximbrium, i. balsamita.' σισύμβριον.
⁷ σέλινον.
⁸ Matth. Silv. c. dcc, 'Xixia, i. unguenta.'
⁹ Matth. Silv. c. dccvii, 'Zaccara, i. psillum.' Bart. p. 44, 'Zarchaton, i. psillum.'
¹⁰ Matth. Silv. c. dccxvi, 'Zonamon, i. semperviva.'
¹¹ Matth. Silv. c. dccxiii, 'Zimazimi gre. fermentum.' id. c. dccxvi, 'Zomus, i. fermentum.' ζύμη.
¹² Matth. Silv. c. dccxvi, 'Zucchozaria, zucocaria id est flos agni casti.' Bart. p. 44, 'Zuccoraria, i. flos agni casti.'
¹³ Matth. Silv. c. dccxiii, 'Zema grec. id est succus.'
¹⁴ Matth. Silv. c. dccxvi, 'Zizanion, grec. zizania lolium.' Bart. p. 44, 'Zizannia, lolium idem.'
¹⁵ Matth. Silv. c. dccxv, 'Zion, i. vita vel semperviva.' Bart. p. 44, 'Zion semperviva idem.' δαίμων.
¹⁶ Matth. Silv. c. dccxiii, 'Zinirna, i. mirra.' σμύρνα.
¹⁷ Matth. Silv. c. dccxv, 'Zipparis, i. galla.'
¹⁸ Matth. Silv. c. dccxvi, 'Zogi, forcipes.'
¹⁹ Matth. Silv. c. dccvii, 'Zamba a uel raya domestica id est sambucus unde oleum fit.'
²⁰ Bart. p. 44, 'Zinziber radix est satis communis.'
²¹ Matth. Silv. c. dccix, 'Zauco, i. argentum vivum.'
²² Matth. Silv. c. dccviii, 'Zarin, i. auripigmentum.'

ADDENDA TO APPENDIX.

PAGE

201. **Amarioca**, see post **Armoracia**.
Acorus, i. gladius (i.e. gladiolus).
Alogabra, see post **Aglogallice**.
Aracon, see Seld. p. 4, **Alloon**.
Amylum, see post **Hamilium**, and Seld. p. 4, **Amilum**.
202. **Anagalus**, see post **Anagelicum**.
Note 4, add Bart. p. 11, 'Apium emoroydarum secundum quosdam similis est rampne nisi quod habet guttas nigras in foliis.' Renzi, Coll. Salernit. iii. 277, 'Nisi quod habet guttas nigras in foliis ut in diaetis particularibus legitur.'
Asara, i. baccara secundum vulgus.
Althea, see post **Euisseur**.
Acuceide, see post **Cyminum Ethiopicum**.
Aspaltum, see post **Palla**.
203. **Anagius**, see ante **Adragli**.
Autinus, for **Anthemis**.
Aoniton, for **Aconiton**.
204. **Ascella**, see post **Arcella**.
Amel, i. grana solis, see post **Custos orci**.
Agus, uel **Actis**, see post **Hatis**.
Afugilla, see post **Fugil**.
Arcella, see ante **Ascella**.
Aglogallice, see ante **Alogabra**.
205. **Bisas** represents *βησασά*, while *emolia* is *ἔμμαλα* (Diosc. iii. 46).
206. **Cadon myristicon**, see post **Nux myristica**.
207. **Cynoglossa**, cf. Seld. p. 39, '*Cinoglossa*, lingua canis idem,' followed by '*Ciperus*, junctus triangularis idem, crescit in locis aquosis, radicibus utimur.'
Catariorori, cf. Seld. p. 88, '*Katariacum*, i. rasura cornu cervini.'
Cathitii, see post **Catrios**.
208. **Cathinabotho**, cf. Diosc. v. 84, *καθμείας*

PAGE

208. *ἀρίστη μὲν ἐστὶν ἡ κυπρία καλουμένη δὲ βοτρυῖτις*.
Carerico, see ante **Aneusa**.
Cucuriones, see Seld. p. 88, **Turiones**.
Centron, i.e. *κέγχρος*.
Coclia, see ante **Codion**.
209. **Cunarius**, see **Hermes**, xviii. 532, '*Cinario, cardo*,' i.e. *κυνάρα*.
Celtu, see post **Elilifagum**. **Hermes**, xviii. 533, '*Cel[t]ica, S[a]luola*.'
Congelidon, see ante **Caugil**.
Crini, see post **Rsalacanna**.
210. **Carinoleon**, that is *χαμαιλέον*.
Cidopendria, see **Hermes**, xviii. 533, '*Colopentron, lingua ceruina*.'
Chestu, see ante **Ceston**.
211. **Cheufeudafu**, see Seld. p. 88, '*Κυφοδαφν*, i. *cinamomum*.'
Doronice, possibly **Berenice**, i. *uernix*.
Diacopna, cf. **Cassius Felix**, c. 48, '*Schiston dicunt Græci lac in quo lapides fluviales incensi mittuntur sive extinguuntur*.' Cf. *γάλα σχιστόν*, **Diosc.** ii. 77.
212. **Erion**, see **Hermes**, xviii. 538, '*Erion, carice*.'
Epiricum, i.e. **Hypericon**.
213. **Euscium**, see **Hermes**, xviii. 538, '*Eusumo, semen oleastri*.'
Eucimus, see **Hermes**, xviii. 537, '*Eucimo, eruga*.'
Eeruzomon, i.e. *εύζωμον*.
Erugine campana, see post **Prassium viride** and **Ziginaria**. See **Hermes**, xviii. 538, '*Eris flos, de eramento*,' and ib. 539, '*Hipoquistide, erugine campano*.'
Erigo, see ante **Ciriogon**.
Egebel, cf. **Gibraltar**.
215. **Fubapirum**, see post **Tibaiaurum**.
Flectios, see post **Sletio**.

PAGE

216. **Gemotilis**, see **Hermes**, xviii. 539, 'Gemitilis, mercurialis.'
Geris, see **Hermes**, xviii. 539, 'Geris, intibo,' i.e. *σέπς*.
Girapiron, see post **Tibaiaurum**.
 217. **Hicatis**, see ante **Accis** and **Chamætrais**.
Hidrana, see post **Otridiriana**.
 218. **Hagis**, see ante **Agus**.
Hamilium, see ante **Amylum**.
Intiba, i.e. *intuba*.
Ipoquistidos, see ante **Esopa cerotis**.
Istrignus, see **Hermes**, xviii. 541, 'Istrignus, una lupina.'
 220. **Liris**, i.e. *λίρς*.
 221. **Lamolea**, see ante **Chamæleonta**.
Lithyalepta, see ante **Chaunalep**.
 222. **Melacinagria**; *apisto* is perhaps a form of *ibiscus*.
 223. **Magnetis**, see ante **Lapis magnetis**.
Nesia, probably a truncation of *λήσιον*.
 225. **Oxyrhodonum**, see post **Rhodoxylon**.

PAGE

225. **Oleum succinum**, see post **Quilion-sagus**.
Prasium uiride, see ante **Erugine campana**.
 227. **Psylon**, see post **Sileo**.
Palla, see ante **Aspaltum**.
 228. **Quinorapi**, see **Hermes**, xviii. 532, 'Conocarpos, nuclei pinæ.'
Quelanea, see ante **Gelena**.
 229. **Ragurius**, see ante **Ciriogon**.
Saluinca, for *Saliunca*.
 230. **Sistrum**, for *sisarum*.
Sambuci medianus cortex, &c., cf. Seld. p. 30, 'Canabion est medianus cortex sambuci.'
 232. **Spagnum**, cf. *φάγνον*, Diosc. iii. 35.
 233. **Turiones**, see ante **Cucuriones**.
Thora, i.e. *φθορά*, cf. Seld. p. 10, 'Anthora est herba quasi contra toram, i. herbam venenosam.'
 234. **Vermynaca**, see **Hermes**, xviii. 533, 'Columbina militaris, personatia.'
Veche, i. vitreola (*viola*).
 235. **Ziginaria**, see ante **Erugine campana**.

INDEX.

Aconge, 40.
 Alehoue, 52.
 Alfuurt, 34.
 Alisandre, 108.
 Alisaundre, 128, 139, 169.
 Alixaundre, 11.
 Allertre, 2.
 Aloine, 1.
 Aloyne, 79.
 Ambreise, 8.
 Ambrose, 60, 161.
 Andrede, 190.
 Angeltwychches, 87.
 Anis, 10.
 Anyse, 40.
 Arache blanc, 22.
 Araunge, 40.
 Archangele, 111.
 Archangle, 14.
 Armoise, 13.
 Armoys, 106.
 Arssmerte, 46, 143.
 Assch, 162.
 Auence, 70, 141.
 Auense, 17.
 Aueroine, 1.
 Aueroyne, 98.
 Aymant, 3.
 Baldemoyne, 189.
 Banifan, 181.
 Baussan, 183.
 Bayes de lorer, 19.
 Bayloun, 65.
 Bemp, 16.
 Berberies, 22.
 Berebinde, 192.
 Berebynde, 142.
 Berles, 21.
 Beruurt, 115.
 Betoine, 21.
 Betonike, 21.
 Beuurt, 115.
 Bilus, 21.

Bistorte, 23.
 Blakpoppy, 134.
 Blauerole, 145.
 Bonele, 78.
 Bonwort, 45.
 Bonwrt, 190.
 Borage, 23.
 Boreis, 23.
 Botun de rose, 23.
 Bourache, 23.
 Bourefair, 40, 115.
 Boureuurt, 2.
 Bouruurt, 115.
 Branchrsine, 25.
 Brembel, 157.
 Brione, 26.
 Brodewede, 163.
 Brok, 183.
 Brolemoderwort, 61.
 Brom, 73, 117.
 Brosewort, 45.
 Brotherwort, 167.
 Brotherwrt, 31, 150, 186.
 Brothuurt, 81, 120.
 Bugle, 25, 190.
 Buckestonge, 20.
 Buket, 175.
 Bulberies, 22.
 Bulwed, 83.
 Burnete, 25.
 Burnette, 25.
 Burre, 20.
 Burse à pastur, 34.
 Calamente, 27.
 Calamynte, 148.
 Camamille, 28.
 Cammok, 25, 156.
 Canele, 30.
 Carlokes, 153.
 Carui, 31.
 Catesteyl, 182.
 Cattesgres, 38.
 Cattestail, 80.

Cattestayl, 68, 140.
 Catwort, 27, 125.
 Celidoyne, 36.
 Celydoine, 36.
 Ceneue, 37.
 Centonicle, 38.
 Centorye, 64.
 Cerflange, 80, 103.
 Cerlaunge, 177.
 Chanele, 39.
 Chanelire, 39.
 Chardon, 107.
 Cherefelle, 38.
 Cheurefoil, 110, 142.
 Chikemete, 119, 196.
 Chirchewrt, 130.
 Chykemete, 196.
 Cicoree, 53, 178.
 Cikoree, 117.
 Clauerfot, 140.
 Cleure, 186.
 Cley, 186.
 Cliure, 157.
 Clofthouunk, 189.
 Clote, 20, 184.
 Cokkowespitte, 5, 21, 84.
 Colecreye, 193.
 Coliaundre, 42.
 Columbine, 43.
 Columbyne, 142.
 Commok, 153.
 Confirie, 9.
 Consoude, 45.
 Coral, 42.
 Cornfilie, 45.
 Cornsilie, 9.
 Counfiric, 189.
 Cousloppe, 78, 134.
 Crampastes, 137.
 Crampe, 164.
 Crauwelek, 177.
 Grekische netche, 193.
 Cressen, 39.
 Cressouns, 39, 123.

Crisbone, 81.
 Crispe mauue, 23, 41.
 Crissouns ewages, 165.
 Crowefet, 11.
 Crowelek, 5.
 Crowesope, 158.
 Crowesoppe, 23.
 Crowfot, 140.
 Cruseye, 151.
 Culrage, 46, 143.
 Cumfirie, 173.

Dates, 137.
 Dauk, 47.
 Dayesegh, 190.
 Dedenetle, 14.
 Dedenetole, 193.
 Dednettle, 111.
 Dent de lion, 49.
 Derte, 167.
 Deuelesbite, 121.
 Dilnote, 39, 107, 134.
 Ditayne, 50.
 Dock, 97.
 Doder, 27, 46, 154.
 Doleroune, 49.
 Donnhoue, 140.
 Dragance, 82.
 Dragaunce, 48, 167.

Eble, 28, 51.
 Eddokk, 193.
 Edokke, 94.
 Eglentier, 22.
 Egremoigne, 3.
 Ellen, 161.
 Elphone, 54, 68.
 Endyue, 56.
 Endyuet, 93.
 Enedechede, 97.
 Epytyme, 56.
 Erbeyue, 46.
 Erchenote, 107.
 Erwort, 20.
 Erthenote, 134.
 Erwrt, 175.
 Escaylonnes, 86.
 Eufrasie, 60.
 Euerfarn, 132.
 Eupatick, 56.
 Eyngnon, 36.

Fane, 68.

Fanuurt, 93.
 Fearn, 136.
 Feldhoue, 21, 140, 193.
 Feldwort, 80.
 Feldwrt, 182.
 Feltwort, 68.
 Fenicle, 106.
 Fenkele, 83.
 Fenoyl, 106.
 Fenoyle, 83.
 Fesne, 62.
 Fetherfoye, 63.
 Feugere, 136.
 Feugerole, 132.
 Feugre, 66.
 Fisleuedgresse, 27.
 Filet, 29.
 Fiueleuedgrase, 141, 152.
 Fleguurt, 43.
 Flegheuurt, 74, 190.
 Fone, 54.
 Forage, 62.
 Fowrleuedgras, 152.
 Fraunc ensens, 185.
 Fresere, 63.
 Frestefoil, 29.
 Freydele, 174.
 Fumetere, 69.

Galyngale, 70.
 Gardre, 97.
 Garleke, 5.
 Genciane, 4, 18.
 Geneste, 73, 117.
 Geneure, 85.
 Glaiol, 72, 192.
 Glaribus, 2.
 Glareseye, 168.
 Gletonere, 84.
 Glyu, 192.
 Golduurt, 88.
 Goldwort, 86.
 Gost, 85.
 Gounde, 112.
 Gourde, 46.
 Gowndeswille, 34.
 Griseler, 156.
 Gromel, 72, 99, 117.
 Groundeswile, 165.
 Groundyuy, 52.
 Growndeswylie, 39.
 Guynpel, 142.

Hardhaw, 83.
 Hareflex, 104.
 Haynde, 154.
 Heke, 144.
 Hemelok, 40.
 Henbane, 30.
 Henesbane, 84.
 Hennebane, 173.
 Henedwole, 30, 173.
 Henedewole, 84.
 Hepebrede, 22.
 Hepebrembel, 157.
 Herbe Johan, 78.
 Herbe Jon, 177.
 Herse, 143.
 Hertesfet, 40.
 Hertestonge, 80, 177.
 Herttonge, 103.
 Hesellor, 190.
 Hetgetlyere, 168.
 Hirichon, 59.
 Hirichoun, 55.
 Hirison, 55.
 Holin, 87.
 Holyhokke, 4.
 Honisocles, 29.
 Honisoucles, 186.
 Hony, 115.
 Honysocle, 110, 142.
 Horhencie, 111.
 Horhune, 138.
 Hornwistel, 40.
 Horselne, 163.
 Horshelne, 52.
 Horsmente, 27.
 Horsminte, 19, 169.
 Horsmynte, 115, 161.
 Horsneferte, 163.
 Houndesberie, 119.
 Houndesberye, 176.
 Houndestonge, 39, 104.
 Houndesuede, 111.
 Houslek, 20.
 Housleke, 175.
 Hyseneherde, 156.

Ianne, 97.
 Iaruse, 84.
 Iarouse, 158.
 Iubarbe, 18, 20, 80, 167, 175.
 Kalketreppe, 159.

- Kenekel, 153.
 Keneholm, 27.
 Kokel, 198.
 Kokkel, 105.
 Kukkowespitte, 158.

 Lagarice, 76.
 Lagheue, 144.
 Langbeue, 17.
 Lang de chien, 39.
 Lange de beof, 24.
 Lange de cheuvre, 103.
 Latewes, 93.
 Lauendre, 93.
 Launcelee, 14, 38, 93, 137,
 152.
 Lauriole, 4.
 Lebleue, 106.
 Lemeke, 86.
 Lemoke, 86.
 Lempke, 61.
 Lentillis, 97.
 Leueyne, 65.
 Leure, 72.
 Liche, 57.
 Lichewal, 72.
 Licheuurt, 51.
 Licoris, 76, 99.
 Lignarie, 104.
 Liureuurt, 56.
 Louache, 95.
 Loueache, 98.
 Lounge, 151.
 Lynnoun, 99.

 Maddokes, 87.
 Mader, 59, 155.
 Maghewrt, 41.
 Maierole, 78, 134.
 Maiorane, 7.
 Malewe, 111.
 Malue, 22.
 Mamele, 188.
 Maroil, 111.
 Marshmalue, 22.
 Mathfelonn, 83.
 Mauue, 111.
 Mauuys, 188.
 Maydenher, 29.
 Maythe, 112, 119.
 Mecche, 99.

 Mederatele, 28.
 Medeswete, 40.
 Medewort, 156.
 Medwert, 177.
 Medwor, 115.
 Mel, 115.
 Mennache, 12.
 Mentastre, 19.
 Mercurie, 116, 138, 141.
 Mielde, 16.
 Miere de herbes, 106.
 Minere, 191.
 Mistel, 192.
 Moderuurt, 106.
 Molayne, 182.
 Morail, 138.
 Moreclam, 132.
 Morele, 119, 176.
 Morelle, 192.
 Morer, 119.
 Moroune, 196.
 Mos, 122.
 Moscherones, 70.
 Mostard, 37.
 Motes in þe sunne biem,
 187.
 Moule, 144.
 Mousepese, 131.
 Mousher, 117.
 Moushere, 17, 144.
 Muge, 23, 122.
 Muge de bois, 81.
 Muget, 16.
 Mugwed, 13, 106.
 Mugwort, 13.
 Musche, 122.
 Museballok, 184.
 Musedode, 190.
 Mussherums, 24.
 Mustard, 172.
 Mynte, 115.

 Naue sauuage, 26.
 Nauet, 5, 153.
 Nele, 105, 198.
 Nepe, 153.
 Nichtheschode, 119.
 Niththeschod, 176.
 Niththeschode, 192.
 Noseblede, 118.
 Nosebledeles, 190.

 Obfarn, 66.
 Oefarn, 50.
 Oefs hardees, 13.
 Okfarn, 147.
 Orme, 34.
 Orynal, 130.
 Osmonde, 132.
 Oxeseghe, 125.
 Oxie, 24.
 Oxtunge, 94.

 Paddocstol, 79.
 Padestol, 24.
 Padpipe, 37.
 Pankakus, 89.
 Parele, 94.
 Paritarie, 134, 191.
 Pearl, 111.
 Pe de clyual, 140.
 Pee de polayn, 140.
 Pelestre, 145.
 Penigres, 41.
 Penydes, 139.
 Penygres, 44.
 Penywyt, 41.
 Peper, 111.
 Persile, 169.
 Peruenke, 80, 144.
 Perytorie, 125.
 Peyne, 143.
 Pigule, 103.
 Pilousee, 17.
 Pirgis, 28.
 Plais, 143.
 Planteyne, 14, 137.
 Poiuer, 111.
 Polipodie, 50.
 Porceleyn, 10.
 Porsulaigne, 149.
 Pouclesnede, 2.
 Pressour, 188.
 Primerole, 146.
 Puliol, 31, 150, 167.
 Puliole, 120.
 Purseuurt, 81.
 Pursewurt, 34.
 Pyiones, 144.
 Pympernele, 146.

 Quick, 73.
 Quintefoil, 152.

Radich, 153.
 Ramesen, 3.
 Rarouse, 5.
 Recopre, 121.
 Reddokke, 94.
 Redpoppy, 134.
 Regarice, 99.
 Regwort, 164.
 Rest de beof, 156.
 Restebeof, 25, 153.
 Ribbewort, 14, 137.
 Ribbeuurt, 152.
 Ribuurt, 38, 93.
 Rodes, 88.
 Rodeuurt, 86.
 Rosemaryn, 49.
 Rosmaryn, 155.
 Rougerole, 134.
 Rounce, 157.
 Rue, 158.
 Saffron, 46.
 Salgh, 87.
 Sanicle, 166.
 Sarre, 158.
 Satureie, 167.
 Saucisis, 116.
 Sauge, 161.
 Sauscistres, 113.
 Sauerey, 158.
 Saueyne, 158.
 Sauoine, 159.
 Saxifrage, 163.
 Scabiose, 83.
 Scabiose, 163.
 Scabwort, 83.
 Scabwrt, 163.
 Scandany, 115.
 Scariole, 163.
 Scarlate, 131.
 Schafwort, 82.
 Schaugregres, 37.
 Sedokke, 25.
 Saint Joneswert, 177.
 Seint Joneswrt, 195.
 Selhele, 193.
 Semtositwurt, 27.
 Senechion, 34.
 Seneschon, 39, 165.
 Senesencos, 170.
 Serfoil, 81.
 Sermontayne, 169.

Sermontaygne, 169.
 Serpoul, 167.
 Seu, 2.
 Sew, 161.
 Seynt Cutbertscole, 61.
 Seynt Jones uurt, 78.
 Seynt Mary Maythe, 45.
 Sicamour, 170.
 Sikelwert, 196.
 Simphonie, 173.
 Sinegrene, 175.
 Sinphonie, 30.
 Smalache, 12.
 Smerwrt, 193.
 Snayl, 111.
 Soeffe, 69.
 Soeth, 69.
 Sope, 159.
 Sorele, 81.
 Sotherwode, 98.
 Soughthistil, 89.
 Sourappel, 121.
 Sourdocke, 2.
 Sourdok, 81.
 Southerneuuode, 1.
 Southistel, 27.
 Sowethistel, 155.
 Sperewort, 23.
 Spigurnelle, 174.
 Spurge, 9, 112.
 Stamerche, 108, 128, 139, 169.
 Stanmerche, 11.
 Stanmersh, 5.
 Stauberie, 63.
 Sticheuurt, 103.
 Stondenegousse, 140, 158.
 Sulf, 104.
 Sulfia, 196.
 Surele, 5.
 Surelle, 2.
 Swynegrece, 38.
 Swynesgarce, 104.
 Swynegres, 147.
 Swannestonge, 80.
 Symoine, 23.
 Syngrene, 18, 20, 80, 167.
 Symountayne, 160.
 Tadestol, 24.
 Tanesie, 181.
 Tansie, 16.

Tatesoriz, 190.
 Tecesorite, 34.
 Tesle, 187.
 Tete, 188.
 Teter, 167.
 Thare, 51, 131.
 Thistel, 107.
 Thogth, 171.
 Threwhorn, 156.
 Throstle, 188.
 Timbre, 186.
 Tintara, 189.
 Tintare, 186.
 Tongebledes, 157.
 Tonour, 160.
 Tormentille, 187.
 Tortouse, 185.
 Turbut, 186.
 Turious, 188.
 Tymbre, 120, 167.
 Tynthare, 49, 59.
 Ualeriane, 8, 189.
 Uer de grece, 191.
 Uermeloun, 117.
 Ueroine, 9.
 Ueroyne, 185, 190.
 Ueruayne, 74.
 Uerueyne, 43, 190.
 Uescs, 189.
 Uesche, 131.
 Uinegre, 2.
 Ungle de chual, 193.
 Wadde, 155.
 Walfair, 191.
 Walwort, 28.
 Warence, 155.
 Warich, 37.
 Wartwort, 9.
 Watercresses, 165.
 Waterdokke, 94.
 Waysegle, 45.
 Welleuort, 51.
 Wellewort, 28.
 Wermode, 1, 79.
 Wertewert, 185.
 Wertwrt, 190.
 Weybrede, 137.
 Weybrode, 14.
 Whatpoppy, 134.
 Whitbothel, 45.

Whitflawe, 138.
Widleskirwit, 21.
Wildnep, 5.
Wildelek, 177.
Wildemente, 27.
Wildenep, 26, 190.
Wyldeſauge, 8, 161.
Wyldeſcirwit, 30.
Wyldeſeſel, 191.
Wyldeſtare, 186.
Wodebynde, 29, 110.

Wodemeche, 166.
Woderoue, 16.
Wodeſoour, 186.
Wodeſoure, 5, 134.
Wodewhisgle, 8.
Wowell, 140.
Wren, 33.
Wy de chene, 192.
Wyk, 99.
Wyldeſauge, 54.
Wyldeſkirwhit, 139.

Wymalue, 4, 22.
Yellebotel, 112.
Yeſele, 60.
Yre, 52.
Yringes, 165.
Yringus, 160.
Yſencherde, 25.
Yſope, 197.
Yuy, 52.
Zedewale, 198.

Anecdota Oxoniensia

TEXTS, DOCUMENTS, AND EXTRACTS

CHIEFLY FROM

MANUSCRIPTS IN THE BODLEIAN

AND OTHER

OXFORD LIBRARIES

MEDIAEVAL AND MODERN SERIES. VOL. I—PART III

SALTAIR NA RANN

EDITED BY

WHITLEY STOKES, LL.D.

Oxford

AT THE CLARENDON PRESS

1883

[*All rights reserved*]

London

HENRY FROWDE

OXFORD UNIVERSITY PRESS WAREHOUSE

7 PATERNOSTER ROW

THE
SALTAIR NA RANN
A COLLECTION OF EARLY MIDDLE IRISH POEMS

EDITED FROM

MS. RAWL. B. 502, IN THE BODLEIAN LIBRARY

BY

WHITLEY STOKES, LL.D.

HONORARY FELLOW OF JESUS COLLEGE

Oxford

AT THE CLARENDON PRESS

1883

[*All rights reserved*]

London

HENRY FROWDE

OXFORD UNIVERSITY PRESS WAREHOUSE

7 PATERNOSTER ROW

P R E F A C E.

THE *Saltair na Rann*, 'Psalter of the Staves or Quatrains,' a collection of 162 Early-Middle-Irish poems now for the first time printed, is contained in its entirety only in the Bodleian MS. Rawl. B. 502, ff. 19-40. But there is a copy of one of the poems (No. X) in the Lebar Brecc, a MS. of the fifteenth century; and corrupt and modernised copies of poems IV, V, and VI are to be found in a MS. also belonging to the Royal Irish Academy, marked 23. G. 25, written by one O'Longan about seventy years ago. The Lebar Brecc version of No. X will be found at p. 111^b of the lithographic facsimile of that MS., Dublin, 1876.

The *Saltair*, like the Féire Oengusso and other pseudonymous matter, is attributed to Oengus the Culdee, who flourished in the beginning of the ninth century; and his name—*is me Oengus cele Dé*, 'I am Oengus the Culdee'—actually occurs in line 8009. But that this attribution is erroneous follows, first, from the numerous Middle-Irish forms which the poem contains¹, and which cannot possibly be due to the transcriber, and, secondly, from its mention, in l. 2342, of an event—the murrain which began A.D. 985—and in ll. 2349-2365 of certain contemporary kings, as well as of Dub-dá-lethe, one of S. Patrick's successors in the see of Armagh, who died A.D. 1061.

Our MS., Rawl. B. 502, is a large quarto, now containing 83 leaves of vellum in a hand of the twelfth century, and 20 leaves of paper. The vellum portion has been so fully described by the late Dr. Todd (*Proceedings of the Royal Irish Academy*, vol. 5, pp. 164-168) and by Mr. Macray (*Catal. Codd. MSS. Bodl.*, Part V., fasc. 1, cols. 719-722) as to render further description unnecessary. Only this opportunity may be taken to note that the 'Short Tract on Irish Grammar' stated to occur at fo. 63^b is really one of the so-called Brehon law treatises—*Coic*

¹ e.g. *natrimúir* 399, 421, *scérdair* 443, *na slóig* 709, *betit* 853, *cestait* 953, *istsléib* 4109, etc., etc.

conara fugill, 'five paths of judgment,' of which there is (according to Dr. O'Donovan) a fuller copy in a MS. in the library of Trinity College, Dublin, marked H. 3. 18—and that the Latin passage at fo. 53 b. seems to run thus: *Hii omnes sancti (sic) inuoco in auxilium meum per intercessionem sanctæ Mariæ et sanctarum et (sanctorum, quarum et quorum Deus nomina nominauit, et quos praesciuit et praedestinavit conformes fieri imaginis Filii sui in uitam æternam in Christo Jesu Amen.* The poems now printed begin at fo. 19 a. 1 and end at fo. 40. b. 2. They are written in double columns, with 50 lines in each.

According to the scribe's note following line 7788 the poems now printed fall into four divisions, (1) the Psalter, (2) the poem on repentance, (3) the poem on confession, and (4) the ten poems on the Resurrection. That note means: 'Thus far the body of the Psalter of the Quatrains, to wit, the thrice fifty poems (*duana*). Two after, (one) for confession, and (the other) for repentance; and ten to set forth the Resurrection; so that there are twelve and thrice fifty poems altogether.' The thrice fifty poems—equal in number to the psalms, and hence 'the Psalter'—deal for the most part with incidents from the Old Testament. But the first poem contains a kind of description of the universe; poems XI (on the penance of Adam and Eve) and XII (on the death of Adam) are founded on the *Vita Adæ et Eua*, two texts of which have been published by W. Meyer (München, 1879); and poems XLII–L relate to the life of Christ. Poem CLI expresses repentance for transgression and prays for forgiveness. No. CLII is an expression of ignorance of God and his various works. Nos. CLIII to CLIX describe the events on each day of the week before the last Judgment. Sense here is so completely sacrificed to metrical requirements that these seven poems are, to a large extent, unintelligible to me. CLX deals with the seven resurrections—namely, (1) that of the apostles, (2) of the prophets, (3) of the confessors, (4) of the martyrs, (5) of the saints, (6) of the virgins, penitents, and baptized infants, and (7) of the rest of the human race. Poem CLXI treats of the coming of the demons out of hell to earth, the fall of the idols, etc. The last poem, CLXII, describes the triumph of the angels over their foes, the rewards of the righteous, the punishments of the wicked.

It may be well to give a *précis* of the three most important of the poems, namely, I, XI, and XII.

I.¹ The creation of the world (line 3), the sun (5), heaven (13), earth (15), light and darkness (17, 18), day and night (19, 20), the earth separated from the primal material (29, 30), surrounded by the firmament (34), the world like an apple (36), the mists, the current of the cold watery air (44), the four chief winds, the eight sub-winds (45-52), the colours of the winds (53-80), the distance from the earth to the firmament (97-101), the seven planets (101-104), the distance from the earth to the moon (105-112), the radiant heaven, that from moon to sun (113-116), the windless, ethereal heaven, the distance between the firmament and the sun (121), the motionless Olympus or third heaven (125-128), the distance from the firmament to heaven (133-136), from earth to the depths of hell (141), the five zones, the firmament round the earth like its shell round an egg (165-169), the seventy-two windows in the firmament (181, 182), with a shutter on each (188), the seventh heaven revolving like a wheel (199), with the seven planets from the creation (204), the signs of the zodiac (205-220), the time—30 days, 10½ hours—that the sun is in each, the day of the month on which it enters each, the month in which it is in each sign (233-256), the division of the firmament into twelve parts, the five things which every intelligent man should know—namely, the day of the solar month, the age of the moon, the height of the tide, the day of the week, saints' festivals.

XI. The Penance of Adam and Eve. For a week after the expulsion Adam was without fire, house, drink, food, or clothing (1483-1486). He laments to Eve their lost blessings (1491-1530), and admits his fault (1531-1534). Eve asks Adam to kill her, so that God may pity him the more (1535-1546). Adam refuses to destroy his own flesh and blood (1547-1560). Then, at Eve's request, Adam goes to seek for food and finds nought but herbs (1561-1572), 'the food of the lawless beasts.' He proposes to Eve to do penance, to adore the Lord in silence, Eve in the Tigris for thirty days, Adam in the Jordan for forty and seven, a flagstone under their feet, the water up to their necks, Eve's hair dishevelled and her eyes directed to heaven in silent prayer for forgiveness (1573-1628). Adam prays the Jordan 'to fast with him on God' (*co troiscet lais for Dia*) with all its many beasts, that pardon

¹ A Middle-Irish prose abstract of part of this poem will be found in the first volume of the *Laws*, pp. 26-30.

may be granted to him. The stream ceases: gathers together every living creature that was in its midst; and they all supplicate the angelic host to join with them in beseeching God to forgive Adam (1629-1652). Forgiveness is granted to Adam and to all his seed save the unrighteous (1653-1660). When the Devil hears this, 'like a swan, in the shape of a white angel,' he goes to Eve as she stands in the Tigris and gets her to leave her penance, saying that he had been sent by God. They then go to Adam, who at once recognises the Devil and reveals the deceit to Eve (1661-1716). Eve falls half-dead on the ground, and reproaches Lucifer (1717-1756). Lucifer defends himself, repeating at length the story of his expulsion from heaven for refusing to worship Adam (1757-1872). He concludes by threatening vengeance to Adam and his descendants (1873-1880). Adam then leaves the river and Lucifer departs (1884). Adam and Eve then live alone for a year on grass, without proper food, fire, house, music, or raiment; drinking water from their palms and eating the green herbs in the shadow of trees and in caverns (1885-1896). Eve brings forth a beautiful boy, who at once proceeds to cut grass for his father, and whom his father called Cain (1897-1910). God at last pities Adam and sends Michael to him with various seeds, and Michael teaches him husbandry and the use of animals (1913-1932). Seven years afterwards Eve brings forth Abel (1933). In a vision Eve sees Cain drinking the blood of Abel. Adam therefore builds a house for each of the brothers (1941-1956). Gabriel announces the murder of Abel and foretells the birth of Seth (1957-1968). Adam's seventy sons and seventy daughters are born to him after the transgression (1969). The signs set in Cain's forehead (1997-2000). Cain's death in the Valley of Jehoshaphat, which is thenceforward barren (2005).

XII. Adam's death. Adam, being 930 years old and feeling his death at hand, tells Eve of his approaching end (2021-2032). Eve regrets that she does not die first (2033-2037). Adam comforts her by saying she will die in nine months, and tells her how to act after his death (2040-2076). Michael comes at Eve's entreaty to cleanse Adam's soul and take it to heaven (2077-2152). God comes to receive Adam's soul, which remains in the third heaven, named Ficconicia (2153-2208), till the Resurrection. Adam's body is anointed with the Oil of Mercy and buried in Hebron (2217-2228), where it remained

till the Deluge. His head was then swept to Jerusalem, and remained in the gateway till Christ's cross was planted therein (2229-2240). Enos, Noah, and other patriarchs are then mentioned (2241-2292). The numbers of years from Adam to the Deluge, from the Deluge to Abraham, from Adam to the birth of Christ (2293-2336), the number of years to the murrain, the names of some of the leading princes reigning about that time in Ireland and in Scotland, those of Eadgar on one side of the English Channel and Hlothair on the other, an allusion to the ravages caused by the Danes from Denmark (2337-2380): the rest till the day of doom nobody could declare except the high King of the sun, whose life never ends (2381-2388).

The tradition mentioned in lines 7529, 7530, that Christ was born from the crown of the Virgin's head, is worth noting¹; and the description of some of the signs at the Crucifixion (7761-7772) may be quoted as a specimen of the style of the poem (I omit two chevilles), and as illustrating Sophus Bugge's theories about the Baldr-saga:—

Darkness sprang over every plain :
 Earth's dead arose :
 Dear God's elements were afraid
 When the veil of the temple was rent.
 Every creature wailed—
 Heaven and earth trembled :
 The sea proceeded to go over (its) bounds :
 Hearts of black rocks split.
 The King who suffered in (his) fair clay,
 A cross for sake of Adam's children,
 Thereafter took a prey (of redeemed souls),
 So that he overcame Hell.

The metre in which the bulk of the *Saltair* is composed is *deibide*, each line of the quatrain consisting of seven syllables, the second and

¹ So according to the A.S. *Adrian and Ritheus* (Kemble, *Salomon and Saturnus*, p. 204) Christ was born of his Mother, 'þurh þæt swiðre breóst,' *through her right breast*. So the Bodhisattva was born from Mâyâ's right side (Kern, *Der Buddhismus*, 30, n.). See, too, other strange births, Liebrecht, *Volkskunde*, 490; and note the punishment of certain sinners, *Visio Tnugdali*, ed. Wagner, 1882, p. 28: 'Pariebant, dico, non solum femine, set et viri, non tantum per ipsa membra, que natura constituit tali officio convenientia, verum per brachia simul et per pectora, exibantque erumpentes per cuncta membra.'

fourth ending with a word exceeding in the number of its syllables the words respectively ending the first and third; the first and second lines rhyme together, as do the third and fourth. Alliteration is frequent, and a word in the middle of one line often rhymes with a word in the beginning or middle of the following line (e.g. *ráinib*, *dúilib*, lines 9, 10, *sorcha*, *dorcha*, 17, 18). Poem CLII is in a different metre, *rannaigecht mór*, each line ending in a monosyllable, and only the second and fourth lines rhyming. In CLIII-CLXII the first and third lines of each quatrain regularly end in rhyming trisyllables, the second and fourth in rhyming dissyllables. Internal rhymes are frequent, e.g. *fogur*, *domnuch*, 8021, 8023, *luaichthi*, *cruaidi*, 8037, 8039. The first, second and third words in the first line of a quatrain sometimes rhyme respectively with the first, second and last words of the third line; see e.g. 8125-8127, 8137-8139.

The text has been printed with the utmost care. It is right to say that in the MS. several of the marks of length are so faded that they can be discerned only by the keenest eyes and in the most favourable light. I may, therefore, have undesignedly omitted some of these marks. Contractions have been extended, and the extensions represented by italics. The text has also been punctuated, proper names spelt with initial capitals, apostrophes have been used where vowels have been omitted, and hyphens introduced to separate the transported *t* and *n* from words beginning with vowels.

In conclusion, though several of the words are explained in the Index, it contains so many new vocables as to the meanings of which I am either doubtful or quite in the dark, that I have called it an Index Verborum rather than a Glossarial Index. It will, it is hoped, be useful to future Irish lexicographers.

W. S.

SALTAIR NA RANN.

Psaltar narann inso sis dorigni Oengus Celi-De.

[Rawlinson, B. 502. fo. 19 a. col. 1—fo. 40 b. col. 2.]

I.

[fo. 19 a. 1.]

- M**ORÍSE rí nime nair,
cenhuabur, cenimmarbaig,
dorósat domun dualach,
morí bithbeo, bithbuadach.
5 Ri osduilib thargca *gréin*,
rí ósfudumnaib aicgéin,
ri tess, tuaid, tíar *ocus* tair,
fris níderntar immargail.
9 Ri coruinib robai, fail,
riandúilib, rian-aimseraib,
rí bithbeo *beus*, blaith adenn,
ri centossach, cenforcenn.
13 Ri dorigne nem noithech,
nihúai brech, ni[i]mchloithech,
ocus talam, tolaib tlacht,
comtren, comfossaid, comnart.
17 Ri dorigne sorchá saer
ocus dorchá con-anaeb¹:
indaranai islaithé² lan,
araile isadaig imlan.
21 Ri rodelb tétadbul De
dochetadbur nandule,
. . . . s *fris*amla suthach
inmass amra écruthach.
25 Ri rodelb eisse cac/nduil

- rosderb cengesse coemruin,
eter mín isgarb condath,
eter marb *ocus* beothach.
29 Ri rotheipi, bladmar, brass,
asinchetadbar admas³,
talam tromm toracht, delm chert,
dian'fonn fothacht fotlethet.
33 Ri rochruthaig, nícuac cinte⁴,
hicuairt nafirmiminte,
domun delbda derbda druing,
mar ubull febda fircircuind.
37 Ri rodelb dluma iartain
hura coderb imthalmáin,
rith roseim osbith, buaid ngle,
indaeor uair uscide.
41 Ri c(ria)thras *usce* n-an, n-úar
foriathmass nan-al n-ollmuad,
iarsrebaib cosesraib sruth
iarmesraib comesrugud.
45 Ri roordaig *ocht* nngaetha
torgaib cenlocht lanaeba,
cethri primgaetha cotngaib,
cethri fogaetha feochraí⁵.
49 Cethri fogaetha aile,
rádit auctair ergnaide,
bidhi an-arim [fír]chert
dogaethaib dagaeth deec.

¹ MS. conañaeab.

² MS. islathi.

⁴ MS. nicuaccinti.

³ Written as a correction over 'amnass.'

⁵ MS. feochraib.

- 53 Ri rodelb datha naंगाeth
rosderb *frís*ratha slanaeb,
iarclechtaib rith roratha (?),
combrechtaib cachilldatha.
- 57 INgel, incorcarda glan,
inglass, induaine allmar,
inbuidi, inderg, derb dána,
nisgaib fergg frisodála.
- 61 INDub, indliath, indalad,
intemen, inchiar chálad,
indodar, doirchi datha,
nidat soirchi sogabtha.
- 65 Ri rosordaig oscachmaig
na *ocht* fogaetha feochrai¹,
rodelb cenditha, dín saeth,
cricha nacethri *prím*gaeth.
- 69 Anair incorcra glanbda,
andess ingel gle, amra,
atuaid indub gailbech, *grach*,
anair² indodur engach.
- 73 INderg, inbuidi 'male,
eter gil³ ocus corcrai,
indúani, inglass, croda (?)⁴ lir,
eter huidir isglegil.
- 77 INdliath, inchiar, *grainne* aंगuir,
eter huidir iscirduib,
intemen, indalad tair,
eter duib ocus corcair.
- 81 Coir rocoraiged acruith,
doronad an-orddugud,
fogaessaib glessib cenchlith
iarsessib, iarsuidighthib.
- 85 Na da gaeth dec, tolaib tress,
tair *ocus* tiar, tuaid istess,
rii roscuibdig cotagaib,
roscuibrig fo *secht* nglessaib⁵.

[fo. 19 a. 2.]

- 89 Ri dosnarbair iarsessaib
imthalmáin con-ilglessaib,
cach digaeth dib imglés ngle
isoengles *foraib* huile.
- 93 Ri dosrat iarnglessaib clecht,
iarmbessaib centarimthecht,
indarahuaib, blaith iarmblai,
induaib aile ainbthechae.
- 97 Rí tadbán *tomus* donleirg
othalmáin cofirmimint,
fris domidet, met glanna,
fritiget natalmanna.
- 101 Rosuidig secht rinn[e] reim
ofirmimint cotalmain,
Saturn, Ioib, Mercur, Mars,
Sol, Uenir, Luna lánmas.
- 105 Ri rorimi, rigda inbla,
otha talmáin coesca,
semile fichet archet
fordamidet 'naglanmét.
- 109 IS hé sáin int-aear huar
linib haial friimluad,
dianidainm triallach, derb *tra*,
annem niabach n-airerda.
- 113 INdrae ohescgu cogrein
ri rorím cóngle glanleir,
dacet míle, mor insmacht,
latrí cethair cethrachat.
- 117 ISse sin int-ethier huais
cengaeth, ceneaar n-angluais,
dianidainm, cen balba mbla,
innem n-amra n-etherda.
- 121 Trichutrumma, intsáin doleir,
eter firmimint isgreín,
morí rindbalce, roffí sein,

¹ MS. feochraig.² MS. anair.³ MS. gel.⁴ MS. garoda or gardda, but*c* is written over *g*, and there is a dot under the first *a*.⁵ *Sic*. Read nglessaib?

- dorindnacht dorimirib.
 125 IS hisin indOlimp huag,
 cenchumscugud, cenimluad,
 iarsliucht saer nasruthe sen,
 dianidainm intresnoebnem.
 129 Damile déc, torainn ñgle,
 archoiccétaib déc mile,
 cain rith rindrethait insain
 ofirmimint cotalmain.
 133 Met naré, ruathar cint,
 othalmáin cofirmimint,
 isse inmet sain, srethaib srath,
 ofirmimint coriched.
 137 Cethrimili fichet sain
 artrichait cet domilib
 ošhunn coriched, reim n-oll,
 cenmotha firmamentom.
 141 A met na ree sein uile¹
 othalmáin corigsuide,
 issed fil othalmáin tinn
 síis cofudomnaib Iffirn.
 145 Rí cachthuir thuathaig, dein, deirg,
 rofuathaig fein firmiment,
 feib baderb laiss oscach maig
 roselb donmaiss ecruthaig.
 149 Rí nan-uile n-adbar n-án,
 arm-buili bladmar bithmár,
 inglóruill cocessair chain
 dosrorainn icoic[c]ressaib.
 153 INcuiced criss guires chness
 morí ruithes tríasirthes,
 frísasad sluagda saigthe²
 dahuarda imdamesraigthe.
 157 Huarda andess isuarda atuaid,
 indamesraigthe, ismórbuaid,
 incriss tessaigthe³, isderb de,

- eter nada mesraigthe.
 161 Rí targcai cech ruirig reil
 rósuidig smachtaí fouagre[i]r,
 rodagni cenchétlud ñgle
 dochetchruth nafirmiminte.
 165 Amal bis abloesc immog
 acht noslui línib hilchor,
 fial nafirmiminti imbith
 tría bithu forabithrith.
 169 'Macuaird focheird atoisí,
 iarsreith suaíre frí sirsoillsi,
 isannsu infomus 'moa mbeir,
 ní trit tarsnu toinsideir.
 173 Rorannad iarn-intliucht fail,
 feib rodelgnaisset auctair,
 dasebratta fochis chain,
 dasé phairt 'nan-irchomair.
 177 Huide mís dogrein cachphairt,
 iarseis nan-ugtar n-ardaitt,
 forith hinathur⁴ (?), [gluair] ñgle,
 cech mbliadain dosstimchellae.
 181 Hisindfirmimint cogle
 sesca dáse senistre,
 dothaitní fridia 'malle
 cachphairtí se senistre.
 185 Ata iarrúini indrig reil
 rodelb duine :: huagreír,
 fodluthad, cendolma ndéin,
 comla forcach senisteir.
 [fo. 19 b. 1.]
 189 Trénbrat demin, torom n-án,
 marbad gemen coem comlán,
 tuinech torachta rosrig
 imthalmáin contib immib.
 193 IM thrínimi ata centair
 trinimi impe, hit himsláin,

¹ MS. uili.² MS. saigthi.³ MS. tessaigthi.⁴ MS. riathur, with a dot under and a mark of aspiration over the first r, and a stroke over the i.

- insechtmad nem, isse sein
rochertad eternimib.
- 197 Ni sossad suaircc slóig a[i]ngel
acht iscuairt chóir coemdaingen,
ama**bis** rothmol *forluth*
triabithu forbithimputh.
- 201 INdfirmimint, ilar ríbla,
isnasechtrind airegda,
ata *foroenrith*, gluair ñgle,
otha inn-uair rocruthaigthe.
- 205 Rí rorann ruandath osleirg
nifualrad fann firmimeint,
srethaib samlaib, slemnaib slecht,
indibrannaib derbdai déc.
- 209 Rí oscachairm, oscachdinn,
dorat ainm forcachn-oenrinn,
nimennair iarndligud dlecht
donadibrennaib deec.
- 213 Fuath *cachrenna*, ruathur ñgle,
itimchuart firmiminte,
feib rosderbait delgnaid []
ishuandelbaib ainmnigter.
- 217 Aquair, Pisc, Ariet, Tauri¹ treb,
Geimin choir *ocus* Cancer,
Leo, Uirgo, Libru, Scoirp scrus,
Saigitair, Capricornus.
- 221 Rí corúnaib rosoraig
innanndlumaib dermoraib,
sreith nasliab, oscachblai,
frisreith² *grían* *ocus* escai.
- 225 Tricha lathi, lórda³ luad,
ladech n-úara *ocus* lethuar,
cotrall trechess oscachdind
rethess *grían* incachoenrind.
- 229 IN *grían* suaire, iarn-urd riagla,
*for*cuairt *cache* oenbliadna,

- hi quindecim *kalde*, cain dind,
issann téit incachn-oenrind.
- 233 *Grían* in-Aquair, hed centáir,
doróined im-mis Enáir,
ocus hiPisc [] cogle
dorimther im-mis Febrae.
- 237 *Grían* in-Ariet, aurdaircc dí,
dothadbat im-mis Martfi,
ocus hiTaur *grían* diareir
dothaitni im-mís Apréil.
- 241 *Grían* hinGemin im-mis Máii
isdemin, ni imarchláí,
nochochiuiñ guires *cacht*reib
im-mis Iúin *grían* iCanceir.
- 245 IM-mís Iuil ingrían il-Leo,
issann ferass alangleo,
teit *grían* adenus *friatuisc*
inUirginum⁴ in-August.
- 249 Dothaitni *grían* fhiadcachdrung
iSeptimber inLibrum,
grían nodafolce nochosceil
iScoirp im-mis Ochtimbeir.
- 253 IN Sagitarium *grían* dosfeim
oscachrian inNouimbeir,
inDecimber, ischian clú,
bidgrían inCapricornú.
- 257 Athe sein indaserind
dosrosat Fiadu forfinn,
oscachrian rethait fonribith
riu reithes *grían* alanrith.
- 261 A coic *cachlae* d'fiss cenbrath
dlegair docachintluchtach,
docachoen, cengláma gné,
bis fograda ecailse.
- 265 Laa mis grene, éasca aes,
rith mara cen immarbáes,

¹ MS. piscu ta uir. ² MS. fris reith. ³ *lór* is written as a correction over the *luar* of *luarda*.

⁴ *um* is written as a correction (!) of *em*.

- laa sechtmaine, feili noeb n-uag,
iarcertglaine con-imluad.
- 269 Ri rosrethaig, sróenaib slamm,
dorethaib roenaib retlann,
feib nosairbrig osrannaib
rosanmnig dian-anmannaib.
- 273 Cid caem lenn inleth fail *frínn*
firmiminti nan-ilrind,
inleth aili, lith cengeis,
nocon-eitchiu ciachemme[i]s.
- 277 Ri rogni clichis cenmeirg
iarnafithis firmimeint,
comfoc^{us} tadbain adreich
imthalm^{ain} docachoenleith.
- 281 Ri rodelb firmimint fir
conarenn^{ai}b cendimbrig,
immontalm^{ain}, cengoí ñgle,
imsoi ontrath coaraile.
- 285 Ri dorigni muirlinn mair
osanfirmimint imsláin,
inmuirlinn aili isi inmuir,
fo[r]dasniada imthalm^{ain}.
[fo. 19 b. 2.]
- 289 Ri reil dorairngert cachfáith
coimdiu *cumtaig cachcoemgraid*,
dorosait grein crotha glain,
forosna nem imthalm^{ain}.
- 293 Ri dorigni esca n-án
ocus indfairrgge imslán,
foriaguil dosrona inrí,
condatcora, comchuibdi.
- 297 Sesse^d rann domuin *cechdú*
hissi meit fil in-escu,
ocus isingréin coglan
sé comet dec intalman.
- 301 Ri dorigne ilar mil

- fondfáirce ñdermair ndfírm,
nithadbann nech acht mori
an-anmann *nach* an-airmi.
- 305 Ri dorigni sreba sluag
donahénaib friimluad,
doaltaib isnaslebib,
dograigib *formagreidib*.
- 309 Hilerda nan-anman n-án
is nan-ildelbda ñdermár,
nifail hicrí rimess sin
acht mad inrí donoebnim.
- 313 Ri dorigne aéar n-uar,
ocus tene reil rorúad,
ocus talam bladmar, brass,
ocus sruth raglan rethess.
- 317 Ri rosil talmain iartain
dolubaib, dofídbadaib :
lan indomun diambolud,
con-immad an-iltorud.
- 321 Ri conic huacht *ocus* tess,
mori firen frim'fírl^{ess},
ishe rošuidig cachseis,
ri centuirim, cenaisnéis.
- 325 INrí reil narun corath
doarfaid dún cachn-ingnad,
diathuicsin treothu, din ñgle,
is trialin amirbaile.
- 329 Ri rogni *cachñduil* foleith,
aicseid oculus nemaicseid,
acht inri rodelba sain
nifail nach rí fortalm^{ain}.
- 333 Nifail dodainib daingnib,
doainglib na harchainglib,
nech thucas *tríadindchur* de,
na fail d'íngnud ¹ lam'rigse,
Moríse ri nime náir ².

¹ MS. diñgnaud, but with a dot under *au*.
repetitions of the first line of each poem, do not count in the numbering.

² This and similar lines, being mere

II.

- 337 **R** i dorigni riched reil
conachrichaib diacomréir,
treb thogach, duanach, daíngen,
dosluag amra árc[h]aíngel.
- 341 Riched conilhur adroíng,
saer, síthech, nadimchumung,
cathir dronoll cocetrath,
met dondomonn adechmad.
- 345 Faillet ann trímúir cenmeth,
duirimthimchellat¹ riched,
mur doglain huaine, gnim cain,
mur dior, mur dichorcair.
- 349 Mur n-uaine cenchess im-mach,
mur n-óir fricness nacathrach,
im-medon frígelgloir cain
mur ndermor dichorcairlain.
- 353 Fail ann, cotríchim trethan,
cathir chrídh, chomlethan,
fail inti, frisíd solus,
set sir cethriprimdorus.
- 357 Met cachdorus dib foleith
donacethripríndoirsib,
toeb fritoeb, díní iartomus,
míli darcachn-oendorus.
- 361 Fail crois d'ór incachdorus
frisella slog sírsolus,
rí roselba centalgga,
hite remra róardda.
- 365 En dodergor forcachcrois
oschind lerglor nach anfois,
incachcrois frihernól cuir
gemm dermor doleic logmuir.
- 369 Archangél cec[h]lai, luad ndil,
conasluag oríg richid,

- coclasschetal, coceol glé,
timchell cacha oenchrose.
- 373 Fail ann faithchi cechdorus
cain frítaichmí derbthomuis,
samblaim[se] cec[h] dib fofeib
fritalmáin conamuireib.
- 377 Cuaird cachafaithchi foleith,
conagrenchaib airgidib,
conabruaib foblath bíl,
conalubaib ligaidib.
- 381 Ced adbal lib, lathar íngle,
met nafaithchi fairsínge,
mur d'argut, cengnim n-aithbí,
rognid imcachoenfaith(chi).
- 385 Airfortoich namur im-maig²
immondun docachoenleith,
[fo. 20 a. 1.]
cosostaib slanaib sídib
diarmídi dohílmilib.
- 389 Ocht n-airfortaig ann frisreith
cocomraicet 'moncathraig :
nimtha samail nasét sruith
donmét fail chachairfortuig.
- 393 Cachairfortach lan lubaib,
conangrenchaib credhumaib,
mur dochriad chaim rochalcad
cotren imcach n-airfortach.
- 397 Damur de[e]c, toraind ínglé,
'nan-airfortach, 'nafaithchi,
cenmthar natriúmúir im-maig²
failet im[on] prímhathraig.
- 401 Cethracha dorus hitreib
rídh conarigsuideib,
atri cacha faithchi feith,
isatri cachairfortaich.
- 405 Cethridorus airrí im-mach

¹ MS. duir imthimchellat.² MS. immuig.

- nan-irfortach n-immechtrach,
 frisintetblai, tolaib smacht,
 frisincetna [a]thchomarcc.
- 409 Comla d'argut, cain ardreich,
 cachdorus dondfaithechisin,
 comlada creda corath
 fridoirsi nan-irfortach.
- 413 Nasrithmuir ondun im-mach
 innan-huili n-airfortach,
 samlaithir fribladail nbla
 otha thalmain cohésca.
- 417 Mur nafaithchi, feib dasli,
 rosdelbtha dofindruini,
 an-airde, abdul foneib,
 otha thalmain coglangreín.
- 421 Natrimuir, met an-athfaig,
 timchellait inprimchathraig,
 tadbain an-airde cenmeirg
 othalmain cofirmimeint.
- 425 Suidigud namur im-maig
 immondun, immoncathraig,
 rathrian cachmuir, monor ngle,
 reil radiall secharaile¹.
- 429 Ri rosfossaig cotangeib
 nassossaid 'monprimchathraig,
 deimni ataichmi ondun im-mach
 'nafaithchi, 'nan-irfortach.
- 433 Sluaig sil Adaim, aidble baind,
 innandalaib frianderbraind,
 gle iarndligud dib rosoich
 sechinud cech oensossaid.
- 437 Bid cachsluag di[i]b foleith
 'nan-airfortach, 'nafaithchib,
 lánaib doligaib fofeib
 dosidaib, dosonmigeib.
- 441 Noeb isnúibhuaga corath
- fobraenbuada, iarmbraenchath :
 scérdair frisinislog im-maig,
 bertair isinmorchathraig.
- 445 Cathir De conasoillsi,
 cidat mora aprimdoirsi,
 nitheit inti óthalmain treib
 acht mad oentriar dodoeneib.
- 449 Duni conái dligid Dé,
 duine óg iarfirinne,
 congnim adma nadchlithe
 duine amra athirge.
- 453 Congérdair cobáid im-maig²
 nanaeb isinprimchathraig,
 febdae fo lib, lith rochlos,
 cach dib daraprimdorus.
- 457 Nadoirsi chaindelbdai, glain,
 lainderdai dondlíc logmair,
 con-ollbladaib, segtait slóig,
 conacomladaib dergoir.
- 461 Tri athchomairc cechdorus,
 cain glanthogairt toebtomuis,
 fricachclothalt, erim ngúr,
 athchomarc³ for cachoenmúr.
- 465 Aurdrochait nandorus n-og
 cain set solus dodergór,
 atat fonéim, nassad ngle,
 airddiu cachceim araile.
- 469 O cheim docheim, erim ngur,
 isreid dreimm isinprimdun,
 cainsluag sidi, set rosaig,
 mór mili két dochétaib.
- 473 Hicuaird nam-mur, mor n-athbach,
 im-medon naprimchathrach,
 lebinnglainidi glórdai,
 drochte dronai dergórdai.
- 477 Filet ann brugi bláthi

¹ MS. secharailli.² MS. immuig.³ MS. atchonnarc.

- bithura cach bithráthi,
cotorthib cachthoraid dil,
conambolthaib milidib.
- 481 Fail ann centoirsi didnad,
fail soilsi cénisirdibad,
ceoil gluara, caini, grínni,
buana, baidi, blaithbinni.
- 485 Fail ann ní sásas *cech* slóg
hirichiud rigda romór,
[fo. 20 a. 2.]
fogur nañgrad, nacéol ñgle,
bolud namblath ñboltnaigthe¹.
- 489 Fail mór dosostaib, saer slán,
fail mór class cobsaid comnar,
fail ann mor slúag, seol snassi,
fail mor ceol *cechoen*classi.
- 493 Faillet ann linni lethna,
ailli aninni anoebtrethna,
gleorda immocanat classi,
suarca, segdai, somblassi.
- 497 Faillet ann srotha señnga
docheniul cach coemlenna,
*frí*asad sloig, sir sotlaib,
fail ann mór dofindtopraib.
- 501 Faillet ann lecca lordai,
failet foraid forordai,
*for*brig naslog dosrogaib,
fail ann mór do rigsrothaib.
- 505 Fail ann mór ñibíle ñibroga,
mór tiri *frí*imthoga,
mor sét sétach, slán saine,
mor cet cetach clármaige.
- 509 Mor ceol caimnaig cenbine
fail iroenmaig rindnime,
mor seol suilig, mor sreth séis,
nadróig tuirim noaisneis.
- 513 Fail ann iarset, srethaib smacht,

¹ MS. ñboltnaigthí.² MS. huili.

- cet acethair cethrachat,
fiadgnuis indrig cotagaib
iar n-árem afochraicaib.
- 517 O thosuch domuin cobrad
clann Adaim, cidhe acomrad,
ní choemsaitis, digraís seis,
cech oen fochraic dib d'aisnes.
- 521 Cenmothat sain cotaigaib
fail innim dofochraicaib,
lir bannai fleochaid, fuám *trí*cc,
no slamma snechta snigit.
- 525 Sossad slan morig rathmar
fil *for*lar naprímhathrach:
ismor cet mili 'mobeir
hitimchuaire afósscemeil.
- 529 Dior derg rognídh huile²
dorig richid rigíuide:
ri corúnaib doforgaib
osnamúraib erordaib.
- 533 Sossaid Aíngel³ cosoillsib
nessaim donaprímdoirsib,
Archañgeil conan-airbrib
isnessam donaebainglib.
- 537 Uirtutes, nert oscac/maig,
isnessam doArchañglib,
Potestates, deoda tlus,
isnessam Uirtutibus.
- 541 Principatus, blaith aseis,
isnessam Potestatés,
Dominationes, droñg dehein,
fodiuplaib indfósscemeil.
- 545 Amra inslog roscing uili
forsemul indrigsuidi⁴:
nóeb inrori roscónaib
Troni conamórdroñgaib.
- 549 Sluaig Hiruphin rosfossaig
itimchuaire indrigsossaid,

³ MS. naiñgel.⁴ MS. -suide.

- tuas sech *cechoen* fondrig reil
 sernait slog sáer Saraphin.
 553 *Noiingrad* nime, noebda ambal,
 imrig nan-uili n-adbar,
 cendimbúaid *fri*briga blat,
 cen imhuail, cenimmformat¹.
 557 *Lainib* lánaib forig recht,
 isshe an-arim fírchert,
 dase *sescat*, sluag fofeib,
cechoengraid donagradaib.
 561 Arim *cechsluaig*, lith cenmeth,
 nifail nech rodassad,
acht marofitir inrí
 dodosrosat donemphní.
 565 Rí huasal uasdaib uili,
 rí richid con-imdrúine,
 rí febda fírian fossud,
 rí rigfíal² 'narigossud.
 569 Rí rohóc, rí sen icein,
 rí rodelb nem imglangrein,
 rí nan-huile noeb corath,
 rí caim, rí cain, rí cruthach.
 573 Rí dorigni nemthech necht
 doainglib centarimthecht,
 tír nanóeb, namac mbethad,
 clar find, fota, forlethan.
 577 Rosrethaig sosad, síd saer,
 fossad forethaib rig roen,
 cuaird cháin, glanna, *crí*chid, gle,
 doaes amra athirge.
 581 Morí immarthus osintslóg
sanctus Dominus³ Sabaoth,
 diacain uasdind, forseol serce,
 ceol *celhri* sanct find *fichet*.
 585 Rí roordaig inclais chert
 na *celhri* sanct find fichet,

¹ MS. cenimforbat.² There seems a punctum delens under, as well as over, the *f*.³ MS. domnius.

[fo. 20 b. 1.]

- cáin canait canthus dontslog
sanctus Deus Sabaoth.
 589 Rí fossud fíal, febda, find,
 síd sossud, selbda, soenmind,
 lasfail tret nan-úan, nuall ngle,
 'món-Uan n-úag nemlochtaigthe.
 593 Rí reil rohorddaig inn-Úan
 iarsintsleib foraimluad,
 cethrimili mac 'nandiaid,
cethorcha ocus cét glanriad.
 597 Crichid class, congloiraib cruth,
 donahógaib ceneilniud,
 canait ceol ngluair immalle
 indiaid indUain etrochtai.
 601 Comchoema, comluatha, gluair,
 iarsintsleib indiaid indUain,
 scribtha 'nangnuisib corath
 an-ainm isainm indAthar.
 605 IN rí rohordaig inguth
 donanemdaib fritinphiud,
 lethan, londgur, lathar ngle,
 amal tondgur n-iluisce.
 609 No amal guth crot carait nuall,
 canait cennachlocht lórmuad,
 linib lerthol uascechraind,
 no amal nuall dermór toraínd.
 613 Rí bili bethad foablaith
 slige *fri*srethad soergrád,
 abarr, abroenrad *cechleith*
 roleth darroemag richid.
 617 Forsasaid indénlaith án,
congaib glerath cheol comlan,
 cenaurchra, corogud rath,
 dothorud no duilerad.
 621 Alaind indenlaith cotngæib,

- cechen glermaith cet n-etteib,¹
 canait cenbet, cogleor gle,
 cet ceol cacha oenheitte.
- 625 Ri rogni mór n-adba n-an,
 mór ñgnim cadla, cóir, comlan,
 lam'rig rogmár oscechmaig
 fil *cech* ollgrad cenesbaid.
- 629 Fail leis *secht* nìmi, nert n-uag,
 cengeis, cenbine findluad,
 imthalmain², tolaib tine,
 con-anmairm *cechoennime*.
- 633 Aear, ethiar oscachdruñg,
 Olimp, firmamentum,
 nem n-usce, nem n-àngel n-uag,
 nem hifail Fiadu findmuad.
- 637 Fil leis ilar n-amra ñdroñg,
 fil mor n-adba cenimroll,
 fail lais *nói* ñgraid, cossar chaid,
 fail lais sosad *cechoengraid*.
- 641 Fail indechmad, *grad congaib*,
 censechnad³ slan sil Adaim,
 dóini foadoi *triámna* trel,
 cotaói Fiada findgel.
- 645 Fail ann sid, fail suba slán,
 cenguba, cenathchosan,
frísrethu sluaig, segda thuir,
 fail bethu buan bithsuthain.
- 649 A fail domaith lárñDia dil,
 dianoebaib innanoemtreib,
 nifail iarsetad naseis
 nech conní acetmad d'aisneis.
- 653 Coimdiu conn *cechgrada* gluair,
 targ[] droñg betha bithbuain,
 romsaera iarñdul *acri* cath,
 inri dorone inriched.
- Ri dorigni riched reil.

III.

- 657 **R**i dorosat nanoingrad
 nìmi *frícumt*ach coemnár,
 foglanblad achrotha glain,
fríaadrad, *fríairmitin*.
- 661 *Trigrád* doib, torainn glan,
 asnessu dochum talman,
 Angeli *frísretha* seis,
 Archangeli, Uirtutes.
- 665 *Polestates*, oebind bla,
 ithe *trigraid* medoncha,
 Principatus, bag centreis,
 oculus Dominationés.
- 669 *Trigraid* hisuachtarchom dib
 ifreanarcus indardríg,
 Troni *frígrísuide* réil,
 Hiruphin is Saraphein.
- 673 IN dechmad *grad*, canar lib,
 censechnad slan sil Adaim,
 uasbith cenguasacht icrí
 dodosruasat monaebí.
- 677 Ri rochoimsig nagraða
 cotoimsib *cech* degdána,
 linib lianmag angnim cain,
 frian-iarair, *frían-airmitin*.
- 681 Secht ñgrad ann, airegda ingnim,
fríasainsemla indardríg,
 dogress doib, cenchithu cruth,
triábithu coaairfítiud.
- [fo. 20 b. 2.]
- 685 *Dagrad* dib, derbdu dalaib,
 fritorroma sil Adaim,
 fricech[c]angin ñgnathmair ñglain,
 Angil *oculus* Archangail.
- 689 Angail gléglana, gnim cert,

¹ e written over the a of 'nettaib.'² MS. imthalmaird.³ MS. censechrad.

- doreir Dé *frí*techtairecht,
indArchaingil cenchaire,
ithé nauasaltechtaire.
- 693 Uirtutes, nerta *cech*than,
fridenam nafirt findglan,
Potestates, delbda atlacht,
atfebda *frí*ollomnacht.
- 697 Principatus, blathi gne,
fríathi nañgnim cinte,
Dominationes, nóebda cruth,
sluag soerda *frí*smachtugud.
- 701 Troni, dichraidu combrig,
fiadri[g]suidiu indardrig,
hilar shircanait ceol ñgleir
Hiruphin is[S]araphéin.
- 705 Crichid cenchrinhed inclass
fochanat riched rindmass,
cliar gel *formaig* rind roalt
nacethrisen find fichet.
- 709 Nosfreccrat naslóig slana
doib conhettgat hilgrada,
conidhed canthus inslog
sancus Deus Sabaóth.
- 713 Ri rofoilsig dam, deilm¹ n-an,
ni dothoimsib nan-hilgrad,
diasostaib saidbrib sluagdaib,
dian-airbrib, dian-ilbuadaib.
- 717 Dodeccrai osbetha bann
srethaib ilretha rétlann,
caine már góo gréne,
connaibe fochomglére.
- 721 Diafebsai aidchi huimle,
diacennsai, diangnathchuidi,
diacainduthracht² cenchaire,
diandeeircc, diatrocaire³.
- 725 Diaslaine⁴, slicht cendochta,
- dian-áne, dian-etochta,
diacruth gle, coemda, glanna,
diangne noebda n-adamra.
- 729 Diasidaib, srethaib seolaib,
diangnímaib, dianglanche[o]laib,
diamodaib amraib aildib,
dian-aitdib, dian-ilarmib.
- 733 Arim nan-añgel innim,
doreir arFiadat findgil,
*frí*taidbsigud, derb ñdana,
iarfaisigud⁵ spírtalda.
- 737 Nihed an-airim, amorí,
lín acuire fochoemli,
acht madlin intsluaig *atraig*
icoemthecht *cach*archaingi(l).
- 741 A hoen, adó, atrí trel,
ado friu conidcuífer,
dacuiciur, iarñgairib gle,
issih indarim deichde.
- 745 Dadeich derba, torainn *trí*cc,
tiagait hisincertfichit,
ocus *trí*deich, *trí*allait blait⁶,
issed tiagait hitrichait.
- 749 IArin*trí*chait, taidbret bí,
doaidbet imut arí,
cethrideich, iarslanaib smacht,
isi indárim cethrachat.
- 753 Coicdeich iarsreith sluucht fónait,
ised tiagait icoicait,
sedeich, cengairim, cenacht,
issed indárim sescat.
- 757 Secht ñdeich hisechtmoga slan,
ocht ñdeich *ochtmoga* ollmar,
nodeich innochait iarset,
ocus deich ñdeich inglanchet.
- 761 Deichcet innili, mod mór,

¹ Or *delm*, if the dot under *i* is a punctum delens. ² MS. -chain-. ³ MS. diantrocaire.⁴ MS. -slaine.⁵ *iar* is written as a correction over *frí*.⁶ *l* is written over *r*.

- ocus deichmili inlegeón,
deichlegeon dogres cachdia,
issed tiagait hiciuinia.
- 765 Deichcunia, coleur ciagléis,
issed tiagait inmarés,
deichmares, miad milib bla,
techtas coderb caterua.
- 769 Decim caterua rochlús
tiagait in-exercitús,
deich[n]exercitús, teamm tra,
tiagait coderb inturba.
- 773 Deichturba derb nañdroing ñden,
issed tiagait in-agmen,
deich n-aigmen aňgel gráid ñgil
icoemthecht cacharchaňgil.
- 777 Fail *secht* n-archaňgliu innim
laruirí richid rindgil,
lacachn-archaňgel foleith
*secht*deich agmen doaňglib.
- 781 IShésin innomad *grad*,
dorónad fornim noebnár,
aňgel ñgleglan cenmennar
icoemthechtaib archaňgel.
[fo. 21 a. 1.]
- 785 Na *ocht grad* cenmothá sin,
dosrósat Dia coderbden,
acht mori rángle fornim
nifail roairme an-árim.
- 789 Tuirmem *friagairm* fiadrig recht
ainm na *cethrí* fer find *fichet*,
droing duassach d'arbrib aňgel
nan-uasal, nan-archaňgel.
- 793 Gabriel, Michél, maith an-*gréim*,
Raphiel, Panachel oebind,
Babichél, Raguel roclos,
Mirachel, Rumel rigdos.
- 797 Fafigial, *Sumsagial* slán,

- Sarmichiel, Sarachel saergrád,
Ur[i]el, Hermichel maith mass,
Sarachel, Barachel bladbras.
- 801 Lihigiel, Darachél cenchol,
Segiel, laSariel sairdron,
Lonachel, Arachél¹ tan,
Stichiel, Gallichiel gleglan.
- 805 Guidem doib, derb dín cenmeth,
arinrig rodelb riched,
'mobethu cenchithu, cruth cain,
tríabithu 'nambithoentaid.
- 809 Cibhe gabas cuit *nói* ñgrad
etír iarmerge is tiugnar,
rodñbia nem, nassad ñdaňgen,
imbithoentaid archaňgel.
- 813 Datrian insein, sluaig roclos,
robai innim rian-imarbos,
atrían huilli, fotheidm thinn,
dochuatar dochum n-Iffirn.
- 817 Atethach, aChoimdiu cain,
dom'*for*craid, dom'hessbadaib,
tabair dam dilgud hifus
dom'ainbilib, dom'aneolaus.
- 821 Ciarobai doanble arád
airmi aidbli nan-ilgrád,
anroradius, sonad sír,
isdomolad mororíg.
- 825 Cianobeth *cél* teňgad ñdron
frísirlabra cenaírchron,
níaisneidfind *tríabithsír*
cétnad adamra m'ardríg.
- 829 A[r]druirí búan betha bricc
doruirmi *cachsluag* sainglic,
arcli, arñduasach, arn-abb,
inrí huasal doruasat.
Ri dorósat nanoe[n]grád.

¹ MS. darachél.

IV.

- 833 **M**oRí rigda oscachthur
 roraide friLuciphur :
 ‘biait fót, feib dochangen íngel,
 airbri imdai archaíngel.—
- 837 ‘Tabair uait airmítu iarsreith
 doAdom, dom’chomdelbaid,
 na *nói* ngrad coiblí gleir glain
 biait foimti *frit*’airiteín.’
- 841 ‘Airmítu d’Adam, nichél,
 arimsiniú, nithibér,
 ar badairniul fiadcachthur
 dianamthairbiur fonsósúr.’
- 845 Roraidi *frís* rí narind,
 aFiadu firen firfind,
 ‘nocotbia airmítu glan,
 úarnatabrai reir d’Adam.’
- 849 Roraidi Lucifur leir
 aithesc ndiumosach ndrochceil :
 ‘bamrí reil oscach caíngin,
 fomgnifet indilaingil.
- 853 ‘Betit indaíngel fomtraig,
 dogén féin mochomtocháil,
 biam tigerna oscechdrúg,
 nibia rí aile huasum.’
- 857 Lucifer colin agraíd
 rot[r]ascair achomthocabail,
 rotairinn adiummus tind,
 dorimmart dochum n-Iffirn.
- 861 Mili bliadan, mod ínglanna,
 adfiadat nascribenna,
 ochruthad aíngel, gnim cert,
 conostarraíd tarimthecht.
- 865 Ruiri narind réltai máil
 targai dind domuin dreachmair :
 niseng abrig oscach bla :
 ferr cach rig morí ríгда.
 Mori rigda oscach thur.

V.

- 869 **R**i dorigní carcair cain
 doLucifur, diademnaib,
 tír ndorcha ndub[ach] ndér ndrenn,
 ger, diani[d]comainm *Iffern*.
- 873 Cathir *grainne*, glérib cath,
 censlane, serb, sirechtach,
 aigthech, uamnach, ilar mbrath,
 gaibthech, guamnach, golpartach.
- 877 Buidni biasta, buiriud pian,
 ruibni riasrai *fríanriad*,
 báduđ, plagud, breud, bruth,
 tragud, largud, leod, loscud.
 [fo. 21 a. 2.]
- 881 IMonmbeist mbuirr, blóraid benn,
 ostuind truím, tolaib ilchend :
 duilgib drichnes *fricach*sluag,
 coruibnib riches roruad.
- 885 Coic *cél* cenn *fridiartain* tinn,
 coic *cél* fiaccail cechoenchind,
cél lam, *cél* bass, indel ínglais,
cél n-ingen forcachoenbaiss.
- 889 Ilar thor ndoel, duba druín,
 ilar cruma cael clenchruid,
 ilar cuan ígér, ciasta, cerb,
 ilar mbiasta mbuan, mbelderg.
- 893 Ilar loscund lan dogail,
 foralar icimsergain,
fricach imchuaírd nacathrach,
 ilar nathrach n-imathlam.
- 897 Ilar mbrothlach nambled mberg,
 nambíasta n-ochrach n-airderg,
 ilar ndelb ndomblas aíngal,
 ilar lonnbras leoman.
- 901 Ilar lasrach lonn *cechleth*,
 ilar casrach ígarbthened,
 ilar ndlúm ndlomtha tuarcat,
 ilar ndorcha ndubluachat.

- 905 Fail mór domuirib¹ moamúr,
hÍffirn cotuilib tromthúr,
*fri*plagud nasluag siabar,
fria[m]badud, *fria*[m]bithphianad.
- 909 Muir ndubtemen, temel truag,
muir ndaiged tened tromruad,
muir mbren, muir tren, deñge dath,
muir nél, *muir* neme natrach.
- 913 INmuir serb suiges insluag,
mor ndelb drubas fothromnual,
incach naird fobrón fántach,
gol maig ocus mórhíachtad.
- 917 Híttu, huacht *ocus* tess
crintu, chúac, grandaib garbchess,
sluag luath landub *for*alar,
conglamrud, *con*-athchossan.
- 921 Gáir gér *grí*bi, hÍr isfERG,
fothair díni ndér nherderg,
*fria*ngrella cenchoiblí ngle,
sroiglí tenna, teinntide.
- 925 Acethair *ce*thorchat cet
nisechmalat foroenshét,
failet fridamnad Diabuil,
in-Iffurn dohilphfanaib.
- 929 Cianobeth cet mili fer,
conatengthaib iarnaideib,
oenphian dib, cobrath mbrudin,
nichoemstais doderbthurim.
- 933 Madnofail d'hilphianaib ann,
in-Iffurn huathmar imgann,
lia natluibi formaigaib,
no duili for fídbadaib.
- 937 Fail ann rig nadrigda bes,
*grí*bda, gann, cetaib ilglés,
duaire, doer, dressachtach adrech
cloen, cessachtach, cossaitech.

- 941 Crimnach, gruamnach, gnath ic-
brath,
hirach, uarach, airbirech,
ciar, cernalach, caras cath,
dian, drenngalach, díumussach.
- 945 Engach, huaichlech, ilar crech,
tedmnach, tuaimnech², disceim-
nech,
*grí*staig, craestuib, *granne* agne,
discir, doescair, dergnaide.
- 949 Rí dorat tromdigail tind,
forsluag n-anhettail n-Iffirn,
truaga, tána frigortai,
buana, bana, bithbochtai.
- 953 Anduili³ cestait intslúaig,
icráesluch⁴ Iffirn adruaid,
ciarombet cét tengad dein,
niaisneidfind *frí*m'aimsir.
- 957 Adba n-Iffirn, ilar phian,
maig bís fócrithfeidm comchian,
glenn golmar, gann, *gráne* ali,
morí rogmar dorigni.

Rí dorigni carcair cain.

VI.

- 961 **R**í dorigni Pardus mblaith,
cuairt⁵ crichid, cobsaid, com-
snáid,
caintíir toirthech, *digraí*s foss,
dodainib rian-immarbos.
- 965 Rí robennach⁶ bruig reid mblaith,
Pardus *frí*suirded sáergraid,
iarcinniud *cach*thuir thogaig,
con-immud *cech*iltoraid.
- 969 Col-láinib loraib lubaib,
comagib, comorbrugaib,

¹ MS. domuraib.

² MS. tuaineach?

³ *Sic.* Read An huili?

⁴ MS. icraesluc

⁵ MS. cuaird.

- coscathaib scoth *for*cachmaig,
conamblathaib bolordaib.
- 973 Cocadius cainol roclos,
con-ainius, con-aebinneos,
*con*abruig barrglas, bladmar,
feidb tadbás babithsamrad.
- 977 Bethrach, broenach, brogach, bras,
tir tethrach, togach, tonnglas,
[fo. 21 b. 1.]
saer saech[t]airthír, suthach srath,
caem, cain, cetharchair¹, cruthach.
- 981 Clar cóir, cobsaid, cumtaig dind,
fal *frí*óir *for*said *for*find,
isdín caich, is mur inbriogthech,
bithblaith, bithur, bithtoirthech.
- 985 Sossad slan, suthach, sid sáer,
fal fòssud, fulach, fírnoeb,
sreba senchá, selbchá sreith,
cenérchra, cenimhesbaid.
- 989 Mag maith, moinech, milib mind,
doinech, daith, dinib derb dind,
cosrethaib saidbrib seolaib,
airbrib aidbrib, ilchéolaib.
- 993 Rí roordaig innadail,
topur indhordain fórláin,
astecat glaini crotha,
cethrisreba sirsrotha.
- 997 Sruth d'fín, sruth d'ola², dal dil,
sruth loga lemnacht langil,
srulh maith mela, monar nglan³,
frisasad nanoebanman.
- 1001 Ainm foleith *cech*srotha slain,
cenchleith *frí*clotha coemdail,
Fisson, Geon, cain cenlen,
Tibris oculus Eufraten.
- 1005 Fisson sair sires areim,
Tibris siar síles slanéim,

¹ MS. cetharchain.² MS. d'fola.

- Eufraten combuaid fodes,
Geon fothuaid⁴ dian dirges.
- 1009 INdola sáir, iarslicht slán,
infin siar srethaib sirdal,
inmil fodess, digrais buaid,
inlemnacht sílas sairthuaid.
- 1013 IMsoat, dosoat iarsain,
doréir indrig donoebnim,
cenmeth, cenditha, cenchais,
*cech*leth fochricha Pardais.
- 1017 Rí foides enlaith n-en ndil,
cenlen darróendes richid,
*coc*anat ceola cenchais,
beoda fobiliu Pardais.
- 1021 Docain coglerdaith cengreis,
indenlaid caim cenaithmeis,
set sáire *frí*riagla raith,
cliara caine cet ceolmaith.
- 1025 Cet dochetaib en iallaib,
cét n-itte, *cét* ceol cliaraib,
mor cet ceol calad cenceith,
gleor canar dorig richid.
- 1029 Rí rodelb Pardos foali,
ishe arn-armdos airgdidi,
dorat mur mor n-imme thenn,
diór immaimthimchell.
- 1033 Rí betha barrglais boirchich,
rí Pardais con-iltoirthib,
rodelb lanamain iartain,
donahuilib anmannab.
- 1037 Rí doruasat Adam n-án,
fochruth cengúasacht coemnar,
*con*grad, cenamlós rochlos,
hiPardos rian-immarbos.
- 1041 Bai Adam tritrath centess,
imbadud fograd glanches,
fortalmain tinn centreorud,

³ a written over ac.⁴ MS. futhaid.

- cenanmain, ceninbeogud.
 1045 Bai corp Adaim *tribtrathaib*,
 cenanmain *fri*derbfathaib,
*fri*indrad centríst, delm ñgle,
 icfigrad Crist d'esserge.
 1049 ISSintresló iarnagein,
 rodelbad anim Adaim,
 iartoebthogud *fri*adin ñdocht,
 cenoentogud *fri*afirchorp.
 1053 Coroainmniged iarsain
 onacethri rétglannaib,
 Archon, Dissis, rotdeib Dia,
 Anatole, Missi[mb]ria¹.
 1057 Noimís lána, lathar ñdil,
 orohet Adam anmain,
 iarsliucht sruithi senchad slán,
 corodelbad abanscal.
 1061 Dianid comainm Eua án,
 crichid, chorcorda, coemnar,
 dil, delbda², toga³ rainni,
 fotha febda fírclainne.
 1065 Iarsain asraracht Adom
 assasuan ceningabud,
 confacca inmnái, mín adath,
 segda, suaichnid, sochrutach.
 1069 Amal rodeccai aggnuis
 dosroega sechcach ñderbduis,
 dorarñgert dí, eraim ñgle,
 combad sainserc sochaide.
 1073 'IS orot rirfes cencleith
 cach amathair 'saathair :
 ondiu *tr*ábithu, buaid nein,
 biaid *cech*hoen uainn⁴ dit'ogréir.'

- 1077 Arduiri indroith, rigda ail,
 gargruide *fri*croich coemnair,
 [fo. 21 b. 2.]
 rofigli 'nacrí roclos,
 inrí dorigní Phardos.
 Rí dorigni Pardos mblaith.

VII.

- 1081 **R**i rorade aithesc ñglan
*fri*Eua *ocus* *fri*Adam,
 toirthi Parduis, bag cengeis,
 iartimnu De domeldais.
 1085 'Aratoimlid frísid sáin
 toirthi Parduis, bolad náir,
 ile, uile, aurdaig rann,
 isdiles duib *acht* oenchrann.
 1089 'Cofessabair bith fosmacht
 centruaigi, centochomrac,
 censnim, censaethar frisreith,
 cenaes, cenolcc, cenanim.
 1093 'Cenchrine, cengalar cruaid,
 imbithbethaid combithbuaid,
 farñdul conem, nassad ñgle,
 in-aes togach *tr*ichtaige.'
 1097 Mili bliadan, buadach gair,
 ocus se huara dohuaraib,
 cengoe, cengabud, roclos,
 robai Adum hiPardus.
 1101 Dia artooir, derbait mail,
 rodelb *cech* cooir comlain :
 nitli tlaithcumtaig arcest
 inrí roraid inn-athesc.
 Rí rorade athesc ñglan.

¹ Corruptions of **Ἀρκτος*, *Δύσις* (ἡλίου), **Ἀνατολή*, *Μεσημβρία*. Compare MS. Harl. 3362. fol. 7, cited by Kemble, *Salomon and Saturnus*, p. 194:

Anathole dedit A, Disis D, contulit Arctos,
 Et Mesembrios M; collige, fiet ADAM.

² MS. delba.

³ Written as a correction over *torgu*.

⁴ MS. uain.

VIII.

- 1105 **B**aformtech Diabul desin
friAdam conachlannaib,
am-bith sunn cenlocht, luad ñgle,
'nacurp n-uág dochum nime.
- 1109 Nahuili anmanna icrí
dodosrosat monóebrí¹:
friPardus imuich cenchad
isAdom nosordaiged.
- 1113 INdúair theigtis ascecherích
sluaig *secht* nime 'monardríg,
*cachan*manna corptha cain
doticed dochum n-Adaim.
- 1117 Cach díf assa airm corath
foagairm *ocus* fríadrad,
doAdaum, balainn [in]mod,
dothictis diaairfítuid.
- 1121 Rosmachtastar Dia donim
forsnahuilib anmannaib,
atichtu ascechleith cengreis,
combitis ard[r]eich Parduis.
- 1125 I Arsain imsaitis *for*deis
censil n-úabair nahainceiss,
cach dib díadbai coglan
iarmbennachad doAdam.
- 1129 Bafeochair féig, fichtib ell,
inbeist imannas, imchenn,
ciachruth fugebaid fonim
conair d'admilliud [Adim.]
- 1133 Lucifer, lin cest ñglanna,
luid im-mesc nan-anmanna,
'sintsluag *frí*Pardus im-maich²,
conid ann fuair innathraig.
- 1137 'Nirbdimmain dobith im-maich³,
arDiabul frisinnathraig,

- 'arthuaichle tricce, delm ñgle,
ardoglice, arth'amainse.
- 1141 'Bamor inguassacht 'sincol
Adam huassot d'ordnigod:
ossar nanduli⁴ methlad,
nibadchin duini amandrad.
- 1145 'Orat noisichu *fricath*,
toisechu rothuistiged,
atgliccu asaimdil *cech*cruth,
nachat[t]airbir fondossor.
- 1149 'Gaib mochomarle cenchess,
denamm cotach iscarddes,
coiste fadein frim'cheil ñglain,
ass náteig dochum n-Adaim.
- 1153 'Tabair dam inad it'churp
iarmodliged, iarm'intliucht,
*condechs*am fogrís iarmbla
arndís adochom n-Euá.
- 1157 'Aura[i]lem fuirri 'malle
torud incrainn augairthi,
coroheralasi coglan
iarum inmbiad forAdam.
- 1161 'Acht condechsat andís 'malé
as dartimna atignai,
nisbia grad laDia *ifus*,
ticfait cenblath oPhardus.'
- 1165 'Cialuag nomtha *fiad*eachthur,
arinnthair *frí*Diabul,
'arfailti duit im'churp chain
cenna[ch]locht dom'chomaittreib?
- 1169 'Arthreoir duit iar[s]et sain
d'admilliud Euá isAdaim,
ardul lat iarfír *frig*reis,
ciphe gním frisan-eirreis?
- 1173 'Caluag ismo *dober* duit
feib ata meit armorhuillec,

¹ MS. monóembrí. ² MS. immuich. ³ MS. immuich. ⁴ *i* written as a correction over *a*.

[fo. 22 a. 1.]

- arn-óentu iarmibes, iarmbruth,
bid *dogres* arn-anmnigud.
1177 O fofuair adbai donbrath
rosamlai indelb nanatrach,
isfóil dodeochaid *fríoss*
iarcoir Parduis dondoras.
1181 Rogart indnathir im-maig:
'indamchluini, aben Adaim?
deni, aEua chrotha cain,
sehcách cena m'acallaim.'
1185 'Nimhuain *fríacallaim* neich,'
arEua frisinnathraig:
'itu icfrithalim im-mach
nan-anmanna n-indligtech.'
1189 'Massathú indEua roclos
coclú frifeba hiPardos,
ben Adaim alainn nachres,
furri alim molanles.'
1193 'INTan nadbi Adam hifos
isme chometas Phardos,
cenchess, amil blaith banna,
dognim less nan-anm[ann]a.'
1197 'Ciaheret teit Adam uait,
cialeith focheird achainchuaire,
tan nadbi *fríhuáir* ifos
frithalmi intsluaig iPardos?
1201 'Fofacaib lim, lith ñglanna,
frithalim nan-anmanna,
intan teit foglanblad cenmeth
fadein d'adrad inChomded.
1205 'Ail dam ní d'athchomarc huait¹,
arindnathir chóel consuairc²,
'uair isglandil dochial chain,
aEuá, aandeir Adaim!
1209 'Cibhed imraidi dorad
nichomcraidfe, amfl mindnár,

¹ Written as a correction over *fort*.

- isderb nibadoirchi ifus
sloinnfi duit iarndiutius.'
1213 'Abbair frim, aEua án,
feib donrala fricomrad,
lasinflaith farmbretha ifos
inmaith *formbetha* iPardos?'
1217 'Condechsam cenlocht iarsreith
innarcorp dochum richid,
nichuingem flaith bismo ifus
nanfil domaith iPardus.
1221 'Cech fia [] feib roclos
dosrossat Dia hiPardos,
acht oenchrann uili cencleith,
ata dídu forriaguil.
1225 'Hé dodilsig dún Dia dil,
amil banna bánamail,
Pardus fridonad adruing
acht madtorad indoencraind.
1229 'Lecid incrannsa coglan,
rofuacart damsa is d'Adam,
torud *craind* gairb darmogair
bethi maib diandessabair.'
1233 'Ciabethi comiteit *formbla*,
túsu isAdam, aEua,
ni *for*gliccu, a choem, glanna,
inda oen nan-ánmanna.
1237 'Cia beith slog mór foib im-mach,
istróg *niforn*-intluchtach:
amal *cech* n-anmanna inbor[b]
isamlaid ataid *fríoenord*.
1241 'Nocorrubai forlaith lain
acht mad maith aoenurán,
uair natarfaid duib ni d'ulcc,
ismessaiti *for*n-intliucht.
1245 'IS mor forn-essbaid imgaes,
ata Dia icfortogáes,
tan is d'oencraunn maidis uile

² Written as a correction over *chatot*.

- nadleic duib ni dothormailt.
 1249 'Aire arrancas incrann ñgúr
 isheire nachalecar dúb,
 deochair et[er] maith isolcc
 conaraib accaib d'intliucht.
 1253 'Nabdat dolam, eirg doncraunn
 diafromad immóenubull,
 dechair eter olcc ismaith
 rotbia codocht ondardlaith.'
 1257 'Cidmaith t'intliucht, erim ñgle,
 cid lán raith dochomarle,
 dul cosincrann nilamur
 arbith arnahérbalur.
 1261 'Tair, anathir, fein doncraunn,
 ocus tuc de oenubull,
 acht cotorá int-ubull dam
 rannfat etrom isAdam.
 1265 'Rofessammar fiadcachdruñg
 acht condessamar inn-ubull,
 doscel cenhír, erim ñgle,
 dus infír mar atbeire.'
 1269 'A Eua solus cengeis,
 hoslaic róm dorus Parduis,
 cenlen acht coros innunn,
 dober doncraunn inn-ubull.'
 1273 'Ciaoslac rot teis innonn
 doncraunn ciabera uboll,
 [fo. 22 a. 2.]
 nibia fuirech fort hífus
 dothairisem hiPardus.'
 1277 'Acht dober inn-ubull duit
 dodeochair maith ocus uilcc,
 cennach[loch]t doreg im-mach
 manimthair cacht na cumrech.'
 1281 Rooslaic Eua foclith
 indorus riasinnathraig:
 cennachcith luid, nirbúmall,

¹ MS. rotšaraid.

forarith cosinn-oencrann.

- 1285 Dofuc Eua inn-ubull n-úag
 dondabaill, bascel n-imthruag,
 dofuaid Eua aleth, nirbuglan,
 roleic inleth n-aill d'Adam.
 1289 Ri rothraith droñg Ifirn []
 rosclaíd focrithfeidm comtruag,
 rogail cedsaithrach tríchath
 infail faebrach baformtech.
 Ba formtech Diabul disein.

IX.

- 1293 O shunn dua[i]d Eua foleith
 leth indubuill aurchotig,
 roclaemclai clí, lethansmacht,
 dorochair di acoemthlacht.
 1297 Eua fritindrad cenlocht,
 baingnad abith imnoch,
 rosgab críth gréic, cenchruth ñglan,
 coroleic guth forAdam.
 1301 Fogairm Eua, feib rodleacht,
 dodechaid cenfrithuidecht,
 Adam fein cenae, cenlocht,
 confacca amnai lomnoch.
 1305 'Noconalaind marataí,
 arsé, arAdam, friadagmnai,
 'cid ardotalaid hicacht?
 cia rotšaraig¹ 'motnoebthlacht?'
 1309 'Nochonepér rit insein,
 amothigerna, aAdam,
 coragba huaim, cenhuaith ñgle,
 coluath leth indubuillse.'
 1313 O rogab Adam cencclith
 leth indubuill aurchotig,
 rofacaib athlacht centhucht
 corabe fesin lomnucht.
 1317 'Ti² rotbrathaig, aben baith,

² Sic. Read Ci?

- rotrathaig narbsat fírgaeth?
donrat *frí*snim saethraich séis,
rotbaithig, rombaethigeis.'
- 1321 'Nathir iarfir, feib roclos,
gaid dím atichtu iPardos,
iartichtain dí sunn tuc de
ubull doncraunn aurgairthe.
- 1325 'Atrubairt rim iarsein sunn:
'aben, geib uaim inn-ubull,
madail duit cofesser olcc,
ar[na]bad essel t'intlioct.'
- 1329 'A Eua, afiss madail duit,
dechair maith¹ *ocus* morhuilcc,
geib inn-ubull[sa] caem, nglan,
raind etrut *ocus* Adam.
- 1333 'Rogabussa huan innsain
ubull cosinfrithorgain,
huair náfetar ciaré t'olcc
cofacca mobith lomnocht.
- 1337 'IMthegind siar *ocus* sair,
forfemdin athimargain,
niblaith, bahingnad rith rois,
rofaid fofidrad Pardois.
- 1341 'Nathir rongáel, garb *agraph*,
donrat frisaeth *trí*aaslach,
dochéin rochind agnim cain,
abreic ronmill, aAdaim.'
- 1345 'A Euá, conhilur glonn,
nimanfacamar th'uboll,
isreil *for*nn feib atam nocht
*cond*rancamar *frí*amorolcc.
- 1349 'Ata ní ismessu de tra:
scarthain cuirp *ocus* anma,
corp lobtha hitalmáin tind,
isanmain dochum n-Iffirn.'
- 1353 Huair dorochair dib atlacht

- roslín truaigi istocomrac,
duairc leo dochraid acuirp gil,
cenfial nglan dian-imditin.
- 1357 Réil dochach dib dath achuirp
oforfaicibthi glenuicht:
arscath aféile, fuam ngle,
tucsat duilli nafiche².
- 1361 Nifrith *frí*lighthorba ndul
acht indficomna ahoenur,
fid fann iPardus corath
nach crann forsm-beth duilirath.
- 1365 Cocuala Adam hitrial
ángel coarad *frí*Gabrial:
'seinter lat cocoir cornn ngle,
coroa agloir fo *secht* nime.
- 1369 'Heirgid huili cóngraid glain
hicomdail *frí*arínDulemain,
combúaid *frí*gním dangen ndil,
slúraig ángel do *secht* nimib.
[fo. 22 b. 1.]
- 1373 'Tinolaid *for*sluagad slan,
nibahuathad forcomdal,
*cond*echsaid cogle rochlos
hicoemthecht Dé doPhardos.'
- 1377 Iarsain doluid inrí rúad
doPhardus conamorsluag,
remi codangen cenchol
class aingel iccócétol.
- 1381 Dessid hiruphin iarfir
bahe rigsuide indardrig,
im-medón Phard[uis] corath,
inbale hífáil crann bethad.
- 1385 Rosernad *cech* sluag iarsreith
cechgrad gluar conaairbreib,
ocus dessid morí reil
fodessin forhiruphein.

¹ There is a horizontal stroke over *h*.

² Written as a correction over *palme*.

- 1389 Dellid¹ ind[í]idbad *forlar*
 Parduis frifidrad fonnram,
 rostairbir adduiri den
 arairmitiu aDuleman.
- 1393 'INcualabarsi coglan
 ingnám dorigni Adam,
 adula, cenidna nglan,
 darm'thimna, darm'*for*cetal?
- 1397 Dodechaid cach dib *for*leth
 iscáth inchrainn *for*teched,
 coñ-erbairt guth Dé donim:
 'nimaith romba, aAdaim!'
- 1401 Roraid Adam, erim n-úag,
 friDia aathesc n-erthruag:
 'marosárugus dosmacht
 moben forom roaslacht.'
- 1405 Atbert Dia d'Adam coglan:
 'dochin huair nachatamar,
 dogénat doclanna iartain
 dogres acin d'imresain.
- 1409 'Diambad athirge dognéth
 Adam con-immud achnéd,
 dodilgfitis do coglé
 achinta doridise.
- 1413 For*for*congart fein fofeib
 inflaith feig *for*aaingleib:
 'curid Adam cengnim nglan
 aPhardus dochum talman.'
- 1417 Lotar indaingil iarsain
 dodlomad Eua isAdaim,
 dograig domma *frí*gorta,
 lobraig lonna lomnocta.
- 1421 Gaid Adam doib ar*for*clu:
 'anaid frim, anoebaingliu,
 comblassind riandul im-mach
 ni dothorud *cr*aínn bethad.'
- 1425 'Anfamit frit, monuar bal,'

arsluag ángel *frí*Adam:
 'istruag linni fiadcachthur
 an-dorinni Luciphur.'

- 1429 'INDamchluine, aDe dil,
 arth'ángleib, arth'archaangleib?
 indeonaigi dam triarath
 ni dothorud *cr*aínd bethad?'

- 1433 'Ni blasfi torad inchraind
 bethad *frí*tolad mordruing,
 hed beit 'mole fogrís grínn
 an-dis dochorp ist'anim.

- 1437 Rosbade atol triáfroiss,
 rosplage bal immarbois,
 roslín ciabair granne cath
 iarum oshunn doduad.

O shunn duaid Eua foleith.

X.

- 1441 **R**i rorádi, eraim nglan,
 friEua oculus friAdam:
 'dochuabair huaim darmorecht,
 nipta ni dom'*deolaidecht*.
- 1445 'Eirgcid imbethaid mbáethraig,
 seirgthig, snimaig, sirsaehtraig;
 toirsech, tróg, cénfiala fos,
 forbia log farn-imarbos.
- 1449 'Forclanna, *form*ic, *form*na,
 fogniat duib *cach*oenlaa,
 noc[h]osta maith, monar nden,
 conosti allus forhécen.
- 1453 'IMmad n-ong[g]alar fortá,
 scarad cuirp *oc*usanma,
 snim *oc*ussaethar *cech*than,
 áes *oc*us críni chrithlam.
- 1457 'Frithalid² aslach³ Diabuil
*cech*laithi *cech*oenbliadain,
 nachforfua lais diathig,

¹ MS. Dellig.

² *d* written over *m*.

³ *ch* written over *ig*.

- dochum n-Iffirⁿ adhuathmair.
 1461 'Forⁿgnimrada diamatglain
 iarm'thimnaib, iarm'forcetlaib,
 doberthar nem, noithech cruth,
 dochach iarnachainairliud.'
 1465 Ri richid ránmair, nisuail,
 ri betha bládmair bithbuain,
 nitlaith aglegraim cechtan,
 ri roraí, éraim n-erglan.
 Ri roraíde, éraim nglan.

XI.

[fo. 22 b. 2.]

- 1469 **R**i doridnacht talam tlaht
 doAdaum iarnatharmthecht,
 nirbo dímdach doDía dein
 manbad airc[h]ra diaaímsir.
 1473 Báí Adam sechtmain ifos
 iarnathathchor aPardos,
 frítoirsi centein, centech,
 cendíg, cenbiad, cenheted.
 1477 Húair rombatar imbochtai
 dochúatar in-huachtgortai;
 mor doimaithbeur¹ incachthan
 báí eter Eua isAdam.
 1481 'A Eua choir crotha cain,
 artroig tra dot'impartain,
 fuarír, ronlad aPardos
 triat'mignim, triat'immarbos.
 1485 'ISMor forfacsam domaith
 orochradsam arn-ardflaith,
 Pardus ronbai fogairm glain,
 conahuilib airmithnaib.
 1489 'Oetiu, failti dún roclos,
 slainte, aine, oebinneos,
 bruígi balthai, glannai cruth,

¹ MS. -féur.² MS. nosodhord(aig)e(d).

- lubai amrai, airfítíud.
 1493 'Sassad saeri, sid slan sain,
 nassad noibi d'anmannaiib,
 aithbi derrit, hilar ndú,
 cobrai menic fríaiñgliu.
 1497 'Bíthbethu iarmbes forDé deis
 dogrés imbrugaib Pardaís,
 ir-robatar fogne chain,
 duile De 'coarn-airmitein.
 1501 'Nahuili anmann fonim
 dosrossat moDia derbdil,
 forgreim oscachdinn condath
 issind nodosordaiged².
 1505 'Nínloiscfed tene, delm ngle,
 ocus ninbaidfed (usce),
 nafaebur fédim, met gal,
 nateidm, nacedemgalar(?)
 1509 'Nibai dodúilib De dil
 duil nothised fríarmenmain,
 innim natalmain diarcú,
 acht int-añgbaid³ Lucifur.
 1513 'Cid Lucifur, linib sess,
 nichoemnacair arn-amless,
 cein bamar forecht, reim ngle,
 iartimnu, íarforngaire.
 1517 'Húair rosáraigsem Dia dil
 dorat dún nahuilisin,
 oscachdinn cachduil 'malé
 atat frinn⁴ hicotarsnai.
 1521 'NiDia robolochtach rind,
 aEua chorca caemfind,
 issinn rosáraig inflaith,
 ciarontáraig diabithmaith.'
 1525 Roráid Euá, arbai hicacht,
 hitruage iartarimthecht:
 'aAdaím amrai oscachmaig,
 cid nacha[m]marbai im'chintaib?

³ MS. intangbaig.⁴ MS. frim.

- 1529 'ISme dochoid darsinsmacht,
isme doroni intarmthecht :
coir duit momarbad dîshain,
amothigerna, aAdaim !
- 1533 'Acht cotorchorsa, delm cert,
im'chínaid, im'tharimthecht,
mote dogentar cogle
*frî*t odoDia trocaire.'
- 1537 'IS lor rochráidsem indrig,'
arsé, arAdam, cendimbrig,
'aben, níden fingail *fort*,
ciabeo ingortai, ciamtoebnocht.
- 1541 'Nihimmer molaim, luad neim,
form'fuil *nach* *form*'feoil fodein,
cidmor dolocht, linaib gal,
isdóm'chorp *for*coemnacar.
- 1545 'Nocochoir duin as*nach*mud.
atherruch dia athsargud,
nadernai infirfílaith, aben,
arndíbad, arlándilgen[n].
- 1549 'Nádechsam huaid huidi cían
lademnu ifudomnaib pian,
*nach*arndilsí Dia dochur
dorisi doLucifur.
- 1553 'Nifail maith foarndalaib,'
arsi, arEua, 'aAdaim,
cenetach dun, centech te,
cenbiad atbelam gorte.
- 1557 'Ronbáe biad, ronbai tlacht,
cén bamar centarimthecht,
iartarmthecht dún isiarndíal
nícharfail tlacht *no* dagbíad.
- 1561 'A fir, cuiri cuaird cenmeth
iarsét suaire *for*cachnoenleth,
dús infogebtha *frí*feis
dobiud dún ní domelmais.'
- 1565 Rola Adam cuaird coléir

- hifocus, in-etercéin,
nifuair ní dobiud badglan
fodiud *acht* lubai intalman.
[fo. 23 a. 1.]
- 1569 Lubai intalman, glas andath,
biad nan-anman n-indligtech,
nidadtlaithi dun *frí*feis
iarnbiadaib blaithib Parduis.
- 1573 'A Euá denam cogle
pennait buan isatheirge,
corglanmais fiadrig narecht
ní diarcintaib, diartarmtecht.'
- 1577 'Dena mothinchosc dishain,
amothigernai, aAdaim,
húair *nach*fetar fiad *cach*rainn
cinnas dogníther pennaind.
- 1581 'Dena mothinchosc coléir
iarth'intliucht, iardoglanchéil,
nadern féin *for*craid *nach*thur,
naraib *form* essbaid 'oemud.
- 1585 'Adram incoimidid 'mole
hítoe, cenchomlabrae¹,
eirggsiu isruth Tigir trén,
isragsa isruth n-Iordanén.
- 1589 'Trila *trí*chat, torainn ndíl,
dobith duitsiu isruth Tigir,
mésse in-Iordanén fosmacht
secht la caine cethrachat.
- 1593 'Beir let licc clochi cobsaid
fot'suidi, fot'choemchossaib,
corucsa limm licc n-ailli
fochumma, fochosmaile.
- 1597 'Coraig incloich isintsruth,
dena fuirri fothrucud,
batuicse ama**z**biae comblait
coriae int-*usce* dobragait.
- 1601 'Thofolt scaillí *cech*cruth cenmeth

¹ MS. hicomlabrae.

- iarsinsruth *forcaehn*-oénleth,
 bi hitost *frísnim* sneid sain,
 dorosc féig *fríсна* nemdaib.
- 1605 'Suidig dodalaim *cechth*rath
*frí*uirig nime noe *ng*rad,
 guid iarfirdul ciabé hitoss
 imdílud dot'immarbos.
- 1609 'Nidarglain d'acallaim Dé
 iartarmthecht, iarn-ínglaine,
 arnidat gleóir glethig gle
 armbéoil ethcich elnide.
- 1613 'Aitchem nahuili duli
 rodelb Dia triaglanrúni,
 corguidet lenn rig narecht
 imdílud diartarimthecht.
- 1617 'Deni inchruthsain *domod* maith,
ocus attaig infirflaith:
 corcoroemchinni cogle,
 nitgluase, nithumsaige.'
- 1621 Secht la cethrachat cenlén
 d'Adaum isruth Iordanén,
tríla trichat d'Euai dil
 hisruammaib srotha Tígr.
- 1625 Aingeil De cachlá donim
 oDia dothorromu Adaim,
 diaforcetal feib roddet
 cocenn *nói* laa ndeec.
- 1629 Rogaid Adam hitgi thren
iarum forsruth n-Iordanén,
 cotroiscet lais forDia ndil
 conahuilib hilmilaib.
- 1633 Tarrasair insruth 'nathoss
 diaremim, diaanforos,
 inrigsruth diarith roan,
 cotarddad dílgud d'Adam.
- 1637 IArsein targlamair insruth
cechmíl beo báí 'nacrsíluch,

- lín acuirí cruth rosgab
 combatar huili imAdam.
- 1641 Rogadatar diblinaib,
 Adam, sruth is ilmlai¹,
 truag rofersat annual n-án
frísluag n-úag na *nói* noebgrad.
- 1645 Corguiditis leo cenchlith
 nahuili grada aCoimdid,
 cotardad Dia dílgud nglan
 cennach ndibdud doAdam.
- 1649 Gadatar Dia cotasgeib
 nanoi[n]grada co[n]an-airbreib,
 imdílud d'Adaum hífus
 diagábud, diaimmarbus.
- 1653 Dorigni Dia aragradaib
 slandílud cinad Adaim,
 con-aîtreib thalman *cechthan*
connem nallglan noebúasal.
- 1657 Ocus rodilig iarsain
 diachlannaib, diachinedaib,
acht inthé natibri cert,
 téis darreir nDe in-anrecht.
- 1661 Marrochuala Demun dub
 dílgud dothabairt d'Adaum,
 'ragsa iarfebai coglé
 dochum n-Euae dorise.
- 1665 'Conostuc astsruth *triathlás*,
conasrur rith *forbás*,
 corobadur ní diamud
 'moacrabud dochumscugud.'
- [fo. 23 a. 2.]
- 1669 Doluid Lucifer luath laind,
 infáil feochair firthuachaill,
 mar hela ir-richt aingil gil,
 coEua dosruth Tígr.
- 1673 Roraid ria int-angel rosmert
 darlia, badiaaarchisecht:

¹ MS. hilmilaib.

- ‘aEua fíal crotha gil,
iscfán atái isruth Tigir.
- 1677 ‘A ben, ciarbogle dochruth,
rochoemcláis gné ’singarbsruth,
cennach¹ mbríg mbládbrais rofeis
rotmarbais¹, rotmudaigeis.
- 1681 ‘A ben, tair ardoDía ass,
nabí ní sia istsruth amnas :
dori ruad romfáid *for*fecht,
uad tánac dot’tairchissecht.’
- 1685 Iarsain tic Euá asinsruth,
bai fortir cotirmugud,
dosfánic nél iarsétsain
cotarmairt héc cenanmain.
- 1689 Nihaitngen Eua cogle
Lucifer linib hilgne,
donbanscail fébdai bá hirc²,
báe amenmai icumtabairt.
- 1693 ‘A Eua, cid arnotgeib ?
ismor dogni d’imrateib :
cucut glethánac donim
laforngairi De derbdil.
- 1697 ‘Tiagum ass dochum n-Adaim,
aben, nábi ichildalaib,
gadamar huili Dia ndil
imdilgud duib forcintaib.’
- 1701 Iarsain dochuatar cotrén
corice sruth n-Iordanén,
coAdam, huastreba tor,
Eua án is Lucifor.
- 1705 Marrodeir(c)e Adam astraruth
forEua, for Lucifur,
rongab crith, balan dogail,
rol-lin *grain* gnusi Diabuil.
- 1709 ‘Monuar, aEuá féchtai,
rotmera dothuicthechtai,

- fer thánic lat *for*fecht foss,
ishé rotmert hiPardos.
- 1713 ‘A Eua truag, centucht ndil,
cid dotfuc osruth Tigir,
cenforngaire rig rechta,
cenañgel nglan coemthechta?’
- 1717 Maratchualá Euá insain,
reba adchosain Adaim,
dosfuit *for*lar, luid is-sás,
isbec nadechaid dianbas.
- 1721 ‘A Lucifeir, a Demuin,
cid ’moatai diarlenamuin ?
rongailaigeis, cían roclos,
ronbaitaigeis hiPardos.
- 1725 ‘O roscarsatar arcuir
nacharlén, a Lucifuir :
triat’chuimleng itám hicacht,
nichuingem dochomaitech.
- 1729 ‘Nisinn rogab domaithius,
nó rotchuir ot’firflathius,
nisinn rothingair fochlid
dochor dodindgnaib richid.
- 1733 ‘Nisinn rogab nasosta
batar fout, ahanfosta !
nisinn rotskar *frit*’sluagu,
frit’cheolu, *frit*’hilbuadu.
- 1737 ‘Nisinn dotrat fochairib
ot’brúigib, ot’mormaigib,
condatfil fodeilb Diabuil
triabithu fobithphianaib.
- 1741 ‘Nisinn sotragluais donim,
ahanbhuais ! *triat*’imresain :
nisinn rotskar *frit*’gnim cain,
nisinn rogab th’airmitin.
- 1745 ‘Nisinn rotla ot’soillsib,
fotrochess ot’mórchoimsib,

¹ MS. rotmarmais.² MS. hairc, but with a dot under the *a*.

- dadotfáil fodein toimdig
imbithphein, imbithdorchib.
1749 'Dochumthocbail frírig recht
iarfír dotrat in-amnert,
fofuarais mor doduilgi
tríat'diummus, tríat'anhuimli.
1753 'Cidtái diarfagail hífus
huáir dorrallaid oPhardus,
ronslátais 'moarribethaid nglain,
donrátais icomrarcain.'
1757 'INCuman lat, a Adaim,
nafuarus d'ulcc fotdagain?
mochur domaig nímí nair,
mabith fothrúaiği digraid.
1761 'INCuman lat, aAdaim,
nafuárus d'ulcc fo[t]dagain?
mochur acomgnais aňgel
in-hIffern ndúr ndáirdaňgen.
1765 'INCuman lat, aAdaim,
nafuarus d'ulcc foddagain?
mochur fochrithdelm chaire
in-Iffern cet nŋolgaire.
[fo. 23 b. 1.]
1769 'INCuman lat, a Adaim,
nafuarus d'ulcc foddagain?
mochor aflaith Fiadat find
itír sľanbrat siriffirn.
1773 'INCuman lat, aAdaim,
nafuarus d'ulcc tríat'dagain?
mobith fochiabair cengrad
fodeilb Diabuil, fodóermam.
1777 'INCuman lat, aAdaim,
nafuarus d'ulcc fo[l']dagain?
niraba cenchith, cenchath,
onló rodattuistigad.
1781 'Trúag [a] Adaim dodigail
tríat' dagain dún diblinaib,
dochursu abrug Pharduis bil,

- ismochursa donaebnim.
1785 'Adfiasa duit cenbréc mbrais,
orsam heolach set senchais,
féib leir donralad donim,
missi ocus tússu, a Adaim.
1789 'Diatarat Dia tinfed nglan
dochum dochuirp ítalam,
rodelgnad fricachduil tind
inlá rodelbad t'anim.
1793 'Diarotchruthaiged coglé
fochosmailius deilbi Dé,
dian-erbrad fricach nduil ndil
cotissed dot'airmitin.
1797 'Diarfáid Dia Michel donim
cucut sehcach, áAdaim,
conotruc foglanblad glan
doadrad inDuleman.
1801 'O r'adrais rig narecht rinn
Fiadait fír foroll forfind
roidpart Dia cach nduil dein
tríibithu frit'airmitein.
1805 'Diarfóed Dia Michél cachdú
con-aňgliu, con-archangliu,
cotistais cenmerbi mod
doadrad adeilbiseom.
1809 'Diarfaid Dia Michel, mod ngle,
dochur cuarda secht nime,
cotuc nói noebgraid inraith
in-oendail cosinfríflaith.
1813 'Roraid Michel frím iarfír
cotissainn d'adrad indrig,
cenfuireach, cenchoised cath,
combad me toisech tissad.
1817 'Iarsain dodecad fodeoid
laforňgaire maith Michéoil,
cotarrasar fom'niab glan
hifiadnaissi inDuleman.
1821 'Rorádi rinn inri rán :

- ‘cluinnid alucht nannoingrád!
tabraid uaib airmitiu glan
dom’chomdeilbsi, doAdam.’
- 1825 ‘Roraid Michel frisinrig
athesc firen cen dimbrig:
‘cóir docachgrad cocruth chain
dochomdelbsu d’airmitain.’
- 1829 ‘Radimse fríDi[a] asmothas
athesc feochair frimnas:
‘nach hé Adam, herim ñgle,
óssar nañdúle n-uile?’
- 1833 ‘IN córu insinser iarsreith
dodul d’adrad intósóisair,
fó insósar, cendalbad ñdil,
ischóir d’adrad intsinsir?’
- 1837 ‘Roraid trián intsluaig cogle,
eterangle isarchangle,
roforgellsat fiadcachthur,
‘isfir forsta Lucifur.’
- 1841 ‘IArsain rorade guth Dé:
‘cluinte, a Lucifuir coglé!
bidhe intósar bashuasal
cein beosa ’coadinduasad.’
- 1845 ‘Ciathásat lucht noengrad cain
diaairmitnigud Adaim,
niragsa dó, digrais cruth,
huair imsiniu hituistigud.
- 1849 ‘Romla fochetoir donim
Dfa, triat’chinaid, aAdaim,
iarfrithuidecht damsa amne
fríathimna, frí[a]forñgaire.
- 1853 ‘Uair nádernsam cuibdi ñglé
nahuimli fríaforñgaire,
ronfáid lín arsluaig [] sing
cenbuid indochum n-Iffirn.
- 1857 ‘A Adaim, ciabadhe dodúis,
- nimmanfacamar dognúis,
triát’chinaid ronlad coglan
donimib dochum talman.
- 1861 ‘IArsain tarrasarsu hifos
dararn-essine hiPardos,
basonmech duit ascacheruth
manitised cumscugud.
- 1865 ‘Rothacrus cogér iarsain
tren doratus domenmain,
missi hipangubaib fogreis,
tássu ingriánbrugaib Parduis.
[fo. 23 b. 2.]
- 1869 ‘Amrubart brec cofoigli
frít fein, frit’mnai codailbi,
ismaith amrorfus mogus
conabtorlus aPhardus.
- 1873 ‘Atberim frít aithesc ñdron,
ancondnís d’ulc is d’herchul
innim, hitalmain iartain,
isfrit dogen, aAdaim.
- 1877 ‘Mannerat cachni ’si[n]biuth
imdochlaind, imdochiniud,
icathaib garbaib cenchleith,
ingalraib, itedmannaib.’
- 1881 O rofersat angriss ñglain
andíss ocan-imressain,
dofuargaib Adam astruth,
rofáid uádaib Lucifur.
- 1885 Báí Adam iarsain coglé
bliadain forbruig betha¹ ce,
cennech n-aíli, foendul feb,
acht se oenur ’sa óenben.
- 1889 Centorud tren, delm ñglanna,
acht fér, cuit nan-anmanna,
cenbiad, centenid, centech,
cennós, cencheol, cenhétach.

¹ MS. bethad.

- 1893 Ocool *usci* dabois buid,
dodig (*sic*) *forsnaglasluibib*,
hifoscadaig *nacrann* nglan,
inhuamaib tírmaib talman.
- 1897 Ruc Euá gein, cáin inbert,
fochetoir rogab himthecht,
maith atreoir trebair diathreib
icbuain indféoir diaathair.
- 1901 Fристоimsidir dath aball
soillsidir óen naretlann,
buid, ballda, bládmair, bras,
badba, feochair, fíramnas.
- 1905 'ISmaith robai Dia rind,
a hEua fossad, herfind!
rombái mor domgáes hifus
tríabáes nach dotromarbus.'
- 1909 Rogart Adam ainm diamac,
Caín¹ garb, cróda, comnart;
ranlin mebul *ocus* brath,
duine dremun, discailteach.
- 1913 O roairchis Dia fodeoid
doÁdam ichithi indféoir,
crichid imroraíd coglan
ismithig cobair d'Adam.
- 1917 Foidis Dia Michel, *mod* nglan,
donim dochum natalman,
combríg *cachthoraid* [] dil,
is coslaib écsamlaib.
- 1921 Cotart doÁdam iarsreith
fríadanad cachsíl sáindleith,
iscor'thinchoisc dó cogle
ordugud natrebaire.
- 1925 Rosdechraig dó *forlicc* glain
cachluib trícc ticc triathalmáin²,
'sna huili aidmi corath
batardaingne *frítrebad*.
- 1929 IS rothaiselb dó iartain

- cech* mil beo báí *fortalmáin*,
'dena *frí*'fognam coglan
andomnad, andegdamnad.'
- 1933 Secht rinbliadna iarsain coglé
coruc Euá gein n-aile,
doAdam, bacain ingial,
mac diarbochomainm Abial.
- 1937 Togaide De, torum ngle,
duine frien, firfuirbthe,
robai iarcomram De dil
icfognam diathuistidib.
- 1941 'Dotharfas aslingge dam,'
arsi, arEua friAdam,
'fuil Abeil, condruine dein,
dool huile doChaeín.'
- 1945 'Tabair domemmain insain,
amothigerna, aAdaim,
huamun lam'*críde*, lam'cheill,
Cáin domarbad Abeil.'
- 1949 'A ben, cobérthair insain,
madmaith laDia índerbdemein,
níbát in-oentaig frifes,
biaid *cach* díb innatheidais.'
- 1953 Dorigni Adam dáthech,
tech docechtarde *forleth*,
tech doCháin, cain intrial,
ocus tech aili d'Abial.
- 1957 Foidis Día Gabrial nglan
conderbfis scéoil cohAdam,
'Caín ciar, garbdai, cenchéil,
atá ictrial marbtha Abéil.
- 1961 'Acht nafinnad Eua húad
inscel *frífeba* firthrúag,
Caín ibas dig diafuil,
uair ismac diles Diabuil.
- 1965 'Nacumscaiged *tra forcial*
ciamarbaid Caín Abíal,

¹ Here and elsewhere I have placed a diaeresis over the *i* of this name.² MS. *tlathalmáin*

- rombia *mac* achrotha glain
diamba comainm Seth saindil.
[fo. 24 a. 1.]
- 1969 Bretha doAdaum roclos,
cengabud íar[n]¹-immarbus,
sechtmoga mac ladis dein
achertchúmma d'íngenaib.
- 1973 Ri thuargaib dámac Adaim,
huasnatuathaib dermáraib,
Abél ocus Caín caín,
conaclannaib comnartaib.
- 1977 Ri rothidnacht dodoenib
domun conadegmóinib,
babuidech d'Abial ochein
is badimdach doChaeín.
- 1981 Ri dorúasat oscachcruth
nocoderna asídugud,
Caín cuilech, garg athríal,
iarsin coromarb Abíal.
- 1985 Dácét mbliadan, mellach miad,
is*ed* roposlán d'Abíal,
nidalb, adfiadar ochéin,
coromarmad oChaeín.
- 1989 INrí roraídi iarsin
rocachn-oen dichlaind Adaim,
aracomaltis areir
conaromarmtais Caeín.
- 1993 Ciphé nodmarba fonim
Caín isincinaidsin,
nigebthar *fríagnimrad* gal
fair doberthar *secht*digal.
- 1997 IArsain dorat mori réil
comartha inchuil *for*Caeín,
arnabeth fochlith incol
dobert cnocc *for*aheton.
- 2001 IArsin [ba]marb Cáin cenrad

- fescur ínglind Iosofath,
diamben *crann* crom codocht dron
frisincnoc báí 'nahéton.
- 2005 Huair dorochair Caín ann
ínglinn Iosophath imgann,
ata fochoibchi chaire
centoirthi, centarbaige.
- 2009 Ri dorat Seth soer iarcein
d'Adaum inn-inad n-Abeil,
conidhúad silsat iarsain
clanna soera síl Adaim.
- 2013 Cethracha bliadan, nibalb,
adfiadar cenág n-ergarb,
fófeth cengalar, cenchath,
coragaib inSeth sílad.
- 2017 Arcoimdiu gle corúinib
bae ré rianaprimduilib,
doringart corp dochrí chain
inrí doridnacht *talmáin*.
Ri doridnacht² *talam* tlacht.

XII.

- 2021 S aegul Adaim, nirbogair,
cenbaegul cofessabair,
tricha dó, derb bai fó feib,
arnoicétaib dobliadnaib.
- 2025 IArsin tánic galar glan,
feib tic docach, *for*Adam,
robái *frífeba* *cachthucht*
aben Eua *fríaiducht*.
- 2029 Rosfitir Adam adáil,
roráid fríEua findnáir,
'roscarusa rut isro'chlaind,
isdongalursa atbailim.'
- 2033 'Dírsan doDia, toirm ínglan,'
arsi, arEua fríAdam,

¹ Written as a correction over *cen*.² MS. doringnacht.

- 'nachbisiu *fricete*¹ ifus,
*nach*missi téite arthuus.
 2037 'Monuar isdochloemchlod chain,'
 arsi, arEua, 'aAdaim!
 missi trúag cennert hifus,
 tussu dothecht arthuus.'
 2041 'A Euá gleir crotha glain,
 tabair coleir dot'memmain,
 nocobia nacein isgle
 sunn ipein darm'essese.
 2045 'ISgarit ciabe cenbrath
 re robáe eterarcuthad,
 nibia *fogrās*, isgne ngle,
acht nó[i]mís darm'hessese.'
 2049 'Abbair frim cenlocht, aír,
 cid dogéin *frit'*chorp coemdil?
 arisderb lat t'éc dishain,
 amothigerna, aAdaim!'
- 2053 'Nachamtaidled cos nalam,
 natath duini domhétran,
 cotistar oDia donim
 d'ordugud mochuirp coemdil.
 2057 'Lecid mochorp, cain in*mod*,
 innachacht cenchumscu[gu]d,
 derb limm lessaigfid mochrí
 insaerdenmaid domrigní.
 2061 'Érig, ahEua cogrinn,
 oculus heigr itchrosfigill,
 foid huait *fordeis* Dé, aben,
 m'aním cogle *fornaebnem*.
 2065 'INDanim dorigni Día dam
 hé rostingair coinglan,
 taet cuce cohuag diathreib
 icoemthecht sluáig doangleib.
 [fo. 24 a. 2.]
 2069 'Aben², nimdana iarfir
- immadala modegríg,
 indferg dorigni, réim ngle,
 bann baide *oculus* trócaire.
 2073 'Attaig, Eua, inríg ráin,
 coti iarfeba im'chomdail,
 menithí frim'dichial nden
 cotí Michial archangel.'
 2077 Atraig Eua, insoe forlar,
 coingul cogoe, codermar,
fríre n-uare nodossaig
 cotruaigi, conderfadaig.
 2081 'Arco-fuin damsá, amorí!'
 arsi, arEua cocoemlí.
 'incoir iarth'adrad hifus
 dún labrad hit'frecnarcus?
 2085 'Meit mochuil, met mophectha,
 manimbé set sirhettla,
 menitabra dilgud dam
 nochomtha labra langlan.'
 2089 Fillid aglúni forlar
 Eua truag durf chomrád,
 'frit arí richid moder
 conomthi inmílid Michel.
 2093 'Doglanad anma Adaim
 diascarad *fríadualchaib*,
 dia imthus, iarndul *forcel*,
 cori arbri archangel.'
 2097 'Erig, aEua, donlár,
 glerib rochlos dochomrád:
 rosiacht dind richid doscel,
 dotriacht inmílid Michel.
 2101 'Dochuaid aanim ochurp
 Adaim, haEua coemcucht!
 coraig cen *grain*, cain in dúis,
 coda dílaim, achoemgnuis!'
- 2105 Dodechaid³ Euá iartain

¹ c written as a correction over the first t of *tete*.² MS. Aaben.³ MS. Dodochaid.

- coluath indochum n-Adaim,
cofuair Ádam, met *ngrada*,
centinfissin n-anala.
- 2109 Uair nacuala cocruth chain
guth Adaim diaacallaim,
rosclói aciall cenchoimsi
frícoi cian, frisirthoirsi.
- 2113 'A Eua, tocaib dorosc
ocus daim dun dothinchosc :
suidig th'imcaisin ngeir nglain
súas coeir donanemdaib.
- 2117 'A ben, tocaib dognuis nglain
dodescin anma Ada[i]m,
feib immurchurthir cogel
eterarbri archangel.'
- 2121 IMsoidi Eua iarsain
dodescain anman Adaim,
confacca inn-anmain cóem ciuin
Adaim icoemthecht Michiuil.
- 2125 INTan bai Eua iartain
icaithni anma Adaim,
confacca chuici farsetaib
sluag n-áigel *co*classchetlaib.
- 2129 Confacca Eua riastsluag
saraphin, saer ahimluad¹,
cain intretel dofórgaib
cotrib hettib *for*órdaib.
- 2133 Confacca Euá iarsin,
iarsindaeor donoebnim,
fríataitnemchi rosochta
tri heoin gela etrochta.
- 2137 INTan báí icdeiscin nan-én
Eua féssin cenimlén,
amal ruithni dogrein glain
*for*femid an-imcasain.
- 2141 Rochlos inchlas conem nél
nanaeabáigel imMichél,
- rosernsat sreith cosúaire sein
'macuaird immaltoir n-Adaim.
- 2145 Congabsat claschetal coir
indángeil immonaltóir,
roloiscset luib *fiadcach*drung
dianidainm ornamentum.
- 2149 Rosined indethach thren
codiriuch triasinn-ahér,
cor'oslaic, cenchoimsi ngle,
doirsi nafirmiminte.
- 2153 Conoebthanic Dia donim
dofrestul anma Adaim,
inrigruiri uascachdu,
condessid 'narigsuidiu.
- 2157 Luid fiadinrig ran, reim ndein,
oenáigel án doángleib,
sephain *cog*rinn coel nglain ngil,
bái athoirm dind fo *secht* nimib,
- 2161 Foguth inchuirn, cohog án,
doluid slog na *nói* noebgrad :
batar fírdruine acliar glan
fiadrigsuide inDuileman.
- 2165 Concanat, cainiu rétaib,
fochliaraib, fochlaschétaib.
isbennachta incachthan
ardrí nan-uile n-adbar.
[fo. 24 b. 1.]
- 2169 Roslechtatar huili iarlar
sluag n-uag nan-áigel noebnár :
rogadatar coDia ndil
imdilgud cinad Adaim.
- 2173 'Dochomdelbaid, amori,
tú doru[a]ssat donephni :
heralmit *fort*, comul ngle,
ardodeirc, ardothrocaire.'
- 2177 IArsain rofáid inri ruad
saraphin cohoponn uad,

¹ MS. ahimluag.

- iarleittreib rotoeb naslóg
cosnahettib dodergór.
2181 Coragaib anmain cenchas
Ádaim coroda bades,
isruth nasirdrúg nasnau
indatinum ciriasu.
2185 Cotuc lais anmain ngil nglain
Ádaim amlaid asruthsain,
orosuidig marthuis tan
f[i]adágnuis inDuleman.
2189 Fodoralaid fein fólár
anim Adaim coc[o]emgrád,
'naligu, fiadinrig ruad,
bái fríré teora prímhuar.
2193 Cotarat inri iarsain
laim fochenn anma Adaim,
cennachcathim, cáin inscel,
corosathin doMichél.
2197 'Nibadicheoil, toraind ngle,
aMichéoil, fríamórgaire,
anim Adaim sunn ifus
rodosamaig hiPardus.
2201 'Beir inn-anmain ngil nglain
Adaim áin conaairbrib :
suidig fodiglaim cengreis
isintresígrainn Parduis.
2205 'IN *tertio caelo*, arDia,
'dianidainm Ficconicia,
bid ann centaidbsin pene
coamsir nahesseirge.'
2209 Nahuili grada cachdú,
eterangliu isarchaingliu,
babind aclasschetal nglan
icmolad inDuleman.
2213 Ardilgud d'anmain Adaim
diaphectaib, diadualchaib,
arabrith cengrísse ngress

¹ MS. rocechlaig.

- arisse dochum Parduis.
2217 Ola thrócaire duib sunn
isindluib ornamentum,
tabartar imchorp n-Adaim
diaglanad diadualchaib.
2221 Tri hanairt slana, soer sain,
ecortar imchorp n-Adaim,
ocus atnagar coléir
fritaeb adnacuil Abeil.
2225 Corp arsenathar Adaim,
iarn-eladnaib ildánaib,
ochéin fogarbchacht báis brón,
coroadnacht in-Ebrón.
2229 Robai ann fothromthur thenn
cotoracht tonngur ndilenn,
corp Adaim fodalaib dron
congradaib 'naadnacol.
2233 Trethan dilenn oscachmaig
ismor n-frenn rocechlaid¹,
dothuc doAdaum achenn
coruc coHierusalem.
2237 IArsain tarrasair incenn
indorus Hierusalem :
centrist roclannad iartain
croch Crist icolaind Adaim.
2241 Ianus² arthus trianarath
torogart ainm De Athar,
ocus Noe, nassad ndil,
cétnadarinnscan arim.
2245 Nocorogenair fonim,
dochiniud Eua isAdaim,
duine badchoimiu, corp criad,
inda Noe mac Lamiach.
2249 Cethrur gelda, gnimraid gúir,
febdai adfet inscriptuir,
sinium saegul oscachmaig
batar 'sindaidsir toisig.

² i. e. Enos.

- 2253 Mathussalem, érim ngrinn,
bahe ingradgemm riandilinn,
Noe, Sem slán, balaech liath,
isinmael Melchisediach.
- 2257 Ochtinbliadna sescat, niscail,
arnó[i]cetaib dibliadnaib,
cenbaigul raith, rethaib renn,
saegul maith Mathussalem.
- 2261 Coic *cét* bliadan iarngaes gle,
issed robæ in-aes Noe,
intan breth do clann, cain miad,
Sem, Cham *ocus* Iafiath.
- 2265 Tan tanic diliu, delm n-uag,
darsinmbith, darsinmorsluag,
issed bai in-aes Noe cenchlith
secét caini dobláadnaib.
[fo. 24 b. 2.]
- 2269 Secht lá cethrachat ar *cét*
bái Noe 'naairc, ba derbret¹,
iarndilinn, triamna comblait,
bai *tri cé* bliadan archoicait.
- 2273 Noifichit *secht* nribliadan bind
bai Sem mac Noe riandilinn,
ado *trifichit* cotgaib
iarndilinn arcoicéetaib.
- 2277 Melchisidech, saigtis slúag,
anaimthis incachglanbuaid,
iarset cenbaegul cotgaib
sáegul secét doblíadnaib.
- 2281 Ri rodrósat oscachrainn
dechnebur dóib donchetclaind,
innandalaib, tolaib *grinn*,
otha Adaum codilinn.
- 2285 Adam la Seth, srethaib iath,
Ianus, Cainan, Malaliach,
Iareth fial, fichtib rôt,

- ocus int-amra Enóc.
- 2289 Mathusalem, sercc nasluag,
ocus Lamech, linib luad,
ocus Noe, noithech trell,
rosnáí uastonnaib dílenn.
- 2293 O Adam, herbág arclann,
cotarseur ndermar ndilenn
deichfichit bliadan, buaid mbil,
cethri deich ardibmilib.
- 2297 Otha dilind, troeta sluag,
coAbram n-amra n-adruad
ado sescat, sliucht cenchlith,
dobliadnaib arnoicétib².
- 2301 O Adam coAbram n-án,
congradaib glanmam comlán,
trimili miadbla imchloi nglicc
cethri bliad[na] isnoifichit.
- 2305 O Abram, cenbaisi becht,
cotanic Moisi ahEgept,
nisechnada forcheill cain,
cethracha archoicéetaib.
- 2309 O Adam, cenbassi bruig,
coluid Moisi Muir Romuir,
ocht bliadna fochet foli
secht cet isteoramili.
- 2313 Otha Moise, monor ngle,
coDauid macc n-Iesse,
cenbet, cenbaegul³ cotgaib,
saegul coic cet doblíadnaib.
- 2317 Otha Adam, comul ngle,
coDuid mac n-Iesse
cethri bliadna sescat slig
archet archethramilib.
- 2321 Otha Dauid, cenbaig mbroin,
condici brait Babiloin
sesca noimbliadna buana

¹ Written as a correction over nocobréc.² MS. arnoibcetaib.³ After *e* an *i* seems inserted by a later hand.

- ocus cóic *cét* cohuaga.
 2325 Otha Adam cosinbraít
 Babiloin bai foblathblait,
 noimbiadna cethrachat gní
secht cet cetheoramíli.
 2329 Otha inbraít, brechta rainn,
 cotuttacht *Crist* icolaind
 coic *cét*, ciaragla (*sic*) *cachalt*,
 ocus sé bliadna sescat.
 2333 Mad oAdam docachslóg,
 congénair mac De dimór
cóic míli iscét, cialla cacht,
 ocus sé bliadna nochat.
 2337 O gein *Crist*, cétlach *cét* mbla,
 cohár cetach nacethra
 míli fonóibriaguil recht
acht dioenbliadain de[e]c.
 2341 O Adam nañglorgrad ñgle
 comórár nan-hinnine¹
 se míli, mod ñgialta ñglicc,
 cethribliadna nóifichit.
 2345 Tan tanic indigail truağ
forhinnilib nan-iltuath,
 citnirig rechta, reim ñdein,
 robatar 'sindamsirsin?
 2349 IN-amsir Cinaeda cain
 meicc Maelcholaim *for*Albain,
 forherainn cenlethrainn lainn
 doChinaed mac Maelcholaim.
 2353 Ocus Briain *for*Mumain maiss,
 Donncad *for*Laigniu lanbrais,
 isCathal *for*Cruachain chain,
 ocus Eochaid *for*Ulaib.
 2357 IS Fergal nan-airech n-ell
*for*Ailech rebrach Rigrenn,
 mac Conaing, meic Neill congail,
 flaithri sluagach sil Eogain,

¹ Sic. Read indile.

- 2361 Ocus Dubdaletha lóir
forsretha sil hErimóin,
 súi cosaidbri segtai rainn
 osmur maigni meic Alprainn.
 2365 Othalinus, linib slog,
 bamac donOtha hermor,
 baforñgairthid uascachmaig
 inresin doRómanchaib.
 [fo. 25 a. 1.]
 2369 Batar dárig, reil asliucht,
*for*nadathr immuir n-lucht,
 Hlothair² *for*Franccaib congail
 ishEtgair *for*Saxanaib.
 2373 IS Maelcoluim, cetaib ngal,
 riambuidnib broga Bretan,
 coñgelgart *cech*comlainn cain,
 degmac Domnaill meic Eogain.
 2377 ISSindamsirsin, cet glonn,
 robái lóngas nacúllom,
 hicsaigid *for*cachgním ñgarg
 Danair atírib Danmarg.
 2381 Ohsain cobráth, bríğach beirt,
 nidamsnímach *etercheirt*,
 nifail innim *nach* hircí
 tuccas sain acht monaebri.
 2385 Ardri grene, gle roclos,
 ishé dorigne Phardos, —
 isferr *cachrig*, rigda achruth,
 nifail *crích* *for*asaegul.
 Saegul Adaim nirbugair.

XIII.

- 2389 R i rorádi frisil Seth
 comet añgnim cocomtren,
 cenoentaid immuich nataig
friclainn Cañ miscadaig.
 2393 Cendula darséis nosmacht

² MS. Blothair.

- dartimna indrig dorosat,
 foriagail roithenaig réil
 cenchardes *fríclaind* Caeín.
 2397 Cenimcloemclod, maine mass,
 cenluige, cenlanamnas,
 cenchuibdi clethi *no* cuil,
 'céin bethi *fórdruing*¹ domuin.'
 2401 Roaintadaigsetar iarcein
 sil Seth *ocus* clann Caeín,
 corothuismiset iartain
 trenfir *ocus* trenchoraid.
 2405 Clann Chaín *ocus* sil Seth
 roéntaigset cocomthren,
 condeochatar darcachsmacht
 d'adrad idal isarracht.
 2409 Romiscnigsetar Dia ndron
 achlanna cenimmardol,
 corochinn iarnañgnimaib
 atabairt fothromdigail.
 2413 INri corath ríge droíng
*frís*nagaib cath *no* comlonn,
 cain conoibi, blaith alii,
 ferr *cach* ríge rí roradi.
 Ri roraidi frisil Seth.

XIV.

- 2417 **R**i roraide athesc n-an
 friNoe nassad n-implán :
 'sil Seth dochótar darm'reir
 hiclemnas clain[n]i Caeín.
 2421 'Rochummaisset ciabtaglain
fríclaind Cáin miscadaig :
 romsaraigset ascachcruth :
 dursan dam atuistigud.
 2425 'Huair dochuatar darmosmacht
 coclaind [Caín] cet n-arracht,
 dardreich ndomuin, tromsruth tenn

dolecub tonngur ndilenn.

- 2429 'Dilegfat claind Adaim huaig
 cobrugib betha balcbuain,
 dosbér uili imbas imbath
 otha *turbail* cofuined.
 2433 'Acht Noe ochtur diathreib
 nilécim doclaind Adaim,
 imbethaid došhin nahóc
acht infer amra Enóc.'
 2437 Mori dorosat *cacht*reib
 robae ré rianaaingleib,
 arrohet *cach*ri cengrain cest,
 inri roraid inn-athesc.
 Ri roraidi athesc n-an.

XV.

- 2441 'C luin, a Noe noithig, cenlen,
 doticfa diliu trom, trén :
 'dentar lat, *frís*rethad slóg,
 het[h]ar díreca, dimór.
 2445 'Adluthath tarbach iartain
 doibii isdobitomain,
 dofid Lebain, línib clár,
 trethaebledach trén, dermar.
 2449 'Coica cubat, nignim *grach*,
 isintaibled ichtarach,
cethorcha 'sinmedon mud
 isintricha 'sinduachtaruch.
 2453 'Cethrib sostaib, slicht 'sindairrec,
 odrumlurgain codrum[š]lait,
 sesrachaib sreth soer *trí*ablait
 conespadaib oenchubait.
 2457 'Comet centoirsi, centór,
 atoimsi cenimífordol,
 afot, aleteth, luad ngle,
 eter isle *ocus* ardde.
 2461 'Coica cubat, gnim cenbáes,

¹ Sic. leg. druim?

innaleteth centogaes :

[fo. 25 a. 2.]

trí chéil cubat, comul nglan,
hed bad¹ fot adrumlurgan.

2465 'Tricha coir cubat cenchleith
innahairde icomsreith,
frisruam sniges donim noeb
adurus assafirtheob.

2469 'Senistir fritoimsi dein,
frisoilsí, friimcaissín,
innahairdde armosmacht
cenforcraid *acht* oenchubat.

2473 'Hilar n-adba n-amra n-úag
caingnim glanbda *fríaimluad*,
srethaib sretta *frísíd* sain
lin leptha dolanamnaib.'

2477 Rí rothimgair imcach mbuaid,
romiscnig fingail fo[r]rúaid :
nitlaith rotuaslaig delm de,
roraid 'nachluasaib 'cluinte.'

'Cluin, aNóe noithig cenlen.'

XVI.

2481 **R**í roraidi *frí*Noe nar :
'heirg isinn-ethar n-imslan,
tu isdothrimic namma,
ocus forcethri cáinnma.'

2485 Percoba, cainiu *cachí*siach,
setig Noe meice Lamhiach,
mna *natrimac*, monar ngle,
Olla, Oliua, Oliuane.

2489 Sessiur doclainn, cain amíad,
batar icNoe *mac* Lamíach,
trimeicc mathi, milib lá,
ocus teora ingena.

2493 Sem saer asinser², slucht ngle,

¹ MS. bac.

innaclainni cruthaige :

genatar fritindrem tlacht
ingen *etercach* n-oenmacc.

2497 Olla ben Sem, soer *fríaháil*,
Oliua ben Chaim choemnáir,
Oliuana, baigthi treith,
asósser ben Iafeith.

2501 Rí dorimmart, nisluaig suail,
inairc Noe f[o]roenhuáir,
dineoch rothecht muir istir,
lanamain *cachoenmil*.

2505 Innán-adbaib, bag cenail,
ba sluaig mór dolanamnaib,
conalóintib, lathar ngle,
isdiambiadaib techtaide.

2509 O rolnad indarc huag
robái indigal forimluad :
adfiadar fír, forum ngle,
babriathar rig roraide.

Rí roraidi *frí*Noe nar.

XVII.

2513 **R**í tharlaic sruthlind snamaig
dodilgenn clainní Adaim,
acht oenchethrur fer namma,
ocus acethri óenmna.

2517 Ocus Enoc crabuid guir,
amal adfiad *inscrí*ptuir,
aoenur othuinn dothuinn,
amal *cachn*-ethait etruim.

2521 Snegdatar suamma donim,
romebdatur *tríathalmain*,
fórtuili doib, tola ngle,
cethracha lá *ocus* aidche.

2525 Airdde nadilenn olar,
feib adfet scribenn cóemnar,

² MS. asinsíer.

- cuic^{rim}chubai[t] dec cencleith
rosiacht suas osnasleib.
2529 INTan conscerthar cachndúil,
amal adfet inscriptúir,
ishe airt sain rosaig
lassar láí brátha brethaig.
2533 Donech robai imbethaid bi
dorosat Dia hicoemchrí,
dosrat indiliu fothracht
acht inrothecht indóenbarec.
2537 Ri nimi nair, nassad nglé,
rí conic traig istuile,
ártuassi cach^mbrig, cach^mbraít,
huaisle cach^{ri} ri tarlaic.
Ri tharlaic sruthlinn snamaig.

XVIII.

- 2541 **R**i sáer rodosás cogle
Noe lin amuintire,
cethracha archet lathi lenn,
diambai fothonnaib dílenn.
2545 IARSain rogab techt forcúl
indiliu troeta tremúr,
rorathaig Noe naingabud
indfairge doimthragud.
2549 Fóidid Noe thechtaire uad,
infíach fechtaide fonnluath,
dus infagba sliab *no* srath
no iath forsattarrasad.
2553 O fuair fíach abiad fodéin
immaig forcarraic, forsleib,
forachulu cosceol gle
nithanic doridise.
[fo. 25 b. 1.]
2557 Huanduair thall Noe acheill de
dondfiuc[h] dub delaidi,
conacart fein, febda bainn,

¹ MS. *tirimim*.

iarsain cuca incolaim.

- 2561 Ri cengrain, cengrís, cengreiss,
nimfáil bith innaheisleis,
nicii choel, iscoem ali,
inri saer rodosassai.

Ri sáer rodosas cogle.

XIX.

- 2565 **F**oidis Noe incolum nglan
uad forinlinnmuir n-allmár,
dus infagbad, hérimm ngrínn,
talmain trein tarbaig tírimm ¹.
2569 Focheird incolum, cuairt ngle,
iartimnu, iarforngaire,
cotoracht inn-aircc cenbrath
nifuair ait forstarrasad.
2573 Roreraig ² Noe uad alaim
arcenn incolaim coemnár,
cotuc cucai amuig, mod ngle,
combai im-medon nahaircce.
2577 Combái Noe sechtmain iarsain
centaidbsin, cenimcasin,
dibith buan acht fairggi fraig
dithuaith nótir *no* talmain.
2581 ISsindochtmad lathi lainn
fó[i]did Noe uad incolaim,
dús infagbad diachuaire chain
taidbsiu dothir natalmain.
2585 IArtrath nona, noithi máil,
tic incolum 'nachomdáiil,
dochum Noe, nassad ndil,
iscroeb dophailm 'nabelaiib.
2589 Maritconnairc Noe fodeoid
inphailm ingulbaun indeoin,
roderb láis, lith cennachcol,
dochuaid díliu dondomon.
2593 Roattlaig buidi dondríg

² MS. Rirorig.

robáid inmbith conabrig,
 arasoerad, srethaib sell,
 dothonngur dermor dilenn.
 2597 Huair nachtoracht tren iníach
 cofis scél domac Lamiach,
 ishé fath incholuim gle
 iarsain rofaidi Noe.
 Fo[i]dis Noe incolum nglan.

XX.

2601 Tarrasair, batromm, indarcc,
 amalbis lóig forfoentracht,
 foglere roslessaig Dia
 forslessaib slebi Armenia.
 2605 Ri roforcongart cogle
 forNoe lucht nahairce
 athuidecht immach coglan
 asindaire dochum talman.
 2609 IArtuidecht doib asindaircc
 ri roraid friu foroenaitt :
 'nabarsláid frísid sain,
 linaid inhuili talmain.'
 2613 INDecimbir kalaim, cáin benn,
 luid Noe fortonnaib dilenn,
 iquint kalaim Mai iarndia
 doluid forsleib Armenia. —
 2617 Adropart Noe, nuall cencleith,
 edpart uag uad donComdid,
 frifegad cachdruing dorhell
 iarternam dothuinn dilenn.
 2621 IN rí roradi iarsain
 friNoe conachaemclannaib :
 'toirthi indomuin doceachleith
 taírcaid, tomlid, tinolaid.
 2625 'Nibartorbae, érim n-uag,
 diliu thromm troeta trensluag,
 hicein atchethi uasacachmaig

intuaig nimi n-illdathaig.¹
 2629 Mori niclethach cenchrad
 rofallnai inn-ethar ndermar,
 orian dorian, forraig thaig,
 cosinsliab forstarrasair.
 Tarrasair, batrom, indaircc.

XXI.

2633 Ri rotidnacht bith mbuidech,
 otha turchail cofuined,
 mainib maccraid, mo cachfiach,
 dotrib maccaib meic Lamiach.
 2637 Ri rodelb dreich domuin duinn,
 roselb sreith sobáil saerdrúing,
 rohuc cendith, fochucht chert,
 acrich iarfut, iarlethet.
 2641 Crích talman cechcruth imracht,
 brig bladmar, bruthmar, breccbárc,
 orían Deprofane anair
 síar [co] colomnaib Herccail.
 2645 A lethet, atuaid fades
 diafethet buáid nadimchres,
 oRíphi rigtreib imra
 codithreib nan-Etheopda.
 2649 Mori, nachdoimm diachlannaib,
 raroinn itríbrigrannaib,
 [fo. 25 b. 2.]
 roainmnig ingleoche[a]ird glice
 Assia, Eoraip issAffricc.
 2653 Ri dorat Eoraip nan-iath
 dochlainn¹ amra Iafiath,
 cotuasciurt n-Assia triablait,
 cosrethaib srotha Eofrait.
 2657 Ri rothidnacht dochlainn Chaim
 inn-Affraic n-uasail n-imslain,
 cosin Romuir, ruathur cert,

¹ MS. claim.

eter Assia *ocus* hEgept.

- 2661 Saerchlann Sem diatarat Dia
prím-rann airegda Assia,
osruth n-Eofrait, nímtha sáin,
cocricha airthir domuin.
2665 Coicmeic de[e]c, digrais scel,
robatar laIafeth,
asecht fichet laSem slán,
iscuiciur laCam coemnar.
2669 Ciabeit fríbrig mbladmair mbrais
indríg óstalmáin telglais,
ferr *cachrig* rindbalcc nareth
ri doridnacht¹ bith mbuidech.
Ri doridnacht bith mbuidech.

XXII.

- 2673 **S**luáig sil Adaim, aibbli drúing,
condanaib domuin dessduind,
rodomnad, ostrebaib dal,
dofognam Demuin codermar.
2677 Ondairiur astorgaib grían
cofuiniud, forgal fríran,
rodomnad, fodigail dacht,
d'adrad hidal isarracht.
2681 Onduair atbath Noe nar
coaimsir n-aurdairc n-Abram,
nifríth dib oenfer foleith
nohetraiged inCoimdeid.
2685 Rodiultsat an-Dia ndil,
roliunsat infirchretim,
tair *ocus* tiar, tess is tuaid,
rodasgab cess conglanbuaid.
2689 Arcathbarr cenduithi dath,
isbrathlaing brúithi bidbad,
nidúi doi indroingaib artuath,
arsúi soi slonnaib srethsluag.
Sluag sil Adaim, aibbli drúing.

XXIII.

- 2693 **R**ogenair fer maith combuaid
fonél *cachnaith* Nemruaid,
focan scel *cachdruing* dualaig,
robotrén foriltuathaib.
2697 Nemruad sein, mac Ceo, meic Caim,
tuargaib agleo comorgráin,
gnim tuir othalmáin cenmeth,
corisséd lais inriched.
2701 Ropomilid, milib gal,
ropfoglainntid, ropfélsam,
ecnaid ermaith *cachdana*,
ropóhergnaid ilgrada.
2705 Lais cetnaairnecht insain
arthús dochlannaib Adaim,
athomus coglé conglain
indre eternem istalmáin.
2709 Doroemaidir, bith combuaid,
anair, siar, fodes, fothuaid,
tirib, tuathaib, tolaib sreth,
mílíib, stadib, linib leth.
2713 Senchaidi sil Adaim ain
targclamtha lais in-oendail,
scela dochein leo roclos,
feib réil rolathi aPardos.
2717 Feib rothimgair Caín cár
cetnafingail forAbfal,
feib rodiglad, scél doléir,
forsil Seth, forclaind Caein.
2721 Acht Noe aocthur fobrón,
'nahethur luchtmar lermór,
clann Caín, sil Seth nasen,
dorigni indiliu andilgen.
2725 Frithalem rig nimi nél,
flaith *cachafini* firthrén,
nitharda fornn, delm triagail,

¹ MS. dorignacht.

digail seirb seirgthig samlaid.

2729 'Gabaid mochomairle ñglain,'
arNebrúad fríclainn Adaim,
'forbeir fornem, nassad ñgrínn,
ocus nobsaerfa ardilinn.'

2733 Maithgein mairre mo cachmiad,
cathgeib cõgaire goríad,
ingrìan gluair goires cachngair,
cenmair tuaith diarogenair.

Rogenair fer maith combuaid.

XXIV.

2737 **R**ochomarleicsetar iarsain
airig sil uaibrig Adaim :
'ropadferr dun, tola gle,
techt 'narcorp dochum nime.

2741 'Turcbam tor ñdermor olár,
denam fríDia comthocbal,
gniad cach huan immasech,
beram conoibi nemthech.

[fo. 26 a. 1.]

2745 'Acht rissam nemthech ñdaingen
in-oentaíd nanoebañgel,
nirtora diliu, tren all,
isdemin nachhepelam.'

2749 Forcongair Nemrúad forcach,
cõglonnaib gelgrúad coemrád,
athuidmi, frígaile ñgair,
frimuinbi maigi Sennair.

2753 Sennar mac Sem, srothaib iath,
hua doNoe mac Lamiach,
sechtmad mac fichet Seim slain,
oroainmniged mag Sennair.

2757 Dorinolsatar intsluaig
dogním tuir noithig Nemruaid,
túargabad, batren indail,

coriacht súas osnanélaib.

2761 INri nadrelic doib sain
rostairmesc tríla hiberlaib,
conatucad nech cogle
cid notharged diaraile.

2765 Rí dorat oenberla doib
riacumtauch intuir Nemróid,
roemnastar doib tríagart
comtar ado sechtmogat.

2769 Rí dorigni scail intsluaig,
hé rothairmesc tor Nemruáid,
dochuaid glaini ahergnai
dochoemthecht achomberlai.

2773 Rí rodechraig claind Adaim
archéill¹, archruth, argradaib,
nihairim claen, cain insmacht,
dachenel saer sechtmogat.

2777 IArcomarlib Nemruaid nair
casonardib nasaerdáil,
cenlen istrén rodamert
inscel rochomarleicset.

Rochomarleicsetar iarsain.

XXV.

2781 **R**i rochar Abel nan-iath,
Seth, Noe, Melchisediach,
Enoc oculus Loth, lith lán,
ocus int-amra Abram.

2785 Rí doraiga Abram n-án
arfírinni aoenuran,
sechsluag sil Adaim nañgal
batar icadrad idal.

2789 Rothairñger d'Abram cecñinbuaid
arathuidecht omorthuaid,
aradula leis fodess,
rambiad tír bithdiless.

2793 Rí rothidnacht do tír Caim

¹ MS. archeil.

- ocus* clárbruigi Cannáin,
comba *forba* dó iartain
diacannaib, diachenélaib.
2797 Ri lasindeochaid fodess
condnanacair¹ ambithles,
luid lais Loth, linib lathar,
fodes, *mac* aderbrathar.
2801 Ri ránic doglinn Mamrai
dothegdais Abraim amrai
fodeilb trfír, digrais insmacht,
diatormailt inn-oegidacht.
2805 Ri asbert *fri*Sarraí slan
noberad *mac* doAbram,
forbertais achlann iartain
comtis leir fíadgenemain.
2809 Ri rosaer Loth conachlaind
diasai inmnái icoirthi salaind,
diatard digail, deilm n-amra,
forcathracha Sodomda.
2813 Ri rodail d'Abrám² *cechtóir*,
domac Thaire *meic* Nachóir,
romsaera *forcrochad* pían,
ri reil rorochar Abial.
Ri rochar Abial nan-iath.

XXVI.

- 2817 **R**i dorat d'Abram insin
frisilad, *fri*sírtuistin³,
isairdir, fobetha barc,
mac diarbochomainm Isac.
2821 Ri dorat d'Isaac, babuaid,
ocus doingin Bathuail,
uaidib genatar, lith lor,
Issau *ocus* Iacob.
2825 Issau slechtach, slicht imracht,
roboserccach laIssác,

- isIacob, con-idnaib ail,
ropoinmain lÍamathair.
2829 Issac *fridead* n-aissi,
glead gnima glangaise,
badluim degóir, dramm datta,
basenóir dall dinerta.
2833 Rogaid séire foramac
cenleire, linib legart,
*for*Issau cofargbad ail,
cotarddad abennachtain.
2837 Bai Rebecca iccloistecht *fri*s,
ingen Bathúail ceneislis,
coruc ahoscor coglan
dochosnom nabennachtan.
[fo. 26 a. 2.]
2841 INhed báí Issau ictríall immach
'sin sliab iarfír frífiadach,
doluid inben tríahet n-og
cotrét nooisce Iacob.
2845 Goromarb menn moeth immaig,
rodriberb foféth dolubaib,
gnim dían conglére imracht
corothriall sére d'Isaac.
2849 Rofuaig crocenn inmind móir
tríabáig imlaim n-Iacóib,
fochosmailius lama Issau,
gnim dana ciarb'immargú.
2853 Rolathair coluath, lith n-og,
amathair doIacob,
asraracht centreithi *tracht*,
cotarat seire d'Issác.
2857 Tan rucad intsére dron
coIssaac diachubuchol,
richt Issú sluagach, slicht n-óg,
bahuamnach laIacób.
2861 'Fail sunn sére sainglicc sláin

¹ Perhaps *connanacair*, as there seems a punctum delens over *d*.² MS. dambram.³ Written as a correction over *-thuicsin*.

- duit, ameic airdirc Abráim¹,
laIssau saergrínn, srethaib sluaig,
lat'mac n-oebind *con*-ilbúaid.'
- 2865 'Nician bai hIssau icseilge,
manidgau dó triachoemcheilg,
mochthánic astsleib isgle
mase thuc insérese.'
- 2869 'ISme dorigni inseilge séig
*forsinchétna*leirg dontsléib,
fuair hifocus, gleiri gair,
adbar seire dom' athair.'
- 2873 'Nabi icimrigi *for*búaid,
ameic ingini Bathúail!
nithu Issau semnach naslóg,
acht istú int-engach Iacób.'
- 2877 'Nacathaig *frim*, asruith ran,
aathair, ameic Abram,
frit' seirce *ngraidgrínn* ismé Issau,
fritt niráidim immargau.
- 2881 'Tuc huait *frim*del n-achtach
dam doláim dialámachtad,
cofessur cogle ingnim n-óg
inhe [Is]sau no inne Iacob.'
- 2885 'Gia dobér molaim it'laim,
nichel, atu hit' choemdáil,
atatgen, istú rommalt,
tren dogní mochumtabart.
- 2889 'Domac Issau², irgna buaid,
ocus ingen binn Bathuail,
doig ambith foaengne gle,
coir doib ciabtis cosmaile.'
- 2893 'Bess iss hé Issau, slicht n-og,
bess noconhé Iacob,
bess isglé m'esbaid im'gaes,
bess ismé fil *fortogaes*.'
- 2897 Senfoccul sein ochéin móir,
lacach sruith, lacachsenóir,

¹ MS. abaraim.

- nimedar mall immasech,
acht corbdall bidamarsech.
- 2901 Duni truag, docharda, dall,
loburda, lubrach, lanmall,
olcc athairsin imgaes ngle,
iarscaichsin achétfaide.
- 2905 'Tomail inséire soer, sláin,
anoeib, ameic ain Abráim!
hith dochuit *frit*' gnássad nglain,
duit ropsásad sainemail.'
- 2909 Dorumalt Isáac iarsain
inséire cosobarthain,
tuargaib adflaim *atraig*
isródail abennachtain.
- 2913 Linib glangrad, cruth imracht,
eter Abram is Isaac,
inbennacht targbad dontslóg
cotarddad do Iacób.
- 2917 Dasechtimbladna, cenbaes inbroun,
issed bá in-aes Iacob,
cain adrann *cacht*tucht rothecht
intan ruc inprímchinnecht.
- 2921 Huair dorat inséire sáim
diaathair domac Abram,
arhuamun abráthar diabrath
nifitir cid dogenad.
- 2925 Asbert fris amathair maith:
'heirg *forteched* riat' brathair,
caemgnim caindelb[d]a cengrain,
cotreib lainderda Labain.'
- 2929 Luidis Iacob conabuaid
dothig Labain meic Bathuail,
bacain condolbtha cenbrath
inbaid lommartha cairech.
- 2933 Iarsain condasfuair immaig,
itoeb indliss lainerda,
diingin congili andath,

² MS. issac.

- cenbini ocnigi acairach.
 2937 Até batar ann fofeib,
 fiadchuirib clann ocáireib,
 imgil, cenglora, cengrain,
 díngin lola Labain.
 [fo. 26 b. 1.]
- 2941 Roraid *fríu* ingilla combúaid:
 ‘cia airm sunn fil *mac* Bathuail,
 brathair momathar, *mod* n-án,
 fer dianidcomainm Labán?’
- 2945 IAsin fersat failti *frís*,
 risinngilla ceneisli,
 luid indaranai, bareim ran,
 diahinnisi doLaban.
- 2949 *Atraig* Laban, linib gal,
 ‘mach arcenn *meic* ashethar:
 ferais *frais* forfailti *frís*,
 dambeir *fríais* diathegdais.
- 2953 Rothairgid Laban lán log
 aringaire doÍacob,
cach huan bec badubbrecc dath,
cach uan liath, *cach* uan alath.
- 2957 IAcob nosernad sreith
 isnahoimrib uiscidib,
 flesca beca, brecc andath,
 arambelaib nacairach.
- 2961 Natreoit chairach immasech
 icfegad naflesc finnglan,
 datha naflesc cotagaib
 hed nobid *forsnahunaib*.
- 2965 Tuc adiingingin iarsein
 Labain, lór cenimressain,
 iarnathimgaire *fríhail*,
 d’ingaire caire Labain.
- 2969 An-anmann cengnim caire,
 radait auctair ecnaide,
 Lia ligda, linib gial,
 oculus indrigda Rachíal.
- 2973 Báí inailt incechtarde
 ocnasethraib sochraide,
 an-anmann, cenmedra mael,
 Bala *ocus* Selpha sochain.
- 2977 Robatar uli mále,
 etir sethra is hinailte,
 cengrain, iarcomdeddaid choir,
 icomlepaid oen Iacoib.
- 2981 Bertait *cethri* *meic* fothri,
 dó *frí*brígg bailcc foglanli,
*ochtur*¹ onasethraib sreith,
 cethrur onahinailteib.
- 2985 Cuit *cachamna* dib foleith
 diaclaínd choir inacomsreith,
 feib rosern rí run *cachcruth*,
 isferr dún andeligud.
- 2989 Semeic la Lia, lini[b] gial,
ocus damac roRachíal,
 rí bethra bailcc rodascar
 cethra maicc nadacumal.
- 2993 Ruben, Semeon, Leui lor,
 Isachar soer, Zabulon,
 Iudas iarñDia ce[n]terce(?)
se *meic* Lia liuchdeircece.
- 2997 Neptalim isDán dana,
 dámac buadacha Bala,
 Asser isGad, delbda dé,
 da *mac* Selpha sochaine.
- 3001 IOseph an, aurdairc ochein,
 oculus inbán Beniaméin²,
 rogabsat cathairi gfal
 damac rachaine Rachíal.
- 3005 Dámác dec sin, cen[n]ach *gráin*,
 Iacoib hui Abaráim,

¹ MS. uiii.² MS. ben iaméin.

- cona[n]dechraib incac^hthreib,
 conacethraib máthrechaib.
 3009 Sechtmoga bliadan bai túaid
 ifail Labain meic Bathúail,
 corotríall diathir, din cert ¹,
 conadibmaccaib dé[e]c.
 3013 Tan tánic Rachial atúaid,
 ingen Labain meic Bathúail,
 dorigni thargleo triabhrath,
 tuc lea lamdeo áthar.
 3017 Doluid Laban lonn 'nandiaid,
 etermag ischaill is[^h]liab,
 condastárraid, cenchess ngle,
 tess immedon intslebe.
 3021 Maratchonnairc Rachial rán
 ingen lainerda Labain,
 luid as forleith, lathar ndu,
 amal nobeth frídnú.
 3025 Dorat Rachíal chorera, chaem
 lamdeo aathar síis fotaeb,
 roclos agol, rochlai dath,
 amal mnai beth iclamnad.
 3029 Romert Laban, linib gial,
 indaban forsrabi Rachial,
 nirbobés leo, luth n-alta,
 lamachtad mna lamanta.
 3033 Ferais Jacob combúaid
 failti móir frímac inBathuail,
 conarlaic do, coígrad gle,
 siriud slán nasaccraide ².
 3037 Huair nafuair alamdeo ann
 bai inbangleo nar'imgann,
 tuargabad leo forsinmaig
 carnn comluga iscomchotaig.
 [fo. 26 b. 2.]
 3041 Carnn inchotaig sin lacách
- cennachíndí cocaid cobráth,
 eterchlainn laind Labain lóir
 ocus clanna Iacoib.
 3045 Aíngel De thimgair cac^hslog
 bai icimguin fríIacob,
 rofersat cath, comul ngle,
 cenbath arfut nahaidche ³.
 3049 Rodbi int-aíngel saer, nisneid,
 Iacob sechbil asceith,
 isósain ⁴, aidbligthe ⁵ inscéil,
 roa[i]nmnigthe Isra^hé^l.
 3053 Luid techt con-ascadaib húad
 oIacob, cain int-imlúad,
 coIssau soid, basliucht ngle,
 dobith doib 'nambráthirse.
 3057 Iarsain rotharngert Issú
 cain glanbert, nihimmargau,
 ambith cenances, nachres,
 'na cardes, 'nacomathches.
 3061 Cenolcc, cenfingail, gnim ngle,
 iartimnaib nambrátharse,
 cenmeíngg, cenmebuil, cenbrath,
 cendebuid, cendolbanrad.
 3065 Meicc Iacoib, ilar ambla,
 hit meicc sethar doDina,
 Sechim mac Ammoir, triabhrath,
 romarbsat lucht achatrach.
 3069 Dásecht inbliadna bai ifus,
 forecht riagla, focháduis,
 corothimart, cota mert,
 dó thocta iúir n-Egept.
 3073 Rí doraega, digrais gair,
 Iacob húais sechabráthair,
 comid diaclaind, crichid scel,
 dáthreib dec mac n-Isra^hel.
 3077 Mac-tharngertaid De donim

¹ MS. cert.² MS. saccraige.³ MS. nafaithche.⁴ MS. hisóhain.⁵ MS. aidbligthi.

bagart glangeltaid coemdil :
isbreo osbri nan-abb n-án,
inrí dorat doAbrám.

Rí dorat d'Abram insin.

XXVII.

3081 **D**orarrigert Iacob coglan
diaclaind inlin robatar :

'bethi uli *frí*fessa feig
hirrichtain lessa Ioseph.'

3085 Foidis Iacob, gec *congreim*,
Ioseph arsét coSeheim,
cain céim fodiud óthreib,
combiud éim diabrathreib.

3089 O rosiacht coSechim slán
Ioseph 'coambai incél comlan,
fofuáir ann fer, *forom* ngle,
icimthecht achonaire.

3093 Roiarfacht dó infer féig :
'can dodechad, cid notheig ?
cid condaige, adbul gair,
nokia *foratai* iarair ?'

3097 'Dodeochad m'oenur¹ om' threib
combiud donabuachaillib :
amscith, am*trí*amain *cach*thóir,
foriarair mac n-Iacoib.'

3101 'Meice Iacoib, *congloir* glain,
mased hitái 'coniarair,
isnaraidaib rodoscar
atat imthaeabib Totham.'

3105 Dodechaid Ioseph iarsein
corocht Totham coabrathreib,
assan 'nalaim, luath aruth,
marclach fuirri dobiud.

3109 Arachind tinolsat dail
meicc Iacoib hui Abráim²,

roraid *cach*dib ris 'mosech :
'innhe seo int-aislingthech ?'

3113 'A bráthriu, fegaid *for*nglóir,
nádенаid ní basécóir,
cia nomthoirsed ní dorath,
ní foirbsi notaiscérad.'

3117 'Monuar nocomaith dochial,
aIoseph, ameic Rachial,
rot robaeth cengáes nglinne³,
derb rotogaeth t'aslingge.'

3121 'Anromdair moDia dam
etir doinib intalman,
ní chumaing nech uaib *trí*abáig
athormach nachadigbáil.'

3125 O shunn atches ochein móir
fís doIoseph *mac* Iacoib ;
rommiscnigsetar fosmacht
abrathir *trí*a imformat.

3129 Luid colón doib isinslíab
Ioseph conglor, *conglan*miad,
cocrait 'nambrathreib abrath
dial-lathreib *conaragad*.

3133 Rosóemad leo abás fosmacht
menisoerad morígmac,
nirn-anacht airdmes roclos,
*no*chairdes *no* condolbos.

3137 ISsindinbaidsin amne,
iartimnaib ríg noemnime,
[fo. 27 a. 1.]
doEgept conglor, *congraig*,
luid lucht mor dochennaigeib.

3141 O recait *fríu* *forsin*maig
Ioseph ossar, ambrathair,
bafó lith luidi, luad cert,
combo *fríth* itúaithe Egept.

3145 IASSE *mac* Sechis, slicht ngle,

¹ MS. monenur.

² MS. abraím.

³ MS. nglinni.

- batoissech nacennaige,
 diabrathrib fein, febda triall,
 isse dorúacell ¹ Iosiaph ².
 3149 Putrifaris, forom cert,
 issé baherri Aegept,
 tuc arIoseph, diamba imbrair,
 trichait leth n-unga n-argait.
 3153 Aes Ioséph intan rorith
 hitír n-Egept *fríà* ³ derbdith,
congaes gelbda fochucht chert,
secht mblíadna derbda déec ⁴.
 3157 Dásecht mblíadna, babuaid becht,
 báí Ioseph itír n-Egept,
 cotoracht ⁵ atúaid iartain
 coIacob conamaccaib.
 3161 Batar icachtaib iarcein
 fosmachtaib huaislib Ioséiph,
 doIacób, bagnimrad cert,
 rofirad feib dorarngert.
 Dorarngert Iacób coglan.

XXVIII.

- 3165 **R** i conoeib oscechtreib
 rofaidi ríanabrathreib,
 cengoe, cengaili, gnim cert,
 combóe fodaire in-Egept.
 3169 IArsain rorith, babúaid becht,
frítoisech ituaith Egept.
*cach*maith buan combai dó ifus
 dorat dó auagecommus.
 3173 IArom rodacar aben ⁶,
 intigernai doruacel,
*trí*aslach n-imthach fochlith
 doringart 'nacomlepaid.
 3177 Roraid *fríà* ingilla coglan :

- 'nihetragim dala ban,
ocus mé indaire centreóir,
 m'oenur itirib anheoil.'
 3181 Roradi *frís* inben blaith :
 'natabair laim *frím* doraith :
 aní dobiur duit amne
 fail mor nech lasmadbuide.'
 3185 'Aben, *bendacht* fortgnúis nglain,
nachamluaid dot'baethbriatraib,
 inhed bambeo, buaid ngelbda,
 nifellub *form*'thigerna.'
 3189 Roscrutai inben coleir,
 uair naderna ingilla aréir,
*forsin*gilla nglan cenchol
 cinnas doberad baegol.
 3193 IS*sed* roscrutai inben baeth,
 ónarabi ifus inlaech,
 ingilla dothecht nachthan
 le coseotu istech talman.
 3197 'Tair lim dodeiscin mosét
 agillai, nihimmarbréc,
 oslaic reom aglas dontaig,
 aIoseph caem Cannanaig !
 3201 'A fir, tair remum istech,
 narbamcrinnach comrairgnech,
 uair nadigthim, *fri* set slán,
 istech ndorcha m'oenurán.'
 3205 IArsain luid Ioseph istech,
 nirb'anhumal imrisnech,
 nifitir inmnai diabrath
 combai iarcúl nacomlad.
 3209 Huair forfemid uascac*h*cruth,
 iarnglerib, aóentagud,
 doIoseph, bagnim n-etig,
 imforbart fair forecin.

¹ Written as a correction over *rochennaig*. ² MS. ioseph. ³ Written over *cen*. ⁴ MS. deac.

⁵ MS. cotorā: over ā is written † *acht*.

⁶ *a* written as a correction over *in*.

- 3213 Atrullai uaide immach,
assalamaib lomnachtach,
rohéige inben nert acind,
roscar friféle firthind.
- 3217 Tarraid ag fódóire tróig
doIoseph án mac Iacoib,
achor hicarcair, gním ngann,
fosmachtaib inguforgall.
- 3221 Ardri búan betha broenaig,
connic buaid *cach* primoenaig,
cengaili arcli cotangaib,
ri conoibi oscachoentreib.
Rí conoebi oscechthreib.

XXIX.

- 3225 **D**oarfais fíis, foromm cert,
doForann, dorig Egept,
nifríth dó cosúidib srath,
diadrúidib nech dosfucad.
- 3229 Nifríth frígeirchert osmaig
Eigept *conafortuáthaib*,
ecnaid *no* drui *no* súi snéid¹,
nech dosfucad coglanréid.
- 3233 Badebthach Foraind fríathúaid
corogail rolaind rorúaid,
[fo. 27 a. 2.]
frídruidib duithib *cachtreib*,
fríasuidib, fríaecnadeib.
- 3237 Batar *frí* sothochta serc
dácomalta icríg Egept,
sech*cach* frídálaib² *cachthreib*
'nagradaib, 'nachomarleib.
- 3241 Friatoil togaig, fríag thaig,
'nachoraib, 'naglanochraib³,
indarafer d'Egept comblait,
- araili glechert d'Affraic.
- 3245 Batar cenancess rochlos
'nachardess, 'nachomaltos,
babráthair *máthar*, *mod* ngle,
cechtarde dib diaraile.
- 3249 Gaid rí Affrici doib, delm n-óg,
combad tadchrethi dodergóir,
feib sogabtais oscachrainn
acht coromarbtas Forainn.
- 3253 Iarsain tríallsat folaimm fair,
*for*Forainn, forsinn-ardflaith,
indarafer feimdeth gail
arba d'Egept aathair.
- 3257 INfer aili d'Affraic áin
*frí*cathslait cairi comlain,
tarmlaie acholainn *frí*cath,
tarmmairt Forainn domarbad.
- 3261 Rohirgaibthi lasinrig,
rodirgnaithi fodimbrig,
fofuchtha icachtaib cocfan
isincarcair coIosáph.
- 3265 Doarfais aislingthe dóib
'sindaichisin fochetóir,
hicacht carcrach *crímnach* []
basnimach amenmandrad.
- 3269 Ruc Ioseph doib *congloir* gle,
breith cóir *foran*-aslingthe :
feib baderb tarbaid *trí*abrath
baamlaid rochomallad.
- 3273 'IMmárach indarafer,
nibagrádach, *croch*faider,
biad araili, slanaib síd,
*in*grádaib icondardríg.'
- 3277 Bae inri, foglámaib gne,
dodálaib aaislingthe,
dondleo lerggach, nirmbai bin,

¹ MS. ssnéid.² MS. frídalaib.³ MS. cocracraib.

- bafergach fr̃adegd̃ainib.
 3281 Atchúaid do int-óclach, gnim ñgle :
 ‘nabi fors̃nim th’aisl̃inge :
 ata ‘sincharc̃air cenchess
 duini t’apthaib tuaslaic̃fes.
 3285 ‘Fer ruc breith for̃fís, for̃ruth,
 for̃ndís bámar icum̃riuch,
 feib rothar̃ngair ach̃fall chain
 [is]sam̃laid for̃coem̃nac̃air.’
 3289 Iars̃ain tucad fograd cain
 Ioseph án asincharc̃air,
 fiad̃slúag Eigept, amra bainn,
 combai ifr̃ecnarc̃us For̃aind.
 3293 Roiarfacht For̃ainn fadein
 dó fiad̃int̃slúag coglañléir :
 ‘nirbatruag, innis doscel,
 ciatuath duit no cíac̃enél?’
 3297 Atchuaid Ioseph corath,
 cofossad, coainm̃nitach :
 ‘nicóir gó fiad̃ríg coñgr̃áin,
 atúaid dam, ac̃rích Cannáin.
 3301 ‘Nihed domthabair fograd,
 m’athair bahúa doAbrám,
 int-Abram adrann ochein,
 nir’bunad fann doChalldéib.
 3305 ‘Ata hitar̃ñgeire ochéin,
 sain, a For̃ainn cong̃lanchéil !
 bidlán de inbith bladmall, bán,
 donDia dian-adrann Abrám.’
 3309 ‘Tarf̃as¹ dam fis, fúaim n-amra,
 romloisc gr̃ís ahetarba,
 nech nosfuaslaiced, fuam cert,
 nifuar d’intliuchtaib Egept.’
 3313 ‘Aisneid inn-aisling̃thi n-an,’
 arIoseph alainn innar,
 ‘cluinem uait centr̃ís, centlas,
 ind̃fís cinnas dotarf̃as.’
 3317 ‘Andommarfas, ameic̃ raith,
 duitsiu dalfas cech̃m̃bithmaith,
 diamb̃era breith fír for̃sein
 nibia díl forth’ airmitein.’
 3321 ‘Bidbreth fír beratsa, afl̃aith,’
 arsé, arIoseph inbithraith,
 ‘gñm gle fr̃iollblad cech̃cruth,
 cendolbad, centusc̃urnud.’
 3325 ‘Secht m̃bai metha tarfas dam,
 secht m̃bae caila, clú n-ingnad,
 na secht m̃bae caela, clú gle,
 duatar na secht m̃bae remrae.
 3329 ‘Secht punainn lána dográn,
 secht punaind sẽnga, saeb dál,
 na secht sẽnga, ba truag tra,
 duatar na secht grañmara.’
 3333 ‘Cocúala inguth’ coarad rim,
 cluinti, a For̃aind nadandind,
 [fo. 27 b. 1.]
 ismor indrún, ruathar ñgle,
 fil ríathur it’aisling̃the.
 3337 ‘Tabair domenmain cenbrath,
 delgnaid docac̃hintliuchtach,
 bidlán bith fonelaib bla
 doscelaib nafissisea.
 3341 ‘Diamb̃era breth fíri fair,
 forsinn-aisling̃the n-ingnad,
 indmass domuin dotrega,
 dolúraig fein abithdoéra.’
 3345 ‘IN fer foil beras breith ñgle
 cocoir forsinn-aisling̃the,
 cendoim̃me diss nambrig inbrass,
 roinne ris doflathemnas.’
 3349 Cor’faillsigder duit cenchess
 int-aisling̃the laind landes,

¹ MS. Ttarfas.

- gnim cadla, agillai cengrain,
attaig Dia n-amra n-Abraim.
3353 'Rotbia limm airmitiu intslóig,
rotbia *grad*, rotbia onóir,
maffraid duit ácachcruth
indfissiu dofuaslucud.'
- 3357 'Tuctar dam *gremmann cencrád*,
arsé, arIoseph cosoer*grad*,
'feib tarngir dochomrad cloth
cocomlan diacomollud.'
3361 'Rotbia lim *greim* Dé fodéin,
rotbia m'ordan coglanleir,
grian ocus esca 'mole,
muir istír, dru(ch)t isdathe.'
3365 Atchúaid Ioseph dó cogle,
doFor(ai)nn ahaislinge,
conadlumaib dluthaib dein,
[is]corunaib riagaltaib.
3369 Macán Iacoib cosinrath,
bahé inliacoir lainn luágmar,
ósglaindíрге 'nagnim cert,
rogab airrígi n-Egept.
3373 INT-aislinge luágmar, lín cert,
bahuathmar lasluag n-Egept:
amal teidm torainn atass,
físs doForaind doarfás.

Doarfás fíis, *foromm* cert.

XXX.

- 3377 **R** i tríarath doraiga ochéin
tríaimcasin réid roréil,
combai Ioseph, lín asloig,
ósEgeipt uasail ardmóir.
3381 Secht mbliadna lana mole,
sommá, slána, sonaidé,
ógab Ioseph gloir garta
coaimsir namórgorta.

- 3385 Fotroirgell, bagnim cialla,
Ioseph cocenn *secht* mbliadan,
nagebad, cidmor insmacht,
etach, nahor, nahargat.
3389 Nigébed Ioseph nachfiach
onatuathaib *acht* madbiad,
caingnib cainib, ciniud cert,
diadliugud doríg Egept.
3393 Rothinolad lais insain
nafuair *frisna secht* mbliadnaib,
'nadinib trénaib daingnib,
innainsib eradblib.
3397 Dosrocht gorta garbda, garg,
dosroir *frifodla* fodard,
rodascrín cenchoimsi cruth,
roslín toirsi isderchainiud.
3401 Doratsatar uili arbiad
tuatha Egept doIosiab,
cidmór rothechtsat fosmacht
eteror ocus argat.
3405 Doratsatar féin dondríg
andoire dochinn ambíd,
natiastais aidid ngorta
innalainib lomnochta.
3409 Rosbiath Ioseph sechcachclaind
sloig fer n-Egept imForaind
fogne riagla, ruathar n-án,
frivé cóic mbliadan comlán.
3413 Rosbiathastar fiadcachsluag
cenrad *frí*Forainn findrúad,
sé céit dec mili, *mod* ndil,
arfichit cet domilib.
3417 Ce[n]mothat dala dligid
aes dana ocus primfilid,
druid diana docachmaig,
cruitti clfara, clesamnaig.
3421 Cenmothat mogaid, *mod* cert,
sluag soraid *frí*timthrecht,

- ismna bana, buidnib blá,
meicc ána ocus ingena.
3425 Cenmotha insluag roslin mairg,
natuath trúag ascechoenaird,
tictis iarn-elluch fosmacht
dochennuch itir n-Egept.
3429 Rí rombennach oscach maig,
cenon, cenolcc, cenerbaid,
gorbomál cach maige móir
Ioseph án mac Iacóib.
[fo. 27 b. 2.]
3433 Ruiri richid, rigda gáir,
crichid cachcuirid comláin,
arcli fricath oscách blái,
inri triarath doraegai.
Rí triarath doraega ochéin.

XXXI.

- 3437 **I** Sindara bliadain, luad ngrínn,
ór'gab ingorta gerhind,
luid clann Iacóib, bagnim cert,
doluaig bíd itir n-Egept.
3441 IMrulat dargarbaib¹ gelt²,
iartirib amraib Egept,
il-lurg intslúaig, trúag atli,
cosintuaith imbái int-ardrí.
3445 Roslín mertain, rosgab cess,
diafechtaib otir díles,
cenerгна n-eolais, centreóir,
cenberla itirib aneóil.
3449 Roptar snímaig³ iarsétaib
diañgnímaib, diambaethbétaib,
fiadnasluagaib oscechmaig,

- truagaib, tursig, dércóintig.
3453 Meirtnig rostacht amenma,
rosnart fochacht comfedma,
cennech diabreith, leo baceist,
cosinn-airríg an-atheisc.
3457 Lotair triamedon intslúaig,
broccaig, natonim comthruaig,
congabsat foss, febda fir,
hifreknarcus indardrig.
3461 Foidis techtairei tind huad,
aracenn cogrínn, coluath,
amal atgeoin ingnim cert,
airri airtmitnech Aegept.
3465 Tinsit andúine fotráig,
fillsit glúine fochombáig,
roslecht diadúis diadoss⁴,
fiadagnúis 'nafreknarcus.
3469 Roiarfacht doib, derb roclos,
Ioseph congloir, cenamlos :
'raid[id] afir dúir forngair
can duib no can tancabair ?
3473 'Cid condnaigid 'narinbrúig bras,
cenairig, cenfireolas,
cenberla fríriad relta,
amal aes ndian taiscelta.
3477 'No maraes mbraith forraig thaig,
bis ochathraig dochatraig,
censcribenn lib, línib drech,
censcela ríg no ruirech ?
3481 'Nimtha forsamail sunn se
acht mad aes braith ísligthe⁵,
no šlebbaire loittit smacht,
no brécaire icbreairecht.
3485 'Donrimmart gorta congrain
attuaid acríchaib Cannáin,

¹ Over dargalaib.² Over gart.³ Over miscnig.⁴ Sic. Should it not be *roslechtsat dia ndúis, dia ndoss* ?⁵ MS. íslidte.

- friarn-adlaic uaig, huar'crich cain,
 feib teacit sluag fer ndomuin.
 3489 'Fonrathaig tir Caim ochéin
 arn-athair badoChaldeib,
 roalt cengrís gaibt (*sic*) cengrain,
 bamac Isaic meic Abráim.
 3493 'Bráthir sinn huile martám,
 lín arcuire 'sarcomdal,
 icgaire arn-athar nachthan,
 ismac aile armbrathair óssar.'
 3497 'Masóir¹, friheraim n-án,
 formbith iarmui doAbram,
 tucaid huaib etere ngle
 fritichtáin doridaise.
 3501 'Tan tissaid arcúl nachtan
 lib diatí inbrathair ossar,
 forbia forn-eitteire fein,
 isdogéntar forn-ogreir.'
 3505 Riandúla doib forafecht
 diatír conacennaigecht
 il-laim indairrig friandail
 doratsatar Issachair.
 3509 Roraid Ioseph, scél cenchess :
 'dogress dogen formbithless,
 incechhuair formbia farindail
 uaimm duib árDia n-Abaraim.'
 3513 Iarsin dochuatar diatír
 feib fosruácar cendimbríg,
 rofucsat fritascaid tróg
 ascaid arDia doIacob.
 3517 IArum rancatar diataig
 soera, slana, somenmnaig²:
 dosfarraid maith fogloir glain
 flaith lóir 'sindarabliadain.
 ISindarabliadain, luad ngrínn.

¹ MS. Mafofir.

XXXII.

- 3521 Roattlaig Iacób án
 diaChoimdid, bagním com-
 lán,
 feib fuair achlann, glanfír cert,
 fáilti laairrig n-Egept.
 3525 Feib rostríall fochaingnib ciúin
 in-iathaib aidbli aniuil,
 rosnalt cenbét oscechmaig
 dosrat forsét sainemail.
 [fo. 28 a. 1.]
 3529 Feib dosfuc forcúl, nicress,
 óscachmúr conamorless,
 atichtain buidig diatig
 isdiaruirig roatlaig.
 Roatlaig Iacob án.

XXXIII.

- 3533 Dorigset comarli cóir
 macrad amra Iacob,
 andul iarfithisi fecht
 doridaisi itír n-Egept.
 3537 Dochuatar iarsétaib slain,
 cenbétaib cethirn comlain,
 cotren thuachtar darcachtír
 coruactar cosinn-ardríg.
 3541 Fuaratar colór cenhír
 fáilti mor icondairrig,
 feib bamellach laceill cóir
 rosinbái cennach fochetoir.
 3545 Gabais Ioseph escra n-uág
 atnaig il-laim fir diasluág :
 tabair triahaccail diambrath
 isaccaib naCannanach.
 3549 Nidimraig lotar diatír,
 nibdardimdaig dondairrig,

² MS. somennaig.

- feib roellacht doib *cechtri*all
bai ambennacht *for*Iosiaph.
- 3553 Tan batar nalíni arinmaig,
amal bid míli onchathraig,
rodloing, nimebul diadail,
drong dremun dian-irgabail.
- 3557 Nibtar foichlighthi *frú*óir
rocro[i]chlighthi fochetóir;
tuctha codúra donmaig
*for*acula donchathraig.
- 3561 Tuctha coneoch rostechtai,
'nacimmidib *cum*rechtai,
batrúag afatal cenbríg
combatar fiadinn-airríg.
- 3565 Frisrogart int-airrí dóib
roraidi *frú* fochetoir :
'truag dodail farcuire ñgle
farñgabail uili icmeirle.
- 3569 'Uair lib[si], ní lathar ñdil,
inmeirli cenimressain,
infarcin clothach asbiur
*for*crochad cosinn-oenfiur.'
- 3573 'A airrí Egept cenchess,
rosatglechert *frí*arlanles,
niclothach dot'búaid, dot'blaid,
trúraig dochrochad cenchinaid.
- 3577 'Niheol dún, ciacol fogréin,
dur dron doBeniaméin,
fonralaig mairb mesetha mir
dodalaib indescrasin.
- 3581 'Fortgellam *cech* ñduis, din cert,
it'gnúis, aairrí Egept,
arn-idain, fiadtestaib Dé,
dochinaid indescraise.'
- 3585 'Tucaid dochind *for*n-anma
uaib aitiú n-eramra,
- farn-ósarbráthair fodéin,
dianid comainm Beniaméin¹.
- 3589 'Éirgid² iarforsetib snéid,
isleicid Benieméin,
huair isleis, lith³ cesta ñgle,
frith *escra* naEgipte.'
- 3593 'Ossar naclainne, gnim ñgle,
fir foxal fainne fire,
issé isdiliu diarslog
liarn-athair, laIacób.
- 3597 'Guidmit ní, menipgrain lat,
dii, aairrí nahEgept,
cia rondairane dot'réir,
coronsaera Benieméin.
- 3601 'Mad marb duini fonim glass
dochumaid, isgnim n-amnas,
bid marb Iacob fodein
diachainiud Benieméin.'
- 3605 'A maccrad Iacoib áin,
frigartrad dochlainn Abráim,
cenchlothchobair, cennach mbloid,
dorochrobair *for*cinaid.'
- 3609 Rorelsat ascel cenbríg,
roslechtsat fiadinn-airríg :
'*fort*gellam Dia, dana de,
darslana onchinaidse.'
- 3613 'Tabraid *for*cobais centláis,
rad *for*ais riandig tiugbais,
faisigid *for*nech nith mbras,
dorinnsid gnim n-imamnas.'
- 3617 'Ciambadlonn brass digal Dé,
*for*nn bacomadas *frí*arcloenré :
coir ciaroncrínad colár
icinaid artargabal.
- 3621 'Ronbaidsemmar, bagnim trog,
*rocra*idsemmar Iacób,

¹ MS. beniamín.² MS. Heirgib.³ MS. lith.

- romertsam coem diarnígnáthaib,
 rorecsam arn-oenbrathair.
 3625 'Atmora arcinaid donbrath,
 nidarn-idain diarsóerad :
 [fo. 28 a. 2.]
 triallamm arn-aided, scel ngrínn,
 tiagamm fochlaideb ngréthind.'
 3629 'Nirbochoir dam formbádud,
 fota ataid in-imgábud,
 targa fortacht De fortóir,
 achiniud amra Iacoib !
 3633 'Bidbann buada foraridáil,
 ahiarmhui uagdaí Abraim !
 gengnim ngessi, triadil ngair,
 iss messe rorecsabair.'
 3637 Rodosmachtaigset foalaim,
 roattlaigset acomdáil,
 sníset cocóir acainti,
 rochisset armorfáilti.
 3641 'Fuapraid cotenn, nibartroig,
 eirgid arcenn Iacóib,
 cenlen, islethan forcert,
 tren fortrethan in-Egept.'
 3645 Rí dafuc atúaid iartain
 Iacob conamaccaib,
 dialotar fodess forfecht
 foainm Ioseph in-Egept.
 3649 O sunn rancatar fodes
 coIoseph hicomaithches,
 ani badech docachthreib
 dorat Ioseph díabrathreib.
 3653 Robai Iacob, bagnim cert,
 censnám itírib Egept,
 malle fríachlainn conamblait,
 dábliadain arsechtmogait.
 3657 Mori coragrad ochéin
 dofuca Abrám oChalldéib,
 hé cotnarlaic iarcóir cheirt

doib anisin dorigset.
 Dorigset comarli cóir.

XXXIV.

- 3661 O shunn atbath Ioseph án
 nisimboe saere *nosaeigrád* :
 fir Egept, comeit cloine,
 dosratsat fothromdoere.
 3665 Rodosdairsatar diaréir
 iarn-ec indamrai Iose[i]ph,
 daire amlaid, eraim nglé,
 nitharlaid forbith buidé.
 3669 Mor dochlainn, batrog [inscé],
 beirthi dislog Israhel,
 cosuilib dessaib, deilm ndil,
 conbendais assacennaib.
 3673 Mor dacechulcc, nabucert,
 fodaimtis fosluag n-Egept :
 nibai dóere badteinné
 comarbdais aprínginné.
 3677 Ciarbothromm andoire dacht
 robae anDia 'coafortacht :
 inmet fordingtis intsluaig
 forbartais incachoenhuair.
 3681 IOseph mac Iacoib áin,
 meicc Issaic, meic Abaraim,
 dorumalt, fririagla recht,
deich fichit bliadna in-Egept.
 3685 Dochuaid forcel, cluithi cin,
 forslicht sen súithi soerdil,
 facbaid dámac, maith angraim,
 Mánnases *ocus* Effraim.
 3689 Dorumensat cach fosmacht,
 fosrugensat fir Egept,
 diambúaid, diammathius, diamiad,
 cosinn-uair atbath Iosiaph.
 O shunn atbath Ioseph án.

XXXV.

- 3693 **R**ogénair Moisi, *mod ñgle*,
 in-amsir natromdóire¹:
 rolad, ciarbochain achruith,
 ass hisruth Níl diabádud.
- 3697 Conafuair *Termod*, gnim cert,
 ingen *Forainn* rig Egept,
 'condsruth, icinnlat alám,
 cainbe fial, *forssaid*, fíndnar.
- 3701 IArsin *coforngart* diamnaib
 conotuctáis asintraíg
 inmac mibec incrotha glain,
 uair dorat Dia foamenmain.
- 3705 Rodacar *Termod* iarsein
 feib caras cách aoengein,
 coron-erail, bacain glonn,
baforgo diadegaltrom.
- 3709 O shunn roalt combatrén,
 diall *fríclaind mac n-Israhél*,
 dochuaid ifat fiadcachclaind,
 narbomac d'ingin *Foraind*.
- 3713 ISSu cenlen, lúad ñglanna,
 cenathair trén talmanna,
forfailtig gnim gle cachthuir
 'sindaimsir irogénair.
 Rogénair Moisi, *mod ñgle*.

XXXVI.

- 3717 **C**otranic lá *forsinmaig*
fríoendiis icimsergáin,
 indaranai diachlainn cheirt,
 araili badoEgeipt.
 [fo. 28 b. 1.]
- 3721 O shunn atgeoin, narbotrén,
 infer dochlainn Israhél,
 bahe ingnim garb cenchert,
 romarb infer ahEgept.

- 3725 Rofitir intúath cogle
 fer domarbad doMoise,
 feib leir dorigned cocert
 atchuas doafrrig Egept.
- 3729 Forfúacart *Forainn* cocert
forferaib amraib Egept,
 nabeth dó dín innachdu
acht abas *no* ahinnarbu.
- 3733 Dodeochaid Moisi *forfecht*
forteched riasluag n-Egept,
 iartfrib, iarslicthib srath,
 cofarnaic indingenrad.
- 3737 Cofuair slog mór *forsinmaig*
 dogillaib isd'ingenaib,
 icimmain chairech fosmacht
 dochum topur *istiprat*.
- 3741 Ocdéne natrebthach tren
 imslessaib slébe Coréb,
 bamor angair *forsinmaig*
 icdail *usci* diacairchaib.
- 3745 Dessid Moissi, bamod ñgle,
forochair naconaire,
 snimach, saethrach, bec anert,
 aoenur, icsírimthecht.
- 3749 Moisi batrén incachdái
 dochiniud clainni Abráim,
 nicheil ceol ñgle ñgnimrad ñglicc,
 is doréir De cotránic.
 Cotránic la *forsinmaig*.

XXXVII.

- 3753 **R**obatar ann, cainig cain,
 'coacáirib hitimmarcain,
 in-immblib intsluaig comblait,
 dííngin inprímsacairt.
- 3757 Roraid *frí*Moisi, *mod ñglan*,
 iarsain indaraingen :

¹ MS. natromdaire.

- ‘cid nacharcobrai, dín cert,
ahóclaig út ahEgept?
3761 ‘Atarfail cenduine¹ trén
arn-oenur in-etarlén,
immunn-usce n-uar, cachcruth,
ata inslúag icarsárgud.’
3765 Atraracht Moisi, mod ngle,
nipuhéirge meraige,
cotarat cobair trein trait
dohingenaib intsacairt.
3769 Rogartatar leo diataig
Moise amru cachn-armaign,
con-éicsitar ascéla
dian-athair cenimséna.
3773 IN sacart sluinti gaissi
rofer failti frzMoise,
aracruth, aracheil nglain,
arfortacht diaingenaib.
3777 Rofastai i[n]sacart iarsein
inaoentaíd, in-oentreib,
iartimnu indríg, ruathar ndil,
dorat [dó] aprímingin.
3781 Hiclemnas intsacairt cenlén,
ifichaib slebi Coreb,
dorumalt Moisi, mod ngle,
ann tresraind aaimsire.
3785 Noemrí nime, nert cechsluaig,
coemcli cenbini bithbuaid,
ri betha borggaig cenbrath
rosnordaig² feib robatar.
Robatar ann cainig cain.

XXXVIII.

- 3789 B áe lathi Moysi immuig
isleib Choreb ‘coachairib,
conidnarlassair inrí

atathlassair teintidi.

- 3793 Rí roforcongart amne
formac n-amra, forMoise,
roraidi frís, ruathar cert :
‘isferr duit dul in-Egept.’
3797 Roraid Moysi, monor ngle,
‘nituidecht frít’ forngaire :
rofetar fein, febda bainn,
amfer ecaite doForaind.’
3801 ‘Heirgg lamobrethir forfecht,
arcenn intsluaig in-Egept :
notnoibfaider fiadcachclaind,
notsoerfaider forForaind.
3805 ‘Bera³ uaim comartha lat,
notsaerfa forecomnart,
conach fil ní n-uag fonim,
coni tichtain frít’menmain.’
3809 Fofuair mor dobuáid cenbrath,
mor n-ecnai uaig con-ógrath,
con-uail, bamór ngaissi nglé,
fofuair Moise, báí lathe.
Bae lathi Moisi immaig.

XXXIX.

- 3813 R í dorat fleise mbraith mbalnái
il-laim Moisi meic Amraí,
[fo. 28 b. 2.]
diar’lass indrub, rígdá scél,
imrún rígdá isléib Choréb.
3817 Rí roráidí codána
fríMoise taidbsiu alama,
i[n]darahuair dí baclam,
induhair aile bagléglan.
3821 Rí dorat sain frísam láí
doMoisi, domac Amraí,

¹ MS. cenduine.² MS. rosnordaib.³ MS. Bena.

- isamlaid sain, ségda insmacht,
 ‘dogress dogensa tofórtacht.’
 3825 IN ri rofaídi fríóir
 dochlannaib aibni Iacóib,
 dochath labrethir nDe dil
 fríForann conadrúidib.
 3829 Rí rochart Moise forfecht
 coForann, coríg n-Egept,
 cotarlaiced uad cenlén
 clanna amra Israhel.
 3833 ‘Manistarlaice coluath
 meicc Israhel, línib tuath,
 fóidfet mor ndigal dishain,
 ‘modílfat uad arécin.’
 3837 Ri fotat huili naslóig,
 iss hé artuire dergoir,
 ninlen cloen, nago, naceist,
 ri dorat dó inmblaithfle[i]sc.
 Ri dorat fleisce mblaith.

XL.

- 3841 **R**aidid Moisi fiadcachclainn
 iarsain iarum fríForainn :
 ‘lessaig dosluaig fein foleith,
 leic uait athuaith dinCh(o)imde[i]d.’
 3845 Asbert Forainn, forom ngle,
 natibred doib asaere,
 cofessed cia bad mó nert
 anDiasom no dia Egept.
 3849 Dogniat druidi indrig,
 tríabrichtu ainble anfir,
 nathracha colúath donflaith
 dolbsait afuath díaflescaib.
 3853 Dorigni Moisi, mod ndil,
 in-anmaim indrig donim,
 labrethir nDe fiadflathib,
 diafleisce combaglenathir.

- 3857 Nathir Moisi fuabrad cath,
 frínathracha nandruád,
 istig arbelaib indrig
 dodasfuaid cos[in]n-oenmfr.
 3861 Gabais anathraig dolár
 Moisi fiadintaig lomnán,
 noscroith, nodosai ifleisc,
 lasinslog, robomorcheist.
 3865 Moisi minn osbetha barc,
 hua Iacóib meicc Isaac,
 aathesc glan, gnimrad ngle,
 isdoreir De roraide.
 Roraid Moisi fiad cachclainn.

XLI.

- 3869 **B**ahuamnach Forainn amne,
 iarsin roraid fríMoise :
 ‘maith limm dula doib forfecht,
 masomaith latuaith n-Egept.’
 3873 Dodechaid Moisi diathig,
 atreib Forainn forúabrig,
 conhécaid coglan inscéil
 dodagdainib Israhel.
 3877 Amal dochuaid Moisi uad
 forcoingart cuce inmorsluag,
 dorat fohír forcachsmacht,
 rolín dímus isdasacht.
 3881 Asbert Foraind censena,
 fríachlanna, fríachenela :
 ‘fortuatha De, torum nglé,
 tabrad cachtormach ndoére.’
 3885 Batar toirsech intuath trúag
 fríMoisi aran-imluad ;
 ‘acht furail saethar is[s]macht
 nifuaramar ni dufórtacht.’
 3889 Radid¹ fríu Moisi combúaid :
 ‘nabid fríbaisi mbeltrúaig,

¹ MS. Radidid.

dal De donessai *cechrainn*,
 bidtressai indás bág *Foraind*.
 3893 Ardri Egept, ilar ñglonn,
 ri góach, guinech, garblonn,
 batarb tnu *frígleo*, *frícaith*,
 aned babeo bahuamnach.
 Bahuamnach *Forainn* amne.

XLII.

3897 **R** i roráid *frí*Moisi cotrén :
 ‘abbair *fríclaínd* n-*Israhél*,
 dentar leo, lathar ñgle,
 uan d’idpairt *cachoentige*.
 3901 ‘Uan firenn bliadne insein
 cengaili ñduib *no* temeín,
 afuine *forgrís* *cechruth*,
 cenachnáma dobrissiud.
 3905 ‘Frithalid inn-uan cenlocht
 doidpairt incachoenphort,
 ahithi istig cenni immach,
 cossaib cenn isinathrach.
 [fo. 29 a. 1.]
 3909 ‘Menibe istig, torum ñgle,
 dodoenib lin ahithe,
 taet nech ammuig onachdrúg
cach uaib inahiallacraund.
 3913 ‘Lalubai lachtoe, luad ñgle,
 laharán nemdescaigthe,
 bachla *forláim*, línib ell,
forcressa *for*n-imthimchell.
 3917 ‘A ithi *for*sessam sain,
 ahfuil fofarn-aursannaib,
diaforraib, fuidel foleith,
 aloscud duib iteneid.
 3921 ‘A denam dogres insein
docach oen incach oentreib,
doforaithmet, monar clecht,

fortuaslaicthi aEgept.
 3925 Atat inmuirig *for*tráig
 doruirig nimi noebnáir :
 dorat mór ñdígal *hicri*
forrigab ri roráidi.
 Ri roráid *frí*Moisi cotrén.

XLIII.

3929 **R** i dorat mor ñdígal tren
 dosairad *mac* n-*Israhél* :
 bamaidm torainn *for*cechmaig,
*for*Forainn *conathuathaib*.
 3933 Loscainn riasca, reim ñdata,
 cuili, biasta, brechnata,
 bolegach, lasruth fola fann,
 dorchá, tene¹ istorann.
 3937 Plag *naprí*ngeinne huili,
etercethri ocs duine,
 gol *cecha* clethi, gním cert,
 rochlos lafiru Egept.
 3941 Ri dorat nadeichplaga
*for*thu *frí*huair combaga,
 nilac rogní iarcóir cath,
 inri dorat mor ñdígal.
 Ri dorat mor ñdígal tren.

XLIV.

3945 **R** oleicset dilmain uadaib
 ‘nandirmaib, ‘nammorslua-
gail,
 samlaid dochotar *for*fecht
 cosetaib amraib Egept.
 3949 Cethrichet *trí*cha *trí*amnaib,
 indóiri doib dobliad*naib*,
 in-Egept daill tairbert tren,
 dochlaind airdeirc *Israhél*.

¹ MS. tened.

- 3953 Iarsain scarsat frídóire
Egeipt con-ilur clóine,
iarmbliadnaib¹ coriagail raith
trichat iarcethricéaib.
- 3957 Dorigset sét, sliucht combuaid,
cenbét ahEgeipt sairtuaid,
cengrísá, bacain intsluaig,
doRamissa, doSochuaith.
- 3961 Ri ragmas dasfuc triánert
adoire amnas Egept,
dorat nel impu fríde
istor tened cachn-aidche.
- 3965 IN tene icloscud intsluaig
Egeipt 'sindaiddchi adhuair,
innél dorchá doib frídé²
combruissitis acairpdé.
- 3969 Iarsin roraidset colainn
sluaig fer n-Egept friForainn :
'tiagam forarcul cenlén,
lecomm uain claind n-Israhél.
- 3973 'IN dia asdech forbith búan
dorat meth forarmorsluaig ;
atá ic[c]athugud cotrén
darcenn clainne Israhél.'
- 3977 Asbert Forainn fergach fríu :
'nileicfem arlaesechu,
conostucam lenn imbrait,
latoeb arn-oir 'sarn-argait.'
- 3981 Dochuaid Forainn conasluaig
'nandiad imMuir romra Ruad,
nasluaig remi rosatr[i]uin
ocus Forann fohírdiuid.
- 3985 INri dodasaer iarsin
arForaind cona airbrib,
triámuincinn Mara Romuir
dosfuc innan-irchomair.
- 3989 IN muir mór, comlílib scel,

¹ MS. iarmbliandnaib.

- triastuc Dia claind n-Israhél,
rodáil rí grene cenrainn
forformnu féne Forainn.
- 3993 Báe Gaidel fríglegelt cain
in-Egept 'sindamsirsain,
dobreth Scotta fiadcachclainn,
ingen airmittnech Foraind.
- 3997 Atroebaid Gaidel combúaid
dula dó indegaid intslúaig,
uair bafaith, friglea scél,
uamun Déa mac n-Israhél.
- 4001 Iarsain dochuaid Gaidel Glas
il-libuirn lir lethanbras,
fuapraid meirge mara maill
arhuamun ferge Foraind.
[fo. 29 a. 2.]
- 4005 Luid Gaidel cain conabuaid
iársain sechIndia sairthúaid,
corogab tir, torom ngle,
in-insi Deprofane.
- 4009 Luid ondindsi, erctais slúaig,
Deprofane sel siarthuaith,
bái 'nafichaib lín mbliadna
fonacrichaib Caspianda.
- 4013 Robaided ann, arim chert,
dodegdoinib fer n-Egept,
coic cét rig rán, regtai rainn,
immonn-ardrig, imForaind.
- 4017 Lin intsluaig cenmotha sin
nifitir nech an-árim :
nochinned forcachdine
arimbed ahilmile.
- 4021 Ri tarlaic Muir Romuir ruad
forForainn conamórsluaig,
nitherna leo diatfrib
cid oenfer dohilmilib.
- 4025 IArnandamnad, gnim glinni,

² MS. fríden.

iarmarbad apríngindi,
 niceil *cech* sui, srethaib slecht,
 cosin rosinbái rosleicset.
 Rosleicset dilmain uadaib.

XLV.

- 4029 **R**i tuc claind n-*Israhél* ass
 intan rommol inmorchlass,
 cenmna, cenmaccu, *frí*cath
se' cet mili fer n-armach.
 4033 Oshunn rosiachtatar tír
 roattlaigset dondarríg,
 aternam iarngábud cacht,
 iarnbádud andernámat.
 4037 Iarsin túargabad inchlas
 domolad De bacomdas :
 cansatar, badeoda intlus,
 hili uli cantemus.
 4041 Siur doMoisi, Maire már,
 iarsain rosephain timpán :
 rochachain ceol doríg nél
 labantrocht mac n-*Israhél*.
 4045 Ri rán rodluig riasinsluag
 adruimni dogba dubruad,
 rí oscachbrí conem nél,
 inri tuc claind n-*Israhél*.
 Ri tuc claind *Israhél* ass.

XLVI.

- 4049 **B**atar buidig doDía dron
 iarternam doMuir Romor,
 robdar dimdaig Dé *for*ruth
 oshunn rancatar dithrub.
 4053 'Truag doDía donrat im-mert,
 nachanrelic in-Egept :
 donfuc iarsétaib *cech*eruth
 diarn-écaib isindithrub.

¹ MS. Ccenbiad.

- 4057 'Cenbíad¹, cenlinn, lethan locht,
 cenétach beos arbihtnocht,
 ronlín bochta, ronbás bath,
 dogena ingorta armarbad.'
 4061 Ri roráid *fríu* aurdairc dul :
 'inhd bethi 'sindithrub,
 nochoforbia immaig *no* taig
 aircra bíid *no* etaig.'
 4065 Ri rodosas donmaind blaith
 ocus indiall en imthlaith,
 inlind *frí*atoir ascechmaig
 dofuc doib asindailig.
 4069 Srotha indithruib, delm n-ada,
 ciabtar nemi nemnecha,
 lacach, ciatserba slassa,
 doibseom batar somblassa.
 4073 Dorigset sét, sliucht combuaid,
 al-lam chle *frí*muir morgluair,
 siarthúaid darcach fich *frí*feth,
 focrich n-amnaís n-Amaléch.
 4077 Gnisit cathu croda ríad
 frisluaig n-uathmar n-Amaliach :
 dorochair mór n-armach de
 tall *trí*acrosfigill Móise.
 4081 O roláset ár intsluaig
 Amalech aurdairc adrúaid,
 imslab Sina, srethaib socht,
 rosuidigsetar longphort.
 4085 IArcathaib, iarnithaib níad,
*frí*clainn n-íraig² n-Amaliach,
 isléib Sina, sluagda ángal,
 fobannaib buada batar.
 Batar buidig doDía dron.

XLVII.

- 4089 **D**oarfás gnim n-íngnad doib
 isleib Sína fochétóir,

² MS. náraig, with a dot over the second letter.

- fiadgnuís intslúraig¹, torom ñgle,
daig derg dermor teintide.
4093 IN[n]í dodechaid donim,
dodíngnaib richid rindgil,
coformaig recht sainglice slan
forciniud n-airdiric n-Abrám.
4097 Rí rogart caini gnima
Moisi lais isláib Sina,
[fo. 29 b. 1.]
cendig, cenbiad, bamod ñgle,
cocenn cethrachat lathe.
4101 Rí doridnacht doMoisi
deich inbríathra glana gaéssi²,
iarsrethaib ríagla, reim ñdil,
dothinchosc inmorpopuil.
4105 Dothidnacul rechta reil
cenimracul triaglancheil,
inri tháinic donim glass
cotimnaib doib doárfas.
Doárfas gnim n-ígnad doib.

XLVIII.

- 4109 **A**nhed robai Moisi istisleib
nochosrala fordagceil,
dorigned leo, nir'gnim coir,
ocdam deligthi dergóir.
4113 Iarsain, bamessu cechscél,
dothúathaib mac n-Israhél,
eter firu ismná cenrath,
andul huili diaadrad.
4117 Diultud forríg n-añgel n-úag,
bamor ingnim donmorsluag,
ocus ahithi ind[f]eoir gairb
fiaddeilb indócdaim hermairb.
4121 Ferggach fríu Fiadu bacoir,
friclainn n-engaig n-Iacoib,
cotarmart tairbert intslúraig

¹ In the MS. the dot is over the *l*.

- fothuinn talman frioenhúair.
4125 Gorogaid Moisi iarsin,
forsinRíg conaainglí,
coroléiced dó achosc fein
'satimargain diauagréir.
4129 Manibed Moisi, mod ñgle,
asbert inRi orddnide,
óenfer díb frígleo nagail
nafaicbed beo fortalmain.
4133 Fiadgnuís Dé, badiada túr,
icfoglaim ríagla isigrún,
isleib Sina[r], sliucht ñgle,
aned cian robai Moise.
Anhed robáe Moisi ist[s]leib.

XLIX.

- 4137 **F**oríócart Moisi fonert
forsinsluag báí 'nacoimthecht,
iarsin fríre teora n-úar,
coromarbtas inmorsluag.
4141 Conar'choiced, croda gair,
nech amáthair no athair;
no diabráthair, bág comblait,
no diachaim, no diacharait.
4145 Roshort Moise, monor ñgle,
etercethri ocus duine,
eterfiru ismaccu ismna,
dosrat fochlaidiub díglá.
4149 Rumenm[n]aiged lais iarsein
indelb dindór derg demein:
doridnacht doib, nirbothruag,
tríanambiud donmorsluag.
4153 Dorimnai Día, torom ñgle,
acosc censil comairge,
iarn-urd gaissi, croda cacht,
isforMoisi foríócart.

Foríócart Moisi fonert.

² Perhaps gaéisi.

L.

- 4157 **D**otharraid teidm duairc dóib,
iarcein dogalur medóin;
bamarb sochaidi dontsluag
dondimsruth roenach roruad.
- 4161 Ri roraidi *fríu* coglé:
'denaid nathraig n-umaide:
turgabar frícrann corath
uasinslúag frisirsellad.
- 4165 'Ciphe ardoscé donmaig
incrann *ocus* innathraig,
biatslana *cach*áidéat,
dogalur nihepélat.'
- 4169 Fíguir *Críst* atbeir annsain,
dodeochaid diartesargain,
tuargabad *frícrann* corath,
is dararcenn rocrochad.
- 4173 Cíbhé *frísaiccidar* ann
Issu *Críst* cumtacha arann,
rambia nem, nassad ndaingen,
imbithoentaí archaingel.
- 4177 Sloig sil Adaim docechdu,
eternoebu isphechthachu,
ili huile, comgrad ngle,
atá acomdal *frí*Moisi.
- 4181 Manbad ruirig nimir nair
conic *cach*suilig *sográid*,
balór d'huathaib oscechmaig
donatúathaib diatarraid.

Dotharraid teidm duairc doib.

LI.

- 4185 **R**i roraíde *fríu* cenlén
fríclainn n-amrai n-*Israhe'l*,
conderndtais doib eclais nglain
ocus indarec testemain.
- 4189 Dias doib *frí*sóirsi slecht,

*frí*cerdacht, *frí*príngoibnecht,
[fo. 29 b. 2.]

- Adiar adma irdaig múr,
isint-amra Ithidún.
- 4193 Dotreib Leui, lat[h]ar ndil,
doreir indrig donoemníb,
sechtmoga fer, fobaid fecht,
*frí*acobair, *frí*atimthírecht.
- 4197 Cetnagnim gnisset marchloc
dabach humai istudloc,
con-ilur delb, lethan lecht,
trethan derb *trí*fer ndeec.
- 4201 Gnim tanaissi, tadbát ruin,
admat adfét *in*scríptúir,
*eter*fíru ismaccu ismná,
bacc iairnn *cech*oenfir iarma.
- 4205 IN tres gnim, roglé cenchol,
tegdas Dé *tabernacol*,
nir'bu dín[n]im laDía ndil
conamílib mírbailib.
- 4209 Cethramad gnim, indarc úag,
cain imracht *frí*cach n-ímlúad,
ór delgnaid, dín *docach*threib,
amal cachscrín n-ildelbaig.
- 4213 Ri dororainn dóib, babúaid,
inn-eclais n-orhuill noebúaid,
*etír*fot, cencháillti cert,
etirairddi *ocus* lethet.
- 4217 Tricha cubat, comul ngle,
etirlethet isairdé,
coica cubat, fochucht cruth,
innafut *frí*suidigud.
- 4221 Cláraib cainib crotha glain,
slánaib, soeraib, sodelbaib,
iartinnrud tairchil *cach*greim
dofídrud saindil seheim.
- 4225 Cuairt cethrochair, *cumtaig grád*,
nirbodorechrothail dermár,

- cathclái gelbdai, gnim n-ogdai,
fachlái febdai forordai.
- 4229 Ri rosorddaig clethaib clar
dosforgaib srethaib soergrad,
rodascinn frithergna alt,
dáchlar dec ségdai sescat.
- 4233 Dáchlar dec 'mondorus ndron,
caintomus cenimfordol:
cethriclair déc, derbdair sein,
serntair immonsensisteir.
- 4237 Tri cláir fichet incachsliss
clichet cenag, cenanfiss:
dáchubat, nidechelt tair,
bid il-lethet cechoencláir.
- 4241 Cethricláir fosummib dé
inhuillib naecalsé,
feib dorumat, rigda rad,
trichubat incech oenclhar.
- 4245 Se fotha dec, derb cenlocht,
ar secht fichtib doarggot,
eturru islar, lith fribaig,
dáfotha dib cech oenclhair.
- 4249 Airdi nafochrai¹ folí
huasnafothaib findruini,
cubat frífut alame,
cenimforraid n-imhairme.
- 4253 Dorus sneid sair segdai máil,
solus frigrain cain comláir,
cenardgrain gnim, cian cachcruth,
intsanctair 'nafriarthur.
- 4257 Cethriclair comlain, gnim ngle,
o[c]congáil nasanctare,
cofothaib fiadtuathaib treib
conafuathaib forordai.
- 4261 Altoir frídrus antuaid
fríloscud n-edpart noebúaig,
- altóir aurgnaidi 'nadess
fríaurnaigthi nadimchres.
- 4265 INprímaltoir cosindrath
frígnimgart gloir roturcbad,
cechthucht foardbilib óir
baharddidir ucht Aroin.
- 4269 Deil telchinni tiar istair,
anniab amal chorcarglain,
dírgceachtolgadail tailce
frítorgbáil nadrumslait.
- 4273 Tuiri tren diriuch dolar
frísiniud sruthi soergrad,
fondrumslait déin derbtha slóig,
cotribdelbaib dec dergóir.
- 4277 Coluid tríasindrumslait druin
frítuidmi nasuanemuin,
fair tuas cenlen, laid lorda,
én uais con-aib forórda.
- 4281 Coroiset lár dicechleith
fornaclaraib hicomseireith,
gníthi ondrumslait immach
sithbi n-anart n-ildathach.
- 4285 Oenanart tairsiu anechtair,
coemthoracht ciacomnertaid,
frísnima seirgthi sóeba,
frígnima, frígarbgaetha.
- 4289 Clar diargut, gle cenmeth,
cechtarde nadaprimleth,
[fo. 30 a. 1.]
iartuidmidib, togach tóir,
sechtmoga folach ndergóir².
- 4293 Frí sreng doib, frícuimrech ngle,
nan-anart coir coimtige,
bacan dron dergoir togaig³
dochur forcechn-oenfolaig.
- 4297 Suidigdir tairsib immaig⁴,

¹ The *r* is written over *l*.² MS. ndergóir (the second mark of length in a later hand).³ MS. togaid.⁴ MS. immuig.

- diataibsin donaslogaib,
slessa set *frísella* slog
tricessa dec dodergóir.
- 4301 'Dénaid *frítarba* *cechdruing*
arcc amra, demin *forgaill*,
'monfleisc, 'moanmaind, monorngle,
imnolecdai taiblide.
- 4305 Cethricubait, comol ngle,
dobith ifut naairce,
atri 'naairdi, *mod* cert,
ocus adó 'nalethet.
- 4309 Cethridrolaim diór dron
asindaire diahimmarchor,
dádrol treothu, derg angne,
dondor amra *forloisc*the.
- 4313 Delb hiruphin *forsindairce*,
dindór hilarcháin imtháire,
cofathaib niam, nassaid gle,
coscathaib ascíath scailte.
- 4317 'Sintsanctáir suidigter lib
indarc noeb cona aidmib,
isanart sroil, sreth centair,
eter inslog 'sinsanctáir.
- 4321 Cocétlaib *gríannaib* *cechcruth*,
cocliaraib, *con*-airfítid,
con-orthonaib, cocóraib,
comolbthogaib dermoraib.
- 4325 Flesc Moisi, flesc Aróin aith,
cenlaisi, línib ollgraid,
coica n-unga n-óir gleglain
cechtarde nadaflescain.
- 4329 Flesc maith Moisi, monar cert,
rofer *foraesa* aEgept,
nathir doilbth[e], delgnaid cruth,
derbaid *forafiruachtur*.
- 4333 Flesc Aróin, baamra dúis,
gradgloir glanna fiadgelgnúis,
foblath bil bolaid noibe,
- fothorud *cechdegmoine*.
- 4337 'Sindlestar lán cosinmaind
sé cet dior centádrainn,
hisinprímchaindelbra choir
tri cé n-unga nderb ndergoir.
- 4341 Secht mbenna buana, búaid ferb,
*forsin*chaindelbrau cruanderg,
gnitis dindor gle glanna,
*forsin*bitis *secht* sutralla.
- 4345 Cuich gela cuairt cennachcleith
suig *frísreba* suaire sainred,
intu nobruindis bannae
nosuildis nasutralla.
- 4349 Secht *cél* uнга 'sin meis móir
cocethricrossaib dergóir,
furri adó *sechtmogat* sla
d'aran remúir nemdesctha.
- 4353 INcaindelbra 'sindleith tess,
cain, caindelbda, cendimes,
inmias atuaid, taircthi rúin,
cosnabargenaib remuir.
- 4357 Ílar nacúach, nacód cass,
ílar lestar lór, lannmass,
ílar mías *men*maib móirdaib
cosnadelbaib dergóirdaib.
- 4361 Dior huili, ílar ndelb,
condruine, ní mod n-inderb,
nastaba, tolaib gestal,
stomacha istuslestar.
- 4365 Srethaib sutrall, soillsi scuir,
*frí*soimsi 'sintabernacuil,
caindelbrai gelbdaí glordai
ité delbdaí dergóirdaí.
- 4369 Forlassad coléir dogres
ola *ocus*sheir fochomlés,
iarnaterchur *frídíd*nad,
cenherchur, cenairdíbdad.
- 4373 Tech *frí*comdail *cechtar*bai,

- cenchomraid, cenchomlabrai,
cenfáilti, centoirsi *traig*,
soillsi *eterlá ocus* adaig.
- 4377 Tempul diada, dín *cech* áin,
tegdais *rodígrais rocháin*,
friacallaim De, sunn sel,
fritinchosc, friforcetal.
- 4381 *Nachastathigi* aes baeth,
mná *no* meicc *no* laine laech,
naciúged sét asossad,
acht aes *firien* *fírfossad*.
- 4385 Aés trúag, aes deoda dessa,
athláich *ocuslaichessa*,
sluaig sin súairc, dúairc, tolaib gair,
impe 'mocuairt *díanechtair*.
- 4389 Tiagat 'sindeclais folí
aes óg, sacairt, leignidi,
[fo. 30 a. 2.]
isáes humal, ceim *forais*,
farn-athirge, *farnglanchobais*.
- 4393 IN chlass inchleir, bacert cóir,
toirnet coleir dondaltóir,
tairismig, nibatlúamnaig,
athé feta, *forhúamnaig*.'
- 4397 Gaibed *cach* agreimm tarbái
doreir Aróin meic Amrai,
glaini glethig *friacacairt*,
friabrethir inprimsacairt.
- 4401 'Dentar lib iarmbes *cechcuir*
dogres isintabernacuil,
edpart matinda, mét bla,
ocus idpart fescorda.
- 4405 Bolud naluba *ascachthoeb*
latorroma inSpirta Noeb,
clu con-áne *friúgnassad*,
firislane, frisirsassad.
- 4409 Rí roráid *fríu* : 'sernnaid sreith
'mondeclais *dicachoenleith*,

- forson* reilge corebaib,
doanartaib oengelaib.
- 4413 'Dorus indindliss fodess
cain set solus narb'imchress,
frituttacht Dé, deoda nuall,
friathigid namorsluag.
- 4417 'Nabid *forn-aittreib, mod* neim,
eterchrann caingil isgréin :
set inSpirda Noeb foleith
fritauttacht, fritathigeid.'
- 4421 Bid amne indeclas folí
feib dosrorann int-ardrí,
uasacachmaig rodasderscaig
cenforcraid, cenimthesbaid.
- 4425 Rí dosrat foráglab recht
dosfuc ahfathaib Egept,
ishé mal naslog, slan síu,
inri ran raraid *fríu*.
Rí roraidi *fríu* cenlén.

LII.

- 4429 Rí roráid *fríu* aithesc n-uag
dohorddogud *forsinsluag*,
immonn-eclais n-ena n-aird
trítreba docachóenaird.
- 4433 *Trítreba condéni* anair
greni friturbail toebdein,
isatrí dondleith aniar
firisreith, frifuiniud fírian.
- 4437 *Trítreba dondleith* andes
cencleith *friífeba* firles,
isatrí tecrais *cech* mbuaid
firisinn-eclais affrithuaid.
- 4441 Rí roraidi *fríu* *tríarath*,
friáifrenn, fricelebrad,
treb Leui lerol *cengreis*
im-medon, immonn-eclais.
- 4445 INdaramac d'Ioseph án

Mannasse mflib ol[l]grád,
dessid iarndligud Dé de
in-inud trebe Leue.

4449 Rí dorat Áarón fosmacht
combahe baprímsacart,
ocus Moisi, mo *cech* n-ail,
itoisigecht inopail.

4453 Ri betha buirr, buan ablat,
ri domuin [] dorosat,
ri oscach rí, cengleo cert,
ri roraid friu inn-athesc.

Ri roráid *fríu* athesc n-úag.

LIII.

4457 **B**a formtech iarsain inslóg
*frí*Moisi ocu[s] *frí*hArón,
imdliged sacairt, sáer smacht,
ocus immontoísigecht.

4461 Atrachtár iarsin codian,
triádiumus *istrián*riad,
in-agaid Moisi, *mod* n-án,
Core, Abiron, Dathan.

4465 INri rodígail insain
forru fein *forasluagaib*,
rosloisc tene, tolaib gal,
ocus ros[s]luic intalam.

4469 Atráig insluag diarb'gnath cath
diambas arrodís brathar,
con-erlatar, lin atuir,
corice intabernacuil.

4473 Rosnort int-aígel cogle
arherge doib *frí*Moise,
cethrimili dec dontsluag
lacet toisech ndian dermuad.

4477 IN-agaid *mac* n-ammra n-án
triálsat cath calma comlán,
intslúaig 'nasrethaib 'mosech

sech bafeochair, baformtech.
Baformtech iarsain inslog.

LIV.

4481 **R**aidid Moisi *frísinsluag*
arnabetis forimluad,
flesc *cachatreibi* cengeiss
dothabairt leo dondeclais.
[fo. 30 b. 1.]

4485 Nech assa flesc, buan bolud,
úraigfes foalantorud,
toimled dodeoin De, din ígle,
ord saer nasacerdóte.

4489 Clannaid Moisi doib *cechfleisc*,
batuaslucud domorcheist,
flesc Ároin, amra bolud,
rothaitni folantorud.

4493 Rooirdned Aron insain
isacerdóti in phopail:
dorairned diumus namborb,
roairbered *cechfodord*.

4497 Mosi mórglan, moltais máil,
targai inslograth 'nas[ó]jerdail,
clethaib cialda, gair cencleith,
iarrethaib riágla ráidid.

Radid Mosi *frísinsluag*.

LV.

4501 **R**ocluned *cach*, clu cengeis,
tan teged Áron d'eclais,
dó dicechleith, deoda tíi,
cantaís céola clucíní.

4505 Ado *secht* ndeich, comgrínn cóir,
tuidmide dronmind dergóir,
ocus ubull dondór gle
eter *cech* dá cluicfne.

4509 IArnacumrech, cumnech gloir,
dichocholl huillnech Aróin,

- iarnacrechad, *crích*id cruth,
iarsrethad, iarsuidigud.
- 4513 Aron baamru *cech* n-ail,
saided 'sintabernacuil,
centathair *diagrad* foglóir,
'nachatháir druimnig dergóir.
- 4517 IN chathair chóir, cain acucht,
centathair donprimsacurt,
lór duis *fiadcach*druing dein,
adruim *frísintuirdein*.
- 4521 Dothairced *cach* dib adáil
docechleith immonsantáir,
senad sruithi, sóerda slóig,
dofuctais recht iscanoin.
- 4525 Achethri meic, monor ñgle,
Aroin uasail meic Amrae,
bitis *frígartglóir*, cain cacht,
osaltóir nóib nan-edpart.
- 4529 Slúraig nasacart, srethaib *grád*,
cach dib 'sadruium *fríachoemchlar*,
dondeclais noeb bamasse,
fricumtach nacóemclasse.
- 4533 Nafograid ann *fríandeochair*,
nadeochain, nasuibdeochain,
fríannad caindle, gnim cert,
frítairbe, *fríimthirecht*.
- 4537 INSlog biid *ifus* frifeis
docechleith immonn-eclais,
séolaib soidñgeib, suilgib srath,
céolaib cuibdib rochlúined.
- Rocluined *cach*, clu cengeis.

LVI.

- 4541 **B**Amertnech Moisi, *mod* n-uag,
fríhíлчаíngni, *fríimluad*,
fríáforcetal ascechcruth,
fríasrethad, *fríasuidigud*.
- 4545 Fríorddugud caich fomám,

- isfríimmad an-ilgrad,
frícuibdigud foglóir glain,
fríatinchosc, *fríatimmarcain*.
- 4549 Fríambid coóg, forecht run,
frísreith iarslecht naslógdún,
fohuamun Dé, dind arthlus,
cenhúabur, cenimmarbus.
- 4553 Dorat achliamain coglé,
comairli maith doMoise,
'guid dondRíg reil, reim fobaid,
nech dontsluag dot'imchobair.'
- 4557 Rogaid [Moisi], monor ñglé,
iarsin forríg nair nime,
corothogad nech dontslúag
diachobair *fríacach*n-imluad.
- 4561 INri doraiga *tríarath*
asintslúag *frísid* sonthach,
fríetargleód caingen ñglícc
dáfer déc *istrífichit*.
- 4565 Sessiur derb dib docachtreib
dob[r]ithemnaib bronngaethaib,
fríocairt caingen, gnim ñgle,
forbélaib morglain Moise.
- 4569 Cañgnib gleraib, gloraib cacht,
ardib trenai b tocomrac,
laMoise modmar cenmeth,
sech bamolmar, bamertnech.
- Bamertnech Moisi, *mod* n-uag.

LVII.

- 4573 **I**Snasabbotib saeraib,
isnafelib fírnóebaib,
tictis d'eclais, tola trén,
sloig móra *mac* n-*Israhél*.
- 4577 Ticed *cach* dib docach leith
con-edpartaib diaChoindeid,
[fo. 30 b. 2.]
batar hili slóig ascuir

fritóir dontabernacuil.

- 4581 Ticed ann Moisi combúaid,
cathbarr gaissi *cach* morsluaig :
basainigthi sechcechngnuis
fial glainidi *frí*agelgnúis.
4585 Cid dondeclais, cid dodáil,
cid dochertchlais achomráid,
diis *arsechlmogait*, mod cert,
bahé lín bíd 'nachoemthecht.
4589 Cenócdaine, cenaes mbaeth,
acht toga fer fial, fírgaeth,
friatimarcain, cuibdi cacht,
*frí*fuigli, *frí*brithemnacht.
4593 Dochoistecht *frí*timna trel,
fri hidna, fri *forcitel*,
sreba nasluaig ascachthreib
tictis isnasabboteib.

ISnasabbotib soeraib.

LVIII.

- 4597 **F**ORCOÍGRAD Moisi maith, mór,
cenbaisse braith *for*Arón,
darcenn intsluaig, tolaib smacht,
dul doerdduch nan-idpart.
4601 Atraiged Áróin *frí*andail,
coslánóg isintsanctáir,
baceim comlan comgraid ndil
icomdail inglanaiingil.
4605 Tairced int-áigel donim
icomdail Aróin imdil,
con-innisenn dó cenlen
adlaice mac n-Israhél.
4609 Aisneided Arón foleith
doMoisi cenimthesbaid
mor doathescaib idnaib,
dochétlaib, doglantimnaib.
4613 Aisneided Moisi cenchleith
diathuathaib, diadagdoineib,

*connach*beth díb *nach*sluag sen
digsed huad cenfórcitel.

- 4617 Condechaid coglé centair
d'acallaim Dé 'sinsantair,
briathar bunaid, bág cenbráth,
huair bacubaid *forcongrad*.
Forcongrad Moisi maith mór.

LIX.

- 4621 **R**i rosbiath iarn-urd ri[a]gla
*frí*re dáfichet bliadna,
isindfthrub, digrais scél,
dithreib dec mac n-Israhél.
4625 Ri thuc doib inmaind donim
*frí*tuara tarbaig, nðerbdl,
ocus indiall én diadéoin
conabetis cenhurféoil.
4629 Ri thuc doib sruam *uscí* uair
asindailig reil, rachruaid,
*cech*blas bamaith leo fonim
fogeibtis *forsnuscisin*.
4633 Nadáthuaith déc centrebad,
mnáib, *maccaib* istrénferab,
soillsidir ingrein alí,
inri réil rodasbiathái.
Ri rosbiath iarn-urd riagla.

LX.

- 4637 **M**aire ingen Ammrai ain,
finngel *frí*samlai soergráid,
mor dul d'ulce *doromnat* aclú,
robá icformait *frí*abrátíu.
4641 Rosgab claimi, rosoi dath,
fiadroscaib nasluag sonthach :
menbad Moisi, monar nðein,
atbelad dinchlaimisein.
4645 Duini delbda, togu drong,
banscal fédbda *foretrom*,

cen aliud imgaissi gné,
siur maith doMaise Maire.
Maire ingen Amrai áin.

LXI.

- 4649 **O**shunn rosiacht inslúag
coArnon n-airdaire n-ad-
rúad :
foidit uadib dreimm triáblad
diatuathaib dothascelad.
- 4653 Rodosterbaisét foleith
oenfer glice dicachóentreib.
rodasfaisét forset slán
dochuairt imcrícha Cannán.
- 4657 Corofegdais leo cenbrath
inmór immed achathrach,
aslúraig imtarláin diañgail,
imtarilerda acóraid.
- 4661 IMtartaicthig atrebthai,
imtarimdaí an-ilchethrai,
imdar ilarda alubai,
imtar cáine aclarbrugai.
- 4665 Oshunn dochuatar forsét
nochostrarraid nachóenret,
coruachtatar, monor ñgle,
cocenn cethorchat lathe.
- 4669 Huair rofegsatar intír,
etermin ocus anmín,
[fo. 31 a. 1.]
tancatar cencredim cruth
foracúlu dondíthrub.
- 4673 Mór n-ergal, mór n-erbach n-úag,
mor tortrelmach fríimluad,
ismór cath ñgarbron rochacht,
coArnon orosiacht.
Oshunn rosiacht inslúag.

LXII.

- 4677 **G**absat aCoimdid¹ dothair
fiadambriathrib'nammordáil:
'farínDía doforfuc forbrath,
cian atá ocforribrecad.
- 4681 'Fuaramar tír n-uair n-aínbtech,
acgarb, anmín, etortech,
con-ilur droñg, trén athbach,
con-immud ahillnathrach.
- 4685 'Con-ilur achorad cruaid,
ocus coniurt ammorluag,
con-armaib grandaib, glassaib,
conágaib, conhernmássaib.
- 4689 'Cocuradaib gleraib cath,
coturadaib trenmiled,
conacathrachaib calmaib,
daíngnib, deimnib, dithoglaib².
- 4693 Rotriall Satan asoimled
arecnach ammorchóimded,
indna trúag triamuín roscacht,
timna Diabuil rogabsat.
Gabsat aCoimdid dotháir.

LXIII.

- 4697 **I**Arsin rohimclóe inscéil
laIéssu ocus l[a]Caléb :
'gó thairic dóib ascachdu,
nachascreitíu abrathríu !
- 4701 'Fuarammar morthír mainbthech,
toichthech, trebthach, iltairthech,
con-ith isblicht, bafo fecht,
cofin, comil, cocruthnecht.
- 4705 'Memais remaib forcechtuáith,
bidforcoscraig conglanbuáid,
bidlib huili, linib bla,

¹ MS. achoimdid.² MS. deimnim dithaglaib.

eter tír is cathracha.

- 4709 'Cosétaib saidbrib slánaib,
con-ardib, con-ildanaib,
tírib, túathaib, tolaib dál,
feib rotharngered d'Abram.'
4713 Cia roscuibdig morí ran
roscuibrig focacht commám,
rola nel dicachtreib toi
iarsin inscel roimchlóe.
Iarsin roimchlóí inscel.

LXIV.

- 4717 I Aarsin tarmairt moDia dil
frísintúaid n-engaig n-anbil,
coro[s]luiced talam tenn
acor foleittreib lethglenn.
4721 Raidid fríu Moisi cenlén,
menbad Iessuocus Caleph,
amal én 'mon-iadaí sás,
noragdaís huilí oénbás.
4725 Sét cethrachat lathí lán
fail oshunn cotir Cannan,
rigfidir sét bas mo de
cocenn cethrachat inbliadne.
4729 Nocorí nech dib aréc
donadib trebaib d[e]éc
cocrích Cannan, críchid scel,
acht mad Essuocus Caleb.
4733 Tír Cannain cofairgí fraig
nista daréis an-ecnaig,
acht marannait, airdaire dul,
formeic iarforn-adnacul.
4737 Rádid¹ fríMoisi iarsein
moDia déoda baderbdein,
toimlid forre marcachsruih
dogress ingnaís indfthruib.
4741 Menbad Essu, immaid raith,

¹ MS. Radidid.

ocus Caleph cóir, cial[l]maith,
atabairt fo thalman² thlacht
iarsin moDia dil tarmart.

Iarsin tarmairt moDia dil.

LXV.

- 4745 D ochuáid aclu forcachleith
coscélaib atrénmiled,
corolín cechtuaid toirsi
arhúamun am-mórlo[i]ngsi.
4749 Dodeochaid cách dicachtreib
cosinsoerslúag n-anaichned,
sluag cechtíri, derb colar,
con-ilur mili Moáb.
4753 Rosgab críth grain[n]e atcha
eter tír is cathracha,
robaid brig nasluag nasreth
cengnim, cengail, cengascad.
4757 Tarchomail cach cumtaig arg
cosinslóg serig serbgarg,
nifríth dib tuath trelmach, trén,
gabaid friclainn n-Israhél.
4761 Tinolsat dóib, torum íngle,
cethricatha coimtide,
[fo. 31 a. 2.]
Seon, Bassan, badbda slóg,
amra Moáb isAmmón.
4765 Memaid remib, ruathar ndéin,
forsnacethrib slógaib sein,
cirtis cerpaib incath cron
forleccaib arddaib Arnón.
4769 Dorochratar ann frígail
forsnaslébib slamdergaib,
sessiur sescat cet frilar
ar secht mílib, bamorár.
4773 Ri dosfuarggaib, uathmar ail,
cathaib cródaib comramaib,

² MS. fothalmáin.

aclú cenchiabair *cechleith*,
iarsin iarmaib dochúaid.
Dochuaid aclu *forcechleth*.

LXVI.

- 4777 **F**oidit huadib Balám mbras,
badrui, bacóir, bacomadas,
diam-mallachad dicachbla
triabreachtaib adruidechta.
- 4781 Doluid *foragabrai* gluair
Balam ahucht inmorslúaig,
connágabdaib cle *frí*cath,
cotuaid Dé diamallachad.
- 4785 Doluid ángel Dé diatraig
arcinn Baláim baethbriatraig,
nachareilic siar nosair,
asindfiad hitarrasair.
- 4789 Gabaid *forbualad* aheich
Balám baeth *dicechoenleith*,
conid arlassáir indláir
dondaithiuse airdaire innair.
- 4793 'Cenombuala fobagaib
lat'feirg, lat'bruth, aBaláim ?
nimleic ángel Dé *nachleth*
conachlaidiub derg tened.'
- 4797 Forcongart tóisech intsluaig
*for*Balám cennachglanbúaid :
'asinbaile atái *triábrath*
deni uait ámallachad.'
- 4801 Asoslaic Balám agin
fríathesc n-alaind n-imdil,
uran uair balán dorath,
nirochan *acht* bennachad.
- 4805 Tuargaib Balam aguth ngluair
darasargud inmorslúaig ;
diambennachad, monar ngle,
*for*feimdes ahergaire.

- 4809 Nirás *nach*nduine dalbda
commus huili aaurlabra,
isderb is lam'Choimdid cain,
rodelb nem *ocus* talmain.
- 4813 Macc Beoir, bág mbuiden mbras,
baleor plág *fríag* n-amnas,
forset saer, deochair *triablaít*,
uair bafael feochair foidit.
Foidit uadib Balam mbras.

LXVII.

- 4817 **R**i rosheitte, ri rosbiath,
rí dodassáer aranriad,
isindíthrub *frísith* sain,
cethrideich doib dobladnaib.
- 4821 Ri dorat comarle nglaein
doMoisi cona slúagaib,
diatír *trebach* cennachcacht
iarciunniud acethrach[a]t.
- 4825 Ri roraid riu uascech cruth :
'mithig dúib techt ondithrub,
cosintír saer suthach slan,
dorairngered doAbram.
- 4829 'Eirggid *for*set dobartaig :
nabid uamnaig, imeclaig :
messe *for*saera arcachcath,
etirdered istossach.
- 4833 'Ciambat ilardai naslúaig,
ciamtar imdai indríg rorúaid,
nigebat *frí*b *for*nachmaig
icathaib, icomramaib.'
- 4837 Ri dorát doib biad bacet
dona dib¹ trebaib deéc,
arri óchéin, glan alí,
ishe inri reil roshéti.
Ri rosheti, rí rosbiad.

¹ MS. *dríib*.

LXVIII.

- 4841 'C'lunid mothimna doléir:
narbardúrcridig ¹ docheil,
nadénaid *fríu*, ruathur mbras,
cuibdi, cardes *no* clemnas.
- 4845 'Lam *frí*idal nglethech n'gal,
*frí*ethech, *frí*gúforgal,
censaint, cenaccobur n'glé,
maini caine cocéile.
- 4849 'Cengail, cenecnach, gním cain,
cenetrad, cenduinorgain,
honoir tuistide, dreim n'glan,
serc Dé *ocus* comnessam.
- 4853 'Cométaid iarn-urd riágla
inchaisc *cach*aoenbliadna,
ochoicid déc, isdin cert,
cosinn-oen febdaí fichet.
[fo. 31 b. 1.]
- 4857 'Foirbthi, feidli, feth cenchel,
foglaim *ocus*forcitel,
ladeichthimna, *torum* n'glé,
cometaid recht n-imdibe.
- 4861 'Ladechmada ², derbtha bí,
primiti *ocus* *prí*mgeinni,
honoir doDia, digrais gair,
dogres isintabernacuil.
- 4865 'Cách conaalsain iartain,
iarndligud, iarndutrachtaib,
isiarrúnaib *crí*di chóir
dogres iconglanaltóir.
- 4869 'Nadermaitid timna nDé,
idna huimle aunaigthe,
niburn-ecnaigid Dé dil,
nibforcétludaig, cluinid.'
'Cluinid mothimna doléir.'

LXIX.

- 4873 O'rddaigid inn-eclais n-uaig,
dogres immedon intsluaig,
se sluaig rempi, rígdá gair,
ocus *sé* slúaig 'nadegaid.
- 4877 Nocolaimed nech dontslúag
macc n-*Israhe*l *frí*[i]mluad,
dochois nalaim, comrac cuir,
*frí*clar dontabernacuil.
- 4881 Treb Leue colini th[é]ol
immoneclais cenanshéol,
*frí*aimmarchur oscechcruth,
*frí*asrethad, *frí*suidigid.
- 4885 Muinte nasacart fosmacht
ocimmarchur nan-anart,
batheisreite, srethaib srath,
immonn-eclais dianechtair.
- 4889 Drong naídeochain, derb lacach,
*frí*immarchor curtínad,
cosnafuilgib, bamod n'gle,
cotuidmib nadrumslaite.
- 4893 Sluag nasacart, sochla dal,
*frí*immarchur nacoemclar,
cocachcumtuch, cain allí,
conafothaib findruini ³.
- 4897 Senad nasruithi foleith,
amal bite 'nacomsreith,
iartimnaib De tiagait de
d'immarchur nasanctáre.
- 4901 Achethrimaicc conamblait
Aron indhuasalsacairt,
iarn-urd riágla, ruathur n'glé,
*frí*immarchur nahairce.
- 4905 INdarc huasal osintslóg
iarnacumtuch dodergóir,
conaaidmib, aidble bairn,
cocilurnn lán dodegmaind.

¹ Written as a correction over *dochuindig*.² The *-da* is in the margin.³ MS. findruine.

- 4909 Arón amra, ard agair,
 bahuasalsacart húasaib,
 deichtimna De, digrais bes,
 forabruinnib dobithgres,
 4913 Treb Leue col-línib cest,
 nocodlegat atairmesc,
 fríairdiu domuin, dín cloth,
 frícaingniu, frícaithugod.
 4917 Na aurraind tíri natúad,
 na imfognam rige rorúad,
 na snim *no* saethar, sliucht ñgle,
acht dlíged an-ecailse.
 4921 INrí rosnordaig, reim n-uag,
 etereclais oculus slúag,
 indeclas diareir cogle,
 insluag doreir naecailse ¹.
 4925 INdeclas conagradaib,
 sruithib slógaib saerdanaib,
 airbrib alaib uascechmaig,
 ardib anaib ordaigid.
 Orddaidgid inn-eclais n-uag.

LXX.

- 4929 **R**áid Moisi *meic* dóib,
 huair basnimach, sruith, sen-
 óir,
 'Iessu mac Nun, nassad ñgle,
 fortoisech darm'essese.'
 4933 Mosi mac Amra, *meic* Caid,
meic Leue, *meic* Iacaib,
meic Isaic, *meic* Abraim óig,
meic Thaire dil, *meic* Nachóir.
 4937 *Meic* Reu rocháin, rúathar ñdein,
meic Seruch saer, *meic* Ebeir,
meic Sale sláin, srethaib gal,
meic Fallech, *meic* Arfaxad.
 4941 *Meic* Sem sochraid, srethaib iath,

- meic* nair Noe, *meic* Lamiach,
meic Mathussalem óscechrot,
 oculus *meic* huasail Enóc.
 4945 *Meic* Iareth, tomthaib triath,
meic maith molbthaig Malalál,
meic Cainain, *meic* Enos ail,
meic Seth saindil, *meic* Adam.
 4949 Adam mac Dé, diingnaib dál,
 doringair Fíadu findnar,
 gle cocachn-eladain n-óig,
 sé senathair armorslóig.
 [fo. 3 r b. 2.]
 4953 Dorumalt Moisi, mod mass,
 in-oitid, in-oclachas,
 iarn-urd riagla, rethaib recht,
 dáfichet bláadna in-Egept.
 4957 Dafichet aili comblait
 iclemnus inprimísacairt,
 os sléib Choreb, *grata* bainn,
 forinnarba óForainn.
 4961 Dafichet aili, deilm n-uag,
 do 'sindithrub riasintslúag,
 iartimnu ríg nimi nel,
 ocimthus mac n-Israhél.
 4965 Se fichit bliadan insain,
 cenforcraid, cenimhesbaid,
 saegul Moisi, mslib rann,
 feib leir adfet inscribenn.
 4969 INrí rongart lais immach
 Moisi *crí*chid glantaisech,
 conruc leis ontslog forleth
 onduáir thanic aamser.
 4973 Oshunn rosearad fríaslúag
 Moisi con-ilur imluad,
 nibae dib nech lasmadbecht
 aadnacul *no* hetsecht.
 4977 Mac Ammrai baardrí intsluaig,

¹ MS. -si.

combáig baldai, combithbúaid,
crích aaisi, derrit¹ breth,
Moisi menicc noráded.

Rádíd Moisi menic doib.

LXXI.

- 4981 **L**ín afer fír ferdais feirg
frícaith croda claidebderg,
secht cet dec trícha, deilm díl,
arsecht cetaib domlíb.
4985 IShé lin doruairaid díb
diatuathaib cenimmírm,
iarn-ec an-athar, cechruth,
iarnandíth isindithrub.
4989 Mairb huili isdithrub insin,
an-athir, as-senathir,
cenoenfer mbeo fonim nel
acht ma[d]hEssu ocusCaleph.
4993 INrí rodastraeth tríáfrois
hicinaid an-immarbois,
rodstroeth tríachetfaid ngairg
cin indecnaig 'sindoenaird.
4997 Deithbir badchosc docach sain,
cobrath tríabithu samlaid,
donech frígnim, cetlach ngle,
baeth an-écnach nasruithe.
5001 Cenárim mogad nachthreib,
maccaib, mnáib no ingenaib,
oscechmaig frigaethgail gnim
lainib laechaib alánlín².

Lín afer fír ferdais feirg.

LXXII.

- 5005 **R**i rooirdnistar mac Nún
Essu, con-immud hílún,
corb'hé bahárdri dontslog,
icdul darmaige³ Moób.

- 5009 Rí roráid fríhEssu n-uag :
'heirg frílessu namorslúag :
fríthail cocalma, gním ngle,
catha garba, geintlíde.
5013 'Suidig naslúagu 'nasreith,
bíi impu docach oenleith,
nigébat frí'gnuis ngráddai
buidní borba barbardai.'
5017 Rí dorat sainhsamlai slain
forclainn n-airegdai n-Abráim,
ambith cencessu, cenchacht,
cein bae hEssu itoissigeht.
5021 HEssu cocoscor coígrad
dosrat fochoscor coemnár,
iarmaigib Moab, mod mass,
cosruth n-Eordanain n-admas.
5025 Trífíchit míli iarsét,
tríchoic míli laglanchet⁴,
cet míli morfesser múad
docachoenleith donmorslúag.
5029 HEssu fodiud, delm n-uag,
triur dorosern inslúag,
cenlen frísréthead sechtar,
coimthréen 'coan-immertad.
5033 Cia nolindais forru inmag
slúagí cechthiri, tolaib gal,
rianothuathaib⁵ codinnim
nomaidfed forilmílib.
5037 Rí roréidig doib sét slán
doascnam tíri Cannán :
cossaib tírimaib, dígrais scél,
lotar darsruth n-Eordanén.
5041 Dofucsat leo asinsruth,
fríorgud, frícertugud,
lasinslog, balór n-eire,
cloch mor cach[a]oentreib.

¹ MS. dérrit.

² MS. alánlín.

³ Written over tíri.

⁴ In margin : uirorum.

⁵ MS. -aid.

- 5045 Ri rianadúilib, delm n-úag,
ri bias beos iarínbrath bithbúan,
rí uas *gréin*, isgle roscar,
inrí réil rooirdnistar.

Rí.

LXXIII.

[fo. 32 a. 1.]

- 5049 **R**i rodaslín dobrig brais
clanna *Israhe*l admais,
corosirset acricha
immaigib imhEricha.
5053 IArsain roersnat ascuir
árteclammad amorchruid,
insluag lonn, lín an-athbaig,
san chan immonprímcathraig.
5057 INchathir *cumtaig* datha
frífríthaim n-ilchatha,
dosrimchelsat, derb, dana
secht muir tréna, dermara.
5061 Secht stuic rosephain insluag
immoncathraig *frímluad*
corolegai, lathar ngle,
mur *cechlathi* sechtmaine.
5065 Lucht nacathrach conalí,
hili, huili, ilmíli,
doreir De troethas *cachngail*,
dochotar fogin claideib.
5069 *Acht* mad Rab, amru gnímaib,
nitherna dontromdígail,
dothréon natrúag nithuairaid
oenfer donamorsluagaib.
5073 Ri dosfuc *forso*[i]rthib sláin,
adoirthib díthruib dermair,
reim n-an cenag, iarset sir,
inrí rán rodaslanlín.

Ri rodaslin dobrig brais.

LXXIV.

- 5077 **T**inolsat tor tolach talc
corad comfossad comnart,
arcind túaithi Dé dochath
secht tuatha Cannán cathach.
5081 Clanna Cannan gniset cath
frítuaithe Dé, dúr rodelbad,
coroclaithes fobrig bróin
icríchaib broga Bethróin.
5085 Tan *turcbad* Essu adiláim
fríCoimdid nime noebnáir,
nomaided iníath *granna*
forsecht tuathaib Cannána.
5089 Tan bascith lais, lathar ngrínn,
adiláim icrosfigill,
dossleced hlessu *fríathoeb*,
foramuintir bafíroen.
5093 Dorónsat toisig intslúag
comairle nglícc *conglanbúaid*,
rosuidigset folama
dicloich tréna dermára.
5097 Romebaid incath iarsein
ocus roscaile indimguin,
nirb'hanad díb, derb inrad,
coralád huili andergár.
5101 Coromarbtha na *secht* ríge
conasluagaib, slocht¹ ndirim,
cechoenfer beo, torgbad dail,
dochiniud clainni Cannáin.
5105 Doaithe ingrían *frísinslóg*
dondleith aniar darGabón,
nisgluais rosníbai innatass
frírae dálathi lanmas.
5109 Tarrasair intoillsi díl
iartimnu Dé donoebnim ;
fir sluaig Cannain comtarmairb
nirosluaid asindoenairm.

¹ o written over i.

- 5113 Andorigni Dia donim
dofertaib, doadamraib,
ardainib *fríhuair* inbáge
atdirecraí, díárme.
- 5117 Na *secht* rig réil, reim ruanaid,
congail géir commórlúagaib
buadaib, багаib, brigaib blat,
tuathaib, tírib tinolsat.
Tinolsat tor tolach talcc.

LXXV.

- 5121 **R**oraínd Essu, airdirc scél,
dosluagaib mac n-*Israhél*,
indiraínd déc, deilm dána,
secht príomhuatha Cannána.
- 5125 IMraínd atíri d'espaib
dorigset mor d'imresnaib,
coniderannchor roscoraig
*for*natuathaib dermoraib.
- 5129 Cetnacraínn iarcuimnib cein
babúidnib Benieméin,
isnadálaibse iarséol
intánaise laSem[e]ón.
- 5133 Suidid intres, bagnim cóir,
lasfl suilig Zabuloin,
incethramad, gnimraid *graid*,
laclaind n-irglain n-Isachair.
- 5137 INcuiced *crannchor*, gnim géir,
laglanthor cinid Assér,
insessed [*crannchor*] iarseing
dochlainn noithig Neptálim.
- 5141 INsechtmad *crannchor* laDán
iarcertrad glannchor comlan,
int-ochtmad glanbda, gnim *ngrínn*,
laciniud n-amra n-Effraim.
[fo. 32 a. 2.]
- 5145 INnómad laGád cenchess,

- conág *frísruth* anairdes,
indechmad *crann* d'Iudas diadecoin,
isroga rann laRubeoin.
- 5149 Treb Mannase, mílib gne,
rorannadsíde hicerde,
frísruth aness sofuair *gréim*,
al-leth n-aill tuaid icEffraim.
- 5153 Treb Leue, colinib scél,
fothrírib mac n-Israhél.
cennachngaile, *congrad* glé,
frísoere, frísacerdote.
- 5157 INdeclas nóeb conaairc
rodosuidigthe in-oenailt,
frísilad saincomnart slán,
frítaircomrac acomdál.
- 5161 Secht príomhuatha Cannáin cain
fallain conafortuathaib,
eter sessu nasluag soimm,
dorigni h'Essu ingléraim¹.
Rorainn Essu, airdirc scél.

LXXVI.

- 5165 **T**reb Iuda, treb Semeoin séim,
ocus treb Beniaméin,
siarthuaid ontsruth tana thren
cocricha mara Torrén.
- 5169 Lethtreb Mannase centáir,
treb Effraim, treb Issacháir,
atuaid *cechndiriuch* dontsruth
frísiníud, *frísuidigud*.
- 5173 Treb Neptálim, noithech scél,
ocus treb áibnech Assér,
cechcruth rognisset ambuaid
dontsruth rosinset sairthuaid.
- 5177 Treb Zabulon slaides feirg,
ocus treb Dán daigerdeirg,
acuir *fríglanaige* ngluair

¹ MS. ingléram.

- omuir Galaile sairthúaid.
 5181 Treb Ruben, *treb* Gaid nadchress,
*fograd frís*ruth anairdess,
*nocomeir*nech amasse,
ocus leithreb Mannásse.
 5185 Dondleith anair dothreib Dáin
 sernait sreith slébe Lebáin,
*fríslat*brig slaidi sluag sréin
 icaccrich uaig *Israhéil*.
 5189 Annaneos, nuall nadchres,
 Sidarios, ruad riges,
 Echeos, glere cengráin,
trísluaig sin slebe Lebáin.
 5193 Ebron, Gassear, Masheal már,
 Gabaa, Gesseon, Galád,
sé cathracha attaig úaig
 clainni *Israhéil* adruaid.
 5197 Ri dosfuc *triádíthrub* trén
 istrisi[n]dsruth n-Eordanen,
 ri *congart* cóir cotagaib,
 dorotacht doib *cechoentreib*.
 Treb Iuda, *treb* Semeoin séim.

LXXVII.

- 5201 **R**i dosfúargaib *triánanert*
 adóire huathmair Egept,
 ishé rodasidaig, sliucht slán,
forcrichaib clainne Cannán.
 5205 ForFelistín *oscech*maig,
*for*Nathsared, *for*Galaib,
*for*Arabia conaslóg,
*for*Moáb is *for*Ammón.
 5209 *For*brugaib Abethib ban,
forsrethaib naSamratán,
*for*namaigib, mod cenlén,
 san chan im sruth¹ nIordanén.
 5213 *For*Zeb, *for*Zebe, sliucht n-án,

- for*Psalmandra, *for*Ismál,
forsliab Sióin, rethaib rad,
*for*Galad, *for*Iosopath.
 5217 *For*Amalech *oscech*drung,
*for*Assur is *for*Tirum,
*for*Madian mín, mod glanna,
*for*Cisson, *for*Sissarra.
 5221 *For*filis Loth, línib gial,
*for*Edom, *for*Idumiam,
*for*Amorreorum, reim n-án,
*for*Gebal is *for*Bassán.
 5225 *For*tir nGeth, *for*Carmill cron,
*for*Terebinthe, *for*Tabor,
*for*Galgala rochar Dia,
formaig Messopotamia.
 5229 *For*tírib na[n]ingen n-úag,
Selfaid fritindrem tromslúag,
 Malaa, Melcha, Egia án,
 Micha *ocus* Tersa tonnbnán.
 5233 *For*glinn n-Ammrai, amrai rád,
 cétna adbai doAbrám,
*for*Seon slanda naslóg,
*for*Samara, *for*Bethrón.
 5237 *For*hEricho, aurdaig slog,
*for*Giluae nglain, *for*Gabón,
forriathur Cedróin cenbreic,
forsliab n-amra n-Olaueit.
 [fo. 32 b. i.]
 5241 F(or) ca(*ch*) tuaith trein, derbcenlen,
 rogabsat meicc Israhel:
 doreir Dé, bagnim cenchol,
 rolethsat darsindomun.
 5245 Otha Alaxandir ain,
 aness oAffraic imslain,
 fothúaid *cocrich* Med isPers,
 rorigset acomaithches.
 5249 Dondleith aníar, aith cenlén,

¹ Written over *niord* in 'imcrich niordanén.'

- otraig mór mara Torrén,
 fosrugensatar comblait
 sair cocrích n-orda n-Eofrait.
 5253 MoDia trice frísrethchor slamm,
 rí conic trethnu torann,
 ri condathaeib oschrí chain,
 rí centathair dosfuarcaib.
 Rí dosfuargaib trianert.

LXXVIII.

- 5257 **R** I Rodasáer uascechmúr
 arcechn-irgail, réim rogúr,
 connachasclai cath no crech
 aned bai Essu atoissech.
 5261 Robris for trichait cath crúaid,
 ruc acoscur anglanbuid,
 con-ilur muirech, mod neim,
 cotrichait ruirech roreil.
 5265 Oshunn báth Éssu mac Nún,
 atoisech tolaib tromthúr,
 liunsatar cach dib foleith,
 rodiultsatar aCoimdeid.
 5269 Fichi bliadan ocus chét
 aés Éssu meic Nun rian-éc,
 cor'hadnacht, fograda gréim,
 inTamara, isleib Effraim.
 5273 Ri robai riambetha bann,
 dorigni retha retglann,
 conrotaig cechngrád hierí,
 inrí rán rodasaeri.
 Ri rodasáer uascechmúr.

LXXIX.

- 5277 **O** Shunn roscarsat, gnim glé,
 friádrad rig noebnime,
 rodasbate plág dibaid,
 dosrat focachtromdigail.
 5281 Dosrat cenbaide fonnad
 fodóire, fobithfognam,

- Gussán garg, crodu cecchnia,
 toisech Mesopotamia.
 5285 Ocht inbliadna doib, toromm [n-án],
 fodubdoire doGussán,
 conastorslaic uad triáblait
 Nathanel amra aurdaire.
 5289 Rodasdáer coleir colór
 reil ri naMoáb Eglón,
 cotuc Ógeth huad triáchath
 arécin iarnamarbad.
 5293 Rodasdáersatar diambrig
 Sissarra ocus Iabín,
 condossaersat dicechthracht
 Diborra ocus Barác.
 5297 Fosrordíngsetar codfán
 Amalech ocus Madfán :
 gle rodasaer Gedeon cain
 lafortacht Dé donoebnim.
 5301 Diatarfas indlassar lór
 asindailig réil romór,
 diafer broen forincnai nglain
 diambai tart forsintalmáin.
 5305 Ort trifichit mili mas
 artribcetaib, gnim n-amnas,
 inidapad Oreb de
 Psalmanae Zeb [is] Zebe.
 5309 Bai clann Israheíl cachtreib
 fodóere, fodeirmitneib,
 cenbuid, cenbrig, cenbaeg inblat,
 friárig osunn roscarsat.
 Oshunn roscarsat, gnim glé.

LXXX.

- 5313 **B** retha doGedeon glan glic
 deich meicc ocus trifichit,
 rosnort acht oenfer, baliach,
 ambrathair Abimeliach.
 5317 Acht atrula int-ossar uad

- Ionás toxal natromsluag,
bagnim truag dodaing d'aes raith
atascomaing *foroenchlaich*.
5321 Ilardai atoisig *cechthreib*,
nibtar foismid *foroensreith*,
Tolia, Ior, Iopti óg,
Abisson, Abigilón.
5325 Ri rosdilsig doéc thrice
nónbur dóib *istríichit*,
foroencloich cuchtai, cain blai,
isann ructhai ambrethai.
Bretha doGedeon glan glicc.

LXXXI.

- 5329 **G**enair dothreib Dán, delm
ndein,
Samson slan, sochla, saergein,
mac Manúail, mind mordais máil,
dochiniud amra Abráim.
[fo. 32 b. 2.]
5333 Dochuaid assathír immach,
huair badelbda, diummussach,
cotuc mnái n-uallaig, trúag gnim,
dithuathaib naFilistin.
5337 Ní rosaisneid nech fomeirg,
gnimrada Samsóin slegdeirg,
feib lor doranic, tuc ndein
mór docech hule ochlemnaib.
5341 Trisluag nasinnach, sliucht nglé,
doloscud nafinemnae,
tríasinfidba cnáma crúaid,
dian-erbailt mli morsluaig.
5345 *Tríasinfodb* [] ngell nglan,
tríasinceist cruaid cáin comram,
tríadoirsi, tarbach clissiud,
nacathrach doforbrissiud.
5349 Dian-erlai uadaib diatreib

- tren asnatricumrigib,
tríanan-indriud centlathe
cosluagaib *cechoenrathi*.
5353 Mori reil ríгда rathmar
dorigni firt n-imathlam,
diambai icselach naslúag
Samson slan, serig, slamrúa(d).
5357 Diambai in-hitaid osindleirg
ocslaide inchatha cródeirg,
dia rodáil dó Dia dig
dolind glan asindffaccail.
5361 Dianmert fodein truag *cumma*
doberrad amormuñga,
bade bai andith iartain
andegdoenib in-oentaig.
5365 Samson slattrá slaidi slúa[i]g,
ba mál machta mac Manúail,
nifríth amacsamla sain
isindamsir rogenair.
Genair dothreib Dán, delm ndein.

LXXXII.

- 5369 **G**enair gein airmitech án
Samuel óg, ettal, innár,
mac Elcanna, glan abbeirt,
ocus mac Anna ambreit.
5373 Alcanna, *críchid* agreim,
deNamatha ósleib Effraim;
Anna, bási aben combúaid,
máthair sainsemail Samúail.
5377 Basui, basacard¹ sruit[h], saer,
bahalgen, *craibdech*, glanáeb²,
bafaith humal, ennac, óg,
fríforcital namorslóg.
5381 Rí dorat digail iartain
forhEli conamaccaib,
Samuel iarsin, srethaib smacht,

¹ The second *a* is written over *e*.² MS. glan háeb.

- sechbafaith, baprímsacart
 5385 Oshunn báth Essu combúaid
 coamsir saindil Samúai(1),
 nibae dib cotacoimsed
 doprímfáith *noprímthóisech*.
 5389 Ri dasfuargaib, milib scel,
 fortirib macc n-Israhél,
 diathuaid batrénfer badrech ¹,
 rogénair gein airmitnech.
 Génair gein airmitnech án.

LXXXIII.

- 5393 **B**ahuallach forDagon² dfan,
 diahídal immid anr[i]an,
 arc Dé cuce rian-ócaib,
 iarsligthib, iarprímrótaib.
 5397 Diatardad dígal cotrén
 fortirib mac n-Israhél,
 icind Hele conachlaind,
 dochuatar huile imbadbraind.
 5401 Diatorchair dib isinchath
 tríchet mili fer n-armach,
 imdámach Hele andiis,
 Ofne oculus Finees.
 5405 Diarucsatar leo indaire
 Filistín feib dosrimthaire,
 línib gelglor conangrain
 dothempul dérmor Dagain.
 5409 Or'siacht coDagan diathaig
 airc inCoimded cumachtaig,
 dorigni dé min islúait,
 rochlaemchlaí gne 'sindoenúair.
 5413 Mór domilib, buiden mbras,
 dorochair dib, delm n-amnas,
 rodosnairg Dia, toromm ngle,
 araigabail nahairce.

- 5417 Cid nahf naherbalt dfb
 rodospianta fodimbríg,
 lotar forru immach, mod ngle,
 conara an-imthelgthe.
 5421 Arce indríg reil rígi áir
 morchoimded nime noebnair,
 robai ann fogrís grada
secht mís caine comlána.
 5425 Tuargabad indarc corath
 fordíócábáe cendomnad,
 al-loeg fogaile cachta,
 até caine, comblechta.
 [fo. 33 a. 1.]
 5429 Rochumrigthe leo dondaire
 cuibdigthe feib dosrimthaire,
 fuath lochad³ landai lordai,
 fuath nan-ainne erordai.
 5433 Ri rosnordaig nadibai
 cosinn-airc cenimmarbae,
 iarconair chóir, críchid scél,
 cotarrasair forambel (?)⁴.
 5437 Batar ann túatha frífeis
 dianidainm Bidsomieis,
 dosrinolsat, toga ngle,
 doimeassin nahairce.
 5441 *Acht* chena insluag, lathar ndil,
 dodeochaid diahimcasin,
 trífichit fer, feochair glóir,
 bamarb uadib fochetóir.
 5445 Cáeca mili, medar n-úag,
 iarsin bamarb donmorslúag,
 dontúait dathglain, dine ngle,
 imchathraig Bidsomite.
 5449 Bidsomite fo[i]dit scél
 cosluagu mac n-Israhel,
 cotissed nachslúag dib de

¹ Sic. Read *baddech*?² o written over a.³ MS. o written over u.⁴ MS. forbabel, with l. á over ba.

- coluath arcenn nahairce.
 5453 Dodeochatar natúatha
 cuce, caine, comluátha,
 d'fáilti fria, cenait n-uabuir,
fríhaire indrig roruanaid¹.
 5457 Iarsin cotucsat hifén
 indarc docharraic Abél,
 argra de delbais *cech*cath
 cotegdais Aminadab.
 5461 Elizorus rigdu rath,
 dochinud Aminadab,
fricacart cáin, caingen nglé,
 bahé sacart nahairce.
 5465 INdarc amra, ilair blad,
 in-adbai Aminadab,
 robai *fichit* mbliadan mbind
 isintúaithe Cariath[i]arim.
 5469 Corodmbroe rí betha bailce,
 rodclái *triager*tha comthailc;
 badremun *degrach* dochath,
 sechba menmnach bahuallach.
 Bahuallach forDagon² dán.

LXXXIV.

- 5473 **O** shunn dorúacht indárce úag
 darmórtfíri, darmórtuath,
 meic *Israhe'l*, cosreib sáil,
 rothinolsatar oe[n]dáil.
 5477 Friinnarbu n-idal n-él
 dothirib mac n-*Israhe'l*,
 dorinolsat, srethaib srath,
 combátar huili imMesbad.
 5481 Roráid Samuel, snímach scél,
frísluag n-frach n-*Israhe'l*;
 'doforfua digal *cech*maig
 icin forn-idal n-aingbaid.

- 5485 'Manichuirid húaib coluath
 ilar forn-idal n-ollmuad,
 derb doforfua digal tinn
 oríg nime náir nóebfind.'
 5489 Doratsat réir nDe *cech*dú
 meic *Israhe'l* fiachchainchlú;
 rodosslechtsat doDia dil
 iarsin cenadrad n-ídail.
 5493 O shunn atchuas iarfrí
 doslúagaib naFilistín,
 dodeochatar *conacath*
 cucu corice Mesbad.
 5497 Roraidsetar, érim n-úag,
 meic *Israhe'l* friimlúad:
 'corob linni búaid donchath
 guid inCoimdid *cumachtach*.'
 5501 Adropart audpart *tri*arath
 isrogaid coduthrachtach,
 Samúel dorig nimi nél,
 darcenn clainne *Israhe'l*.
 5505 INrí thuc inn-arce forcul
 immusracht³ darcechmórmúr,
 incechhairm, *cech*dú, cendín
 dorat maidm forFilistín.
 5509 Ri dorat digail cendín
 forslógaib naFilistín,
 oscechthracht *frí*sratha smacht
 indarc oshunn doroacht.
 Óshunn doruacht indarc úag.

LXXXV.

- 5513 **O** hel, Abía, erctha buáid,
 dámác sain segda Samúail⁴,
 nibatclithemail 'moscél,
 brithemain mac n-*Israhe'l*.
 5517 Ecoitchinn⁵ eat *frígním* ngann,

¹ MS. roruanab.² o written over a.³ MS. immusracht.⁴ MS. samúél.⁵ MS. Ecoitchichinn, with dot over second t.

- frigubreith, frigúforgall :
 badimdaig díb, tola trén,
 sloig mora mac n-Israhél.
 5521 Linib treb dál, tola nglé,
 otha Dán coBersabe,
 dochum Samuél cosindrath
 dodeochatar coRamath.
 [fo. 33 a. 2.]
 5525 Gadatar doDia, delm n-úag,
 isgadatar doSamúal,
 fricathu, fribruth, fribríg,
 conábetis cenoenríg.
 5529 IArfach dóib Samuel frísreith :
 ‘cid ta[ch]thi Día forcoimdeid ?
 forríse isferr cechríg ráin,
 arduire nime noebnáir.
 5533 ‘Fónmissi robriss recht réil
 foirb ritecht darbfor-amréir,
 arforfelmáine cenlén,
 adegdáine Israhel !’
 5537 IAr sin roraide inslúag
 an-athesc fir fríSamúal :
 ‘frímmad mbríg mbuidenn mbla
 niruibem cenríg ndóenna.’
 5541 Rooirdnistar Samuel faith
 Saul mac Cis conglanbaig,
 frísoerbríg ndúasaig, deilm ndil,
 dooenríg [] uasail.
 5545 O shunn rogab ríge rúad
 Saul digraís daigermúad :
 rodaslin galma ocus glóir
 clanna ámra Iacóib.
 5549 Connabetis cenrig rain
 gádatar huili ahoendail :
 romiscnigset, mílib scél,
 Abía ocus Ohél.
 Ohél, Abía, erctha buaid.

LXXXVI.

- 5553 **N**ás ri Ammón, aurdairc rád,
 dorat smacht forsluag Ga-
 lad,
 cosúilib dessaib teunaib
 dogait asacoemchennaib.
 5557 Conaclannaib rosdoeraid,
 gnim nammail ¹ fodubroenaib,
 cocoicthib trenaib trommaib,
 cocroicnib dñanglédrommaib.
 5561 Rogáid slúag Galad cogle
 forNas ossud sechtmaine,
 dus infoigebtais fonim
 nech donech an-imditin.
 5565 Foidit atechtairecht trúag
 coSául is coSamúal,
 dus infogebdaís nert n-óg,
 nos-ainsed forslúag n-Ammón.
 5569 Dolluid Saul iarsét sen,
 sécet míli, cenimlén,
 oculus tricha míli mass,
 doslúagaib n-Iuda n-amnas.
 5573 Rodobris coslattra slán
 forNás cath calma comlán :
 bahé achetnacoscúir nglé
 iarnagabail ir-ríge.
 5577 Doluid Sául, gléraig cath,
 cotúatha n-Ammon n-engach,
 tor troeta triáth, sas naslóg,
 roiad imNas ri Ammón.
 Nas rí Ammon, airdirc rad.

LXXXVII.

- 5581 **C**oscúir n-ailli trén túargaib,
 diar'maid forsnamor'sluagaib,
 con-immud muirech, mod n-án,

¹ leg. *n-ammail*?

- riaSául, rian-Ianathan.
 5585 Diatancatar cucu intéslúraig
 Filistín feochair¹ firchruaid,
 nicondilgud *acht congail*,
 diandibdud, diandianarggain.
 5589 Dodígail Náais, noithech ág,
forSául, forslúag Galad,
 cocath gér geimlech, gnim n-óg,
 icoemthecht ne[i]mnech n-Ammón.
 5593 Dfarmide daigrech dín
 droing daigrech naFilistín,
trícha míle cairptech cath
 issé míli fer n-armach.
 5597 Lotar lín ateglaig dein
 bagním dedgair coanaimteib,
 dámíle laSaul slán
 ismíle laIonathán.
 5601 Cofopartatar inslog
 naFilistin, nan-Ammon,
 corálsatar og glanóg ngrínn
forAmmon, forFílistim.
 5605 Macc Ciss óragab ríge
 robris *formór* n-ilmíle,
 rosindre iarcoscur glé,
 dorigne coscur n-aile.

Coscur n-aile tren túargaib.

LXXXVIII.

- 5609 **F**echt dodeochatar oír
 fianna feoch[r]a Filistín,
 sluaig sin sirden frislait srén
 dodilgen mac n-Israhél.
 5613 Arim asluaig, slicht cenchol,
 línib atuath, atromthor,
secht míli fer, ferr *cech* ngail,
con-armaib, *congascedaib*.

¹ MS. foechair.

- 5617 Tinólsatar, tola tren,
 slóig mora macc n-Israhél,
 [fo. 33 b. 1.]
 bahuamnaig *tríamnaig* diatraig
 combatar uili in-oendáil.
 5621 Cororaid moRí noebnar
 sech *cach* n-oen *fri*Ionathán,
 condigse² farfoimsin² fir
 do'rfaicsin sluaig Felistin.
 5625 Dochuaid Ionathan *for*leth
 aoenur 'saarmiger,
 coromarb díb, díní nder,
 fichí míli fer *for*trén.
 5629 Rí dorat digail, delm n-án,
*for*rígaib rian-Ianathán,
 o[M]achim, comílib slóg,
 cocrích n-irraig n-Achilon.
 5633 Nir'línaib fer, *formnaib* snas,
 lainib ligdaib, ler n-ernmas,
 nisnacht osbrí brigda brass,
 acht moRí ríгда rinnmas.
 5637 Rucsat réim, rod rainni sloig,
 dochlod clainni Iacoib,
*fri*bríg bert, *fri*cumtach ngal,
 oír fecht dodeochatar.

Fecht dodeochatar oír.

LXXXIX.

- 5641 **R**i roraid *fri*Samúel súg
 con-erbarad *fri*Sául,
 condechsad lín athor *trí*ath
 cendil d'argain Amaliach.
 5645 Conátuctha lais ambrat,
 étach, nahór, naargat,
 atairbirt uili *fri*lár,
 etermnái isfer, badergár.

² MS. iarforoimsin.

5649 Centáin cethra, cengraig cóem,
centróetu muc *foroenróen*,
connáuctais leo coatech
almaí gabur nachairech.

5653 Dodechaid Sául iarsein
cosindneoch fuair díocaib,
coroslig seirgib selggaib,
díglai demnib *drumdergaib*.

5657 Tri *cét* míli, maith inscéil,
doslúagaib mac n-*Israhél*,
ocus deich míli, mor mbla,
diocaib treibe Iuda.

5661 Rosaraig Saul nasluag
ani roraidi Samúal,
tuc leis toirti atfir *natríath*,
ocus tuc rí *g* n-Amaliach.

5665 Togach rohiccad infiach
*fri*Agach, *fri*Amaliach,
osbri niblaith abrí *g* buan
inRi roraid *fri*Samúal.

Ri roraid *fri*Samúel súg.

XC.

5669 **B**adebthach *fri*Saul slán
Dia deoda, dechrach, dermar,
diar'anacht Agach, rad nglé,
diar'sáraig *aforngaire*.

5673 Samúal cenanad¹ rosiach
coAgach rig n-Amaliach :
rochind aaided n-ada
fochlaideb inGalgatha.

5677 Rí roraid *fri*Samuel faith
athesc n-inclithi n-imtlaith :
'inn-ined Sául, slicht síd,
deni lat oirdned Duíd.'

5681 Ri doraega, rúathar nglé,
Dauid degmac Iessé,
or'bamac slán *secht* inbliadna²
dorat *fográd* chomchialla.

5685 Rí betha binn, búan ablat,
arcrúan ngrínn, arclithcomnart,
dondindlach sainti 'masech
acht badimdach, badebthach.
Badebthach *fri*Sau[*l*] slán.

XCI.

5689 **I**Nrí dosfuc sechinslóg
Abimelech³ coMoób,
aben isadámac, cain blá,
dialuid oBethil Iudáe.

5693 Abimelech, censíl mbrón ;
Nóemi, Malléon, Celleón,
Orbba *fri*luth, lith ngarta,
ocusRuth Moabditá.

5697 Dodechaid huide fata
Ruth rochain Moábditá
laNóemi, mílib bla,
cotoracht Bethil Iuda.

5701 Roentaig⁴ iarsin *fri*Boz
mac Salamoin, nirb'anfost :
húaide rogenair iarcéin
mac diarbochomainm Obéid.

5705 Salamon slan, srethaib séis,
bahiarhuasede Fares :
Fares *fri*glanail, gnim nglé,
bamac Tamair isIudae.

5709 Ruth *málthair* Obed, rád ngle,
Obeth athair Iessé :
Iessé, cendimess díth,
baathair díles Dauid.

¹ MS. cenanag.

² MS. mblianda.

³ MS. abimébech.

⁴ MS. Roentaíd.

[fo. 33 b. 2.]

- 5713 Dúid togu dodelm glé
bai fechtas ichingaire :
dofarraid leo, lan dogail,
coruc caerig diacháireib.
- 5717 Cororaith foróenaib ríad
Dauid aoenur 'nadíad,
tríágradaib achoibild chain,
cotarraid inleoamain.
- 5721 Coforbart Dauid dána,
coleomain nalonnbága,
cotuc tríaláeschur cenchleith
asachráesluch incáireig.
- 5725 Rofersat cumleng ngradach
Dauid 'sindleo lonndbágach :
tressiu Dauid, tolaid crích,
lafortachtain indardríg.
INrí dosfuc sechinslóg.

XCII.

- 5729 R othinólsat slúag[ad] sír
tuatha feochra Filistín,
con-hilur mbuada, mor scél,
cotuatha *mac* n-Israhél.
- 5733 Con-immud sleg *ocus* slúag,
conniurt curad claidebruad :
batrén roindled leo insain
dian-inred isdian-argain.
- 5737 Dodilgenn androíg ndalach,
amban, amac mórgadach,
diacor diacríchaib, *mod* cert,
diafíchaib aforaithmet.
- 5741 Sinsit cenerbrón donchath
inslóg dermor diummussach,
congabsat longphort nglám ngle
forlár glinne Tríbinthe.
- 5745 Eterfocus *ocus* chián

dorigset huili comtriall,
intsluaig cendil, tolaib tlacht,
diatuaithtir rothinólsat.

Rothinólsat slúagad sír.

XCIII.

- 5749 T ucsat leo tréner n-frach
diarb'ainm Gola garbgní-
mach :
nirb'fer suaice sochraid oslóg :
bahéo duaire dermór.
- 5753 Matud móгда merda *mend*,
mor d'étuch aimthimchell,
inaairdde, adbul deil,
secht ferchubait core sein.
- 5757 Lurech imme, garb achruth,
fricomrac, *fricathugud* ;
cóeca dochétaib uínga
robae innacomthrumma.
- 5761 Báí slind¹ agae fiadcachdrúg
secht céil uínga doiurn,
cocraunn chain, *críchid*, *cumma*,
remidir déil damchuínga.
- 5765 Ahiallacrann humai glain
otha aglúine cotalmain :
dohiurn glass rochummad,
cathbarr immachertmullach.
- 5769 Claideb gér garbda 'naglaic,
méit claidib garmna comthailc,
scíath forachliu, nielithi,
balethiu indá damseche.
- 5773 Fer cachlaithi lais il-lén
dislógai b *mac* n-Israhél,
nifríth díb oenfer foleith
folilsad arái nгаisc[e]id.
- 5777 Gola granna *congail* glua[i]r,
dána frítola tromsluaig,

¹ MS. islind.

frísrengal nír'b'súaire asmacht,
batrénfer duaire tí thucsat.
 Tucsat leo trénfer n-irach.

XCIV.

- 5781 **G**iabdarilarda[i] intslúaig
 clainni *Israhél* adruáid,
 rosgab crith, gléaraib ellach,
 rianGola ngér garbgrennach.
 5785 Dosrat hituaim immondeil,
 roscacht cenhuaíl, cenergail,
 glerden roscnáí sechcachndáil,
 trénfer *cech*lae diandigbail.
 5789 Rolin toirsi, rogab ferg,
 Saul slisfota slegderg,
 fer *cach*lae laiss, ciarbobin,
 domarbad diadegdáinib.
 5793 Saul mac Ciss croda, ger,
 ri cóir clainni *Israhél*,
 rogell aingin cenmeth
*fríó*enfer dafínggebád.
 5797 Dosrat *frísním*, serig sel,
 cendín demin diatairchel,
 trúagdaí garbdai cennachtlf
 ciamtaramrai ilardai.

Giabdarilardai intslúaig¹.

XCV.

- 5801 **D**odeochaid Dauid amné,
 ossar clainne Iessé,
 isindinbaidsin othreib,
 'sin slog colón diabrathreib.
 [fo. 34 a. 1.]
 5805 Cocuala incóe, nua[i]laib nél,
 bóe *for*sluagaib *Israhél*,
 acomruc désse cenchath,
 fer *cach* lae díb nomarbad.

¹ MS. instslúaig,

- 5809 Roiarfacht Dauid cenchleith
 isinphopull diabratreib :
 'coalog dobeir *no* ciarath
 inrí dondfiur nombífad?'
 5813 Atchuadatar inbráthir,
 briathraib bithib bithblaithib,
 doDauid, cenní iarcul,
 feib léir rodgellai Saul.
 5817 Rogellai Saúl mac Ciss
 ahingin cendil n-indliss,
 lacachmaith do doberad
 dondoenfiur dafínggebád.
 5821 Dauid dualach, tolaib gal,
 bahé inset sluagach salmglan,
 badeccair taidbsen diadrech
 isinda[i]mser dodechaid.
 Dodeochaid Dauid amné.

XCVI.

- 5825 **R**egatsa,' arDauid cenlén,
 'coSaul rig n-*Israhél*,
 cotuc aingin cenclith
 is coromarb incóraid.'
 5829 Gabsat acharait *cech*cruth
 achosc isa chairigud :
 diabraithrib robogábud
 alabrad noaimrádud.
 5833 Roraidi Dauid cotren
 fiad dagdáineib *Israhél* :
 'díngebsa² infer hut dontslóg³,
 istábar dam adaglóg.'
 5837 Rogellai Saul iarsain
 doDauid cenimresain
 aingen dó, demin scél,
 agrad sechclainn n-*Israhél*.
 5841 'Ainige *frís*, foglóir glain,
 ameic Cis chóir comramaig!

² Read fíngébsa?

³ MS. dontslóg.

cendimiad imchoible cruth,
cofrian diafrugud.'

5845 'Rótbíat limm anige intslúaig
fotheisc sainigthe Samuáil,
feib thorgaib bríg imratha
fom'forgal fein fir[f]latha.

5849 'Enech Ioseph uascechdu
Moisi, Iacob isIessu,
henech fodeoid oscechdáil
uaisliu doib Dia Abaráim.

5853 'Huaim dait fricechndáil, delm nglé,
frí'laim, ameic lessé,
frísotharfa dochor cain
acht coromarba incoraid.'

5857 'Muirfetsa Gola, gním ngle,
bíhé cora arcadine,
biaid mabríg bág forassa,
doreir morig régatsa.'

'Regatsa,' arDauid cenlén.

XCVII.

5861 **L**uid cenlurig, lathar ndein,
Dauid arcinn indfirsín,
cengae, censciath, cloithi bann,
cenchlaideb cíar, cenchathbarr.

5865 Rogab cóic clocha cengraín
atraig intsotha dermair,
dodosrat fein fríbuáid []
innathéig n-uag n-áigarda.

5869 Gabaid cloich díb, bagnim nger,
sréid huaid isinn-aer,
roben Gola iclethi achind,
corocht conice ainchinn.

5873 Doluid Dauid cucai iarsín,
gaibid dó achlaideb fessín,
cotuc achenn tríagail ngúir,
combóe forbélaib Saúil.

¹ MS. Luig.

5877 Dauid cenbini adreth buáid
oruirig nimi noebuáig,
nitrúag dluige ríanadreich,
baluath luide cenluirech.

Luid ¹ cenluirig, lathar ndein.

XCVIII.

5881 **A**trachtatar nadaślúag
donchath croda claidebrúad,
doimruachtain cinn icenn,
doimthuargain cocomthenn.

5885 Fríúrad nañgrúam nglorach
nacúrad, nacrúadchorad,
colin androñg ndían ndaigrech,
bátar ciai ic[c]lomclaidbed.

5889 Rí dorat tríall forsincath
ríanDauid ndían, dásachtach,
coroemid incath cendil
forslog faelid Filistín.

5893 Bai crú garb darcorp centlí
icath glinni Treibinhi,
diatorchair díb, torom nglé,
séssiur cóica coicmile.

5897 Slúaig naFilistín fonél
ocus slúaig mac n-Israhél,
[fo. 34 a. 2.]

nírbuchian fríginol ngal
tinól dían atrachtatar.

Atrachtatar nadaślúag.

XCIX.

5901 **O**shunn romeбайд incath
ríanDuid cosinmó[r]rath :
atbered inslóg cogúr :
'ferr comor ² indá Saúl.'

5905 Ocmolad Dauid, delm n-uag,
sechSaúl, sech inmorślúag,

² .i. Dauid.

- babind acéol ngrínngel nglé
innan-ingen n-Ebraidé.
- 5909 INTan baénmíli aig
ocSaúl conaslúagaib,
deichmíli mora, mordíth,
dorochratar ocDauid.
- 5913 Tinól *Dauid* diluth glan
friherud nahairmiten,
cetheirtréin tairbbig foleith
dichairdib, dichomdfneib.
- 5917 IArsin tuc fobríg buadaig
ingin Sáuil srethsluagaib,
Míchol mór, mó cách ngaine,
dohinchaib nandagdaine.
- 5921 Or'ort Gola, cruach golach,
diambái inslúag 'coamormolad,
lammac croda [] coígail
baduairc laiss aimcasain.
- 5925 INTslúag indruirig combríg
inmuirig immonn-ardríg,
bafaelid cach dób dialuid
incath oshunn romebaid.
Oshunn romebaid incath.

C.

- 5929 **D**origensatar sid slan
Dauid ocus Ionathán,
íarriaguil Dé, fochucht chain,
fríaré hifut asaegail.
- 5933 Dorat Ianothán iarfrí
huad aheirriud do*Dauid*,
eter etach fríriád rath,
eter gae is[s]ciath ischlaideb.
- 5937 Rochinnset acotach cáid
cennach cocad imchomdál,
cidolce, cidmaith, tríabith sír,
etir Sául isDauid.

- 5941 Duthracair Michol cenmeth
abráthair, aairchinnech,
ambith icairddes cendíth
Ionathán ocus Dauid.
- 5945 Báí *Dauid* foglórai *grad*
iarcórai friIonathán,
innathig fomíad, fecht ngúr,
octríall dothecht coSaul.
- 5949 Rogab Míchol, medar fír,
cotrebar tinchos nDauid :
'nidechais fríslemna seel,
coríg n-ergna n-*Israhél*.
- 5953 'Náteig cotdiss, agass glé,
comac Ciss cencommairgé,
babaeth meni adair rún,
nátabair toeb fríSaul.'
- 5957 Doluid Saúl frisnúad sid
coluath dothegdais *Dauid*,
frítairsin *Dauid* ifus
cenaigsin, cenfurachrus.
- 5961 INDuair dodechaid, tarm trén,
ri croda clann n-*Israhél*,
ann dothaet *Dauid*, delm ngúr,
immach forsét coSaúl.
- 5965 Sernai Saul insreth slain
imthreib n*Dauid* commórgráin :
roiad marnathraig, níth nglé,
imchathraig meic Iessé.
- 5969 Mar'tchuala Míchol inmbreis
conrúala insluag 'montegdais,
rothinól dintoirt tachtai
nalínbroit, nahanartai.
- 5973 Dor'imthas, bahé ingnim cass,
ambé findchass fíramnas,
rosuidig cosuairc naslaimm
immuacuaird immoncerchaeill.
- 5977 Conderna fúath indfír de
colúath innagaethrige,

- feib ba bés bith icétlud
dogress doib foainétdud.
- 5981 Rogart asdorus immaig
smacht solus Saul sáergein,
roraid comall, monor nglé,
'infaill tall mac n-Iessé?'
- 5985 Roraid Michol, mín aguth,
friSaúl diachennsagud:
'menipeél crintaig dochath
mochen tíchtain degathar.'
- 5989 'A Michol merda, menmnach,
gelda, genbda, comdelbach,
taet 'mach fochléire cachta
doché[i]le, dochomalta.'
- 5993 'Aní condnigi, ameic Ciss,
achlí gaili ceneisslis,
[fo. 34 b. 1.]
atá sunn, cennach gláim nglé,
eter daláim th'inginé.'
- 5997 'Ciabeith dolám, lathar nglé,
dardrochmac n-an n-Iessé,
ninanais fríindremm tinn,
ahingen Achinoym!'
- 6001 'Cidnech badmó miscais lat,
arí [I]srahél con-armacht,
tissed ríandígla fom'guth,
nirígda duit mosárgud.'
- 6005 'A Míchol mer, menmnach, mas,
ahúa engach Athemas,
núbia frí'dil ndogra nnder,
rígdomna mac n-Israhél.'
- 6009 'A meic Ciss fort'glonnaib gaib,
nabris fórdochommorgeib,
na¹báid triáderbága trén,
cenn n-erbága n-Israhél.'
- 6013 'O dorala, rúathar nglé,
frim'thala mac Iessé,

- duit, abé féne fechtach,
nibacéle crídsereccach.'
- 6017 'Ameic Ciss clechtaig, gnim nglé,
nahettraig mac n-Iessé,
tairinn thogail gnáthaig nglil,
nasáraig dodegingin.
- 6021 'Násáraig Ionathán uais
coñgail gnáthaig, corochrúais,
cenolc, cena[i]nces, cendíth,
rogab cairdes friDuíd.
- 6025 'Násáraig Samuel fáith finn,
congab grad núalnar, náebdind,
nasaraig cengáisi nglór
Máisi, Ioséph, Iacób.
- 6029 'Nabris báig n-airech noláech,
noainech nafer frígaeth,
nagnáthaig ní assia doscél,
nasáraig Dia n-Israhél.'
- 6033 'Cia dobertha dam frínthóir,
aben, cé¹ n-unga ndergóir,
argais galais no gart ngle,
nianais mac n-Iesse.
- 6037 'Rodonanacht Dia donim,
cain glanalt cenimresain,
fográdgglunn, cenchúairt nglassa,
dochúaid uait donfabullsa.'
- 6041 Foruirecht Míchol nannstíh,
cendul indegaid Dauid,
corocht Dauid, reim iarruth,
icéin in-oen nandithrub.
- 6045 IArsin adocrat cencrad,
Dauid ocus Ionathán,
cor'chinset cenchíthu cess
triábithu 'nambithchardess.
- 6049 An-óentu dogress cèchcruth,
atóebtu cendíscailiud,
fófiadnaib indinnгнаib gal,

¹ a written over i.

iartimnaib dorigéntar.

Dorigénsatar síd slán.

CI.

- 6053 **B**ái *Dauid* 'sa druim *frífraig*
fecht fiadindríg 'sindrígthaig,
focháinbuid nandroíng ndál,
in-oensuidi isIonathán.
- 6057 Luam laidi fochaini cruth,
gengaili oairfítíud,
dondríg, dontslúag, centeidm tind,
icseinm athimpáin téidbind.
- 6061 *Dauid* indratha, réim saer,
bafotha flatha fírnoeb :
sephain seol salmda osbla,
baceol n-amra n-adamra.
- 6065 Basegunn séim ascechmud
archruth, archéil, archoibliud,
lasinsluag sóer, so[i]smert síd,
bind leo coisteacht *fríDauid*.
- 6069 Ciarboairfítíud lacách
linib tairchitul ndermár,
iarsét slemun, sechinslóg,
dochoid Demun iSaól.
- 6073 Sreeis Saúl uad insleig
forDauid isindrígthig,
triachlár cruaid itoeb achinn
robidge ingái gluair gerthind.
- 6077 Atraracht inslúag istaig,
batoracht núall integlaig :
indar lacach gae indríg
robáe *triamedón* *Dauid*.
- 6081 Atraracht Ionathan ard
coruc reim ruanaid rogarg,
cor'idnacht *Dauid*, toem nglé,
uad coéen nafidbaide.
- 6085 Rochathaig cogarg, combríg,

*frí*aathair, *frí*sinn-ardríg,
raíngab guba, rochlói cruth,
ardula diasarugud.

- 6089 Ferais Míchol debaid tinn
*frí*Saúl, *frí*Achinoim,
nochor'bo choimsech acath,
batoirsech, batromdebthach.
[fo. 34 b. 2.]
- 6093 Ferais inslúag athber ngúr
forsindríg ruam, *for*Saúl,
adul censamúsugud síd,
diasárugud im*Dauid*.
- 6097 *Mac* Saul slaide glonn ngal
badúscud lonn leoaman,
rosoer cenchíabair cachta
achlámáin, achomalta.
- 6101 Rí rodnanacht *forsinmaig*,
cenámácar ondleoamain,
hé rosáer cenbuid indríg
isintsuide imboe *Dauid*.
Báe *Dauid* 'sadruiam *frífraig*.

CII.

- 6105 **D**origni *Dauid*, deilm n-án,
comarle ocusIanothán,
imdul cencleith *frígail* gúir,
cenbeith itegluch Saúil.
- 6109 Roraidi Ionathán *frís* :
'Saul natabair d'eisleis,
an *frí*'gairm ifail sunn sel
naclochi dian-ainm Ephel.
- 6113 'Cofesser *friselba* síd
inmaith *frít meuma* indardríg.
indeil dúrchathach natres,
no'ndúthrachtach *frít*'amles.
- 6117 'Dotrua comarda uaim,
bid sodamna¹ *frít*'banbúaid.

¹ MS. bidsodamna.

- imdul r[e]ut, recht ngúr ngle,
nothecht arcúl dorise.
- 6121 'Fochuriub uaim saigit snéid,
féig friglaineile frít'glanchéil,
airet rosso, réim corath,
cid icéin nofaicserad.
- 6125 'Mad hiecin chingges cenchess
ber cheim cinnes dot'lanles :
menipéan frisoirchi sain
toirchi codfan d[o]rígthaig.'
- 6129 Dochúaid Ianothán istech,
cosindríg, cosinteglach,
condessid censil ndogra
innasuidiu rigdomna.
- 6133 R[o]iarfacht Saúl frísnm
d'Ianuthan scéla Dúfd :
'ciabaile ifail, delm nda,
dofer comtha comdána?
- 6137 'Ciabaili ifail immaig
drochmac Iesse aingbaid?
nithoracht fiadnachdrung tra
sunn in-oen naláasa.'
- 6141 Atchuaid Ianuthán, án aig,
dondrig rán innarígthaig :
'dochúaid, cendechel, deilm tra,
diathreib, doBethil Iudá.'
- 6145 Roráid Saul frísnuad sess :
'cia istslúag nádigni m'amles,
tan istussu rogni inse,
adnochmeic namerdrige?'
- 6149 Dochúaid Ionothán immach
combái formúr nacathrach,
feib nognathaiged cendíth,
dús inrathaigfed Dauid.
- 6153 Focheird cenlén onmúr 'maig
airchur trén forsinn-ailig,
segda, sodalbtha, slicht nglé,
icomartha cumnighé.

- 6157 'Máta nech iconcloich thall,'
arIonathan nír'b'imgann,
'orthad colúath, táet cotrícc,
islécd uad insaigit.'
- 6161 Rí-roleth brat nimi náir
imthoebu talman tonnbaín,
ocus gréin ngúir conalí,
diaréir cachduil dorigní.
Dorigní Dauid, delm n-án.

CIII.

- 6165 L uid ass Dauid, tolaib rath,
cengáe, censiath, cen-
chlaideb,
iarcálaib garb rogáel gail,
fácaib aarm 'sindrigthaig.
- 6169 Iarsin dochúaid fochucht cacht
coAchimilech sacart,
cotormalt leis, gle[i]re guir,
bargena réile remfúir.
- 6173 Cianchacht imchángnib cuirp criad,
roiarfacht Abimeliach,
doDauid r'iarfacht cucht cain,
'indatglain lucht dotheglaig?'
- 6177 Dorat Dauid teist iarffir
ifrecnarcus indardríg,
cencomrac dó frímná imne
re trílá is teoran-aidche.
- 6181 Robái cenglorai, cengeis,
claideb Golai 'sindeclais,
fríbrig mbladailc fiadcahslóg,
iarnathabairt doSaól.
- 6185 Roráid Dauid ciarbodalb,
'olcc dul icéin cendagarm,
frítala indrig, rúathar mbras,
domrala triatinninas.'
[fo. 35 a. 1.]
- 6189 DoAchimilech nír'b'folith,

- rofer fáilti friDuid,
ocus doridnacht do immach,
 claideb Golai gér golach.
 6193 IDumeus atchúaid inscél
 doSaul ríg Israhél,
 Dauid colucht rabolfach,
 rochaith bfiad Abimeliach.
 6197 Nitrúag fúair fáilti fosmach
 Dauid icsluag nasacart,
ocus ruc cenloga leis
 claideb Gola ceneisleis.
 6201 Luid Saul *cech*thucht iarmbrath
 corágaib lucht nacathrach,
 ort slúag nasacart cencilth,
 coiciur arcethrifichtib.
 6205 Rosnort iarcétrud agleo
 in-étgud, ephud lineo ¹,
 labruth mbrathlaig, bág amné,
 'sinchathraig dian-ainm Noué.
 6209 Acht itrulai oenfer dób
 corice tegdais Dauid,
 Abiathar conablait,
 macc Abimeliach sacairt.
 6213 Romiscnig Saul, gnim nglé,
 Dauid mórmac Iessé,
 cofor*congrad* lais, lethan scél,
 nabeth *for*crích n-Israhél.
 6217 IArna*focra* domac Ciss
 Dauid nitharat eisleis,
 cennachtechel dochuaid ass,
 ruc atheged coAChess.
 6221 Roimraid *cách* fiad indríg
 intrath dodeochaid Dauid,
 'innhé seo inclí glanna
 Dauid ri natalmanna?
 6225 'IN doso[m] labras inslúag
 nan-ingen n-amnas n-adruad :

- 'ort Dauid derb deichmili,
 ort Saúl serb óenmli²?'
 6229 IArsin rongab galar gér,
 frísním calad nirb'imthrén,
 corochumscaiged achfall,
 cotunscanad (*sic*) *cach*n-anrfad.
 6233 Cororaid Achis tríasním,
 niharaithis forDauid;
 'berid uain cenmíad immach
 induini ndfan ndásachtach.'
 6237 Luid Dauid, linib aslog,
 hit[s]rib minib Maob,
 con-aes lathair, con-aig thaig,
 coamáthair is coathair.
 6241 IArsin roaittreb coog
 indess im-Maffa, im-Moób,
 brig bladmar rogab Maffa
 primadbar indfirflatha.
 6245 O roathain fiad inslog
 aathir *for*rig Móob,
 foIsrahél, ilar crích,
 iarsin ass doluid Dauid.
 Luid ass Dauid, tolaib rath.

CIV.

- 6249 S aul iarselaib frísním
 dorat meail forDauid,
 diatardad Míchol fogreis
 doAlathi mac Lais.
 6253 Roráidset coleur coluth
 amuinter fein fríSaúl:
 'biaid nech imbánugud Dé
 dosárgud ³ *meic* Iessé.
 6257 'Digelaid doDia *cech*cruth
 fort fein, fort'clainn, fort'chiniud,
 Dauid frídalgud nachdil
 dosargud 'mochetmuintir.'

¹ MS. epudlineo.² MS. oenmile.³ MS. dosárgud, but there is a dot over the former *u*.

- 6261 Tuirid natuath tinach trén,
 ilar nuall *mac n-Israhél*,
 cotrethnaib iarsrethbruig súg,
 bátar debthaig *fríSaúl*.
 Saul iarselaib frisnfm.

CV.

- 6265 **B** óe *Dauid* ré mór foleith
 fofuacru, foinnarthaib,
 fodichruth, foclére *greim*,
 indithrub slebe Carmeill.
- 6269 Icailltib Séb, srethaib sleg,
 imrulaid *Dauid* tonngel,
 isleib Sfon immallé
 isindithrubaib ainge.
- 6273 Secet caini gascid glain
 diocaib friimmargail,
 do*Dauid* iarfir *frífraiss*,
 bahé alin foraloŋais.
- 6277 Bantocht coem, corcarda, cóir,
conatimthaigib dergóir,
 droŋg n-ingen, droŋg ŋgilla cert,
fríatindrem, *fríatimthirecht*.
- 6281 Friseilg, *frífiadrad* fográd,
 cenmeirg *fríciallrad* comlán,
conafein húathmair cendlén,
 fortúathaib *mac n-Israhél*.

[fo. 35 a. 2.]

- 6285 IMsliab Carmeill docachleith
 cengarbgreim *fríachomaitheib*,
 bamenic nodechrad dáil
 imchethraib n-aidbilib Nabáil.
- 6289 Nabál iCarmill rochlos
 gabál gremma icomaitheos,
 balcbethraid osbetha blá,
 aittrethaid indithrubá.
- 6293 Abigail, glan agreimm,

¹ MS. nádchélar.

- ben Nabáil slébi Carmeill,
 set suthach, slicht nádchelar ¹,
 banscal cruthach coemtrebar.
- 6297 A almaid aibb[li] cenmeirb
 imCharmill docachoenleirg,
 míli dogabraib *frígleith*,
 teoramili docháireib.
- 6301 Dochúas o*Dauid* coathech,
 inbaid lommartha cairech,
 coNabál *frígabáil* ŋglé,
 diaglanáil imfeis n-aidche.
- 6305 Araburba *fríraig* thaig
 isarchumga amenmannraid ²,
 Nabál sin slebi Carmil
 rofemid immoenbargin.
- 6309 Coic muilt, dacét mbargen mbil,
 dacét mías docharicib,
 daphaítt fína, iarset sid,
 ruc inben lee do*Dauid*.
- 6313 Cethrib cétaib gilla cain
 iarsétaib friimmargail,
conarmrath tánic 'nadáil
 Dauid domarbad Nabáil.
- 6317 Ferais inben fáilti *frís*,
 fri*Dauid* cennach n-eisleis :
 'cucut tucsam forset sain,
 nifáilmet darth'airmitein.'
- 6321 'Manithorasta modáil,'
 ar*Dauid* frimnáil Nabáil,
 'imbarach 'sinchamair chain
 nobád Nabál cenanmain.'
- 6325 Nabal nemnech, gemlech, crín,
 attib tadail dorófn :
 'sindechmaid lá, líth cenchol,
 bamarb Nabál aoenor.
- 6329 IArsin tuc *Dauid* cendáil
 Abigail mnai Nabail,

² MS. amenmennmannraid.

dosrimthos dó Dia donim,
con-innmos, con-innilib.

- 6333 INrí robennach secheách
Dauíd fríhellach n-ollgrád,
secht dé badichmaig cendíth
isdíthraib imbai Dauíd.

Báe Dauíd ré mór foleith.

CVI.

- 6337 **S**ephi¹, niptar secce slóg,
atchuadatar doŠaól,
'Dauíd dichmaig, doig notcheil,
'narndíthruib, 'narnderriteib.'
6341 Doluid Saul, nisuail sain,
lín aslúraig conaarmgail,
frígním ngúr cumtaig catha,
combái ictúr indithruba.
6345 Rosuidiged longphort leis,
bagním connort ceneisleis,
rosainig cosrethaib sét
formaigib nacairechtrét.
6349 Fofúair fiaddnib athuir
huaim itírib indithruib,
frígnim cinti achuirp cachcruth
luid inti diaimthelgud.
6353 Dauíd cotríath[aib] darb'bai
bái in-iarthur nahuamai,
tréin iartimchul daire daill,
conaféin, conafairaind.
6357 Roráidset frís, réim cendíth,
amuinter féin fríDauíd,
'feib tharngert duit, rem cenbrath,
innossa rochomolnad.
6361 'An-dorarngered ochéin
dorairbered fot'huagréir,
iscían inbúaidis fosmacht,
isindúairsi dorocht.

¹ Ziphæi, 1 Reg. xxvi. i.

- 6365 'Mór intuichthiu oDfa dil,
duitsiu, aDauíd toebgil l
osdálaib tharaic triablait
fot'lámaib dodergnamait.

- 6369 'Gaibther doclaideb ger glé
dot'reir, ameic Iessé!
naroa dál derbdroing immach
Saul slan serblonn sirthech.'

- 6373 Atraracht Dauíd iarsin
ocusrochoisc amuintir,
badechrad fodétgail dúir
doletrad étaig Saúil.

- 6377 Dodécaid fein, febdai glonn,
Dauíd delb dreim [] dodroing,
cor'letair, gním ndetlach dúr,
inn-étach bai imSaul.

- 6381 Cia dochuaid Saul immach
asinduaim isinteglach,
[fo. 35 b. 1.]
rogaba fríglamma gné
nimbai samái laSephé².
Sephi, niptar secclí slóg.

CVII.

- 6385 **D**olluid Dauíd dána dúr
aidchi sama coSaul,
coruc agái cumnech cóir,
lacúach ndruimnech ndergóir.

- 6389 Ingái robæ itóeb achind,
maroen fríchúach coemgrínn,
ruc Dauíd, bagéire gúr,
indédesin oSaul.

- 6393 Manbad omáin Dé donim
glé frícachcomul cóemdíl³,
frísretha sell nagreiss gúir
noberad leis cenn Saúil.

- 6397 Dorigni troich ndorchaid dé

² MS. lasephi.

³ MS. coemdíl.

cotorchair icath Giluáe,
nimbái suidi saigthi síd
ondaidchi doluid *Dauid*.
Doluid *Dauid* dána dúr.

CVIII.

- 6401 **C**ein bae *Dauid* dichmaig, díl
isdithruib 'coaimditin,
bacomaithech, glére glé,
Nabail slebi Carmelle.
- 6405 Corothafind Saúl ass,
latochim abag mbladbras;
luid *fríadintén*¹, narbodis,
itir nGed coriacht Achis.
- 6409 Dorat Achis, glérib crech,
inchathir dianidainm Siclech,
conatár, tolaib dliged,
do*Dauid* *fríaprmhined*.
- 6413 O roaittreib *Dauid* dian
iSiclig conamormiad,
isé aainm oshain illé,
Siclech án nan-Iudaidé.
- 6417 Fecht dochoid *Dauid* cengreís
dothecht slógaid laAcheis,
daraéissi tanic crech,
cor'ort, coroloisc Siclech.
- 6421 Nir'leicsetar leo nacein
Dauid sluag naFilestein,
artessed *Dauid* nachdis
fofuacru uadib d'Achis.
- 6425 'Arnáronfuapair cosneid
mac Iesse meic Obéid,
niraga linn *Dauid* trén
dochath *frísluag* n-*Israhé*l.'
- 6429 Nirelic Dia *Dauid* díl
dothuilled intslúagaid sin,
ór ishe sin, srethaib slóg,

¹ Sic. Read *dinn trén*?

- fecht diaromarbad Saól.
- 6433 Tan dochúaid *Dauid* iarsain
coAchis conasluagaib²,
fúair adún ndonn iarnacrod,
Siclech, lomm iarnaloscod.
- 6437 Centech, centegdáis, delm nglé,
ceninnmas, ceninnile,
cenduine mbeo fonim nél
n'innisfed dóib *nachn*-oenscéil.
- 6441 Cenmná, cenmaccu, mét ngal,
cenór, cenargat n-allmar,
censosíd *frítoirsi atraig*,
tarmairt *Dauid* ahaidid.
- 6445 Luid *Dauid* indiaid intslóg
coroacht cosruth Pessóir,
cofuair fer d'aes indfechta
iarfemiud ahimthechta.
- 6449 Dó dobreth biad cenbrath
laDuid diacomnertad,
ruc eolas uair narboscéth
dochum intsluaig rian*Dauid*.
- 6453 IArsin dochuaid *Dauid* ass
cotrīb cétaib, gnim n-amnas,
fogeib dacét cóir cachta
fós iarfemiud imthechta.
- 6457 Mebaid *forru*, basúam ffr,
forsintslúag mór rian*Dauid*,
cofárgsat centuili ndala
huili cruid aṅgabála.
- 6461 Gabais insluag raind indfáidb,
gluair iarnaṅgalais glégairb,
cenní dondini bai ifus
hisuidib firi hiforus.
- 6465 Nirelic *Dauid*, dalb tenn,
acht rainn nafadb cocoitchenn,
doib icein *congrad* cengreís,
cobráth combad beim *forais*.

² MS. -ail.

6469 O dochuaid coAchis n-án
 fofuair mathius commorgrád,
 congail glé *cech* cluid rognád
 doreir Dé céin boe *Dauid*.
 Cein bóí *Dauid* dichmaig, dil.

CIX.

6473 **S**aul sfrach slaide sluaig
 basnímach iarn-éc Samúail,
 cosaibe fogaili gné,
 cunnoibi, cenfaithsine.

[fo. 35 b. 2.]

6477 *Mac* Cis cenlithaib folén
 forcríchaib *mac* n-Israhél,
 rodlín snim sribgrínn, slicht nglé,
 ohingrim meic Iesse.

6481 Báí *mac* Ciss icocud chfan
 fri*Dauid* conamórmfad,
 cotorachtatar otír
 sluaig fer fortrén Philistín.

6485 Dor'inól fri**b**ualad mbal
 sluagad n-Israhél n-armglan,
 aracenn, cengailib gne,
 forcláraib cainib Giluae.

6489 INdadaig riasincath ngúr
 robai snim mór forSaúl,
 arnaconfitir triarath
 cia fors'maidfid inmórchad.
 6493 Dodeochaid Samúel iarsin
 coSaúl inn-aidchisin,
 con-erbairt fris, rád cenbrath:
 'notmairfider immárach;

6497 'Ocus dotrimeicc, *mod* cert,
 hit'chinaid, it'tairimthecht,
ocus ár trog, díglach, trén,
 forslóg n-frach n-Israhel;

6501 'Ocus roscarad frit'scél

ardflaithius macc n-Israhél:
 t'imthacht friafégað coffr
 doridnacht Dia do*Dauid*.'

6505 INri scaras góí frífr,
 congaib clói, glanas anfr,
 dorat adigla, deilm n-og,
 ruc breith primda forSaol.

6509 INtrath rothaitne ingrián glan
 oscechrían imdreich talman,
 feib bagnaith dóib dul dochath
 rogab cách achatheirred.

6513 Gnísit cath ciana, két nglonn,
 snisit frífrána ferdroing,
 icath Giluae conaslog
 romarbad iarsin Saól.

Saul sfrach slaide sluaig.

CX.

6517 **B**atar ocSaul *mac* Ciss
 morféssiur doclaind dslis,
 cethrimeic, monor n-ada,
 triingena imglana.

6521 Melchisau, basluagach slán,
 Iessu, Ispas, Ionadán,
 Brígente, Merob medrach,
ocus Michol mormenmnach.

6525 Achinoym amáthair mass,
 ingen amra Athemas,
ocus Saúl, srethaib gal,
 nibochlethaib robatar.

Saul sfrach slaide sluaig¹.

CXI.

6529 **S**il Saul snímaich frisrén
 forclainn n-fraig n-Israhél,
 nirosliuna hed diacur
 acht madtreb Iuda ahoenur.

6533 Dorat Abner triagail ngúir

¹ Sic. This should of course be *Bátar oc Saúl mac Ciss*.

- rígi d'Ispas mac Saúil,
fordeichtreib tarraid aireir
isfortreib Beniemein.
6537 IArndechraib dóib d'fíni dé
debthaig immonn-ardríge,
centlí tarba, forraig thaig,
niptaramra oentadaig.
6541 Fosralaig cenrige rúad
or'sáraig Saul Samúal,
immanduinib duinnig dúir
niptarsúinig sfl Saúil.
Sfl Saul snímaig frísren.

CXII.

- 6545 **B**ae [d'fgal] deithbir doráith
dirain fordeichtreib dim-
bláith,
lataidbsin fainni forúin
in-aimsir clainni Saúil.
6549 Rodoselaig *cech*sluag saer
rodosdedaig fodubraen,
garbthenn dosrimmart cuairt cacht,
dosnarmchell *cech* n-ecomnart.
6553 Rodastroeth *cech* n-olc arhuair
rosглаed *cech*locht cenlonnbuaid,
dosr'imgair arsechcói cath
indinbaid robái ind'fgal.
Bae d'fgal deithbir doráith.

CXIII.

- 6557 **R**ogab *Dauid*, tola nglé,
rígi n-ogda n-Iudaidé,
iarn'gormchath naingruad ngúr,
itorcha[i]r slúag imSaúil.
6561 Roaittreb in-Ebrón án
rochaitreb Cebrón comlán,
fortreib Iudae, cengrís nglé,

¹ Written over gluair.

- sé* mis *ocus secht* mblíadné.
6565 Fóidis *Dauid*, censfl mbróin,
techt coIspas mac Saóil,
cotuctha dó, saer sluinte,
Michol chaem achétmuinter.
[fo. 36 a. 1.]
6569 Ispas mac Saul cenlén,
rogab ríge n-Israhél,
dafuc Michol, ciarb' olc leis,
oAlathis mac Lais.
6573 Corucad do*Dauid* húad,
'arbuide n-Iuda n-ollmúad,
arnbeith iarnbes hitóebtaid
dogres innarfíróentaid.'
6577 Bai cluichi garb, glinni glór¹,
forochair linn Gabon²,
eterAbnér mac Néir nair
ocus Iob mac Sairb soeraíl.
6581 Cethror arfíchit coglé
doBeniemin is d'Iudae,
fochutrummu cenclói clu,
dorochair 'sincétchuinnscliu.
6585 'Singleo thánaise iarnarím,
doócaib Beniémín,
dorochratar, *traig frítraig*,
trífíchit artribchétaib.
6589 Romebaid incath iarsin
forAbnér conasluagaib
Asser mac Sairb, srethaib scél,
comid ann romarb Abnér.
6593 Iob badicerta *crích*,
toisech mflnechta *Dauid*,
macSairb, baglanger imgail,
romarb Abner 'nad'fgal.
6597 Banna *ocus* Recab, réim rúin,
marbsat Ispas mac Saúil :
frísretha sell iarnad'íth

² bon written over buain.

rucsat achenn coDauid.

- 6601 Céin báe Dauid forIuda trén
riaríge mac n-Israhél,
in-Ebron frígnim n-airce n-íd
bretha *secht* maic doDauid.
6605 Ammon asinser, slicht n-óg,
Eleab, Abisolon,
Athenoias, frígart nglán,
Asfothías ocus Esrom.
6609 Rí dorát recht n-Iuda n-oll,
doDauid deoda drechdonn,
srethaib slánaib slógaib sid
congrádaib rogab Dauid.
Rogab Dauid, tola nglé.

CXIV.

- 6613 **T**inólsat dáil, derb cenlén,
sruithred slóig mac n-Isra-
hé1;
iartimnu Dé, din cech síd,
dodeochatar coDauid.
6617 Doratsat rígi, réim nglé,
domac amra Iesse,
doDauid conamílíib
fortúathaib, foriltírib.
6621 Rogab Dauid rígi ran
cechacríchi cocomlán,
othá Dán, frítola Dé,
coclár broga Bersabé.
6625 Arcruth cengaile imgaes,
arsáere, arairmitin,
nibái remi innachdú
ríg n-aile bádadamrú.
6629 Lín amuirech, lín amál,
rím aruirech corográd,
lín aslúai g sláin frísár slait,
bamór indál tinolsat.
Tinólsat dáil, derb cenlén.

CXV.

- 6633 **T**richa bliadan, cenbaes bríg,
iarn-urd ri[a]gla, in-áes
Dauid,
fortir, fortalam, treb tlácht,
coragab fír flathemnácht.
6637 DoDauid centressi tra
sluinnit seissi senchassa,
fricethrachait mbliadan mbalcc
roriaglad afollomnacht.
6641 Ceth[r]icóraid, cóir andfh,
dorochratar laDauid.
Benedab, Séb, Góla cain,
isinfer cosé méraib.
6645 Cethrur nalúaided, laided nglé,
laDauid mac n-Iesse,
Ethán delbda, tolaib rún,
Assaph, Eman, Ithidún.
6649 Agitophel, sód cengreis,
is hIssau Arachiteis,
dede cosinairdib (*sic*) síd,
daprimchomairlid Daufh.
6653 Tan rogab airichas n-ard
Dauid daigermas derbgargg,
fríag n-úathmar, uascech bla,
baslán dotuatach tricha.
Tricha bliadan, cenbaes bríg.

CXVI.

- 6657 **T**úargabad lais, líth cenlén,
primchathir mac n-Israhél,
forsleib Sioin, srethaib sell,
cor'fothaig Hierusalem.
6661 Suidig forsléib, sossad slán,
Sion snéid, srethaib saergrád,
[fo. 36 a. 2.]
rosmathig frítoir uasdinn
cathir coir fagabulrind.

[IV. 3.]

- 666₅ Tricha mili, mod cenhfr,
lotar d'ócaib laDuif,
arcenn nahairce congrad
coteгдаis Aminadáb.
- 666₉ Conaclasschélaib glinnib,
conacruitib céolgrínnib,
con-organ cainiu clíaraib,
comáinib, comórmiaidaib.
- 667₃ Bai indarc forcuchaigi gell
'coatabairt diHierusalem :
tarall lám Oxa inn-aire n-óg :
bamarb Oxa fochétoir.
- 667₇ Úair dosfuargaib, ríгда ell,
coslúagaib Hierusalem,
arcc Dé thargcai oscach traig
tucad lais donprímchathraig.
- 668₁ Riasinn-aire noib, noithi mail,
línged arfailti ndermáir,
Dauid fríaluth, línib smacht,
amal druth icfurséoracht.
- 668₅ Badegrach rodéc immach
Míchol menmnach, meruallach,
forsinríg, reim cendochta,
baréil di ahimnochta.
- 668₉ Rochúrsaig inrig fomeirg
corondúsaig fomorfeirg,
cotarat Dauid, delm n-om,
amallachtain arMíchol. —
- 669₃ INcathir centomaidm tenn,
dían' comainm Hierusalem,
cain cumtach, clú cotagab,
oscachdu dofúargabad.
- Túargab[ad] lais, líth cenlén.

CXVII.

- 669₇ **D**auid cotrethnaib tor trell
forsrethbruig Hierusalem,
róriagla fodelba tlacht

- tribliadna derba tríchat.
- 670₁ Rosrethaig tolgdail triath tenn
iartorgbail Hierusalem,
oscehdándfíne droíng trén,
il-lánrige n-Israhél.
- 670₅ Mesposad fríattach n-án
mac baccach bae icIonadán,
dafuc Dauid osdroíngaib
sehcách innabithcommaid.
- 670₉ Ammon mac Dauid, delm n-án,
dorat forran forTamár ;
eter fer ismnái bacol,
isde báe amudugod.
- 671₃ Abisalon, ni frísíd,
romarb Ammón mac nDuif,
combái cendíamra fogreis
teorabliadna forloíngais.
- 671₇ Muintir Dauid, frísíd slóg,
fecht lotar coríg n-Ammón,
impu roger[r]tha atuinchi
is rober[r]tha alethu[l]chi.
- 672₁ Nisrelc Dauid, delm n-óg,
dían-imcasin donmórslóg ;
frían-athnugud, fríatogo
robátar inhEricho.
- 672₅ Tuc Dauid Annon mac Náis
ríg n-Ammón indig tiugbáis,
cotuc amind diachind chóir
irabi tallann dergóir.
- 672₉ Roart Dauid, glérib crech,
tír n-Ammoin forcechn-óenleth,
rodamnad cosáthib slóg
Ramath, cathir nan-Ammón.
- 673₃ Teora bliadna, bochta bríg,
bói gorta in-aimsir Dauid,
cotarmartad huili ambás
icinaid Ammonitas.
- 673₇ Saúl robriis cotach nígér

- Ammonita isIsrahél,
dosrat fochrúach cachta,
romarb slúag Ammonita.
- 6741 Aingel¹ Dé tharic *cech* síd,
radid coglé friDuíd :
arnaraib dígal *for*slóig,
adíbad *for*sís Saóil.
- 6745 Doratta darcenn intéslóig
morféssiur clainne Saóil,
dosr'idnacht *Dauid* datta
ilámaib Ammoníta.
- 6749 LahAmoníta coataig
archomailliud inchotaig,
doréir Dé, sochlai senchai,
rochrochdai in-oentelchai.
- 6753 Sedba, Sobab, Nathan nár,
Salemon *ocus* Ibár,
Elessia lanmas *cech*día,
Iafeig *ocus* Iabía.
- 6757 Elizammama, aurdaig rád,
Elida, Elezeliáb,
clanna *Dauid*, sretha snó sell,
bretha dó in*Hierusalem*.
[fo. 36 b. 1.]
- 6761 Rí con-ammodair bith mbán,
rí con-allodaib² o[l]lmár,
rí coláinib lúathaib líth,
ostúathaib tuárgaib *Dauid*.
Dauid cotrethnaib tor trell.

CXVIII.

- 6765 **T**inolsat deimni teclai
slúagai sergi Sirecdai,
cotolcaib nator talc, trén,
doorgain *mac* n-Israhel.
- 6769 Dodíbad tuath itraiti,
dochrínad uad *Affraice*,

¹ MS. Angle.² MS. alladaib.

cotindrud *natriath*, torm tenn,
dohindriud *Hierusalem*.

- 6773 *For*rogellsat iarffir fecht
noragtais itír n-Egept,
cobrath natargtais díatig
cor'aigtis Alaxandir.
- 6777 Focart dóib *Dauid* derb drúad,
fosropart inserb slegrúad,
combátar lanaib lerggaib
donasrábaib srebdergaib.
- 6781 Ort dib *Dauid*, delbda drech,
*deich*míli derbdai *traig*thech,
*ocht cé*t córad carpat cruaid
*cethor*cha míli marcsluaig.
- 6785 INrí doruásat *cechríg*,
rí cenguásacht, cendimbríg,
ríañ*Dauid* trén derbdai raind
dosrat hirén romadmaim.
- 6789 Slúag naSerda, sretha droñg,
*frí*fúam febda faebarglonn,
lethnaib, lúathaib, lúardaib lac,
trethnaib túathaib tinólsat.
Tinólsat deimni teclae.

CXIX.

- 6793 **R**othráeth natúatha díana,
dosrat fogláed comríada :
tríalonnbruth nambríg mbassa
rol-lin tondgur diummusa.
- 6797 Dorairchel ilar tiri
cuaird gairbthenn fochoemríge,
Dauid, ciarbo deoda doss,
dorigni mor d'immarbos.
- 6801 Dia roráined³ lais lín slog
bái focumachtu clannmór,
diatuc inmnái dorímid,
diaromarb atrénmílid.

³ Sic. Read roáirmed?

6805 Dáinib, dínib, tolaib dind,
 máinib, milib ammórmind,
 glé roscacht *triagráin*, *triacath*,
 dosrat *fotrúig* diatr[o]jethad.
 Rotráeth natúatha díana.

CXX.

6809 **O**r'ráided Íob, bátrúag scél,
 d'arim sluag *mac n-Israhél*,
 otha Dán, *frithola Dé*,
 coclár broga *Bersabe*,
 6813 Nóimis lána, lathar tréic,
 isoenlá tesbaid difichit,
fríriad robalcc *natriath* tenn
cotoracht *Hirusalem*.
 6817 Dorigni Iob dondríg ráin
 inslóg dorim 'nar[s]g[dáil,
 cóir adfét deserc Dé dil
tríchet dec dóib dimilib.
 6821 Ocht *cét* mili foroen recht
 díní nan-óentreb ndéac,
 treb Iuda arfir, adfét scél,
cóic cet mli fer *fortrén*.
 6825 IArcach n-áram díb aruair,
 coslánaib sid *frísrethbúaid*,
 róráid¹ innia, núall cenlén,
 torraim Día slúag *n-Israhél*.
 6829 'Menisbennmachad Iob án,'
 arint-àngel óg innár,
 'ferg Dé rofig *forfartur*
eterríg *ocus phopul*.'
 6833 IOb baóg imgním cert,
 dondrig, dontslóg basain[s]erc,
 othír dothír *fríbrig* mbreth,
 ondrig díarím rofáided.
 Ór'ráided Íob, bátrúag scél.

¹ There is a hook over the *a*.

CXXI.

6837 **F**ergach fris Fiádu, féidm n-úag,
 aran-árim namórsnúag,
 uair narbo leis *asnach* cruth
 ambíathad *nach* an-étiud.
 6841 Bai ferg aili laDía ndil,
 lathigerna donóebnim,
 diar'ort amílíd, mét gal,
 tuc amnáí iarnamarbad.
 6845 Roraid Spirit Dé *fríGád*
 aithesc glé, *críchid*, comlán:
 'ráid *fríDauid*, nigó gaib,
 roga dó *artríbbrethaib*.
 6849 'Secht mbliádná dó bochta búan,
ocus gorta conaimliúad,
no trímis agair riacreich,
no grís galair trib latheib².
 [fo. 36 b. 2.]
 6853 Roraid Gád *frí Dauid* tan,
 ciarbochrád ríamenmanrad:
 'toticfa dígal nochath
 triath'imrádud ndiummasach.'
 6857 Corogaid Duid iarsein
 asoerad *foranáimteib*,
 dígal basmaith lais fodein
 tabrad *forru* diaógréir.
 6861 Dauid babibdu rechta
frícachtimnu tarmthechta,
 d'fis *triála* deochair dochath,
 Fiádu *frís* feochair, fergach.
 Ferggach *frís* Fiádu, féidm n-úag.

CXXII.

6865 **R**osnort int-àngel cosnéid
 triachinaid diumsa Duíd,
sechtmoga míli, mor scél,

² MS. *tríablathaib*.

- dodíni mac n-Israhél.
 6869 Dorigni *Dauid* fogail
 athirgi fothromdéraib,
 cocétlodaib salm slechta,
 in-étgodaib cilecda.
 6873 Ri rodet dilgud derb, dein,
 do*Dauid* diamórchintaib,
 dodeccraib agnám clithi
 iarnahettlaib athirgi.
 6877 Dodeochaid Gad glanbda gle,
 comac n-amra n-Iesse,
con-erbairt *frís*, fath cenchlith,
 ‘dena tegdais donChomdid.
 6881 ‘Túargaib altóir doDia díl,
 buidnib balcthoir donChomdid,
 in-aria, cenlunni lí,
 Ornaunndi Iabussi.’
 6885 Dorinnscan *Dauid* insein
 doruirig nimi nóebgil,
 nicheil *frígnim* nglérda nglan
 tempul sain ségda Solman.
 6889 Mor míli iarset roslas,
 mor cét, mór ndíni-ndronmas,
 mor slúag rosmacht *frísnúad* sel,
 nitrúag rosnort int-áigel.
 Rosnort int-áigel cosnéid.

CXXIII.

- 6893 **D**orodiúsaig Día amac
 ‘naagid *frífrí*tuttacht,
 mór d’ulc *tríabrathaib* rogní
 diaathair combad athri.
 6897 Dor’inól slúag sleoda sneid,
 in-agaid ndeoda n*Dauid*,
 triablادblad feib rofirad
 cotarmart aathrígad.
 6901 Túargaib cosluagaib cosreith

- combuadaib, combritthemnib¹,
 nir’ífrda dó dul donchath
 iartecht corígna aathar.
 6905 Abisolón, srethaib slúag,
 rothinól cath claidebruad,
 d’innarba *Dauid* cotrén
 nabeth forcrích n-Israhél.
 6909 Glérdin rofersat incath
 trenfir *Dauid* comorrath:
 riacrúadgail nacórad crón
 rotheich slog Abisolón.
 6913 Ua[r]omebaid incath cerb
 forAbisolón slegdergg,
 amonng buidi, mín adath,
 rogiul dogéscu darach.
 6917 Iob trénfer derbtha treith
 toisech míltnechta *Dauid*,
 donchath chródonn rogab gráimm
 atacomonng dooenbeim.
 6921 O shunn romarbad amac
 dor’arbrad fothochomracht,
 cotarmairt éc, bascél tróg,
 dochumaid Abisolón.
 6925 Asbert Iob, bascél treith,
 fi[a]dintslóg mór, *fríDuid*:
 ‘ragab² bás baide fobrón
 dochaine Abisolón.’
 6929 IArum rogab aríge
Dauid con-ilur míle,
 uair dorochair leis icath
 Abisolón slógbuadach.
 6933 Dilliud forDuid dána
 con-immud *cechdrochdála*,
 Abisolón díandiumsag
 ríanarian dorodiúsaig.
 Dorodiúsaig Día [a]mac.

¹ The last two letters are obscure.² MS. Ragabas.

CXXIV.

- 6937 **D**iatánic *Dauid* andess
darIordanan, nirb'imchres,
tárnactar 'nadáil cenlén
slóig Iuda, slóig *Israhe'l*.
6941 Rofer slóg Iuda coslán
fáilti *friDauid* ndermár,
bafálti fóil, nirbothrén,
fáilti sloig *mac n-Israhe'l*.
6945 Rofer Sephi, gléssib glór,
forséssib Abisolón,
[fo. 37 a. 1.]
rotriáll cath aili fogreim
mac Bachaire osléib *Effraim*.
6949 Sephi *mac* Bachairi braiss,
doclainn *Israhe'l* admaiss,
rothinól slóg, nirb'*frísid*,
d[o]chomhéirge *friDuid*.
6953 Romebaid fair, nifuaire dín,
rian-Iób comuintir *Duid*,
corocht incathraig, cét mbla,
Abella Pedamacha.
6957 Corongiuil Iob ilar cath,
nirbochiuin cóir *conarmrad*,
condessid mardlúm dardreich
immondún *docachóenleith*.
6961 Bae banscal écnaid is'dún
iarfrecaib *imcechglanrún*,
d'acallaim Iób báí 'sinchath
doluid *formúr* nacathrach.
6965 Gorelic gairm, ba gním n-óg,
formac Sairb, nirbuerthróg,
donmúr fiadintslog immaig
condernai Iob d'acallaim.
6969 'A Iob it'foimsid *frísíd*,
achoimsid *forslóg* nDuid,

nahimbeir luinni colén
*formuimmi*¹ *mac n-Israhe'l*.

- 6973 'Senfoccul buada, buan scél,
latuatha *mac n-Israhel*,
docachcheist chialchaid rochná
iarfaig inPedamachá.'
6977 Roraid Iob, ilar dáil,
fiadintslog frisinmbanscáil:
'teilge cenn *meic* Bachairi 'mach,
nigéibthar ell nacathrach.'
6981 Roradi inben iarsein
comblathi, cenimresain:
'ferr oenfer dongslog dodul
indá inmor domudugud.'
6985 Dorigned sain arIob
mac Sairb frisretha soerslóg,
cenn *meic* Bachairi immach
rolad darmúr nacathrach.
6989 Dorumalt *Dauid* cenchess
ahorddan, ahairechass,
cofargaib *friSolam* slán
iarsin inflaithius *forlán*.
6993 Samma *mac* Geraid *condith*
iarndeabaid dó *friDuid*,
roslecht do*Dauid* cotrait
darIordanan diatánic.
Diatánic *Dauid* aness.

CXXV.

- 6997 **R**ogab Solam, srethaib slúag,
rígi *n-Israhe'l* n-adruád,
rí samlaid nifrith sunn sel,
eter talmain isnóebnem.
7001 Con-écnu óg, cocruth glan,
targcai *cechslóg* séis Solman:
balór *forrggal* oscachmaig
arorddan, arairmitein.

¹ MS. *formuimme*.

- 7005 Écna Solman, srethaib slóg,
osbith bladmar mardergór,
macsamla Solman, síth nglan,
nifrith dorigaib talman.
- 7009 Dáarrig dec, digrais gair,
héd robátar icSolmain,
cach forachuaire, demin scél,
fordáthuaith dec Israhél.
- 7013 Frithalim tigi indrig
sloig sir Solman meic Daid,
fritinol bíd ocus chiis
cachdib icind cachoenmíss.
- 7017 Fess cech n-aidchi, cenchess cain,
tairbi tigi Solamain,
cenlubai lergg, leri líi,
censelgc slebi nahuisci.
- 7021 Tricha miach cruithnecht osblái,
trifichit miach n-eornáe,
deichndaim fichet bó, nibréc,
ocus cet molt, ba morthrét.
- 7025 Arécnu, arordun oll,
frifrecru forgal fírdroig,
amru brígaib, brosnai gal,
osrígaib rogab Solam.
Rogab Solam, srethaib slúag.

CXXVI.

- 7029 I S leis rothurbad olár
incuntach crichid comlán,
oscach clothmaig, cocruth glan,
tempul sruith sochraid Solman.
- 7033 Fácbaid Daid, déde ndein,
diamarbad icSolamain:
Iob trén [] dlomad cath
ocus[S]ambe mac Gerad.
- 7037 Solam basúi saigtís máil
frifoglaim écnai imláin,
'coadrad, nidal cenbríg,

rohuc hed docach ardríg.

- 7041 Mac Daid fritarba trén,
rí mac n-amra n-Israhél,
[fo. 37 a. 2.]
cengói, cengeiss, cumtaig rath,
Solam isleis rothurbad.
ISleiss rothurbad olár.

CXXVII.

- 7045 O adrad indidail áin
dorat Día digail ndermáir,
forclainn Solman, sruth nasreith,
coroscartha frideichthreib.
- 7049 Sí Solman forróed, réim nglé,
rodastróeth rí rindnime,
cenforgal, cenmiad mathius,
cenordan, cenárdflathius.
- 7053 Mac Solman Robuam rofich
fordethreib conadligthib,
ocus hIrobuam roelos
fordeichtreib rogab flatheos.
- 7057 Solam básui saigtís druig
frifoglaim n-ecnai n-eruill,
roscar fríbúaid isfriblaid,
ohuair adartha indidail.
Oadrad indidail áin.

CXXVIII.

- 7061 R í dorat dígail, deilm n-úag,
forsinríg réil hIrobuam,
diancursaig infáith foleith,
diambái icadrad indídail.
- 7065 Domarbad indíátha áin
luid hIrobuam conagrán,
seccais alám, lathar ngrínn,
immonclaideb ngarb ngerthinn.
- 7069 Diatormailt infáith inmbíad
dartimna nDé, baanríad,

rí rofaed leo lán dogail,
iarsain cucai diaargain.

- 7073 Ruri betha, bríg nadbréc,
rorude imgrètha glangéc,
rochacht *cachrí* fogréin glain,
inrí dorat indgail.

Rí dorat dígail, deilm n-úag.

CXXIX.

- 7077 **I** Arn-écaib hIrobuam ráin
dodeichtreib, deithbir golgair,
in-*Israheíl*, foglór gal,
robái mór n-arracht n-ídal.
7081 Báí mór n-ergal ndegrach ndian,
bái mór doulc, doanriad,
eter déthreib, tolaib treb,
ocus deichtreib nan-imned.
7085 Báí dóib frítindriud mór cath
dian-indriud isdiatróethad,
*cech*sluaig 'mosech, forraig thaig,
dogeintib isd'echtrannaib.
7089 Báí, badeithbir, toirsi thrúag
fordeichtreib *conamórs*lúag,
slúag nuall nan-ídal *cech*threib
imhIrobuam iarn-écaib.

IArn-écaib hIrobuam ráin.

CXXX.

- 7093 **R**ogab rígi, réim n-achtach,
Achab úallach imhaltach,
croda, *congl*andath, *cong*ail,
*frí*andamnad, *frí*atimmarcain.
7097 Fritimarcain cáich forecht
iarfínnaltaib fath fírchert,
*frí*adrad De, tolaib gál,
*frí*mandrad n-aingbaid n-ídál,
7101 Frihinnarba n-echtrann n-úag,

línib aclechtchlann comlúad,
frígním ñglé ñglériu *cech*cruth,
*frí*réir ñDé dohorddugud.

- 7105 IN-amsir Hele cenchol,
conglere, cenimfóddol,
fordeichtreib conagrad glé,
Achab án rogab ríge.

Rogab rígi, réim n-achtach.

CXXXI.

- 7109 **R**í dor'úargaib Héle fáith,
glére crúanmaith *cech*com-
ráid,
lestar lán, cenáeb n-engaig,
inSpírta saér *secht*delbaig.
7113 Teorabliadna, buan inscéil,
bái tart *fort*úraith n-*Israheíl*,
nirelic deochair Día dil
broen fleochaid doib donoebnim.
7117 Ann dognid Héle amra
infirt n-aurdairec n-adamra,
oenmac nafedba foíeib
dothathbeogud ahécaib.
7121 Ort incócait, bagnim glan,
dosacarddaib nan-ídal,
roloisc tene diblinaib
infeoil fíadnahardrigaib.
7125 Diabreithir baserr *cech*ndáil
Héle *condene* noebnáir,
roloisc tene trom, tuaimnech
cét fer *fort*ren, *for*uaibrech.
7129 Rohoirdnestar, araseirec,
Héle, Helesius airdeirec,
frígnim cumtaig cóir *cechgráid*¹,
combahé doib báprimfáith.
[fo. 37 b. 1.]
7133 Dorurgabsat Hele fáith

¹ MS. *frígnim cech* cumtaig cóir *graid*; but a mark (,) is under *cech* and *graid*.

slúaig aingel nimi noebnáir,
fornem noebda niab nemed,
icarpud dian dergthened.

- 7137 Tuistid talman, tolaib droing,
bladmar frífuismiud ferdroing :
isamru brígaib *congaib*
Rí osrígaib doruargaib.
Rí doruargaib Héle faith.

CXXXII.

- 7141 **R**i ruc Héle oscech¹ rót
in-óenbaili coHenóc,
he dorat rath, ruithnib rían,
emnaide *for*Helessiam.
7145 Diar'luid Helessium cenlén
fectas dosruth Iordanén,
luid insruth *forcúl*, ceim cían,
laforngaire Helessiam.
7149 Diambennach, mod ngémlech ngle,
insruth nemnech nemide,
óshain cobráth, nibág brass,
comidhe insruth slán somblass.
7153 Dialuid set sáer, slan cenbrath,
Helesius lan donoebrath,
fobas martra rodasmacht
inmacrad romallachsath.
7157 Díarodail Día codían
derb labréthir Helesiam,
bagním tuicsi dontuath dein,
sruaim uisci dothalmannaib.
7161 Rí frisindalat¹ intsluaig,
rii congradgart, conglanbuáid,
ri tarcai *cechfein*, fuaím nglé,
morí reil rofuc Hele.
Rí ruc Hele oscechrót.

CXXXIII.

- 7165 **D**iambennach Helesius lor
mellach *frícobair* coemslog,
bec d'olai glannai báí is'treib
connárothallai il-lestraib.
7169 Oenmac mná, batoirm truagi,
bamarb dobidc oenúaire,
atraracht abrath, beirt pían,
óshunn tanic Helesíam.
7173 Dorigni firt n-amra n-uag
Helesius fiad inmorsluag,
claimi Nemain doreir De
luid² agledail *for*Gesse.
7177 Bafinbert Helessi lain
ocimthecht iartír Dathain,
frínuall n-áingel cenmailli
bainsluag dolándaili³.
7181 INCorp roláad, luad nglé,
forlige lór Helessé,
atraracht cencheo, gním⁴ cóir,
amal bidbeo fochetóir.
7185 O shunn cáí Helessius arcel
eternoebu fornoebnem,
bafergach *fríu* Dia donim
artharmthecht daratimnaib.
7189 Fedb rogáid cofobaid fial
acobair *for*Helessiam,
indola glé, gleoir corath,
isdodeóin Dé rosbennach.
Diambennach Helessius lór.

CXXXIV.

- 7193 **R**í doraraic doib mór slúag
fogradgreit echtrann n-
adrúad,
forro congríbgail cherta

¹ Written over *doralat*.² Written over *luaid*.³ MS. dolandaille.⁴ MS. bagnim.

- dodígail atarmthechta.
 7197 Rí rodatr¹iall, tolaib droing¹,
 fairne fian *fortren*, *fortromm*,
 lín armach, censil n-etla,
 dodamnad am-morphechta.
 7201 Rí dosrat fogailib gail,
 fodairib, fothromdiglaib,
 fo¹solaig cengrad, cengloir,
 brónaig imbrair Babilóin.
 7205 Secht míli tré¹nfer fríóir
 ructha imbrair mBabilóin,
 ocusmíli, mét cachta,
 doaes cachahintliuchta.
 7209 Deichmíli fer ferdais nual
 ised rombai 'sinmó¹slúag,
 cenmná, cenmacu folli,
 cenaes ndán, ceniunachi.
 7213 Rí tarccacht bith mbladmar mbras
 rosmacht *cechn*-adbar n-amnas,
 rí *congaib* iarsiraib seircc²,
 rí corigaib doraraic.
 Rí doraraic doib mór sluag.

CXXXV.

- 7217 Rí tarlaic inlíc ochéin
 hicenn nadeilbi dontsleib,
 isint-herdornn óg cenrig
 icscribunn coir caindligid.
 7221 Rii roscar inríg roelos
 fríarigi, fríardflatheos,
 combái *secht* [m]bliadna foleith
 amal nacethra ic[c]omgleith.
 [fo. 37. b. 2.]
 7225 Rí roheirn dál domuin troig
 corala ár inmó¹slóig,
 diatuc leo cenmerbe ammaig,
 cenn deOlferne 'sincathraig.

¹ Written over *glonn*.² Perhaps seircc.³ Written over *Roroen*.

- 7229 Rí rofaed inn-ángel n-uag,
 bagnim nda¹ngen fríhimluad,
 feib imrora¹id, rigda scél,
 dochobair mac n-Isra¹hé¹.
 7233 Dia rohort frísaerbuáid sain,
 fríóenhuair donanaimteib,
 noifichit mili, met cath,
 ocus coeca arcet corad.
 7237 Rí roreraig, rigda tríall,
 iarn-edaib doEzechiam :
cóic bliadna déc, dochtaid dul,
 doforcra¹id forasaegul.
 7241 Rí ruc ingre¹in cuire¹s cách
 diaréim ruithess corognath,
 frí *deich* n-úara foracul,
 fogne búada buan brígrun.
 7245 Andorigni morí raith
 arsil n-Adaim dobithmaith,
 osbith buillid, bág centreis,
 islia tuirim is aiséis.
 7249 Formorgrain Med ocus Pers
 Greic ocusRomain rigthess (*sic*),
 forbriga betha comblait,
 foraríga rí tharlaic.
 Rí tharlaic inlic ochein.

CXXXVI.

- 7253 Rí roeirn³ doib dál tríarath,
 cidhed aman bahingnad,
 dosil Adaim, gradaib cruth,
 cosmailius cosainigud.
 7257 Doalmaib airbrib fonéim,
 doénaib aidbilib aéir,
 dobíastaib bit cenblaid,
 dohíascaib snait isrothaib.
 7261 Dodechraib gotha nan-én
 ocus acrotha comthrén,

doberlaib *cechmil* bladmair,
dian-ergnaib, dian-iladbaib.

- 7265 Glé nihinunn seis nasmacht,
gne, nahintliucht, na admat,
naberla, naciall, nac ruth,
nahergna *no* horddogud.
7269 Rí rodasgni, gnim glanna,
ildelba nan-anmanna,
ri *congrad* cenchredim cain,
morí ran roheirn dooib.

Ri roeirn doib dál *tríarath*.

CXXXVII.

- 7273 R i thuc doib ilar luba
triathalmáin ahimthuga,
forberat uili immalle,
ciatecsamla itcosmaile.
7277 Sain ní diafognai *cechluib*
dosrósat Dia diadegthoil,
sasait, sergait, línait blait,
ícait, bethaigait, marbait.
7281 Ri rosfaillsig foriagail
fríataidbsin *cechoenblíadain*,
folígdath *frídidnad* suth,
fricínad, frihurugud.
7285 Brechtrád *cechdatha* foli
clechtmaith dosrigni int-ardri,
dath amlaid *fríetlud* nglan
nibái *foretgud* Solman.
7289 Adamra indrig naruam rath,
nimtha luad aran-ilar,
atlfu luibni fídbad fann
noruibni rinndglan retglann.
7293 Rí dosrergaib osbith balcc
fríserggad, *fríinforbart*,
nignath imbruc oscechtreib,
rí *congrad* dofuc dooib.

Rí tuc doib ilar luba.

CXXXVIII.

- 7297 R i rosáer Abel centair
dogradmiad domuin der-
mair,
daroega, *frísuilge* seirc,
tríahuimle, *triaglanedpairt*.
7301 Rí rosaer *frítormach* *tríath*
Noe nóebglan mac Lamiach,
ocus Abram *fiadcachdrung*
dearmgrad Caldeorum.
7305 Ri *rosáer* Loth, lathar ndil,
dintslog, isadahingin,
diatargbad inplág badbda,
diatardad sár Sodomda.
7309 Ri *rosáer* Isaac ochéin
dondidpairt isi[n]dardsléib,
diatuc int-aingel inmolt
diambai fonchlaidiub glénocht.
7313 Ri *rosáer* Iacob doaitt
doláim Isau meicc Isaic,
diandechaid fothuaith combuaid
dothig Labain *meic* Bathuail.
7317 Rí *rosáer* fritreba tóir
Ioséph ossar [clainne] Iacóib,
[fo. 38 a. 1.]
dianfarslaic Dia trialáthar
dolámaib aderbráthar.
7321 Ri *rosáer* Ioseph, fo fecht,
asincharchair in-Egept,
combahairri oscechclainn
orofúaslaic fíis Forainn.
7325 Ri *rosáer* Moisi, met rath,
dosruth Níl cenabádad,
díar'erail Día, derbod raind,
*for*Termod ingin Forainn.
7329 Ri *rosáer* Moise, mor scél,
ocus popul n-Israhél,

- doMuir Romuir, rigda smacht,
isdodiglaib nan-Egept¹.
- 7333 Ri *rosáer*, segda atóir,
dogin Balaim *meic* Beóir,
dialuid clann *Israhél* áin
doaittreib tíre Cannáin.
- 7337 Ri *rosáer*, saerda [in]scel,
sluag noebda *mac* n-Israhél,
diarosfuc, ruamna cenlén,
darsruth n-uarda n-Iordanen.
- 7341 Ri *rosáer* Iessu *mac* Nún
diambai ictogail *naprimdún*,
conasluag dichra, dána,
dochathaib naCannana.
- 7345 Ri ran *rodasáer* secho
Raab *diráenaib* hEricho,
diarlegsat, duiri athbach,
secht muir *innaprimchatrach*.
- 7349 Ri *rosáer* Oeth² ócda
dochlaidiub naCiclopda,
ocus Geodeon, gním ndana,
doburba nambarbarda.
- 7353 Ri *rosáer* Samson cenhír
dolámaib naFilstín,
diar'bris díarig roimsi rath
primdo[i]rsi namorcatrach.
- 7357 Ri *rosáer* Susannam slain
diatucad isinmordáil,
donguforgull roches cath,
dian-erracht cach diaclochad.
- 7361 Ri *rosáer* Hele fáith
*ocus*Enoc án imthláith,
fogriandaib caidib cengeis
indiamraib blathib Parduis.
- 7365 Ri *rosáer* Daid alchur
diambai aoenur is'dithrub,
diatuc incairig coglan

¹ Sic. Read *dođiglaib nan-Egeptach*?

- agailig indleoman.
- 7369 Ri *rosáer* Daid dána
dochathaib nacombága,
diatuc cenn Gólaí, gním ngúr,
combæ *forbélaib* Saúl.
- 7373 Ri *rosáer* Ezechiam slan
ciarb'focus adédendal,
diarohícad cosolmai
dongalur, dondinnlobrai.
- 7377 Ri *rosáer* Daniel, deilm nglan,
acuthi naleoman,
*ocus*Neman, rosóe lí,
asindindlobrai grandí.
- 7381 Ri *rosáer* Michiam, mod mblaith,
dodiumus uaibrech Achaib,
ocus Ionas fiadcachclainn,
díatanic abruí bledmaill.
- 7385 Ri *rosáer*, baleor dobuaid,
naNinuiandai *fríoenhuair*,
dia rostarmchell, mor inmairg,
tob tened dicachoenaird.
- 7389 Ri *rosáer* Toba, derb de,
diambai itroga nadaille,
isnatrímeic cosindrath
rodasaer is't[š]urnn tened.
- 7393 Ri *rosáer* Petur *cechruth*
bahecgall rianabádud,
dial-luid coCrist, cengóí ngle,
diambái *fordóí* nafairge.
- 7397 Ri *rosáer* Petar centair,
bahettal in-aurgabail,
dianforslaic angel Dé dil
acosraib, acumrigib.
- 7401 Rí *rosáer* Eoin bai tan
tríanagnim ngleóir ngléglan,
digae gona indnemi glais
ocus dindolai amnaís.

² Read Oythís = Oṽtis (Od. 9)?

- 7405 Rí slógdil rosaer cenlen
Maire mórdil Magdalen,
cenathelluch, deoda tlus,
d'atherruch in-immarbus.
- 7409 Rí saer Teclai ndíascraig ndil
onabíastaib béldergaib,
isint-anfabrocht forruth
bahadbalbocht dindíuatluch.
- 7413 Rí *rosáer* Pol, bláith aniab,
ocus noeb naslóg Siliem,
batar fochircolgaib cath
icrínchungaib nacatrach.
- 7417 Romsaera Dia trebar trén
arDemun *conadubnéil*,
[fo. 38 a. 2.]
feib rodasaer, slicht roscar,
*cech*noeb remitrubarmar.
- 7421 Rí cengáeli caine imrúin,
rí conáibe oscechnoebdúil,
fogni *cach*minn, mocachmiad,
rí narind rosáer Abial.
Rí rosáer Abial centáir.

CXXXIX.

- 7425 **R**í roróen romaib cenmeth
cech ndoraid forcechoenleth,
uair bátar mogaid, mod nglan,
dorig nimi *ocustalman*.
- 7429 Rí dorat fothraig *cechtú*aith
congail, *cong*rain, *conglan*búaid,
conidhé aconn, acenn,
acathir Hierusalem.
- 7433 Rí dorat sobarthain sláin
forciniud n-amra n-Abráim,
mor rí, mor faithi, *mór* mban,
génair oAbram armglan.
- 7437 Rí oscechrinn, ruathar ndil,

- tuaregab *cach*dind diadulib,
rosuidig *frís*id *cechs*reith
rí cendíth docachóenleith.
- 7441 Nicheil *cachsú*i segda slán,
manidcloe ergna n-implán,
fogníat geill *cech*coim n-inceil
donRíg réil roróen remib.
Rí roróen romaib cenmeth.

CXL.

- 7445 **R**í dosnúargaib ós*cech* iath
Isaac, Iacób, Iosiaph¹,
Moisi *ocus*Iessu fófríth,
Samuel deoda *ocus* *Dauid*.
- 7449 Rí rochar Heli *cech*dia,
Helesium isIsaia,
Heremiam frifeba físs,
Etzechel isDanielis.
- 7453 Hestra, Osse, Ohel án,
ocus Abdias implán,
isMichiae, bafó fia,
Ambacuc is Fuffoniae.
- 7457 Agiae, Zachariae cencheist,
athair Iohain uasail Babtaist,
Misaelis fiad*cech*drúing
ocus Machabeorum.
- 7461 Rí d'anglib glanaib géraib,
rí d'arbrib fonemnélai, b,
rí corígaib, rigda ail,
mó rigaib, rí dosfuargaib.
Rí dosnúargaib óscachíath.

CXLI.

- 7465 **R**í rosaer Sarra combúaid,
Rabeca ingin mBathuail,
nadíphiair, mor am-míad,
Lia lór *ocus*Rachíal.

¹ MS. ioseph.

- 7469 Rì dosfuargaib oscechcrích
Ester, Conra isIudith,
mathri nafatha, mod mbláith,
ocus indAnna banfáith.
- 7473 Ruiri richid, rí roscar
huili máthri nan-apstal,
nadíMaire, milib tríath,
málhair Iohain Elizafiath.
- 7477 Rì rodasaer oscechthreib
arcech n-olcc, arcech n-erbaid,
slúag nanoebuag immasech
lasluag namban n-atbergech.
- 7481 ArnDia delbda, tolaib droñg,
arFlaith fial, febda, foroll,
arClí, nicloen oscechblai,
Rì naroen rosaer Sarrai.
Rí rosaer Sarrai combúaid.

CXLI.

- 7485 **M**acc Zachair sainserce int-
slúag
glainelec cennibathail mbithbuid,
mac Elizafeth, sid nglé,
remthectaid ríg noemnimé.
- 7489 IOhain Baptaist, blaith ingein,
baremthechtaid Críst coemdil,
rosluind doMaire mormiad
diambai imbroind Elizafiad,
- 7493 Diatánic Maire, mor míad,
dofis scel Elizafiad,
diaraid ria cenchaire cath
Maire málhair inChoimded.
- 7497 Hua Iobe cenathis cinn
dorinnscan bathis mbláith bind,
gleoir indógraith óscechdál
Iohain móрмаith mac Zacháir.
Mac Zacháir sainserce int-
slúag.

CXLI.

- 7501 **R**i doraiga, ruathar nglé,
indflesc dochlainn Iesse,
indóg findlem, glan agné,
Maire ingen Ebraidé.
- 7505 INsa dosraiga ochéin
oaimsir athar Abéil,
baili buan cecbberlai bind,
Maire úag ingen Iochim.
[fo. 38 b. 1.]
- 7509 Rí thanic donim nerta
diaroet chorp ndóinachta,
mó cech mbríg ardeiseirc ndil,
dothesargain sil Adaim.
- 7513 Rì dorósat bith mbuidi,
conic traig ocus tuili,
robai nói mis, morda re,
imbrú naógda Ebraide.
- 7517 Rì thanic icolla crí,
hé donrosat donephní,
donfuaslaic dochum nimi
triachioimpert nahingini.
- 7521 Huaislium rígaib ríгда gein,
rí rogenair imBethel,
dorarngert cecbfaith ochein
gigned iflaith Ochtauein.
- 7525 Diatánic Gabriel donim, —
mor inglanmiad dondIngin,
mor inbrig De rodasta
doreir indríg dosraiga.
Ri doraiga, ruathar nglé.

CXLI.

- 7529 **R**i rogenair, ni bine,
domulluch nahIngene :
réil doraittni oscechrainn,
rian-Enair, in-ocht kallainn.

- 7533 Ri diar-rochet, cain caingen,
class aigel isarcha[i]ngel,
sid dodoenaib oscech/bruig,
indocbail Dé uasnemdaib.
- 7537 Rí roruithnig rétlaind ráin
riasnadruidib 'nachomdail,
diatucsatar leo lith lor
mirr ocus tuis isdergór.
- 7541 Rí báí imBethil, buaid becht,
ruc reim techid in-Egept,
diambai inteduar oscech/maig,
diar'hort Heruad inmaccraid.
- 7545 Rí tucad aness¹ iartain
oshunn rohort indarggain,
cor'alt iarsain, bagnim gle,
inNazáreth Galaile.
- 7549 Rí dessid, nitlaith atlí,
eterscribae isfarsaidi,
foraiarair, triámain triáth,
diambai Maire ocusIosiab.
- 7553 Rí roimchomairc, mor scel,
dosruithib mac n-Israhe'l,
rí dorat mor cesta ngle
forsuidib rechta Moise.
- 7557 Rí romol Semeon bacoir,
diambái iconglanaltóir,
diatargaib foradslaim,
ardruire nimi noebnáir.
- 7561 Rí dorat forngaire trén
forsruth n-amra n-Iordanén,
conarogluais, clú cengeis,
inhd rombas 'conbatheis.
- 7565 Rí tarrasair fiadintslog
moruiri fírmaith finnmór,
forsidessid inSpírut Noeb
laforggal Fiadat fírsaer.
- 7569 Mac Dé, Dia deoda cecbthan,

baoen, batréoda derbglan,
nihé inforuallach friagair,
rí robúadach rogenair.

Rí rogenair, ní bine.

CXLV.

- 7573 **R**í róaen, rothro[i]sc coglé,
cethrachait lá ocusaidche,
ardessmerecht docachsruth,
indiamraib dorchuib dithruib.
- 7577 Rí tharlaic cuce, gné gaid,
nagorta foracholainn,
coroclóad Demun de
triásinn-aimsigud trede.
- 7581 Rí doraiga teglach ndil
diachumtuch eter dóinib,
dosil Abráim, árim nglain,
dáfer dec doapstalaib.
- 7585 Rí rochar Petar isPol,
Andreas uais isIacob,
Iohain, Pilípp, blaith aigus,
Bartolom ocusTomus.
- 7589 Rí rochar Madian maith, mór,
isinglanfial Iacob,
Simon isTatha centass,
Matha, Marc ocus Lucas.
- 7593 Rí rochar dásessiu fer,
bahé atheglach toebgel,
ladeisciplu, noebda smacht,
ado soerda sechtmogat.
- 7597 Rí arroet bathis fosmacht
cenathis ardeismeracht,
rofígle cengaile gne
inrí dorigne inn-óene.

Rí roáen, rothroisc coglé.

¹ Written over *anair*.

CXLVI.

- 7601 **R** i robennach, mellach búaid,
 na *secht* lestru *usci* úair,
 [fo. 38 b. 2.]
 diamboe 'sinchoiblid gil glain,
 dianderna infín inGalail.
- 7605 Rí imrulaid, ríгда fecht,
 combuidin móir 'nachoemtecht,
 diar'hiice inclam, comul nglé,
 bae *fortoeb* naconairé.
- 7609 Rí ruthanic, tolaib droñg,
 incathraig Capharnaum,
 diabrethir féin, feib rothúir,
 roiccad *mac* inchetuir.
- 7613 Rí conattail il-luing lóir,
 in-ainbthine dein dermóir,
 diar'choise inñgaeth corbothláith,
 corabi inrianfeth robláith.
- 7617 Rí rofaed droñg ndotchaid, ndúb,
 'sindor*cr*aid cenimforddúl,
 diar'hícc fer fothedmaib *tra*
 dogrethaib dremnaib demna.
- 7621 Rí rosas nacoicmili,
 cenmotha slóg cechdine,
 dochoicbargenaib, mod n-án,
 ocus dondáoenbratan.
- 7625 Rí robennach, ferr *cech*gein,
 nadáiase, nacoicbargain,
 cotar'fuaraid léo foleith
 dáchliab déc diafuidlechaib.
- 7629 Ní dinsid tiar na tair,
 rí in-hislib, ri in-arddaib,
 adrell *cech*rig immosech,
 ferr *cech*rig ri robennach.
- Rí robennach, mellach búaid.

¹ MS. -mili.

CXLVII.

- 7633 **R** i cos'tuctha dagalar
 bodor *ocus*amlabar,
 immuich arbélaib intslúaign
 rodashicc isindoenhuair.
- 7637 Rí conattaig, tuiccsi dáil,
 deog d'uisque *forsin*mbannscáil,
 dian-ebairt *fríe* centlais
 bái coicer innacomgnais.
- 7641 Rí rohic, amra tola,
 mnai truaig dindrobur fola,
 diatarail alám focleith,
 finna abrothirni innétaig.
- 7645 Rí rohicc *mac* nafedba
 diantuc othoraib demna,
 amra firt fiadroñgaib dál,
 diarohiccad inbacc lám.
- 7649 Rí condranic *forsin*maig
 frideichnebur doclannaib,
 nícian rolla *fordala*
 comtar coema comlana.
- 7653 Rí robennach *secht* mbargin
 la bec d'iascc, nírbo daidbir,
 facbait *secht* cleib d'fuidlib de
 sloig nacetheoramfle¹.
- 7657 Rí rocháimchlai cruth cia cóir
 intan luid isláb Tabori,
 diatarfaid, gléalt cenhacht (?),
 adéacht *trí*nadoenacht.
- 7661 Tan bateist coicfer, gnim n-og²,
 Petar, Iohain isIacob,
 coñgaissi ceilli, clú cass,
 Moise *ocus*Hele admass.
- 7665 Rí bethad buadaig, buan blad,
 cli imgretha gluair ili gor : : :
 nicerr *frí*brig buidni bla

² Written over *coir*.

ferr *cachríg* ri cos'tuctha.

Rí cos'tuctha dágalar.

CXLVIII.

7669 **R**í roiscart isroglan
tempul sóer segda :: :

teгдаis dil deoda Dé bí,
bid teg n-amra n-aurnaighi.

7673 Rí rothodiusaig ahuaiḡ
Lazair balór dolánbuaid,
iarnaécaib, feib roclos,
in-adnacul cethri ndenos.

7677 Mori réil, coméit glaine,
imrualaid muir nGalailé,
cossaib tírmaib, deoda gáir,
fescur fiadnaapstalaib.

7681 Rí roshécc fiadchuirib clann
forsintset nadámacc dall,
dianderna donchríaid chéir
combarosc roglan roréil.

7685 Rí rofuc immrim n-amra
indomnuch naglanphalma,
diatucad dó immasech
indassan isint-ochéech.

7689 Rí frisin-erbairt inslúag
huili eter tren *ocus* trúag ;
'dena arn-íc triabithu sir,
atbennachda, ameic *David* !'

7693 ArCoimdiu glé *cumtaig* rath
turbaid *cechgne* *cehcumtach*,
cain clí cendigna, cenchacht,
mori rigda rohirscart.

Ri rohirscart isroglan.

CXLIX.

[fo. 39 a. 1.]

7697 **R**i dorigne triacheill nḡlain
humalloit diaapstalaib
india dardain, foglóir gle,

riacaisc móir nahéssege.

7701 Ri robennach tuara doib
imtrath nóna fochétóir,
dian-ebairt friuu triárait,
robui nech díb 'coaglebrath.

7705 Ri roraidi friu coglé
forgal febda firinne :
'nech uaib tic arthas donméiss
ishé ata *fordrochséis*.'

7709 IAsin dochuaid Iudas ass
con-ilur mbriathar foglas,
commairni arig, bagnim *trait*,
archuic uḡgaib dec argait.

7713 Ri roraidi friu cocert
frisinslóg báí 'nachoemthecht :
'scaillfidir intret coglé
innocht immonn-oegaire.'

7717 IAsin asbeir Petur bán
ocus aétan frilár :
'ní nomscarad *friCrist* cain
nifil innim notalmáin.'

7721 Ri roraidi athesc n-uag
friPetur fiadinmorsluag :
'nomdiultfa fothrí triächleth
riasu gaires incailech.'

7725 INri rodasalt sunn sel
*fri*tinchosc, *fri*forcetel,
roraid friu triacomrad cain :
'bid *forcomdal* inGalail.'

7729 Cuaird nime imchlar betha bind,
suaire slan *fri*sretha soérgrinn,
gnim centathair taidbrit bi,
mori rachain dorigni.

Ri dorigni triacheil nḡlain.

CL.

7733 **R**i secht nimi, rí talman,
ardruiri nan-iladbar,

[IV. 3.]

- imrulaid etronn, fo fecht,
frivé tríbliadan trichat.
- 7737 Rí dochoid fecht *forfolocht*
 bahé inri tairchert torocht,
 diaroichind Iudas inmbrat(h)
 diambui inglinn Iosofath.
- 7741 Rí risfer failti osblai
 Iudas *tríaphoice* mbrathem dai,
 rí cosrucad sluag 'nadail,
 rí rucad in-aurgabail.
- 7745 Rí rúad rofucad hicacht
 hitech coslúag nasacart,
 diarodiult Petur *cobras*
 nadrahe 'namuinteras.
- 7749 Rí rodamair *cech* ndigail
 fophlagaib fiaderrigaib,
 ri tarcbad fiadchuirib clann,
 rí *fors'tardad* guforgall.
- 7753 Rí dochoid *frícrann* crucha
 asathoil nir'athrucha :
 ri noeb diatardad indneim,
 rí goét 'nathoeb colagein.
- 7757 Rí dochoid iarsoeralt slecht
 asadoenacht 'nadéacht :
 rí rosáilset frian-úine,
 rochainset nahilldúile.
- 7761 Tarblaing dorchá darcachmag :
 mairb thalman asrachtatar ;
 bathómnaig dúili Dé dil
 diar'fodluig fíal intempuil.
- 7765 Rochichlaig *cech* duil, deilm nglan,
 rochrithnaig nem istalam,
 muir darcricha rothriall techt,
críde cloch ciar roseáilset.
- 7769 Rí roches hicríaid chain
 croich darcenn clainni Ádaim,
 iarsin ruc creich, calma adrenn,
 cotarat láim darhIffern.

- 7773 Rí rochuimrig Demun dub
 diani[d]comainm Lucifur :
 atat fochrithfeidm osain
 sloig hIfirn *conan*-amsaib.
- 7777 Rí dofuc brait hIfirn uair
 apein, *acríthfeidm* comtruag,
 rosuidig slánaib foadeis
forbruigib bánaib Parduis.
- 7781 Rí doeni, tolaib caingen,
 ri aiñgel, ri archa[i]ñgel,
 dessid iarsin, soerda clu,
 osrigaib 'narigsuidiu.
- 7785 Mori rígfíal *forlassad*,
 isflaith firian forbhassach,
 doróssat *cechmbrig*, mod ñgle,
 ferr *cechrig* rí *secht* nime.
 Rí *secht* nime, rí talman.

Conice inso corp saltrach narann † natri-
 coicait duan. *Ado hautem post frífoisi(tin) 7*
 friathirgi, ocus adeich fri haisneis naheisseirgi,
conid daduain dec arthribcóictaib duan samlaid.

CLI.

[fo. 39 a. 2.]

- 7789 I samaithrech, febda fecht,
 aCoimdiu, domtharimthecht :
 dilig dam *cachcin* romthe,
 aCrist, ardetrocáire.
- 7793 Ardothitacht cain hicrí,
 ardogein, amo noebri !
 ardobathis mbuain hifus,
 dilig dam *cech* n-immarbus.
- 7797 Ardochrochad colére,
 omarbaib arth'eseirge,
 tabair dam dilgud mothal,
 aritFiadu fíthrocár.

- 7801 Ardofresgabail soer sel¹
 cōsinn-Athair *forn*oebnem²,
 feib roradis *fřim* riatecht,
 dilaig dam motharimthecht.
- 7805 Ardothitacht, déoda ingair,
 domess *fors*log sıl Adaim,
 arnoengrad nimi cenchlith,
 dilgiter dam mochinaid.
- 7809 Arbuidin nafátha fir,
 ardrong mōlbthach namartir,
 dilig dam *cach*cin romgab,
 arfairinn nan-húasalathar.
- 7813 Archleir nan-apstal cenchol,
 arsluag nan-uag ndeiscipol,
 arcach noeb corath rigda,
 dilig dam momígnima.
- 7817 Arcech noebuaig osbith bras,
 arbantrocht napřimlaichas,
 dilig dam *cach* cin fōnim,
 arMaire n-amra n-Ingin.
- 7821 Armuintir talman, torm ndil,
 armuntir nimi noebgil,
 tabair dam dilgud basdech,
 domchintaib uair³ amaithrech.
 ISamaithrech, febda fecht.

CLII.

- 7825 **N**imtha saegid *fōr*Dia ndron
 con-ilur mod medar nglan,
*condarcuiri arc*richid ngel,
 ruiri reb richid romchar.
- 7829 Relat *trř*arintriuchta (?) ráid,
 áes indintliuchta áin ém,
 iarfinnalta *fřis*id sloig
 inganta móir morig réil.
- 7833 Retha gaissi canar lib

- cotibgaib cenbaisse blad,
 dána cenecla nachneich,
 slana iarsreith ecna corath.
- 7837 Coniarfus duib, duraib eim,
 ni dorunaib morig réil,
 gleod *cach*cesta uair daruair,
 leor buaid diafesta doleir.
- 7841 Denaid *fř*řartarba cenchrith,
 amra rith relaid iarsreith,
 nadibleisc linib run raith,
 tur daith *fōr*cachceist foleith.
- 7845 Cia 'cata, iarnglé doléir,
 dála De diareir rothúir,
 ciamét naree, reim n-uag,
 robui inri ruad riacachdúil.
- 7849 Cia dorat comairli coir
 cenbríg mbroin dondrig hiruin,
 riasiu nobeth bith ochein,
 siu dogneth rí reil cachnduil.
- 7853 Si[u]dognetis aingil uais
 artuais *cech*caingil iarséis,
 siu nobetis moini arbes
 nagres nadoine fondeis.
- 7857 Nariched natalam tir,
 namuir mil met magari muad,
 no nachdúil glanglanna cé
 nem nél *no* anmanna úag.
- 7861 Cia rochuinnig domrig rain
 cengrain cordascuibdig fein,
cech duil derb *fř*řisoerbuaid slain
 rosdelb *fř*řoenuair diaréir.
- 7865 Cia adbar adbal infess
 diacess inbith bladmar brass,
 incuman lib arcachn-ai
 ciabunad diambai inmass?
- 7869 Heisse rotheipi *cech* nduil

¹ Written over *fornem*.² Written over -chel + *coelum*.³ Written over -isam.

- iarruin rosleice¹ diaréir,
 inrí doruasat *cechcri*,
 int-uasabb rogni ingréin.
 7873 Cia rolin dosilaib bith
 dolubaib lígaib cenchleith,
 cia rodelb *fríathuil* andath,
 ciarath *forcachluib* foleith?
 7877 Cia rosdechraig innacrí,
 cia rosgni iarcechraig gleo,
 cia cruthaig glanglanna clú
 nadu *nachn*-anmanna beo?
 7881 Bunad anman lib ingle
congaib gne glanbda col-lí,
 ciacinn cenbaegul riangein,
 saegul sein *cechduini* bí?
 7885 Cia 'cata indarim úag
 fil *forsluag* sil Adaim áin,
 [fo. 39 b. 1.]
 cia 'coata, cendánim duib,
 árim nguir ganim *cechtraig*?
 7889 Ónchetna duini robúi,
 etir fer ismnái col-lí,
fordomun dérgidach Dé
 gle cosndedinach atchí.
 7893 Crícha aicgein airm itát,
 aicbeil imrat, ríгда inset,
 cose nirosoillsig mori
 doneoch icrí rianaéc.
 7897 Cid canat tonna, toirm trén,
 cennachlén lonna *frítóir*,
congaibet gala, crech ngúr,
cachleth darmúr mara móir?
 7901 Can tic tuili trethan tuairce
 lethan cuairdd fobetha barcc,
 cialeth fondomun rotháig
 intan astráig *forcachtracht*?

- 7905 Cialín nasluag, srethaib droing,
 dosceil tonn muad mara mind,
 ceti arbair trebait ann
 dondleith tall dontalmain tinn?
 7909 Fillit anglúni cognath
cechtrath cennachindúiri dréil,
 molad marcharait cohóg
 canait *cechslog* dondríg réil.
 7913 Cid roleth bith, brigach cuaird,
 cid dogni suaice sirach set,
 isindaichí *fríriad* reb,
 ocus *grían* gel cidimthet?
 7917 Ocus esca cid dodfeim
 tan doceil *nachngesca* nglan,
 cid dogni cithu gaeth cain,
 cid *nachgaim* triabithu sam?
 7921 Cialin naretlann adrann
 mod mall *fríarim* oscech dind,
 rethait rithrosc iarsetsain,
 cidcotasgaib na *secht*trind?
 7925 Cia de ismo messar *combuaid*
 infail uaib rofessad iarfír?
 aer alad, ilar neil,
 nó intalam tren trebach tír?
 7929 Cia de islethiu domun dúr
no isdoimniu amúr, monur muad,
 ciaso baili ata incrann
 lethas barr daraer n-úar?²
 7933 Cid 'mifoilngi torann tren
 cenlen lin abarann mbúan,
 argair *cechn*-ahél athrial
 sair, siar, isinaher n-úar?
 7937 Cia *críathras* usce n-an, n-uais,
 iarluais *forcach* n-iathmass n-éis,
 cia roalt crotha dogres
 dorat bes *forsrotha* séis?

¹ Written over *rosteippe*.² Written over *núag*.

- 7941 Cairn itat adbai naíngaeth
baeth balnai imrát *fricach-*
mbruach?
neoil indaeoir, noithech bes,
cid doib dogres bid *forluad*?
7945 Cialin naíngaeth carait nual?
ciabrig buan canait *frimluad*?
ciadechair fail dararath?
ciadath ata *forcachgaeth*?
7949 Congili cinnas atat
na *secht* nimi noebda cuaird?
cid dosgni fostaib cenbet?
ciamet fil 'nasostaib suairc?
7953 Cia 'coata *tomus* inchlair
richid rain *friforus* fír?
cia doroemadair ochein
diareir coemchathir indRig?
7957 Cade lín atheglaig lib
rosdedlaig Dia dil diathreib,
indfír rodelb betha bríg
indrig robái rianagein?
7961 Tuirmid *tríariagla*, rét reil,
ciamét bliadan *cobrath* mbúan,
tuirid lib *tríabescna* bríg
ciahaes esca forsindlúan.
7965 Can dodechamar ille
forbith ché chetarchair gle,
infítr *forcialbann* clú
ciadú cosatiagam dé?
7969 Acht arnDia, derb centair,
rondelb riandail domuin dúir,
'coarflaith cenguasacht, cencrich,
'coarrig donruasat *cechndúil*?
7973 Cia rogni *cech* n-uili n-uag
lethan luad *fríbuidi* mbríg,
acht monoebfí donim nél
arn-oenDia trén, ishé arndil.
7977 IS he doruasat *cechret*

- cenbet, arn-uasabb, nadbrec,
rí rosmacht *foraessu* ec
iarset rochacht gaessu *Gréc.*
7981 Cometaid cenecla agáis
ecna cenbaes oibind bes,
doneoch dorucaí morí
bec dofucaid ní *diagrés.*
7985 Tairinnid *formbréthir* móir,
atibtroig treithfír fondrig,
[fo. 39 b. 2.]
ennga huimli duib lagáis,
nabid *forbáis* nofribrig.
7989 Nabagaid ahecnu uag
nual cenecla *crabuid* gúir,
lib niderb osbetha bríg
retha indrig rodelb *cachndúil.*
7993 Truag *formbith* fodorchuib trel
forfeb fothomthaib Dé dil,
ingnassaib garbdai *cechein*
nidatglain *for*n-adbai híl.
7997 Hili huili dúili Dé,
dili druini dreim asmá,
iarnacáintuistin foleith,
coemthuicsin *cachneich* nimtha.
Nimtha.
8001 Ní *hetraigim* rúna Dé,
gle nistecraigim *frimla*,
fírthuicsi rig bethad bí,
anhed beo hicri nimtha. *Nimtha.*
8005 Ní naderna sen nasúi
nadrúi nisderbai bamá,
ciapsat guir *fricrabud* nglé
túir *fordalaib* Dé nimtha. *Nimtha.*
8009 ISme Oengus céle Dé,
coemdos gle clere fodchna,
diathuicthib deimnib De
tuicsin *forcachní* nimtha. *Nimtha.*
8013 Morí corunib, cain clú,

cachdu diaduilib ata osbith,
balce bladmar [] frimre
acht adrad frimre nimtha. *Nimtha.*

Deichdúan naheisseirge inso.

CLIII.

- 8017 **B**acoir docachcristaide;
cianochiad cachthratha,
huamun domnaig trístaide
sechmain rialathi mbratha.
8021 Baid fogur fenedach
congairib grandaib garbaib,
isindomnuch dedenach
rian-eisseirge domarbaib.
8025 Ticfa nel derg teinntide
atuáisciurd nime ninaig,
granna, gér, garb, geintide,
lethfaid dartalmáin tinaig.
8029 Ticfa fleochud fuilide
asindnúl dorchá dogor,
truag deochair diarcuiribne
linfaid inn-huili ndomon.
8033 IMtrath terta tinscanat ¹
frossa fégfola fomnaig,
nitercca, niimscarat,
coti leth lathi indomnaig.
8037 Ticfat luaichthi lasracha,
ticfat toirne centola,
ticfat cruaidi casracha ²,
ticfat froschlacha fola.
8041 O leuth lathi lanaide
cotrath nona nicletha,
fleochud fola falaide
fochetheora ardda inbetha.
8045 Tomadmann tuath talmanna,
cretha granna isglorae,
inmuir colin anmanna

¹ MS. tinscanait.

tet daramuru mora.

- 8049 Mairg cec/n-oen 'nafríthele
nachfoichlidar cofóoil,
uamun brátha bithféle
ciadogneimmis bacóoir.
Bacóir docach crístaide.

CLIV.

- 8053 **I**sindlathiu tánaissi
dia-luain luaidfiter arbair,
nidatairdi aniuissa
críthnaigfid nem imthalmáin.
8057 Tonna saile sétaigfit
frísnahairera ardda,
biasta bledmaill beccaichfit,
fochichret gaire garga.
8061 Guba granne golgaire,
cui cencheol, garg angretha,
cenaine, cenfongaire,
fochetri ardda inbetha.
8065 Bethu bronach belgaide,
censid, censláine suba,
droíng togach condegáire
iarndith fortrágaib duba.
8069 Truaga dini domblassa,
bergga conbenfat bassa,
nisuan sidi somblassa,
lergga conlínfat lassa.
8073 Ferad cach aneimele
fríDia, din asda[i]thiu,
friar Coimdid cóngelféle,
ararsoerad 'sindlathiu.
ISsindlathiu tánaise.

CLV.

- 8077 **S**intres laithiu lainderda
dia-mairt 'mustuaire amura
arCoimdiu cóir caindelbda

² MS. cosracha.

- timmairgfid cuaird adula
[fo. 40 a. 1.]
- 8081 Legf(aít) fothai fudomnai
domuin dein, dál asderbu,
crethfait clocha cruthamrai,
cosceraitar fríandelbu.
- 8085 Dluma dergga teintide,
niseol seim, nisiairc soraid¹,
gura, cerpa, geinntide,
fochichret cuaird indomuin.
- 8089 Turgeba sruth sroibtened
ahuilib talman toebaig,
cumgeba cruth croithfider
forbruinnib betha broenaig.
- 8093 Bidoenbreo bith braineachda
othathurbail cofuined,
linfaid cloencheo cairechda
cechrind reil corian ruided.
- 8097 Ri cosaidbrib slanchaíngen,
dorósat gréne goho:
con-arbrib aarcha[i]ngel,
ronsoera 'sintresslóho!
'Sintreslathiu lainnerda.

CLVI.

- 8101 'Sinchethramad lithlathiu
cetaine, cetaib omun,
ticfe athach écaine,
croithfaid inn-huili ndomun.
- 8105 Turgeba inmuir mormoingach
othalmain, tolaib tine,
cumgeba *agrith* glorglonnach,
coroa niulu nime.
- 8109 Nuall nambledmall mibecedach
nambíasta mbélderg mbirach,
sluaig nasedlaing setfadach
forsintracht tírimm tinach.

- 8113 Dofuit sís arithisi
trethan tromm, toromm n-adbal,
connachfess afithissi
cid teite fothuinn talman.
- 8117 Tic tathellach tathlúgud
congnithaib fiadnaslogaib,
atherruch *frí*aathnúgud
combi 'nachrichaib coraib.
- 8121 Gaetha galacha gera,
ginmara, cetaib ahél,
combruet nafídbada,
comberat leo 'sinn-ahér.
- 8125 Ialla ainble, engacha,
imriadat cech n-iath n-allmar,
diana, daingne, dedgarcha,
diallait *for*biad intalman.
- 8129 Ticfait airde inganta,
casrai cruaidi, cru *granna*:
sil n-Adaim a[t]immarta,
trúaga cechdu andala.
- 8133 Atbera insluag sirechtach
sil n-Adaim sernait srethu,
an-athesc truag, dínertach:
'ferr dún bas indabethu.'
- 8137 Bresma búana bruthacha,
gretha grainne congairgge,
sreba srúama sruthacha,
consceaiter frífairge.
- 8141 Fillfidir nem, nassad glan,
afudomnaib aadbair,
cinnfidir agnas adbal
comb[r]uifider *frí*talmain.
- 8145 Mac mor Maire Ingine
ronsóera laprimmaithiu,
arcachn-olcc n-óg n-indlide
'sinchethramad lithlaithiu.
'Sinchethramad lithlathiu.

¹ Written over *solam*.

CLVII.

- 8149 **C**oiced laithe lfgaide
 dia-dardain, tolaib tine,
 ticfet toirne díglaidi
 conscértar renna nime.
- 8153 Nicheil *cach*duil delgnaide
 timmarta condattrúaga,
 domun dur conedgaire
 roscar *fr*àbriga buana.
- 8157 Beti dorchai *tr*íamannai,
 betit adhuatha adbail,
 srebai solmai síabardai
 linfait ónim cotalmain.
- 8161 Toethsat ruibni rétlannai
 sis asostaib aesta;
 nisfoelsat atetbannai,
*formuch*thair grian isesca.
- 8165 Coe *granna* *ocus* golgaire,
 duba dian *ocus* toirse,
 cenaine, cen*for*ngaire,
 censíd, censuba soillse.
- 8169 Sruama serba, seimlide,
 fochasrachaib dosfemed,
 muada merda meirblige,
 isnalasrachaib tened.
- 8173 Dia deoda dorogasa
 tarcai turu condaithe,
 marcachnoeb romsoerasa
 archuru inchoiced láithe. *Coiced*.

CLVIII.

[fo. 40 a. 1.]

- 8177 **S**essed lathi lordata
 dia-haine, tolaib tuile,
 doberthar inmormar*tra*
 ann *forsil* Adaim huile.
- 8181 Nichélat indécnade,

- leir adfiadat iarsrethaib,
 atbélat ec etlaide
 cachmil beo robblais bethaid.
- 8185 Bidbronach, bidbraineachda,
 cruachda focherdaib casrach:
 nibaglorach *gr*aigechda
 luarda colerggaib lasrach.
- 8189 Oslaicfítir coemdoirsi
 richid ranmair cenbine,
 domun *con*achoemsoillsi
*fortuigh*thir arbair nime.
- 8193 Nanoeb isindnoebaingil
 isindlassair lúaithe lethain,
 atsoer im*cach*coemcha[i]ngein
 amal iasc bis hitrethain.
- 8197 IArndul acrí chaingnide
 co*Crist* caid *fordoi* dessel,
 bithoentu achainblide
 cengoi madchin rosessed.
 Sessed lathi lordata.

CLIX.

- 8201 **D**ia-sathairnn nasechtmaine
 bíaid inbith foc*rit*hur,
 firfid *graphainn* gergaile,
 amal choire *for*fichud.
- 8205 Fochicher achruadhasra
 iarfeirg diagalaib glethib,
 luadfit lergga luathlasra,
 sinfit suas osnaslébib.
- 8209 Sergfait srotha serblomma
 iarsrethaib siabrai sirfècht,
 centuili, cenderbthonna,
 cenrethaib riaglai rigrecht.
- 8213 Roinnfítir *tr*íathomthaigi
 sithbe naslébi slemun,
 cloifítir *tr*íachomchaire,
 menmaigfítir codremun.

- 8217 Coclóefet nahaicneda
cehdúla, deilm asamru,
sófeit nabiát attreba
eterbeohu ocus marbdu.
8221 Ardri richid rinnnime
Crist caid conic cachngraphainn,
ronfaema ardinnbile
coronsaera día-sathairnn.
Día-sathairnn nasechtmáine.

CLX.

- 8225 **I**l-láithiu nalánchaingen
domnaig tadbán diarndoidhgeb,
ticfait airbri archangel
dochum talman líarCoimdid.
8229 Congera int-archa[i]ngel
gairm gluair¹ óscraíd cechduine,
forsil n-Adaim n-ardaingen
con-héirset hili huile.
8233 ISsinchetna eisseirge
riacách foguth indaíngil,
apstail conaseiselbe
coCrist cenchrad diaca[i]ngin.
8237 'Sindeisseirgi thanaisi
atressat fáthe inbetha :
foismedaig nisfailgaisi
dонтress essérgi ingretha.
8241 'Sinchethramaid essergi
atreisset martir thalman,
isincoiced eisseirgi
huilidettu noeb n-arbar.
8245 ISint[s]essed eisseirgi
heirgit othalmáin ta[i]sced
aes óge, aes athirge,
nanoidin iarnainbaisted.
8249 ISsintsec[t]maid eisseirgi
atraig cachoen coanmain,

¹ Written over *cruid*.

- atenid, atrommthuilib,
amuir, atir, atalmáin.
8253 Tinolat droing tóebadbal
dochum dála triacrithfeidm,
muinte nimi noebarbar,
muinte thalman iss iffeirnn.
8257 IS fossud afledugud
linib anduis andile,
asossud, asrethugud,
fiadgnuis réil rig secht nime.
8261 Na secht nime noebnara
fillfitir fodlaib fuiled,
gebaid tene toebdana
otha thurbail cofuined.
8265 Forhinnaib nalasrasin
seiss intsluáig innasrethaib,
osdindaib nacasrasin
combuaid fobrátha brethaib.
8269 Atre inrí robuadach
conidfoidreich doib huile,
conachroich deirg dodúalaig
friaiss fiadgnúis cechduine.
[fo. 40 b. 1.]
8273 Seiss isuidiu amíadamlá
Mac De Athar centimme,
innachuiriu gríanamra,
adáapstal dec imme.
8277 Mac nahOge ebraide
dorósait slógu hisa[i]thiu,
din artróge delgnaide
diarndúitin isindlaithiu.
Il-láithiu nalánchaingen.

CLXI.

- 8281 **I**Ndomnuch nacomdála
iarn-eisseirge co[n]dremna²,
nibaceim soer sograda,

² MS. dremuna, with dot over u.

- tecait druíng duba demna.
 8285 Tuir nan-arbar n-iffernna
 cendil acarcráib comul,
 fogarbath acríthféidma
 linfait inhuili ndomun.
 8289 Dofóethsat nahídala,
 dee duib naingeinte cuilech :
 nisfoelsat angnímrada
 dobith fiadgnúis indRuirech.
 8293 Ruibni ruada richnessa,
 tene derg troethas duisse,
 duilgi trúaga trichessa,
 con-ilur fergg fríangnússe.
 8297 Congluaisfi fonn fudomna
 domuin dein, dál condubai,
 artúaisí condodomnai,
 cenbuaíd, cenbrig, cenbrugai.
 8301 Coe granna ocus glammaírecht
 condith cenchoimsi ngrétha,
 cencennsa, censaíleacht,
 censíd frísoillsi sretha.
 8305 Sreba siabra saraigter
 snimaig forhinn nalasra,
 cretha ciara granaigter
 gnimaig forcinn nacasra.
 8309 Guidem frísinmorchoimdid
 incech huair arcomráda,
 arsoerad diarthrógdoidhgib
 indomnuch nacomdála.
 Indomnuch nacomdála.

CLXII.

- 8313 **I**l-lathiu indluain lainerda
 bratha fríndalat píana,
 ferfait arbair aingelda
 catha frídemna díana.
 8317 Troethfaidir droíng dergnaide
 tríadremnu tolaib guba :

- rian-angliu centerbaide
 mebais fírdemnu duba.
 8321 Conatóisíuch dolbaide
 Lucifer léom asdúru,
 in-Iffern ogolgaire
 fóchichritar forcúlu.
 8325 Iarsin bertair fírbretha
 fiadgnúis De fírcleinn Ádaim,
 scertair iarnaíngníngréth(a),
 dechraigfíter 'nandálaib.
 8329 Dlomthar lat droíng demnachda
 ipíanaib úaraib Ifírn,
 peccthaig censil índerbarta,
 fóchiaíraib cruadaib críthféidm.
 8333 Cechfírian foglangeltad
 fíordeiss Dé bí, buan bithféidm ;
 fodimiad cechánrechtach,
 fírlaim cli dochum n-Iffíernn.
 8337 INdformdig, ingúbrethaig,
 inchosnamaig, inchuilig,
 indruíd, índeretcedaig,
 íngéint, íngalaig guinig.
 8341 INmeirlig, indadaltraig,
 íngoaig gloraib guba,
 in[t]santaig, indiumússaig,
 índeithchích linib luga.
 8345 INdferggaig, índetradaig,
 índuinoirgnid condremnai,
 aes ecnaig, aes athchossain,
 aes índindlaig nosdedlai.
 8349 IT he sin inprímpeccthaig
 artrebat híffernn húarach,
 tiagaít cenni d'fírettlaib
 laDemun índremun trúagach.
 8353 Dochum pene suthaine
 ícarcair guires grithu,
 íatsom nípdát duthaine
 ícaíulaíng tríabíthu.

8357 Bethu brónach bithtoirsech
 fhu, dochtaí iarsetaib,
 cuairt glórach, niclithchoimmsech,
 uacht, gorta, *críth fórdetaib*.
 8361 Dia dil, tuistid dítnídi
 nandúla ndelbda ndegrach,
 ronsoera arglipthi
 [na]ndemna in-Iffurnn engach.
 8365 INdnoib isindfírianaig
 doreir indAthar nemda,
*cōngerdar cendfímiada*¹
 dochum flatha sechtedma.
 [fo. 40 b. 2.]
 8369 Nassad side siráidde,
 amru cechnduis cenchithu,
 imcaissiu naTrinóite
 ognúis dognuis *tríabithu*.
 8373 Bith isámaib sonmige
 iarmbas cendomgnas ndaṅgen,

'nandalaib cendonmige
 dogres hicomgnais aṅgel.
 8377 Cenchrini, cengalara,
 censnám, censaethar snfid,
 cenoccurus cotulta,
 cenaurchra broitt nabfid.
 8381 Bith isoere sirsoillsi,
 classa caine, ceoil gelbda,
 innoebi censirthoirsi,
 cenhass, cenáes, cenerchra.
 8385 Adroillemm, adaittrebam
 oentaid aṅgel *cēchtratha*,
 liarCoimdid cocaitchennam
 iarimbuaid abrethaib brátha.
 8389 Adfiadat indécaide,
 doréir naríagla asmóo,
 imriadat cobéttlaide
 mili bliadna 'sindlóo.
 Il-lathiu indluain lainerda.

FINIT, amen finit . ago *Deo gratias*. Feil Maire hifogomur indiu.

¹ MS. dfamiada, with dot over first a.

INDEX VERBORUM.

. As a rule nouns and adjectives are given only in the nom. sing., and verbs only in the pres. indic. act. sg. 1. The bare numbers refer to the lines of the poem.

A.

achtach, 2881, 7093; from acht .i. corp, ? O'Cl.

adair, leg. agair?, 5955.

ad-aittrebaim, *I inhabit, possess*, 8385.

adbál-bocht, *vastly poor*, 7412.

ad-chocraim, *I combine, couple?*, 6045.

ad-fiadaim, *I declare*, s- fut. sg. 1; adfísa, 1785, pret. pass. sg. 3; adfét, 6823.

adlaic, *desire* (= adhail, O'Cl.), acc. 3487; pl. acc. -e, 4608.

adma, *wise, cunning*, 451, 4191. (adhma .i. eolach, O'Cl.)

ad-mass, admas, *excellent?*, 30, 5024, 7664; sg. gen. m. 5050, 6950.

admat, *material*, 7266.

ad-rúad, *very red, very strong?*, 954, 2298, 4082, 4650, 5196, 5782, 6226, 6998, 7194.

ad-húar, *very cold*, 3966.

ad-úath, *terror*, 8158.

ae, 1303, *knowledge?* (ai no aoi, O'Cl.).

1. áeb, sg. acc. 7111 = aibh no aoibh .i. cosmhailéas, *resemblance*, O'Cl.

2. áeb, *beauty* = óiph Z. 31, 63; sg. dat. áib 4280; see an-aeb, lán-aeb, slán-aeb.

aél, ahél, 7935, 8122; hafál, 110, *a breeze* = W. awel, Gr. ἄλλα.

ág, *battle*, 4688, 4814, 5589; cen ág, 2014, 5075; co n-ág, 5146.

agmen, *ten thousand millions*, 774, 780; borrowed from the Latin.

áibnech, 5174, for oibnech, *sudden, quick*.

aicseid, *visible*, 330.

aidble bairn, *vastness of deed*, 4907; one of the meaningless chevilles (*geiriau llanw*) common in Celtic poetry.

aiducht, *bequest*, 2028.

aig, 6141, *keen?*, seems O'R.'s 'aigh, generous, valiant,' cet tengad aig, Cogad G. 50.

aig thaig, occurs with the preps. *con, fri* 3241, 6305, 6543, and *for* 2631, 3477, 6539, 7087.

áigarda, *pastoralis*, 5868; from áegaire, *shepherd* (áe, ói = ovis).

áigsin, acc. *fear*, 5960.

áigthech, *fearful*, 875.

ail, 4773; mó cech n-ail, 4451; amru cech n-ail, 4513. Perhaps O'Clery's ail .i. arm, *weapon*.

ailt, *house* (.i. teag, O'Cl.), 5158.

aimsigud, *temptation*, 7580.

ainbthech (an-fethech), *stormy*, 4681.

aincess, 1126, 6023.

ain-étgud, *undressing?*, 5980.

ainge?, 6272.

aingelda, *angelic*, 8315.

ainne, *anus*, 5432.

air-birech, *reproachful?*, 942.

airbre, *a host*, pl. dat. airbrib, 716 (airbhre .i. sluagh, O'Cl.).

air-brígm, 271.

air-chron, *rebuking*, 826.

air-derg, *very red*, 898.

air-díbdad, *extinction*, 4372.

airdire dul, *conspicuous (the) going*, a cheville,

4735. So airdire scél, 5121; airdire rád, 5553.
 airer, *a territory*; sg. dat. airiur, 2677; acc. pl. -a, 8058.
 airerda, *pleasant*, 112 (airear .i. aoibhinn, O'Cl.)
 airt, *space*, 2531.
 airniul, 843.
 air-phortach, air-fortach, ir-fortach, *πρό-πυλον, portico, vestibule* (?), 393, 406, 412; sg. gen. -aig, -aich, 392, 404; acc. -ach, 396; pl. n. -aig, -oich, 385, 389; gen. -ach, 398, 414.
 airrí, *viceroy, governor*, 3464, 3565; gen. airrí, 3507; dat. 3542, 3550, 3564, 3610, 3728, 4034; acc. 3456, 3524; voc. airrí, 3573, 3582, 3598.
 airríge, *governorship*, 3372.
 aislingthech, *dreamer*, 3112.
 ait, 5455; do aitt, 7313 (the ordinary meaning, *place*, will not do here).
 áith cen lén, *keen without hurt*, a cheville, 5249.
 aithbi derit, 1495.
 aithmeis, 1022; acc. of aithmes, aithmheas .i. traghadh, *ebbing*, O'Dav. 55, O'Cl.
 al, gen. pl. 42.
 álaib, adj. *delightful*, 4927. Cf. Féil. Sep. 3.
 alchur (leg. allchur?), 7365.
 all, *great*, O'Cl. Compounds: all-glan, 1656; all-mar, 58, 2566, 6442, 8126.
 allod, dat. pl. -aib, 6762; perhaps alladh .i. oirdhearcas, O'Cl.
 alt, 4231, seems O'Davoren's alt .i. tech. Compounds cloth-alt, 463: Conn-alt .i. teach Guinn, O'Cl.
 am, *when?*, am-rubart, 1869; am-rorfus, 1871.
 aman, 7254.
 ámarc, 6102 (amharc .i. locht, *fault*, O'Cl.).
 ambreit, 5372, *barren, sterile*.
 amlóis, 1039, 3470.
 ammail (nammail?), 5558.

ammodair (?), 6761.
 am-nert, *weakness*, 1750.
 amrai rád, *a wonderful speech*, 4233, a cheville. So amra tola, 7641.
 an-aeb, *ugliness*, 18; hence the adj. an-aebda, Ir. Texte, p. 271.
 anaimthis (?), 2278.
 an-bil, *awicked*, 4718.
 an-bhuais, voc. sg. 1742.
 an-dind, 3334.
 an-heóil, 3188; cf. a tir aneóil, *out of a hostile* (?) land, Cogad G. 54.
 an-hettail, 950, *impure, impenitent* (?); cf. anetal, O'Don. Supp.
 anfabrocht, 7411 = anfobracht, Corm.; anbhobhracht, O'Cl.
 an-foros (an-for-íos?), dat. 1634.
 an-fost, 5702.
 an-íosta, 1734.
 ańgbaid, *awicked*, 1512, 5484, 6138.
 an-gluais, 118.
 an-recht, *unright, evil*, 1660.
 an-rechtach, *unrighteous*, 8335.
 an-ríad, 878, 4462, 6232, 7070, 7082.
 an-rían, 5394.
 an-šeól, 4882.
 an-uimle, 1752; the abstract noun from an-humal, *unhumble*, 3206.
 apad, *a warning*, 3284.
 Aquair = *Aquarius*, 217, 233.
 ar, 1482, for dar, *we are?*.
 ár, rígi áir, 5421.
 arann, for erunn, *pro nobis*, 4174.
 ar-chíu, *I look at*, √cas; ar-dos-cé, 4165; cf. ar-dot-chiat, LU. 120^a; nim-aircehasa, LU. 74^b; Rev. Celt. i. 46, ii. 490.
 arco-fuin, 2081: see Cormac Tr. p. 2.
 ard, *high*, in compounds: -aitt, 178; -bile, 4267; -daingen, 8231; -flathius, 6502, 7052; -flatheos, 7222; -grain, 4255; -ruiri, 829, 1077; -slíab, 7310.
 arg, 4757.
 argra, 5459.

Ala . . .
 imda tatha
 (y-h) -e
 breac

Ariet, *Aries*, 217, 237.
 arim nglain, 7583.
 arlassair, *allocutus est*, 3791, 4791; cf. ni arlasair Loegaire, LU. 114^a.
 arm, *weapon*. Compounds: -dos, 1030; -gal, 6342; -glan, 6486, 7436; -grad (leg. -rad?), 7304; -rad, 6958; -rath, 6315. Hence armacht, 6002.
 arrodís (?), 4470.
 ar-trebaim, *I inhabit*, 8350.
 ar-túaisim, 2539, 8299: cf. Féilre Ep. 374.
 asaimdil (?), 1147.
 as-osláicim, *I open wide*, 4801.
 assa, *whose is*, 4485.
 atmain, *I confess*; atamar, deponent pret. sg. 2, 1406.
 atar-fáil, *we are*, 3761. Cf. ar, supra, and co-ro-r, dar, infra.
 *atbadim (*atbidim?), redupl. perf. sg. 3; atroeaid, 3997.
 atcha, 4753.
 atech, *I beseech*, pres. conj. pl. 3, ettgat, 710, perf. sg. 1; atethach, 817.
 athach, 8103, *a blast?*; athach gaoithe .i. sidean gaoithe, O'Cl.
 athbach, 473, 4683, 7347; sg. gen., athbaig, 5055; athfaig, 421, may mean *attack* (athbhach .i. ionnsaighidh, O'Cl.).
 ath-chom-arc, 408; pl. n. -airc, 461, seems to mean *bulwark*. Cf. the words cited in Curtius, G. E. No. 7, and arc .i. dind, H. 2. 17. p. 131^b.
 ath-chossan, *contention*, 8347.
 athelluch, 7407; perh.=aitheallach .i. ath-suidhiughadh, O'Cl.
 athergech, *repentant*, 7480.
 ath-rí, *an ex-king, a deposed king*, 6896.
 ath-rigad, *to dethrone*, 6900.
 athrucha, 7754, *he changed*; athrughadh, O'Cl.; s. v. cumsgughadh.
 ath-sárgud, *to re-outrage*, 1546.
 atib, *ye are*, 7986.
 áttaig úaig (?), 5195.

aurdaig, 1087, 5237, 6757; irdaig, 4191.
 aurgnaide, 4263.
 aurraind, 4917 = urrainn, O'Don. Supp.

B.

bacán, *a binge, peg*, 4295. O'Dav. s. v. brefe.
 bacc-lám, *a lame-banded person*, 7648; di bac-laim, Laws i. 124. Hence O'R.'s bac-lámhach.
 badb, comp. badb-rann, *battlefield?*, 5400.
 badbda, *warlike*, 1904, 4763, 7307.
 báeg, 5311.
 báeth, *foolish, lustful*. Comp. -bét, 3450; -bríathar, 3186; -bríathrach, 4786.
 báethigim, *I befool*, 1320, 1724.
 báethrach, 1445.
 bág, *fight*, in chevilles: b. cen ail, 2505; b. b. cen treis, 7247; b. amne, 6207.
 bai, *good, profit* (W. budd), 6353.
 baighthi treith, 2499.
 bainn, 2559, 3291.
 bal, 6485; b. immarbois, 1438; monuar b., 1425.
 balc, *strong*, 2991. Compounds: -bethraid, 6291; -thor, 6882.
 ballda, 1903, 4978.
 balnae, *odorous*, 3813, 7942.
 banamail, *womanish*, 1226.
 ban-búaid, 6118.
 ban-fáith, *prophetess*, 7472.
 bán-gleo (lit. a white fight), *a bloodless battle*, 3038.
 banna, *active?*, 1195, 1226.
 bánugud, 6255.
 bar, infixed pers. pron. of pl. 2; na-bar-silaid, 2611; ni-bar-torbae, 2625.
 barann, 7934; .i. béim, *a blow*, O'Cl.
 barc, fo betha b., 2819, 7902; os betha b., 3865.
 bargena remfúir, *panes propositionis, sheav-bread*, 6172.
 barr-glas, *greentopped*, 975, 1033.

básaim, *I kill*, ron-bás bath, 4059.

bassa, pl. gen. 6795.

bate, ro-das-bate, 5279.

bathail, 7486.

bé, 5974, 6015; .i. bean, *woman*, O'Cl.

béccaigim, 8059.

béccedach, 8109.

becht, *opinion, feeling, idea*, 2305, 3157, 3169, 4975, 7541.

béim forais, 6468 = céim forais, q.v. (béim, .i. céim βῆμα, *step*, O'Cl.); beim foris, Wb. 28^a; béim forois, Sg. 138^a. 7.

beirt, 2381, 7171; perhaps also glan ab-beirt, 5371.

bél, *lip, mouth* (= χεῖλος); comp. -derg, 892, 7410, 8110; -trúag, 3890.

bélgaide, 8065.

beothach, *alive*, 28.

1. berg, adj. 897.

2. berg, pl. bergga, 8070.

bert, *a birth*, 1897.

bét, 3538 = béd .i. gniomh, *deed*, O'Cl.

bethaigim, *I quicken, feed*, 7280.

bethra, sg. gen., 2991.

bethrach, 977, *watery?* from beathra .i. uisge, O'Cl.

bethraid, 6291.

bíast = bēstia, in 3934 seems to mean *louse*.

bí = Lat. *pix*, sg. dat. *bii*, 2446.

bíim, *I wound*; nom-bífad, 5812; bhías .i. gonfas, O'Cl.; cp. bíth .i. *guin*, O'Cl. The pret. of *benim* is formed from the root of this verb.

bil, 1783, 2295, 6309; .i. maith, *good*, O'Cl. See an-bil.

bin, 3279, 5791.

bine, *crime*, 509, 630, 2936, 3786, 5877, 7529, 8190.

bith-, a prefix; -blaith, 984, 5814; -bochtae, 952; -chardess, 6048; -chommaid, 6708; -fognam, 5282; -diless, 2792; -doera, 3344; -féidm, 8334; -féle, 8051; -gres, 4912; -imputh, 200; -less, 3510;

-maith, 7246; -óentu, 8199; -phíanad 908; -raith, 3322; -rathe, 478; -rith, 168; -samrad, 976; -toirsech, 8357; -toirthech, 984; -úr, 478, 984.

bithe .i. *bannda, feminine*, O'Cl.; pl. dat. bithib, 5814.

bitomain = bitumen, 2446.

blá, 3065, 3339, 3423; ós cach blái, *over every field*, 3435; ós bla, 6063.

blad, *fame*; acc. blaid, 7059. Compounds: -ailc, 6183; -bail, 415; -blat, 2326, 6899; -bras, 800, 1679, 6406; -mall, 3307.

bládmair, *famous*, 29, 315, 1466, 1903, 2669, 6243, 7006, 7138, 7213, 7263, 7866, 8015.

blaith, in chevilles; b. a denn, 11; b. iar mblai, 95; b. a seis, 541; b. a ngus, 7587; b. a niab, 7413; b. in gein, 7489. Compounds: -bind, 484; -flesc, 3840.

blat, f. 4453, 5685; dat. 2271, 3243, 3655, 3755, 4143, 4901, 4957, 5251, 5685, 6211, 7251; acc. 747, 2455, 2655, 4815, 5287, 6367, 7279; gen. pl. 555, 5311.

bledmall, *a sea-monster*; sg. gen. 7384; pl. n. 8059; gen. 8109.

bloesc, *shell*, 165.

blóraid, 881.

bochta bríg, *a cheville*, 6733.

boirchech, 1033.

bolgach, bolcgach, *boils* ('ulcera et vesicae turgentes'), 3935.

borgach, 3787.

borr, *proud*, 4453; .i. . . móirmheanmach, O'Cl.

braen-búaid, braen-chath, 442.

braineachda, 8093, 8185; cp. braonach .i. brónach, *sad*, O'Cl.?

brathaigim (from mrathaigim), *I betray*, 1317.

brathemdae, *traitorous*, 7742.

brathlaing, 2690.

brathlaig (gen. sg.?), 6207.

brathreib, dat. pl., 3139.

brécairecht, *lying*, 3484.
 brecc-barc, 2642.
 brecht, *variety*, pl. dat., 56.
 brechtrad, *variety*, 7285.
 brechnata, *locusts*?, 3934.
 bres, f. *noise*, acc., 5969 (breas, O'Cl.).
 bresim, *outcry* (breisim i. gáir, O'Cl.), pl. n.,
 bresma, 8137.
 brethach, *judicial*, sg. gen. m., 2532.
 breud, *burning*, 879. Cf. breo, *flame*.
 bríghda, 5635.
 brígh-rún, 7244.
 broccach, *smelling like a badger*, 3458.
 broe, 5469: see bruim.
 broenach, *rainy*, 977, 3221, 8092.
 broenrad, 615.
 brogach, having *bruige* or lands, 977.
 broigthech, *profitable*?, 983.
 bronn-gáeth, *wise-bearded*, 4566.
 broснаib gal, 7027.
 brothirne, *fimbria*, 7644 (brothairne, O'Cl.).
 brothlach, 897, may be the same word as
 brothlach, *cooking-pit*.
 bruc, sg. dat., 7295.
 bruden, 931.
 bruig, cen bassi b. 2309.
 bruim (brúim?), *I break*; co m-bruet,
 8123; bruifider, 8144. Perhaps co rod-
 broe, 5469, belongs to this verb.
 brugai, acc., 8300.
 bruinim, bruinnim? nobruindis, 4347.
 bruisitis, 3968, for brissitis *frangebantur*?.
 bruth, *fervor*, 879.
 búaid, in chevilles: b. nglé, 39; b. néin
 (ndéin?), 1075; b. níl, 2295; b. ferb,
 4341; b. becht, 7541.
 buan, in chevilles: b. in scél, 7113; b.
 blad, 7665.
 buide, 6055, 7513.
 buidnib blá, 3423.
 buili, 150.
 build, adj. 1893, 1903, 7247 (= builigh,
 'handsome,' *Circ. of Ireland*, 146).

bui riud, *roaring*, 877.

C.

cachta, 5427, 5991.
 cadla, *beautiful*, 626, 3351. Féil. Dec. 9.
 cáil, *ivory*, 7185; cogn. with Corn. ke go,
 and Gr. κίω.
 caiblide, 8199, for coiblide.
 caidib, dat. pl., 7363.
 cáidius, cádius, *holiness*, 973.
 caillte, 4215, for coillte, *violation*?, Laws,
 i. 58.
 cáin, *fair*, in chevilles: c. a míad, 2489;
 c. in smacht, 2775; c. al-lí, 4895; c.
 caingen, 7533; c. clú, 8013; c. dind,
 231. Compounds: -airliud, 1464; -be,
 3700; -blá, 5691; -buide, 6055; -chlú,
 5490; -chuaird, 1198; -delbdae, 457,
 2977, 4354, 8079; -dliged, 7220; -ol,
 973; -tír, 963; -tomus, 4234; -tuistiu,
 7999.
 caindelbra = *candelabrum*, 4342, 4367.
 caingel (for caingen?), 7854.
 caingen nglé, 5463.
 caingnide, 8197.
 cáinig, pl. n., 3753.
 cairechda, 8095.
 cáirech-thrét, *a flock of sheep*, gen. pl., 6348.
 cais, *hatred*, acc. sg., 1015, 1019.
 caitrebaim (?), rochaitreb, 6570.
 calaib, dat. pl., 6167.
 camair = Lat. camera, sg. dat., 6323.
 canthus, 587, 711.
 cass, adj., 4357, 5973, 7663.
 caric = Lat. cārica, *dried figs*, 6310.
 caterua, 10,000 × 1000, 768; from the Lat.
 cath, *battle*. Compounds: -cláil, 4227;
 -eirred, 6512; -slat, 3258.
 cathach, *warlike*, 5080.
 cechraig, sg. dat., 7878.
 céim forais, *path of knowledge*, 4391.
 céir (Lat. cēra), *wax*, 4370; *a plaster*, 7683.
 cel, *death*, 3685, 7185.

cél, *omen*, 3090; ON. heill, 5987, 7859; .i. faisdine, *prophecy*, O'Cl.
 cenmthath, 399; for cenmothát, *besides there are*, 3417, 3421.
 cennaigeacht, *merchandise*, 3506.
 ceo, 7183.
 ceól-grinn, 6670.
 cerb, *keen*, 891, 6913 = cerp, 4767, 8087.
 cerdacht, *a tinker's trade*, 4190.
 cerdaib, pl. dat., 8186.
 cernalach, 943.
 cerr, 7667.
 cert. Compounds: -chlass, 4586; -chúm-ma, 1972; -glaine, 268; -mullach, 5768; -rad, 5142.
 cess, *sorrow*, 349, 1195, 2688, 3019, 3283, 3349, 3445, 3573, 5145, 6047, 7017; pl. acc. cessu, 5019. Ex *ced-tu. Cf. κῆδος?
 cessa, n. pl., 4300.
 cessair, dat., 151.
 1. cét, *first*; -adbar, στοιχείωμα, 22, 30; -chuinnscle, 6588; -muintir, 6260, 6568.
 2. cét, *a hundred*; c. inbla, 6955; c. ñglonn, 6513; cétaib omun, 8102.
 céte, 2035, perh. O'Clery's céide .i. conair, *path*.
 cetharchain, 980, seems a corruption of cethrochair, q. v.
 cethern, *soldiers*, gen. -irn, 3538.
 cethrochair, (= cethar + ochair), *quadrangular*, 4225.
 cétlach, 2337, 4999.
 cétlud, *beginning, unfulfilment*, 5979, 6871, 7287. Hence
 cétludach, *unfulfilling*, 4874.
 cétrud, 6205.
 cétur = centurio, 7612.
 cfa (.i. fear, *man*, O'Cl.) = Osc. cêvs, Lat. civis; n. pl. ciai, 5888.
 cfabair, *sadness*, 1439, 1775, 4775, 6099, 8332.
 ciall. Compounds: cialbann, 7967; -chaid, 6975; -maith, 4742.
 ciallrada, 6282.

ciaragla (?), 2331.
 ciasta, 891.
 cilecda, *made of haircloth* (cilicium), 6872.
 cimmid, *captive*, 3562.
 cint: see ruathar.
 cír-cholg, *a ridged sword?*, 7415.
 cír-dub, *black-crested*, 78; ech círdub, LU. 106^b.
 cith, *fletus*, 1283, 1779; pl. acc. cithu, 683, 807, 6047, 7919, 8370.
 claideb, *sword*. Compounds: -derg, 4982; -rúad, 5734, 5882, 6906.
 claideb garmna, *a weaver's beam*, 5770.
 *claigim, *I lament*, redupl. perf. ro-chich-laig = κέκλαγε, 7765.
 claime, *leprosy*, 4641, 4644.
 clannmór, *prolific*, 6802.
 clár, *a plain*. Compounds: -bruig, 2794, 4664; -mag, 508.
 clecht, 55, 93, 3923. Compounds: -chlann, 7102; -maith, 7286.
 clechtach, 6017.
 clemnas, *relationship by marriage*, 2420, 3781, 4844, 4958; from cliamain, q. v.
 clen-chruind, 890.
 clesamnach, *juggler*, 3420.
 clethach, 2629.
 clethe cinn, *crown of the head*, 5871.
 clí, *housepost*, and, figuratively, *prince*, 831.
 clámamain, *son-in-law*, 4553, 6100; pl. dat. clémnaib, 5340.
 cliar na n-apstal, 7813.
 clichet, *a collection?* (clichidh .i. tionoilidh, O'Cl.), 4238.
 clichis, 277.
 clissiud, *a leaping*, 5347, O'Dav. 64.
 clith, .i. dluith no fir, *compact or true*, O'Cl.
 Compounds: -choimmsech, 8359; -choimnart, 5686.
 clithemail, 5515.
 clochad, *to stone*, 7360.
 cloen. Compounds: -cheo, 8095; -ré, 3618.
 cloithi bann, 5863.

- cloth, *famous* (κλυτός). Compounds: -alt, 463; -chobair, 3607; -mag, 7031.
- clá, κλέος, in chevilles: c. n-ingnad, 3326; c. glé, 3327; c. cass, 7663; c. cotagab, 6695; c. cengais, 4501, 7563.
- cluicéine, *a little bell* (cloc), 4504, 4508.
- cluid, 6471.
- cluithi cin, 3685.
- cnaí, dat. sg., *fleece*, 5303.
- *cnáim, ro-s-cnái, 5787; ro-t-chná, 6975.
- cness na cathrach, 350.
- cobrai, 1496 = cobhra .i. comsuilbhire, O'Cl.
- cocaid, *just, lawful*, 3042.
- co-coitcheannaim, *I am in common with*, 8387.
- cod, *jug, mug*, 4357.
- coel (= caol .i. gairm, *cry*, O'Cl.), 2159.
- coem, *dear*. Compounds: -chaingen, 8195; -chelg, 2866; -chenn, 5556; -chinnim, 1619; -chlár, 4530, 4894; -chlass, 4532; -chlí, 3786; -choss, 1594; -chrí, 2534; -daingen, 198; -dil, 6394, 7490; -dorus, 8189; -doss, 8010; -gníus, 2014; -grád, 2190; -grinn, 6390; -lí, 2082; -nár, 658, 1062, 1078, 2498, 2526, 2574, 2668, 5022; -rád, 2750; -ríge, 6798; -slóg, 7166; -sóillse, 8191; -thoracht, 4286; -threbar, 6296; -thuicsiu, 8000.
- coibche, 2007; a scribe's mistake for coidche? fo choidchi, *always?*.
- coible, 839, 923, 5843.
1. coibled, sg. gen. -lid, 5719; dat. -liud, 6066; coibliud buada, LU. 102^b.
2. coibled, f. *banquet* (con-fled), 7603.
- coiclim, *I spare* (coicles gl. parcit, LB. 38^a), -coicled, 4141.
- coicthib, pl. dat., 5559.
- coimse, 2111, 2151, 8302.
- coimmsech, *potent*, 6091.
- coimmsid, *master*, 6970.
- coimsigim, *I measure?*, 677.
- coimtide, pl. acc., 4762.
- cóised, *causare?*, 1815.
- com-bérta, *common speech*, 2772.
- co-mblechta, 5428.
- com-chaire, 8215.
- com-chíalla, 5684.
- com-chlaidbed, 5888.
- com-chotach, 3040.
- com-dán, 6136.
- com-delb, 1824, 1828. Hence
- com-delbach, 5990, and
- com-delbaid, 838, 2173.
- comdetu, dat. -aid, *usage?* (coimde .i. gnath, O'Cl.), 2979.
- com-díne, 5916.
- com-féidm, 3454.
- com-fóssad, 5078; -fóssaid, 16.
- com-gleith, *grazing together*, 7224.
- com-glére, 720.
- com-grád, 4179.
- com-grinn, 4505.
- com-lepaid, *a common bed*, 2980.
- com-lés, 4370.
- com-luga, 3040.
- com-mairnim, *I betray*, 7711.
- com-nertad, 6494; com-nertaid, 4286.
- com-nort, 6350; for comnart.
- com-rairgnech, 3202; for comroirnech.
- com-ríada, 6794.
- com-ríar, 338.
- com-snáid, 962.
- com-sreth, 2466, 2986, 4282.
- com-suaire, 1206.
- com-thale, 5470, 5770.
- com-thenn, 5884.
- com-thócbail, 854, 858.
- com-thrén, 16, 7262.
- com-thrfall, 5746.
- com-thrúag, 3458, 7778.
- com-thrumma, *equal weight*, 5760.
- comul, *union*, 8286: in chevilles; c. nglé, 2175, 2317, 3047, 4217, 7607; comol nglé, 4305; c. nglan, 2463.
- condolbos, *affection?*, 3136.
- condolbtha, *lovely?*, 2931.

con-glúaisim, *commoveo*, 8297.
 cór, *a chorus*, 4323.
 corcar-glain, *purple glass*, 352, 4270.
 co-ro-r, *ut nos*, 1619.
 corptha, *corporeal*, 1115.
 cosnamach, *contentious*, 8338.
 cossar, 639.
 cosraib, pl. dat., *fetters*?, 7400.
 cossaithe, *complaining*, 940.
 cotach, *treaty*, 3041, 5937, 6737, 6750.
 cráeslach, *man*, 954, 5724.
 craestuib?, 947.
 crechad, 4511.
 credem-galar?, 1508.
 credim, acc., 7271.
 cres, *narrow*?, 3059; *cress*, 3529.
 cretha, pl. n., 8307.
 crethaim, *I tremble*, 8083.
 crí, *body*, 311, 655, 675, 1080, 1109, 2019, 2059, 2383, 3927, 7517, 7793, 7871, 7877, 7896, 8004. Cf. *kréas*.
 criathraim, 41, 7937.
 crichid, adj., 354, 579, 597, 705, 962, 1062, 1915, 3075, 3434, 4511, 4731, 4970, 5373, 5435, 6846, 7030. Compar. crichidiu, LU. 58^b. In 3434 and 7827 it seems a subst.
 cridšercach, 6016.
 crimnach, 941, 3202, 3267.
 crínad, *withering*, 7284.
 crín-chumga, 7416.
 crinhd, 705.
 críntaig, 5987.
 crislach, *womb*; sg. dat. crisluch, 1638, where it means *the deep cavity of a river*.
 crith-delm, 1767.
 crith-feidm, 958, 1290, 7775, 7778, 8254, 8287, 8332.
 crith-lam, *trembling-handed*, 1456.
 crithnaigim, *I tremble*, 7766, 8056.
 crithur, sg. dat. 8202, 8230.
 cróda, in chevilles: c. lir, 75; c. gair, 4141; c. cacht, 4155.

cró-donn, *blood-brown*, 6919.
 cross-figell, *cross-vigil*, 2062, 4080, 5094.
 crúachda, 8186.
 crúad, *bard*. Compounds: -chasra, 8205; -chórad, 5886; -gal, 6911.
 crúan, 5686. Compounds: -derg, 4342; -maith, 7110.
 ro-chrúas, *great bardness*, 6022.
 cruthach, *shapely*, 572.
 cruth-amra, *awonderfully formed*, 8083.
 cúac (.i. cumhac no cumhang, O'Cl.), 33, 918.
 cubuchol, sg. dat. = Lat. cubiculo, 2858.
 cuclaige, f., *shaking, tottering, turning aside*, 6673; carpait hi cuclaigi, LU. 91^b. Cf. ra-chuclaigetar a crideda, LL. 176^b; cu-cligid Temra, cumascach Taitlen, Rawl. B. 512, fo. 102^b. 2.
 cuchtai, 5327.
 cuibdi cacht, 4591.
 cuibdigim, *I adjust*, 87, 4713; p. part. p. cuibdigthe, 5430; inf. cuibdigud, 4547.
 cuilech, *sinful*, 8290, 8338; from cuil .i. olc no toirmisgthe, O'Cl.
 cuimleng, *conflict*, 1727.
 cúl-lom, *bare poll*, pl. gen., 2378.
 cuinnsle, *conflict*, sg. dat. -iu, 6584.
 cuinia, cunia (Lat. cuneus), *a hundred thousand*, 764, 765.
 cuire .i. buidhean, *a troop*, O'Cl., 8031, 8275.
 cuirid, gen. sg.?, 3434.
 cuma, *grief*, dat., cumaid, 3602.
 cumga, for cumce, 6306, 7416.
 cummair, *I make*, pret. pass. sg. 3, 5767.
 cumtaig, 4757, 7043.
 curtínad, *curtains*, gen. pl., 4890. 'Cortinae sunt aulaea,' Isidorus cited by Diez, s. v. *cortina*.

D.

da, 6135, .i. maith, *good*, O'Cl.
 dacht, 2679, 3677, for docht, q. v.
 dag, *good*. Compounds: -arm, 6186; -bíad 1560; -cíall, 4110; -lóg, 5836.

daidbir, *poor*, 7654.
 daig, *blaze*, 4092, sg. gen. -ed, 910.
 daiger, *lightning* (dofuit di daigir, .i. teine gelain, Rawl. B. 512, fo. 105^a. 2). Hence the compounds -derg, 5178; -mas, 6654; -múad, 5546. Hence also
 daigrech, adj. 5593, 5594, 5887.
 1. daith, 990, *bright?*: cf. daithen .i. soillsi.
 2. daith, *quick*, *active*, 7844; compar. daithiu, 8074. Hence
 daithe, f. 8174.
 dalb tenn, 6465; a cheville (dalbh .i. breg, *lie*, O'Cl.).
 dalbda, 4809.
 dalgud (dálgud?), 6259.
 dam-chuing, *ox-yoke*, 5764.
 dam-séche, *ox-hide*, 5772.
 damnaim, domnaim = Lat. damno?, 2675, 2679; deg-damnad, 1932.
 dán-díne, 6703.
 dánim (?), 7887.
 dar (=id + ar, atá-ar?), *we are*, 3612.
 dar-arn-éssi-ne, *after us*, 1862.
 darb = di-a-ro-ba, 6353.
 dath-glan, *pure coloured*, 5447.
 datta, *pleasant*, 2831, 6747; data, 3933.
 debthach, *contentious*, 6264, 6538.
 deccair, 5823, = deacair .i. iongnadh, *wonder*, O'Cl. To this, perhaps, deccrai, 717; deccraib, 6875.
 dechair, *division*; pl. dat., dechraib, 3007, 6537, 7261.
 dechel, 6143.
 dechelt, 4239.
 dechrach, *furious?*, 5670.
 dechrad, *fury?*, 6375.
 dechraigim (dechrigim Z². 435), *I divide*, 1925, 2773, 7877, 8328.
 dechraim imm, 6287.
 déden-dál, 7374.
 dedgair, 5598 = deaghdhair .i. luath, *quick*, O'Cl.
 dedgaire, 8067, 8155, *quickness*.

dedgarach, 8127, *speedy*.
 dedlaig, a redupl. perfect (from dlugim, *findo?*), 7958; nosdedlai, 8348, seems a metrical license for nos-dedlaig.
 deg-, *good*: -altram, 3708; -damnad, 1932; -ingen, 6020; -mann, 4908; -thol, 7278.
 degrach, 5471, 6685, 7081, 8362; perhaps = dechrach, q. v.
 deilm, in chevilles: d. n-uag, 4961, 7061; d. ndil, 4983, 5543; d. n-án, 6105; d. dana, 5123; d. nglan, 7377, 7765; d. as amru, 8218. See delm.
 dein (.i. glan, *pure*, O'Cl.), 1803, 1943, 2157, 2347, 3367, 5597, 7033, 8082, 8298.
 delaide, 2558, *recusant* (deala .i. diultadh, O'Cl.).
 delbdae, *shapely*, 4368, 6781, 7481.
 delgnaid, 3338, 4211, 4331.
 delgnaide (*unjust*, O'Cl.), 8153, 8279.
 delgnaim, 174, 1791.
 deligthe, 4112.
 dellig (leg. dellid?), 1389. Cf. deillidh .i. luighe, O'Cl.
 delm, in chevilles: d. cert, 31; d. n-óg, 3249, 6507, 6721 = d. n-úag, 2265, 5029, 5045, 5525, 5905, 6501; d. n-amra, 2811; d. n-án, 5629, 6709; d. n-om, 6691; d. nda, 6135; d. nglé, 5853, 6437; d. ngúr, 5963; n-ada, 4069; d. ndein, 5329; d. n-amnas, 5414; d. tria gail, 2727.
 demin scél, *sure (the) story*; a cheville, 5839, 7011.
 demnachda, *demoniac*, 8329.
 den (for dein, q. v.?), 1391, 1451, 2073.
 déne, 3741, seems to mean *watering cattle*. Cf. dein .i. tipra, H. 3, 18, p. 68. col. 2.
 dengge, 911.
 denn (deann .i. lí no dath, O'Cl.), *colour*, 11.
 denus, denos, *the space of a day*, 247, 7676.
 deochair, 4533, 4815, 7115, 8031.

deoda, *divine*, in chevilles: d. tlus, 539, 7407; d. nuall, 4415; d. gair, 7679; d. in gair, 7805.

deonaigim, *I accord, grant*, 1431.

dérach, *tearful*, 871.

derb, *sure*, in chevilles: d. tra, 111; d. de, 159, 7389; d. roclos, 3469; d. cen locht, 4245; d. cen lén, 5241, 6613; d. cen tair, 7969; d. colár, 4751; d. la cach, 4889; d. in rád, 5099. Compounds: -dein, 4738 = -den, 786; -demein, 1950; -dil, 1502, 4626; -dind, 990; -dith, 3154; -droig, 6371; -dúis, 1070; -fath, 1046; -fis, 1958; -garg, 6654; -gart, 8331; -glan, 7570; -rand, 434; -rét, 2270; -thomus, 374; -thonn, 8211; -thurim, 932.

derbaim, *probo*, 26, 54.

derbdae, *sure, tried*, 35, 6787.

derbod raind, *confirmation of a stave*, 7327.

derfadach, 2080. Cogad G. 42.

derg, *red*. Compounds: -ár, 5100, 5648; -náma, 4036, 6368; -órdae, 476, 4360, 4368; -thene, 7136.

dérgidach, 7891.

dergnaide, 948, 8317.

der-múad, *very noble*, 4476.

dessa, 4385.

dess-dond, 2674.

dét-gal, 6375.

détlach, *bold*, 6379 (détla .i. dana, Fél. Prol. 242).

día dardáin, *Thursday*, 7699.

díal, 1559, for diall, *deviation*.

díallaim, *devio*, 8128, 3 sg. pret. dorhell (do-ro-ell), 2619; adrell.

díamra, 6715.

dían. Compounds: -arggain, 5588; -di-umsach, 6935.

díartain, 885 = diardain, *anger, roughness*, O'Cl.

dfascach, 7409.

dicerta?, 6593.

dicheoil, 2197.

dichial, 2075.

dichmaig, 6335, 6339, 6401.

dichra, *fervent*, 7343.

dichraidu, 701.

díglaidé, 8151, *vengeful?*.

dígrais, *excellent*, in chevilles: d. séis, 519; d. buaid, 1011; d. scél, 2665, 4623, 5039; d. gais, 3073, 4863, 7009; d. bes, 4911; d. in smacht, 2803.

digthim (?), 3203.

dilliud, 6933.

dílmáin, *free*, 3945.

dimblaith, 6546.

dimbríg, 3514, 6786, *weakness, contempt*.

dimmain, 1137.

dimraig, pl. n., 3549.

dín, *protection*, in chevilles: d. nglé, 327, 4487; d. cért, 3011, 3581, 4855; d. cloth, 4915; d. cech síd, 6615.

dindclur, 335.

dind, dind-liss, 4413; dinn-bile, 8223.

dinduasad, 1844.

1. díne, *beginning* (.i. tosach, O'Cl.), 359, 5627.

2. díne, 990, 4027, 5447, 6890.

dí-nertach, *feeble, strengthless*, 8143. (dínerta, 2832, should prob. be dínertach.)

co-dínnim, *weakly*, 5035.

dinsaeth?, 67.

dínsid, 7629, *a despiser?*.

dirain, 6540, may be O'Clery's diorain, *a pouring or dropping*.

díreca, 2444, 5116, *incomparable, enormous*.

dirgnaim, 3262.

díscáiliud, 6050, *separation*. Hence

díscáiltech, 1912.

disceimnnech, 946; aingil disceimnnecha (gl. apostataeque angeli), L.H. 11^b.

diss (.i. dearóil, O'Cl.), 3347; cotdiss, 5953.

dítha, 1015, seems = dithu (leg. díthu), *injury*, O'Don. Supp.

dítide, 8361, *protective*.

diuplaib, 544, may be a scribe's mistake

- for *diuplaid*, dat. of *diuplad* = O'Clery's *diubladh* .i. dísdean 'shelter.'
- ro-dlecht, 1301; pret. pass. sg. 3. of *dligim*.
- dlomtha, 903: cf. *dlomhaisín*, *destruction*?
- dlonáim, 3555.
- dluim, 2831 = dlúmh .i. iomad, *abundance*, O'Cl.
- dlúm, 903, 3367, 6959, *cloud, darkness*, O'Cl.
- dluthath, *caulking*, 2445.
- docharda, 2901, *damaged*.
- docht, 1256, 2003.
- dochtaid dul, 7239.
- dodig, 1894.
- do-domnae, 8299.
- do-dúalach, 8271.
- dóe na fairge, *seabank*, 7396; doe dessel, 8198.
- dóer, *base*. Compounds: -daingen, 1764; -mám, 1776.
- dóeraim, dáeraim, *I enslave*, 3599, 3665, 5289, 5293; ros-doeraid, 5557, seems a mistake or license for ros-dóerai.
- do-feimim, for do-emim, *protego, velo*, 253, 7917, 8170.
- dogba, 4046.
- doidé, f. 8226, *difficulty*?; sg. acc. Ml. 37^a. 10, Z². 1023, gl. 5.
- doilge: see *duilgi*.
- doimm, *poor*, 2649 (doim .i. daidhbhir, O'Cl.).
- do-imm-thaircim, timmthaircim, do-s-r-im-thairc, 5406, 5430.
- dóinech, *populous*, 990.
- dolam, *slow*, 1253.
- dolbaide, 8321, *feigned and hence false*?
- dolbanrad, 3064.
- dolma, *slowness*, 187.
- do-menaim, *I remain*, do-ru-mensat, 3689.
- domgnas, 8374.
- do-midiur, 3rd sg. redupl. perf.; doroe-maidir, 2709 = doroe-madair, 7955, pass. pret. sg. 3; dorumat, 4243.
- donad, 1227.
- dond-leo, 3279.
- donech (do-n-ech?), 5564.
- donessaí, 3891.
- dónmige, *adversity*, 8375; deriv. of dóin-mech; di sóinmechaib et dóinmechaib, Z². 863.
- doraid, 7426 = doraidh .i. aimhréidh, *uneven*, O'Cl.
- doráith, 3182, 6545.
- dorchaid, 6397.
- dorhell: see dfallaim and Z². 873.
- doromnat, 4639.
- do-ro-tacht, 5200.
- do-rua, *adveniet*; do-t-rua, 6117.
- doruaraid, *remansit*, 4985; tuaraid, 5071.
- doss, 3467.
- dramm, 2831 = dram .i. iomad, *abundance*, O'Cl.
- drech, 939, 3479, .i. dealbh, O'Cl.; ar-dreich, 1124. Compounds: -donn, 6610; -már, 866; -rothail (?), 4226.
- dréil, 7910.
- dremna, *madness*, 8282, 8346. The acc. pl. dremnu, 8318, seems to come from a subst. = O'Clery's dreamhan.
- dremun, *mad, furious*, 1912, 5471, 7620, 8352; co-dremun, 8216.
- drenn-galach, *battle-valiant*, 944.
- dressachtach, 939, *avandering*?; dreasachd .i. iomluaidhill, O'Cl.
- drichnes, 883.
- droch, *bad* (Skr. *druh*). Compounds: -ciall, 850; -dái, 6934; -mac, 6138, 6148; -séis, 7708.
- drochte, pl. n., 476, where *drochte dergórdai* is = *aurdrochtib dergóir*, LB. 109^a.
- drolaim (leg. drolain?), *rings*?, 4309 (drol .i. lúb, O'Cl.).
- dron, *strong; straight*, O'Cl. Compounds: -mas, 6890; -mind, 4506; -oll, 343.
- drúad (?), 6777.
- drubaim (drúbaim?), *I stay, I remain*?, 914; cf. a forrudrúb (gl. *immoratus*, Ml.

49^b), and drubh .i. tairisiomh no comh-naidhe, O'Cl.
 druimne, 4046.
 druing, 35.
 drumm (better druimm), *back, ridge*. Compounds: -derg, 5656; -lurgain, 2454, 2464; -slat, f. sg. gen., 4272, 4892, dat. 4275, 4283, acc. 2454, 4277.
 dú, *fit, proper* (.i. dual, O'Cl.).
 duairc, *surly, stern*, 939, 4157.
 dualach, *lawful*, 3, 2695.
 duanach, *songful*, 339.
 dúassach, *bountiful?*, 791, 5543. In 831 dúasach seems a subst.; cf. *laom-duasach*, 'very bountiful,' O'Don. Gr. 340, and duass, *gift*, Corm. s.v. doss.
 dub, *black, dark*. Compounds: -brecc, 2955; -dóire, 5286; -lúache, 904; -nél, 7418; -roen, -raen, 5558, 6550; -rúad, 4046; -themen, 909.
 duilgi, 883, 8295.
 duinnig?, 6543.
 duin-oirgnid, *homicide*, 8346.
 duirimthimmchellaim (do-air-imm-do-imm-t.), 346.
 1. dúis, 1. séd, *treasure*, O'Cl., 1857, 3581, 4333, 4519, 8258, 8296, 8370.
 2. dúis, *a champion?*, 3467.
 duith, *base, infamous?* (opposite of suith, Corm. s.v. duthchern?), pl. dat. 3235.
 Hence apparently
 duithe, acc. sg. -i, 2689.
 dúr = Lat. durus (.i. cruaidh no doilidh, O'Cl.), 3578; duraib eim, 7837, perhaps belongs to this. Compounds: -chathach, 6115; -chrídech, 4842.
 dursan, 2424, for dirsan, *bad news!*
 dúsaigim, dúsgaim, *I awake, rouse*; ro-n-dúsaig, 6690.

E.

écaid, *narravit* (ex ath-gaid, $\sqrt{\text{gad}}$?), 3875, s-fut. pass. pl. 3; con-éicsitar, 3771. Cf.

con-éicid, con-ecestar, Ir. Texte, pp. 256, 319.
 é-coitcheann, *uncommon*, 5517.
 é-comnart, *unequal conflict*, 3806, 6552.
 é-craite, *enmity* (W. angharant), 3800.
 é-cruthach, *shapeless*, 24, 148.
 ed (= eadh .i. aimsior, *time*, O'Cl.?), pl. dat. edaib, 7238.
 éis, 7938.
 eisles, eisslis, *neglect*, 5994, 6110, 6200, 6218, 6318, 6346 (eislis, O'Cl.).
 eitchiu, 276; compar. of eitig, eidigh, .i. gránna, O'R.
 éittim, *vestio, I clothe*, 4817, 4840.
 él, *criminal?*, 5477: cf. éliugud, *accusation*.
 ell, *flock, multitude*, 1129, 2357, 3915, 6677, 6980.
 ellach, *union*, 6334.
 ro-ellacht, 3551.
 emnaim, *I divide*, 2767; part. pass. emnaide, 7144, where it means *doubled*; cf. eamhnadh .i. dubladh, O'Cl.
 ena, 4431.
 1. engach, adj. *noisy?* (eanghach .i. gloriach no cainntech, O'Cl.), 72, 945, 2876, 4122, 4718, 5578, 6006, 8163, 8125, 8364. Hence enchache (gl. scurrilias), Z². 765.
 2. engach, *a babbler*, gen. engaig, 7111.
 éo, 5752, *a tree?*.
 éraim, *a faring*, 1071, 1468, 3497, 3667.
 er-amra, *very wonderful*, 3586.
 erbach, 4673.
 er-baid, acc., 3430, *bane* (Curtius, No. 410); erbada lathi brátha, *the banes of Doomsday*, Vis. Ad.
 er-brón, *great sorrow*, 5741.
 er-chol, *great crime*, 1874.
 erctais, 4009, *they were filled*, erctais sluaigh, *a cheville*, 4009 = earcdaois na sluaigh .i. do liondáis na sluaigh, O'Cl.; earcadh .i. lionadh, O'Cl. erctha buaid, 5513, perhaps belongs to this.
 er-derg, *very red*, 922.

er-dornn, 7219, *great fist*.
 eretecdach, *heretic*, 8339.
 er-fínd, *very fair*, 1906.
 er-garb, *very rough*, 2014.
 er-glan, *very pure*, 1468; irglan, 5136.
 érim (= éraim, supra), *a faring*, in chevilles: é. ñ-gúr, 463, 469; e. ñglé, 1267, 1831; é. n-úag, 1401, 2625, 5497; é. ñgrinn, 2253, 2567.
 er-maith, *very good*, 2703.
 er-marb, *very dead*, 4120.
 ern-mass (= ernbas?), 4688, 5634.
 ern-ól, 367.
 er-oll, *very great*, 7058.
 er-órdae, *very golden*, 532, 5432.
 er-rí (= airrí, supra), *governor*, 3150, 7750.
 ertach (= eardach .i. féda no sollamain, O'Cl.), sg. dat. erdduch, 4600.
 er-thróg, *very wretched*, 6966 = erthrág, 1402.
 erud, *fear*, 5914.
 esca, *cup*, 3545, 3592.
 espaid, *want, defect*, pl. dat. espadaib, 2456, where it seems to mean *apertures* or *windows*.
 essel, 1328 = eisil .i. eiseolach no nemheolach, *ignorant*, O'Cl.
 etar-lén, *great hurt*, 3762.
 etere, eitteire, *hostage*, 3499, 3503.
 ethait, *bird*, acc. 2520.
 éthchech, éithchech, *perjured*, 1612, 8344.
 etla, *sadness, repentance*, sg. gen. 7199, pl. dat. etllaib, 6876.
 etradach, *lustful*, 8345.
 étran, *interfering with?*, 2054.
 étlaide, *sad*, 8183, 8391.
 etraigim, 2684, 3178, 6018, 8001.
 étta, 5370, perhaps etta, 7398.
 exercitus, *ten thousand times ten thousand*, 765.

F.

faball, dat. 6040. Is this O'Cl.'s fabhall .i.

feacht no siubhal, or fadbull, *faball*,
 adboll, aboll, *time, occasion*, O'Don. Supp.?
 fachláí, 4228.
 faebar-glonn, *edge-deed*, 6790.
 fael, 4816, *wolf?*.
 faicserad, *nearness*, 6124.
 fáil = fael, q.v.?, 1670.
 farsaidi, *Pharisees*, 7550.
 fatal, 3563, *lingering, delaying*.
 fath, 6879, .i. foghlaim, *instruction*, O'Cl. 7098. In 4315 fathaib seems a license for fothaib, pl. dat. of fotha, *foundation*.
 feb, 1887, *good*, for feb, 7994?
 feba, 1962, 2027, 2075, 4438, 7451.
 febda, *goodly*, 36, 696, 1074, 2557, 3147, 3779, 4288, 4856, 6377, 6790, 7482, 7706, 7789.
 febsae (= feabhsa .i. eolas, *knowledge*, O'Cl.), 721.
 fecht (= feacht .i. turas, *journey*, O'Cl.), 5947.
 fechtach, 6015, leg. fechnach?
 fechtaide, 2550.
 fedbda, *widowed*, 4646.
 fédim, 1507.
 fég-fola, gen., 8034.
 feib, 417, 7675.
 féidm n-úag, 6837.
 felmáine, 5535.
 féne, *champion*, 3992, 6015.
 fénedach, 8021.
 feochair glóir, 5443.
 ferb (= Lat. verbum?), 4341.
 fer-droing, *a troop of men*, 6514.
 fescorda, *vespertinus*, 4404.
 feta, 4396.
 feth (féth?), 2015, 2846, 4075, 4857.
 fethet, 2646.
 1. fia, 1221 = fiadh .i. biadh, *food*, O'Cl.
 2. fia, 7455 = fiadh .i. tighearna, *lord*, O'Cl.
 fiach, *debt?*, 2485, 2635.
 fiad, 4788 = fiadh .i. fearann, *land*, O'Cl.
 fiadrad, *deer*, 6281.
 fian, f. sg. dat. féin, 6283; pl. acc. fiana, 6514.
 fiantach, 915.

fích, f. = Lat. ficus, sg. gen., 1360.
 fíchomna, f. *fig-tree*, 1362 (omna, *oak*).
 fidba, 5343.
 fidrad, *wood*, 4224.
 figlim, *vigilo*, 1079, 7599.
 finbert, 7177.
 find, *fair*. Compounds: -alta, 7098, 7831;
 -chass, 5974; -gel, 4638; -glan, 2962;
 -luad, 630; -mór, 7566; -muad, 636;
 -nár, 2030, 3700, 4950; -rúad, 3414;
 -topur, 500.
 findlem, 7503.
 fin-gabaim (?), fínggebad, 5796; fínggebad,
 5820; (dingebsa, 5835 should perhaps be
 fíngébsa).
 fír, *true*. Compounds: -amnas, 1830, 1904,
 5974; -breth, 8325; -chert, 7098;
 -chland, 1074; -chrúaid, 5586; chruind,
 36; -drong, 7026; -druine, 2163; -dul,
 1607; -eolas, 3474; -éttla, 8351; -fínd,
 846; -flaith, 1812, 6244; -fóssad, 4384;
 fairbthe, 1938; -gaeth, 1318, 4590, 6030;
 -iarthar, 4256; -less, 322, 4438; -maith,
 7566; -nóeb, 6062; -óentu, 6576; -roen,
 5092; -sáer, 7568; -thind, 3216; -thóeb,
 2468; -thrén, 2726; -thrócar, 7800;
 -thréag, 1962; -thúachaill, 1670; -thúaid,
 4440; (frisinn-eclais a fírhúaid, *due north*
of the church), -thuicse, 8003; -úachtar,
 4332.
 fíraid, 3355.
 físsiú = Lat. visio, 3356.
 fíthis, 278.
 flaith-rí, 2360.
 foadoi (?), 643.
 fobaid (= fobhaidh .i. luath no ésgaidh,
swift or nimble, O'Cl.), 4195, 4555, 7189.
 fochessaim ?, fo-t-ro-chess, 1746.
 fo-chicher, 8205; fo-chichret, 8060, 8088;
 fo-chichretar, 8324; redupl. futures from
 focherdaim, *I cast*; so fóichursa (= fo-
 ci-chursa), TBF.
 fochnáim (?), fo-d-chná, 8010.

fochrai, 4249: cf. fochra claraid, *partition*
of boards?, Corm. s.v. Crannchaingel.
 fodard, 3398, a license for fodord, *murmur*.
 fodluigim, *I rend*, 7764.
 foen-dul, 1887, for foendel, Laws, i. 212;
 fóindel (fo-ind-el), *wandering, straying*.
 foen-tracht, *a sloping strand*?, 2602 (foen
 = faoin, O'R.).
 fo-gaeth, *a sub-wind*, 48, 49.
 foglas, 7710.
 fo-grád, *sub-grade*, 4533; pl. foghrádha,
 O'Don. Supp.
 foichligthe, 3557.
 foidreich, 8270.
 foil, *astute*, 3345. Hence foile, *astutia*,
 Z². 248. Cogn. with Lat. *in-volare*, Fr.
voler. Cf. Corn. *fur* (gl. prudens); Br.
fur 'sage'; borrowed from Lat. *fur*,
 'homme de ruses.'
 -foilcc, 251.
 foimsid, 6969.
 foimsiu ?, 5623.
 fóismed, 5322.
 folach, f., *prop, support*?, 4292, 4296.
 folaimm, 3253.
 folith, 6189.
 follomnacht, *rule, governance*, 696, 6640.
 folocht, 7737.
 fonnach, 8034.
 fonnad, 5281.
 fónmissi ?, 5533.
 fonn-luath, 2550.
 fonn-rám, 1390.
 fooil: cofooil, *patiently*?; gu fòil, H. Soc.
 Dict.
 for(n), *you*, infixed and suffixed pron.; do-
 for-fua, 5487; bid-for-coscraig, 4706.
 for-aesa, 4330.
 for-bassach, 7786.
 for-clu, 1421.
 for-dingim, *opprimo*, 3679; fo-s-r-or-ding-
 setar (for for-s-ro-d.), 5297.
 for-erainn, 2351.

for-étromm, *very light*, 4646.
 for-failte, *great welcome*, 2951.
 for-faitigim, 3715.
 for-fínd, *very fair*, 258, 982, 1802.
 for-fúacraim, *I proclaim*, 3729.
 for-gal, 2678, 7026, 7051; forggal, 7003, 7568.
 for-gellim, fo-t-r-oirgell, 3385; for for-t-ro-gell.
 for-glice, *very cunning*, 1235.
 for-go, *choice*, 3708. (Cf. forgho séd .i. roghséd, O'Cl.)
 for-íadaim, fodas niada, leg. fodas riada?, 288; for for-das-roíada?.
 for-lán, *very full*, 994.
 formnaib snas, 5633.
 for-muchaim, *I smother*, 8164.
 forngaire, 8063, 8167.
 forngairthid, *imperator*, 2367.
 for-oll, *very great*, 1802, 7482.
 forom nglé, 3091, 3845; f. cert, 3149; foromm cert, 3225; forum ngle, 2511.
 forraib, pl. dat., 3919.
 forrán, *assault*, 6710.
 forróed (?), 7049.
 for-rúad, *very red*, 2478.
 forssaid, 3700.
 for-sasaim, 617.
 for-tromm, *very heavy*, 7198.
 for-túath, *great tribe*, 3230.
 for-tuigim, *I cover*, 8192.
 for-úairech, *very haughty*, 3874, 7128.
 for-úallach, *very proud*, 7571.
 for-úamnach, *very timid*, 4396.
 foscadach, f., *shade, shelter*, 1895 (íosgadh .i. sgáile, O'Cl.).
 fos-scemel, *footstool*, 528, 544.
 fossad, adj., *stable*, 1906; fossud, 986.
 fotat, 3837; for fo-an-tát, *under whom stand?*
 fot-dagain, *on thy account*, 1758, 1762, etc.
 fothacht, 32.
 fothair, 922.

fris-aicciur, *I hope, expect*, 4173.
 frisamlai, 23, 4638; perhaps also 3821.
 frisotharfa?, 5855.
 fris-(s)ellaim, 4299.
 fris-toimsiur, 1901.
 frith-éle, 8049.
 frith-múr, *counterwall*, 413.
 frituttacht, 6894, *opposition, contravention*.
 froslacha, *showers?*, 8040.
 fualrad, 206.
 fuam, fuaim, in chevilles: f. tricc, 523; f. nglé, 1359; f. cert, 3311; f. fír, 6457; fuaim n-amra, 3309; nglé, 7163.
 fuarír, *alas*, 1483; foríor, foraoir, O'Don. Supp.
 fuidlech, *remains, leavings*, 7628.
 fúatlach, *pallet, couch*, 7412; o fuatlaig (gl. a grauato), O'Mulc. Gl., H. 2. 16, col. 95 (fúat .i. clar no crann, O'Dav.).
 fuiled, gen., 8262.
 fuilgib, pl. dat., 4891, to folach?.
 fuilide, *bloodred*, 8029 (fuilidhe, O'Cl.).
 fuirigim, *I delay*; fo-rui-recht, 6041.
 fuismiud, 7138.
 fulach, 986.
 fúrad, *preparation*, 5885.
 furseóracht, *jugglery*, 6684.

G.

gabrai, dat., *horse*, 4781 (the nom. sg. is gobur, Corm.).
 gabul-rind, *a pair of compasses*, 6664.
 gáele, 7421 = gáile, q. v.
 gáelim, 1341, 6167 = gaolaim .i. brisim, *I break*, O'Cl.
 gáeth-gail, 5003.
 gáethrige, *wisdom, cunning?*, 5978.
 gáilaigim, 1723.
 gailbech, *blustery*, 71; sg. gen. f., fogur gáeithe gere gailbige, H. 2. 17, p. 146^a-146^b.
 gaile (leg. gáile), 3167, 3902, 5427, 6058, 6475, 6487, 7201, 7599.

gailig, sg. dat., *maew, belly?*, 7368.
 gáine, 5919 = gaoine .i. maith, *good*, O'Cl.
 gais galais, 6462.
 gáise, 6027.
 galach, *bold*, 8121, 8340.
 galais, 6462.
 galar medóin, 4158.
 galma (.i. crúas, *hardihood*, O'Cl.), 5547.
 garb, *rough*. Compounds: -chacht, 2227;
 -chess, 918; -dath, 8287; -gaeth, 4288;
 -gnimach, 5750; -greim, 6286; -gren-
 nach, 5784; -lonn, 3894; -ron (leg.
 -brón?), 4675; -sruth, 1678; thene, 902;
 -thenn, 6551, 6798.
 garbdae, 1959, 3397, 5799, 7995.
 garbdath, 8287.
 garg-ruide, 1078.
 gart, 3078, 6607; gart-glóir, 4527.
 gartrad, 3606.
 gec congrem, 3085.
 Geimin = Gemini, 218; Gemin, 241.
 geimlech, 5591; gemlech, 6325, 7149.
 geint = gentes, 8340.
 geintide, 8027; geinntide, 8087.
 géir-chert, 3229.
 géire, 6391, *sharpness*.
 gelbdae, 3155, 3187, 4227, 4367, 8382.
 gel, *fair*. Compounds: -féle, 8075; -gart,
 2375; -glor, 5407; -gnúis, 4334, 4584;
 -grúad, 2750.
 gelda, 5990.
 gelt, 3441.
 gemen, 190.
 genbda, 5990.
 ger-gaile, 8203.
 gertha, 5470.
 géir-thind, *sharp-strong*, 3438, 3628, 6076,
 7068.
 géssi, gen., 3635.
 gestal, 4363 = geastal .i. gniomh, *deed*, O'Cl.
 gial, *pledge*, 1935.
 gialta, 2343.
 ginmar, 8122.

ginól, 5899.
 gláed, 6794.
 gláedim, 6554.
 gláim, acc., 5995.
 gláma, 263, 3277; glamma, 6383.
 glammairecht, 8301 = glamaireachd, *con-
 stant babbling?*, O'R.
 glamrad, *clamour?*, 920.
 glan, *pure*. Compounds: -áeb, 5378; -aige,
 5179; -áil, 5707, 6304; -aingel, 4604;
 -alt, 6038; -altóir, 4868, 7558; -bág,
 5542; -blad, 659, 1203, 1799; -búaid,
 2278, 2688, 4798, 5094, 5262, 7162, 7430;
 -chét, 5026; -chíall, 1582, 3306, 4106,
 6127; -chobais, 4392; -choeraib, 3242;
 -dath, 7095; -dil, 1207; -díрге, 3371;
 -edpart, 7300; -elc, 6122, 7486; -fíal,
 7590; -fír, 3523; -gaisse, 2830; -géc,
 7074; -geltad, 8333; -geltaid, 3078;
 -gér, 6595; -glanna, 7859, 7879; -grád,
 2913; -grían, 570; -léir, 3294, 3362;
 -lí, 2982; -mám, 2302; -míad, 3130,
 7526; -phailm, 7686; -riad, 596; -rún,
 1614, 6962; -thimna, 4612; -thogairt,
 462; -thóisech, 4970; -thor, 5138.
 glanbda, 69, 2474, 5143, 6877, 7882.
 glanna, 7167.
 glann-chor, 5144.
 glassa?, 6039.
 glé, *clear*, in chevilles; g. cenmeth, 428.
 Compounds: -alt, 7659 (.i. glain-innsce,
clear speech, O'Cl.); -brath, 7704; -chert,
 3244, 3574; -druimm, 5560; -garb,
 6462; -gelt, 3993; -glan, 3820, 4327,
 7402; -graim, 1467; -nathir, 3856;
 -nocht, 7312 (pl. -nuicht, 1358); -rath,
 618; -thánac, 1695.
 glea, 3999.
 gléad, 2830.
 gledail, 7176.
 glére, *abundance* (.i. iomad, O'Cl.), 6403.
 gleith, *grazing*, 6299.
 gleo-chuaird, 2651.

gleoir, *bright*, 7191, 7402, 7499.
 gleor, *bright*, 1028, n. pl., 1611.
 gleorda, *luminous*, 495.
 1. glér, iar nglérib, 3210.
 2. glér, 4569. Compounds: -daith, 1021;
 -den, 5787; -din, 6909.
 gleraib, glerib, in chevilles: g. cath, 873,
 5577; g. ellach, 5783; g. crech, 6409, 6729.
 glérim?, 5164.
 glerda, 6887, for gleorda, q.v.
 gléssib, pl. dat., 6945.
 gléthech, 1611, 4399, 4845.
 gléthe (glethe .i. glan, O'Cl.), pl. dat., 8206.
 glinn, *clear*, 6669.
 glinne, *clearness?*, 6577.
 glíphit, *torment*, 8363.
 glóir, *noise*, 1368.
 glór (.i. glan, *pure*, O'Cl.), 6577. Com-
 pounds: -glonnach, 8107; -grád, 2341;
 -uill, 151.
 glora (glóra?), 2939.
 glórdæ, *purified*, 475, 4367.
 gluair ngné, *pure (the) kind*, a cheville, 203.
 gnássad, 2907, 4407.
 gnath-chuibde, *usual harmony*, 722.
 gnathmar, 687.
 gnfm, *deed*, in chevilles: g. cain, 347; g.
 cert, 3167, 3439, 3697, 4535; g. cóir,
 7183; g. glan, 7121; g. gann, 3219; g.
 glinni, 4025; g. nglé, 3061, 3281, 3593,
 4257, 4567, 5011, 5277, 5707, 5857, 6017,
 6213, 7547; g. ngér, 5137, 5869; g.
 ngrinn, 5143; g. n-amnas, 5306, 6454;
 g. n-óg, 5591, 7661; g. glanna, 7269;
 g. ndana, 7351; g. ngúr, 7371; g. cen
 chol, 5243. In compounds: -gart, 4266;
 -greth, 8327.
 gnfmraid gráid, 5135.
 gnith, 8118 (perhaps gnioth, *a shout, uproar*,
 O'R.).
 goe, co-goe, 2078.
 goét, *was wounded* (pret. pass. of gonim),
 7756.

gó gréne, *sunray*, pl. acc. gréne góho, 8098
 (go .i. ga, *spear*, O'Cl.; goth neid, *ib.*).
 golach, 5921, 6192; a license for galach?.
 golgáir, *lamentation*, 7078.
 golmar, *wailful*, 959.
 golphartach, 876 = golfartach, LU. 33^b,
wailful.
 goríad (?), 2734.
 gorm-chath, *red battle* (gorm, .i. dcarg,
 O'Cl.), 6559.
 grach, 71, 2449.
 grád (= gradus). Compounds: -gart, 7262;
 -gemm, 2254; -glóir, 4334; -glonn,
 6039; -greit, 7194; grinn, 2879; -miad,
 7298.
 graigeachda, 8187.
 graim, 3687.
 gráinne añ-guir, a cheville, 77.
 gránaigter, 8307.
 gránmar, *full of grain, full-eared*, 3332.
 graph (from graphium), 1341; where it
 seems to mean *a serpent's sting*.
 graphainn, 8203, 8222.
 gráta, gradda (.i. oirdheirc, *conspicuous*,
 O'Cl.), 4959, 5015.
 gréic, *avoman?*, 1299; seems borrowed from
 O.W. *gureic*, or Corn. *grec*. So *gruag* .i.
 bean, O'Cl.
 gréim, 3361; pl. n. grémman, 3357.
 greiss, 2561; may be = O'Clery's greis .i.
 orgain, *destruction*.
 grell, 923.
 grenchaib, pl. dat., 378.
 greth, *a shout* (greath .i. gáir, O'Cl.), 7620,
 7666, 8062, 8138.
 grían, *sun*. Compounds: -amra, 8275;
 -brug, 1868.
 gríb (Lat. grýphus), *a griffin*: gen. gríbi,
 921; comp., -gal, 7195.
 gríbda, *griffonish*, 938.
 grinn-gel, 5907 (grinn .i. glan, O'Cl.).
 gríss, gris, 1155, 1881, 2561, 3959, 5423, 6563.
 gristaig?, 947.

gruad, 6559.

guinech, *dealing wounds*, 3894, 8340.

gus, 1871, 7587; i. gniomh, *deed*, O'Cl.

I.

iarfus, s-fut. sg. 1, of iarfaigim, *I ask*, 7837.

iarm-ua, *great-grandson, pronepos*, 3498, 3634, 5706; ind iarmui (gl. apnepotes), Ml. 119^b.

iath (i. fearann, *land*, O'Cl.), 7445. Compound: -mass, 7938.

fd, 6603; idh, *good, just*, O'R.: cf. *lòús?*.

ifferna, 8285; a license for iffernach *infernal*.

il, *many*, 7996; where *il* seems a license for *ili*. Compounds: -adba, 7264; -delbach, 4212; -tairthech (a license for -toirthech), 4702.

ilar, *multitude*, in chevilles: i. mbla, 201; i. blad, 5465; i. mbrath, 875; i. crích, 6247; i. dáil, 6977; i. ndelb, 4361.

Compound: ilar-cháin, 4314.

imbánugud?, 6255.

imbruc?, 7295.

imm-aithber, *mutual reproach*, 1479.

imm-amnas, *very harsh*, 1130, 3616.

immar, *as, like*, 581; later, mar, 2187.

immarbáes, 266.

immardol, 2410, for immfordol, q. v.

imm-árim, *a great number*, 4252.

immasech, *in turns*, 2743, 2899.

imm-athlam, *very rapid*, 896, 5354.

imm-chenn, *double-beaded*, 1130.

imm-chloemchlod, *interchange*, 2397.

imm-chlóim, *I change*, 4697.

imm-chloithech, *changeeful?*, 14.

imm-chobair, *to assist greatly*, 4556.

imm-chress, *very narrow*, 2646, 4264, 4414, 6938.

imm-chumung, *very narrow*, 342.

immdel?, 2881.

imm-dil, *very dear*, 4802.

imm-druine, *great skill?*, 566.

imm-eclach, *very timid*, 4830.

imm-esbaid, acc., *great deficiency*, 4966.

imm-forbiur, 3d sg., t-pret. imforba[i]rt, 3212.

imm-forddol (-dul), *great error*, 2458, 4234, 7106, 7618 (fordal, *error*, O'Cl.).

imm-format, *great envy*, 556, 3128.

imm-gann, *very bitter?*, 934, 2006, 3038, 6158 (gann i. goirt, O'Cl.).

imm-gel, *very fair*, 2939.

imm-glan, *very pure*, 6520.

immirím, 4986.

imm-lán (immslán?), 7442, 7454.

imm-lén, *great weakness?*, 2138, 5570.

imm-nár, *very modest*, 3314, 4792, 5370, 6830.

imm-nertad, *great strengthening*, 5032.

imm-nochta, *great nakedness*, 6688.

immnacht, sg. 3d, t-pret. of immágim?, 2641, 2825, 2847, 2913, 4210; imm-us-r'-acht, *drove it about?*, 5506; immact (gl. jecit), Lib. Arm., is the same word, minus the infixed *ro*.

immracul, 4106.

imm-ráim, *I roav, or go, about*, perf. sg. 3; imra, 2647.

immrisech, *contentious*, 3206; from imbresan.

imm-ruachtain, 5883.

imm-séna, *great denial* (séna), 3772.

imm-ślán, *very safe*, 2482, 2658, 5246.

imm-śruth, *a great stream*, 4160, where it seems to mean *diarrhoea*.

imm-thacht, 6503.

imm-tháirc, 4314.

imm-thaltach, 7094, a license for immthol-tach, *very desirous*.

imm-thelgud, *defecation*, 5420, 6352.

imm-thesbaid, *great defect*, 4610.

imm-thláith, *very soft*, 4066, 5678, 7362.

imm-thimchell, a i, *around him*, 5754, for n-i. *around you*, 3916.

imm-tholtach v. immthaltach.

imm-thrágud, *a great ebbing*, 2548.

imm-thrén, *very strong*, 5032, 6230.

imm-thrúag, *very wretched*, 1286.
 imm-thuga, *a great covering*, 7274.
 imm-thús, *leading, preceding*, 2093, 4964.
 immua-cuaird, *around about*, 5976.
 imm-úall, *excessive pride*, 556.
 imne?, 6179.
 impartain, 1482.
 imrige, 2873, read immrígni, *sluggishness, dilatoriness?*.
 imtar, imdar, for in-batar, 4659-4664.
 imthach, *adulterous, meretricious*, 3175; lai-chessa imtha, pl. acc. Rawl. B. 512, fo. 42^b. 2.
 in-beogud, *quickening*, 1044.
 inceil, acc., 7443.
 indar, *it seemed*, 6079.
 indlide, 8147, *prepared?*.
 indliss, 5818.
 indna?, 4695.
 inis, *a fortified (artificial?) island used as a storehouse*, 3396.
 ros-indre, 5607.
 in-forbart, (leg. immforbart?), *increase*, 7294.
 innarthaib, 6266 = indredaib (gl. uagationibus), Ml. 81^b.
 insa, 7505.
 int[s]liuchtach, *having intelligence*, 262, 1238, 3338.
 ír (= Lat. ira), 921. Hence
 írach, 4086, 5482, 5632, 5749, 6500, 6530.
 irc, 1691: bith mo ircc domsa, *interfectio mea mihi est*, Z². 61.
 írdaig, 4191 = aurdaig.
 ír-diuid, 3984, for fír-diuid?, 3984.
 ír-glan, *very pure*, 5136.
 ro-irscart, *carved?*, 7669, 7696.
 ísligthe (MS. islidte), *abased*, 3482.
 iunachi, *eunuchs?*, 7212. The same loan-word seems to occur, Rawl. B. 512, fo. 60 a. 1. in the legend of Eugenia: d[á] iunaib . . . immailli fría. Tecmaid in-araili ló hí 7 a biunaige sech toeb mainistrech.

L.

lac, 6791.
 lachtoc = Lat. lactuca?, 3913.
 láeschur?, 5723.
 láesechu, acc. pl., 3978.
 láichess, *laywoman*, 4385.
 láid lórda, 4279.
 láided, 6645 = laoidheadh .i. greasacht, *exhortation*, O'Cl.
 lainderda, lainerda, *brilliant*, 2928, 2934, 3022, 8077.
 lainib, pl. dat., 3408, 5634.
 laisi (láisi? lóisi?), acc., 4326.
 lámachtad, *bandling, touching*, 2882, 3032.
 lám-dia, lit. *handgod*, acc. pl. lámdeo, *teraphim*, 3016, 3026, 3037.
 lán, *full*, in compounds: -brass, 2354; -búaid, 7674; -chaingen, 8225; -daille, 7180; -des, 3350; -dilgenn, 1548; -gel, 998; -les, 1192; -lín, 5004; línaim, 5076; -mall, -mass, 104, 4358, 5108, 6755; -ríge, 6704; -rith, 260; -torud, 4486.
 lanaide, 8041.
 landae, 5431.
 largud, 880.
 lár-n, *apud nostrum*, 649.
 lassa?, 8072.
 lathar, in chevilles: l. nglé, 381, 2507, 3899, 5063, 5997; l. ndil, 1057, 4193, 5441, 7305; ni l. ndil, 3569; l. ndein, 5861; l. ndu, 3023; l. ngrinn, 5089, 7067; l. tricc, 6813.
 láthar, 7319.
 láthraim?, rolathair, 2853.
 legart, 2834.
 legeón (= Lat. legio), *ten thousand*, 762, 763.
 léignid, *lector*, 4390, from légend, as scribnid from scribend.
 leittreib, dat., 2179, 4720.
 lénaim, liunaim, *I hurt*, 2686, 5267; perhaps also 6531.

leod, *mangling*, 880 (leodh .i. leadradh no gearradh, O'Cl.).

léom, *lion*, 8322.

lerg, *hillside*, 2870, 6298, 7019. In 6779, 8072, 8188, 8207 the meaning is doubtful.

lerggach, 3279.

lére líi, 7019.

ler, in compounds: -glór, 366; -mór, 2722; -ól, 4443; -thol, 611.

lethan, *wide*, in chevilles: l. scél, 6215; l. smacht, 1295.

leth-rann, *half-part*, 2351.

leth-ulcha, *half-beard*, 6720.

letraim, *I tear, cut*, 6379, infinitive, letrad, 6376.

lia, *food*, 1674 (.i. tuile, O'Cl.).

liacoir (líac-óir?), 3370: cf. liag-dhealg, O'Cl.

lían-mag, 679.

lígaide, 380, 8149.

líg-dath, 7283.

lig-thorba, 1361.

lín, *number*, and dat. pl. línib, in chevilles: l. cert, 3373; l. a slóig, 3379; l. a tuir, 4471; línib sess, 1513; l. gal, 1543, 2949; l. luad, 2290; l. lathar, 2799; l. ell, 3915; l. drech, 3479; l. tuath, 3834; l. legart, 2834; l. gial, 2971, 2989, 3029, 5221; l. ollgraid, 4326; l. smacht, 6683; co línib scél, 5153.

lín-brat, *linen sheet*, 5972.

linn-muir, 2566 = muir-linn, 285, 287.

lith, *festival*, in chevilles: l. cengeis, 275; l. cenlén, 6657; l. cenmeth, 561; l. cenchol, 6327; l. cennach col, 2591; l. rochlos, 455; l. nglanna, 1201; l. ngarta, 5695; l. lán, 2783; l. lór, 2823; l. n-óg, 2853; l. fri báig, 4247. Compound: lith-laithe, 8101, 8148.

liud, *accusation*, 4647; W. lliwed.

loburda, *weakened*, 2902.

loga, 998. O'R.'s logha, *splendid*, from *lucaia?.

lóir, 2361.

loittim, *I hurt*, 3483.

lola (?), 2940.

lom-nachtach (for -nochtach), *quite naked*, 3214.

lonn, *angry*, (ógán lonn .i. ógán feargach, O'Cl., s.v. lonnógán). In compounds: -bág, 5722; -bágach, 5726; -brass, 900, 3617; -bruth, 6795; -búaid, 6554.

lórdæ, 225, 501, 4279, 5431.

lórdæta, 8177.

lór-múad, 610.

lúad, *a speaking*, 7290, in chevilles: l. ndil, 369; n-éim, 1541; l. cert, 3143; l. ngrinn, 3437; l. ngle, 3913, 7181.

luam, 6057.

luarda, 6791, 8188 (lúar .i. borb).

luath-lasair, *swift flame*, 8207.

lubrach, *diseased*, 2902, from lubhra .i. easláinte, O'Cl.

luibne, *twigs*, 7291 = luibhne .i. meoir, *fingers*, O'Cl.

luth, 3031, 5913.

M.

mael, *tonsured*, and thence *priest*, 2256: but in 2975, *blunt, obtuse*?

magar, 7858, *small fish*, Corm. Tr. 120.

mag-réid, 308.

mainbthech, 4701, seems O'Clery's *mainbtheach*; but the meaning (cealgach, *crafty*) which he assigns to this word does not suit in 4701.

mairre, 2733, leg. máir-ré?

mál, *prince* (maglos, W. mael), 1101, 3431, 4497, 5366, 6629. In 865 it seems an adj., *noble* (mál .i. uasal, O'Cl.).

mandrad, *destruction*, 7100 = menradh .i. milleadh, O'Cl.

mares = myrias, μυριάς, *ten hundred thousand*, 766.

mathigim, 6663.

matinda, *matutinus*, 4403; a rétla matindai!

Rawl. B. 512, fo. 42^a. 2.

matud, 5753, applied to Goliah.

medar, *utterance*, 2899, 5445, 5949.

medra, 2975.

meirb, acc., 6297, seems = meirbhe .i. brég,
a lie, O'Cl.

meirblice, 8171.

meirg, dat. 5337 = meirc (gl. *erugo*) Sg., 52^a,
seems here used in the fig. meaning of
envy, ill-will.

meirge, 4003, (.i. bratach, *standard*, O'Cl.).

meirle, *theft*, 3568, 3570.

meing, f. *craft*, 3063, and Corm.

menmaib, 4359, leg. menmaib ?.

menmaigim, 4149, 8216, leg. menmnai-
gim ?.

menmanrad, menmannrad, menmandrad,
3268, 6306, 6854.

mennar, mennair, 211, 783: cf. cen men-
nair (gl. *uidelicet*) Ml. 35 d. 23.

meraim, rot-mera, 1710.

mer, *mad*. Compounds: -sluag, 4806;
-uallach, 6686.

merbe, *mistake* = meirbhe .i. mearbhall,
O'Cl.

merda, *furious*, 5753, 5989, 8171.

mert, *harm, hurt*, 4053.

mertaim (= *ἀ-μέρδω* ?), 1673, 1712, 2779,
3029, 3071, 3623.

mertain, *weariness*, 3445.

mertnech, *feeble, fatigued*, 3453, 4541,
4572.

mesraib, 44, dat. pl. of mesur = mensura ?

mesrugud, *mensurare*, 44.

mét, in chevilles: m. glanna, 99; m. gal,
1507, 6441, 6843; m. bla, 4403; m. cath,
7235; m. rath, 7325.

methlad, 1143, read meth lat ? (*meth*,
shame, 4571).

miad-bla, 2303.

milib, *with thousands*, in chevilles: m. lá,
2491; m. rann, 4967; m. gné, 5149;

m. scél, 5389, 5551; m. bla, 5699; m.
triath, 7475.

milide, 480.

miltnecht, *soldiering, warfare*, 6594, 6918.

mind-nár, 1210.

mirr, *myrrh*, 7540.

miscadach, *accursed*, 2392, 2422 (*mioscaith*
.i. *mallachd*, O'Cl.).

mo for immó: mo a múr, *around its wall*,
905, for imm-o; mo-dilfat, 3836.

moch-tháinic, *early came*, 2867.

mod, *work*, in chevilles: m. nglanna, 861,
5219; m. nglé, 2575, 3247, 3693, 3745,
3765, 3783, 4099, 4129, 4891, 5419, 7787;
m. n-án, 2943, 4463, 5583, 7623; m. ndil,
3415, 3853; m. cert, 3421, 4307, 5739,
6497; m. nglan, 3757, 7427; m. n-éim,
4417, 5263; m. n-úag, 4541; m. mass,
4953, 5023; m. nglech nglé, 7149;
m. nblaith, 7381, 7471; m. cen len,
5111, m. cen húr, 6665.

modmar, 4571.

mogaid, 7427, *slaves*.

mógda, 5753.

molbthach, *praiseworthy*, 4946, 7810.

molbthogaib, dat. pl., *lauds* ?, 4324.

molmar, 4572.

monar, (.i. obair, *work*, O'Cl.), monor, in
chevilles: m. nglan, 999; m. nglé, 427,
2313, 2487, 3797, 4145, 4303, 4525, 4557,
4667, 4807, 5983; m. clecht, 3923; m.
cert, 4329; m. n-ada, 6519; m. ndein,
4643; m. múad, 7930.

monuar bal, 1425.

mór, *great*, in chevilles: m. in smacht, 115;
m. in mairg, 7387; m. n-athbach, 973;
m. mbla, 5659; m. scél, 5731, 7329,
7553; m. am-miád, 7467. In com-
pounds: -ár, 2342; -chad, 6492; cha-
thair, 444, 7356; -cheist, 3864; -chin,
6684, 6882; -chlass, 4030; -choimdiu,
8309; -dáil, 7358; -dil, 7406; -díth,
5911; -drong, 548; -ferg, 6690; -gaire,

2198; -glan, 4569; -gluair, 4074; -gorta, 3384; -grád, 6470; -grádach, 5738; -gráin, 5966, 7249; -fachtad, 916; -loinges, 4748; -maith, 7500; -martra, 8179; -miad, 6414, 6482, 6672, 7490; -mind, 6806; -molad, 5922; -mong, 5362; -mongach, 8105; -olc, 1330, 1348; -pheccad, 7200; -phopul, 4104; -thrét, 7024; -thúath, 2780.
 mudaigim, *destroy*, 1680, inf. mudugod, 6712, 6984.
 muinbi, 2752.
 muincinn, *a sea-strait*, 3987.
 muirech, *lord*, O'R., 3925, 5263, 5583, 5926, 6629, (cach réim imma muirech, LL. 57^b).
 muirlinn (= linnmuir, *supra*), 285, 287.
 múra, 8078.

N.

nachar-, *not us*; nachar-lén, *do not hurt us*, 1726; cid nachar-cobrai, *why is it that thou dost not help us?*
 náir, 1086, 4558, gen. náir, 1759, 4181, 5488, 6579.
 narbar (= ná-rob-bar), *be ye not*, 4842.
 nassad, 8369, in chevilles: n. ndaŋgen, 811, 4175; n. ndil, 2243, 2587; n. nglé, 467, 1095, 2537, 4932; n. ngrinn, 2731; n. nglan, 8141; n. n-imlan, 2418. Nassaid, 4315 is perhaps a metrical license.
 necht, 573, *pure*.
 néib, 419 = néim, 467, 7257.
 nél, *cloud*, nuallaib n. a cheville, 5805.
 nem-aicsid, *invisible*, 330.
 neméle, *bemoaning*, 8073.
 nemide, *poisonous*, 7150.
 nem-nél, *heaven-cloud*, 7462.
 nem-thech, *heavenly house*, 573, 2744, 2745.
 nessaim, 534, pl. of nessam, *nearest*, 538, 540.
 níab, 1819, 7135, 7413.
 níabach, 112.

niam, *colour*, 4315.
 nibar (= ni-b-bar), *be ye not*, 3641, nibur, 4871; nibfor, 4872; nifor(n), 1238.
 ni-char-fail, *non nobis est*, 1560. For the ch, cf. ci-chib-foruireth, I. B. T.
 nid-ar-n, *we are not*, 1609, 3626, cf. perhaps no-dar-bé-ne .i. biaidh linne, O'Cl.
 nifor(n), see nibar.
 ninach, 8026.
 ni-r, *not us*, 2747; cf. for the pronoun nor-laoidheann .i. doni ar ngreasacht, O'Cl.
 níth, 3615, 4085, 5967, 6041.
 no for na, the article, acc. pl. 4304.
 nocho-for-bia, *non vobis erit*, 4063.
 noeb, *holy*. Compounds: -aingel, 8193; -arbar, 8255; -dind, 6026; -dúil, 7422; -find, 5488; -gel, 6886; -glan, 7302; -nár, 782, 2170, 3926; -nem, 128, 312, 6842, 7000, 7116, 7186, 7488, 7802; -rath, 7154; -ri, 7995; -riagul, 2339; -thánic, 2153; -thlacht, 1308; -úag, 4262, 5878.
 nóisech, *famous*, compar. -u, 1145 (nóis .i. oirdheirc, O'Cl.).
 nóithech, *famous, conspicuous*, (.i. oirdheirc, O'Cl.), 13, 1463, 2291, 2758, 5140, 5173, 5589, 7943.
 noithí máil, 2585, 6681.
 nós, 1892.
 núall, in chevilles: n. cencleith, 2617; n. cen lén, 6827; n. nad cress, 5189; nua-laib nél, 5805.

O.

óc, *young*. Compounds: -bó, *a young cow*, (acc. dual. dí ócbáe), 5426; -dam, 4112, 4120; -duine, 4589; -ech, 7688.
 occurus, *hunger*, 8379.
 ócda, 7349.
 ochair, *edge*, 3746, 6578.
 ochrach (leg. ocrach), *ravenous*, 898.
 begaire, *shepherd*, 7716.

óene = ieiunium, 7600.
 óentadach, 6540.
 ógdae, 4227, 6558, 7516.
 óg-rath, 3810, 7499.
 óibnech, 5174.
 oisce (?), 2844.
 Olimp = Olympus, 125; Olympus, 634.
 oll, *great* (= πολλός). Compounds: -blad, 459, 3323; -grád, 628, 4446; -már, 6762; -múad, 6574.
 omar, *trough, channel*, oimrib uiscidib, 2958 = 'canalibus aquarum,' Gen. xxx. 41 (Vulgate).
 ómnach, uamnach, *fearful*, 7763.
 oñg-galar, 1453.
 orc-rad, *swine*, 7618 (orc = porcus).
 or-oll, 4214.
 orot, *for thee*, 1073.
 orthad, 6159, *let him go?*, (orta .i. imthigh, O'Cl.).
 orthonaib = orationibus, 4323.
 ósar-bráthair, *youngest brother*, 3587.
 oscor, 2839.

P.

paitt, *a leathern bottle*, 6311.
 pennaind = poenitentia, 1580.
 phair, *sister*, na dí phiair, 7467: cf. for p (ex sv?) piuthar.
 pían = poena: comp. -guba, 1867.
 píanaim, *I pain*, 5418.
 Pisc = Pisces, 217.
 plágud, 879.
 prim = primus. Compounds: -adbar, 6244; -altóir, 4265; -chaindelbra, 4339; -chathair, 422, 454, 474, 6658, 6680, 7348; -chinnecht, 2920; -chomairlid, 6652; -chubát, 2527; -dorus, 7356; -dún, 7342; -fáith, 5388, 7132; -gaeth, 47; -geinne, -gindi, 3676, 4026; -goibnecht, 4190; -ined, 6412; -laichas, 7818; -leth, 4290; -maithiu, acc. pl., 8146; -phecethach, 8349; -róit, 5396; -thóisech, 5388.

psaltair = psalterium, in the title, gen. saltrach, note after 7796.
 punann, *sheaf*, 3329, 3330.

R.

rachaine, 3004, for ro-cháini.
 racht (ro-acht), see immracht.
 rád, in chevilles: r. nglé, 5671, 5709; r. cen brath, 6495.
 ragmas, 3961, for rogmas?.
 ráidaib, dat. pl. 3103.
 rán-glé, 787.
 ránmar, 1465.
 rath, 7355, 7947 (rath .i. baile, O'Cl.).
 reb, 7828, 7915; rebaib, 4411; reba, 1718.
 rebrach, 2358.
 regtai, 4015.
 reilge, 4411.
 réim, in chevilles: r. n-oll, 139; r. cen díth, 6357; r. cen brath, 6359; r. cen dochta, 6687; r. n-achtach, 7093; r. n-án, 5223; r. fobaid, 4555; r. ndein, 2157, 2347; r. rán, 2947; r. ruanaid, 5117; r. nglé, 2069, 6617, 7049; r. ndata, 3933; r. ndil, 4104; r. n-úag, 4921, 7847; r. rogúr, 5258; r. iar ruth, 6043; r. co rath, 6128; r. rúin, 6597.
 remfúir, *preparation*; remfúir, 4352, 4356.
 rem-thechtaid, *foregoer*, 7488, 7490.
 rén, for róen, 6788.
 renn, 2259.
 rethaib, in chevilles: r. 2259; r. recht, 4955; r. rád, 5215.
 rían, *sea*, 2631, 2643; ruithnib rían (?), 7143.
 rían-feth, 7616.
 riasca, *paludis?*, 3933.
 riastrai, 878.
 riathur, 3336.
 rígda, in chevilles: r. inbla, 105; r. rád, 4243; r. gais, 4875; r. ell, 6677; r. scél, 7231; r. tríall, 7237; r. smacht, 7331;

r. ail, 7463; r. fecht, 7605; r. in sét, 7894.
 rí, gen. rí, *king*. Compounds: rí, *dáil*, 6818; -doss, 796; -fíal, 568, 7785; -rann, 2650; -recht, 8212; -rún, 4134; -sossad, 550; -sruth, 504; -threb, 2647.
 riges, 5190, for *riches*, *flame*?.
 righthess (ríg-thess?), 7250.
 rind, rinn, *star*. Compounds: -balcc, 123, 2671; -gel, 778, 4094; -glan, 7292; -mas, 5636; -nem, 510, 7050, 8221, and perhaps rind-rethait, 131.
 rintriuchta (?), 1837.
 rith-rosc, 7923.
 ro for ra=fria, 1990, 2179, 2990: with pron. rot, rut.
 robar fola, *fluxus sanguinis*, 7642.
 ro-balcc, *very strong*.
 ro-bláith, 7616.
 ro-búadach, *very victorious*, 7572, 8269.
 ro-cháin, *very fair*, 4378.
 ro-chrúas, *great valour*, 6022.
 roddet, 1627.
 ro-días, *a great pair*, 4470.
 ro-dígrais, *very excellent*, 4378.
 róe-mag, 616 (róe .i. magh, O'Cl.; rae .i. fearann, *ibid.*).
 roen. Compounds: -des, 1018; -mag, 510.
 roenach, 4160.
 ro-fín, *strong avine*, 6326.
 ro-garg, *very fierce*, 6082.
 ro-glan, *very pure*, 7684.
 rogmár, 627, 960.
 ro-gnáth, 7242.
 ro-réil, 7684.
 rogud, 619 (gl. extensione), *ML*. 37^d.
 ro-gúr, 5258.
 roimisi, 7355, (roimhsi .i. peacadh, *sin*, O'Cl.).
 ro-maidm, *a great breach*, 6788.
 romra, 3982, O'Clery's romhra .i. romhara.
 ro-ro-char, *multum amavit*, 2816. Perhaps rôt-ro-baeth may be another example,

3119. So do-ro-r-chair, *H.* 2. 17, p. 165^a, unless this be a scribal mistake for do-ro-chair.
 ro-rúad, *very red*, 4160.
 ro-sat (?), rosat glechert, 3574; rosat[t] riuin (?), 3983.
 ro-séim, *very slender*, 39.
 rosso, 6123.
 rót, 2287.
 roithenach, *serene*, 2395.
 roth, *wheel, orb* (?), 1077. Compound: -mol, 199.
 rúam, 6094, 7289.
 rúamna, 7339.
 rúanaid, *strong*, 6082.
 rúan-dath, 205.
 rúathar, rúathur. In chevilles: r. cint. 133; r. mbras, 4843, 6187; r. nglé, 213, 3335, 4903, 5681, 6013; r. cert, 2659, 3795; r. n-án, 3411; r. ndil, 3779, 7437; r. ndein, 4765, 4937.
 rub = Lat. rubus, 3815.
 (ro)-rude, 7074.
 ruided, 8096.
 ruithess, 154, 7242.
 ruithnib rían, 7143.
 ruithnigim, *I cause to shine forth*, 7537.
 ruth. In chevilles: lúath a ruth, 3107; for-ruth, 3285, 4051, 7411; réim iar ruth, 6043.

S.

sacc, *sack*, 3548.
 saccail, *to press into a sack*, 3547.
 saccrad, f. *sacks*, 3036.
 sacerdote = sacerdotium, 4488, 4494, 5156.
 sadailecht, 8303.
 saechtairthir, 979; perhaps forsechtair-thír.
 saerda, *ennobled*, 7337.
 Saigitair = Sagittarius, 220.
 sain. In compounds: -chomnart, 5159; -dil, 4224 (cf. sain-dilse, O'Don. Supp.); -glice, 2861, 4095; -šerc, 6834, 7485.

sainigthe, 4583, 5846.
 sainigud, *differentiating, varying*, 7256.
 sair siar, *hither and thither*, 7936.
 sáir-dron, 802.
 salm, *psalm*. Compound: -glan, 5822.
 salmda, 6063.
 samai (sammai?), 6384, pl. dat. 8373.
 samlaid, *altogether*; note after 7796.
 sam-śúgud (?), 6095.
 sanctáir = sanctuary, 4256, 4258, 4317, 4320, 4522, 4602, 4618, 4900.
 sathe, *sawarm*, 6731.
 scaichsiu, 2904, infin. of scuchim.
 scél. In chevilles: s. do léir, 2719; s. cen chess, 3509; s. ngrinn, 3627.
 scemel = scabellum, 546.
 scíath, *wing*, 4316; du scíath (gl. alarum tuarum), ML. 39^d. 21; hua sciathaib (gl. pinnis suis), ML. 39^d. 23.
 Scoirp = Scorpio, 219, 252.
 scrus, 219.
 secclle, 6337.
 sechem, *sbittim-wood*, 4224.
 sechnad, 674.
 sechrad (leg. sechnad?), 642.
 secht-delbach, *septiform*, 7112.
 sedlañg, 8111.
 ségda, 1068, 3823, 4232, 4253, 5514, 6155, 6888, 7333, 7441 (seaghdha .i. ealadhanta, *learned*, O'Cl.).
 segtait slóig, 459.
 segunn, 6065.
 seimlide, 8169.
 seing, 5139.
 seirgthe, 4287.
 seirgthech, 1446, 2728, *withered, shrivelled?*.
 séis (=sensus?), 651, 2393.
 seiselbe, 8235.
 seiss, 8266, 8273.
 séiss (=séis .i. buidhen, *troop*, O'Cl.), pl. dat. séssib, 6946.
 selach, *heaving*, 5355; sealaigh, O'Cl.
 selbcha, n. pl.

selbda, 590.
 sell, 2595, (perhaps seall .i. seal, *a space of time*, O'Cl.).
 semnach, 2875.
 séna, *denial*, 3881.
 sencha, pl. n., 987.
 seol, in chevilles: s. seim, 8086; s. snassi, 491.
 serb, *bitter*. Compounds: -garg, 4758; -lomm (leg. lonn?), 8209; -lonn, 6372.
 sergaim, *I wither, dry up*, 7279, 8209; infin. serggad, 7294.
 serig, *strong*, 4758, 5356, 5655 = seiric .i. láidir, O'Cl.
 sesrachaib, pl. dat., 2455.
 sesraib, pl. dat., *reservoirs, vats, barrels?*, 43; so in H. 2. 17, p. 146^b, na barca cona sesraib, cona claraib; and pl. gen. LL. 169^a, acc. dub-šesra di rotu rotaide monad. Cogn. with Lat. sit-ula?.
 sésta, pl. gen., 8162.
 sétad, 651.
 sétaigim, *I make away (séi)*, 8057.
 sétfadach, 8111.
 síabar, 907, *ghost?*.
 síabardae, 8159 = síaborthe, LU. 44^b (?).
 síabrae, 8210; síabra, 8305, n. pl.
 sían-brat, 1772.
 sid (síd?), 2611; sid nglé, 7487.
 sídaigim, 5203.
 sír, *long*; iar síraib, 7215. Compounds: -áidde, 8369; -den(n), 5611; -díbad, 482; -drun̄g, 2183; -ettla, 2086; -fecht, 8210; -iffern, 1772; -immthecht, 3748; -labra, 826; -sáethrach, 1446; -šassad, 4408; -šellad, 4164; -šóillse, 8381; -šólus, 362; -šotlaib (pl. dat.), 499; -šruth, 996; -thes, 154; -thoirse, 2112, 8383; -thuistiu, 2818.
 sírach, 6473, 7914.
 sírechtach, 874, 8133 = W. hiraethog?.
 sirthech, 6372, *plundering?*; sirthe, *plundering parties*, O'Don. Supp.

sis, 6744.
 síthbe, *rod*, 4284; síthbe na slébe?, 8214.
 sithech, 342.
 sla, 4351.
 slaide, 6097.
 slamm, *flocus*? slaimm in pl., used as acc., 5975; slamma snechta, *flakes of snow*, 524: cf. slamanna, O'Cl., s. v. sloch sine.
 slamm (?), 269, 5253.
 slamm-derg, *red-clotted*?, 4770.
 slamm-rúad, 5356.
 slán, *salvus*. In compounds: -áeb, 54; -chaingen, 8097; -dílgu, 1654, -éim, 1006.
 slánaib síd, 3275 (slán, *safety, repayment, indemnity*, O'Don. Supp.).
 slasaim, 6889 (slas .i. slaihe no marbhadh, O'Cl.).
 slassa, 4071.
 slat-bríg, 5187 (slait 7 slatra .i. láidir, O'Cl.).
 slattrá, *strong*, 5365; adv. co-slattrá, 5573.
 slébbaire, *slovens*?, 3483 (slaopair, H. Soc. Dict.).
 slecht, 207, 4189, *cutting*?. Hence slechtach, 2825.
 sleg, *spear*. Compounds: -derg, 5338, 5790; -rúad, 6778.
 sleoda, 6897.
 slind (gae), 5761.
 slis-fóta, *longsided*, 5790.
 sliucht, slicht, *track*, in chevilles: s. nglé, 2493, 3055, 3145, 4135, 4919, 5341, 6155-6479; s. síd, 5679; s. n-óg, 2859, 2893, 6605; s. roscar, 7419; s. cen chol, 5613; s. slán, 5203; s. n-án, 5213; s. co mbúaid, 3957, 4073.
 slocht, *slaughter* (?), 5102.
 slóg, *host*. Compounds: -búadach, 6932; -díl, 7406; -dún, 4550; -rath, 4498.
 smachtaigim, 3637; infin. smachtugud, 700.
 snámach, 2513.

snas, 5633.
 snéid, 1603, 3231, 3589, 4253, 6121, 6662; adv. co-snéid, 6425, 6865.
 1. sníim, 3639, 8378.
 2. sníim, snísit, 6514 = snísíot .i. dorigh-neadar cosnamh no cathughadh, O'Cl.
 sníimach, *sad*, 3747, 4930, 6474, 6529, 8306.
 snó, 6759.
 snúad, 5957, 6145, 6891.
 sobáil, 2638.
 sobarthain, 7433.
 sód cen greis, 6649.
 sodála, 60.
 sodalbtha, 6155.
 sodamna, 6118.
 soenmind, 590.
 soer, sóir, saer. In compounds: -áil, 6580; -alt, 7757; -bríg, 5543; -búaid, 7233, 7863; -dáil, 4498; -dron, 802; -grád, 3358, 3662, 4230; -grínn, 2863, 7730; -slog, 6986.
 sóerda, saerda, 7337, 7783.
 so-gabtha, 64; so-gabtais, 3251.
 so-grád, 4182, 8283.
 soidhigib, pl. dat. *easy*?, 4539: cf. doidhge.
 soimled, 4693.
 soimse, 4366.
 soirse (better sairse), *carpentry*, 4189.
 solaig (sólaig?), 7203.
 so-menmnach, *cheerful*, 3518.
 sonad, 823.
 sonaide, 3382.
 sonardib, pl. dat. 2778.
 sónmige, *prosperity*, 8373; sg. dat. is-sóinmichi, Z². 863.
 sonthach (perhaps = sonntach .i. luthgháiroach, O'Cl.), 4562, 4642.
 so-síd, 6443.
 so-smert, 6067.
 so-thochta, 3237.
 sráibaib, pl. dat., 6780.
 sreab, *stream*, 43, 5475, 8305; so
 sreab-derg, *redstreamed*, 6780.

So sad: camp
 (sodistat)

sréim, *I cast*, 5870, 6073.

srén, 5611, 6529.

sren-gal, 5779.

sreñg, 4293.

sreth, 2711, 4319. In chevilles: s. cen táir, 4319; pl. dat. srethaib; s. srath, 135, 4687, 5479; s. drong, 7905; s. íath, 2285, 4941; s. smacht, 513, 5383; s. slóg, 6431, 7005 = s. slúag, 6905, 6997; s. sluaig, 2863; s. scél, 6591; s. saergrád, 6662; s. socht, 4083; s. sretta, 2475; s. grád, 4529; s. sell, 2595, 6659; s. gal, 4939, 6527; s. seis, 5705; s. slecht, 4027; s. sleg, 6269. Compounds: -bruig, 6263, 6698; -chor, 5253; -slúag, 2692, 5918.

srethad, 2443.

srethugud, 8259.

sretta, gen. sg., 2475.

srib-grinn, 6479.

sróen, 269.

sroib-tene (*sulphur-fire*), *lightning*, 8089.

sruth, *stream*. In chevilles: s. na sreith, 7047; srothaib íath, 2753. Compound: sruth-lind, 2513.

sruthach, *streamy*, 8139.

sruthred, *collection of streams*, 6614.

stad = stadium, 2712.

stoc, *trumpet*, 5061.

stomacha, 4364.

suachtarchom (?), 669.

súg = (Lat. *sūcus*), 5641, 6263, where it seems to mean *strength, energy, spirit*.

The n. pl., súig, 4346, seems to mean *juices*.

suilge, 4539, 7299.

suilig, 4182, 5134, i. sofulaing, O'Don. Supp.

suillim? no-suildis, 4348.

suinig, 6544; perhaps = suinich, *liberal*, O'Cl.

suirded, 966.

suimm = summa, *summit, chief*, pl. dat.,

4241; nom., dú i mbatar suimmi na sacart, Laud 610, fo. 12. a. 2; tancatur na suimmi sacart, *ibid*.

T.

tabernacul, f. 4514, 4580, 4864, 4880.

tachaim (?), *rado*; in the figurative sense, cid ta[ch]thi Dia, *why do ye vex God?* 5530; t-pret., perhaps ros-tacht, 3453; or is this the s-pret. of tachtaim, *ango?* tachtae, 5971.

tadail, 6326; for todail, *haustus*.

tádrainn, 4338.

taibled, *a story* (Lat. *tabulatum*), 2450. See tre-thaibledach.

taiblide, *tabulas*, 4304.

taicthech, 4661.

taichme, 374, 431.

ro-tháig, redupl. perf. of techim, *I flee*, 7903 = táich (gl. *confugit*, *MI.* 32^b).

tairbbech, *tairpech*, 5915.

tairbe, *profit, commodity*, 7018.

táircim, *I prepare, make ready, provide*, 2624; 2d pl. imper., táircid, 2624; s-pret. act. sg. 3, ron-táraig, 1524.

tairchert, 7738.

tairchil, 4223.

tair-ic, *comes*, 4699.

tairinnim, *I bend down*, 4495, 7993.

tairsin, 2903, 5959.

taisced, 8246, *store, wealth*; 8246 where it is used with a pl. verb.

talc, *strong*, 5077, 6767. Hence

talgga, 363, for talca, *strength*.

tallaim céill, *I lose hope*, 2557.

tan, adj., 803, 2187, 6853, 7401, seems cogn. and synonym. with *ἀ-τενής* and *tenax*.

tarat láim dar, lit. *put hand over, subdued*.

tarbaige, 2008, *profit, fruitfulness*.

1. tarcai, targca[i], 5; seems 3d sg. imperf. (?), from táircim.

2. tarcai, targcai, targai, *surpassed?*, 4498,

- 7002, 7163, 8174. In 6679 the meaning is obscure.
- tarcacht, 7213.
- tarfuairaid, 7627, *remansit*.
- targtais, 6775, for do-regtais, redup. 2dy pres. pl. 3 of *torgim, I come*.
- ta-r-glamtha, 2714; ta-r-glamhair, 1637, from *teclammair, tecmallaim, I collect*.
- targleo, 3015.
- tarimthecht, *transgression*, 94, 574, 864, 1526, 1534, 1558, 6498.
- tarmlaic, 3259.
- tarmmairt, tarmairt, 1688, 3260, 4717, 6444, 6923; tarmart, 4123, 4744, 6900; tarmartad, 6735.
- tárnactar, redupl. perf. pl. 3 of *tair-icim*, 6939.
- tarrasar, *steti*, 1819; tarrasair, *stetit, mansit*, 1633, 2237, 5109, 5436; dep. perf. of *tairissim*.
- tarscur, 2294, for trascur, *overthrowing*, inf. of *trascraim*.
- tarsnu, *athwart*, 172.
- tascaid, 3515 = *taiscid*, inf. of *taiscim*.
- tass, 1829, 5107, 7591; tas .i. *comhnaidhi*, O'Cl.
- tath, 2054, perhaps tath .i. *taobh, side*, O'Cl.
- tath-beogud, *to revivify*, 7120.
- tathellach, 8117.
- tath-lassair, 3792, *dry flame?* (tath .i. *searg*, O'Cl.).
- tathlógud, 8117.
- Taur = *Taurus*, 217, 239.
- tauttacht, *coming*, 4420 = *tuttacht*, q. v.
- techel, *to flee*, 6219.
- tech talman, 3196 = O.N. *jarðhús*, Landn. i, ch. 5.
- teclai, 6765.
- teclaigim, 8002.
- tecras, 4439.
- tedmnach, *diseased?*, 946.
- teduar, 7543.
- teipim, *I cut, separate*, 29, 7869 (*teibeadh* .i. *buain*, O'Cl.).
- teisc (for teist?), 5846.
- teist, *testimonium*, 3583.
- telchinni, 4269.
- tel-glas, *greenfaced*, 2670 (*tel* for *tul*).
- terbaide, 8319, for *terbaige?*: cf. a *terbaig* .i. a *galar*, Ir. Texte, 818.
- terbaim, *I separate*; ro-dos-terbaisit, 4653.
- terchur, 4371.
- tessaigthe, *torrid*, 159.
- tét, 21 (*tête* .i. *tuatha*, O'Cl.). Compounds: -adbul, 21; -bannai, 8163; -blai, 407.
- tethrach, 978.
- tho, *thy*, 1601, 6019 = *to*, 3824.
- ti, 1317, for *ci* (?).
- tí (for *int-í?*), 5780.
- tíi, 4503, *design, intention*.
- timh-gairim, 2477, 2717, 3045; do-r-im-gair, 4950. O'Clery's meaning (*I ask*) does not suit.
- timh-gaire, *an asking* (.i. *iarraidh*, O'Cl.), 2967.
- timh-thaircim, do-s-r-imthairc, 5406, 5430.
- timh-thosaim (?), do-r-imthas, 5973; do-s-r-imthos, 6331.
- timpán, *a stringed musical instrument, timbrel*, 4042, 6060.
- tinach, 6261, 8028, 8112.
- tinaim, *I melt away*, 3465; tin .i. *leagadh*, O'Cl.
- tindrad, 1047, 1297, 4223.
- tindremm, tindrem, 5999, 6280 = *tionnramh* .i. *friathaileamh*.
- tine, 8106, 8150, *service*, O'Cl.
- tinfissiu, 2108, *inhaling*.
- tinninas, 6188.
- titacht, *coming, advent*, 7793, 7805.
- tiug-bás, 3614, 6726.
- tiug-nár, *matins*, 810.
- tláith, *weak, faint*, 2479, 7549, 7615: in 1571, *soft, tender*.
- tlaith-chumtaig, 1103.

tláithe, 5351, *weakness*.
 tlás, *weakness*, 1665, 3315; acc. tláis, 3613, 7639.
 tlí .i. tlacht, *delight*, O'Cl., 1103, 3443, 5799, 5893, 6539, 7549.
 tluachtar, 3539 = doruachtatar (?).
 tlus, *pity, mildness*, 4039, 4551, 7407.
 tnu (leg. tnú, *fire* ?), 3895.
 to, *thy*, 3824: see tho.
 tob tened, 7388.
 to-chomrac, *conflict* (W. cyfranc), 1090, 1354.
 tochomracht, *taedium*, 6922, Z². 864.
 tochta, 3072.
 tóeb, *side*. Compounds. -adbal, 8253; -dána, 8263; -dein, 4434; -gel, 6366, 7594; -nocht, 1540; -thogud, 1051.
 tóebach, 8090, *hanging sides*.
 tóebtu, 6050, 6575, *being side by side*.
 tóem nglé, 6083, a cheville, lit. *a clear jet*.
 toga nglé, 5439, a cheville, lit. *a clear choice*.
 togach, *ebosen*, 339, 967, 978, 1096, 3241, 4291, 5665, 8067.
 to-gáes, 1246, 2462, *fraud, circumvention*.
 togud, 1052.
 toichthech, 4702.
 toimidig, 1747.
 1. tóir, *pursuit* (O'Don. Gr. 23), 3557.
 2. tóir (.i. fóirithin, *succour*, O'Cl.), 3631, 3825, 4067, 4291, 6033.
 toirchi, 6128.
 toirm, in chevilles: t. nglan, 2033; t. trén, 7897.
 toirt, sg. dat., 5971.
 tola, *excess, multitude*, in chevilles: t. nglé, 2523, 2739, 5521, 6557; t. trén, 4575, 5519, 5617; cen tola, 8038. Pl. dat. tolaib tlacht, 15, 5747; t. tress, 85; t. smacht, 407, 4599; t. droñg, 7137, 7197, 7481, 7609; t. tine, 8106, 8150; t. tuile, 8178; t. grinn, 2283; t. sreth,

2711; t. gair, 4387; t. gestal, 4363; t. treb, 7083, t. gal, 4467, 5034, 5821, 7099; t. dál, 4701; t. rún, 6647; t. rath, 6165; t. dliged, 6411; t. dind, 6805; t. caingen, 7781. Hence
 tolach, *multitudinous*, 5077.
 tolad, 1434; tolaid, 5727, should perhaps be tolaib.
 tolaib, dat. pl., 6767.
 tolg-dail, 4271, 6701.
 tomthaib triath, a cheville, *with threatenings of lords*, 4945; fo t. Dé, 7994, *under God's threats*.
 tomthaigi, 8213.
 1. tonn, *skin, surface* (.i. croiceann, O'Cl.), t. talman, 4124, 8116. Compounds: -gel, 6270; -glas, 978.
 2. tonn, *wave*. Compound: -bán, 5232, 6162.
 tóir, 4291.
 tooir, 1101.
 1. tor, *a lord*, 1703.
 2. tor, *a multitude* (.i. imat, O'Dav.), 145, 5077, 6349, 6767, 7646; sg. gen. tuir, 145; dat. tur, 1165, 6831; pl. n. tuir, 8285; gen. tor, 6767 'mor tortrelmach', 4674, should be mór tor trelmach; acc. turu, 8174. Compound: trom-thor, 5614.
 tór, 2457, *fatigue*?.
 toracht, 6078.
 torainn. In chevilles: t. nglé, 129, 2197; t. ndil, 1589.
 torgbad dail, 5103.
 torgbail, 4272.
 torm, 6771, 7821.
 torocht, 7738.
 torom, torum. In chevilles: t. nglé, 1937, 3883, 3909, 4007, 4091.
 toromm, 4153, 4761, 4859, 5415, 5895; t. n-adbal, 8144; t. n-án, 189.
 torrain, *has watched over*?, (cf. torruma), 6828.

1. tracht, *trace*?, 2855.
2. tracht, *strength*, 5295.
3. tracht, *strand*, 7904.
- traig, acc., 4375.
1. tráig, *ebb*, 2538, 7904; fo-tráig, 3465.
2. tráig, *strand*, 3702, 5250.
- trait, 3767, 7711 = traid .i. luath no opann, *swift* or *sudden*, O'Cl. Hence
- traite, 6769.
1. trebthach, *farmer*; but in 3741, *shepherd*?
2. trebthach, adj., 4702, *cultivated*?
- trechess, 227.
- treithe, 2855; gan treithe .i. gan ainéolas, *without ignorance*, O'Cl.
- treith-fér, 7986, *an ignorant man* (treith .i. ainéolach, O'Cl.).
- trell, trel, 2291, 4593, 6697, 7993.
- trelmach, 4674, 4759, *having harness* (tre-lam).
- trem-úr, 2546, *very recent*.
- trén. In compounds: -athbach, 4683; -brat, 189; -chóraid, 2404; -slúag, 2626.
- tréoda, *trinal*, 7570.
- treóir, 1169, 1899, *vigour, power*. Of the same or a like meaning is
- treórud, 1043.
- tres, sg. acc. tris, 3315.
- tres-rann, *a third part*, 3784.
- trétel, 2131.
- tre-thaibledach, 2448, the tristega (τρίστεγα) of the Vulgate, Gen. vi. 16.
1. trethan, *foot* (treathan .i. troigh, O'Cl.), 3644, 4200.
2. trethan, *sea*, 2233, sg. dat., 353; pl. n. (noeb) -trethna, 494; dat. trethnaib, 6697; acc. trethnu, 5254. The gen. sg. trethan, 7901, and the dat. sg. trethain, 8196, seem to belong to an n-stem.
- triallach, 111.
- triamaín, *weary*, 7551.
- triamaínnai, 8157.
- triamaínnach, *weary*, 5619.

- trice, 1926, *frequent*?, 5325, *urgent*?
- trichem, 353.
- trichessa, 8295.
- trichtaige, *a space of thirty years*, 1096; in-áis trichtaigi, LU. 34^b.
- trist, *curse*; cen trist, 1047, 2239.
- tristaide, 8019.
- tuidme, *binding together*, 4278.
- tuidmidib, pl. dat., 4291.
- tuinech (= Lat. tunica), pl. n. tuinchi, 6719.
- tuire, 3838.
- tuiridein (leg. tuirigein?), *house-pillar*, 4520 (tuirighin tuir fhuilnges tech, Forus Foc. LL. 395^a).
- túis (= Lat. tus), *incense, frankincense*, 7540.
- tuisc, acc. sg., 247.
- tunscanad (?), 6232.
- túr, *searching*, 4133, 6344. The compound trom-thúr, 906, 5266, seems to belong to a different word.
- turadaib, pl. dat., 4690.
- turba (from the Lat.), 10,000 × 100,000, 772.
- tuscurnud, *fiction, falsehood*, 3324.
- tuttacht, *coming*, 2330, 4415 = tauttacht, q. v.

U.

- úag, *perfect*. In compounds: -commus, 3172; -ríar, 4128. Hence
- úagdae, 3634.
- úaibrech, *proud, haughty*, 7382.
- úaichleach, 945, *full of pride* (uaichle .i. uallecha, O'Cl.).
- úais (.i. uasal, O'Cl.), 1117, 4280, 6021, 7586, 7937. The nom. pl. m. uais, 7853, seems from an adj. *uas.
- úamnach, *terrible*, 875.
- úarach, *chilly*, 942, 8350.
- úarda, *chilled*, 7340.
- úas-abb, 7872, 7978: cf. abb (= abbas), 831.
- úasal-techtaire, 692.

úas, prep. with suffixed pers. pronouns :

sg. 2, uasot, 1142 ; pl. 3, uasdaib, 565.

uilibidettu, *wholeness*, 8244.

úine, *time, season*, acc. pl., 7759.

uiscide, *watery*, 40.

uran (?), 4803.

úr-*féil*, *fresh meat*, 4628.

úrugud, *growing green*, 7284.

CORRIGENDA.

Line

990 *read* derbdind.

1004 *read* Eufratén.

1004, 1006 *after* 'Tibris' *insert* (*sic*).

1295 *read* lethan smacht.

1478 *read* in-huacht gortai.

1541, 4417, 5263 *read* n-eim.

Line

1904 *read* badbda.

2397 omit the first comma.

2418 *after* 'Noe' insert a comma.

4674 *read* tor trelmach.

6787 *after* 'trén' and 'raind' insert a comma.

Anecdota Oxoniensia

TEXTS, DOCUMENTS, AND EXTRACTS

CHIEFLY FROM

MANUSCRIPTS IN THE BODLEIAN

AND OTHER

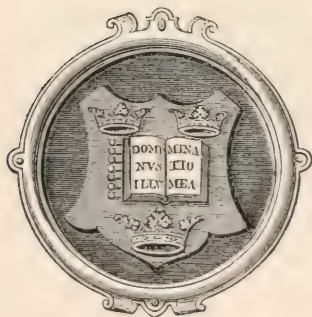
OXFORD LIBRARIES

MEDIAEVAL AND MODERN SERIES. VOL. I—PART IV

CATH FINNTRÁGA

EDITED BY

KUNO MEYER

Oxford

AT THE CLARENDON PRESS

1885

[*All rights reserved*]

London
HENRY FROWDE

OXFORD UNIVERSITY PRESS WAREHOUSE
AMEN CORNER, E.C.

THE
CATH FINNTRÁGA

OR

BATTLE OF VENTRY

EDITED FROM

MS. RAWL. B. 487, IN THE BODLEIAN LIBRARY

BY

KUNO MEYER, PH.D., M.A.

LECTURER ON TEUTONIC LANGUAGES, UNIVERSITY COLLEGE, LIVERPOOL

Oxford

AT THE CLARENDON PRESS

1885

[*All rights reserved*]

London
HENRY FROWDE

OXFORD UNIVERSITY PRESS WAREHOUSE
AMEN CORNER, E.C.

TO
ERNST WINDISCH

I DEDICATE
WITH ALL GRATITUDE AND AFFECTION
THE FIRSTFRUITS OF MY CELTIC STUDIES
WHICH I BEGAN AS HIS PUPIL
AND CONTINUE WITH HIS COUNSEL.

INTRODUCTION.

THE oldest extant version of the *Cath Finntrága*, here printed for the first time, is preserved in the Bodleian MS. Rawlinson B 487, ff. 1-11, a vellum quarto, dating from the fifteenth century. In a list of contents bound up with the MS. this tale is called: Finleachi o Catasai Gigantomachia Hibernice, vel potius Acta Finni mac Cooli (cum praelio de Fintra). It is followed by the oldest copy of the *Agallam na Senórach*, ff. 12-54. Bound up with these two texts are three pieces written on paper, the first in Irish, the last two in Latin, which are thus enumerated in the list of contents: Leges Ecclesiasticae Hibernice, fol. 53.—Miscellanea quaedam de rebus Hibernicis, fol. 68.—Pars aliqua Chronici Henrici Martiburgensis vicarii de Ballysraddan in diocesi Dubliniensi, fol. 76.

Our text was written by a certain Finnlaech ó Chathasaig (Finlay O'Casey) who gives his name at the end¹, and states that he wrote it for Sadb, the daughter of Tadhg ó Maille (Teague O'Malley), in whose praise some Irish verses, mutilated in the conclusion, are added. There are two gaps in the MS., one between ff. 3 and 4, the other between ff. 6 and 7, two leaves being missing in the first place, and one in the second.

There are fourteen paper copies of the *Cath Finntrága*, all of them of a later date, belonging to the eighteenth and nineteenth centuries. They are enumerated by Jubainville, *Essai d'un Catalogue de la Littérature épique de l'Irlande*, pp. 67 and 68, who, however, omits to mention a copy contained in the Edinburgh MS. lviii. pp. 197-237, and written in 1733. I have seen all of these and collated one or two of them. They all represent a different version of the tale from that contained in Rawlinson, the most remarkable difference being the insertion of the list of the harbours of Erin in the beginning, and the omission at the end

¹ This colophon runs thus: *Arna scribadh d'Finnlaech ó Chathasaidh do tSaidhb ingin Taidhg hi Mhaille i. sain mhna ar ghais 7 ar cineach 7 gheannmaighacht rl.*

of the story of Gelges seeking the body of her husband among the slain, as well as her lament¹. To give an idea of the variants of these later versions, and at the same time to supply the gaps in Rawl. mentioned above, I have selected the copy contained in the British Museum MS. Egerton 149, pp. 109 seqq., which, though written as late as 1821, yet on the whole gives the best text among these later copies.

Beside these prose versions there exists, in the Book of the Dean of Lismore, also a poetic account of the Battle of Ventry in the form of a dialogue between Ossian and Patrick; see M'Lauchlan's edition, pp. 7 seqq. The chief discrepancies with our version are the following. Daire Donn is introduced as king of Lochlann (*Daor Done reith Lochlin*), though later on he is also called King of the World. Conn, and not Cormac mac Airt, is mentioned as monarch of Erin at the time. There is no mention of the Túatha Dé Danand, though the line *hanyth ith charw zar wane twoa dey hug ass gi knob*, which M'Lauchlan thus gives in modern Gaelic: *thainig de chabhar do'r Feinn sluagh do thugas gach cnoc*, seems to be a reminiscence of the old tradition. Cairbre Lifechair (*Carbryth Loacchr*) comes to the rescue with four 'bands;' Conncrithir (*Cowncrer*) 'slays the men of India, and raises their king's head on the mountain-side' (*ruk sloyg nyn hynca zeive, is di hog ca kenni reith er knob*). The son of the king of Ulster is called Conn (*Cown m' reith Wllith*). While none of the men of the world escape from the slaughter, except the king of France, who flees before Oscur like a swallow to *Glen Baltan*, there survive two 'ordered bands' of the Fenians, one band of the clanna Baiscne (*cath di clanni Bisskyni*) and one of the clanna Morna (*cath di clanni Mornyth*).

The numerous copies of our tale as well as frequent references to it in modern Irish literature² show that it was one of the favourite romantic compositions of the Irish, and indeed its memory still lingers on among

¹ T. C. D., H. 2, 5, the oldest of these paper copies, ends thus, after the narrative of the death of Cael and Finnachta Fíaclach: *Is and sin tangadar i. aois ceoil agus oirfidé agus bandala na feine d' adhlacadh corp a d-triath agus a ttiaghearnagha agus do bhreith an mheid do budh anleighis diobh leó agus budh do bheg do bhi mar sin diobh gur be sin Cath Fiontragha gonuige sin an meid do frith lind de. Finis per ne Dermitius Connur pro Thomatio Drumdivile.*

² E.g. in the *Caoidh Oisín a n-diaigh na feinne*, ed. O'Grady, p. 242: *'uch! dá m-biainn-se a neart's a lúith, mar bhíos gan phudhair a g-cuan Fhionntrágha.'*

the people in the South and West of Ireland. No mention, however, is found in the older Irish literature, and it is thus likely that, as in the case of the *Torúigheacht Dhiarmuda agus Ghráinne*, the oldest MS. copy of which also dates from the fifteenth century, the origin of the story itself must not be referred back to a much earlier date than that of its oldest MS. Indeed the language of the text plainly shows that it cannot have been copied from a much older MS. Nor is internal evidence tending in the same direction wanting. Whether, as in the case of most of the older tales of the Ossianic cycle, there is some historical basis for the story, it is impossible for me to say. As to the romantic accretions, they are the same as in all later Irish compositions. They have come partly from the inexhaustible treasure of Irish popular thought and fancy, and partly from those tales derived from the classics, such as the *Togail Troi*, the story of Alexander, the *Merugud Uiliux*, &c., which, since their translation in the twelfth century have passed into Irish literature. As an example of such classical reminiscences I would regard the statement l. 19, that the cause of the invasion of Erin by the combined kings and armies of the world was the elopement of Finn with the wife and daughter of the king of France, which is clearly a reminiscence of the origin of the Trojan war; or, better still, the invulnerable Daire Donn, and the story of the weapons made by 'Vulcan, the smith of hell,' in the Egerton version.

The question may, however, be asked, though, as just said, I would not allow it in the case of the *Cath Finntrága*, whether it is not by a mere chance, namely, the accidental loss of older MSS., that most of the Ossianic tales have come down to us in later MSS. only. For the decision of this question I have the following data to offer, without being, as yet, in a position to draw more general conclusions from them.

It is now commonly assumed that many of the most popular tales of the Ossianic cycle were formed on the pattern of the heroic, a practice of which the *Macgnímrada Finn* offer a good instance. But no attempt has yet been made to fix the time when this adaptation of old features and elements to the favourite figures of the more modern cycle took place.

As I first pointed out in a letter to the 'Academy' of February 21, 1885, there is in the Book of Leinster, pp. 143 a-145 a, a poem

ascribed to Gilla in Chomded úa Cormaic (a poet of the twelfth century), and beginning *A rí richid, reidig dam*, in which, among other motley contents, the whole of the *Macgnímrada Finn* are told with every particular and detail, even to the quotation of some verses that actually occur in the prose story of the fifteenth century. The passage here referred to runs thus in LL. pp. 144 b and 145 a :

*Ra dith Find hua Fidga ic feiss
i n-digail Orceíl elcis
tiar oc Cíchib (comal n-grind)
di sleig Éiaclach maic Conchind.
Da ienrand ra chuala Find
i n-dumu Chich uas a chind :
'Ra gáet hua Fidga fossad ;
dun rand díb ba dergthossach.
'Is neim in gae' tossach trén
don rund aile ní aithgén.*

Compare with this § 25 of the *Macgnímartha Finn* as published by me in the 'Revue Celtique,' vol. v. p. 203.

Another of the most striking instances of a story originally belonging to the heroic cycle being simply transferred to a favourite hero of the Ossianic cycle is the account of the birth of Cálte, the nephew of Finn mac Cumaill, given in the same poem by Gilla in Chomded úa Cormaic, and again in the Book of Leinster, p. 379 a. This story, as will be seen, is identical with that of the birth of the *emuin Macha*, or twins of Macha, in the *Noinden Ulad*. This is what Gilla in Chomded says, LL. p. 145 a :

*Cailti tairait lind laidi
mac sethar Find findchaemi.
Ar bi bruth di echaib ríg Ruis
do mnaí ra comlund a chuiss.
And sin rucad Cailti cáid
i n-oenuch corcra Colmain.*

In LL. p. 379 a, this sister of Finn's is called Side, and the same adventure is thus told : *Ocus is i in t-Sidhe sin ingen Cumaill ro choimh-rith fri dha gabhar in rígh Eoghain Mhoir i n-cinech Colmain. Ro bo torrach tra Sidhe in inbaidh sin ro coimrith fri hechaibh in rígh. Ro tusimh Sidhe a toirrchus iar sin for cheun na blai iar forgbhail na n-gabur 7 rug mac .i. Cailti. Is de isberar la cach : is luathidhir Sidhe 7 móran archena.* Here, then, we have another tale borrowed with all

its particulars from the older cycle at a time when the tales of this older cycle were still busily copied.

Another feature equally characteristic of the tales of the Ossianic cycle is the way in which personages of the mythological cycle are brought into contact and connection with the *fiánn* and the men of Erin generally; and here the part played in them by the *Túatha Dé Danand* deserves some special consideration. Very different notions and accounts are found to exist at the different periods of Irish epic literature about these *Túatha Dé Danand*¹. We can, with more or less certainty, distinguish the following. They were originally a race of gods worshipped by the ancient Irish. Cf. Jubainville, *Introduction*, p. 174. But, except in their names, no very manifest traces of this belief have come down to us. Among these those which point to the existence of war-goddesses are the most distinct. In the oldest epic cycle, the heroic, only occasional mention is made of them. They appear as supernatural beings or spirits ('demons' in the Christian terminology), able to do harm or good to man. They have their special favourites amongst the heroes whom they protect and assist in fight. Thus in LL. p. 82 b, we read of Cúchulaind jumping into his chariot and proceeding to meet Ferdiad: *gura gairsetar imme boccanaig 7 bánanaig 7 geniti glindi 7 demna acóir, daig dabertis Tuatha Dé Danand a n-gariud immi-sium, co m-bad móti a grain 7 a ecla 7 a uríad 7 a urnamain in cach cath 7 in cach cathrói, in cach Comlud 7 in cach comruc i teiged*. Cf. LU. p. 77 b. 34. The connection of the *Túatha Dé Danand* with the *áes síde* is doubtful.

In the mythological cycle, which, as it has come down to us, is of later origin than the heroic cycle, being almost entirely the work of Christian chroniclers, the *Túatha Dé Danand* have, by an Euhemeristic process, become one of the peoples that arrive in Erin and take possession of it for some time. But they are called 'demons' nevertheless (LL. p. 13 a, 2), and preserve something of their original character. Thus, according to LL. p. 9 a, they come from the northern islands of the world, where they had acquired druidism and science and

¹ They are also called *Túath Dé Danand*, or *Donand*, or *Túath Dea* LL. p. 9 a, or *Fir Dea*, LL. p. 245 b.

prophetic skill. They came to Erin in clouds of mist (*ina caipáib ciach*, LL. p. 4 b), and in settling on Slíab Conmacne Réin in Connaught, they caused a solar eclipse of three days and three nights. They had in their possession the spells of druids and charioteers, and cooks and cup-bearers. They brought the great *fál* with them, &c. They are then finally overcome by the Goidels, or *Maic Miled*, and are compelled to take up their abode under ground in hills and *síd*-mansions, whence they are called '*síde*, under ground' (LL. p. 261 b). Thus they are here clearly identified with the *des síde*¹. As they are imagined to live under earth, the growth of all fruit is thought to be their special care and interest. Thus in the poem on the Fair of Carmun, LL. p. 215 a, beginning *Estdí, a Laigniu nal-lecht*, Carmun and her three sons (their names imply evil) 'who came from remote Athens westward to Erin,' bring evil upon the *Túatha Dé Danand* by blighting the fertility of their land :

*no miltis in Thuathaib Dé,
in t-ae duachair naimtide,
torud cach thalman co traig;
ba fogal adbal eair.*

A tale may here be inserted which has not been published before. Though it belongs to the mythological cycle, it is, curiously enough, in the Stowe MS. 992, fo. 50 a 2, whence I take it, enumerated and given as one of the *remscéla* of the *Táin Bo Cúalnge*.

Do ghabhail in t-sighdha.

Bui rig amra for Erin 7 for Tuathaibh De Donand .i. in Daghdha Mor mac Eithlend. Bá mór dono cumachta in Daghdha do maccaib Miledh iar n-gabail righi doib ar eigin dar Tuatha D. D. Ar coillsit Tuatha D. D. ith 7 blicht im macca Miled conn-derusat cairrdes frisin Daghdha. Dorat sídhe dono ith 7 blicht doib ar culu. Ba mor dono a cumachta in tan ro ghab righi for Tuatha D. D., conidh he ro foghail sighdha Erenn do Thuathaib D. D. Lugh mac Eithlend a Sidh Fodrubain, Ogma a Sidh Airchelltraí. Sidh Leithet Lachtmhaigne 7 Óo Cualann 7 Cnoc Baine 7 Brú Ruair. Sigh in Brogha oc in Daghdha bodhein. Is ann sin do luidh Aengus a mac chuigi do cuingidh feraind fair 7 ba dalta síde do Midhir Brí Leith 7 do Ninidh faid. 'Nimtd-sa ferann duit,' ol in Daghdha '7 tairnic lim mo ferann do foghail do T. D. D.' 'Tabair gid

¹ Windisch, Ir. T. p. 204, n., has already drawn attention to the fact that Midir, generally known as a *fer síde*, is in LU. p. 38 a, called *Midir do Thúath Dé Danand*.

dam in brug lá 7 adhaigh' ar Aenghus. 'Dober-sa dono duit-si in chomha sin' ar in Daghdha. Is ann sin dono ro facaib in Daghdha in brug do Aenghus .i. lá 7 adhaigh. O dorumult Aengus in ré sin atherb in Daghdha fria hAenguss: [fo. 50 b. 1] 'Facaib in brugh fodhesta, daigh atai lá cona aidhchi ann.' 'Ni fuiceab dono,' ar Aengus 'daigh ni fil ann acht lá 7 adhaigh o tosach domuin có a diredh 7 is é sin cairdi ro iarusa.' Conidh ann sin ro facaib in Daghdha in brugh 7 Aengus and o sin cóssannuigh. Finit.

In the third cycle, that of Finn and the *fiann*, the different notions and traditions about the *Túatha Dé Danaand* of the older cycles are completely thrown together and now found side by side. They and the men of Erin (or *maic Miled*) are the sole occupants of Erin: *ní fuil acht da airecht cudruma a n-Erin .i. mic Miled 7 Túatha Dé Danaand*, Agall. na Senórach, Rawl. 487 fo. 14 b. 1. They are still considered to live under ground, but hills and mountains are now generally imagined to be the proper abode of all kinds of 'demons,' as is shown e.g. by a passage in the *Agallam na Senórach*, where Patrick, when Oisín and Cáilte first approached him, seizes the holy water stick and throws water over them, 'for there were legions of demons over their heads; and the demons went into the hills and to the borders of the country from them.' *Mur do conncadur na cleirig iad-som dá n-innsaiged ro gabh grain 7 egla mór resna feruibh mora cona conaibh com mora léo, óir nirbaš coimré na comainsiri dóibh iad. Is ann sin ro cirig in t-co flaitheamuus 7 in t-uathnuc oireachus 7 in t-aingel talmande 7 esbog na n-Gaigel 7 gabhais in deisréta do crothad in uisci ar na feraibh mora, úair do bí mile leighighon do demnaibh os a cennuibh conici in la sin 7 do chuadur na demhna a cnocuibh 7 a n-ímlibh na criche uatha.* Rawl. 487, fo. 12 b. 2. Or again, they are imagined to reside in the *Tír Tairngire* ('The Land of Promise'), where, according to LL. p. 168 b. 3. *Mag Mell* ('the Pleasant Plain') is situate. This is the case e.g. in the *Tóruigheacht Dhiarmuda agus Ghrainne* (ed. O'Grady, p. 118), where the *Túatha Dé Danaand* come to Erin for a goaling-match with the *fianna*. They still preserve their original divine character, being able to do good or evil to man, and being respected or feared accordingly. Cf. Tor. Dh. pp. 172, 194. They intermarry freely with the men of Erin, see Tor. Dh. p. 110: '*Is dias bhan do Thuathaib Dé Danaand do bhí 'na maithreachaibh againn,*' *ibid.* p.

113, where Aife, the daughter of Manannán mac Lir, is said to have become enamoured of *mac Lughach*, a nephew of Finn's. There is a tendency to give the favourite heroes some relation with them. Thus Finn in LL. p. 379a is said to be the grandson of *Níadu do Thúathaib Dé Danand*. Cf. my letter to the 'Academy,' quoted above. The *Túatha Dé Danand* still live in the folklore of the Irish and Scotch of our days. Campbell, *Popular Tales of the West Highlands*, ii. p. 77, gives a tale from Barra, in which a combat between the *fínn* and the *sluagh de Dana* or *sluagh de Danainn* is described, which ends with the total destruction of the latter. '*Mharbh an fhínn an sluagh de Danainn uile*,' p. 79.

It is well known that one of the principal charges commonly brought against Macpherson is that he has in his poems thrown together and mixed up elements and persons, times and places, which in genuine Irish tradition are always strictly kept apart. Windisch, in his article on Ossianic poetry, which I only know in its French shape ('Rev. Celt.' v. pp. 70-93), thus concludes his remarks on Macpherson: 'Enfin, a-t-il toujours été le premier auteur des confusions, des mutilations, des combinaisons nouvelles qu'a subies sa matière? ou bien d'autres rédacteurs lui avaient-ils, çà et là, préparé l'ouvrage? C'est ce qu'il n'est pas facile de juger.' Now it seems to me that this confusion was neither the doing of Macpherson nor of any other single adapter, but simply the natural outcome of centuries of oral tradition in Ireland and Scotland. As we find in the later Ossianic tales the *Túatha Dé Danand* side by side with the *fiánn*s, so we see, in Campbell's *Popular Tales of the West Highlands*, the older heroic and the Ossianic cycle mixed up exactly in the same way. Cf. e.g. iii. p. 181, where the well-known story from the *Macgnímrada Conculaind* about the smith Culand is found in its modern form, *Culand* having become *Cumhal*, the father of Finn, and *Cúchulaind* thus being explained as *Cú Chumhail*. The fact is, the later stages of development are not yet sufficiently known to us, there being few publications and these mostly very untrustworthy. Yet nowhere that I know of is there a better opportunity for the student of folklore to trace the development of popular tradition from stage to stage through more than a thousand years. For, on the one hand, we have the oldest Irish MSS. dating from the eleventh and twelfth centuries, with their wealth of national tradition, containing as they do but the echo of many centuries of preceding tradition; and, on the other hand, we find at

the present day among the people of Ireland and Scotland the same old stories still alive, though in a more or less altered and disguised form.

Thus, to quote one of the most remarkable instances, they have to the present day preserved that old Indo-European tale of the father killing the son, so famous in its Persian and Teutonic shape. Ever since the first mention of this story in Irish literature by the poet Cinaed úa Artacáin, who died in 975 (see Jubainville, *Catalogue*, p. 17), we can follow it through the MSS. from century to century, until we come to its latest shape in Campbell's *Tales*, iii. p. 184, where, though the old hero-story has almost sunk down to a nursery tale, yet many of the minute particulars are preserved, such as Cúchulaind leaving a ring for his son, the mother making her son swear never to tell his name till forced, the combat in the sea (a reminiscence of the well-known custom of Irish heroes fighting in fords), the '*cath builg*, &c.'¹ Let us hope that before it is too late some one who has a thorough philological training and knows well the whole domain of Celtic languages and literature, may think it worth his while to take down from the mouth of the people these interesting relics of a memorable past.

In conclusion, I shall here insert the translation of those two passages which are missing in Rawl., and which I have taken from the Egerton version. The first takes up the narrative at l. 286.

While Abartach is fighting in single combat with the king of the Catheads, Lir answers the challenge of the king of the Dogheads. But after a short time he is overwhelmed. When Bodb Derg sees this he cries out: 'Sad to me is the plight in which Lir is, and let some of you arise and help him.' Then Ilbrec, the son of Manannán, went to his rescue, but without avail, the king wounding him also. Then Sigmall, the

¹ It was only the other day that I asked my friend Mr. T. J. O'Loughlen, an Irish gentleman, whether he had ever heard of *Cúchulaind*. He said he thought he remembered the name, having heard his father tell about him. I then related to him the *Teacht Conlaoich go h-Eirinn*, and had just come to the parting words of the dying Conlaoch, when Mr. O'Loughlen, interrupting me, recited the following lines that had suddenly come back to his memory:

'*A Chúchulaind, athair glic,
ca fáth nár aithnighis mé?
'nuair do chaithinn-se mé in t-sleagh go fann,
is teann teann do chaiteá mé!*'

grandson of Midrech, tries to help them, but the king is still victorious. Nor do the five sons of Finnaistircan (?) and three encads of the Túatha Dé Danand fare any better. Then Abartach had slain the king of the Catheads, and hearing the groans of Lir, he takes a leap on his lance and comes down right between Lir and his adversary. 'Stay and look on at the combat,' he cries to Lir, 'and leave it to me and the foreigner!' Then he takes his sword in his left hand and makes a thrust with his lance into the king's coat of mail; and as the king raises his shield, Abartach strikes him with his sword that was in his left hand, and cuts off both his legs at the knees. The king then lowers his shield, and Abartach strikes off his head. When thus both the kings had fallen, their people begin to flee, but the Túatha Dé Danand follow them and destroy them all, though not without suffering great loss themselves.

Finn and the fianns of Erinn were at that time swimming on the Shannon, when they saw Taistellach the champion coming towards them. It was a rule with Finn when he sent some one out to get tidings, that he should be the first to whom they were told; for if they were bad news, he might then seem indifferent, and if they were good news, he would better enjoy telling them himself. So Taistellach told him how the foreigners had come to Ventry Harbour. Then Finn turned to where the nobles of the fiann were and spoke to them: 'Ye fianns of Erinn, of no account is any evil and danger that ever came to Erinn in comparison with the heavy host that has come now; and great is the bondage and service that ye receive from the nobles of Erinn, and enormous are your tributes, and long is your liberty from the nobles of Erinn, and it is not juster to receive that from them than to defend them now.' And they promised not to take one step back from their defence, and they marched onward the next morning in their quick fierce troops and in their beautiful bands over the river of the plain which is called *Brog na Rígte* to-day, and thence to the borders of Kerry and across the broad shores of the *Bánlíd*, their left hand towards *Cathair na Clácnrdáithe* which is called *Cathair Chonrói*, and to the red haired *Slieve Mís*, and thence to *Hui Labraíne* which is called *Mís* to-day, and they made booths and tents, and went no farther that night, and kindled fires and firebrands in that place. Then the nobles of the fiann asked Finn mac Cumail to put his thumb under his tooth to reveal the truth.

And Finn was loth to do it. However, he put his thumb into his mouth, and chewed it to the bone, and thence to the marrow, and thence to the sap, and knowledge was revealed to him, and he spoke: 'The time will come,' said he, 'in which there will be monks in this place in which we are to-night, serving the almighty lord who has made heaven and earth, sun and moon, the air with its great . . . and truly this spot will be a place of bells and cells to the end of the world. And this battle of Ventry will be fought for a day and a year, and there will be fresh fighting every single day to the end of the year, and a great number will fall on either side, but I know not which of us will obtain victory, for the blood of my finger and the fat and the marrow are exhausted.' Then spoke Oscur to Lugach and to Cálte mac Ronáin: 'Come with me, warriors,' said he, 'to visit the good hero who is watching the harbours, and that we may have leisure to redden our hands in the blood of the foreigners, before the fianns of Erin join us to-morrow.' They went on to the cairn of the watch. Then desire of sleep came over Oscur and he said: 'Stay with me, ye warriors,' said he 'that I may take a little sleep here, for I shall be the better for it for the fight to-morrow.' And he lay down on the cairn, and Mac Lugach on his right side, and Cálte on his left.

That was the hour and the time that the King of the World told his captains to go ashore and to bring him spoil. And they went ashore and raised a great shout, and the people of the ships raised a shout at the same time. 'I swear,' said Cálte, 'that I have gone round the whole world, but never before did I hear such a number of human voices in one spot.' Then Oscur at this shout leapt in his sleep nine furrows from the cairn, and raised himself up, and he had a battle club to break a battalion in his left hand and a sword in his right, and he went in a hostile rush among the host of the King of the World, and gave two blows against each other with his club and with his sword, and it is said, never before or after was there one double-blow through which more men fell than (through) those mighty blows that the powerful Oscur dealt among the hosts of the King of the World, for there lay nine times nine in their bed of blood from it. When Conncrithir and Glas the son of Dreman heard the noise of those blows, they understood that it was Oscur that was among the foreigners, and they went towards him. And Oscur placed

those four in four places round the battalion, so that they might not be separated from each other. And he himself went among them and into their midst, and mangled bodies and tore off arms in that attack, so that the manner of the rush which he made through them was like a powerful tidal wave bursting through narrow canals. Not one of them escaped to tell tidings.

They were there thus until the next morning, and soon they saw the people of Finn in the rath above the ground of the harbour, which is now called *Ráith na Fíann* or *Ráith Finnáin*. Then spoke Oisín the son of Finn: 'Oh father Finn,' said he, 'shall we now fight the foreigners altogether?' 'Not so, oh son,' said Finn, 'for the number of the hosts would kill us, and there never was known noble or ignoble among us, but some son of a king or a leader of the fiann will every day go against some king of the kings of the world that is of equal nobility as we are, and I shall form a slender front with my own battalion and a broad back. And let none of you redden his arm but against a prince or chief at first, for when the chief has fallen, the better will his people follow him.' Then said Finn: 'Who will now announce battle from me?' 'I will do that,' said Finn the son of Cubáin, the son of Murchad, viz. the king-warrior of the fianns of Munster, 'and the fiann of Munster together with me.' 'Thou wilt not go, oh son,' said Finn, 'for it is not revealed to me that luck of battle will be upon thee, and nobody ever went from me to fight whom I did not know would return safely.' 'Do not say that, oh king-warrior,' said Mac Cubáin, 'for by the bounty of the world! I would not shirk a fight that I have undertaken on account of an evil prophecy. And since it is my own country that they have first plundered, I shall defend it for thee.' 'I am sad about it,' said Finn; 'for thou and thy adversary will fall together, whoever of the kings of the world will meet thee to-day.' Then Glas the son of Dreman announced fight from Finn the son of Cubáin, and Margaret, the king of Greece, answered to the challenge. They meet in single combat. The king makes an awful cast with his thick-shafted battle-spear at Mac Cubáin and hits him between his loin (?) and navel so that his slender back broke in two, and no material of life was in him any longer. But Mac Cubáin did not accept this as a gift, but he gave a truly powerful monstrous hurl to his spear and made a victorious cast with his golden

spear at the king of Greece, so that it pierced the strong-ringed coat of mail and the twenty-seven truly broad shirts of defence that were protecting his body. And those two fell by each other sole to sole, and lip to lip. Then the sword of Finn mac Cubáin was found above the ground of the harbour. 'I am sad that Temair Erann and Finn mac Cubáin have fallen,' said Finn mac Cumail, 'for nobody ever went dissatisfied from it in our time, and he whom I should not suffer in my fort or in the fort of Cormac mac Airt a week, he would suffer (to stay) in his own fort for the length of a year. And let Follamain (the son of Finn) the son of Cubán be called to me,' said Finn, 'that we may give him his father's name, so that Temair Erann may not be without a Finn mac Cubáin in it.' Thus it was done and they were there until the next morning. 'Who will go and fight to-day?' said Finn. 'I will do that,' said Goll Garb, the son of the king of Scotland and the daughter of Goll mac Morna, who had been educated for a long time before that with Finn, and what there remained of the clanna Morna. Few of chief heroes were left there, except Conan Máel mac Morna, whose hand was good, if only his bad words and his deeds had not . . . Then arose Goll Garb, and took his grey-venomous battle-dress around him, and a wonderful sight was that battle-soldier at that time. A small apple or a great whet-stone might have stood on the top of each hair of his; and he swallowed his (one) eye into the back of his curly head, and his right eye flashed so that the blunt fist of a warrior was not bigger than it, when he beheld the foreigners coming towards him. And there came against him, viz. the three kings from the rising of the sun in the east, namely Dubchertach mac Fíramaisi Muilenn mic Fírluaith and Cuilenn mac Fáebarglais, and three battalions in order with them. Then Goll went among them, through them and across in his fiery terrible heat (?) and like a horrible dangerous fearful leopard, and every one that looked at him once could not look at him again for the greatness of his fury and his anger. And he began to slay them and to destroy them, so that there were more of their dead than of their living. He mangled their bodies, and maimed their white necks, and quickly cut off their arms and blinded their eyes for ever, so that their mind and senses left them, and they asked a truce from Goll Garb to stay the venom of his sword. And Goll Garb left off, and this was the

counsel which they took, viz. to take their three kings and to give them over to Goll Garb to stay the venom of his sword.

Thus they were until the next morning. 'Who will fight to-day?' said Finn. 'We will,' said Oisín and Oscur mac Oisín, 'and the nobles of the clann Baiscne with us, for we get the best portion of the pleasures of Erinn, and we must in the first place defend her.' Balccán (i. e. Vulcan) the king of France answers the challenge of the clann Baiscne: 'for it is against them,' he says, 'that I have come to Erinn¹, and they will now fall by me, and Finn himself the last, for when one has cut off the branches of the tree, it is not hard to fell the tree itself.'—The fight between Balccán and his four red battalions against the clanna Baiscne is then described, and the narrative is then complete in Rawl. until the second gap at l. 560, which is supplied by the Egerton version as follows:—

'The king of the men of Cepda with his people has fallen through Cairbre. Then Finn wants to fight Daire Donn himself in single combat, but Cáilte mac Ronáin asks to have the fighting of that day for himself. Finn grants this, if Cáilte can find a sufficient battalion to accompany him. The other heroes at once offer their assistance. Finn himself gives him one hundred "shields," Oisín the same number, Goll Garb six hundred, and so on. Tornn Trénbüllech, the son of the king of Spain, answers the challenge of Cáilte, who had killed his father. They attack each other. Suddenly they see a large fleet entering the harbour, which Finn thinks to be auxiliaries of the foreigners. But Oisín looking at them says: "Seldom before wast thou mistaken in thy knowledge, my father, but those are Fíachra, the son of the king of the Bretons, and the Breton fiann, and Duabán Donn, the son of the king of Thomond, with his own people." The fleet went ashore and saw the banner and standard of Cáilte inclining before the king of Spain. At that they all hasten to the aid of Cáilte, and the king and all his men are slain. Then Fergus Finnbél goes on board the ship of the high-king, and arranges for a great fight between the kings on the third day. And he went through the length of Erinn and especially to the house of Tadg mac Núadat, the grandfather of Finn mac Cumail, whose wife was Caelúr the daughter of the king of the Land of the White Men. And

¹ He was the Menelaus of this war, Finn having eloped with his wife and daughter at the same time, see l. 21 in the Rawl. version.

Murni Muncháem, the daughter of Tadg, the mother of Finn, was at that time under great affliction, and her brothers. and Labrán Lámfada, the son of Tadg mac Núadat. "Oh Caelúr," said Tadg, "which of the kings dost thou think will escape alive from this great fight?" "That is sad," said Caelúr. "If the men of the world were on one side, Daire Donn, the son of Loiscenn Lomglúnech, would overthrow them all, for his whole body consists but of one piece, and no weapons in the world will get red on him. And in the night that Daire Donn was born, his birth was announced to Vulcan, the smith of hell, and he wrought a shield and a sword in that night, and he is fated to fall by no other arms but these. And after Daire Donn had conquered the world, he obtained knowledge of those arms, and it was necessary to let him have them, and he gave them to my father to keep, and he has them now." "Oh Caelúr," said Tadg, "well mightest thou get druidical help through Labrán Lámfada, who would go thither and ask for those weapons to help the only son of thy daughter, Finn mac Cumail." "Speak not thus," said Caelúr, "that I should aid against him who was brought up on one knee with me." However, though they talked thus, they went out to the meadow, and Labrán was sent in the shape of a great eagle, and he went across one sea to the other, until at noon the next day he reached the fort of his grandfather, the king of the Land of the White Men, and then he went in his own shape to the fort and greeted the king, and the king bade him welcome and desired him to stay. "Greater need than that is upon me," said Labrán. "The wife of a warrior of the Túatha Dé Danand has fallen in love with me, and I cannot take her without fighting for her, and to seek the loan of those weapons in thy possession have I come now." "How do I know, that it is not against the King of the World thou wilt bear them?" said the king. "Truly not so," said Labrán, "for he . . . now, as he has taken Erinn and has given his chieftaincy to the son of thy daughter, to Finn Mac Cumail." Then the weapons were given to Labrán, and . . . of stalks of luck were put into them, and they were bound with shield-straps. And he went across the same seas and reached the fort of his father between the cry of the cock and day, and the trance of death fell upon him and urine of blood flowed from him. "Oh son," said Tadg, "good is this errand which thou hast done, and nobody ever did the same distance in such a short time as

thou." "Small is the profit to me," said Labrán, "as I shall not be able to deliver them in the hour of fight to-morrow." On the next morning they saw Aed mac Aebinn coming towards them, viz. a good . . . of the people of Tadg mac Núadat, and this man was as quick as the March-wind till the midst of each day, and after that nobody else was quicker than he. "Thou hast come at the right moment," said Tadg, and he told him the object of the weapons.—Here the story is taken up in the Rawl. copy.

In conclusion, I have to thank all those who have kindly given me assistance in the translation as well as in the glossary. Special thanks are due to the Rev. Charles Plummer, Fellow of Corpus Christi College, Oxford, who, most kindly complying with my request, has once more compared the whole text in proof with the MS.

K. M.

LIVERPOOL: *May* 1885.

ABBREVIATIONS.

- A. F. *Aided Finn*.
 Aid. Cl. L. *Aided Clainne Lir*, publ. for the Soc. for the Preserv. of the Ir. Language.
 Alex. The Irish version of the Story of Alexander, ed. from the LBr. by Kuno Meyer, in *Irische Texte*, Ser. ii. 2, pp. 1-108. (In the Press.)
 Begl. *The English Irish Dictionary*. An focloir bearla gaidhilde ar na chur a neagar le Conchobhar o Beaglaioch mar aon le congnamh Aodh Bhuidhe mac Cuirtin agus fós. A bParis ar na chur a cclodh le Seamus Guerin, an bhliadhain daois an tiaghurna M.DCC. xxxii. le haonta an Rígh. 673 pages. 4°.
 C. Conch. *Compert Conchobuir*, ed. Kuno Meyer, Rev. Celt. vi. pp. 174-182.
 C. Cn. *Fotha Catha Cnucha*, ed. Windisch, *Kurzegefasste Irische Grammatik*, pp. 121-123.
 Chron. Scot. *Chronicum Scotorum*, ed. W. M. Hennessy, London, 1866.
 Cog. G. *Cogadh Gaedhel re Gallaibh*, ed. W. M. Hennessy, London, 1867.
 Corm. Cormac's Glossary, ed. Stokes in *Three Irish Glossaries*.
 Dict. H. S. *Dictionary of the Highland Society of Scotland*.
 Eg. The version of the Cath Finntrága in the MS. Egerton 149.
 F. B. Fled Bricrend, Windisch, *Irische Texte*, pp. 254-303.
 Féil. The Féilire of Óengus, ed. Stokes, Dublin, 1880.
 Goid.² Goidelica, ed. Stokes, 2nd edition, London, 1872.
 Ir. Gl. *Irish Glosses*, ed. Stokes, Dublin, 1860.
 Ir. T. Windisch, *Irische Texte mit Wörterbuch*, Leipzig, 1880.
 Ir. T. Ser. ii. 1. Windisch and Stokes, *Irische Texte, Zweite Serie, 1 Heft*, Leipzig, 1884.
 Keat. Keating's *Forus Feasa air Éiríonn*, ed. P. W. Joyce.
 Koschwitz, *Sechs Bearbeitungen des altfranzösischen Gedichts von Karls des Grossen Reise nach Jerusalem und Constantinopel*. Heilbronn, 1879.
 LBr. Leabhar Breac.
 LC. *Leabhar na gCeart*, ed. O'Donovan, Dublin, 1847.
 LB Lec. Leabhar Buidhe Lecain.
 LL. Leabhar Laigneach.
 LMDD. *Longes Mac n-Dul Dermait*, ed. Windisch, *Irische Texte*, Ser. ii. 1, pp. 173-216.
 LU. Leabhar na hUidhre.
 Mcgn. F. *Macgnímartha Finn*, ed. Kuno Meyer, Rev. Celt. v. pp. 195-204.
 M. and C. O'Curry, *Manners and Customs of the Ancient Irish*.
 MS. Mat. O'Curry, *Lectures on the Manuscript Materials of Ancient Irish History*.
 O'Cl. O'Clery's *Irish Glossary*, ed. by Arthur K. W. Miller, Rev. Celt. iv. and v.
 O'Dav. O'Davoren's Glossary in Stokes' *Three Irish Glossaries*, London, 1862.
 O'Don. Suppl. *Supplement to O'Reilly's Irish-English Dictionary*, by O'Donovan.
 O'R. E. O'Reilly's *Irish-English Dictionary*.
 Oss. Soc. Transactions of the Ossianic Society.
 Petrie, Tara. Petrie's *History and Antiquities of Tara*, Transact. R.I.A. xviii., 1839.
 Rev. Celt. *Revue Celtique*, ed. by H. Gaidoz, Paris, 1870-1885. Voll. i-vi.
 Salt. na R. *Saltair na Rann*, ed. Stokes, Oxford, 1883.
 SC. Serglige Conchulaind, ed. Windisch, *Irische Texte*, pp. 197-234.
 Sc. LB. *Scéla Láir Brátha*, ed. Stokes, Rev. Celt. iv. pp. 245-257.
 Sc. M. Scél Mucci Mic Dátho, ed. Windisch, *Irische Texte*, pp. 93-112.
 S. P. The Irish MS. of the Monastery of S. Paul, ed. Windisch, *Irische Texte*, pp. 312-320.
 Stowe MS. 992, see Rev. Celt. vi. pp. 173 seqq.
 T. B. C. Táin Bó Cúailnge.
 Three Ir. Gl. *Three Irish Glossaries*, ed. Stokes, London, 1862.
 Tochm. Em. Tochmarc Emere.
 Tog. Tr. *Togail Troi*, ed. Stokes, Calcutta, 1881.
 Tog. Tr. 2. *Togail Troi*, ed. from the MS. H. 2.17, by Stokes, *Irische Texte*, Ser. ii. 1, pp. 1-141.
 Tor. Dh. *Torruigheacht Dhiarmuda agus Ghráinne*, ed. Standish H. O'Grady.
 Wind. W. Windisch, *Wörterbuch*.
 Z². Zeuss, *Grammatica Celtica*, editio altera, curavit H. Ebel, 1871.

CORRIGENDA.

a. TEXT.

l. 33, <i>read</i> gelclu[ma]. l. 39, <i>read</i> ardaigheadar. l. 44, <i>read</i> taib[f]liucha. l. 51, <i>read</i> luathsiubail. l. 99, <i>read</i> lium no. l. 135, <i>read</i> colainn. l. 247, <i>read</i> hairm a raibhi. l. 265, <i>read</i> Ilbreac. l. 285, <i>read</i> treabraid. l. 289, <i>read</i> breaclasrach. l. 296, <i>read</i> ainiamartach. l. 345, <i>read</i> cricha. l. 365, <i>read</i> tair lim. l. 367, <i>read</i> fochmaide. l. 528, <i>for</i> an aigi <i>we should perhaps read</i> na aigi. l. 596, <i>for</i> fiana <i>we should perhaps read</i> fian. l. 667, <i>read</i> teithid. l. 671, <i>read</i> ainiamartacha. l. 696, <i>for</i> do tsuisti <i>we ought perhaps to read</i> don t-suisti. l. 741, <i>read</i> gairfeadhaigh.	l. 748, <i>read</i> dob' e. l. 750, <i>for</i> duili <i>we ought perhaps to read</i> duini. l. 901, <i>read</i> teaghlaich. l. 992, <i>read</i> an t-ingnadh. l. 1013, <i>read</i> Dhoiri. l. 1036, <i>read</i> thogbadh MS. Eg. l. 48, <i>read</i> Ráithe Síodha. ib. l. 57, <i>read</i> Dhun. ib. l. 107, <i>read</i> gurbh iad. ib. l. 126, <i>read</i> hÍobh Labhraíne. ib. l. 135, <i>read</i> ceall amh. ib. l. 145, <i>read</i> fearr a. ib. l. 151, <i>read</i> trea suan. ib. l. 192, <i>for</i> fordhornn <i>the true reading seems to be</i> fordhrain. ib. l. 215, <i>insert</i> [7] <i>before</i> Muileánn. ib. l. 227, <i>for</i> is sinn féin <i>we ought perhaps to read</i> is linn féin. ib. l. 292, <i>read</i> Atáid. ib. l. 320, <i>read</i> aige. A Chaoluir. ib. l. 339, <i>read</i> rósileadh.

b. TRANSLATION.

p. 16, l. 12, <i>for</i> bright <i>read</i> well-braided. p. 21, l. 16, <i>for</i> challenged <i>read</i> defied. p. 24, l. 1, <i>for</i> Anaighe <i>read</i> Anagh. p. 27, l. 14, <i>for</i> strong <i>read</i> eager. p. 36, l. 10, <i>for</i> burnished, elegant <i>read</i> sharpened, rending.	p. 51, l. 17, <i>read</i> in the east and here, a bos <i>standing for</i> i fos. p. 53, l. 10, <i>for</i> elegant <i>read</i> rending. ib. l. 16, <i>read</i> weak cries. p. 54, l. 15, <i>for</i> want <i>read</i> wonder. p. 55, l. 11, <i>for</i> song <i>read</i> cry. ib. l. 17, <i>for</i> Toire <i>read</i> Doire.

CATH FINNTRAGHA ann so sios .i. oighe Fínn le fianailbh Eiríonn 7 bas Duiri Duin rig an domhain moir.

Ri ro gabasdair flaitheas 7 forrlamhas an domhain mhoir uili go himlan .i. Duiri Donn mac Loisginn Lomghluinig. Ro thinoileadar imoro 7 ro thim-saigeadar sluag in domain d'innsaigidh in righ sin. Tainic ann Bolcan ri na 5 Fraingci 7 Marghaired ri na Greigi 7 Faghartach ri na hInnia 7 Lughman Leathanarmach ri Saxan 7 Fiachra Foiltleabar ri Gairfan 7 Tor mac Breoghuin ri na hEspaine 7 Sligeach mac Seanghairbh ri Fear Ceapdha 7 Iruad mac Dreagain mic Duilli ri Fer n-Dreagan 7 Comur Croimgeann ri Fer Conchenn 7 Caitchenn ri Fer Caitchenn 7 Caiseal Clumach ri Lochlann 7 a tri derbraithri .i. 10 Forne Glainger Gaisgedhach 7 Mongach in mara 7 Tacha 7 Daire Dedsolus ri mara Toirrian 7 Madan Muncas mac Duinn ri na Gaethlaigi 7 tri righa o tergabhaill greine anoir .i. Duibhceartan mac Firmais 7 Muilleinn mac Firluit 7 Cuilleann

THE BATTLE OF VENTRY here below, i.e. the tragical death of Finn with the fianns of Erin, and the death of Duire Donn, the king of the great world.

A KING assumed sovereignty and possession of the whole great world entirely, namely Duire Donn (the Brown), the son of Losgenn Lomglunech (of the Bare Knees). Now, the hosts of the world gathered and assembled unto this King. There came Vulcan, the king of France, and Margaret, the king of Greece, and Faghartach, the king of India, and Lugman Lethanarmach (of the Broad Weapons), the king of the Saxons, and Fiachra Foitleabar (of the Long Hair), the king of the Gairian, and Tor the son of Breogan, the king of Spain, and Sligeach the son of Sengarb, the king of the men of Cepda, and Herod the son of Dregan the son of Duille, the king of the men of Dregan, and Comur Cromgenn (of the Curved Sword), the king of the men of the Dogheads, and Caitchenn (the Cathead) the king of the men of the Catheads, and Caisel Clumach (of the Plumes), the king of Norway, and his three brothers, namely, Forne Glanger Gaiscedach (the Pure and Sharp and Valorous), and Mongach of the Sea, and Tacha, and Daire Dedsolus (of the Shining Teeth), the king of the Mediterranean, and Madan Muncas (of the Bent Neck), the son of Donn, the king of the Swamps, and three kings from the sunrise in the east, namely Dubcertan, the son of Firmas, and Muillenn, the son of Firlut, and Cuillenn the son of Faeburglas, and

mac Faebhairglais 7 Ogarmach ingen righ na Greigi, an bangaiscedhach is ferr
15 tainic isin doman riam 7 moran do righaibh 7 do tigernaibh ele nach airimter
ann so.

Ar toigheacht imoro don tromsocraide sin co hairm a roibhe airdri in
domhuin, ro cinneastair uile encomuirli .i. teacht do ghabhail Eirenn ar ais no ar
eigin. Ocus ba he so an adhbar .i. feacht n-aon da n-deachaid Finn mac Cumail
20 ar innarbad a hEirinn isin domhun mhor 7 do bhi thoir re bliadain a n-amsaine
ag Bolcan ri na Fraingci 7 ro elo bean 7 ingen righ Frange leis ar thabairt
comgradha doibh ar aen do 7 is trid sin ro tinoiledar na sluaig 7 na socraide
sin do theacht da dhidhailt ar Eirennchaib. Oir nir bo miadh no maise leisna
maithib sin tar 7 tarcaisne do tabairt den Eirennach orrto.

25 Is ann sin ro *fiaracht* ri in domain: 'Cia bus eolach dam-sa a [fo. 1 a. 2.] calad-
portaib Eirenn?' ar se. 'Dogen fireolas duit,' arsa Glas mac Dreamhain '7 ataim
fein ar innarbad o Finn mac Cumail 7 bérad eolus ar caladaibh redhli rofairsingi
na Eirenn dib-si' ar se.

Is ann sin tangadar na sluaig 7 na socraide linmára 7 na teaghlaigi taibsemacha
30 sin isin oirear ara bhadhar a longa 7 a laigeanga 7 ro hinnled leo a cuairre 7
a cairpthi, a curaigh 7 a caemhlonga 7 ro *curbadh* amach cliatha cuanna certa
crannrighne cruadhrámadh 7 dorinneadar imram tren togharadh dianlaidir degh-

Ogarmach the daughter of the king of Greece, the best woman-warrior that ever came into the world, and a great number of other kings and lords that are not enumerated here.

Now, when this weighty host had come where the high-king of the world was, they all fixed upon one plan, namely, to go and to take Erinn by fair means or foul. And this was the cause thereof. Once Finn the son of Cumall had been expelled from Erinn into the great world, and he was in the east during one year doing military service with Vulcan the king of France, and the wife and the daughter of the king of the Franks eloped with him, having both bestowed equal love upon him. And therefore those hosts and multitudes assembled to go and take revenge for it on the men of Erinn. For those brave ones did not think it honourable nor seemly that contempt and contumely should come upon them by a man of Erinn.

It was then the king of the world asked: 'Who is there that can be my guide in the harboursteads of Erinn?' he said. 'I shall guide thee true,' said Glas the son of Dreman. 'For I am myself expelled by Finn the son of Cumall, and I shall guide you about the smooth very broad harbours of Erinn,' said he.

Then came those numerous hosts and armies, and those proud henchmen to the harbour where their ships were, and their caravels; and their vessels and boats, their coracles and their beautiful ships were then made ready by them, and the trim straight oars with stiff shafts and hard blades were got out, and they made

cubaidh gur bho cosmhail re ceathaibh gelclu . . ar gormsrothaibh no re hael
 aengeal ar ardchlochaibh na srotha cubhracha cneasgeala sin tar eis na laigheang
 on luathimram corcra . . cadur na longa sin sithi seabchamail int . . . luaimneacha 35
 oc imraibh na cuan a coir . . innas tarb di maclannaibh diana digairaidir con . .
 ti na dilainn .i. tar in mothar mortonnach 7 tar na tonnaibh mora moingmora
 mallgorma.

Is ann sin imoro ro eirgeadar na gaetha 7 ro ardaigheadar na tonna co nach
 cualadar-san enni acht imall mear maithreac na mardhucann 7 gotha imda 40
 eccunlla na n-en corrach critluaimnech os gluair glastonn ag a crothead. Ni
 mochean amh tarla re freastal no re fritholamh na fairrgi forranaighi fuardoinne
 sin .i. nert tonn 7 tuilli 7 trengaiti ag caitheamh a cainnti 7 a cingaili 7 accan
 aircei risna longaibh 7 fos nir madh in comhraidh na treabha taibhliucha sin re
 seastan na slat ag a sreangbhualad 7 re coimbeimnigh na crann le gairbgaethaibh 45
 ag a cruadbrised. Ni raibhi imoro acu-sun ann sin long gan labugud 'na
 rugaire, gan rangbriseadh 'na ub, gan odugud 'na clar, gan crithnugud 'na
 tairrangi, gan trotlugud 'na [fo. r b. r.] bord, gan brughud 'na brirrliig, gan usce
 'na abur, gan foslugud 'na teas, gan tuargain 'na tili, gan tuarcain 'na as, gan
 impodh 'na crann, gan cruadludhbadh 'na stagh, gan sduaidhleim 'na ruaidhbreid, 50
 gan rebadh 'na laigheang, gan locadh a luathsiubal re lananfud muna theagmadh
 lucht a freastail 7 a fortachta ina focraibh da foiridin.

O nach bhfuair imoro in gaeth sin laigi ar na laechaibh na tlas ar na trenferaibh,

a strong eager quick powerful well-timed rowing so that the white-skinned foamy
 streams behind the ships from the quick rowing were like the white-plumed froth on
 blue rivers, or like the white chalk on high stones, so that . . . those ships over the
 billowy main and over the big great-crested slow blue waves.

Then arose the winds, and the waves grew high, so that they heard nothing but the
 furious mad sporting (?) of the mermaids, and the many crazy voices of the hovering
 terrified birds above the pure green waters that were in uproar. There was no welcome
 forsooth to him who got the service and the attendance of that angry, cold and deep sea,
 with the force of the waves and of the tide, and of the strong blasts consuming their . . .
 and their . . . and . . . against the vessels, nor was the babbling of those . . . plea-
 sant, with the creaking of the ropes that were lashed into strings, and with the buffeting
 of the masts by the fierce winds that shivered them severely. There was not amongst
 them a vessel that was not shaken in its ribs, that was not . . . broken in its gear,
 . . . in its board, shaken in its nails, rotten in its side, bruised in its . . . , without
 water in its hold, ripped open in its . . . , shattered in its . . . , overturned in its
 mast, severely bent in its stays, . . . in its red canvas, lacerated in its boats, stopped
 in its swift career by the full gust of the storm, if the people of assistance and help near
 them had not come to aid it.

Now, when this storm did not find weakness on the heroes, nor debility on the

do eirigh uaithib co rainic a haitreab ard uachtarach anamna. 7 is ann sin fa min
 55 in muir doibh 7 fa ceannsaibh gach goirmleim gur bo teigle seimidhe socharthanach
 in fairrgi etir chuan 7 chuil 7 chearn 7 charraig, co nach rainic a leas neach dibh
 oirbert no imram do denamh, acht na longa fana lan'scolaige ag imthecht le foghar
 na gaithi glanuairi gur ghabhsad cuan 7 caladport ar in maithinis na n-domhun 7
 60 .i. Glas mac Dreamhain o Sithán Laca Lein linnuair 7 o dhiamraibh Droma Droib-
 bheoil 7 in uair do duiscti fiadh no bethadhach eicciallaigi eili ag in fein, nir
 tharba do choin no do dhuine rith ris, acht a gabhail beo do Ghlas mac Dreamhain
 7 do fastoadh ag in fein trid sin 7 is gairid do bi acu an uair docuredh air beth ag
 feall ar Finn do Cormac mac Airt do righ Eirenn 7 dob' eigean do Eiri d' fagbail
 65 trid sin 7 dul 'sa doman mor 7 is e ba heolach do righ in domain an tan sin.

'A anam, a Ghlais mic Dreamhain,' ar ri in domain 'ni cuan mar so do gheallais
 dom loinges d' fagbail acht tragma gealgainmighi a fedfaidis mo sluaig aenaighi
 7 oireachtais do chomhechruinniugud an tan nach beidis ac cathugud.' 'Is aithnedh
 damh-sa cuan mar sin a n-iarthar Eirenn' [fo. 1 b. 2.] ar Glas '.i. cuan
 70 Finntragma a Corca Duibhne.' Tangadar rompo assin co Finntraigh 7 ro
 linadar crislaigi in chuain uili co nar bo leir in saili tairsibh 7 barc mor righ

champions, it rose from them, and went to its high lofty aerial abode. Then the sea
 grew gentle unto them, and every blue wave grew tame so that the ocean was mild,
 smooth, friendly in harbour and recess and corner and rock. And none of them had
 need to work or to row, but the slanting full-sailing ships went along with the sound of
 the pure-cold wind, until they took harbour and port on the goodly island of the worlds,
 and at the green rock that is called Sgellig Michil to-day. It is he that was their
 guide there, namely, Glas the son of Dreman, from Sithan of Loch Lein of the cold
 water, and from the hidden places of Druim Droibel, and when a deer or other
 senseless beast was roused by the fiann there was no need for a dog or a man to
 run after it, but it was caught alive by Glas the son of Dreman. And he was hired
 by the fiann for that reason, and a short time he was with them when he was inveigled
 to betray Finn to Cormac the son of Art, the king of Erin, and he had to leave Erin
 for that, and to go into the great world, and it is he that was guide to the king of the world
 at that time.

'O soul, O Glas son of Dreman,' said the king of the world, 'not a harbour like this
 didst thou promise my fleet would find, but shores of white sand where my army might
 assemble for fairs and gatherings whenever they were not fighting.' 'I know a harbour
 like that in the west of Erin,' said Glas, 'namely, Ventry Harbour in Corca Duibne (Corca
 Guiny). They went onward thence to Ventry, and filled the borders of the whole har-
 bour so that the sea was not visible between them, and the great barque of the king of the

in domhain do gabh in cuan ar tus, conadh Rinn na Bairci a ainm o sin ale. 7 ro tuirrnadar a scola illathacha anairtghela 7 do togbadar a puiplaigi belcorera breachtnaidhi 7 ro caithsead a m-bhiadha sacra somblasta 7 a n-deocha mine meascamla 7 tucadh a croinn ciuil cucu da sirseinm 7 a n-aes dana do ghabhail 75 a n-duan 7 a n-dubhchonn doibh.

‘A Glais mic Dreamain,’ ar ri in domhain ‘cía da rainic in tir si a tangamar ar tus do chuid ronna uair do roinnedar Eire eaturru fein re techt anoir doib?’ ‘Do Thor mac Breoghain do righ na hEspaine,’ ar Glas ‘rainic an tir si.’ ‘Mas ead, a ri na hEspaine,’ ar ri in domain ‘is tu dlighus feis 7 aedaighacht na hoidhchi 80 anocht do taibart duine.’

Is ann sin ro eirig ri na hEspaine 7 ceithri catha armruadha eagair ‘mailli ris 7 tainic fo imlibh na crichi a cedoir 7 do badar tri dunaith a n-iarthar na crichi sin i. Dun Cais 7 Dun Aedha 7 Dun Cearbain 7 do loiscedh le righ na hEspaine iad etir triath 7 tigerrne, etir mnai 7 macamh, etir *coin* 7 fear, etir chuach 7 chorn 85 7 chopan 7 do badar tri *coicail* do theaghlach in gach dunadh dib-sin 7 do loisceadh leo uili iad.

Do bhi imoro a fis ag Finn 7 ag fianaihb Eirenn co tiefad in tromdamh sin d’ innsaighi Eirenn i. righradh in domain uili amail do bhi a fighair 7 a faistine doibh 7 ni raibhi cuan ghabhala a n-Erinn gan fer forairi o Finn fair 7 is e do bli 90 ag forairi in chuain sin aigi i. Conncrithir mac Brain mic Feabhail o Theambair

world was the first to take harbour, so that thenceforward its name was Rinn na Bairci (The Point of the Barque). And they let down their many-coloured linen-white sails, and raised their purple-mouthed speckled tents, and consumed their excellent savoury viands, and their fine intoxicating drinks, and their harps were brought to them for long playing, and their poets to sing their songs and their dark conceits to them.

‘O Glas son of Dreman,’ said the king of the world, ‘to whom belongs this land into which we have come first as a portion of the spoil when they will divide Erin between them before they return eastward?’ ‘To Tor the son of Breogan, the king of Spain,’ said Glas, ‘belongs this land.’ ‘In that case, O king of Spain,’ said the king of the world, ‘thou art obliged to procure entertainment and good cheer for us to-night.’

Then the king of Spain rose, and four red-armed battalions in order together with him, and he went at once across the border of the country, and there were three forts to the west of this territory, namely, Dun Cais, and Dun Aeda and Dun Cerbain, and they were burnt by the king of Spain, both kings and lords, both women and children, both dogs and men, both bowls and drinking-horns and cups, and there were thrice fifty henchmen in each of these forts, and they were all of them burnt by them.

Now Finn and the fianns of Erin knew that that heavy troop would come against Erin, to wit, the kings of the whole world, as it had been represented and prophesied to them. And there was no landing-place in Erin without a watchman from Finn over it, and he that was watching this harbour was Conncrithir the son of

Luacra. Iar corcchnoc na Feine rea n-abarthar Cruachan Adhrann do bhi se in oidheche sin 7 [fo. 2 a. 1.] se ina chodlad ann 7 is e do museail he sceamghal na sciath ag a scoltadh 7 comthuarcaim na cloidhim 7 comhcomairt na craiseach ag
 95 cirbad curp na firlaeach 7 gairthi na m-ban 7 na macamh, na con 7 na n-each fan comlasair 7 do erig Conncrithir fo na gairthibh sin 7 as eadh adubert: ‘Mor na gnimha dorinnedh trim anocht,’ ar se ‘7 mairg mathair dorad m’idhna d’eis an chodalta sa dorinnus 7 gidh edh ní faicfe Finn naid fianá Eirenn misi beo da eisi 7 rachad ar lar na n-allmurach indas co tuiti dream eigin dibh liumno no co
 100 tuitir-sa leo-san.’

Do cheangail a curp ina chatheidh catha 7 do lig na chailgi reatha rinnluaithi a n-diaidh na n-allmurrthach 7 ní fada dochuaidh in uair do connairc triar ban roime ‘sa slige 7 armghaisceadh laich ag gach mnai dibh 7 do reath-san orro 7 ní ruc orrtha 7 tuc a lamh fon sleigh da teilghin. ‘An, a ogaich,’ ar bean dibh ‘uair
 105 ata agad eolus ina cora duit harm do deargadh na oruinne 7 sinn mar mnaibh.’ ‘Cia sibh-si fein?’ ar Conncrithir. ‘Tri hingena Teirg mic Dolair o traigh mara Tibhir anoir sinne,’ ar siad ‘7 tucamar ar triur gradh ecmáisi duit-si 7 ní fuathaide le neach againn a cheili e 7 tangamar do tabairt chabhartha duit, uair do bhi a fíis againn gumadh tu-sa cédduine do éoisfedh d’fianaibh Eirenn docum na n-allmurtach.’
 110 ‘Caidhi bhar cobair-si dam-sa?’ ar Conncrithir. ‘Budh maith ar cabair-ne

Bran, the son of Febal, from Temair Luachra. West from the Round Hill of the Fiann, that is called Cruachan Adhrann, he was that night, and he asleep there; and what awoke him was the noise of the shields splitting, and the clashing of the swords, and the striking together of the spears cutting the bodies of the true warriors, and the cries of the women and children, of the dogs and horses in the flames. And Conncrithir arose at these cries, and what he said was: ‘Great are the deeds that are done through my fault to-night,’ he said, ‘and woe to the mother that bore me, after the sleep I have made, and howbeit, Finn and the fianns of Erin shall not see me alive after this, and I will go into the midst of the foreigners so that some of them shall fall by me or till I fall by them.’

He girded his body in his battle-array and sent the swift-pointed . . . of running after the foreigners. And not far did he go when he saw three women before him on the road, each of them dressed in a warrior’s armour, and he ran after them, but did not overtake them, and he put his hand under his spear to throw it. ‘Stop, O warrior,’ said a woman of them, ‘for thou knowest that it is not right for thee to redden thy arms on us t;1, and we women.’ ‘Who are ye yourselves?’ said Conncrithir. ‘Three daughters of Terg the son of Dolar, from the shore of the sea Tiberias in the east are we,’ said they, ‘and we have all three fallen in love with thee from afar, and none of us loves thee less than the other; and we have come to help thee, for we knew that thou wouldst be the first man of the fianns of Erin that would make a stand against the foreigners.’ ‘What is your help to me to be?’ said Conncrithir. ‘Our help to thee will be good,’ said they, ‘for

duit,' ar siad 'oir dealbobhmaid-ne *sluag* draidheachta umad-sa do na geosadanaibh sanaisi 7 do barr bhilair 7 gin co marbhaid *sluag* na socraide 'mailli rit-sa, gair-fethid do na hallmurachaib 7 beanfed a n-airm asa lamhaibh 7 beanfaid a neart 7 a ragarc dibh 7 mairbhfidhar leat-sa ri na hEspaini 7 ceithri céd da muintir 7 biaidh cath Finntragha la 7 *bliadain* 'ga cur 7 biaidh cathugadh nua gach n-enla 115 ann risin re sin 7 bidh cridhí maith agad-sa, uair da marbh [fo. 2 a. b.]-thar gach lae tu, *bía* imlan ar maidin, oir biaidh tobar slanicidh againne fad comhair 7 in t-oglach is annsa let a fianuibh Eirenn, do ghiabha mar sin fa rit.'

Do badar dana sluaig righ na hEspaine ag gabail creach 7 turthedh 7 airgid o Traigh Modhuirn atuaidh 7 rissa n-aberthar Murbach an tan sa co Finntraigh fo 120 dheas. Is ann sin ruc Connerithir mac Brain mic Feabail orrtho 7 in *sluag* draideacht sin fa ris 7 do bhean a creacha dibh 7 do bean in *sluag* draigheachta a nert 7 a ragarc dibh 7 tangadar sluaig righ na hEspaine 'na raen romadma gusain maidhin a raibhi ri na hEspaine 7 Connerithir 'ga marbad 7 'ga mugudh.

'Airis agam, a rimilid,' ar ri na hEspaine 'co ferainn comhlann rit tar ceann mo 125 muintire, o nach impodhann enduine acu fen rit dib 7 tu 'ga n-ar 7 'ga n-oirrleac.' Ro innsaighedar tra an dias sin a cheli 7 ro saidhedar in da mergi maethsroill isin *talmain* taebhuaine 7 do sínedar na lamha luathghonacha leisna craiseachaib

we shall form a druidical host around thee from the stalks of . . . , and from the top of the watercress, and though armies and multitudes be killed around thee, they will cry to the foreigners, and beat their weapons out of their hands, and take away their strength and their sight. And the king of Spain and four hundred of his people will be killed by thee, and the battle of Ventry will be fought a day and a year, and there will be fresh fighting in it every day during that time. And be thou of good cheer, for even if thou art killed every day, thou wilt be whole again in the morning, for we shall have the well of healing for thee, and the warrior that thou lovest best of the fianns of Erin shall obtain the same as thou.'

Now the hosts of the king of Spain were taking plunder and materials (?) and silver from Traig Moduirn in the north, which is called Murbach at this time, to Ventry in the south. It was then that Connerithir the son of Bran the son of Febal came upon them, and the druidical host with him, and he forced their plunder from them, and the druidical host took their strength and their sight from them, and the hosts of the king of Spain came in their rout and flight to the plain where the king of Spain was, and Connerithir killing and destroying them.

'Stay with me, O kingly warrior,' said the king of Spain, 'that I may fight with thee for my people, since no man of them turns against thee, and thou slaughtering and slaying them.' So those two attacked one another, and they placed the two banners of soft silk into the green-sided earth, and stretched out the quick-wounding hands with the

ceannghorma croderga 7 tucadar dubgona dluithi daingne dofreastail ar a cheli
 130 mar sin doibh no gur ardeirigh imgan 7 gur crannbrissedh a craiseacha 7 gur
 scaitsed a sceith 7 gur lanskarsed a luireacha 7 do nochtadar a lanncloidme
 lasurcorera leathanfaebhracha 7 dorinnedar urlamb a n-aithedha 7 ro badar isin
 comrac sin re treimsi 7 re hatha fada do lo, conadh ann sin fuair Conncrithir
 aithfas brathbeime a comrac ar chathbharr 7 na caemhluirighi do righ na hEspaine
 135 co tobhacht a cheann da colann 7 do thogaibh Conncrithir an ceann 7 do chom-
 maidh an gnimh 7 is eadh adubert: 'Dar mo breithir amh,' ar se 'ni cuirfiur
 on ceann sa me muna marbtar me no co ti uathad no sochaighi eigin d' fianaibh
 Eirenn eugam.' Do chuala ri in domhain sin 7 is eadh adubert: 'Is mor in bri-
 athar sa dobheir an laech,' ar se '7 eirigh da fis, a Ghlais mic Dreamain, an e
 140 an t-Osgar ardghlonnach adchuala a fianaibh Eirenn do**beir** an briathar sa.'

Tainic immoro Glas a tir 7 tainic a comghar do Conncrithir: 'A laich,' ar se
 'is [fo. 2 b. 1.] mor in briathar sin tuais 7 caidhi h'ainm 7 do sloinnedh?'
 'Misi Conncrithir mac Brain mic Feabail o Theamuir Luacra' ar se. 'Masa
 tu,' ar Glas 'is fagus t' fuil 7 t' fialus dam fen 7 is misi Glas mac Dreamain
 145 o Teamair Luacra' ar se. 'Dob' eccoraidi duit-si *teacht* do comrac rim-sa ona
 allmurachaib sin' ar Conncrithir. 'Truagh sin,' ar Glas 'ar seduibh an beatha
 uili damadh tairisi dhamh Finn 7 fiana Eirenn, ní coimreogainn re neach d' feraibh

blue-headed red-socketed spears, and dealt black close hard insufferable wounds to each other, until the wounding rose high, and the shafts of their spears were broken, and they clove their shields, and they ripped open completely their hauberks, and they bared their purple-flaring broad-edged sword-blades, and prepared their deaths. And they were in this fight for a long time and while of the day, until Conncrithir struck a furious counter-blow (?) against the joint of the helmet and of the beautiful hauberk of the king of Spain, so that he smote his head off his body. And Conncrithir lifted up the head and boasted of the deed, and this is what he said: 'By my word, forsooth,' he said, 'I shall not let myself be separated from this head, unless I am killed, until some few or a great number of the fianns of Erin come to me.' The king of the world heard that, and this is what he said: 'Great is that word which the warrior speaks,' said he, 'and rise thou and see who he is, O Glas son of Dreman, whether it is Oscar of the noble deeds whom I have heard of, of the fianns of Erin, that speaks this word.'

Then Glas went on shore and went near Conncrithir. 'O warrior,' said he, 'great is that word thou hast spoken, and what is thy name and thy family?' 'I am Conncrithir the son of Bran, the son of Febal, from Temair Luachra,' he said. 'If it is thou,' said Glas, 'thy blood and thy family are nearly related to me, for I am Glas the son of Dreman, from Temair Luachra,' he said. 'The less does it behove thee to come to fight against me from those foreigners,' said Conncrithir. 'It is sad,' said Glas, 'for the treasures of

Eirenn na rit-sa seach cach.' 'Na habair-si sin,' ar Connerthir 'uair coic mic dég do chloinn ata ag Finn a fegmaís a clannmaicne fen 7 luidim-si fom armaibh 7 fom ghaiscedh, da marbtha-sa sin uili, nach budh eagail duit Finn acht co tigthea 150 ar a eineach 7 ar a comairci.' Adubert imoro Glas 'na dhiaidh sin: 'Tainic mo la badha-sa lett-sa 7 rachad do innisin do righ an domhain' 7 do ghluais roime mar a raibhi an ri. 'A anam, a Glais,' ar ri an domhain 'ann e Oscur ata ann sud?' 'Ni he idir, a ardri,' ar Glas '7 damad he a tainic as dod muintir-si ni thic. Fer [f]is 7 brathair dam-sa ata ann 7 is timcroidhi lium a beth 'na aenar 7 dob' ail 155 lium dul do congnamh leis.' 'Da n-dheachair,' ar ri an domhain 'cuingim-si ort tacht da innisin dam an lin thuitfeas lium d'fianaibh Eirenn gach lae 7 da tuiti a beac leo dom sluagaibh techt da innisin dam cé le tuitfedh.' 'Cuingim-si ort-sa' ar Glas 'gan neach dod sluagaib do lícean a tir acht mar ader-sa no co ti fiana Eirenn chugainn 7 o nach fuil urrgairdiugudh ele againn aniubh,' ar Glas 'tabhradh 160 comlann enfir dhuinn.'

7 do cuireadh dias allmurach cucu in la sin 7 taraidh Connerthir an tabhaill taibleabhar 7 cuiris cloch cert cudruma innti 7 tue urrchur cert coimdhireach co tarrla a tuledain a fír comraic co rug in inchinn ina caibh cro tre cul a chinn. Fuaradar imoro an dias sin bas leo 7 do siredar dias allmurach docum gach fir acu. 165

the whole world, if Finn and the fianns of Erinn had been true to me, I should not fight against any man of Erinn nor against thee above all.' 'Do not say so,' said Connerthir, 'for there are fifteen sons with Finn beside his own children, and I swear by my weapons and by my valour, that if thou hadst killed all these, thou wouldst not have to dread Finn, provided thou camest under his honour and protection.' Thereupon Glas said: 'The day of fighting together with thee has come for me, and I will go and tell the king of the world.' And he went where the king was. 'O soul, O Glas,' said the king, 'is it Oscar that is there?' 'It is not he at all, O high king,' said Glas, 'and if it had been he that has come, it is not for thy people that he comes. It is an acquaintance and brother of mine that is there, and I am sick at heart that he is alone, and I desire to go and help him.' 'If thou goest,' said the king of the world, 'I demand of thee, to come and tell me the number that will fall by me of the fianns of Erinn every day, and if some few of my host fall by them, to come and tell me by whom they shall fall.' 'I ask of thee,' said Glas, 'not to let any one of thy host ashore, but as I say, nor till the fianns of Erinn come to us, and as there are no other restrictions for us to-day, let single combat be granted to us.'

And two foreigners were sent against them that day. And Connerthir seized his long-sided sling, and put a straight even stone in it, and gave a straight well-directed cast, so that it went into the forehead of his adversary, and took the brain as a lump of blood out through the back of his head. So those two found their deaths by them, and they

Frith dana co hathlum an aiscidh sin. Togbhais Conncrithir in cealtair coimhreamur
 chatha [fo. 2 b. 2.] 7 tuc urrchur aith athlum urrmaísneach don fir ba neasa do acu,
 gur bhean a mullach a ochta co n-deachaid trio 7 mar do connairc in fer ele sin
 do theith do leith droma inti arar-teilgedh an t-urrchur co n-deachaid an t-sleg
 170 trithu ar aen co fíuadar bás de 7 do thuitedar a dhias féin le Glas faisin.
 Do thuitedar dana tri nonbair leo re n-oidhchi 7 ba crechtach Conncrithir on
 ló sin 7 adubert se re Glas: ‘Tangadar triar ban chugam-sa o traigh mara Tibhir
 anoir 7 do gealladar damh, ge marbthai gach lae me a cath Fínntragha gumadh
 beo arna marach me 7 in neach budh annsa lium d’fíanaibh Eirenn co fuideadh
 175 mar sin, *ocus* coimed-sa an cuan anocht co condeuchainn-si da fíis’ 7 teit da fíis
 7 do curedar fon tobar slánfeidhe 7 tainic co himlan as.

Imthusa Glais mic Dreamhain *teid* ar an chuan. ‘A rí an domhain,’ ar se ‘ata
 cara agam ar an loingeas .i. Madan Munchas mac Duin, rí na Gaethlaighi, 7 is ed
 adubert se ’sa domhan mor thoir gur leor duit-si é féin do gabail Eirenn 7 co
 180 m-beradh a n-gheill ar ais no ar eigin chugad-sa 7 cuinnchim-si ort-sa a leigen
 chugam-sa am aenar anocht co féchamís cia hagainn is ferr choiseonas Ere.’

Ro innsaighedar dana an dias sin a cheli 7 dorinnedar comhrac fíchdha forta-
 mail feidmlaidir acht énní ni hann sin do bhi a n-dan bas d’fágail do Glas 7 fuair

asked for two foreigners for either of them. This request was granted readily. Conncrithir lifted the thick spear of battle, and made a sharp quick determined (?) cast at the man next to him on their side, and hit him in the front of his breast, so that the spear went through him; and when the other man saw this, he fled behind the back of him that had been hit, so that the spear went through them both, and they found their death from it. And thereupon his own two fell through Glas. Three times nine fell through them before night, and Conncrithir was covered with wounds from that day, and he said to Glas: ‘Three women have come to me from the shore of the sea of Tiberias in the east, and have promised me, though I should be killed every day in the battle of Ventry, I should be alive on the morrow, and that he whom I loved most of the fianns of Erin should obtain the same. And watch thou the harbour to-night, that I may go to seek them.’ And he went to seek them, and they put him under the healing spring, and he came out whole.

As to Glas the son of Dreman, he went to the harbour. ‘O king of the world,’ said he, ‘there is a friend of mine with the fleet, called Madan of the Bent Neck, the son of Donn, the king of the Swamps, and this is what he said in the great world in the east, that he himself would be sufficient for thee to take Erin, and that he would bring it to do homage to thee by fair means or foul, and I ask thee to let him meet me alone to-night, that we may see which of us will better fight for Erin.’

Then those two attacked each other and made a furious brave powerful fight, but as it was not in the destiny of Glas to find his death there, the king of the Swamps found

rí na Gaethlaigi bas leis 7 gairid 'na dhiaidh sin an uair táinic Conncrithir cuigi 7 do bi Conncrithir ag molad an gníma sin dorinne Glas 7 'ga combaidem co mor. 185 Is ann sin do connadar trenfer fian Eirenn cucu .i. Taisteallach trenfer. 'A oga,' ar se 'cia na cinn ud agaibh os in ar?' 'Ceann rígh na hEspaine ceann dibh,' ar Conncrithir '7 is lim-sa do thuit. Ceann rígh na Gaethlaigi an ceann ele 7 le Glas mac Dremain do thuit. Secla Finn 7 fian Eirenn agad-sa duinn?' ar siad. 'Do fagbusa ac Snamh Da En atuaidh iad' ar Taistellach. 'Eirig-si da n-inn- 190 saighidh' ar [fo. 3 a. 1.] siad '7 tigeð chugainn da m-berdis a n-ar m-beathaid orainn.' 'Do badh nar dam-sa sin,' ar in trenfer 'i. da rígh do ríghaib an domhain do tuitim libh-si ar aen 7 gan mo lámh do dergadh dam-sa re n-dul ón cuan orrtho' 7 teid ar an cuan. 'A rí an domain,' ar se 'ata sunn trenfer fian Eirenn ag iaraidh comhlainn.' 'Is dam-sa is coir an treinfer ud do freagra' ar Coim- 195 leathan mac Toithim .i. trenfer rígh an domhain 7 táinic a tir a cedoir.

Is amlaid imoro do bhi an fer sin 7 *deicē* ferdhuirn *ficheð* ana airde 7 an urrdail cetna 'na lethni 7 is amlaid do bhi fos arna íothrucadh a folaið dreagan 7 leoman 7 loisceann 7 nathrach neime 7 fuathrog fáirsing urleathair um deanacht a *cuirp* 7 ro innsaigeadar na tarbhlaich sin a cheili ana treithibh taibhtheanna tonn- 200 bhorba troighleathna tarluthmara tailcichtaracha 7 do maelgormaighedar na

his death by him. And shortly after that, Conncrithir came to him, and began to extol the deed which Glas had done, and to praise him highly. Then they saw a champion of the fianns of Erin coming towards them, to wit, the champion Taistellach. 'O youths,' said he, 'whose heads are those with you over the slaughter?' 'The head of the king of Spain is one of them,' said Conncrithir, 'and it is by me he has fallen. The head of the king of the Swamps is the other head, and by Glas the son of Dremain has he fallen. Hast thou got tidings of Finn and the fianns of Erin for us?' said they. 'I left them at Snam Da En in the north,' said Taistellach. 'Arise and seek them,' said they, 'and let them come to us, if they would preserve our lives.' 'That would be a shameful thing for me,' said the champion, 'that two kings of the kings of the world should both have fallen by you, whilst my hands remain unreddened, before I go from the harbour.' And he went to the harbour. 'O king of the world,' said he, 'here is a champion of the fianns of Erin seeking fight.' 'It is I whom it behoves to answer that champion,' said Coimlethan the son of Toithem, to wit, the champion of the king of the world, and he came on shore forthwith.

Thus was this man, ten times twenty fists of a man in height and the same number in breadth, and moreover, he had bathed in the blood of dragons and lions and toads and venomous adders, and a broad girdle of strong leather was round his body. And the fierce heroes attacked each other in their firm-sided, rough-skinned, broad-footed,

maelsuili morliatha malachghairbha 7 do comhdranntaigheadar na clárfacla
 craebghlasa cnaimreamra cogantacha craesfairsinga 7 do chasadar na cromsróna
 cuasleathna comtharrthaacha craebhsilteacha 7 ro innsaidedar na laich sin a cheli 7
 205 ro iadhadar na dodlamha dublaidire doleonta daingeanreamacha doscaltí tar na
 dromannaibh 7 tucadar trodehuir trena thulganacha d'aroili. Is ann sin imoro
 tuc trenfer righ an domhain foscadh fortill fírchalma ar Thaistellach cor theilg
 braen fola forruaidhi ar barr gach meoir da meraibh 7 liath dubhfholá tar a bhel
 7 cuiris 'na easclainn aird adhbhail ar a ghualainn é 7 cuiris ina rith e co hairm
 210 a raibhe ri an domhain 7 adbert Taistellach : 'A anam, a Choimhleathain, créd dob'
 ail leat do denamh rim?' 'Do breith co' righ an domain,' ar se '7 do cheann
 do tharraing as do cholainn 7 a cur ar cuaille a fiadhnais fer an domhain.' 'Olc
 an comairle sin,' ar Taistellach 'uair is ferr duit mo leigean sis co slechtainn duit
 a fiadhnaisi sluag an domhain, agus do slechtadar [fo. 3 a. 2.] treinfer Eirenn uili
 215 dam-sa 7 doghenaid duit-si mar sin 7 is maith duit fos a beith rena innisin isin
 domhan mor thoir agad gurabh taesca do ghabhais féin geill treinfer Eirenn 'na do
 ghabh ri in domhain a n-ghéill.' 'Is cubhais dam-sa,' ar Coimleathan 'co n-din-
 gean sin rit' 7 leigis sis ar lar he. Cromais Taistellach a cheann do-sum. Doigh
 leisum fa slechtain e do féin sin. Sinis Taistellach ana thimcheall 7 ro faisc co
 220 fortill fearglaídir co raínic ar ard a ghualainn 7 an lig chloichi do bhi a comfoccus

strong-tailed . . . that were stout below, and let flash the great grey blunt eyes
 with their shaggy eyebrows, and they gnashed the grey-branched, strong-boned, chewing,
 wide-jawed board-like teeth, and they turned up the broad-caved, horrid, thin-branched,
 crooked noses, and those two warriors attacked each other, and closed the black and
 strong, never-sprained, firm-clenching, indissoluble hands across their backs, and gave
 each other mighty unequal (?) twists. Then the champion of the king of the world gave
 Taistellach a powerful right-valiant squeezing, so that he drew a drop of very red blood
 from the top of each of his fingers and a stream of dark blood over his lip, and he put him
 as a high wonderful load on his shoulder and carried him running to where the king of
 the world was, and Taistellach said : 'O soul, O Coimlethan, what wouldst thou do to me ?'
 'To carry thee to the king of the world,' said he, 'and to tear thy head off thy body, and
 to put it on a stake in the presence of the men of the world.' 'That is a bad plan,' said
 Taistellach, 'for it is better for thee to let me down, that I may kneel before thee in the
 presence of the hosts of the world, and all the champions of Erin have knelt before me,
 and will do so before thee, and moreover, it is pleasant for thee to be able to say in the
 great world in the east, that thou thyself didst sooner obtain the homage of the cham-
 pions of Erin than the king of the world obtained their homage.' 'I pledge my faith,'
 said Coimlethan, 'that I will do so to thee,' and he let him down on the ground.
 Taistellach bent his head before him. He thought this was bowing to him. Taistellach
 stretched (his arms) around him and squeezed him mightily, angrily, strongly, till he

do, tuc urrcur de uimpe co n-derrna smirspairti fola cro da curp am .i. a croicinn 7 tuc an chois thailc troighleathan rena ghualainn dó 7 do tharraing an ceann da cholainn 7 do comhaidh an gnimh.

‘Atre buaidh 7 beannachtain,’ ar Connerithir ‘7 eirigh romad anocht co teach m’ athar-sa co Teamair Luacra .i. Bran mac Feabail 7 abair re Bran Tuatha 225 De Dhanann do thimsachad uili d’ ar cabhair 7 eirig assin a marach co fianabhb Eirenn.’ Ocus tainic Taistellach roime tar eís an comraic sin co dunadh Brain mic Feabhail 7 do innis a scela uili co himlan doibh.

Dochuaidh imoro Bran mac Feabhail do thinol 7 do thoitheastal Thuaithi De Danand 7 dochuaidh co Dun Seasnain Seanghabhra a n-ibh Conaill Gabhra 7 230 do bi fleagh ag a caitheam ann 7 moran d’ ogaibh Tuaithe De Danand ann 7 do badar tri saermacaim Tuaithe De Danand ann .i. Ilbreach mac Manannain 7 Nemhannach mac Aenghusa 7 Sighmall hua Midir 7 ro cuirsed failti re Bran mac Feabail 7 doibh’ ail fosaig do denamh dó. ‘A oga,’ ar Bran ‘ata eigin is mo’ na sin orainn’ 7 do gab ag innisin a scel doib 7 ac innisin an eigin a raibhi a mac .i. Conn- 235 crithir. ‘An-sa agam-sa anocht,’ ar Seasnan ‘7 rachaid mo mac .i. Dolb mac Seasnain co Bodhb Derg mac an Daghdha 7 timsoch did Tuatha De Danand chugainn.’

7 dorinnedar amlaid sin 7 dochuaidh Dolb mac Seasnain roime co Sith [fo. 3 b. r.] Bhan Finn os Feimeanmuidh 7 is ann do bhi Bodhb Derg mac an

reached the height of his shoulder, and the stone that was near him, he made a cast at him with it, so that he made bloody lumps of marrow of his body forsooth, to wit, of his skin, and he put his strong, broad-soled foot against his shoulder, and tore his head off his body, and boasted of his deed.

‘May victory and blessing attend thee,’ said Connerithir, ‘and go now to-night to the house of my father to Temair Luachra, namely, to Bran the son of Febal, and tell Bran to assemble all the Tuatha De Danand to help us, and thence betake thyself on the morrow to the fianns of Erinn.’ And Taistellach went his way after that combat to the fort of Bran the son of Febal, and related all his tidings to them completely.

Then Bran the son of Febal went to gather and muster the Tuatha De Danand, and he went to Dun Sesnain Sengabra in Hy Conaill Gabra, and there was a feast being held there, and a great number of the youths of the Tuatha De Danand were there, and there were three noble sons of the Tuatha De Danand, namely, Ilbrech the son of Manannan, and Nemannach (the Pearly) the son of Oengus, and Sigmall the grandson of Midir, and they made Bran the son of Febal welcome, and desired him to stay. ‘O youths,’ said Bran, ‘there is greater need than that for you,’ and he began to tell them his story and to relate to them the strait that his son Connerithir was in. ‘Stay with me to-night,’ said Sesnan, ‘and my son Dolb the son of Sesnan will go to Bodb Derg (the Red), the son of the Dagda (the good god), and gather the Tuatha De Danand to us.’

And so they did, and Dolb the son of Sesnan went to Sid Ban Finn (the Sid of the

240 Daghdha an trath sin 7 ro innis Dolbh na sceala sin do. ‘A oig,’ ar Bodhb Derg ‘ní sinne dlighus Eireannaigh do chabair on eigin sin.’ ‘Na habair,’ ar Dolb ‘uair ní fuil mac rígh na rodhamna na taiscech feine d’ fíanaibh Eirenn gan bhean do Thuathaib De Danand no gan a mathair no a buime no a maicleannan dibh 7 is mor da bar cabair-si dorinnedar-san riam gach uair bu
 245 eigin dibh.’ ‘Is cubhais duinne amh,’ ar Bodhb Derg ‘gura coir do freagra let feabhus do theachtair’ 7 docuredar teachta uatha ar Tuatha De Danand a fail a ra bhadar 7 tangadar uili co hainm a naibhi Bodhbh Derg 7 tangadar co Dun Seasnain 7 do badar ann an oidhchi sin 7 ro cirigheadar co moch arna marach 7 ro ghabhsat a leintí saera sidamla umpu 7 a n-inair amlacha iubarli ilgresacha 7 a
 250 luireacha tiugha taibhleabhra taitnemacha 7 a cathbarra clochordha cumdaigh 7 a sceith scathuaine 7 a cloidhme troma taiblethna toirteamla 7 a sleatha slipta slinnleatlína. Ocas is iad fa rígha 7 fa ro[í]laithi doib an trath sin i. tri Gairbh Šleibhi Mis 7 na tri Leith Luacra 7 na tri Mhuiredaigh Mbaidhi 7 na tri Šichairi Siuirí 7 na tri hEochada Aine 7 na trí Laegairi licderga 7 na tri Conaill Clom-
 255 raighi 7 na tri Finn Finnabrach 7 na tri Scail Brogha an Scail 7 na tri Rodanaigh Raighne 7 tri Discertaigh Droma Fornachta 7 tri mic Aedhain Easa Ruaidh mic Bodhuirn 7 Tathbhuillech Šleibhe Cairn 7 Sochearn Muighi Sainbh 7 an Seaghsa a Seaghais 7 Feardron a Laighis 7 an Glas a Bruinne Breagh 7 Airgedlamh o Sinainn

White Women) above Mag Femen, and there was Bodb Derg the son of the Dagda at that time, and Dolb related those stories to him. ‘O youth,’ said Bodb Derg, ‘not we are bound to help the men of Erin out of that strait.’ ‘Do not say so,’ said Dolb, ‘for there is not the son of a king or a prince or a leader of the fianns of Erin, whose wife, or whose mother or fostermother, or whose leman is not from the Tuatha De Danand, and great help have they given you whenever you were in need.’ ‘We pledge our faith forsooth,’ said Bodb Derg, ‘that it is proper to respond to thee from the excellence of thy messengership,’ and they sent off messengers to the Tuatha De Danand to where they were, and they came all to where Bodb Derg was, and they came to Dun Sesnain and stayed there that night, and they rose early on the morrow, and put on their costly silk shirts and their curling much-embroidered jubilee tunics, and their stout long-sided glittering coats of mail, and their ornamented helmets of gems and gold, and their sheltering green shields, and their heavy broad-sided strong swords, and their sharp-pointed tile-broad spears. And these were their kings and princes at that time, namely, the three Garbs of Šliab Mis, and the three Liaths of Luachra, and the three Muredachs of Maide, and the three Šichaires of the Suir, and the three Eochads of Aine, and the three Loegaires of the Red Stones, and the three Conalls of Clomraige, and the three Finns of Findabair, and the three Scals of the Brug an Scail, and the three Rodanachs of Raigne, and the three Discertachs of Druim Fornachta, and the three sons of Aedan from Eas Ruaid mic Boduirn (the Salmon-Leap at Ballyshannon), and Tathbuillech of Šliab Cairn, and Sochern

7 Ograidhe a Maenmach 7 an Suirgeach o Leamain 7 an Seancha o Shinninn 7
 Midir a Brigh Leith 7 Feilim Nuacrothach mac Notheadail 7 Donn a Sidh Beac- 260
 uisci 7 Dreagan Dronuallach 7 Fer an [fo. 3 b. 2.] berla bhinn on Bhoinn 7 Cathal
 Crithchosach ri Bernain Eili 7 Donn Fritgrine 7 Donn Duma 7 Donn Teimeach
 7 Donn Seachnuic 7 Donn Chnuic an Dois 7 Brat Riabhach 7 Dolb Dedsolus a
 sidhaibh 7 coic mic Finn a Sidh Cairnn Chain 7 Finnbarr Meagha Siuil 7 Sigh-
 mall hua Midir 7 Ilberac mac Manannain 7 Nemannach mac Aenghusa 7 Lir 265
 Sithi Finnachaid 7 Abhartach mac Illathaig 7 moran eili do maithib Tuaithe De
 Danand nach airimter ann so.

Tafnic dana na sluaig 7 na socraide sin a crichaib Ciarraighi Luachra 7 co
 Sliabh mongruadh Mis 7 assin co cuan Finntragha. 'A Tuatha De Danand,' ar
 Abhartach 'eirgedh meid meanman 7 aignedh indaibh re hagaid chatha Finn- 270
 tragha, uair biaidh se la 7 *biadain* 'ga cur 7 biaidh gnim gach enfir dib 'ga innisin
 co deireadh an domhain 7 comailidh na briathra mora doberthai isna tighibh n-ola.'
 'Eirig, a Ghlais mic Dreamain,' ar Bodhbh Derg mac an Daghdha 'd' fogra catha
 dam-sa co righ in domhain.' Do ghluais Glas roimhe mar a raibhe ri in domhain.
 'A anam, a Ghlais,' ar ri an domhain 'in iad fiana Eirenn sud?' 'Ni hiad,' ar 275
 Glas 'acht drem eili d' feraibh Eirenn nach lamhann beth ar uachtar talman, acht

of Mag Sainb, and the Segsa from Segais, and Ferdron from Laigis (Leix), and the Glas from Bruinne Breg, and Airgetlam (Silver-hand) from the Shannon, and Ograide from Maenmag, and the Suirgech from Lemain, and the Sencha from the Shannon, and Midir from Brig Leith, and Feilim Nuacrothach, the son of Nochedal, and Donn from Sid Bec-Uisci (the Sid of the Little Water, and Dreagan Dronuallach (the Strong and Proud), and Fer an Berla Bhinn (the man of the Sweet Speech) from the Boyne, and Cathal Crithchosach (of the Trembling Feet) the king of Bernan Eile, and Donn Fritgrine, and Donn Duma, and Donn Teimech, and Donn Senchnuic, and Donn Chnuic an Dois, and Brat Riabhach (the Swarthy), and Dolb Dedsolus (the Bright-toothed) from the Sids, and the five sons of Finn from Sid Cairn Chain, and Finnbarr of Mega Siul, and Sigmall, the grandson of Midir, and Ilberach, the son of Manannan, and Nemannach, the son of Aengus, and Lir of Sid Finnachaid, and Abartach the son of Ildathach (the Many-coloured), and a great many other nobles of the Tuatha De Danand who are not enumerated here.

Now, these hosts and armies came into Ciarraige Luachra (Kerry) and to red-maned Slieve Mis, and thence to Ventry Harbour. 'O Tuatha De Danand,' said Abartach, 'let a high spirit and courage arise within you in the face of the battle of Ventry. For it will last for a day and a year, and the deed of every single man of you will be related to the end of the world, and fulfil now the big words ye have uttered in the drinking-houses.' 'Arise, O Glas, son of Dremán,' said Bodh Derg the son of the Dagda, 'to announce combat for me to the king of the world.' Glas went where the king of the world was. 'O soul, O Glas,' said the king of the world, 'are those yonder the fianns of Erin?' 'Not they,' said Glas, 'but another lot of the men of Erin, that dare not to be on

beith a sidhbrogbaibh fo thalmain .i. Tuatha De Danand 7 d' fogra chatha doibh tanag-sa.' 'Cia freageorus Tuatha De Danand dam?' ar ri an domhain. 'Rach-
maid-ne cucu,' ar da righ do righaibh an domain .i. Comur Cromgenn ri Fer Con-
280 chenn 7 Caitcheann ri Fer Caitcheann 7 do badar sein coic catha armruadha eagair
7 tangadar a tir a cedoir ana ruadbuinnedaibh romhora.

'Cia do dingemadh ri Fer Conceann dim?' bhar Bodbh Derg. 'Rachad-sa
chuigi,' ar Lir Sithe Finnachaid '7 gidh edh do chuala me nach fuil 'sa doman
mor duine is ferr lamb 'na se.' 'Cia dingbhus ri Fer Caitcheann dib?' ar Bodbh
285 Dearg. 'Dingebhad-sa,' ar Abartach mac Illathaig 7 gabhais luirech trom treabreach
tainneamach uime 7 cathbarr ciarach comlainn ceithircimsach 7 cloidheamh * * * *

[fo. 4 a. 1.] Oscur arduathar fo cath na n-allmurach 7 ba samalta sin re
gairbeas n-glorach n-gairbhlinnteach n-graineamhail ac comdortadh tre chael-
charaidh comthana no mar bhuinni m-borbruadh m-benaclastrach tre mullach
290 rofairsing righ-thighi no mar thonngail tuinne ceannghili cneasuaine cainntighi
chuipegibili treathan moiri 'na timcheall, is é sin sreataadh 7 scailed 7 slichtbualad 7
sreangleadrath 7 saebcuma tuc Oscur ar na hallmurachaib don ruathar sin.

Is ann sin doriacht Bolcan ri na Fraingci 7 Oisín docum a cheli 7 ro saidhsead
a n-da meirgi maethsroill isin tulaig taebhuaine 7 ro thogaibhsead a n-da sciath

the surface of the earth, but live in sid-brugs (fairy mansions) under the ground, called the Tuatha De Danand, and to announce battle from them have I come.' 'Who will answer the Tuatha De Danand for me?' said the king of the world. 'We will go against them,' said two of the kings of the world, namely, Comur Cromgenn, the king of the men of the Dogheads, and Caitchenn, the king of the men of the Catheads, and they had five red-armed battalions in order, and they went on shore forthwith in their great red waves.

'Who is there to match the king of the men of the Dogheads for me?' said Bodb Derg. 'I will go against him,' said Lir of Sid Finnachaid, 'though I have heard that there is not in the great world a man of stronger arm than he.' 'Who of you will match the king of the men of the Catheads?' said Bodb Derg. 'I will match him,' said Abartach, the son of Ildathach, and he put on his heavy bright glittering coat of mail, and his crested, four-brimmed helmet of battle, and his sword * * * *

Oscar of the great routs through the army of the foreigners, and like the wild, noisy, rough-streamed, terrible waterfall that pours through a narrow thin rock, or like a fierce red blaze of fire with high-peaked flames through the wide roof of a king's palace, or like the roar of a white-crested, green-skinned, wailing, white-foaming, full-watered wave of the great sea around it, so was the overthrowing and the scattering and the beating and the tearing into pieces and wild hacking which Oscar inflicted on the foreigners in that onslaught.

Then Vulcan the king of France and Oisín met each other, and they stuck their two

ailli ilbuaadhacha a n-aicill a cheli 7 ro nochtadar a cloidhme creatblaithi comthar- 295
 racha 7 dorinneadar urrlaidi urrlamh ain iarmartach 7 do bhi an comrac ag dul
 tar a cheili ann sin, uair do bas ac clodh Oisín ann 7 do connaire Oisín mac Oisín
 sin 7 tainic chucha 7 tuc beim do righ na Fraingi 7 dorad an rí beim do-san 7 do
 freagair a comlann d' Oisín 7 do conaire da mac ele Oisín sin .i. Echtach 7 Uladh
 7 ro ghonadar righ Frange 7 do gon-san gach neach dhibh-sean a cumain a 300
 ghona 7 do bean osneamh ecomlainn a hOisín tairsib uili 7 do connaire mac
 Lughach sin 7 dorad rodghuin do righ Frange 7 dorad an rí beim do-som 7 do
 freagar a comlann d' Oisín. Tangadar imoro tri caeca laech do clannaibh
 Baiscne chuigi 7 ro ghon gach énfear acu he 7 ro ghon-san gach énfear acu-san
 7 do bean osnam ecomlainn a hOisín thairsibh uili. 305

Dochuala imoro sin an tuir nar traethadh 7 an leoman luathfèrgach 7 an
 nathair neimhelach 7 an ónchu irghaili 7 an tonn rabharta 7 an brath tar bruachaibh
 7 an chathbearnna céd 7 an lamh nach lamthai 7 an croidhi nach cumscnaidhthi
 7 an troigh nach ruc aencheimh ar culaibh riamh roim [fo. 4 a. 2.] uathadh no 310
 sóchaide .i. Oscur anghlonnach 7 ba hingnadh leis cia do lemadh an eígean sin ar
 a athair 7 tainic da n-innsaighedh ana feargruathar reachtaígmheil 7 ba samalta
 re *caecaíd* each ac torannbhualad 7 ag crithbhualad na tragha an crithbhualad tuc

banners of soft silk into the green-sided hill, and raised their two beautiful shields of many virtues against each other, and bared their terrible swords of smooth bronze, and made a ready, quick, successful onslaught. And the combat was going against one of them, for Oisín was being oppressed in it. And Oisín the son of Oisín saw this, and came towards them, and struck the king of France a blow, and the king returned the stroke and answered the fighting of Oisín. And the two other sons of Oisín saw this, to wit, Echtach and Ulad, and they wounded the king of France, and he wounded either of them in exchange for his wound, and he elicited a sigh of oppression from Oisín over them all. And Mac Lugach saw this and wounded the king of France by a shot, and the king struck him a blow and answered the fighting of Oisín. Then came three times fifty warriors of the children of Baiscne to him, and every man of them wounded him, and he wounded every man of them, and he made Oisín utter a sigh of oppression over them all.

Now, this heard the pillar that was never put down, and the quickly-roused lion, and the venomous adder, and the wolf of combat, and the wave of overwhelming, and the (man of) destruction over the border, and the battle-gap of a hundred, and the hand which nobody dared to touch, and the heart that was never confounded, and the foot that never took one step backward before a few or many, to wit, Oscar of the noble deeds. And he was wondering who dared to bring his father into such a strait, and he came upon them in his angry, right terrible rush, and the terror that he struck into them was like (that of) fifty horses at a thunderstroke and at the shaking of the strand. And the king

uirri 7 do connaire ri Frange chuigi he 7 dochuaidh a cruth 7 a caemhdenamh de
 7 teid a ghal 7 a ghaisceadh ar chul 7 smuainis nach roibhi ar talmain di dín aigi,
 315 muna deachadh a n-aér no a firmaiminnt 7 fechais suas ar na nellaib 7 smuainis
 gumadh din do eaturra 7 taínic édtruma chelli 7 aigeanta do 7 tuc síneadh ar a
 cholainn o talmain co n-deachaigh re gaith 7 re gealtacht a fiadhnaisi sluag an
 domhain 7 nir thoisedh don baetheitill sin co rainic Gleann m-Bolcain a n-oirr-
 thear na crichi sin 7 tucadh gairthi adhbulmhora ag sluagaibh an domhain 'ga
 320 chainedh 7 ac fianaihbh Eirenn 'ga commaidheamh.

Do badar imoro fiana Eirenn mar sin co taínic an oidhchi 7 adubert Finn: 'Is
 cumthach aithmelach ata ri an domain anocht,' ar se '7 dobhera amas longpuirt
 oruibh 7 cia hagaibh do ghiabhainn d' foraire an chuain anocht?' ar se. 'Do
 ghiabhair misi,' ar Oisin '7 an lín cedna do bhi ac chur catha aniubh 'mailli rim,
 325 oir ni furail linn la co n-oidhchi do dingmhail d' fianaihbh Eirenn '7 tangadar ar
 an cuan. Ocus is i sin uair 7 aimser adubert righ an domhain: 'Dar linn,
 a fíru an domhain, ní maith bhar sén catha aniubh,' ar se '7 eirgeadh dream eigin
 agaibh do thabairt amuis longphuirt ar fianaihbh Eirenn.'

Is ann sin ro eirgedar nai mic Gairb mic Tachair .i. Donn Mara mac Gairbh
 330 7 Lonnmar mac [fo. 4 b. 1] Gairbh 7 Lodra mac Gairbh 7 Íuchra mac Gairbh
 7 Troigleathan mac Gairbh 7 Tarraing Tren mac Gairbh 7 Tola mac Gairbh

of France saw him coming towards himself, and his beauty and comeliness went from him, and his valour and his prowess left him, and he thought there was no shelter on earth for him, except if he went into the air or into the firmament, and he looked up into the clouds and thought that there was shelter for him between them. And there came lightness of mind and of nature upon him, and he gave his body a stretching from the ground, so that he went with the wind and with madness before the eyes of the hosts of the world, and did not stop in his mad flight till he came to Glenn Bolcain in the east of that territory. And wondrous great cries were raised by the hosts of the world in wailing him, and by the fianns of Erinn in exultation.

Now, the fianns of Erinn were thus till night came, and Finn said: 'Sad and sorrowful is the king of the world to-night,' said he, 'and he will make an attack of the harbour against you, and who is there of you that will take upon him the watch of the harbour to-night?' he said. 'I will,' said Oisin, 'with the same number that has been fighting together with me to-day, for it is not too much for us to fight for the fianns of Erinn a day and a night.' And they went to the harbour. And that was the hour and the time that the king of the world said: 'It seems to us, O men of the world, our luck of battle was not good to-day,' said he, 'and let some of you arise to make an attack of the harbour on the fianns of Erinn.'

Then arose the nine sons of Garb (the Fierce) the son of Tachar, namely, Donn Mara the son of Garb, and Lonnmar the son of Garb, and Lodra the son of Garb, and Iuchra the son of Garb, and Troigleathan (the Broad-footed) the son of Garb, and Tarraing Tren

7 Tomna mac Gairbh 7 Dolar Durbha mac Gairbh ri mara n-Icht 7 se céd deg a
 sócraidi 7 tangadar a tir uili acht seinnsar na clainni sin Gairbh i. Dolur Durbha
 7 do freagradar clanna Baisene co hathlum imghonach iad 7 tangadar do trentuarcaim
 a chele gar leadradh lamha ann sin 7 gur teascadh taibh 7 gur cirrbad cuirp 7 do 335
 badar isin irghail sin co tainic an maiden mochsolus. Acht enní ní roibh beo 'sa
 maidin neach do ba thualaing a arm d' imirt dibh leath ar leath, acht triar do chlan-
 naibh Gairbh 7 Oisín 7 Oscur 7 ní drud o chele dorinneadar, acht tucadh sithi ar a
 cheli acu 7 ro innsaigh dias dib Oscur 7 ro innsaigh an treas fear 7 Oisín a cheli
 7 ba cruaid coimnert cutruma an comhrac sin 7 fuaradar a dis fen bas le hOscur 340
 7 do thuitsedar taisi 7 taimnella bais air fen 7 ba lor do laighdiugud Oisín sin.

Ro theilg imoro Oisín 7 an t-allmurach a n-airm asa lamaibh 7 ro dunsat a
 righthi reamra righdha romaiseacha tar caelaib corp a chele 7 tucsead cuir
 fhearrdha fírcalma d' aoile, acht enní do bo theachta o oirthir an domhain co
 crichaið na fuinedach d' féchain comraic na deisi sin. Is ann sin tuc an t-all- 345
 murach tarraing tulcalma ar Oisín docum na fairrgi, oir ba maith a snamh 7 a
 onfais fein. Tuc imoro Oisín tairraing air-sim, oir ní fiu leis a inad comraic do
 seachna dó. Rangadar imoro ar aen 'sa fairrci 7 do bidis ac combathad a cheile
 co teighdis [fo. 4 b. 2.] co grian 7 co grinnell an glanmara. Ba cradh cridhe

(the Strong) the son of Garb, and Tomna the son of Garb, and Dolar Durba the son
 of Garb, the king of the Sea of Wight. And sixteen hundred was their number, and
 they went all on shore except the eldest of those children of Garb, namely, Dolur
 Durba, and the children of Baisene answered them readily and with fighting. And
 they began to beat each other severely, so that hands were hacked off there, and
 sides cut, and bodies mangled, and they continued in that fight until the morning
 came with its early light. And not one of them was alive on the morrow, that was
 able to wield his weapons on either side, but three of the children of Garb, and Oisín,
 and Oscar, and they did not let go of each other, but they made rushes at each other,
 and two of them attacked Oscar, and the third man and Oisín attacked each other,
 and hard, equally strong, and equally waged was that combat, and his own two found
 their death by Oscar, and the weakness and trance of death fell upon him, and that was
 enough to Oisín.

Then Oisín and the foreigner threw their weapons out of their hands, and closed their
 stout kingly graceful arms across the slender part of each other's bodies, and gave each
 other a manly right brave pull, so that it was worth coming from the east of the world
 to the lands of the men of the west to behold the fight of those two. Then the foreigner
 gave a sudden valiant pull to Oisín towards the sea. For he was a good swimmer and
 Then Oisín gave him a pull, for he deemed it unmeet to refuse him his
 place of fighting. So they went into the sea together and were trying to drown each
 other, till they came upon the sand and gravel of the clear sea. Now, it was a heart's

350 imoro leisín fein Oisín do beith isin eigin sin. 'Eirigh, a Fearghus Fínnbheil,'
 ar Finn 'do molad mo mic dam 7 da greasacht.' Teid Fearghus co hoirear an
 chuain chuipghleghil. 'A anum, a Oisín,' ar Fearghus 'is maith an comlann sin
 doni 7 is imdha fiadhnaisi air, uair ataid sluaig an domain moir uili 7 fianá Eirenn
 'gudt feitheamh. 7 medaighther do menma 7 cuinnigh na comlanna maithi dorinnead
 355 roime leat.' Do cumhnaigh imoro Oisín a aitheasa mora mince 'mun n-grea-
 sacht sin tuc Fearghus air 7 do eirigh a aignedh 7 do medaigh a menma 7 ro
 dunastair na dodlana doleonta um cael droma an allmuraig 7 rug les co grian an
 glanmara he 7 tuc a druim re grian do 7 a bél a n-airde 7 níir lig anis he gur scar a
 anam fria corp 7 tuc a tír he 7 ro scar an ceann 7 an colann re cheli 7 táinic féin
 360 co coscrach commaidmtheach co fianáibh Eirenn.

Ro eirigh imoro seinnser na clainni sin Gairbh mic Thachair .i. Dolar Durba
 ri mara n-Ícht. 'A rí an domain,' ar se 'is truagh duit gan mo leigen d'entaibh
 rem braithribh co fianáibh Eirenn, uair da m-beinn-si fein fa riu, ní budh tualaing
 fianá Eirenn ar marbadh 7 didheolad-sa co maith iad, uair mairbhfead-sa ced fear
 365 n-armach gach lae dib no co tairlim iad uili 7 is briathar dam' ar se 'da faghar-sa
 neach do sluagaibh an domhain do deargadh a airm ar neach dib co n-imer bas air.'
 7 tainic a tír 7 do tsír comhlann ced ar an fein 7 tucadh gair fochmaididh 7 fana-

torment to the fiann, that Oisín was in that strait. 'Arise, O Fergus Finnbel,' said Finn, 'to praise my son for me and to urge him on.' Fergus went to the harbour-
 stead of the white-shining foam. 'O soul, O Oisín,' said Fergus, 'good is the fight
 which thou doest, and many are those that witness it, for the hosts of the whole
 great world and the fianns of Erin are watching thee. And be thou courageous, and
 remember the good fights that have been accomplished by thee before this.' Then
 Oisín remembered his many great victories at the encouragement that he got from
 Fergus, and his courage rose high and his prowess grew great, and he closed the never-
 sprained fists about the slender part of the foreigner's back, and took him with him to
 the sand of the clear sea, and put his back to the sand and his face upward, and did not
 allow him to get up, until his soul had departed from his body. And he took him on
 shore and severed his head from his body, and came himself to the fianns of Erin
 triumphantly, vauntingly.

Then arose the eldest of those children of Garb the son of Tachar, namely Dolar
 Durba, the king of the Sea of Wight. 'O king of the world,' said he, 'it was a sad thing
 for thee, not to have let me together with my brothers against the fianns of Erin, for if
 I had been with them, the fianns of Erin would not have been able to kill us, and I will
 avenge them well, for I will kill one hundred armed men of them every day until I have
 done with them all, and I pledge my word,' said he, 'that if I find any of the
 hosts of the world reddening their weapons on any of them, I shall put him to death.'
 And he went on shore, and challenged one hundred of the fiann to fight, and there was

maid aca-san uime 7 docuiredh ced chuigi an la sin. Cidh trath acht ba ruathar leomain bhuirb barbardha a gnimarra-san orro 7 dorcradar leis gan alad gan for-
dergadh do thabairt air fen 7 dorinne cairn da ceann [fo. 5 a. 1.] -aibh 7 duma dha 370
collaib 7 fadhbhearn da n-édaighibh.

Iar sin trath ro theilg an t-allmurach a eirredh catha de 7 do ghabh eirredh suaicnidh somhaiseach uime 7 do gabh caman 7 liathróid 7 ro bhuail an liathroid o farthar na tragha co hoirrther 7 do ghabh 'na deaslaím re toirnmem hi 7 do chuir ar a troighidh hi an dara feacht 7 do lig 'na ruathar he o iarthar na tragha co hoirrther 375
7 sé ac teilgean na liathroide don troighidh 'na cheili gan lamh do bhuafn ria 7 gan isi do bhuain re talam 7 cuiris ar a ghlun hi an treasfeacht 7 reathais gusan cenn ele don traigh 7 sé 'ga cur don glun 'na chele gan buain re lar. Teilgis imoro ar a ghualaind hi 7 ruc ruathar ba samalta re gaith Marta on cheann 'na cheili don traigh 7 se ag teilgean na liathroidi don ghualaind da cheile gan laím do bhuafn ria 7 380
gan isi do bhuain re talmain 7 greannaighis an fían uili uman cles sin do dénamh. Fobrais imoro Oscur 7 mac Lughach teacht do dénamh an chleasa sin. 'Anaidh, a óga,' ar Finn 'uair ní dearrna 7 ní dhingne Eirennach an cleas úd acht éntriar amain .i. Lugh mac Eithleann a cath Mhuighi Tuiredh 7 dorinne Cuchulaind a Tailltin he 7 ticfa macamh ele do Connachtaibh doghena he.' 385

uttered by them a shout of contempt and derision at him, and one hundred were put against him on that day. However, his attack on them was the rush of a fierce barbarous lion, and they fell by him without his receiving a wound or getting bloody, and he made a cairn of their heads, and a mound of their trunks, and a cairn of byrnies of their accoutrements.

Thereupon the foreigner doffed his battle-dress, and donned a splendid elegant dress, and took a club and a ball, and beat the ball from the west of the strand to the east, and he caught it in his right hand before it descended, and he put it on his foot the second time, and he sprang in his rushing from the west of the strand to the east, and he threw the ball from one foot on to the other, without touching it with the hand, and without its touching the ground, and he put it on his knee the third time, and ran to the other end of the strand, and then put it from one knee on to the other, without throwing it on the ground. Then he threw it on his shoulder and made a rush like the March wind from one end of the strand to the other, and then sent the ball from one shoulder to the other, without touching it with the hand, and without throwing it on the ground, and he challenged all the fiann to perform that trick. Now Oscar and Mac Lugach were ready to go and to perform that trick. 'Stay, O youths,' said Finn, 'for no man of Erin ever performed or will perform that trick but three only, namely Lug the son of Eithle in the battle of Mag Tured (Moytura), and Cuchulaind performed it at Tailltin (Teltown), and there will come another youth from Connaught who will perform it.'

Teid tra an t-allmurach ana luing ana dhiaidh sin 7 tainic arna marach 7 do sir comhlann ced. Nir frith neach da faemadh sin no co n-derrna an fian cranncur 7 an ced rafnic chuigi an la sin ní thaínic fer innisti scel dibh 7 torcradar leis fo cédoir. 7 dochuaidh ana luing an oidhchi sin. Tainic arna marach chuca, acht énní 390 ní facadar an fian chuca riamh d' iaruigh comhlainn neach re budh mo a n-doicheall 'na se 7 ba seac leo an cranncur do dénamh ar teithed a freagartha 7 an ced da rafnic dul chuigi an la sin ro fagsad imchomarc beathadh 7 slainí ac fianabh Eirenn, uair ba dearbh leo nach ticfaidis tara n-ais aris. Tainic an t-allmurach chuca 7 do bhi do méd a féirgi ní hairm tuc leis [fo. 5a. 2.] an la sin acht rug ruathar 395 futha 7 an fer fa neasa do dibh do ghabhadh ar chael choisi he 7 doberedh rodbhuilli dimor de fa cheann an fir ba neasa do 7 do thuit an ced sin leis 7 doleóg a ghuth míled a mullach a chinn ac commaidem an air. 7 dochuaidh 'na luing an oidhchi sin.

Do clos imoro fo ceithri cuile Eirenn scela an allmuraig sin 7 an dil tuc ar an féin. Do chuala imoro Fiachra Foitleabar rí Uladh sin 7 adubert: 'Is truagh 400 lium' ar se 'méd an eigin a fuiled fir Eirenn 7 gan mo beith féin inchatha leo.' 7 ní roibhi do chlaind aigi acht enmac amain a cinn a tri m-bliadan dec 7 do be adhbar rígh dob' fearr dealbh 7 eineach do bi a n-Eirinn é. 'Maith do denta-sa sin,' ar an macamh 'i. ógbaidh Uladh uili do cur lium-sa cucu o nach inchatha tu fein.'

After that the foreigner went into his ship, and he came on the morrow and sought the conflict of a hundred. There was not found anybody to accept it, so that the fiann cast lots, and of the hundred that went against him on that day, there escaped not a man of them to tell the tidings, and they fell by him forthwith. And he went into his ship for that night. He came to them on the morrow, and never did the fiann let a man challenge them to fight for a longer time without answering, than him, and it was a hard thing for them to cast lots when no answer had come forth. And the hundred who had to go against him on that day, did leave wishes for life and health with the fianns of Erinn, for they knew that they would not come back again. The foreigner came towards them, and such was his fury, that he took no weapons with him on that day, but he made a rush through them, and the man that was next to him, he seized at the slender part of his foot, and aimed a mighty shot with him at the head of the next man. And those hundred fell by him, and he let forth his warrior's voice from the top of his head, boasting of the slaughter. And he went into his ship for that night.

Now, the story of this foreigner and the destruction he had brought on the fiann was heard throughout the four corners of Erinn. Then Fiachra Foitleabar (of the Long Hair), the king of Ulster, heard this and said: 'I am sad,' said he, 'on account of the greatness of the calamity in which the men of Erinn are, and that I am not myself able to fight along with them.' And he had no issue but one son only, thirteen years old, and he was a prince the fairest of figure and face that was in Erinn. 'Well mightest thou do this,' said the boy, 'namely, to send all the youths of Ulster with me to them, as thou art not able to fight thyself.' 'Do not say so,' said the king, 'for a child of thirteen

'Na habair-si sin,' ar an rí 'uair ní hincomraic leanamh tri m-bliadan déc 7 damadh eadh do badh eadh thu-sa.' 7 do thuig an rí narbh ail leisín macam anmain gan 405
 dul co fianabhbh Eirenn. Do gabadh imoro leo he 7 do cuireadh a seomra fo íadhadh he 7 da macam dég do macaibh rígh 7 roflatha Ulad do bhi 'na comalta-dhaibh aigi leis. 'A óga,' ar an macamh 'is maith doghenadh sib-si techt lium-sa co fianabhbh Eirenn, ar gin co fuil bhar n-airisi re ríghí n-Ulad, do badh maith dib clu maith da bar rochtain fen. Uair gin gur gabh Conall Cearnach mac Aimirgin 410
 na Cuchulaind mac Subhaltaigh naid mic uaisli aghmara Uisnig ríghí n-Ulad, is beac ma ba oirrdearca Concobhar ag a roibhí ríghí Ulad 'na siad trena n-gnimarthaibh maithí fen 7 is cubhais dam-sa fos' ar se 'nach racha proin no tomalas am bel-sa coidhchi ar ulcaibh rib-si innas co fúider-sa bas 7 co n-geba rí eachtrann ríghí Ulad tar eis m' athar-sa 7 co ruca ambreatha oraibh-si.' 415

Dochuaidh imoro an comhradh sin fo na macamaibh 7 an tan do chodail an rí do cuadar-san fo teach na sed 7 tuc [fo. 5 b. 1.] -sad sciath 7 cloidheamh 7 cathbarr 7 da craisigh chatha 7 da chuilen milchon gacha macaimh léo as 7 tangadar rompu tar Eas Ruaidh mic Badhuirn atuaidh 7 tre crichaibh craebhtorthocha Cairbri co coimdireach 7 tre chuiged clannlínmar Connacht 7 tre Chailli an Chos- 420
 numa rea n-abarthar Rogha Gacha Ríghí 7 Fironoir Gacha Filed 7 tar sruth

years is not fit for fighting, and if such a one were, thou wouldst be so.' And the king perceived that the boy did not wish to live without going to the fianns of Erinn. Therefore he was seized by them and put into a chamber under lock, and twelve sons of the kings and chieftains of Ulster that were his foster-brothers together with him. 'O youths,' said the boy, 'you would do well, if you went with me to the fianns of Erinn; for though your fame goes along with the kingship of Ulster, it would be good for you, if you had a good name of your own. For though Conall Cernach the son of Amargin, or Cuchulaind the son of Sualtam, or the noble prosperous sons of Usnech have not possessed the kingship of Ulster, yet Conchobur with whom was the kingship of Ulster was scarcely more illustrious than they through their own brave deeds, and I pledge my word moreover,' said he, 'that food or eating shall not pass over my lips ever for the wrongs (done) to you, so that I shall find death, and a foreign king will take the kingship of Ulster after my father and pass wrong judgments upon you.'

Now, this speech went round among the youths, and when the king was asleep, they went into the armoury, and every boy took a shield, and a sword, and a helmet, and two battle-spears, and two whelps of a greyhound out with him. And they went across Ess Ruaid mic Baduirn in the north, and straight through the fertile lands of Cairbre, and through the province of Connaught of numerous clans, and through Caille an Chosnuma (the Woods of Defence) which are called Roga Cacha Rigi and Fironoir Cacha Filed (Choice of every Kingship and True Honour of every Poet), and

Anaighi 7 a Cíaraighi Luachra 7 laim re Cathair na Claenrath asiar 7 assin co cuan Finntragha.

Is i sin uair 7 aimsear tarrla an t-allmurach i. Dolar Durbha ar an traigh ac
 425 grisadh 7 ac imdergadh na feni 7 do ghabh adhnairi mhor Oisin uime sin. 'A fiana
 Eirenn,' ar se 'do thuit moran d' ar sluagaibh le Dolar Durbha 7 ni sailim a beac
 againn do dhul beo o chath Finntragha 7 mata a n-dan dam fen bas d' fágail ann, is
 fearr lium bas d' fágail le Dolar Durbha 7 comrac maith do denam ris 'na beath
 ac fechain an díla dobera se ar an fein gach lai.' 7 ro togbadh tromghair truagh
 430 tuirseach tromneimelach ag ogbaid na feine 7 ag an aes ciuil 7 oirfididh 7 ealadna
 o na briathraib sin Oisin.

Is i sin uair 7 aimsear do connadar an buidhen og ildealbach 'san oirear anoir
 gach n-direach chuca. 'An agam, a mic,' ar Finn 'co finnainn cuidh an bhuidhen
 og illdhealbach dochim is ferr ecosc do connac ar an domhan riam.' 7 tangadar
 435 chuca fai sin 7 leigis mac righ Ulad a glun deas fai a fiadhnaise an righféinidh
 7 beannaighis co cunnail ceillidhi do 7 freagairter mar an cedna he 7 fiarfaighis
 Finn scela dibh cuich iad fen 7 caidhe a n-arus. 'Eamhain Macha ar n-arus,'
 ar an macam '7 is dim fein ghoirter Goll mac rig Ulad 7 comaltadha damh na
 macaim ud aili adchithi-si.' 'Cred ro ghluaisib an trath sa?' ar Finn. 'Sluagh
 440 an domain moir uili adclos duinn ac cathachadh ribh-si gach lai 7 dob, ail linne

across the river Anaige, and into Kerry, and by Cathair na Claenrath (the Town of the Sloping Forts) in the west, and thence to Ventry Harbour.

That was the hour and time, that the foreigner, namely Dolar Durba, came upon the strand to incite and to revile the fiann, and great shame seized Oisin on account of this. 'Ye fianns of Erin,' said he, 'a great number of our men have fallen by Dolar Durba, and I do not think that many of us will return alive from the battle of Ventry, and if it is my fate to find death in it, I will rather find it through Dolar Durba, and fight a brave combat against him, than witness the destruction he will bring upon the fiann every day.' And a sad woeful heavy passionate cry was raised by the warriors of the fiann, and by their minstrels, and gleemen, and wise men, at those words of Oisin.

That was the hour and the time, that they saw the young varied troop coming straight towards them from the east to the harbour. 'Stay with me, O son,' said Finn, 'that I may know whose is this young varied troop which I behold, the fairest of appearance that I have ever seen in the world.' And thereupon they approached them, and the son of the king of Ulster let down his right knee before the king of the fiann, and greeted him modestly and sensibly. And he was answered in the same way, and Finn asked tidings of him who they were and where their home was. 'Emain Macha is our home,' said the boy, 'and I myself am called Goll the son of the king of Ulster, and those other youths whom ye see are my foster-brothers.' 'What have ye set out for at this time?' said Finn. 'We heard that the army of the whole great world was fighting against you

cleasa goilli 7 gaiscid d' foghlaim [fo. 5 b. 2.] uaibh-si 7 da m-béidís macaim óga uaisli mar sinne fa ré rí an domhain, dob' ail linne, a rífeinidh, ar coimlin féin do dingmhail did-sa dib, ó nach aiseach sinn re comrac primlaech.' 'Mochean-sa bar tacht 7 bar torrachtain,' ar Finn. '7 gidh eadh,' ar sé 'do badh scel mor énmac h' athar-sa do leigean docum na n-allmurach 7 gan adhbhar righ d'Ulltachaib 445 acht se.'

Is ann sin do leig an t-allmurach a ghuth míled a n-uachtar a chinn do coimgrennugud na féine. 'Cred an laech ud adchim?' ar mac righ Ulad. 'Laech sud ac iaraidh comhlaind ced' ar Conan mac Morna. 'Cred dober gan comlann énfir d' fágail do?' ar an macamh. 'Truagh sin,' ar Conan 'uair do thuitedar 450 cuic ced laech don fein re cuic la a n-diaidh a cheili leis 7 ní fagar uathad no sochaighi anóis da freagra.' 'Ingnad an clu ata oruibh-si,' ar an macamh '7 enlaech 'sa domhan d' era um comhlann daibh. 7 rachad-sa cuici' ar mac righ Ulad. 'Na habair aris sin,' ar Conan 'uair dar ar m-breithir na cuic ced torcair leis do dingebad gach enfer dibh thu-sa.' 'Nir aithnedh dam-sa an fian roim aniubh,' ar an 455 macamh '7 dar lium is tu-sa fear míblais 7 miurrlabra na feine, a Conain mac Morna.' 'Is rim raitir' ar Conan mac Morna. 'Is briathar dam-sa,' ar mac righ Ulad 'da m-beitheas-sa 7 an laech ud 7 na cuic ced sin d' entaibh, nach berainn-si céim ar cul romaibh uili.' 7 eirghis an macamh d' innsaighidh an allmuraig.

every day, and we were desirous to learn feats of valour and bravery from you, and if there were young noble boys like us accompanying the king of the world, we should like, O king of the fiann, to ward off from thee an equal number of them, as we are not of a proper age for the combat of choice heroes.' 'Welcome is your coming and your arrival,' said Finn. 'Howbeit, it would be a great thing to let the only son of thy father go against the foreigners, there being no royal heir for the men of Ulster but he.'

Just then the foreigner let forth his warrior's voice at the top of his head to defy the fiann. 'What is yon warrior that I see?' said the son of the king of Ulster. 'That is a warrior challenging one hundred to fight,' said Conan the son of Morna. 'What causes it that he does not obtain single combat?' said the boy. 'That is a sad thing,' said Conan, 'for five hundred warriors of the fiann have fallen by him during five days one after the other, and now there are not found a few or many to answer his challenge.' 'Wonderful is the fame that is on you,' said the youth, 'whilst a single warrior in the world is refused combat by you. And I will encounter him,' said the son of the king of Ulster. 'Do not say that again,' said Conan, 'for, by our word, the five hundred that fell by him, every one of them would be a match for thee.' 'I did not know the fiann till now,' said the youth, 'and I think that thou, O Conan son of Morna, art the man of bad manners and bad language among the fiann.' 'It is of me that is said,' said Conan. 'I pledge my word,' said the son of the king of Ulster, 'that if thou and yon warrior and those five hundred were on one side, I should not move back one step before you all.' And the boy rose to meet the foreigner.

460 'A chlanna Ronafn,' arsa Finn 'cuirim ar bhar cumairce 7 ar bhar n-eineach gan mac righ Ulad do leigean docum an allmuraig.' Eirghis Cailti 7 clannmaicne Ronain uili 7 fa habair mor dhoibh uili a congmhail 7 do cuireadh glais 7 geibhinn fair. 7 an cean do bas 'ga ghabail-sen dochuadar a dha chomalta decc do comrac risan allmurach 7 nir airigh an fían fad gur [fo. 6 a. 1.] thuitsead leis 7 gur bhean 465 a dha cheann dec dibh. 7 do leig a ghuth miled a n-uachtar a chinn ac commaidem an ghnima sin. 'Cred fa n-dhenann an t-allmurach so?' ar mac righ Ulad. 'Is truagh duit-si an t-adhbhar,' ar Conan mac Morna 'i. ac commaidem do dha comalta dec-sa ata.' 'Truagh an scel sin, a dhuine,' ar mac rig Ulad '7 a fíana Eirenn,' ar se 'budh fada a foltanus dibh mo cong bail mar so, uair do ghiab-sa bas d' feirg 470 7 d' aithmhela 7 is oraibh-se bhias a foltanas,' ar sé '7 bhudh eascaraid sibh 7 Ulaid da eis choidhchi 7 do bo beac a dith dibh-si tuitim leisan allmurach ud dam-sa suil do congbadh sib mar so me.'

Dochuaidh imoro an comradh sin fo fíanaib Eirenn 7 ro scailead aca de. Is ann sin ro ghabh an mac sin arm a sean 7 a seinnsear 7 ro ghabh scuirdeáinidh sroill 475 7 gormluireach grismaileach ghlaisleabar 7 orsciath imealchorra 7 coiler cumdachta caelreangach cimasghel 7 da craisigh cheannghlasa cheannleathna croremra 7 cloidheamh crosordha cumdaigh. 7 ruc ruathar a n-agaigh an allmuraig fon innas sin. 7 meabais gean gaire ar an allmurach im a fáiscsin chuigi 7 do thogbadar sluagh an

'Ye children of Ronan,' said Finn, 'I charge you by your pledge and honour, not to let the son of the king of Ulster go against the foreigner.' Cailte and all the children of Ronan arose, and it was heavy work for them all to bind him, and fetters and bonds were put on him. And while they were holding him, his twelve foster-brothers went to fight with the foreigner, and the fiann did not notice them, till they had fallen by him, and till he had struck off their twelve heads. And he sent forth his warrior's voice at the top of his head, boasting of that deed. 'What does the foreigner do this for?' said the son of the king of Ulster. 'Sad for thee is the reason,' said Conan the son of Morna, 'for he is boasting of thy twelve foster-brothers.' 'Sad is that story, O man,' said the son of the king of Ulster, 'and O ye fianns of Erinn, long will be the blame for this on you, to keep me like this, for I shall die of anger and shame, and it is upon you that the blame will be,' said he, 'and ye and the men of Ulster will be foes after this for ever, and small would have been the loss for you, if I had fallen by yon foreigner, before ye bound me like this.'

Now, this speech went round among the fianns of Erinn, and he was loosened by them on account of it. Then that boy took the weapons of his elders and of his seniors, and put on a shirt of silk and a grey- grey long blue coat of mail, and a golden shield with purple borders, and an ornamented slender-wrinkled white-edged collar, and two blue-pointed broad-headed stout-socketed spears, and an ornamented sword with a golden cross-hilt. And he made a rush against the foreigner in that wise. And the foreigner smiled when he saw him approaching, and the whole army of

domhain moir uili gairthi scigi 7 fanamhaid do 7 ba móídi a menma leisan macamh sin uili 7 rangadar sé gona uadha ar an allmurach suil do gonadh he fein. 7 ro 480
fearsead comrac feigh fuilech forbartach coimneart calma croidheamhail ruibh-
nech reachtmar ródghonach treasach taibhdearg tulganach aigmheil ingnadh
anaithnidh iachtach urrlamh osnadach laimdearg leidmeach luathghonach dighair
dluthmhear dasachtach cneathach crannruadh croidemail comrac na desi sin.
Uair da sirthi ó imhlibh oirththeracha Innsi Cirbam i. Mara Romoir Ruaidh co tir 485
na fuinedach, ní fuidhthi eaturru sin comhrac deisi budh ferr 'na in comrac sin. 7
do badar sluaigh an domhain mhoir uili 7 fianá Eirenn 'ga coimgreasadh.

Ocus ar teacht na hoidhchi tra 7 ar tairgsin a n-arm 7 ar scoltadh a sciath
[fo. 6 a. 2.] ní drud ó cheili doronsat amhail as gnath do comrac sgur o thicfedh
aghaidh, acht rucadar ruathar foirtill fergadhbal a commhail a chele 7 ro dunsad 490
a lamha luatha leidmheacha tar a cheli 7 tucadar cuir ana athluma d' aroile, gur
bruighedar an gealtracht gainmighi. 7 do badar isin comsuathadh sin co tainic an
lan mara 7 gur leath eaturra 7 tir 7 do bhi do med feirgi na deisi sin nar seachnadar
a n-inadh comraic co tainic an lan mara tarsta 7 gur baidheadh ar aen íad a fiadnaisi
sluag an domhain 7 fian Eirenn. 7 tucadh gair adhbhalmhor ac sluagaibh an do- 495
mhain 7 ag fianáibh Eirenn ac comchaineadh na deisi sin. 7 is ann do frith arna

the great world raised cries of derision and jeering at him, and the courage of the boy was all the greater, and he inflicted six wounds on the foreigner, before he was wounded himself. And they fought a combat sharp, bloody, masterly (?), evenly matched, valiant, courageous, powerful, proud, murderous, dashing, red-sided, sudden-wounding, terrible, wonderful, unheard-of, howling, quick, groanful, red-handed, brave, quick-wounding, eager, close, mad, furious, wound-giving, red-speared, courageous was the combat of those two. For if search were made from the eastern borders of the island of Cirbam, to wit, of the Red Sea to the land of the western people, there would not be found between them a braver combat of two than that combat. And the hosts of the whole great world and the fianns of Erin were urging them on.

And when now the night had come, and when their weapons were broken, and their shields split, they did not leave off from each other, as it is customary to put off combat if night should come on, but they made a strong angry awful rush at each other, and closed their nimble strong hands across each other, and gave each other quick dexterous pulls, so that they made the white sandy shore seethe. And they continued in that embrace, until the tide of the sea came and spread between them and the land, and such was the fury of those two, that they did not give up their place of combat, till the tide of the sea came over them, so that they were both drowned before the eyes of the hosts of the world and of the fianns of Erin. And an exceeding

mharach iad ar an traigh 7 a lamha arna cruadhcheangal um chaeldromannaibh a cheili 7 cuachánadmanna da cosaibh trena cheili 7 srón meic righ Ulad a m-bhel an allmuraig 7 a smeig-som a m-bel an macaimh 7 dob' eigean an t-allmurach do
 500 leadragh ac a scarthain re cheili. 7 ro hadhlaiceadh mac righ Ulad 7 do claidheadh a féart 7 do togbadh lia os a loidhe 7 do fearadh a chluithi caínteach le fianaihbh Eirenn. 7 nir thuit leisan fíanghaisceadh riam mac do bo comchoitchinne cuma ina se.

‘Cia do ghiabhainn d’[f]oraire an chuain anocht?’ ar Finn. ‘Rachmaid-ne
 505 chuigi’ arsa *naí* n-Gairb na feine .i. Garb Šleibhi Mis 7 Garb Šleibhi Cua 7 Garb Šleibhe Clair 7 Garb Šleibhi Crot 7 Garb Šleibhi Muice 7 Garb Šleibhe Fuaid 7 Garb Šleibhe Atha Moir 7 Garb Duine Dealgan 7 Garb Duine Sobairci 7 a fíana fen fa riu. Gairid imoro do badar ann an tan do connadar Iruath mac Dreagan mic Duilli righ Fear n-Dreagan chuca 7 do innsaigheadar a céili 7 do badar ag ár
 510 7 ag oirrléach aroili. Acht enní ní fedtar a comhraic uili d’faisneis no d’innisin 7 ní fetar a tuarascbaíl do thabairt, uair ní raibhi ’na šeasom ar chinn an lae dibh acht trí Gairbh do na Garbaibh 7 righ Fear [fo. 6 b. 1.] n-Dreagan. 7 ní ar tlas na ar time dochuaidh aca méd an air ’na timchell, acht ro cromadar na cinn 7 ro luathai-gheadar na lamha 7 do ben gach neach dibh ciall da anmain, uair do saidheadar

great cry was raised by the hosts of the world and the fianns of Erin, bewailing those two. And it is there they were found on the morrow upon the beach, and their hands locked hard across one another's graceful backs, and their feet were tightly locked through each other, and the nose of the son of the king of Ulster was in the mouth of the foreigner, and his chin was in the mouth of the youth, and it was necessary to cut the foreigner in disentangling them. And the son of the king of Ulster was buried, and his grave was dug, and a flagstone was raised over his tomb, and his funeral games were held by the fianns of Erin. And never before there fell through a hero's weapons a youth for whom the sorrow was more general than for him.

‘Who will keep the watch of the harbour to-night?’ said Finn. ‘We will go thither,’ said the nine Garbs of the fiann, to wit, Garb of Slieve Mis, and Garb of Slieve Cua, and Garb of Slieve Clair, and Garb of Slieve Crot, and Garb of Slieve Muice, and Garb of Slieve Fuait, and Garb of Slieve Atha Moir and Garb of Dundalk, and Garb of Dun Sobairchi, and their own fianns together with them. They were there but a short time, when they saw Herod the son of Dregan, the son of Duille, the king of the men of Dregan, coming towards them, and they attacked each other, and were slaughtering and destroying each other. But it is impossible to relate and to describe their whole combat, nor can one give their description, for at the end of the day there were not standing of them, but three Garbs, and the king of the men of Dregan. And not weakness nor fear did the greatness of the slaughter round about them cause them, but they bent their heads, and nimbly moved their hands, and every one of them lost the sense out

na craiseacha isna corpaibh, co rucadar urranna caebacha cubhardearga cro tre 515
dromannaibh na n-deachlaech. Gur ba comthuitim don ceathrar sin bonn re bonn
7 bel re bel ar an lathair sin.

Asa aithli sin imoro do connairc Ferghus Finbhel mac Finn urmor fian Eirenn
ar tuitim 7 dochuaidh gan cead gan comairli doib co Teamraig na Righ mar a
raibhe Cormac mac Airt airdrigh Eirenn 7 do innis do an t-eigen a raibhi Finn 7 520
fiana Eirenn. 'Maith lium-sa' ar Cormac 'Finn do beth isin eigin sin, uair ni
lamhann neach da fuilfum d' aes treabaire muc na mil na breac na bradan na
oglaegh allaid da fagadh marbh a cinn gacha conairi, ni lamhann a thogbail do lar
le smacht 7 ni lamhann neach d' aes na treabaire teacht on buailid gusan sean-
bhaili gan sgreaball d' Finn 7 ni lamthar bean dib do thabairt d' fir no co fíarfai- 525
gear di an m-bhiadh fear no leannan a fíanaib Eirenn aici 7 muna rabh is eigin
screaball do thabairt d' Finn re n-dul docum fir di. 7 is mor do drochbrathaibh
beiris Finn orainne 7 do bad ferr linn treisi ac allmurachaib an aigi.'

Teid imoro Fearghus ar an fáithchi mar a raibe Cairbri Lifeachair mac Cor-
maic ac cluichi luibe 7 liathroidi. 'A Cairpri Lifeachair,' ar Ferghus Finbel 'is 530
olc an cosnamh ar Eirinn duit beith ac baet[h]cluichi gan buantarbha 7 si 'ga buain
dib ac allmurachaib.' 7 do bi 'ga greasacht 7 'ga imdeargadh 7 gabhais adhnaire mor

of his soul, for they thrust the spears into the bodies, so that they took out clotted particles of red-frothing blood through the backs of the good heroes. And those four fell together, sole against sole, and lip against lip, on that battlefield.

Thereafter Fergus Finbel (of the Fair Lips) the son of Finn beheld the great number of the fianns of Erin that had fallen, and he went without leave, without counsel of them to Temair na Rig (Tara of the Kings), where Cormac the son of Art, the high king of Erin, was, and he told him of the strait in which Finn and the fianns of Erin were. 'I am pleased,' said Cormac, 'that Finn is in that strait, for not one of the husbandmen that we (shall) have dares to touch a pig, or an animal, or a trout, or salmon, or a roebuck, when he finds it dead at the head of any road, he dares not to take it up from the ground on account of the charge, and no husbandman dares to go from his country place to the old town without paying a screpal to Finn, and none of their women dares be given to a man until she be asked, whether she has a man or a leman of the fianns of Erin, and if she has none, a screpal must be paid to Finn before she may marry. And many are the wrong judgments that Finn has passed on us, and for us victory with the foreigners would be better than with him.'

Then Fergus went on the green where Cairbre Lifechair the son of Cormac was at a game of loop and ball. 'O Cairbre Lifechair,' said Fergus Finbel, 'badly art thou defending Erin in playing an idle game without lasting gain, while she (Erin) is being taken from you by foreigners.' And he kept urging him on and rebuking him, and great

Cairbri Lifeachair tríd sin 7 teilgis a chaman uadha 7 tainic fa thuathaib Teamrach 7 do timsaig an ogbaidh uili co roibhi *deich ced fiched* ar maidin. 7 tiagaid rompa gan
 535 ced gan comairli do Cormac mac Airt, no co rangadar cuan Finntragha. 7 teid Fergus rompa a pup [fo. 6b. 2.] -aill Finn 7 siarfaigis Finn scela dé 7 do innis Fergus do Cairbri Lifeachair do theacht leis. 7 ro éirgeadar *fianna* Eirenn uili a n-agaib Cairbri 7 ro fearsead failtidha ris. Adubert Finn: 'A Cairbri,' ar sé 'do badh fearr linn do theacht cugainn an trath do beidís aes ciuil 7 oirfididh 7 aes dana 7 mna 7 bannala
 540 ac aibhneas ort 'na in tan do biadh eigeann catha orainn amail ata anuis.' 'Ni do choimeadacht ort thanag-sa,' ar Cairbri 'acht do thabairt infeadma catha leat.' 'Nir ghabhusa oglach nua riam re hucht chatha,' ar Finn 'uair is minic leisan neachtig mar sin a dhul a n-inadh bais d' fágail 7 ni hail lim-sa in oglach nua do thuitim trim.' 'Is cubhais dam-sa,' ar Cairbri 'co tibear-sa cath as m' ucht fein doib,
 545 muna thucar as t' ucht-sa e.' 7 teid Fearghus Finbhel d' fogra catha o Chairbri Lifeachair ar righ an domhain.

'Cia freageorus mac righ Eirenn dam?' ar righ an domhain. 'Rachad-sa chuite' arsa Sligeach mac Sengairb righ Fear Ceaphda 7 tainic a tir 7 a tri ruadhchatha romora. 7 tainic Cairbre 'na n-agaib 7 ogbaidh uili fa lia a farradh
 550 Cairbri ann sin. 'A Cairbri,' ar fear da muintir ris 'gabh cridhi maith chugad don cath sa, uair ni fearr leisinn fein cuid maith agad-sa de 'na ag allmurachaib. Uair is

shame seized Cairbre Lifechair on account of this, and he threw his club from him, and went among the people of Tara, and brought together all the youths, so that they were one thousand and twenty on the place. And they march off without leave, without counsel from Comrac the son of Art, until they reached Ventry Harbour. And Fergus went before them into the tent of Finn, and Finn asked tidings of him, and Fergus told him that Cairbre Lifechair had come with him. And all the fianns of Erinn rose before Cairbre, and bade him welcome. Said Finn: 'O Cairbre,' said he, 'we should have liked thy coming to us better at a time when minstrels and gleemen and poets and ladies and gentlewomen might have made thee merry, than when the need of battle is upon us as it is now.' 'Not to attend thee have I come,' said Cairbre, 'but to offer thee my service in battle.' 'I have never taken an inexperienced youth to the bosom of battle,' said Finn, 'for it often happens that he who comes like that, goes where he finds his death, and I do not wish that an inexperienced youth should fall through me.' 'I pledge my faith,' said Cairbri, 'that I will give them battle on my own account, if thou dost not do it on thine.' And Fergus Finbhel went to announce combat from Cairbre Lifechair to the king of the world.

'Who will answer the son of the king of Erinn for me?' said the king of the world. 'I will go against him,' said Sligeach the son of Sengarb, the king of the men of Cepda, and he went on shore, and his three great red battalions. And Cairbre encountered them, and all the youths that accompanied them (?) were near Cairbre there. 'O Cairbre,' said a man of his people to him, 'take to thee a bold heart for this fight; for the fiann will

e do éanathair-si do marb Cumall mac Trenmhoir athair Finn 7 is cumain leosan sin, gin cur cumhain leat-sa e.' 'Ga chluinsin sin do Cairbri ruc ruathar fa cath na n-allmurach 7 do gabh 'ga slaighi 7 'ga sleachtadh, gur ba taebhtheascaighi treoin da treas 7 gur ba mughaighi maithi da morphleo. Co tarlla chuigi fear feargach 555 forranach i. Sligeach mac Senghairbh 7 ger é sin ba bhas urrlam 7 fa ecc obann 7 fa hoideadh airighi teagmhail rena comlann 7 tuairgis cach a chele dibh 7 do congghadar a n-da sciath ailli ilbuadhacha frisin aicill 7 do cromadar na haidhthi arda oscurtha a crislaignibh na sciath m-breacard m-bordchuanna 7 do imreadar na lanna limta gur ba cliatha tolla teascaidhthi na taibh on trenurrlaigi sin * * * 560

[fo. 7 a. 1.] leisna harmaibh si co Finn fo trath catha anfubh.'

Do ghluais imoro mac Eimin roime amail luas [f]ainnli no feirbe no farainne no mar sithi gaithi glanuaire ag rochtain tar ceann mhachaire no maighsligi co rafnic fo trath eirghi do lo co cuan Finntragha. Is i sin uair 7 aimser do bí Ferghus Finnbel ac gabail lama ar an féin dochum an morchatha 7 is ead adubert: 'A fiana Eirenn' 565 ar sé 'da m-beidis seacht samla an enlo agaibh, ata an obair aniub acaibh-si, uair ni dearnadh 7 ni dingeantar a n-Eirinn co brach obair enlae mar an la anibh.'

Ro eirgeadar imoro fiana Eirenn ann sin 7 mar do badar ann do connadar

not be better pleased with thy good luck in it than with that of the foreigners. For it is thy grandfather that killed Cumall the son of Trenmor, the father of Finn, and they do remember that, though thou doest not remember it.' When Cairbre heard that, he made a rush through the battalion of the foreigners, and began slaying them and prostrating them, so that the sides of the strong warriors were cut by his onslaught, and the nobles were destroyed by his great fight. Then an angry destructive man met him, to wit, Sligeach the son of Sengarb, and though it was ready death and sudden destruction and certain ruin to meet him in combat, they both struck out at each other, and they took hold of their two beautiful shields of many victories, and they bent down their high renowned countenances from the borders of the variegated and lofty shields with the elegant rims, and they wielded the burnished blades, so that the sides were holed, hewn hurdles, cut open from that powerful conflict * * *

. . . with these weapons to Finn towards the hour of battle to-day.'

Then Mac Eimin went his way with the swiftness of a swallow or a hare (?) or a fawn, or like the gusts of a pure-cold wind coming over the top of a plain or of a field-road, until, at the hour of rising in the day, he reached Ventry Harbour. That was the hour and the time that Fergus Finnbel was urging on the fiann towards the great fight, and this is what he said: 'Ye fianns of Erin, he said, 'if there were seven equal days in one day, here is their work for you to-day; for there never was, or ever will be done in Erin work of one day like (the work of) to-day.'

Then the fianns of Erin arose, and as they were there, they beheld Mac Eimin in

mac Eimhin ana ruathar roreatha chuca 7 fiarfaigis Finn scela de 7 do fiarfaig de
 570 canas a tainic. 'O brugh Thaidhg mic Nuadhad thanac,' ar mac Eimhin '7 dot
 fîs-sa do cuireadh me da iarfaidhi dhid cinnas fobhraidh dul a n-agaïd righ an
 domhain 7 nach deargann airm no ilfæabair air.' 'Is cubhais dam-sa,' ar Finn
 'muna deargaid m' airm-b-si air, co m-bruidhfidir lium a corp a medhon a luirighi.'
 'A rifeinnidh,' ar mac Eimhin 'ataid agam-sa ann so na hairm neime da fuil a
 575 n-dan do bas d' fagail 7 tuc Labhraidh Lamfada derbrathair do mathar-sa fein
 chugad iad tre dolb draidheachta.' 7 tucadh a laimh Finn iad 7 do bean a cumdaighi
 dib 7 ro eirgeadar saighnena teinntighi 7 bolga bithneimneacha dib 7 nir fêdadar
 ogbaidh na hairm sin d' [î]echain 7 taînic trian do ghal 7 do ghaisceadh 7 do mean-
 main 7 do morcroidhe da gach énfear d' fianaihb Eirenn le faicsin na n-arm sin ag
 580 Finn. Uair na caertha teinedh do theilgdis dibh, ni gabhadh eirreadh na eideadh riu
 co teighdis tre corpaibh na n-daine fa neasa doib ana saighdib sithneimneacha 7
 adubert Finn: 'Tairre, a Fergus Finnbhel,' ar se '7 fechar lat ca méd maireas
 don feinn docum an morchatha aniubh.' Airmis imoro Fergus Finnbhel iad 7
 adubert re Finn: 'Encath eagair amaïn mhaireas don feinn,' ar sé '7 is imdha ann
 585 sin fear comhlaind triair 7 fear comlained nonbhair 7 fear comlained trichad 7 fear
 comlained ced.' 'Eirigh mas ead' ar Finn 'mar a fuil righ an domhain 7 abair ris
 lathair an morchatha d' innsaighi feasta.'

his rush of quick running coming towards them, and Finn asked tidings of him, and asked him whence he did come. 'From the brug of Tadh the son of Nuadu have I come,' said Mac Eimin, 'and to thee have I been sent, to ask thee, how it comes that ye go against the king of the world and do not redden your arms or many weapons upon him.' 'I pledge my faith,' said Finn, 'that if my weapons do not get reddened on him, his body shall be crushed by me in the midst of his coat of mail.' 'O king of the fianns,' said Mac Eimin, 'I have here with me the venomous weapons through which he is fated to find death, and Labraid Lamfhada (L. of the Long Hand), the brother of thy own mother, has sent them to thee through druidical sorcery.' And he placed them into the hand of Finn, and he took their coverings off them, and there arose from them fiery flashes of lightning, and most venomous bubbles, and the warriors could not endure looking at those weapons, and one third of prowess and valour and courage and high spirits came into every man of the fianns of Erin as he beheld those weapons with Finn. For the balls of fire they sent forth, no dress or garment could resist them, but they went through the bodies of the men next to them like most venomous arrows. And Finn said: 'Go, O Fergus Finnbhel,' said he, 'and see how many of the fiann remain for the great fight to-day.' Then Fergus Finnbhel counted them, and said to Finn: 'One battalion in order alone remains of the fiann,' said he, 'and many are the men in it, that are able to fight three, and those that are able to fight nine, and thirty, and a hundred.' 'Arise, if it be so,' said Finn, 'to where the king of the world is, and tell him to betake himself forthwith to the place of the great fight.'

Teid Fearghus co righ an domhain 7 is amlaidh do bhi an [fo. 7 a. 2.] righ ana imdhaidh 7 ceola crota 7 cuisleanna cfiuil ag a seinm dó. 'A righ an domhain,' ar Fearghus Finnbel 'is fada an codlad sin a fuili 7 ni guth ort, uair budh é do chodlad deideanach he 7 ro innsaiged an fiána a n-inadha catha 7 freagair-si iad.' 595 'Is doigh lium-sa' ar ri an domhain 'nach fuil ac fa inncatha aca am' agaid-si, ocus ca med maireas d' fianaibh Eirenn?' ar se. 'Enchath egair amain,' ar Fearghus '7 ca med maireas do sluagaibh an domhain?' 'Deich catha fithedh tanac-sa a n-Eirinn' ar se '7 torcradar fichidh cath le fianaibh Eirenn dib 7 is eadh maireas dibh *deich* 600 catha armruadha egair 7 gidh eadh ata ochtar dibh-sin 7 da beidis fir an domhain uili am' agaid-si do digemthai leo fad .i. mé fein 7 Conmhael mo mac morghnimach 7 Ogarmach ingen righ na Greigi an lamh is ferr 'sa domhan am' fegmais-si fein 7 Finnachta Fiaclach mo thaiseadh teaghlaig-si fein 7 ri Lochlann 7 a tri dearbraithri .i. Caiseal Clumach 7 Fornne Glangér Gaiscedach 7 Tocha 7 Mongach an mara.' 605 'Is cubhais dam-sa amh,' ar righ Lochlann cona brathribh 'da n-deach enfeair do sluagaibh an domhain romainne chuca nach racham-ne, uair ní biadh toisc deargtha faebair againne orrtho 7 ní bhérmais ar dil arsainnti dibh, uair is geis duinn o deargmaid ar n-airm gan a saith fola 7 fulrachta d' faghail doib.'

'Racad-sa am' aenar chuca' ar sosar na clainni sin .i. Forne mac righ Lochlann 610 7 do ghabh a ghoirmeirredh grisneimneach graineamail uime 7 tainic fa fianaibh

Fergus went to the king of the world, and the king was just on his couch, and music of harps and of flutes was being played to him. 'O king of the world,' said Fergus Finnbel, 'long is that sleep in which thou art, and no shame for thee, for this will be thy last sleep. And the fianns have gone to their places of fight, and do thou answer them.' 'It seems to me,' said the king of the world, 'there cannot be a youth of them capable of fighting against me, and how many remain of the fianns of Erin?' he said. 'One battalion in order only,' said Fergus, 'and how many of the hosts of the world do remain?' 'With thirty battalions have I come to Erin,' said he, 'and twenty battalions of them have fallen by the fianns of Erin, and this is what remains of them, ten red-weaponed battalions in order. And howbeit, there are eight of them, and if the men of the whole world were against me, they would be overcome by them, to wit, (by) myself and Conmael, my son of great deeds, and Ogarmach, the daughter of the king of Greece, the best hand in the world after myself, and Finnachta Fiaclach (of the Teeth), the leader of my henchmen, and the king of Norway, and his three brothers, to wit, Caisel Clumach and Forne Glangér Gaiscedach, and Tocha, and Mongach of the sea.'

'I pledge my word, forsooth,' said the king of Norway with his brothers, 'if any man of the hosts of the world go against them before us, we shall not go, for it would not be an occasion of reddening our weapons on them, and we should not give them our old (accustomed) satisfaction, for it is a thing forbidden to us to redden our weapons unless they get their fill of blood and of gore.'

'I will encounter them alone,' said the youngest of that family, to wit, Forne

Eirenn 7 cloideamh dergfaebhrach gacha lamha do 7 doberedh an brathbeim re cheli orrtha 7 ro heasaire an tucadh d' a n-ogaibh 7 do tanaig an tracht da tren-feraihbh 7 ro lin an learg da laechaibh 7 do connaire Finn sin 7 ba cradh croidhe
 615 7 ba baegul bais 7 ba heasbaidh anma leis an dil tuc an t-allmurach ar an fein 7 do bi ag coimgreasacht na feine chuigi 7 ro eirig Fearghus Finnbel 7 is ed adubert: 'A fiana Eirenn,' ar se 'is truagh tarla dibh a med d' eigin 7 d' anforlann d' [f]iulngeabhair um ceann Eirenn 'ga cosnamh 7 enlaech 'ga buain dib aniubh 7 nach fuilte acht amail bhis ealta minen ar fud craibhe [fo. 7 b. i.] eigin 'ga n-imdi-
 620 dean o bhis seabhac ar a ti sibh-si ag dul ar scath Finn 7 Oisín 7 Osciur 7 nach cinnean neach ar a cheli agaib 7 nach tabhair neach uaib agaid ar an allmurach.' 'Dar mo chubais,' ar Oisín 'is fir uili an forgeall sin 7 ní fobair neach againn seach a cheili a dingmhail.' 'Ní fuil neach is ferr 'na cheili agaibh' ar Fearghus. 'Biaidh anois' ar Oisín 'ga leigean na thorainn thinneasnaigh d' innsaigid an
 625 allmuraig. An agam, a laich,' ar Oisín 'co ferainn comrac rit tar ceann na feine.' 'Is briathar dam-sa guma gerr an cairde sin' ar mac righ Lochlann.

Do thogadar imoro a n-da sciath imealchain aladhbenach a n-aicill a cheili 7 ro imreadar na cráiseacha crechtaidbhli comaigmheili 7 na cloidme iarannblaithi órcumdaigthi 7 dorinneadar urrlaidhi tric thinneasnach re hatha fada. Do bhi

the son of the king of Norway, and he put on his grey-venomous frightful blue dress, and he went among the fianns of Erin, with a red-edged sword in either hand, and he dealt destructive blows in turn among them, and he destroyed what was sent against him of their youths. And he made the strand narrow with their champions, and he filled the plain with their warriors. And Finn saw this, and the destruction that the foreigner dealt among the fiann was torment of heart, and danger of death, and loss of mind to him, and he kept urging the fianns on against him, and Fergus Finnbel arose, and this is what he said: 'Ye fianns of Erin,' said he, 'it is a sad thing that ye have got into such a strait and oppression which ye have suffered in defending Erin, and one warrior taking her from you to-day, and not otherwise are ye but like flocks of small birds in some bush seeking shelter when a hawk is pursuing them, so are ye going into the shelter of Finn and Oisín and Oscar, and none of you is better than the other, and none of you gives his face against the foreigner.' 'By my faith,' said Oisín, 'all that speech is true, and none of us tries to excel the other in warding him off.' 'There is none of you that is better than the other,' said Fergus. 'Do now,' said Oisín, 'let forth a vehement thundering noise against the foreigner. Stay with me, O warrior,' said Oisín, 'that I may fight with thee for the fiann.' 'I pledge my word that this respite will be short,' said the son of the king of Norway.

Then they raised their two beautifully-bordered shields with speckled points against each other, and poised the frightfully-wounding fearful spears, and the iron-bladed gold-ornamented swords, and made a quick vehement attack for a long time. Now, the combat

imoro an comhrac ac dul tar a cheili ann sin, uair do bas ac clodh Oisin ann 7 630
do bhean osnam eccomlainn as 7 ba druim re saegul tra 7 fa bhuain cheilli do
cabbhair leisan fein Oisin do beith isin eigin sin 7 tucadh gair acainteach os aird uime.

'Is cubhais dhamb, a *fír* dhana,' ar Finn re Fearghus 'guraib' truagh duid an
greasacht thucais ar mo mac docum ann allmuraig. Uair dob' usa lium-sa bas
d' fágail dam fen 7 d' fianaibh Eirenn uili 'na a faicsin isin eigin a fuil 7 635
eirigh d'adhmolad mo mic dam cumadh moide leis a menma he 7 gumadh
calmaidi a comthuarcaín.' Teid Fearghus gusa an maigh ina ra bhadar na
curaidh isin comlann. 'A anam, a Oisin,' ar Fearghus 'is adhnair leisan fein isli
h' inaid-si isin comlann sin 7 is imdha taisteallach sibhail 7 echlach urrlair o
ingeanabih righ 7 roíátha Eirenn ag feitheam do comlann.' Gabhais meid 640
menman Oisin 'mun greasacht sin tuc Fearghus air 7 ro eirigh a aigneadh 7 do
medaigh a menma re a mholad 7 tuc sinedh ar a cholainn co toillfedh mac mis
edir gach da asna do 7 do chualadar an fian uili coimngheisedh a chnam ag drud o
cheili co tuc urchur don craisigh crodeirg chatha bai for a inchaibh co tarrla an
craiseach a m-brollach na luirighi co n-deachaid fod ferrlamha da crann cruaidh 645
cheathardruimneach ar slicht a glaisiarainn trena druim siar seachtair [fo. 7 b. 2.]
co fuair bas de 7 tainic fein co fianaibh Eirenn da eisi.

Iar sin imoro do togbadh gair adhbhulmor ag sluagaibh an domain 'ga
chainedh 7 gair eili ac fianaibh Eirenn 'ga commaidem. Ni ar tlas na ar time

was going against one of them there, for Oisin was being overthrown, and he sent forth a
sigh of unequal combat; and it was back towards life, and bereavement of intention of
help to the fiann, that Oisin was in that strait. And a woeful cry was raised aloud for him.

'I pledge my word, O man of poetry,' said Finn to Fergus, 'that the urging thou
hast given to my son against the foreigner was sorry. For I would rather that I myself
and all the fianns of Erin should find death, than that I should behold him in the strait
in which he is. And rise thou to praise my son for me, so that his courage may be
the higher, and his fighting the more valiant.'

Fergus went to the place where the heroes were fighting. 'O soul, O Oisin,' said
Fergus, 'the fiann are greatly ashamed of the lowness of thy place in this combat, and
there is many a foot-messenger and horseman . . . from daughters of kings and
princes of Erin watching thy fighting.' A high spirit came over Oisin at that incite-
ment which Fergus gave him, and his courage rose, and his spirit grew high at his
praising, and he gave a stretching to his body, so that a child of one month would find
room between every two ribs of his, and all the fiann heard the creaking of his bones
being pressed from each other, and he made a cast with his red-socketed battle-spear
that he had, so that the spear went into the breast of the hauberk, and the length of a
man's hand of the hard four-edged shaft followed the blue iron through his back out
behind, so that he found death of it. And he himself came back to the fianns of Erin.

Then an enormous great cry was raised by the hosts of the world wailing him, and

650 imoro docuaidh 'ga braithribh-sean an laech sin do bhuain dib, uair nír míadh no maisi leo a thuitim le *fir*gaisceadhachaibh na feine. Iar sin tra ro eirigh an *fir*laech fergach forranach dar bo comainm Tocha mac rig Lochlann 7 táinic a tir do dhidhailt a brathar 7 is amlaidh do bhi an fer sin 7 circaill cithneimneach clariarnaighi uime o a bhonn co a bhathais. Dob' athearrach aigidh imoro
 655 d' *fir* a féchain gin co n-innsaiged e 7 fa duba^{adh} déalbha do dheidhmhillid 7 ba treigean feadma le *fir*laechaib 7 ba claeclhagh ceilli le curadhaibh a fáiscin 7 nír an ina n-imeal no co rainic a certlar na feine 7 do lig ingheilt da loinnⁿ limtha leatarrthaigh ar curpaibh curadh 7 ar formnaibh firoglach 7 ar guaillibⁿ galgad 7 ar uchtaibh ríghmiled 7 tucadar uili a n-druim risin allmurach 7 dochuadar a raen
 660 madma 7 teithidⁿ reme. Ger innar tra in t-eigean sin, nír ghabh neach do laim mac righ Lochlann do dhingmhail no gur impo mac Lugach ris.

'An agam, a rimilid,' ar mac Lugach 'co ferainn comrac rit tar ceann na *feine* o nach fobraid uili do fritholam.' Ba reachtaignedh imoro le mac righ Lochlann a impodh don dergruathar ar a raibhi 7 ger beth, nír fiu leis a eineach d'uirbernadh
 665 .i. era ar neach fainmum comrac.

Ro feradar imoro an dias sin ardcomrac aigmeil ilgonach anaithnidh gan turbrud gan tairgsin gan run tlais na time na teithedⁿ ar ceachtar dib gur combladh-

another cry by the fianns of Erinn extolling him. But the loss of this hero did not cause weakness or fear with his brothers, for they deemed it not good or seemly that he should have fallen by a warrior of the fiann. Then arose the fierce impetuous true warrior that was called Tocha, the son of the king of Norway, and he went on shore to avenge his brother. And thus was that man: a round of iron boards like a shower of venom about him from his sole to his crown. It was change of countenance for a man to look at him even though he did not attack him, and the face of brave soldiers grew black, and true warriors lost their power, and heroes lost their mind in looking at him. And he staid not in their flank, but went right into the midst of the fiann, and gave his burnished elegant blade a feeding on the bodies of heroes, and on the shoulders of true warriors, and on the shoulders of champions, and on the breasts of kingly soldiers, and they all turned their back to the foreigner, and went in the rush of rout and flight before him. Now, though that strait was a great shame, yet nobody took it upon him to ward off the son of the king of Norway, until Mac Lugach turned round against him.

'Stay with me, O kingly soldier,' said Mac Lugach, 'that I may fight with thee for the fiann, since they all do not undertake to meet thee.' Now it was with the son of the king of Norway, to turn from the red slaughter in which he was engaged, and though it was, he did not deem it seemly that his honour should be to wit, to refuse combat to any body.

Then those two fought a terrible many-wounding unheard-of high combat without interruption, without quarter, without a thought of weakness, or fear, or flight on either

adar a craiseacha 'sa chathirghail 7 gur lubadar na sithlanna 'ga sirbualad 7 gur scanradar a sceith o faebraibh na cloidem corrger curata 7 ar n-easbaid a n-orsciath. Is ann ba sanntaighi an sarcomlann 7 tucadar a n-aenfeacht da athbheim uaibh- 670 racha aigmeili ain iarmartacha gur combhuaileadar na cloidme a caelfaebraibh a cheili co n-deachaid cloidem mic Lugach tre cloidem an allmuraig 7 tuc an dara beim do gur coimbris an cathbarr 7 gur dianteasc an dluthluireach 7 gur scoileastair an sciath 7 gur comroinn an croidhe co cudruma don choilbeim sin 7 tainic fein co menmneach [fo. 8 a. 1.] moraighentach co fianaihb Eirenn. 675

Is ann sin do eirigh an mac merrdha micheillidi morcroidheach aili do macaibh rig Lochlann dar bo comainm Mongach an mara 7 do badar sluaig an domain uili ac eirghi leis. 'Anaidh, a fíru an domain,' ar se 'uair ní sibh dhlighus curperaic mo braitrech-sa 7 o nach sibh ligedh dam fen dul d'agra na céderaice ar fíana Eirenn.' 7 tainic a tir 7 is amlaidh do bhi 7 suisti imreamar iarnaighi 680 ana laim lesa ra bhadar secht caera athleaghta iarainn 7 caeca slabhradh iarnaidhe eisti 7 caeca ubhull gacha slabrada 7 caeca dealg neime an gach ubhall 7 ruc ruathar fuatha mar sin da silbhualad 7 da sreingleadrag 7 da saebcuma gur ba samalta re healta minen ag teithed roim seabac an scailed 7 an scannrad tuc ar in fein ana timcheall 7 do ghabh adhnaire mor laech d' *fianaihb* Eirenn uime sin .i. 685

of them, so that their spears crumbled in the fight, and the blades bent with their continual striking, and their shields were shattered by the edges of the sharp-pointed heroes' swords, and they lost their golden shields. It was then the great combat grew keen, and they gave at the same time two proud terrible quick successful counterstrokes, so that the swords struck each other in their thin edges, in such wise that the sword of Mac Lugach went through the sword of the foreigner, and he gave another stroke to him, so that he broke the helmet, and quickly clove the firm hauberk, and split the shield, and cut the heart equally in two by that subtle stroke. And he came himself proudly high-spiritedly to the fianns of Erinn.

Then arose the other foolish inconsiderate courageous son of the sons of the king of Lochlann, whose name was Mongach of the sea, and all the hosts of the world rose together with him. 'Stay, ye men of the world,' said he, 'for it is not ye have to demand body-eric for my brothers, and as it is not ye, I must myself go and demand the first eric from the fianns of Erinn.' And he went on shore. And it is thus he was, with a strong iron flail in his hand, with seven balls of refined iron, and fifty iron chains from it, and fifty apples on each chain, and fifty venomous thorns on each apple. And he made a rush through them in that shape to utterly smash them, and to tear them into strings, and to destroy them, so that the dispersing and flight he caused among the fiann round about him was like (that of) a flock of small birds fleeing before a hawk. And great shame seized upon a warrior of the fianns of Erinn on account of this, to wit, Fidach, the son

Fidhach mac rig Breatan 7 adubert : ‘Tairre do ma molad, a Fearghus Finnbel,’ ar se ‘co n-deachainn do comrac risan allmurach innas gumadh moidi mo menma 7 m’ aignedh 7 gumadh calmaidi mo comlann thu do ma molad.’ ‘Urusa do molad, a mic,’ ar Feargus 7 do bhi re hatha fada ‘ga molad.

690 Ro machtaighedar imoro an dias sin a cheile co briatharbhorb barbarrdha baeth-eicciallaigi 7 is ann sin do thoghaib Mongach an mara an suisti imreomar iarnaidhe 7 tuc beim co talchar tinneasnach d’ innsaighi mhic righ Breatan 7 rug mac rig Breatan saibhleim luith a n-airde do lethtaib chle an allmuraig 7 tuc beim cloidim don allmurach co tarla tar ceal a dha lamh gur choimthease in da laim 7 ni hacu ro anastair
695 an ghormlaech gerloinnearrda, acht ro roinn co cudruma an cathmhilid fa certmedon 7 ag tuitim do tarla u’ hall iarnaidhe do tsuisti cona dhealgaib nemi ar dedhbhlé mic righ Breatan co rug an teanga 7 na fiacla 7 finnchaebh chro don inchinn tre chul a chinn siar gur chomtuitedar an dis sin bonn re bonn 7 bel re bel ar an lathair sin.

Is ann sin ro eirigh seinnser na clainni sin righ Lochlann 7 ba he sin an brath
700 nach fuilangthi 7 an dubdhorthadh dilann 7 an chliath bearna ced 7 an brath tar bruachaibh 7 an tonn rabharta 7 an fear nach ruc ceim ar cul riam roim uathad na sochaigi .i. Caiseal Clumach airdrigh Lochlann fein, uair ni taínic dlithgud daine no uathgudh aicme mar sin a n-Eirinn riamh 7 do bhi sciath neime ar dearglasadh aigi dorinne gabha [fo. 8 a. 2.] ifrinn do 7 da curthai fo muir he

of the king of the Bretons, and he said : ‘Come and praise me, O Fergus Finnbel,’ said he, ‘that I may go and fight the foreigner, and that my courage and my spirits may be greater and my fighting braver when thou art praising me.’ ‘Easy is it to praise thee, O son,’ said Fergus, and he kept praising him for a long time.

Then those two contemplated each other with their looks, with fierce words, barbarously, arrogantly. And then Mongach of the sea raised the strong iron flail, and dealt a blow against the son of the king of the Bretons firmly, vehemently, and the son of the king of the Bretons made a quick leap on high to the left side of the foreigner, and gave him a blow of his sword, so that it went across the joint of his two hands, in such wise, that he cut off the two hands together. And the renowned sharp-shining hero did not stop at them, but he divided the warrior in two right in his midst. And as he fell, an iron apple of the flail with its venomous thorns went into the fair mouth of the son of the king of the Bretons, and took the tongue, and the teeth, and the white bloody clod of the brain out through his backhead behind, so that those two fell together sole against sole, and lip against lip, on that spot.

Then arose the eldest of the children of the king of Norway, and he was intolerable destruction and the spilling of a black deluge, and the filling up of a breach of a hundred, and destruction over the borders, and the wave of overwhelming, and the man that never took a step backward before one or many, to wit, Caisel Clumach, the high-king of Norway himself. For there never came destruction of men, or diminution of people like that into Erin before, and he had a venomous shield with red flames, which the smith

ni baidfeadh enlaem da lasair 7 ni ba teoidi he fein di. Acht enni o dho ghabhadh 705
 air hi, ní lamadh cara na neamchara techt feadh a urrchair fein a comghar do 7
 tainic fa fianaibh Eirenn mar sin 7 ní thuc dh' arm leis acht cloidem da imdhídean,
 uair ni d' imirt airm orrtha tainic acht do leigean neime a sceith futha. Uair na
 caera teinedh do theilgedh futha ní gabhadh arm na carradh na éideadh ríu gan dul
 tre curpaib na laech ana saighdibh sithneimneacha co m-biadh an fer dibh ar 710
 derglasadh a medon a arm 7 a eidedh 7 an uair do beanadh neach eili ris do
 ghabhadh an lasair sin he, uair ni ferr do lasadh scolb do dharaigh dileann do biad
 re bliadhain re deataigh 'na dho lasfad gach neach dibh edir arm 7 cirredh 7 eidedh
 7 do bo bheag gach morole da tainic a n-Eirinn riamh ag fechain an uile sin.

Surab ann sin adubert Finn: 'Togaibh bar lama, a fiana Eirenn,' ar se '7 715
 tabhraidh tri gairthi beannacht donti do curfeadh anumain eigin ar an allmurach
 innus co n-deachsad dream eigin againn uadha do thoradh a reatha' 7 do tugadar
 fiana Eirenn na gairthi sin fo cedoir. Meabhais imoro gen gaire ar an allmurach
 re cluinsin na n-gairthedh sin. Is ann sin do bhi Druimderg mac Dolair mic
 Dorchaidhi rifeinnidh fian Ulad a comgar don allmurach 7 do bhi sleagh neime 720
 aigi do bhi ag clannaibh Rugraidhi a n-diaidh a cheili 7 an Croderg fa hainm di 7
 do dfech ar righ Lochlann 7 ni faca gan eidedh de acht a bhel 7 se urrfoslaici ag

of hell had wrought for him, and if it was put under sea, not one flame of its blaze would be quenched, and he himself was not hotter from it. But when he had taken it upon him, friend or foe did not venture to come near it for the length of his own cast. And he went among the fianns of Erinn like that, and he did not take any weapon with him, but a sword to defend himself, for not to ply weapons against them did he come, but to let the venom of his shield among them. For the balls of fire that he sent among them, weapon, or dress, or accoutrement could not resist them, but they went through the bodies of the warriors like venomous arrows, so that each man of them would be in a red blaze in the midst of his weapons and his dress, and when somebody else touched him, that blaze seized him; for a splinter of an antediluvial oak-tree, that has been a year in the smoke, would not blaze better than every one of them, as well weapons as dress as accoutrement, and small was every great evil, that ever came into Erinn, compared with that evil.

So then it was Finn said: 'Lift your hands, ye fianns of Erinn,' said he, 'and give three shouts of blessing to him that will put some delay on the foreigner, so that some of us may escape from him by dint of running.' And the fianns of Erinn forthwith gave those shouts. A smile then broke upon the foreigner, when he heard those shouts. It was then that Druimderg, the son of Dolar, the son of Dorchaide, the king of the fianns of Ulster, was near the foreigner, and he had with him a venomous spear, that was in the possession of the Clanna Rudraige one after the other, and the Croderg (the Red-socketed) was its name. And he looked upon the king

gaire fan féin. Is ann sin tuc Druimderg urrcar don Croderg chuigi gur curtha ais ana bhel he gur aidhbli a hurgrainne do leith a chuil 'nas do leith a aidhche.
 725 Ro thuit imoro a sciath 7 ro baidh a lasair o dha thuit a thigearrna 7 rainic Druimderg chuigi 7 do scar a cheann re a colainn 7 ro maidh an morphnim 7 is i sin cabhair is fearr leisan féin fuaradar leisan fíanghaisceadh riamh.

[fo. 8 b. 1.] Asa aithli sin imoro do bruchtdhoirtedar na catha ceachtarrdha coimdhicra comdhuthrachtacha sin fo cheili ana coilltibh comdhluatha 7 ana m-bloisc-
 730 beim brodla 7 ana n-dubhdhortaibh dileann co grod 7 gu garb 7 co gaibhtheach, co borb 7 co badhbha 7 co brathamail, co dana 7 co dian 7 co deithfireach 7 rob' imdha ann sin fead cloidem re cnaimh 7 trost cnamha ag a chirrbadh 7 colla arna crechnugud 7 suili arna saebdallud 7 doidi arna n-druimgerradh 7 mathair gan mac 7 bean chaemh gan cheili. Ro freagraadar imoro na duili uachtaracha a
 735 comdail an chatha leo d' faisnéis na n-olc 7 na n-imneadh budh cinnti do dhenamh isin lo sin 7 do merlabhair an muir d' faisneis na n-easbadh 7 do thogadar na tonna tromghair truaghadhbhal da sirchaineadh 7 do bhuiredar na piasta da piastfaisnéis 7 do gheisedar na garbhchnuic le gabhadh na greisi sin 7 do crithnaightheadar na coillti do chaineadh na curadh 7 ro gaireadar na glaschlocha o ghnimaibh na
 740 n-gerreann 7 do ghuiledar na gaetha ag admhail na n-ardecht 7 do crithnaigh an talamh ac tarrngaire an tromáir 7 do gormbrataigh an grian le gair feadhaigh na

of Norway, and saw nothing of him without some armour except his mouth, and that wide open as he laughed at the fiann. Then Druimderg made a cast with the Croderg at him and hit him in his mouth, so that his hideousness was more awful from behind than from before. Then his shield fell down, and its blaze went out as its master fell. And Druimderg went up to him, and separated his head from his body, and boasted of his great deed. And that was the best help the fiann ever got through the valour of one of the fiann.

Thereafter those two equally eager and keen armies poured forth against each other, like dense woods, and with their proud noisy strokes, and spilling a black deluge, actively, fiercely, perilously, angrily, furiously, destructively, boldly, vehemently, hastily, and great was there the grating of swords against bones, and the cracking of bones that were crushed, and bodies that were mangled, and eyes that were blinded, and arms that were shortened to the back, and mother without son, and fair wife without mate. Then the beings of the upper regions responded to the battle, telling the evil and the woe that was destined to be done on that day, and the sea chattered telling the losses, and the waves raised a heavy woeful great moan in wailing them, and the beasts howled telling of them in their bestial way, and the rough hills creaked with the danger of that attack, and the woods trembled in wailing the heroes, and the grey stones cried from the deeds of the heroes, and the winds sighed telling the high deeds, and the earth

n-glassluagh 7 do niamdhubadar na neoill re hatha na huaire sin 7 do chomgai-readar coin 7 cuanarta 7 badbha 7 geillide glinne 7 arrachta aieir 7 faelcon na fidhibidhe da gach aird 7 da gach oirchinn ana timcheall 7 sreath deamnaighe diabalta do lucht aslaig uile 7 ecorach da comgreasacht a ceann a cheili. 745

Is ann sin imoro ro smuain laech d' *fiánaib* Eirenn gur mor dh' ulc 7 d' egorach dorinne fein 7 a chineadh 7 a chlannmaicne ar chlannaibh Baiscne 7 dob' ail leis gnimartha maithi do dhenamh doibh ar a son 7 dob, e sin Conan mac Morna 7 do luathaigh a lamha le a lannchloideam 7 do tholl da thiubghonaibh taebha gan teasargain 7 ro leadair lamha ba lanchalma 7 do dhithaigh da deadhcolg duili ba dreachalaínd 7 ba hadhbal re innisin a ghnimartha ar an ruathar sin. 750

Do bhi imoro Finn os cinn an chatha ann sin ac coimgreasacht na feinne 7 ac greasacht [fo. 8 b. 2.] Chonain seach cach 7 rí an domhain don leith eili ac greasacht na n-allmurach. Adubert Finn re Ferghus Finnbel: 'Eirigh do molad Conaín dam, gumadh moidi leis a meanma he, uair is maith an easargain dober se ar mo bhidhbadaibh-si.' 7 teid Ferghus da innsaigí. Do ghabh imoro teasaidhacht Conan ann sin o imarcaid na hirghaili 7 dochuaidh amach do ligean na gaithi fai. 'Is fir sin, a Chonain,' ar Ferghus Finnbel 'is maith is cumain let-sa seaneascair-deas clainni Morna re clannaibh Baiscne 7 do badh deoin leat-sa bas d' fágail duit fein ann so, damadh dith do clannaibh Baiscne he.' 'Ar gradh h'einidh rit, 760

trembled in prophesying the heavy slaughter, and the sun was covered with a blue mantle by the cries of the grey hosts, and the clouds were shining black at the time of that hour, and the hounds and whelps, and crows, and the demoniac women of the glenn, and the spectres of the air, and the wolves of the forest howled together from every quarter and every corner round about them, and a demoniacal devilish section of the tempters to evil and wrong kept urging them on against each other.

It was then a hero of the fianns of Erinn bethought himself that he himself and his family and his kindred had done great evil and wrong to the Clanna Baiscne, and he was desirous to do them good service on that account, and that was Conan the son of Morna. And he quickly moved his hands with his broadsword, and he pierced sides with his dense woundings without quarter, and he cut off hands that had been full-valiant, and he destroyed with his good sword people that were fair of face. And to relate his deeds in that encounter were awful.

Now Finn was above the battle there urging on the fiann, and urging on Conan before all, and the king of the world on the other side urging on the foreigners. Said Finn to Fergus Finnbel: 'Arise to praise Conan for me, so that his courage may be the greater, for good is the slaughter which he deals on my foes.' And Fergus went up to him. Then heat seized Conan there from the enormity of the fight, and he went outside to let the wind under him. 'That is right, O Conan,' said Fergus Finnbel, 'well doest thou remember the old enmity of the Clanna Morna against the Clanna Baiscne, and thou wouldst fain find death here thyself, if that was ruin to the Clanna Baiscne.' 'For the

a fíir dhana, na himderg me gan fíochuinn 7 doghen obair maith ar allmurachaib acht co roistir isin chath.' 'Dar mo chubhais amh,' ar Ferghus 'do badh maith an airighi da denamh sin thu-sa' 7 tuc treas adhmolta ann sin ar Chonán. Teid imoro Conán aris fon cath 7 ní ba measa a gnimartha don turus sin 7 teid
 765 Ferghus Finnbel co hairm a raibe Finn.

'Cia anois is fearr isin chath?' ar Finn re Ferghus. 'Dubhan mac Cais mic Cannain,' ar Ferghus 'i. mac ógláich dod muintir-si. Uair ní tabhair beim do neach acht énbheim 7 ní ternóidhthear beo on beim sin 7 adrorcradar tri nónbair 7 ochtmogha laech leis gus anois.' Do bi imoro Duban Donn mac Nuadhad
 770 mac righ Chairrgi Leithi rí Tuaghmuman ar an lathair sin 7 is ed adubert: 'Dar ar cubhais amh, a Ferghus,' ar se 'is fíir uili an forgeall sin, uair ní fuil isin chath mac righ na tigerna chinns ar Duban mac Cais mic Cannain 7 do gheabhad fein bas ann no cinneadh air.' 7 do lig ana thorainn tinneasnach treasan cath amail buinne m-bhorbruadh m-breacslasrach fa chnoc ardmhór aiteangharbh no mar
 775 thuinn reachtmhoir rabartha ac bualad um ghealtracht n-gainmighi. Is e sin tra ar 7 easargain 7 ollcuma tuc ar na hallmurachaib 7 tainic nai cuarta fo cath 7 do marbh nai nonbaru gacha cuarta dib 7 do fíarfaig Finn d'Ferghus:

'Cia anois is ferr isin cath?' ar se. 'Duban Donn mac Nuadhad mac righ

love of thine honour, O poet, do not revile me without cause, and I will do good work on the foreigners, only let me reach the battle.' 'By my faith, truly,' said Fergus, 'that would be a brave act for thee to do that,' and then he sang a fit of praise for Conan. Conan then went to the battle again, and not worse were his deeds on this occasion. And Fergus Finnbel went where Finn was.

'Who is foremost in the battle now?' said Finn to Fergus. 'Duban, the son of Cas, the son of Cannan,' said Fergus, 'to wit, the son of a warrior of thy people. For he never gives a stroke to any but one stroke only, and none escape alive from that stroke, and three times nine and eighty warriors haven fallen by him until now.' Now, Duban Donn, the son of Nuadu, the son of the king of Cairrgi Leithi, the king of Thomond, was on that spot, and this is what he said: 'By our faith, truly, O Fergus,' said he, 'all that witness is true, for there is not in the battle the son of a king, or of a lord, that excels Duban the son of Cas, the son of Cannan, and I will find death there myself, or I will excel him.' And he rushed through the battle with a vehement thundering noise, like the fierce-red blaze of motley flames under a large hill rough with furze, or like a proud wave of overwhelming that beats a sandy white strand. Such was the slaughter and destruction and great carnage he executed among the foreigners, and he made nine rounds through the battle, and killed nine times nine in every round of them. And Finn asked of Fergus:

'Who is foremost in the battle now?' said he. 'Duban Donn, the son of Nuadu,

Chairrgi Leithi rí Tuaghmuman' ar Ferghus. 'Uair nír chinn neach air ó chinn a seacht m-bliadan anuas 7 ní chinneann anois.' 'Eirigh-si da adhmolad' ar Finn 780 re Fearghus 'cumadh moidi leis a menma he.' 'Coir a adhmoladh,' ar Ferghus 'uair dar leat is sluagh ac rochtain di na roim tromféachadh mara [fo. 9 a. 1.] taid na hallmuraig ag rith roime tar gach leath' 7 teid Ferghus mar a raibhi Duban Donn 7 do ghabh ag moladh a nirt 7 a ghoile 7 a ghaiscid 7 ac molad a lúith 7 a lamha 7 a ghnimarthadh ar cheana. 7 tainic fein mar a raibhe Finn aris 7 adubert Finn : 785

'Cia anois is fearr isin cath, a Ferghus?' ar Finn. 'Oscar ilbuaadhach,' ar Ferghus '7 inna n-enchath re cach ata, uair do cuireadh ceithri céd cuigi fein ar leith .i. da ced Frangcach 7 da ced d' feraibh Gairían 7 Fiakra Foiltleabhar rí fer n-Gairían fein 7 ataid sin uili ac comtuargain sceith Oscuir 7 ní tuc laech dibh-sin guin air nach tucsan goin 'na haghaidh.' 'Cia reim na ruathar dochi ar Chailti mac Rónaín?' ar Finn. 790 'Fuil sunn gan roeigean tar eis an deargruathair rug' ar Ferghus. 'Eiridh-si chuigi,' ar Finn '7 abair ris dream eigin dona allmurachaib do dthingmhail d' Ocur.' Teid Ferghus chuigi. 'A Chailti,' ar sé 'is mor an t-eigean ud dochi ar do charaid .i. Ocur fa bheimnigh na n-allmurach 7 eirig do thabairt fórtachta eigin do.'

the son of the king of Cairrgi Leithe, the king of Thomond,' said Fergus, 'for nobody has excelled him ever since his seventh year, and nobody excels him now.' 'Rise to praise him,' said Finn to Fergus, 'that his courage may be the greater.' 'Just is it to praise him,' said Fergus, 'for you would think a host was fleeing from or before a heavy drenching of the sea, (the way) the foreigners are running before him on every side.' And Fergus went where Duban Donn was, and began to extol his strength, and his valour and prowess, and to extol his vigour and his arms, and his deeds besides. And he went again where Finn was, and Finn said :

'Who is foremost in the battle now, O Fergus?' said Finn. 'Oscar of the many victories,' said Fergus, 'and he is fighting alone against everybody, for four hundred are standing against him separately, to wit, two hundred Franks, and two hundred of the men of Gairian, and Fiachra Foltlebar, the king of the men of Gairian himself, and all these are beating the shield of Oscar, and no warrior of them has inflicted a wound on him for which he did not give him a wound in return.' 'What is the progress and advance thou seest on Cailte, the son of Ronan?' said Finn. 'He is there without great need after the red slaughter he has made,' said Fergus. 'Go thou to him,' said Finn, 'and tell him to ward off some of the foreigners from Oscar.' Fergus went to him. 'O Cailte,' said he, 'great is the strait yonder in which thou seest thy friend Oscar, under the strokes of the foreigners, and do thou rise to give him some help.'

- 795 Teid Cailti gusan maidhin a raibhe Oscur 7 na hallmuraig 7 tuc beim cloidim fona comhair gan choigill donti ba neasa do co n-dearna dha chuid cudruma de. Togbhais Oscur a cheann 7 fechais air. 'A Chailti,' ar se 'dar lim nír lamais do chloidem do dearghadh ar neach eili no gur dingmhais aen da raibhi a comair mo chloidim-si. Adhnair duit fos fir an domhain mhoir 7 fiana Eirenn uili a
800 n-enchath 7 gan comlann d' faghail ann no gur chuidi^{ll}is mo chuid chatha orum-sa. 7 is cubhais damh-sa,' ar sé 'cor ail lium do chur isin cosair cró ar a son.' Do chlaechloidh sin imoro a chiall 7 a chonn do Chailti 7 tuc a agaid ar chath na n-allmurach aris 7 ruamna na feirgi ana ghnuis 7 ana ghealagaid 7 torcradar ochtmogha laech leis don ruathar sin.
- 805 Is ann sin imoro tainic Oscur ana ruibnedhaibh rodhiana reatha a timcheall a chatha fein 7 do ghabh ag drud 7 ag dingi 7 ag dluthceartugud na n-allmurach a ceann a cheili 7 tainic fein futha da eis amhail theid sruth seaghmar sestanach tar chladhaibh clachisli camcharadh no amail do bheith tred caerach ar mormuigh 7 cu allaid ana ceartlar ag a coimleagadh 7 nochar smachtamhla
810 ar an tred he 'na Oscur ar na hallmurachaib 7 nochar tana silcur na tragha o na fearaib 'na faenluighi. Uair [fo. 9 a. 2.] cebé 'ga raibhe sñeadh saegail tar eís an chatha sin, ní ag neach do chuid Oscair do bhi 7 torcradar na ceithri ced sin leis 7 tuc a aghaidh arís ar an morchath 7 dochuaidh futha amhail leoman luathféargach 7 do ghabh ag imirt a féirgi orrtha.

Cailte went to the place where Oscar and the foreigners were, and he gave a blow of his sword straight in front without sparing to him that was next to him, so that he made two equal portions of him. Oscar raised his head and looked upon him. 'O Cailte,' said he, 'it seems to me, thou hast not ventured to redden thy sword on any one else before overcoming one of those that are opposite my sword. Shame to thee, moreover, all the men of the great world and the fianns of Erin in one fight, and thou not able to find combat in it, before thou meddlest in my share of the fight. And I pledge my faith,' said he, 'that I should like thee to be laid low on thy bed of blood on that account.' That altered Cailte's mind and intention, and he set his face again towards the army of the foreigners, with the redness of anger in his countenance, and in his white face, and eighty warriors fell from that onslaught.

Then Oscar went on his slaughterings of very swift course round his own (share of the) fight, and began to close in and to urge and to press the foreigners hard against each other, and he went himself among them after that as a noble roaring river goes over low-stoned, crooked dikes, or like a flock of sheep on a great plain, and a wolf right in their midst driving them together, and not greater is his power over the flock than (that of) Oscar over the foreigners, and not thicker was the sowing of the strand from the men lying low. For whoso came out whole of this battle, he was not one of Oscar's portion, and those four hundred fell by him, and he set his face against the great army again, and went among them like a quickly-roused lion, and began to let loose his anger upon them.

‘Cia anois is fearr isin chath?’ ar Finn re Ferghus. ‘Do mac moirmenm-⁸¹⁵
nach fein’ ar Ferghus ‘i. Oisín ilbuaadhach 7 ata sé a tiublar na n-allmurach
‘ga luathmharbhadh.’ ‘Cidh tuarasebail fuil ar an chath anois?’ ar Finn re Ferghus.
‘Truagh sin,’ ar Ferghus ‘uair ní tainic 7 ní ticfa neach budh tualaing a innisin no
a faisneis anois. Uair is cubais dam-sa’ ar se ‘nach dluithi 7 nach daingne na
coillti dluithi dosbarracha doscailti is dluithi 7 is doimtachta a n-farthar na hEorpa ⁸²⁰
anaid anois, uair ataid irsi a sciath 7 brollaigi a luireach a lamaib a cheili. Ocus
is cubhais eili dam’ ar Ferghus ‘da m-beith an darna fer no an trasfer da fuil isin
chath 7 athainneadh teineadh a laimh gach ain dib aca m-bualadh fa cheili, nach
bhudh aibhsigi splangcach theinedh uatha a n-airde ‘na a tig do theinntigh a
cimsaibh a clogat 7 a cathbharr 7 a cathluireach, o faebraibh tana tiubhthuagh ⁸²⁵
chloidem corrger curata. Ocus is cubais eili dam’ ar Fergus ‘nar fear a lo
foghmhair cith ferthana is truma ‘na an cith fola fearus for na sluaghaibh anuas,
ar is do teilg gaeth 7 sian gearan na n-arm 7 golghairfeadhach na sluag a n-aér
7 a firmaiminnt. Cubhais eili dam fos’ ar Ferghus ‘nár theilg gaeth da tainic
ó na duilibh riamh do dhuilleabar do morcoill urdail ar theilg gaeth aniubh ⁸³⁰
nellaib 7 a n-aér d’ foltaibh fada finncasa forórdha 7 do chiabaibh casa cirdhubha
7 d’ urrlaghaibh leabra lanmaiseacha arna teascadh do bhiailibh imleathna
inaebhracha. Uair do muchadar na fola 7 na fuilt sin fearas for na cathaibh leath

‘Who is foremost in the battle now?’ said Finn to Fergus. ‘Thine own great-spirited son,’ said Fergus, ‘to wit, Oisín of the many victories, and he is in the thick midst of the foreigners killing them quickly.’ ‘What aspect is on the fight now?’ said Finn to Fergus. ‘Woeful is this,’ said Fergus, ‘for there never came and there never will come any one capable of telling and relating it as it stands now. For I pledge my faith,’ said he, ‘not closer and not thicker are the dense bush-topped inseparable forests that are densest and most impassable in the west of Europe than they are now. For the bosses (?) of their shields, and the breasts of their hauberks are in each other’s hands. And again I pledge my faith,’ said Fergus, ‘if every second or every third man of those that are in the battle had firebrands in their hands as they strike each other, not more terrible would be the blaze of fire from them on high than the fire that comes out of the rims of their helmets and their battle-hats and their battle-hauberks, from the thin edges of the firm axes and of the sharp-pointed heroes’ swords. And again I pledge my faith,’ said Fergus, ‘it never rained a shower-pouring on a harvest day-heavier than the rain of blood that rains down on the hosts, for the wind, and the stormy groans of the weapons, and the lamenting cries of the hosts threw it upward into the air and the firmament. Again I pledge my faith,’ said Fergus, ‘no wind that ever came from the elements, tore the like number of leaves from a great forest, that the wind has now torn into the clouds and into the air of long fair-curled golden hair, and of curly jet-black locks, and of long beautiful hairs, that have been cut off by broad, sharp-edged axes. For that

- ar leath iad nach samalta co fuighthi 'sa bith neach d' aithneochadh aen dib seach
 835 a cheili muna tucadh aithne ara n-urrlabraibh. 7 is imdha laech ac tuargain sceith
 Oisin 7 Oscur 7 an laech is lugha eigean [fo. 9 b. 1.] a fianaihb Eirenn ata nonbar
 allmurach ac tuargain a sceith 7 is imdha laech dhibh fos ar a fuil caeca laech na
 sesca na ochtmhogha 7 ataid cuic cedh ac tuargain sceith Oisin 7 Oscur 7
 Chailti 7 is mor an t-eigean a fuilead seach chach.'
- 840 'Eiridh-si chuca, a Ferghus,' ar Finn '7 tabhair treas adhmolta ar gach aen
 dibh-sin fo leith, gumad móidi a menma 7 a n-aigned leo he.' Teid imoro
 Ferghus gusan maidhin a raibhe Oisin 7 Oscur 7 maithi clainni Baiscne a ceart-
 mheadhon an chatha ac cirbhadh na curadh 7 ac marbadh 7 ac mugudh na miled
 7 do ghabh Ferghus ann sin ac commaidheam na curadh 7 ac laidheadh na laech-
 845 raidhe 7 ac greasacht na n-galghadh 7 ac adhmoladh na n-anradh 7 ac maidem
 na miled 7 ac brostadh na m-bhuidhean 7 ac forail an anta 7 ac teannadh an
 tairisim 7 ac aslach na hinnsaighi, co tabhradh-san imoro tuilled meanman 7
 aigeanta da gach énfear d' fianaihb Eirenn, ger bo sainnt 7 ger bo duthracht leo fein
 calma do denamh roime sin. 7 taínic Fergus arís mar a raibe Finn.
- 850 'Cia anois is fearr isin chath?' ar Finn re Ferghus Finnbel. 'Dar mo chubhais,
 ni cara duit-si anti is fearr ann,' ar Fergus 'i. ri an domhain i. Daire Donn mac

blood and locks that rain down on the armies side by side, have smothered them, so that there would not be found in the world anybody who would distinguish any one of them from the other, unless he recognised them by their voices. And many are the warriors striking the shield of Oisin and Oscar, and the warrior whose strait is smallest of the fianns of Erin, nine foreigners are striking his shield, and many warriors of them moreover there are, on whom are fifty warriors, or sixty, or eighty, and there are five hundred striking the shield of Oisin and Oscar and Cailte, and great is the strait in which they are above all.'

'Go thou to them, O Fergus,' said Finn, 'and sing a fit of praise to each of them separately, so that their courage and their spirits may be the greater.' Then Fergus went to where Oisin and Oscar and the nobles of the Clann Baiscne were in the very midst of the fight, wounding the heroes and killing and destroying the soldiers, and Fergus began to praise the heroes, and to conjure the warriors, and to urge on the brave, and to extol the champions, and to praise the soldiers, and to exhort the companies, and to command the staying, and to strengthen the resistance, and to urge on the attack, so that he imparted increase of courage and spirit to every man of the fianns of Erin, though before that they were of themselves eager and desirous to do bravely. And Fergus went again where Finn was.

'Who is foremost in the battle now?' said Finn to Fergus. 'By my faith, no friend of thine is he who is foremost in it,' said Fergus, 'to wit, the king of the world, to

Loiscinn Lomghluinigh 7 tainic ana ruathar roreatha amhail luas [í]ainnli na feirbi na iarainne na mar sighi gaithi geiri glanuaire ac rochtain tar ceand machaire na maighsleibhe dot iaraiigh-si 7 dot iarmoracht tresan cath 7 nir fagaibh se cuil na chearnn na aird na oirchinn na aireanach don chath gan iaraidh duit-si 7 tangadar 855 tri chaeca laech da theaghlach do lucht chulcoimeda leis isin chath 7 do connecadar da fíanghaisceadhach dot fein-si fad .i. Cairell Cathbuilleach 7 Aelchinn Cruachna 7 do indsaigheadar righ an domhain. Uair nir ail léo a leigin chugad-sa gan fordergadh doibh fen air 7 do thuiteadar lucht culcoimeda an righ leo 7 nir deargadar a n-airm air fen 7 do thuiteadar-san araen leisean. 7 is mor an cathbheimneach catha 860 ata air ar fud an chatha ac rochtain chugad-sa.'

Tainic imoro righ an domhain chuca fai sin 7 ni raibhe [fo. 9 b. 2.] a farradh Finn ann sin acht Daelgus mac righ na Greigi 7 is ris aderthai Arcallach na tuaighi duibhe .i. is e cedduine tuc tuagh leathan ar tus a n-Eirinn he 7 is hi ba harm do ann sin. 'Tucus mo briathar,' ar se 'nach ligfinn Finn romain a cath no a comlann 865 co brach.' Eirghis Arcallach 7 tig builli barbarrdha don leathantuaigh bai 'na laimh don righ, gur theasc an minn righ, co rainic an folt 7 ni tuc braen fola asa leathar. Uair do impoigh a bel ar an tuaigh 7 tangadar caera teineadh fon faithce don billi sin. 7 dorad an ri beim dó-sum 7 dorinne dha chuit chudruma de.

wit, Daire Donn, the son of Loiscenn Lomglunech, and he has come with the swift-ness of a swallow or of a hare (?) or of a fawn, or like the gusts of a sharp pure-cold wind coming across the head of a field or the side of a mountain, to seek thee and to find thee out throughout the battle, and he has not left a corner or recess or quarter or flank or front of the battle unsearched for thee. And three times fifty of his henchmen have come with him into the battle as a rear-guard, and two warriors of thy fiann have seen them, to wit, Cairell Cathbuillech (the Battle-striker) and Aelchinn of Cruachan, and they have encountered the king of the world. For they were not willing to let him to thee, without wounding him, and the rear-guard of the king have fallen by them, but they have not reddened their weapons on him, and they have fallen through him together. And great is the battle-striking of war at him in the midst of the fight coming towards thee.'

Then the king of the world came towards him, and nobody was there near Finn but Daelgus, the son of the king of Greece, and he was called Arcallach of the Black Axe, to wit, he was the first man that brought a broad axe into Erinn, and that was his weapon there. 'I have given my word,' said he, 'that I would never let Finn into the battle or fight before me.' Arcallach rose, and a barbarous blow of the broad axe, that was in his hand, hit the king, so that it cut through the royal diadem and reached the hair, but did not take a drop of blood out of his skin. For the lip of the axe turned, and there went balls of fire over the plain from that blow. And the king of the world gave him a blow and made two equal portions of him.

- 870 Is ann sin imoro rainic airdri oirdeirc uasalghnimhach teann trentalcu tar-
caisneach neartmar neimneach naimhdeamhail data dighaingach (?) dubhgusrunach
an domhain 7 an cing cabarthach clannlinmhar ceartberathach flaithamhail fireolach
Finn 7 doriachtadar an da omna aigh sin 7 an da beithir gan baeghlachadh 7 an da
mathgamain morphlonnacha 7 an da leoman luathféargacha co hait na hirghaili. 7 do
875 connaire ri an domain an cloidbeamh nemhe arna nochtad a laim Finn 7 ro airigh
an t-sleigh nithghalaidh neimhe 7 an scian 7 do athain na hairm neimhe da raibhe
a n-dan do féin bas d' fágail. 7 ro lin uaman 7 imeacla uili he 7 dochuaidh a cruth
7 a caemhdenamh de 7 do meirbligheadar a méoir 7 do crithnaigheadar a chosa 7
do saebadh a rosg 7 a ragarc le faicsin na n-arm sin a laimh Finn.
- 880 Ro nochtadar imoro an da chathmilidh a cloidhme altgorma iarannblaithi
orcumdaighi 7 ro innsaigheadar a cheile co dianborb dluithmar dasachtach 7 co
morbhuilleach malltroightheach merlaidir 7 co tren teann tulbhorb tinneasnach 7
dorinneadar na hairdrighi an irghail co hingantach. Uair do beandáis tuirc 7 trom-
chaepa a taebhaibh 7 a torcasnach a cheili 7 nír becan ní ris ba samalta torannchleasa
- 885 na deisi sin, amail budh e sighi gairbgreasach gaithi na geamoidche arna roinn co
ceart cudruma do thiucfadh anoir 7 aniar a n-airreis a cheili no amail budh hi an
Mhuir Romur reachtaigantach Ruadh ar n-denamh da leath co lanceart di do bhan-

Then came the illustrious high-king of the world, of noble deeds, strong, robust, proud, powerful, venomous, destructive, nimble, disdainful, full of black crafty thoughts, and the helpful warrior of many clans, whose is the birthright, the princely, truly-wise Finn, and those two oaks of valour, and the two bears without fear, and the two bears of great deeds, and the two quickly-roused lions went to the place of combat. And the king of the world beheld the venomous sword unsheathed in the hand of Finn, and perceived the venomous battle-strong spear and the knife, and recognised the venomous weapons, by which he was fated to find death. And fear and dread filled him completely, and his comeliness and fair shape left him, and his fingers grew unsteady, and his feet trembled, and his eye and his sight began to squint, when he saw those weapons in the hand of Finn.

Then the two battle-soldiers bared their blue-jointed, iron-smooth, gold-ornamented swords, and attacked each other vehemently, fiercely, closely, madly, and with great blows, with slow feet, actively, strongly, and powerfully, hardily, fiercely, and vehemently, and the high-kings fought a wonderful combat. For they would strike the hearts and heavy clods out of the sides and out of the heart-ribs of each other, and not small was that with which the thunder-feats of those two may be compared, as if it was the rough-breezed gust of a winter-night's wind which, having separated itself equally, would come from east and west against each other, or as if it was the Red Sea fully and equally divided into two sides, striking against each other, or as if it were two days of judgment

bheim a ceann a cheili, no amail do beitis da laithi borbghnimacha bhratha each im chos [fo. 10 a. 1.] -namh an talman co tinneasnach re cheili.

Inte imoro nar chleacht a creachtnugud riamh reimhe sin do bas 'ga anmain-890 niugud co mor 'sa comhrac .i. rí an domhain. Uair nír fuilightheadh d' arm riam air coruigi sin. Do thogadar imoro an da cathmilid sin a n-da laimh aghmara aigmeili a n-enfeacht leisna beímeannaibh, co tarlla cloidheamh righ an domhain a sciath Finn, co ruc an trian úachtarach as 7 gur leadair an luireach o a cris sis 7 ruc leidh-ead boisi miledh d' feoil 7 d' finnleathar a leisi leis co talmain. Tarrla imoro 895 cloidheamh Finn a n-oscail uachtarach sceith righ an domhain, gur scoilt an sciath 7 gur theasc cloidheamh an chathmhiled 7 do bhean an builli cedna a cois chli an righ co n-deachaid trithi co talmain. 7 dorad an tathbheim do, gur scar an ceann 7 an caembhruinne re cheili. 7 do thuit Finn fein a taisibh 7 taimnellaibh 7 moran do chneadhaibh 7 do crechtaibh 7 do croslighibh bais air. 900

Is ann sin ro ghabhastair Finnachta Fiaclach .i. taiseach teaghaich righ an domain an minn righ 7 ro reathastair leis mar a raibhi Conmhael mac righ an domain 7 gabhais minn a athar fa a cheann. 'Cuma sen catha 7 comlanna imdha duit-si sin, a mic,' ar Finnachta. 7 tucadh airm righ an domain do 7 tainic ar fud an chatha d' iaraidh Finn 7 do thuit caeca ar céd laech leis don fein don ruathar sin. Do 905 connaire imoro Goll Garbh mac righ Alban he 7 ro indsaigh he 7 ro fersad com-

of fierce deeds, each fighting vehemently for the possession of the earth against the other.

Then he that was never wont to be wounded before that, was greatly weakened in the combat, to wit, the king of the world. For weapons had never been reddened upon him until then. Now, those two battle-soldiers lifted up at the same time their two fearful terrible hands with the blows, and the sword of the king of the world hit the shield of Finn, and took the upper third out of it, and ripped open the hauberk from its girdle downward, and took the breadth of a soldier's hand of flesh and of white skin of his thigh with it to the earth. But the sword of Finn hit the upper shoulder of the shield of the king of the world, so that it split the shield, and broke the sword of the battle-soldier, and the same blow struck the left foot of the king, so that it went into the earth through it. And he gave him the counter-stroke, so that he separated the head and the fair breast from each other. And Finn himself fell in a trance and swoon, and a great number of wounds and cuts and blood-roads of death were on him.

Then Finnachta Fiaclach, to wit, the chief-henchman of the king of the world, seized the diadem of the king, and ran with it to where Conmael, the son of the king of the world, was, and he put the diadem of his father on his head. 'May this be to thee luck of battle and many triumphs, O son,' said Finnachta. And the weapons of the king of the world were given to him, and he went through the midst of the battle to seek Finn. And one hundred and fifty warriors of the fiann fell by him from that onslaught. Then Goll Garb (the Fierce), the son of the king of Scotland, saw him and

rac fíchdha fergach fortamhail dluthmar dana dofrestail iachtac urrlam osnamhach cneadhach crannruadh croidheamhail an comrac sin. Raínic imoro beim o mac rígh Alban don mac sin rígh an domhain fo sceimeal a sceith ana taebh cle, co
 910 n-dearnna da chuit cudruma dhe.

Do connaire Finnachta Fiaclach sin 7 ruc síghí arís ar in minn rígh 7 beiris leis he co hairm a raibe Ogarmach ingen rígh na Greigi. ‘Gabh an minn rígh umad,’ ar sé ‘a Ógarmach, uair ata a n-dan don doman bean da ghabhail 7 ní huaisli bean da n-ghebha he ‘na thu-sa’ 7 tucadh a gairm rígh gos aird. ‘Ca fear
 915 de dam-sa sin?’ ar Ogarmach ‘7 nach maireann d’ fíanaibh Eirenn ní ara n-didheo-lainn-sí rígh an domain [fo. 10 a. 2.] do marbad.’ 7 tainic d’ iarmoracht Finn fon cath 7 do connaire Ferghus Finnbel hí 7 tainic co hairm a raibhí Finn. ‘A rifeí-nídh,’ ar sé ‘cuimnígh an cathugud maith dorinnis re rígh an domain co trasta 7 cuimnígh h’ aithusa mora mince riam coruicí so 7 is mor an t-eigean ata anois
 920 cugad .i. Ogarmach ingen rígh na Greigi.’

Tainic imoro an bhanghaisceadhach chuca faí sin. ‘A Fínn,’ ar sí ‘is olc an t-íc dhamh thu annsna ríghaibh 7 annsna tigernnaibh do thuit leat 7 led muintir 7 gídhheadh’ ar sí ‘ní fuil agad-sa íc ann is mor ‘na thu fein 7 a maireann dod chlannmaíche.’ ‘Ní ba fíir sin ceana,’ ar Finn ‘7 cuirfead do cheann-sa ‘sa chosair

attacked him, and they fought a combat, furious, angry, powerful, close, bold, insupportable, yelling, ready, groanful, sighing, shaft-red, courageous was that combat. Then a blow from the son of the king of Scotland hit that son of the king of the world under the shelter of his shield in his left side, so that it made two equal portions of him.

Finnachta Fiaclach saw that, and again made a rush at the royal diadem, and took it with him to where Ogarmach, the daughter of the king of Greece, was. ‘Put on the royal diadem,’ said he, ‘O Ogarmach, as it is the destiny of the world to be got by a woman, and no nobler woman could get it than thou.’ And the king’s cry was raised for her on high. ‘How am I the better for it?’ said Ogarmach, ‘as there remain not of the fianns of Erin any on which I might avenge the death of the king of the world.’ And she went to seek Finn in the battle, and Fergus Finnbel saw her and went where Finn was. ‘O king of the fiann,’ said he, ‘remember the good fighting thou didst against the king of the world just now, and remember thy great and many victories before till this, and great is the need that is coming to thee now, to wit, Ogarmach the daughter of the king of Greece.’

At that the warrior woman came towards him. ‘O Finn,’ said she, ‘thou art a bad compensation to me for the kings and lords that have fallen by thee and by thy people, and though that is so,’ said she, ‘thou hast no better compensation for it than thine own self and what remains of thy sons.’ ‘That is not true,’ said Finn, ‘and I will lay

cró a cumaidh chaich.' 7 ro innsaig an dias sin a cheili amail da leomun loinn-⁹²⁵
 meara no amail do eireochaidis do muchad a cheili craebhthonna cladhanfaidh
 cuipgheala Clidhna 7 tonn thaibhleabar toirismeach Thuaighi 7 tonn romur reacht-
 aigeantach Rugraidhi. Ba samalta sin risin cirrbhadh 7 risan chomhthuargain thuc an
 dis sin ar a cheili 7 dob' e imthusa an comraic, ger fhada baethcomhrac na ban-
 gaisgeadhidhe, doriacht beim o Finn di, gur theasc an minn righ, gurb e brollach na ⁹³⁰
 luiridhe do ghabh risan cloidheam. 7 tuc an dara beim, gur scar an ceann 7 an
 cholann re cheili. 7 do thuit fein isin choisair cro 7 ba marb he asa aithli acht ge
 dho eirig aris.

Do thuitedar imoro sluaigh an domhain 7 fiana Eirenn leath ar leath ann sin
 7 ni raibh 'na seasam do na cathaibh ceachtarrdha acht mac Crimhthainn na ⁹³⁵
 cuan .i. dalta d' Finn 7 taiseach teaghlaig righ an domhain .i. Finnachta Fiaclach.
 7 tainic Finnachta Fiaclach fon ár 7 do bhi ag togbhail chuirp righ an domhain leis
 ana luing 7 adubert: 'A fiana Eirenn,' ar se 'gidh olc do sluagaib an domain moir
 an cath sa, budh measa dhibh-si he, uair geabhad-sa an domain mor thoir 7 a bos,
 6 do thuiteabair-si leath ar leath.' Do chuala imoro Finn sin 7 se 'na luighi 'sa ⁹⁴⁰
 chosair cro 7 maithi chlainde Baiscne ana timchell 7 adubert: 'Is truagh lium
 nach bas fuarus suil do cluinfinn an t-llmurach ac rád na m-briathar so 7 he ac

thine head in its bed of blood like every one's else.' And those two encountered each other like two angry lions, or as if there had arisen to smother each other the bank-overflowing white-foaming curled waves of Clidna, and the long-sided steady wave of Tuaige, and the great right-courageous wave of Rugraide. Such like was the cutting and the striking which those two inflicted on each other, and that was the progress of the combat, though the foolish fighting of the warrior-woman was long, a blow from Finn reached her, and cut through the royal diadem, so that the breast of the hauberk withstood the sword. And he gave a second blow and separated her head and the body from each other. And he fell himself in his bed of blood, and was dead thereafter, but that he rose again.

Now, the hosts of the world and the fianns of Erinn had fallen side by side there, and none were standing of both armies but the son of Crimthann of the Harbours, to wit, a foster-son of Finn's, and the chief-henchman of the king of the world, to wit, Finnachta Fiaclach. And Finnachta Fiaclach went among the slaughter and lifted up the body of the king of the world with him to his ship, and said: 'Ye fianns of Erinn,' said he, 'though this battle was bad for the hosts of the great world, it was worse for you; for I shall take possession of the great world in the east and . . . whereas ye have fallen side by side.' Now, Finn heard this, as he lay in his bed of blood, and the nobles of the Clann Baiscne round about him, and he said: 'I am sad that I did not find death, ere

927. *reachtaigeanthach* MS.

929. *beathcomhrac* MS.

934. *sluigh* MS.

935. *raibhe* MS. with punctum delens under *e*.

936. *chuan* MS.

941. *chlaidhe* MS.

- rochtain beo 'sa doman [fo. 10 b. 1.] mor aris d' innisin sceil. 7 ni fearr de lium
 gnimh na echt na aitheas da n-derrna me fein 'na enduine d' fianaihb Eirenn 7 fer
 945 innisti sceil do dhul beo as do na hallmurachaib 7 an fúil enduine beo a comgar
 dhamh?' ar se. 'Ataim-si' ar Ferghus Finnbel. 'Cia reim na ruathar fuil ar an
 cath anois?' ar Finn. 'Truagh sin, a Finn,' ar Ferghus 'is briathar dam-sa, o dho
 chumaiscedar na catha 'sa maidm aniubh ar a cheili, nach ruc allmurach na Eiren-
 nach ceim ar cul re 'roili no gur thuitedar uile bonn re bonn. 7 is cubhais dhamh,'
 950 ar Ferghus 'nach leir re feadh raghaire grainne gainim na feoir ar an tracht sa this
 le corpaibh curadh 7 cathmhiled ana faenluighi ann. 7 is briathar eili dhamh,' ar se
 'nach fuil neach do na cathaib nach fúil isin chosair cro sin, acht madh taiseach
 teaghlaig righ an domain 7 do dhalta-sa fein .i. Cael mac Crimthainn na cuan.'
 'Eiridh-si da fíis, a Ferghus' ar Finn.
 955 Teid Ferghus co hairm a raibhi Cael 7 do bhi 'ga fiarfaige dhe cinnas do bhi se.
 'Truagh sin, a Fergus' ar Cael. 'Is briathar dhamh, da m-beanta mo luireach 7
 mo chathbarr dim 7 m'eideadh uili, co nach fúil duil dom dhuilib nach tuitfeadh o
 cheili 7 is cubhais dam gura doilghi lium an laech ud adcim ag dul beo do na hall-
 murachaib 'na me fein do beith mar ataim. 7 fagaim mo beannacht agad-sa, a
 960 Ferghus,' ar Cael '7 togaibh leat ar do mhuin mhe docum na fairrgi co n-denainn

I heard the foreigner saying these words, while going back into the great world alive to tell tidings. And nothing avails any deed or feat or victory that I myself or any of the fianns of Erinn have accomplished, since a man to tell tidings escapes alive of the foreigners. And is there any man alive near me?' 'I am,' said Fergus Finnbel. 'What is the state or slaughter of the battle now?' said Finn. 'Woeful is that, O Finn,' said Fergus, 'I pledge my word that since the armies have mixed in the rout to-day with each other, no foreigner or man of Erinn has taken a step backward before the other, until they have all fallen sole against sole. And I pledge my faith,' said Fergus, 'not visible for the length of sight are the grains of sand or grass on this strand below, owing to the bodies of the heroes and of the battle-soldiers lying low there. And again I pledge my word,' said he, 'there is nobody of the armies that is not on that bloody bed except the chief-henchman of the king of the world and thine own foster-son, to wit, Cael the son of Crimthann of the Ports.' 'Rise to seek him, O Fergus,' said Finn.

Fergus went where Cael was, and asked him how he was. 'Sad is that, O Fergus,' said Cael. 'I pledge my word, that if my hauberk and my helmet were taken off me and all my armour, there would not be a particle of me that would not fall from the other, and I swear, that I am more grieved that yon warrior whom I see should escape alive of the foreigners, than that I myself am as I am. And I leave my blessing with thee, O Fergus,' said Cael, 'and take me on thy back towards the sea, that I may swim after the foreigner,

snamh a n-deagaidh an allmuraig 7 ni bia a fír aigi-sean nach neach da muintir fen me 7 tainic snaithi mo saegal cheana 7 do budh maith lium da tuitedh an t-allmurach lium suil do scarfadh m' anam rem corp.'

Togbhais Fearghus leis dochum na fairrgi he 7 ligis ar snam a n-deagaid an allmuraig he. Anais an t-allmurach ris ar rochtain na luingi do, uair do shail gumadh da muintir fen he. Eirghis Cael imoro ar gabal snam laimh risan luing. Sinis an t-allmurach a lam chuigi. Gabhais Cael ar chaelcruibh hi 7 dunais na doide daingeangreamacha doscailti uime 7 tuc tarruing ferrdha fírchalma air, co ruc tar bord amach he. Ro dhunadar na laechlamha leadurthacha tar [fo. 10b. 2.] corpaibh a cheili 7 rangadar ar aengrian 7 grinneall an ghlanmhara 7 ni facus ceachtar dibh o sin aleith. 965 970

Is ann sin tangadar mna 7 bannala 7 aes ciuil 7 oirfididh 7 ealathan na fían Eirenn d' iarmoracht 7 d' adhlacadh righ 7 ro[í]latha na feine 7 dobreith gach ain budh inleighis dibh co hait a leighis 7 tainic Geilgheis ingen mic Lugach .i. bhean Chail mic Crimthainn na cuan 7 do clos fo oirear na criche uili na faidheda fainne 7 na foscadha fírtuagha dolig gos aird ac iaridh a caimhcheili a measc an air. 7 mar do bhi ann do connaire si an choir lena 7 a dha hén 7 an fiadhach fochealgach risa n-abarthar an sinnach ar tí a hen 7 an uair do fobradh sisi én dib 975

and he will not know the truth, that I am not one of his own people, and . . . has reached my life even thus, and I would rejoice if the foreigner fell by me before my soul should depart from my body.'

Fergus lifted him up and took him with him to the sea, and set him swimming after the foreigner. The foreigner waited for him that he might reach the ship, for he thought that he was of his own people. Then Cael raised himself as he swam alongside the ship. The foreigner stretched out his hand towards him. Cael grasped it at the slender wrist, and clasped the firm-clenching inseparable fingers round it, and gave a manly truly-valiant pull at him, so that he drew him out overboard. Then they locked their elegant heroes' hands across one another's bodies and went together to the sand and gravel of the pure sea, and neither of them was ever seen from that time forth.

Then came the ladies and gentlewomen, and the minstrels and gleemen and skilled men of the fianns of Erin to search for and to bury the kings and princes of the fiann, and every one of them that was curable was carried where he might be healed. And Gelges, the daughter of Mac Lugach, to wit, the wife of Cael, the son of Crimthann of the Ports, came, and the weak . . . and the truly-woeful sobs that she uttered aloud in seeking her fair mate among the slaughter, were heard over the border of all the land. And as she was there, she saw the crane of the meadow and her two birds, and the wily beast that is called the fox, a-watching of her birds, and when she covered one

- do teasargain, dobeiridh-san sithi ar an en eili, gur eigan don chuir ra sineadh
 980 eaturra ar aén 7 gur usu le bas d' fágail 7 d' fulung ocon fiadh allaid 'naid na heoin
 do marbad do. 7 tug Geilgheis sin da huidh co mor 7 adubert : 'Nir ingnadh dam-
 sa' ar si 'gradh dom chaemleannan, ó ata an t-en becc isin airc ud uma heinaibh.'
 Ro chuala imoro damh allaid ar Druim Ruighleann os cinn an chuain 7 do bhi
 ac caineadh na heillti co dearmhair on chonc co 'cheili. Uair do badar *nai bliadna*
 985 a farradh a cheili 7 do luighdis a fidh do bhi re cois an chuain .i. Fidh Leis 7 do
 marbad le Finn an eilid sin 7 do bhi an dam sin *nai* trath deg gan fer gan uisce
 do blasacht ac caineadh na heillti sin. 'Ni guth dam-sa' ar Geilgheis 'bas
 d' fágail do cumaidh Chail, ó ata an damh ac timdibhi a saegail do chumhaidh
 na heillti.'
- 990 Tarra Ferghus Finnbel di a measc an air. 'Scela Cail agad dam, a Fearthus ?'
 ar si. 'Ataid imoro,' ar Fearthus 'uair do baidh se a cheile 7 taiseach teaghlaidh
 righ an domhain .i. Finnachta Fiaclach.' 'Beac an t-inaí nadh dam-sa' ar si 'Cael
 7 clanna Baisene do chaineadh, uair is trenchainid na heoin 7 na tonna iad.'
 7 dorinne an laidh ann sin :

995

'Geisigh cuan
 ardbhuinne Ruadh-Rinn Da Bharc :

of the birds to save him, he made a rush at the other bird, so that the crane had to stretch itself out between them both, and so that she would rather have found and suffered death by the wild beast, than that her birds should be killed by him. And Gelges mused on this greatly, and said : 'I wonder not,' said she, 'that I so love my fair leman, since the little bird is in that distress about his birds.' Then she heard a stag on Druim Ruiglenn above the harbour, and it was bewailing the hind vehemently from one pass to the other. For they had been nine years together and had dwelt in the wood, that was at the foot of the harbour, to wit, Fid Leis, and the hind had been killed by Finn, and the stag was nineteen days without tasting grass, or water, mourning the hind. 'It is no shame for me,' said Gelges, 'to find death from grief for Cael, as the stag is shortening his life for grief of the hind.'

Fergus met her in the midst of the slaughter. 'Hast thou tidings of Cael for me, O Fergus?' said she. 'I have,' said Fergus, 'for he and the chief-henchman of the king of the world, to wit, Finnachta Fiaclach, have drowned each other.' 'Small is the want for me,' said she, 'to bewail Cael and the Clanna Baisene, for the birds and the waves bewail them strongly.' And then she made the song :

'The high-waved harbour
 Of Ruad-Rinn Da Barc sounds :

bathadh laich Lacha Da Chonn
is edh chaineas tonn re tracht.

Luinnceadh corr
a seaisceann Droma Da Tren, 1000
sisi 'ga buaidreadh do bhi:
sinnach dhali ar ti a hen.

Truagh an teis
doni damh an Droma Leis:
marb eilid Droma Sileann, 1005
geisidh dam dileann da heis.

[fo. 11 a. 1.] Truagh an faidh
doni an smolach a n-Druim Chain,
7 ni neamhtruighi an scal
donf an lon a Leitir Laigh. 1010

Is saeth lium
bas an laich ro luidheadh lium:
mac na mhna o Thoiri Da Dos,
beith anos is tros fa chinn.

The drowning of the hero of Loch Da Chonn,
That is what the wave wails against the shore.

. . . . the crane
In the bog of Druim Da Tren,
She was in great anxiety:
A fox . . . was lying in wait for her birds.

Woeful the tune
Which the stag of Druim Leis makes:
Dead is the hind of Druim Silenn,
The stag . . . moans after her.

Woeful the song
Which the thrush makes in Druim Chain,
And not less sad the cry
Which the blackbird makes in Leitir Laigh.

Sad for me is
The death of the hero that used to lie with me,
The son of the wife from Toire Da Dos
To be . . . round his head.

1015

Truagh an ghair
 doní tonn thragha re traigh,
 os adbath fer segha saer :
 saeth lium Cael do dhul 'na dhail.

1020

Truagh an tres
 doní an tonn 'sa traigh is theas :
 misi ro tharrnig mo re,
 misdi de mo ghne re feas.

1025

Ceatha troma
 doníd tonna thulcha leis :
 misi nochán fuil mo maín
 o ro maidh an sceil ro geis. g.

1030

[Marbh an gheis,
 dubhach a heóín da heis :
 mor doni domenma dhamh
 an dogra ro ghabh an gheis. g.

Woeful the tune
 Which the wave of the strand makes against the strand.
 Since the stately noble man has died.
 Sad for me that Cael did go to meet him.

Sad the strain
 Which the wave makes on the strand . . .
 As for me, my time is at an end,
 Worse is my shape . . .

Heavy the showers
 Which the waves make for him:
 As for me, there is no joy for me
 Since the . . . broke.'

[Dead is the swan,
 Sorrowful are his birds after him;
 Great sorrow gives to me
 The grief which has seized the swan.

Ro baidheadh Cael mac Crimthainn,
 nochan fuil mo mhain da eis.
 Is mor triath do thuit le a laimh,
 a sciath lóghaidh ro gheis. *Geisidh.*]

Is ann sin do scar a banam re corp do Gheilgheis do chumaidh Chail mic¹⁰³
 Crimthainn. 7 ro claidheadh a feart os cinn Fínntragha 7 do togbadh lia os a luidhe
 7 ro feradh a cluithi caintheach ann sin.

Conadh he Cath Fínntragha conigi sin gan imarcaidh gan casbaidh. Finit.

Cael, the son of Crimthann, is drowned,
 There is no treasure for me after him.
 Many the lords that fell by his hand,
 His shield has sounded.]

Then Gelges' soul departed from her body for grief (at the loss) of Cael, the son
 of Crimthann. And her grave was dug above Ventry, and a stone was raised over her
 tomb, and her funeral game was celebrated there.

So this is the Battle of Ventry to here, without addition, without omission. Finit.

^{1036.} *feart* MS.

ib. hogbadh MS.

VARIANTS FROM EGERTON 149.

1 Caith Fionn Tragha an so **3** Riogh uasal onoireach do ro ghaibh
 flathus agus fórlámhus fóir an domhain mhoir go huile acht Éife íathghlas
 oileanach amhain, darbh chomhainim Daire **4** 7 do thionoil sé árdrighthe
 gacha muighe chúm a dhúna 7 a dheghbhaile féin. **6** Margréag rígh Gréag
7 rígh bh-fear Gailián **8** na Spáine **ib.** Ioruaith mac Draguin **5**
9 Dragáin 7 Uiriall rígh thíre an oír **13** Duibhceartach mac Duinn rígh na
 Gaoluige 7 Caisioll Gruamach rígh Lochlann **27** air ionnarbadh a hEirinn
 le Fionn **ib.** do bhéaradh mé eolus duit-si ar thráig ghealghainimhidhe a
 bh-fédfuid do sluadh aonach 7 oireachtus do chomórach ann an tan nach biadh
 cathughudh ortha. **29** Is an sin do cuireadh amach a m-bárchacha broinn-**10**
 fársinge beiledhthana agus a ccurachanuibh daingne doibhrise 7 do cuireadar
 iomrámh teith tréan tapaidh tártach ar a cculúthighe *murta* cránuibhríghne
 cruadhratha, ionnus gurab cosmhuf re háol ar árdchlocha no re ceatha gealachloch
 ar ghorméotha na sreabha cnísgheala tar eís na loingios ón luathiomrámh sin,
 go rugadur sighe sitheamhail sárluaimneach 7 sruithleím sanntach sianbhórb **15**
 isan sálmhuir go soíndíreach gur súil ar gach loing luathimtheachta séolda
 mórmhulach iomallchrúchaidhe róríogha na ramha ghaoithe do rochtain chúm
 bruachuibh na g-cúan g-cíuntrághthacha ag dluithimtheacht tar na mórtion-
 naibh mallgruagacha na mórgur, go nach cualadar aonní acht nuail állta mur-
 mhaoiteac na murdhúbhcach 7 gotha iomdha 7 eagconna na mara glastonnacha, **20**
 Ciodh tra acht tarla re freasdal 7 re friothalamh na gur fíochmhuire fíordhoibhne
 sin, nach raibh aco lóng gan leónadh ná athbha gan fosgla ná túsdaís gan
 tuarguint ná beirling gan brise ná folann gan fásga ná taruinge gan truailíoghudh
 ná standard gan stuaidhleím 7 níor bhionnad mincómhrádh na treabha taoibh-
 f...a sin re droichghréidiomh na ccos fóir na haistíghibh 7 le frángbhualadh **25**
 na slat ag á siorbhuariabh 7 le caoinbhefmionnaibh na ccerann ag á ccoímhbhrise.
60 ó síth Locha Léin **90** 7 da bhrígh sin ní raibh cuan gabhála na
 gabhail a n-hEirinn nach raibh fear fátha ó Fionn mac Cumhail ar an uar
 sin 7 ag so anmona na ccuanta 7 lucht a ccoiméadeadh .i. Duabhan mac
 Daríne a cCairuig na cCurach rea raidhtear Binn Eaduir 7 Collach mac Coillte **30**

a n-Inibhir Lifeach rea raidhtear Aith Chliath agus Colla Cas a n-Inibhir Breágh
 rea raidhtear Beárna Gaoithe 7 Fiadh mac Máirne a n-Inibhir Da Glas rea
 raidhtear Chill Mheanntaín 7 Caoillte mac Ronaín ag an Inibhir Bheag rea raidh-
 tear an Inibhir Mhor 7 Donn mac Caoil Crodha ag Caislín réa raidhtear an
 35 Ghlasáirge 7 Dáre ó Neamhuin ag Loch Faolcon rea raidhtear Loch Garmon
 7 Faolán mac Aodha Bhig a n-Glaise an Bhantracht ré raidhtear Cluain na
 m-Ban 7 Caoinnce Corchairdhearg mac Finn ag Comuir na tTrí n-Uisce mar
 attéid Siuir 7 Fear 7 Bearbha a muir 7 Faolan mac Finn ag Ros Bruic re raidhtear
 Dun Gabhaín 7 Roighne Roisgleathán mac Finn ag Tacmaín réa raidhtear Roinne
 40 Crú 7 Aodha Beg mac Finn mic Gloir a bh-Fán an Tiobruide re raidhtear Ceann
 t-Šaile 7 Fionn mac Dubhaín mic Murchadh ar an Uisce g-Caol re raidhtear Tig
 Mholáise 7 Fionn mac Seasgoinn a n-Garga na tTréd rea raidhtear cCárda ó
 cCarbre 7 Lurga Liathbhan 'sa Cluthar rea raidhtir Cuan Dorn 7 Caol Crodha mac
 Criomhthuin a cCuan na hInnsi re raidhtear Cuan an Tighe Mhoir 7 Cuirrioll ó
 45 Conbhfoinn ag Innis Creagaín re raidhtear Dún Baoi 7 Garg mac Maoinne aig
 Glascauig rea raidhtear Sgeellig Mhichil 7 Finneirig mac Drucht mic Neamhuin ag
 coiméad na trí n-Inibhir Mong agus Leamhuin Beithe a tTonn Toíme 7 Caoinnce
 Gélmhearach ó Cluthar go Tráighlí 7 Mearus Ráithne, Síodha ó Neamhuin ar an
 Uisce Geal re raidhtear Casán Ciaruighe 7 Fáil Féadha Béag ó Neamhuin a
 50 n-Inbhir na m-Barc re raidhtear Innis Catha 7 Aodha Dearg ó Duibhne ó Leim
 Chongcullaín go Croimlín 7 Dubh mac Deirg aig coiméad Dromann Trágha
 Bhaille re raidhtear Dún Guare 7 Gadal Garbhliath ó Baoisgne ag Dún na
 tTrí cCaith 7 Glas mac Gadh a n-Inbhir na bh-Fleadh re raidhtear Muicinis 7
 Caoillte Cosgurach aig Tiobruid Fála Beíne re raidhtear Tír Iarthach agus
 55 Díthreabhach, Dián ó Baoisgne ag Fuaran na Fesne re raidhtear an Ghaillibh 7
 Dubhghoilig ag an Inibhir Mhór re raidhtear Portlárge 7 na trí Garbh ag Aís Dá
 Bhun Bógghlacha agus Fear Luirg mac Oisín a n-Inis Rfoghna re raidhtear Inis
 Bó Finne 7 Oisín mac Oisín ascan a n-Deirgiort re raidhtear na hOileain Bheaga 7
 Glas mac Oisín ag Seánchoill na bh-Fiann re raidhtear Cliarach 7 Bran ó Neamhuin
 60 ag Ros Broinn Duibh agus Brán Begh ó Buachain ag Inibhir uí Fógortaicc re
 raidhtear an Mádh Méaghrach 7 Coinsgleo mac Leán Clí aig Trágha na Mná
 Marbhaidh é réa raidhtear Trágha Eochuille 7 Donn Monáig .i. ríghféine fiannaibh
 Albán ag Srathán an Tobuir Ghil re raidhtear Slígeach 7 Landara na hUrbóite
 ag Druim Cliabh na hEiríonn (?) 7 as é do bhí ag coiméad Cuán Fionntragha
 65 an tan sin .i. Conneríthir mac Broin mic Feabhail ó Theamhar Luachra Deagha 7
 as é áit 'na raibh sé an tán sin ar mhullach Cruaiche Mhártain 'na thrómchodhladh
 92 ro éirigh Conn as a codhladh iar soín 7 do chídheas an cuan tuilte do loingios
 7 adubert : Is gníomh do torcradh tríom 7 is marg máthar do rug mé dá heis

101 7 leígios cum catha é fein d'ionnsaighe a námhad 7 ní fada dochuaidh
 105 atá éolus agad nách cóir dhuit do lámha do dhearga oruinne 7 sinn 'nár 70
 mnáibh 106 triúr .i. do Dhearg mac an Dolar ó Bharra tíre anoir sinn
 (ar siad) 7 tugamuir trómghrádh éagsamail duit-si agus ní lúghaide ornn a cheile
 sin 111 oír dealbhochámh sluaigh draoigheachta le híomad do ghasanuibh
 siobhlaca fánuis agus do bholgaibh beóil 7 do bhár beithe, ionnus na muirfighear
 sluidh ar bith léo 7 bainfid a neart 7 a radhare diobh 7 a n-arm asá lámhuibh 75
 117 oír biaidh tobar íce 7 sláinte fád chómhar aguinne gach tráith nóna, más
 creachtach tú 148 ceathar ar fithchid do chloinn mhac ag Fionn 7 dá
 marbhbhádhdh iad uile, nár bhaoghal duit é acht go teassadh tair ais duit 285 Mise
 sin, air Abhlártach mac Iollathaig, 7 tángadar a ccoine a cheile go dísgheir dían
 dreachdhoilgeanta. Iar soin tarla Lir 7 rígh bh-fear g-Coinncheann dá cheile. 80
 Gidh eadh is gearr do bháthus ag claidhímh Lir ann. Mar do chonarc Bodha Dearg
 sin: Is trúadh líom (ar sé) an t-eígion a bh-fuil Lir 7 eirghioch dream eígin aguibh
 dá chabhar uafn. Téid Ilbhreic mac Mananaín do chabhar Lir 7 tug sé urchur
 sanntach sleighe ar rígh bh-fear cCoinncheann 7 freagrus an rígh cumaoín a ghona
 do sin 7 níorbh fusaide do Lir é. Do chualaidh Bódha Dearg sin 7 adubert: Cía do 85
 gheabhainn do chábhar Lir? Mise sin, ar Sióghmall úa Mídhrigh, 7 gabhus a
 dhubhcealltar catha uime, 7 do tháinig ar ghualuinn Lir 7 tug sé gona don rígh 7
 fá hiad sin na gona doíghne doileíghis 7 ní dheachuig aonghoin díobh sin a n-aisge
 ón rígh, agus níor láimh Lir a cheann do thógbhaíl óna sgeith súas, ionnus gur
 bhain ósna adhbhal mór ós árd as. Is ródhúr líom an t-eígion úd a bh-fuil Lir (ar 90
 Bódha Dearg) 7 eirghioch dream eígin aguibh dá chabhar. Is an sin dochuaidh
 chuig mhic Fionnaistircan (?), 7 tug síad goín ó gach fear díobh air an rígh 7 goineas
 an rígh gach aon aco sin. Cíódh trá acht tángadar trí naonmuir do Thúathaib De
 Danand chuige, 7 ró ghoin siad uile an rígh 7 ní dhéacadh aonghoin díobh sin
 uile gan goin díoghailt ón rígh 7 do bhain osna eageómblain as Lir társibh uile. 95
 Is ann sin do thuit rígh bh-fear g-Caitceann le hAbhartach 7 do cuala sé osna Lir
 7 táinig 'na thóirnimh tréasbhrách dá ionnsaighe 7 do rug léim sárghuin éadrom
 ré cois na craoisíge go ttarla idir Lir 7 an rígh é. Fan ag féachuint an chómlainn,
 a Lir, ar Abhartach 7 leíg idir mise 7 an t-allmhurach é. Iar soin cuireas
 Abhartach a claidheamh 'na láimh chlí agus an t-sleigh 'na lúithríge do bhí ar an 100
 allmhurach 7 tógghus an rígh a sgiaith suas 7 buaileas Abhartach do claidheamh
 lena láimh chlí é, gur theisg a dhá chois óna ghlúinibh síos de agus leígios a sgiaith
 síos ann san 7 buailios Abhartach a ccómhurta an chinn é, gur sgar lena cholluinn é.
 Iair ttuitim an dá rígh sin le hAbhartach do ghabhadar na Coinnceanne 7 na
 Caitceanne ag imtheacht chúm siobhaíl go seachránac úadhltha ar ttuitim a 105
 triathe 7 a ttíghernaí. Gidh eadh do leanadur Túatha Dé Danand annsa ruaig

- iad 7 níor léigeadur fear ínste sgéil as díobh gan brón bhaís d'ímirt ortha 7 cé gur bhiad Túatha Dé Danand an lucht fá treise boi heasbaidhthach adhbhal iad ón ló sin. Ann san do rugadur a lucht othruis dá léighios go Teamhar Luachra.
- 110 Iomusa Fionn agus fiannaibh hEirionn do bhadar a snámh an la sin aig an Soininn 7 do chonarcadur Táisdiolach treinfear chughtha 7 do bhí gnaithbhéas ag Fionn an tan do chuireadh sé dé ar bith ag iaraidh sgeala is é fein dá do thigeadh dá agalamh ar ttúis, oir dámadh droichsgeala do bhiaidh aige, go ttíobhradh for cuma mháith ar 7 dámadh deaghsgeala do bhiaidh aige, go ní féarr de a m-blas é fein dá
- 115 n-innsint 7 taínig a ccoine Thaisdiollach 7 do innis Taisdiollach do mar thaínig na hallmuraice go cuan Fionntrágha. D' feill Fionn mar a rá bhadar maithibh na feinne agus do labhair sé léo : A fiannaibh hEirionn, (ar sé) as neamhmrígh díbh gach olc 7 gach uathbhás dá taínig ríamh a n-Eírin d'féachuinn na tromdhafmhe taínig inte anois 7 is mór an bhroid 7 an daoirse atá aguibh ar mhaithibh hEireann 7 is ádhbhal
- 120 bhúr ttábhharthus 7 is cian bhúr saoirse ó uaislibh Éirionn 7 ní córa dhíbh sin d' fáil úatha 'ná a g-cosnamh díbh fein anois 7 do ghealladur nach béarfaidís aoncheim air a ccul óna g-cosnamh 7 do ghluaiseadur ríompa arna mháreach 'na n-drongaibh díana dásachtach 7 ionna sgiomalltoibh róaille tar sruith na mágha risa ráidhtear Bróg na Ríghthe aniu 7 assin go críochaibh Cíaruíthe Luachra 7 tar
- 125 thrágha leabhuir Bhánlíd 7 an lámh chlí le Cathar na Claonráighe risa raidhtear cathar Chonraoi 7 do Šliabh mongruadh Mis 7 assin go hIobhlabhraíne re raidhtear Mis aniu, agus dorinneadur botha 7 béalsgátha 7 ní dheachadur an oíche sin ní bhus sfádh 7 do fadúigheadur tinnte 7 teannala annsan aít sin. Ann sin d'iaradur maithibh na feinne ar Fíonn mac Cumhail a ordóg do chuir fána dhéad
- 130 ag fofllsiúghudh na fírinne. 7 ba dheachar le Fionn sin do dhéanamh. Gidh eadh do chuir an órdóg ionna bhéal 7 cognus go cnamh í 7 assin go smior 7 assin go smúsach 7 do fofllsígheadh eólus do 7 adubert : Tíocfa aímsir ann (ar sé) ionna m-bia tollceannaig annsan aít seo a bh-fuilimid anocht ag fógghnamh don tighear-na uilecomhachtach dontí chúgham neamh 7 talamh, grián 7 eásga, an t-aedhear
- 135 gona mhórgánaibh 7 bíadh árus clog 7 ceallamh an aít seo go deireadh an domhain, 7 biadh an caith seo Fionntrágha lá 7 bliadain dá chúir 7 caith nuadh dá chur gach aónlá go déireadh na bliadhna ann 7 tuitfidh mórán ar gach taobh 7 ní bh-fuareas fíos cia aguinn aga m-bíadh buadh cosguir, óir do thearnóig fuil mo mheair 7 ram 7 an smior. Is ann sin adubert Osgur le Lúghaidh 7 le Caoilte mac Ronain :
- 140 Tigidh líom, a óga, (ar sé) go n-deacuinn d'fíos na n-déaghlaoch ata ag forare na g-cuan agus go m-biadh uain aguinn air lámha do dearga a bh-fuil na n-allmurach sul do thíocfadh fiannaibh Éirionn chughainn a máreach. Do ghluaiseadur reómpa go carann na fórare. Is ann sin taínig mian codhlata ar Osgur agus adbert : Fanuig agam, a óga, (ar sé) go n-déana mé suan beag codhlata ann so, oir biadh

fearra bheinn chum catha 'san ló amareach é 7 do luig ar an cearnn 7 mac 145
 Lúghach dá leith deis 7 Caoilte dá leith clí. Is í sin uain agus aímsir adubert rígh
 an domain re na thaoiseacha teacht a tír 7 creacha do thabairt chuige 7 tángadur
 a tír agus do thógbhadar gar mhór ós árd, 7 do thógbhadur lucht na long cómh-
 gár an aonfacht ríu. Is cuis damh-sa, ar Cáoilte, gur chuardaig mé an domhan
 uile 7 ní cuala me an oiread sin do ghuithibh daoine ar aonbhall riamh. Is ann 150
 sin do sginn Osgur frisan n-gar sin treasñ *naoi* n-iomare ón cearnn amach, 7 ró
 eíghrig 'na seasamh 7 cliath lorg bhriste catha ionna lámh chlí 7 claidheamh 'na
 lámh dheis 7 téid 'na ruathar easaonta fó sluagh rígh an domhain, 7 tug dá bheim
 a n-ághaidh a cheile lena luirg agus lena claidheam 7 adeirtheas nach t-amh
 riamh roimhe sin ná 'na dhiaig aon dá bhuille is mo lear thuit do dhaoine ná an dá 155
 threanbhuille sin tug an t-Osgur tréanmhór fá sluadhaibh rígh an domhain, oír do
 bhí *naoi* naonmhuir 'na ccosar chró uaidh. Mur do chualaidh Conncrithir 7 Glas
 mac Dreamain fuaim na m-buillíge, tugadur aithne gurab é Osgur do bhí a measg
 na n-allmurach 7 tangadur da ionnsaíge 7 do chuir an t-Osgur an ceathrar sin an
 cheithre háitibh timpceall an chatha, ionnus na sgaoilfidís ó cheile, 7 taínig sé 160
 fein fúghtha 7 'na lár, 7 ró chíorbadh cuirp 7 ró leadradh lámha risan ruathar
 sin, gur bha cosmhlúid re buinne boirbneartmhar rabhartha a sgéithe tré
 chanáluibh cúmhga corán an ruáthar sin tug Osgur fúghtha. Ciodh trá acht ní
 néach dóibh fein dochuadh d'innsinn sgeala, oír do thuiteadur uile leo ar an láithir
 sin. Do rug siad as mur sin go maidion arna mháreach 7 bha gharid go bh-feacadar 165
 don réim sin pobull Finn annsa ráith ós uir an chuain ré raídhítear Ráith na bh-Fiann
 no Raith Fionnaín aniu. Is ann sin adubert Oisín mac Finn: Athar Finn, (ar sé)
 an d'áon taobh chuirfimid caith ar allmuracha don chur so? Ní headh, a mhic, (ar
 Fionn) óir do mhuirfidís iomad na sluagh sinne, 7 nífeas uasal seoch anuasal
 aguín, acht rachadh mac rígh no taoiseach feinne éigin aguinne gach laoi chum rígh 170
 eigin do ríghthib an domhain comhúasal linn fein 7 coireochad-sa rinn chaol ar mo
 chaith fein 7 deireadh leathan. Agus ná deargach neach aguibh a lámh acht ar
 thriaith nó ar thíghearna ar túis, oír an tan thuitfios an triaith is móide leanfus a
 mhuinntir é. Is ann sin adubert Fionn: Cia aguibh freagrós caith uam aniu?
 Mise sin, ar Fionn mac Cubhaín mac Murchadh .i. ríghfeinne fiannaibh Mumain 7 175
 an fiann Mhuímhneach mur lióm. Ní rachar, a mhic, (ar Fionn) oír ní fósilsightear
 dámh-sa go bh-fuil seán catha ort aniu, 7 ní dheachaidh aonneach uaim-sí ríamh a
 g-caith ná nách tabhrain aithne ar a theacht slán. Ná cáin sinn, a ríghfeinne, ar
 mac Cubhaín, oír ar mhaithios an domhain ní locfuin-sí ón ccomhrách do ghabhus
 do lámh tré dhrochfáisdine do dheanamh dam, 7 ós ar mo thír fein dorfneadur 180
 súd an chéadfógháil, is mé dhióghalfus dod láthar-sí í. Is trúadh lióm-sa sin, (ar
 Fionn) oír biadh chómhthuitim duit fein 7 dod cheile cómhraich, gibé do ríghthibh

an domhain da thiofcus ad dháil aniu. Ar soin teíd Glás mac Dreamhuin d'fógradh catha o Fíonn mac Cubhaín ar rígh an domhain. Cía freagrús mac Cubhaín
 185 dam? (ar rígh an domhain) Mise chuige, ar Marghréag, rígh Gréag, 7 tainig trí chéad eile do na Gréagachaibh leis. Iar soin tainig Glas mur a raibh Fíonn mac Cubhaín 7 do innis sin do. Is an sin d'eighrig Fíonn mac Cubhaín agus a dhíás mac .i. Follamhuin 7 Máine 7 an fiann Mhuimhneac, agus do rugadar réim rathmhur a ccoine na n-Gréagach. Is ann sin d'ionnsaig mac Cubhaín 7 rígh Gréag a cheile
 190 agus doríneadur cómlrach dana dásachtach dian díthchiollach rena cheile. Iar soin tug rígh Gréag urchur aighbhéil athusach da craoisice chrannrámhar catha do mhac Cubhaín, go ttarla idir fórdhornn 7 imliocán, gur bhris a dróm séanna seímhar a dhó, go ná raibh fáth beatha na ghár da eís, 7 ní a n-aisge do leig mac Cubhaín sin leis, oír tug sé tarang árachtach fíorlaidir ar an sleigh as féin, 7 tug urchur
 195 órchruinn athusach do rígh Gréag, gur thoillghearr an treán luithreac tréanmhailleac tríthe 7 na seacht ccíarleíne fichead fíreabhar do bhí ag díon a chuirp. 7 do thuiteadur an días sin re cheile bonn re bonn 7 beál re beál. Is ann sin do fríth claidheamh Fínn mic Cubhain ós uir an chuain. Is trúadh lióm Teamhar hEironn 7 Fíonn mac Cubhaín do thuitim, (ar Fíonn mac Cumhail) oír ní dheachaidh aon-
 200 neach diombaoidheach aiste riamh re ár lín 7 anní ná fuilingeóchar am dhún-sa ná a n-dún Chormuic mic Aírt seachtmhain do fuilingeoch eision é 'ná dhún fein ar feadh bliadhna, 7 goirthear Follamhuin mac Cubhaín chúgham, (ar Fíonn) go ttugamís ainim athar ar, ionnus nách biadh Teamhuir Éiríonn gan Fíonn mac Cabhaín ann. Doríneadh mur sin aco 7 do rug siad as go maidion arna mhareach.
 205 Cía theíd chum catha aniu? (ar Fíonn) Mise sin, ar Goll Garbh mac rígh Alban agus ingheán Ghoill mic Moirne do bhí dá leasúghudh re cian d'aímsir roimhe sin ag Fíonn 7 ar mhar do chlannuibh Moirne. Is beag da b-priomhlaochuibh do mhar ann sin acht Conán Maol mac Móirne 7 ba mhaith lámh an fír sin madh nach m-beith a mheid d'foilg a dhroichbhriathra agus a gníomh. Is ann sin d'éirig Goll Garbh
 210 7 do ghlac iorra ghrísnímneach catha uime 7 tangadur datha iongantacha don chaithmhílidh re hághaidh na huaire sin, ionus go bh-fanfadh mfonubhall nó mór-aírne ar bhárr gach ruainne da fólt 7 do sloig a súile a n-iarthar a chinn chasfoltaice 7 do las a súl dheas, go nar mhó máoldorn míleadh 'ná í, ar faicsint na n-allmurach chuige 7 is iad tainig a n-aghaidh .i. trí rígh ó thurghabhail greíne anóir .i.
 215 Duibhcheartach mac Fíramuisi Muileánn mic Fírluaith 7 Cuileann mac Faobhar-ghlas, 7 trí catha cóirighthe mur aon leó. Is ann sin do chuaidh Goll fúgltha, tríotha 7 társná ionna ghreága tinnúghe uathfásach 7 an onncoin ghraíneamhail ghuaisíuathmhur 7 gach neach dár cheádfeách é níor fiad féachuín arís ar le rómhéad a fíocha 7 a feirge 7 do ghaibh dá n-éiríoch 7 dá n-athechuma, gurab lía dá
 220 marbh ná dá m-béodhaibh, acht cheana ro tháibhsigheadh doibh a ccuirp dá

ceforbadh 7 a muini ghíl dá mínleadra 7 a lámha ag a luaiththeásga 7 a súile ag á
síordhalladh, go n-deachaidh a cciall 7 a ccéadfa uatha 7 ro far sfad cárde
le cómhárle air Gholl Gharbh fá ním a chloidhimh do chosg, 7 ró coisg Goll Garbh,
7 as i comarle dorin siad .i. a túr rígh féin do ghabháil 7 a tiabairt do Gholl Ghárbbh
fá nimh a chloidhimh do chosg. Do bhadar amhlaidh sin go maidion arna 225
mháreach. Cía do gheabhain chúm an chatha anu? (ar Fionn) Sinne chuige, ar
Oisín 7 ar Osgur mac Oisín, 7 máithibh chloinne Báoisgne linn, óir is sinn féin is
fearr chuid d'aoibhneas hEirionn 7 is duinn is chóra a cosnamh. Ann sin téid Glas
mac Dreamhuin go rígh an Domhain d'fógra catha ar ó clannuibh Baoisgne. Cía
freagrus clannaibh Baoisgne? ar rígh an domhain. Mise sin, ar Balleán rígh Frange, 230
óir is cughtha táinig me go hEirinn 7 tuitfid líom don dul so agus Fionn féin fá
dheoig, óir an tráith do ghearus neach geága an chrainn ní cás an crann féin do
thréasgart. Budh mhór anmhaith an gníomh sin re cómhádáil, ar rígh an domhain.
Is ann sin táinig Balleán a túr 7 cheithre ruadhchatha rómlóra mar aon ris. Do
bhrúchtadur 'na sluaghaibh a ccoine 7 a ccomhdháil a cheile go tinnneasnach, 7 do 235
bhadar ag chómhthuarguint 7 ag tréanbhúaladh a cheile, gur bha clos a néalaibh
nimhe na húrtaighe sin ó na deaghlaochuibh, agus do mhearlas an mhuir 7 do
chrithnig an talamh fá na ccosaibh 7 do chómhghearadur caráigeacha ceanngharbha
na ccaluith mur budh í an díle dheanách do thiocfadh do smurchimilt an bheatha,
ag innsinn uile na húare sin. Is ann sin do rug Osgur ruathar fá chaith na n-all- 240
mhúrach, gur bha samhuilt le garbheas glórghaibhlitheach ag sgeith le bucht árdléisbhe
nó le ruáthar bhreacslasrach tré mullach rioghbhrúighe, is é sin sgaipe 7 sgannra 7
sgaoile do thug sé ortha &c. 299 Uallach 310 cía 'san domhun fuair an feinn
anbhfuaín do chuir ar athair 7 é beo 318 nir thúrlíng ib. Gleann Coille a
n-iarthar críche sin le ráidhtear Gleann na n-Gealt aniu 338 ní druidim ó cheile 245
dorin sfad 341 fá leór do luíghedh Oisín 7 an fír eile chúm a cheile sin
354 méadaig do mheanmuin 7 t'aigne ionnat fein 365 nó go tuitfid uile mar
sin 367 d'iar ib. do thógbhadur aonghár sgíge 7 fonanntuid faoi
390 ní feachaidh an fiann aonneach rianh lear mhó a n-doicioll roimhe 'ná é
404 hionnecatha ib. dameadh badh duit-sí, óir níor fásadar t'ailt ná t' feithioca 250
na do reanga droma fós 406 do chuir a tíg talmhan é 419 tar Eas Rúadh
Móirne 422 an lámh chlí le Cathar na Claonraidhte 435 7 stuadhus a
lethghlún ghasda ghleáigiol ar bheáluibh Fínn 443 ó nách aosmhar le cómrach
príomlaoc sinn. 447 a n-iarthar a chinn ag gríosadh na feinne. Créad é an
t-óglaoch úd do chluinim dá bhúr spallúghudh, a fiannaibh Eirionn? 452 as 255
iongna líom an tásg goile agus gáisge do leathnuig oruibh-sí fán domhan mhór
uile agus aonneach ar dhrum talmhan dá rádh nach faigheann 7 nach féidir le
fiannaibh Eirionn cómhlanm aonfir do thabhairt dó 7 fad ar aonláthir, iú

armhídhim cómhlan céd. Ná habar-si an bhaothcomhrádh sin, (ar Conán) oír
 260 na sé chéd do thuit leis súd &c. 473 7 do théilg a iorradh catha 7 cómhlainn
 de 7 do ghaibh leine sreabhuidhe sróill uime fria ghusdal a ghílchnis 7 chotún
 eídlightheach orsnáith do charramhoguil solusghlan 7 do mhaothásróll sgáthbhúidhe
 ar uachtar na leine sin 7 a lán do charbunclaibh taithniomacha dá n-díagh 7 dá
 n-osguilt 'san chotún sin 7 cathbhárr clochómrach fána cheann, ionnus nár
 265 bh-furus sílle ar le méid a dheallradh. 489 ní sgar dá cheile dorin síad mur do
 dhéanfadh lucht cómhraic a n-deiridh laoi 502 7 is beag gur thuit leisan bh-feinn
 gaisgídheach ríamh ar mhó a g-cúmhadh 'na dhiaig ionna é agus as ísin céadchabhair
 budh fearr le fiannuibh hEirionn do fuaradur an feadh do bhádar re caith Fionn-
 trágha 521 is neamthruadh líom-sa ib. 'san m-broid sin, óir is iomdha
 270 annbheireith do bheireadh Fionn ar uaislibh hEirionn agus go háirighthe ar slíocht
 Féidhlim Rachtmar 7 ar an gabhan leo d' fearaibh Fodhla. Téid Feargus &c.
 531 buantoradh 7 Éire dá gabháil ort aig allmuraicc 534 go raibh trí mhíle fear
 ar maidin arna mháreach aige 551 oír is é Conn Céadchathach do mharbh
 Cúmhall mac Treínmhóir ui Bhúisgne a ccaith Cnuca le conghnamh Ghóill mic
 275 Moirne. Is ann sin do chromadur na catha codársna sin ar a cheile gan buadh
 time ná tlaís ná tarcuisne aig ceachtar díobh ar a cheile, go ttarla Carbre 7 rígh
 bh-fear g-Ceapdha air a cheile, gur chromadur na cinn cúachbhúidhe a ccios-
 laoidhibh na n-óirsgiaith 7 d' imreadur na síothlanna seisgéara ar churpaibh
 slisgheala a cheile, nó gur chríochnúigheadur an cómhraich sin go hoban, oír do
 280 thuit an rígh gona mhuinntir le Cairbre. Is ann sin adubert Fionn : A fiannaibh
 hEirionn, (ar sé) ní féicim mac rígh ná taoiseach aguibh nách tug do rígh an do-
 mhain ar ághaidh Finn 7 éirghe, a Feargus, agus gaibh le caith idir mé 7 Dáre Donn.
 Léig-si dhamb-sa (ar Caoillte mac Rónaín) caith an laoi aniu do thabhairt do. Atá
 sin do ghoil 7 do ghaisge ionnad-sa (ar Fionn) go léigfinn-si do chathugudh tú dá
 285 m-beathfá ionnchatha do chur. Tainig 20 sgiaith inféadma ann so (ar sé) do
 dhlíghfeadh sibh cabhar le Caoillte. Dobhéar-sa cead do (ar Oisín). Do gheabhaidh
 sé céad eile uaim-si (ar Fionn). Do gheabhaidh sé céad eile uaim-si (ar Goll Garbh
 mac rígh Alban). Do geabhaidh sé céad uaim-si (ar ríghfeinne fiannaibh
 Múmhan). Sé céad uaim-si dho (ar ríghfeinne fiannaibh Connocht). An oiread
 290 céthna uaim-si dho (ar ríghfeinne fiannaibh Uladh). Dobhéarad-sa céad do
 (ar ríghfeinne fiannaibh Laighean). Do gheabhaidh sé cead uaim-si, (ar
 Osgur mac Oisín) atáid dhá mhíle 7 ceithre céad fear ann sin (ar Caoillte) 7 níor
 hasduig do ghnáithbhúidhean catha uaim acht dá chéad 7 biodh a g-cuid sin 7 mo
 cuid fein don caith orm-sa. Téid Feargus d' fógra catha ó Caoillte mac Rónaín
 295 ar rígh an domhain. Cía freagrus Caoillte mac Rónaín dam? ar Dáre Donn.
 Léig mise chuige, (ar Tonn Tréanbhuilleach mac rígh na hEasbaíne). Is córuidhe

dhuit dul ann, (ar Feargus) oír is ann atá antí do mharbh t'athar. Is ann sin tainig Tornn a ttír gona mhuinntir 7 d'ionnsaigheadur a cheile. Ba gharid dóibh ann go bh-éachadar loingios lánmhor le craos an chuain. Is truadh sin, (ar Fionn) is tuille cabhartha sund ag teacht chúm na n-allmuraeh 7 gur sinne is mó ríochtanus léo. 300 Sillios Oisín ortha 7 as é adubert: Dob'anamh leat-sa riamh tú mhealladh a n-aithne athar, (ar sé) oír Fiachra mac rígh Breatan agus an fiann Bhreathmach atá ann súd 7 Duabhán Donn mac rígh Tuamhan gona mhuinntir fein. Tainig an cabhlach a ttír faoi sin agus do chonarchadur meirge 7 suathantus Chaoillte dá chlaonadh go mór le rígh na hEasbaíne. Leis sin d'ionnsaigheadur uile ag cughnamh le Caoillte gur 305 torerádh mac rígh na hEasbaíne gona mhuinntir leo. Is ann sin do chuaidh Feargus Finnbeil ar bórd loinge an árdrígh 7 d'órduig an treas lá ón lá sin chúm mórchatha do thabhairt idir na hárdríghthe sin 7 do bhádhús aig teacht tar na sluaghaibh sin ar fuid hEirionn 7 go harighthe a ttig Thádhaibh mic Núghaid .i. seanathair Finn mic Cumhail 7 fá hí a bhean sin Caolúr ingean rígh thíre na bh-Fear bh-Fionn 7 do bhí 310 Muruin Mongchaoín ingean Thádhaig fá iomad doilghís an tráith sin .i. mathar Finn 7 a dearbhráithre 7 Labharán Lámhfada mac Tádhaig mic Nuaid. A Chaoluir, air Tádhaig, cía do na ríghthibh mheasus tú do theacht béo ón mórchraith seo? Is trúadh sin, (ar Caolúr) fir an domhain do bheith ar aonláthir do thraochadh Daíre Donn mac Loisgne Loinnghluinice iad uile, oír ní bh-fuil 'na curp acht aonchlár 315 amhain 7 ní dearghan arm ar bith ar. 7 an oidhche do gineadh Dáire Donn do thaibhsigheadh do Bhalcán .i. gabha ifrionn, a gheineamain 7 do chúgham sgiath 7 claidheamh an oidhche sin 7 atá a n-dán dó gan tuitim le haonarm acht leo sin. 7 iar n-gabháil an domhain do Dhare Donn do fuar sé fios na n-arm sin 7 dob eígean a bh-fáil do 7 tug sé a ttaisce dom athar-si iad 7 atáid aige, a Chaoluir, (ar 320 Tádhaig) is maith do gheabhtha-sa congghnamh dráoisgeachta le Labhrán Lámhfada go n-deachadh ann súd d'iaraidh na n-arm do chábhar aonmhac t'inghine .i. Fionn mac Cumhail. Na habar sin (ar Caolúr) a rádh, go ttfobhrainn cughnamh a n-ághaidh anté do hoileadh ar aonghluín líom. Gidh bé cómhrádh do chanadur, tángadur amach ar an bh-fatha agus do chuireadh Labhrán a riocht 325 fiollar ádhbhalmhór 7 do ghluais roimhe tar gach múir go cheile go ráinig fá mheadhón laoi arna mháreach go dún a seanathar fein .i. rígh thíre na bh-Fear bh-Fionn 7 do chuaidh 'na riocht fein ann sin chúm an dúna 7 beanuigheas don rígh 7 fearus an rígh fáilte roimhe 7 dob' aíl leis fosa do dheánamh do. Atá orm eígin as mó 'na sin, (ar Labhuran) .i. bean óglaoice do Thúathaibh De Danand do 330 líomhnughudh orm agus ní geabhthar uaim gan cómhrae ar a son 7 ag iaraidh iasacht na n-arm sin atá agad-sa tángadh don dul so. Cá fios dam nách a n-áigídh rígh an domhain do bhéarfádh iad? (ar an rígh). Ní headh go deimhin, (ar Labharán) oír ní bh-fuil smuain leis anóis mar do ghaibh sé Éire gan iorusaíl.

335 tug sé a cheannus do mhac t' ingine-sí .i. d' Fionn mac Cumhail. Is ann
 sin tugadh na harm chum Labharán 7 do cuireadh éadhaime na n-gasán sonuis
 ionnta 7 do ceanglag dá sgíathánuibh fad 7 gluaiseas tar na múraibh céadna 7 do
 rainig idir gharm an choilice 7 lá go dún athar fein tar ais, agus tuiteas taímlínéal
 bás ar agus fual folá aige dá ró síleadh. A mhic, (ar Tadhgaig) is maith an teacht-
 340 areacht sin dorin tú 7 ní dhéarnagh neach réomhat ríamh a chómor sin do síubhal
 an cómhghcarr sin d'aímsir. Is beag an tárbhe dámh-sa sin, (ar Labhurán) 7 nách
 féidir líom a thiodhlacadh 'san tráith catha don lá a máreach. Ar maidin arna
 mháreach do chonarchadur cúghtha Áodh mac Aoibhinn .i. cómhacht maith do
 mhuinntir Thádhaig mic Nuághaid 7 fá cómhluaithe an fear sin le gaoith Mháirta
 345 go meadhón gach laoi 7 níor luáith eile ná é assin sfos. Is rómhaith an tráith
 thainig tú, (ar Tádhaig) 7 do innis toisg na n-arm do. Gluaiseas mac Aoibhinn
 roimhe mar síoghla gaoithe geíre gloine ón maoilinn gó 'cheile, go raínig tráith
 eírghe greíne go cuan agus go caluith Fionntrágha. Is ann sin do bhádar an
 fiann ag gabháil a n-arm 7 a n-eídíge iompa chúm an mhórchatha sin &c.
 350 576 glacus Fionn na hairm 7 nochtus íad 7 gabhus luine 7 lúthghár é fein 719 do
 bhí ag clannuibh rígh 7 roithighearnaí a n-diaigh a cheile 7 an Chróidhearg a
 hainim 728 Is ann sin do brúchtldhoirteadur na chatha ceachtardha sin fá
 cheile ionna g-cipibh cóimhdhiongna 7 ionna ecóilltibh cóimhdhlúithe. Is ann
 sin do smuain óglaoch maith do mhúintir Finn gur mór d'ole 7 d'éageóir dorin sé
 355 fein 7 a chlann ar chlannuibh Boisgne riamh 7 dob' áil leis neart a lámh do
 thabairt léo an lá sin ar a son 7 fá hádhbhal a ghníomha isan n-garbhruáthar
 sin 7 fá hé sin Conán Maol mac Móirne 7 is é aít a raibh Fionn os uir an chuain
 ag á ecóimhghríosadh chúm a cheile. 755 óir is maith a chómhruáthar ar
 na hallmuraice 756 Is ann sin do ghaibh bruithne 7 teas mór Canán ó
 360 iomad na húrtaighe 7 táinig asan g-caith amach ag gabhaíl gaoithe 758 is
 maith cúimhníós anois eascárdeas chlanna Baoisgne 7 chlanna Moirne dá
 cheile agus badh deoin leat do dhíth fein 'san g-caith seo aniu, dámo díth do
 chlanna Baoisgne é. Ná himdheargaice mé, a fir dhána (ar Canán) 7 dar mo
 dheicibh dá n-ádhraim do dhéan obar mhaith ar na hallmuraice dhuit, acht go
 365 rochtain an caith arís dam. 7 ba fíor do Chanán sin, oír níor lia bíléog duileabhar
 aig tuitim tar dhruim aille a meadhón na fésle Michíl 'na chinn ag cómhthuitim
 d'eis a chloidhim 'san n-garbhruáthar sin. 766 Duabhán mac Cais mic Canán
 768 7 ní béo ón m-beim sin é, oír do thuitedur seachtmhogad laoch leis dam
 fiaghnuise fein. Is ann sin adubert Duabhán Donn mac rígh tuatha Mumhan aig
 370 eírghe 'na seasamh, gur ma rig na taoisice dá raibh do ainim Duabhán aniu 'san
 g-caith seo 7 feabhus na n-ghíomurtha doní mac óglaoich 'ta ann, dárb comhainim
 Duabhán. 7 is bríathar dam go bh-fághad fein bás don dul so ró go g-cinneamh

ar. 7 téid 'san g-caith amhuil borbruathar breaclasrach tré slios ríghbrúighne nó mur thuinn rabharta re n-gormthrácht n-geal n-gainimhíge, is é sin éasarghoin 7 cnáimhghearra tug sé ar na hallmuraice don ruathar sin, gur thuit naoi n-deithméa- 375 mhar leis iar n-gabhail naoi n-uaire timpceall an chatha 779 oír níor chim neach seacht m-bliadhna déag a n-guais ríamh budh cómbaith a n-gníomhurtha gaisge leis, oír is sámhuilt re trómúlla tíogh ag teithe roimh mhórghaóith 7 troimfearthaín na hallmuraice ag ruith roimhe 786 déagmhac áthusach Oisín sin (ar Fergus) .i. Osgur 788 7 ataid uile dá thuarguint, gidh cadh ní théid puinn a n-aíse 380 uaidh sin díobh. Cionnus atá Caoillte mac Rónaín? (ar Fionn). 793 is mór an t-eígion a bh-fuil do cháruid anois 797 tógbhus Osgur an rosg ríoghda rómhaiseach 7 adubert 800 nó go ttángaois do codúghudh mo choda fein don chaith orm-sa 7 as éadrórac lóm uaith a dhéanamh 7 fir an domhain ar aonláthir 7 tú theacht a márbadh antí do bhí fá chómhar mo chluimh-si 7 is chuís dam, gur 385 rún lóm diogh antí thuit leat do thabairt tu fein 804 7 do thuit seachtmhogad laoch leis sul do thoírnig a fearg. Is ann sin do gháibh Osgur anghlonnach mac Oisín ag cruinnioghudh a choda fein don chaith, oír níor smachtámhla an chú ar an ttréad 'ná éision ar na hallmuraice 7 gibé neach ag á raibh síne saoghalta, ní ag aonneach do chuid Osguir do bhí sé, oír do thuiteadur uile leis 7 Fiachra Fofleabhar 390 mar aon riu, gona desin atá Carann Fíachradh ar an ionnad sin ó soin aleith. 7 as a háithle sin tug aígheadh ar na hallmuraice dá luathmhárbbhádh. Cía is fearr 'san ccaith anois? (ar Fionn) Osgur sin (ar Feargus). Créad í réim an catha anois? (ar Fionn) Is trúadh sin, a ríghfeíne (ar Feargus). 819 7 nách daingne an cnoc báinleacach ba choir as aoirde a n-íarthar Eóirpe 'ná na catha 395 trína cheile. 827 an cith fola flannruaidhe thuiteas anuas arís ortha ó faobruibh a n-arm úrnochtaighthe. Is cúis eile dham nár sguab gaoth díobhadh ríamh a ttofach geimhre oiread ar teasgadh d' foltaibh fada fíorlabhuir do cheannaibh cura 7 caithmhílead seachnoin an chatha, ionnus nach furus a n-aithne tar a cheile, ar na líona do bhraoin ghil na fola 7 do na cliabhaibh trína cheile acht 400 madh nach labhrach neach aco. 7 is fíomdha ar an láthir sin gnúis ag bánadh 7 ag blasbharnuig 7 súile arna síordhalladh 7 doid arna trómghoin 7 troig arna treín-treaguir &c. 840 Maise éirghe-si 7 adhmoltar leat na laochra, a Fearguis (ar Fionn). Teid Feargus roimhe mur a raibh an caith 7 tug dreas [sic] adhmolta ar na fianghaisgídhibe sin. 857 Cuireall Cathbhuadhach Caithbhuilleach ó Baoisgne 405 7 Corc All— ó chinn Cruadhrachna 859 oír níor ghabhadar a n-arm greidhim ar 7 is mór an t-ár dobheir ar na sluaghaibh 7 é dod lorg-sa 863 7 is fris adeirthear Farciollach na Tuaithe Dúibhe 865 7 is é adubert ag éirghe 'na seasamh 867 gonuige an folt dúalach dombhúidhe 863 d' iompuig an faobhair uirthe, oír níor gearradh aonruaidhne dá folt, agus do rangadur caora 410

- nímhe ar dearglasa ar fuaid an chuain ón ttuadh. Gidh eadh tug an rígh beím do sin, go n-déarrna dá órduin de. **895** d' feoil 7 d' fionnleathar an ríghfeíne ó sliasaid go glúin leis 7 tárla claidheamh Fínn a n-dul uachtarach sgeithe an rígh, gur sgoilt ó bheille go bórd í, go ráinig uachtar a mhaís go soiche a ghlún 7 assin
- 415 go troig 7 dochuaidh trithe go talamh 7 dorad andara beím do, gur sgar a cheann dá cholluinn 7 do thuiteadur tuirse 7 táimhnéalla ar Fíonn féin. **901** Fiannochta Faíthbhéal 7 beireas léim lúthmar laineadrom d' ionnsaíge Chonmhaóil mic Dáre 7 tug an mionn ríoghda do bhí uime cheann athar chuige 7 do chuir air í 7 do garmíog rígh an domhain de aco **924** ní fód sírinne air ar canuis ar cómhradh
- 420 sin (ar Fíonn), oír bainfíod an ceann sin diot-sa mur do bhaineas do rígh an domhain. **929** cía fada garid dochuaidh an bhanghaisgeách, acht céadhna ní bh-fuil gnó da bh-faidsoghugheacht do thuit an bhean le Fíonn fá dheoig 7 baineas a ceann di, gurab é brollach na lúithríge do ghaibh uime a cloidhimh. 7 tuiteas feín a ecosair chró, oír is beag nár lánmharbh do chómhac na mná é. 7 ní raibh aon
- 425 do na sluaghaibh sin 'na seasamh leth ar leith sin acht Fiannochta Faíthbhéal **938** A fiannaibh Eirionn, (ar Fiannochta) is beag an tarbhe dhíbh gach a n-deárr-núir, oír rachad-sa tar m'ais arís 7 dobhéar uiread eile don chuan so chúghaibh, ó do marbhadh bhuir tréinfí 7 geabhad mé Eire oruibh. Is ann sinn adubbert Fíonn 7 é a g-cosar chró: A Féarguis, (ar se) a g-clúinean tú bríathra an allmuraicc?
- 430 Do chluinim (ar Féarguis). Créad é réim an chatha anois? (ar Fíonn) Is truadh sin &c. **948** nách rug Eirionnach ná Albanach ná allmurach céim ar a ccúl. 7 is cúis eile dam, nach léir aontroig *amhain* follamh ar feadh rádharc dé don gheal trágha tar cheannaibh 7 tar churpaibh curradh 7 cathmhíleadh 7 is bríathar eile dham, nár sgeith ar uachtar cnoic ná árdsléibhe lá fómhar ríamh cith tuille is
- 435 buirbe ná an cith fola flannruaidhe atá ag teibearson ó láithir an catha go farge, ionnus nách furus síobhal eadurtha. 7 is cúis eile dham nách fuil aonneach do na sluaghaibh sin 'na seasamh **954** eírghe dá ionnsaíge (ar Fíonn) 7 abar leis an t-allmurach do cosg **955** 7 adúbert: Créad í an réim sin ort? (ar se). Is truadh sin, (ar Caol Cródha) oír is bríathar dham, nach fuil ag congbaí mo
- 440 bhalluibh beatha re 'cheile acht mo luithreach 7 is bríathar eile dham, gur mó dhoilígeas liom an t-aonallmurach úd dochím ag dul slán 'ná me feín do bheith 'san bh-feídhim adchí tú. 7 'Féarguis, (ar se) tog-sa mise leat ar do dhruim go roiche me an mhuir 7 buail m'ucht ar an snámh, ó nach fuil teárna am bhalluibh feín, oír budh maith liom an t-allmurach úd do cosg. **970** 7 níor eírighe ceachtar díobh
- 445 acht marbh arna ecur a tír airna mhaíreach le rábhurta. 7 táinig bean Ghaoidhil do as a cheann i. Créith Sáon ingen rígh Cíaraighe Lúachra 7 do bhí sí ag uail 7 ag caoin os a cheann go bh-fuar bás. Is ann sin do gaibh siad ag aidhneacadh a ccuip 7 is annbhuaineach do bhí fiannaibh hEirionn ón lá sin.

NOTES.

THE language of our text is modern-Irish with some middle-Irish peculiarities still remaining, many of which are, however, merely of an orthographical nature. Thus the *tenuis* has often been retained where in modern-Irish it has sunk to the media, as e. g. *ocus* now and then occurs written out for the modern *agus*. Again, the old diphthong *ói* is still represented by *ae*, not by *ao*, as in the modern language.

In the verb we may notice the following forms :

Pres. indic. active sg. 1: *adim* 958. sg. 2: *dochi* 790. sg. 3: *dober se* 755, *ní tabhair* 767, *nach tabhair* 621, *ní fobair* 622, rel. *dligbus* 80. 678, *cinnus* 772. pl. 3: *nach fobraid* 663, *ataid* 991. *donid* 1024. Secondary pres. sg. 2: *da marbtha-sa* 150, *tigtbea* ib. t-preterite, sg. 3: *ro fíarfacht* 25, *adubert*, *adbert* pass., *doriacht* 294.

The s-preterite is of constant occurrence, especially in the 3rd pers. sg. Absolute form: *reathais*, *beannaighis*, *fiarfaighis*. Deponential form: *ro dunastair*, *ro gabasdair*, &c. sg. 1: *dorinnus* 98, sg. 2: *do gheallais* 66.

Perf. sg. 1: *adebuala* 140, *do connac* 434. sg. 2: *da n-dbeachair* 156. sg. 3: *do chuala* 137, 306, *ní fáca* 720, *do connaire* 297, *tainic*, *rainic* pass., *torcair* 454, *dochuaidh* 229, *fuair* pass. pl. 3: *do connecadar* 186. 432, *do chualadar* 641, *tangadar*, *rangadar* pass., *torcradar* 388, *adrorcradar* [sic] 768, *docuadar* 417.

s-future, sg. 3: *atre* in the phrase: *atre buaidh* 7 *beannachtain* 224, *deach* 606, which form allows us to print the 3rd pers. pl. *deachsad* 717, *co ti* 159.

Redupl. future, sg. 1: *dogen* 26, *dingean* 217, *imer* 366, *bérad* 27, *ader-sa* 159. sg. 3: *geba* 414, *dogbena* 385, *dobhera* 322. pl. 3: *dogbenaíd* 215.

Secondary forms, sg. 3: *do lemadh* 310, *dingebad*. pl. 1, *ní bhérmais* 608.

In the passive voice the most important forms are:

Secondary pres. sg. 3: *do duiecti* 61, *ge marbthai* 173, *da curthai* 704, *da m-beanta* 956. t-preterite sg. 3: *friith* 166, 386, *dobreith* 973, *do clos* 398, *adclos* 440. *ní facus*, *do bas* 630 are formed by analogy to t- and s-stems.

Secondary redupl. future, sg. 3: *do digemthai* 602.

s-future sg. 3: *co roistir* 762.

The verbal particle *ro* is still in vigorous use like *do* and *no*. In the passive these particles never aspirate the forms to which they are prefixed, a rule which is strictly carried out in all middle-Irish MSS. from the *Leabhar na hUidhre* downwards¹. There are instances of this use in the old-Irish glosses which I have collected elsewhere.

¹ It is evident, then, that Stokes' conjecture (*Togail Troi*, p. xiii.) about the non-aspiration of *ro* in such forms as *ro tuait*, &c. cannot be maintained.

In the declension the neuter gender has been given up entirely; the nom. and acc. sing. fem. as well as the nom. and acc. plur. are indiscriminately used for one another; in the adjective one form, originally that of the nom. plur., is employed for all plural cases except the genitive. The neuter article, or rather the prepositions *i n-* and *go* with the neuter article, are by analogy employed with masculine and feminine nouns: *'sa domun* 65. 453 like *'sa tig*, *'sa maidin*, *'sa chathirghail* 668, *'sa combrac* 891, *gos air* 976. A curious repetition of the feminine article after such forms is found in *gusa an maigh* 637. A wrong use of the transported *n-* is found after the dative plural, *isna tigib n-ola* 272. Cf. my edition of the Alexander-saga, p. 30. In *ri mara n-Icht* 332. 362, it has entered from the nominative *muir n-Icht*.

Of the orthographical peculiarities of our text, some of which seem to be dialectical varieties, the following are noteworthy. *a* occurs for *o* in *laca* 60, *gabba* (cf. *gaibnecht* LBr. 120 a), *clach* (also found in LL. 208 a, 1) *cabhair* (frequent in LBr.) 226. 241. 244. 632, *tacht*¹ 157. 444. *í* for *éi* in *lícean* 159 = O. I. *léicen*. *u* for *i* in the preposition *um* 453. 775. 982.

We sometimes find vowel infection where it seems out of place: *tairraing*, *ainaibh* 982, *coisair*, *eirradh*, *seaisceann sceila* 228, *uaibhracha* (which may, however, be meant for *uaibbreacha*), *fuilangthi* 700.

Infected *d* and *g* are often confused. Thus we find always written *ragarc* for *radbarc*. *th* stands for *gh*: *sleatha*, *ch* for *tb*: *co brach*, *aidhe* 724 for *aighthe*, *dh* for *tb*: *leidhead*, *bb* for *gh*: *tiubhthuagh*, *tiublar*, *mb* for *db*: *osnam* (cf. *iss ingnam lemb* Eg. 1782, fo. 57 a) *th* or *dh* for *ch*: *fithedh* 599, *taiseadh* 604. *dh* has been dropped altogether in *ligedh* 680, *bb* in *fagail*, *do thogadar* 627. 736. 892. *gh* in *doni* 353, of which early instances occur already in the Book of Leinster. *rr* for *rth* in *gnimarra*, and vice versa *allmurrthach* for *allmurach* 102. Instead of *ale* (O. I. *ille*) we find *aleith* 971, as if it was connected with *leth*.

In the Egerton version the spelling is naturally still more corrupt. It is noteworthy that now and then attempts at a more phonetic spelling occur, e.g. *iorra* = *earradh* 210, *airne* = *airneamb* 212, *dbeanúch* = *déidbenach* 239, *chluimb* = *chluidbimb* 385, *cúis* = *cubhais* 397, &c.

1. *Cath Finntrága .i. aided Finn*, &c. As I have pointed out in the Rev. Celt. VI. p. 190, there is another tale to which the title *Aided Finn* more properly belongs. I insert it here from Laud 610, fo. 121 b. 1—122 b. 2, adding the principal variants of the copy in Egerton 1782. Both these MSS. are not earlier than the fifteenth century, but the *Aided Finn* is already mentioned in the poem of Cinaed hua Artacain (died in 975) which begins: *Fíanna bátar i n-Emain*, LL. 31 b, and Laud 610 fo. 74 a. 2:

la féin Luagne aided Finn
oc Áth Brea for Boind . . .

Ardrig uasal ormidnech ro gab uas Erinn .i. Cormac mac Airt mic Guind Cétchatbaig.
Bui-sium iarum .xl. bliadna i rige n-Erenn cenmota na da bliadain ro gabsat Ulaid .i.

¹ *tocht* is of frequent occurrence in older MSS., e.g. LL. 58 a. LBr. 108 b: *ar omun tocht i n-dáil diabuil*. LBr. 123 a: *is mithig duib tocht asin dlíthreb*.

Fergus Dubdedach 7 Eochaid Gunnat bliadain ele, air ro aithbrigad-som fa do o Ulltaib. Ro bui dino in Cormac cétna sin fri ré. III. mis for easbaid 7 ni fes cia leth imrulaibh, noco tainic fesin 7 co ro innis a ecbtra. Ni raibi iarum isin domun ri ba samalta re Cormac acht Solamb 5 mac Duíd ar aine a eena 7 saibrus a flatba, air ni ruc Cormac breth riam cen teora ailig anscuitbi breth occa .i. ailig aicnid gaisi 7 ail fassaig breth 7 ail berla buain bias, conid do réir eena 7 eolusa no brethnaig-som cach. No dairthea in laeg i cinn a raithi ana ré. Miach do gebtha ina re de ceeb imaire lailiucha na colpacha ina ré. Ceeb abund, acht co roised glun, do gebtha bradan in ceeb mogul isin lin inte. Lan a sreabainne do nús o ceeb boin ina re. Do barr 10 in feoir do cnuasaigtea in mil iarna fertain do nim do-som tria firinne a flatba. Is 'na linn na fagbadais le stair don loim ar a imad, air no bidis na bu oc siliid na loma cen anad. Ba samalta iarum fria bOchtauin August in rig sin, air amal no iccad ceeb aen in cis cesarda ina duthaig a re Ochtauin August, is amlaid no icca[d] ceeb cen asa duthaig in cis rigda fria Cormac, air ni ro ben Cormac a duthaig do nech. Ni raibi iarum isin domun ri bud samalta fris acht Ochtauin 15 August, air is e ba ferr cruth 7 dealbh 7 deiceilt itir meid 7 cóiri 7 cutruma, itir folt 7 gile 7 rosc, air batar cethri mic deac imlisin ana rosc-som, amal atfet Senuath eices conndeber: Deochair alainn eatura 'na n-dis breccoin bil. XIII. mic imlisin a suilib in fir. Is e dino ba ferr ar ái n-gaisi 7 alaid 7 erlabra itir gnim 7 gaisced, itir rigi 7 forlamus, itir ceill 7 tidnucal, itir errad 7 arm, itir aine 7 imad 7 ordan, itir gnais 7 cruth 7 cenel. Dorigne tra tir tairngire d'Erinn ana 20 ré .i. cen gaid cen brait cen forecin cen faire cen ingaire cen ceist bid na etaig for dainib. Beag tra do tesmoltaib Cormaic ann sinn, air ni fetsad duine, acht muna tecaicid aingel a n-innisin uile.

Ba mor tra a smacht-som 7 a cumachta for feraib Erenn, air ni lamadb nech d'feraib Erenn beth fo dimaine, acht minn beith a n-amsaine la Cormac. Is e iarum ba taiscebh teglaig 7 amus 7 ba gilla con la Cormac .i. Finn mac Cumaill. Air is i cethern is dech la ri Temra 25 do gres a gilla con. Ni tuc a lam a laim tigerna oclach bu ferr anas Finn, uair ba oclach ar oclachus 7 ba brugaid ar brugaidecht 7 ba rí ar rigbacht 7 laechedacht laich lais 7 ba hamas ar amsaine 7 ba rignia ar fianachus, air is fri Find samailter ceeh rignia o sin gus aniu. Ba coitcinn iarum d'Finn sechnoin Erenn ac seilg 7 ac fiadach re ceithernaib in rig 7 re conaib. Is ann tra is mo no bith airisim Find ind Almain iar tiachtain foirbtehta 7 arrsai- 30

Tesmolta Corbmic ui Cuinn et aighed Finn mic Cumail sunn Eg. 3. aithrigat MS. ro athrigsat Ulaid Cormac fa dhó Eg. 6. ar eena 7 saibrusa MS. a eena 7 ar saibris Eg. ib. gan teora hailgi breithi occa .i. ail aignid ghdeisi Eg. 7. ail bai blas conad do réir eena 7 eolusa na m-breth sin doberthai in laegh i geinn hiraithi re ré Cormaic Eg. 9. laeghleogha Eg. ib. co roicheg Eg. 10. sreabuinn Eg. 11. is re linn nach faghtai soithige don lemmacht Eg. lestar MS. 14. asa inad dithaig Eg. 15. do nech riam Eg. ri ro bo cosmuil fri Cormac, ar is e ba ferr Eg. 16. choire 7 cholmi 7 chutruma itir rosc, ar do batar secht mic imlesan i cechtur a da silil-sim Eg. 18. sroinbil Eg. is e ba fann Eg. 19. aladh Eg. 20. 7 cruth om. Eg. 21. etaid MS. ar duine Eg. 22. fédann Eg. 24. beth dimdeni Eg. ag denum amsaine Eg. 25. amhus gilla conn Eg. 26. is ferr la rígh h'Erenn Eg. tigerna riam Eg. ina Eg. 27. ochlacus MS. brughachus Eg. 28. riníadh ar nerit Eg. riníadh o hoin gus inntudh Eg. 29. 7 re conaib om. Eg. 30. ro buí Eg. ib. a n-Almuin Laigen. Iar luighi immoro foirbtehto 7 arsaidhehta ar Find ocus ar n-dlith Cormaic do bidh ina gnathcomnaidhe i n-Almuin acht minn thísadh do tadhall esti. Is hi fa bancheli d'Finn .i. Smirgad Eg.

dechta cuice iar n-dith Cormaic. Smirgat ingin Fothaid Canand ba ben do Find. Banfaid
sidbe 7 banfisid. Is i iarum ro raid fri Finn an tan no ibad dig a badaire, comad deirid
saegail do. Conid airi sin na hibed-som deoch a cornaib, acht a cuachaibb do gres. Luid
tra la n-ann amach a bAlmain, conus tarrla i n-Adarcaibb Iuchbaa, co fuair topur isin tulaig,
35 gur ibb digh ass. Co tuc-som a ordain fa ded fis 7 cura chan tre teim laega, cur foillsiged
do crich a bethad 7 forba a saegail do tiachtain. Conid ann ro chan na runna so :

Tanic in tairrngire do Find
neimbe do lind folai digh
a dul tar sruth segda sloig
do fis le bingin moir mic Lir.

40

Neimb a badaire uathmur sruth
ro soi mo cruth (comull n-glan)
ro derg mo cridi fam cri
ros fil ni fodera damb.

45

Atibes dig do linn glas
tiprat neme (nual n-amnas)
is deimin lium o so amach
bitb e in sasad deginach.

50

Dearb lium na bi in deog dorat
dam ar bru Indbir Abrat
asin escra airgit bain
Aine inghin Manannain.

55

Ni bi in deog milis cuill
dorad damb Sadb ingin Guinn
maiden mech ro dergta drech
Diarmada a n-Inis Dairbrech.

60

Ni bi in deog no candais ceol
dam-sa ar bru Seiscinn Fuairbeoil,
diar dailset orm buidnib bann
da ingin Conain Gualann.

-
33. connach ibed-sum deoch a corn o soin imach, acht is a clachaib do ibed digh iarom. Luid Finn lá ann Eg. 34. Iuchbad i n-tib Failgi conus fuair tibro Eg. 35. deoch asin tibrat 7 do chuir Eg. 36. crich a hsaegail 7 a betha do techt Eg. ro ráidh na rainn si sís Eg. 37. d'Finn Eg. 38. nemed Eg. 40. d'feis Eg. 42. rom saí Eg. 43. mo croidhi 's mo cri Eg. 44. is fuil Eg. 45. glais Eg. 46. do ibis . . niall n-amnais Eg. 49. dar lim ní Eg. 50. in lá ar brú Eg. 52. dam-sa Aine Eg. 53. milis midhecuill Eg. 54. tuc dam ingen mór mic Cuind Eg. 55. ro dergad Eg. 57. ler canadh eoll Eg. 58. dam ar bru Eg.

Ni bi deog cen damnan duibh
dorad damb Sadb ingin Buidb
a besera a sidh fer Feimin,
conam farcaibh fa theimbel.

Ni bi in deog milis meda
an la ar bru Innbir Bera.
Is deimin tainic mo lá,
is gnim n-airchenta iarmothá. Tanic.

65

Docomblai iarum Finn iar sin, co ranic ic Druim Breg. Batar iarum anfolta do-sum isin
tir sin, air is leis dorochuir Uirgrena do Luaignib Temrach. Ro tinoilset iarum Luagni 70
Temrach 7 tri mic Uirgrena 7 Aiclech mac Duibrend i. mac an tresmic do macaib Uirgrena.
Fertar iarum cath amnus etrocar fortren ferrda fíobda feramail, co ro cuimmig cach a anfolta
a céin 7 a focraib di araile ann sin. Oc Brea immoro for Boin, is ann tucad in cath sin 7 ro
bas co fada isin n-imguin, comdar mora a n-uile dib linaib. Ros raenad immoro in cath for
Find 7 dorochuir isin cath sin. Aiclech mac Duibdrenn, is leis dorochair Finn 7 is e ros 75
dicenn. Conid do cuimniugud an gnima sin ro can in senca:

Morcath Brea na n-gnim n-grinn
fersat Luaigne 7 fian Finn.
Truag díth na féine isin cath
7 Luaigne co coscrach.

80

Ann docer in rignia reil
Finn mac Cumuill don morméin.
Dia m-bedis in fian for leth,
nochta tuitfed la Aiclech.

La hAiclech mac Duibdrenn
is la tri macaib Uirgrena
docer fíath feinni do rinn
i cath Brea for Boinn.

85

Abdul in gnim tairptech tenn
doronsat tri mic Uirgrena.
Díth na fian ba mor a mach
guin in rignia 'sa morcath. Mo.

90

61. ní i in deog gan damna duibh Eg. 63. cona feraib for Feimin Eg. 64. fo
themil Eg. 68. gnim uathmur Eg. 69. ic om. Eg. anfolta d'Finn 7 don fein Eg.
70. Laugni MS. Lúighne iarom Eg. 71. Aiclech mór Eg. in tresfir Eg. 72. feramail
aturre Eg. cach dib a n-anfolto hi céin 7 hi fogus Eg. 74. gur bo mór a n-uile Eg.
75. dothuit Eg. ros dlchend é Eg. cf. LL. 379 a: Finn ua Baisne rígh fian Erenn decollatus
est o Aithlech mac Duibhgrend 7 o tri macaibh Uirgrena, &c. 76. 7 do breth na n-ainéolach
for fiss ro chan in senca in rann so Eg. 78. is sídna Finn Eg. 79. truag om. Eg.
81. ann do cirrbad rinfadh Eg. 82. co morméin Eg. 85-88. om. Eg.

Is i sin iarum aidid Finn iar firinne in sencasa amal adhsadat na beolaig. Acht cena is bécsamuil forcanait a bunadus. Air atberait foirenn ele comad do Corco Oche bua Figinti 95 d'Éind. Atberait araile 7 is fir sin, do uib Tairsigh bua Failgi do 7 at aithechtuathai iat sidbe, amal ro chan Maelmura isin cronic :

*Sechmait-ni do muintir Breoghain giabsa maigen
Garbbraighi Súca bui Tairsigh Gaileóin Laighen.*

Is ed immoro atberait Laigin comadb innúa do Nuadba Necht Finn .i. Finn mac Cumbaill 100 mic Sughailt mic Eltaim mic Baisene mic Nuadba Necht.

The remainder of fo. 122 b, 2 is then taken up by the following curious fragment also relating to Finn:

Ar toidbecht arrsaighechta do Finn bua Báisene ro airighset a muinnter fuir 7 nír leig air. 'Cidb na banaidb-siumb' ol siat 'i farradb rí Eirenn 7 ro thínolfamais-ne chugat?' 'Maith lium' ol se. Anaidb nonbur. Luidb fer dibb leisín féinn iarna bharach. Luid dino araile, co nach bí acht enfer. 'Fír tra,' ol se 'áes airighbit na fir forum-sa. Ro fedar-sa imríth 7 imléim sin, ar is tair ata mo léim .i. for Boinn 7 ragb-sa dia bruach.' Is ed dorala reimbe aniar for Belach n-Gabrain i Maistin. Is ann fuair an mná ag tath an grotha a Maistin. Ní thairic tra . . .

2. *Duire Donn &c.* *Duire*, or *Daire*, may be meant for Darius, as O'Connor *Rer. Hib. Script.* I. p. lx. translates, though in the Irish version of the legend of Alexander and other middle-Irish compositions Darius is always *Dair*. But foreign proper names were at different periods received into Irish in different forms. Thus *Bolcan* (5) is certainly Vulcan (cf. *Bolcán gabha ifrinn* *Tor, Dhiarm.* p. 206), though the older form which this takes in Irish is *Ulcán*, e.g. *Tog. Tr.* 259. 403. Cp. also the older *Dúid*, gen. *Dúida* (*LL.* 14 b) with the later *Dauid*.—An Irish king *Fogartach* is mentioned by O'C. *Lect.* p. 516. Another *Fogartach*, son of Tolorg, occurs On the Mann. II. 96. *Fiacbra Foltlebar* is also the name of the King of Ulster farther on (399).—*Tor mac Breoguin* is a curious invention of the writer suggested by the name of the Spanish town *Tor Bregoin*, the Latin Brigantia, which plays such an important part in the fabulous account of the early wanderings of the Goidels, as the place from which Ith, the son of Bregon, first beheld Erin on a winter evening. See *LL.* p. 3 b. 7, and p. 11 b.—*Gaetblach*, or more usually the plural *Gaetblaige*, as *Tog. Tr.* 1132, is meant for the Palus Maeotis, the *G. Meotecda* of *LL.* p. 11 b. Cf. *LL.* p. 3 a.

14. *Ógarmach*. Fighting women (*bangaiscedach*) are frequent in Irish stories of all times. Thus in the *Tochmarc Feirbe* there appears a female warrior from the plains of Spain, who comes to Emain Macha in quest of Cuchulaind's love. '*Is and sin dorocht Cathach Catutchend ingen Dímóir co Emain. Bangaiscedach amra i side. A iatbaib*

93. *aigid* MS. 94. *air* om. Eg. *forend dib is do Corcha* Eg. 95. This pedigree of F. is taken from *LL.* 311 b and 378 b–379 a, where also the same verses of Maelmura are quoted. 97. *sé cinedha nách domuin Breoghuin g'bus maighin* Eg.
98. *hsucca* Eg. 99. *Núadaid Necht Finn 7 is é so a ghenelach .i. Eg.* 100. *Nuadhat Eg. conid iad tesmolta Cormaic 7 aged Finn sin. Finit.* Eg.

Espáni tánic ar seire Conculaind co Emain. LL. p. 254 b. Cuchulaind's principal teacher in the use of weapons was the lady *Scáthbach Buanand ingen Ardgeimne il-Letha* (LL. p. 107 a. 44) who had a kind of military academy in Scotland whither the noblest sons of Erin were sent to accomplish their military education. '*Is ed tra airmit araili slechta co m-batar drem do lathaib gaile na bErenn isin dunad so ic foglain cles la Scathaig .i. Ferdia mac Damain 7 Naisi mac Uisnech 7 Lochmor mac Egomais 7 Fiamain mac Forai 7 drem diairmidi aili olchena.*' Tochm. Em. Stowe MS. 992 fo. 83 a. 1. One of the adversaries of Scathach was another warrior queen Aife, who was at last subdued by Cuchulaind, and by him became mother of Conlaech, the Irish Sohrab. Another female warrior was Ness, the daughter of Eochu Sálbuide and mother of Conchobur. See the *Comptert Conchobuir*, Rev. Celt. VI. p. 174. In the LBr. notes to the *Féilire* (Stokes' ed. p. cxlvi) it is told how Adamnan, at the request of his mother Ronait who had seen two women fighting with iron sickles on Mag Breg, freed the women of Erin from fight and foray for ever; and one of the four laws of Erin is that of Adamnan, not to kill women (*cain Adamnain cen na mná do marbad*, l. c. p. cxlvii).

40. Instead of *maithbreac* we ought probably to read *maithneach*. Cf. *gola tróga maithnecha* LBr. 140 b. *ócbail maithnech* ib.

ib. The *murdúchu*, mermaid, or siren, is introduced into Irish fiction from the Odyssey (of which there exists a curious Irish version called *Merugud Iuliux* in the Stowe MS. 992¹) in a tale of the mythological cycle LL. p. 3 a: *is é Cacher drúí dorat in leges dóib dia m-bói in murdúchand oc a medrad .i. bóí in cotlud oc a forrach frisin ceol. Is e in leges fuair Cacher dóib .i. céir do legad 'na cluasaib.* 'It was this druid Cacher that gave them (viz. the Goidels) the medicine when the siren was enticing them, to wit, it was the sleep . . . at the music. This is the medicine which Cacher found for them, to wit, wax to be melted in their ears.' Cf. LL. p. 4 a. In the same way in the story of the wonderful yew tree called *Ibar macc n-angais*, Ailill and Ferches put wax in their ears in order not to hear the song of the *âes síde*, 'that puts men to sleep.' In the Dindsenchus, or Topography of *Port Lairge* (Waterford), LL. p. 197 a, it is told how *Rot mac Cinthaing Cétguinich* was in the Sea of Wight, when he heard a voice (called *dord na murdúchand* in the metrical version of this tale, LL. p. 169 a). 'It was a word of great bane, the voice of the mermaids of the sea, above the side-pure waves. More beautiful are the nymphs than any possession, fairer than any man they were of shape, their bodies above the waves of the flood, with the golden yellow locks. The men of this world used to fall asleep at their voice, at their clear cries,' &c. Mac Cithaing fell in love with one of them, but found no return. 'Evil was the custom of those women. He was choked, he was killed, and his body was bound.' In the prose account it says 'the beasts devoured him.' Another kind of mermaid is the *samguba*. In the Dindsenchus of Ess Rúaid (LL. 165 a and 213 a) it is told how Rúad, the daughter of Mane Millscothach, came in a vessel to some estuary, fell asleep at the *dordsid na samguba* and glided overboard. Or, as the prose account has it: '*co cuala dord na samguba issind*

¹ The story of Ulixes is also alluded to in the poem of Gilla in Chomded LL. p. 143 b, 30 seqq.

inbiur nach cuala nech reme riam. And asbert ind ingen: Bid é and so inber bes ániu i n-bErinn. 'She heard the song of the mermaid in the mouth of the river, that nobody ever heard before her. Then said the maiden: This is the estuary that is fairest in Erinn.'—About the Welsh mermaid (the *morforwyn*) see Rhys, *Welsh Fairy Tales* in the *Cymmrodor* IV. p. 179, and V. p. 156.

48. *brírrlig* or *beirling*, as the Egerton version has it, seems to be a loanword from Old Norse, like *lipting* 'taffrail,' *Tog. Tr. Ind.* The Irish, not being so much given to seafaring as their Teutonic neighbours, have at all times borrowed largely from them for nautical terms. Thus, at an earlier period, they took their *long*, *liburn*, *port*, &c. from the Romans.

60. *o síthbán Lacha Lein linnuair*, 'from a hillock of L. L.' *Loch Leín* is often called *linnuar*, also *lindgel*, *lindmar* (LL. 155 a).

62. *a gabbail beo*, &c. In the same way the sons of Usnech are said to have been as swift as hounds at the chase, killing the wild beasts by swiftness: *Bat comluatha fri conaib oc taffond, no marbdais na fiada ar lúas.* *Tr. T.* p. 72.

66. *a anam*, *a gblais*. Cf. '*Cinnas, a m' anim, a Iriel?*' *bar Conchobur*, LL. 175 b. Thus also *eneit* is employed in the *Mabinogion* as a term of endearment in addressing persons.

72. *Rinn na Bairci*. Cf. 996 *Rúad Rinn Dá Barc*. Mr. Hennessy informs me that this is to the present day the name of a promontory in the Dingle District.

75. *da sírseimm*. Though I have, following the example of other scholars, translated *sír* by 'long,' I am not sure whether in connections like these it has not a different meaning. Cf. LL. p. 55 b: *binnidir téta mendebrót ac a seimm al-lámaib sírúad bind-fogur a gotha 7 a cáimurlabra*.

76. *dubchonn*. Cf. *aithle na cesta n-dúr n-dub*, LL. 143 a.

77. *cia da rainic*, &c. Translate: 'To whom did this land fall as a portion of the spoil, when they divided E. between them before they came westward?'

90. *mac Brain mic Feabbail*. It is a chief characteristic of these later romantic tales that they not only draw largely on the older tales of the heroic and mythic cycles, but transfer entire personages from them without scruple. Thus *Bran mac Febail*, a well-known hero of the mythological cycle, has here been fathered upon *Conn-crithir*, a warrior of the *fiann*. This practice is often resorted to in order to impart additional splendour to a favourite hero. Thus, according to Leinster tradition, *Finn mac Cumail* was the grandson of *Núadu Necht*, highking of Erinn; this was effected through a confusion with *Finn*, king of Leinster, who, according to O'Curry *On the Mann.* II. 53, was the grandson of *Núadu Necht* (perhaps *Find mac Rossa* SC. 22).

96. *maírg máthair dorad m' idbna*, lit. 'woe (to) the mother that gave my birthpangs.'

104. *gradb écmaisi*, a way of falling in love very much in vogue with ladies in the ancient Irish tales. It is the same when *Flidais* loves *Fergus* (LL. 247 a), and *Derb-forgaill* loves *Cúchulaind* (LL. 125 a), *ar a airscélaib*.—With the construction in the genitive, compare *carait écmaisi*, 'absent friends,' LL. 173 a, 6; *cot chairdib écmaisi*, LL. 171 b.

105. The *muir Tibhir* in the East is the lake of *Tiberias*, introduced from the N. T.

It is called *muir Tibir* also in LBr. p. 118 b, whilst LBr. p. 126 a, preserves the Latin *mare Tibriatis*. Biblical and classical topography has entered largely into Irish story telling. Thus in the Agall. na Senor. Rawl. 487 fo. 13 a, 1 we read: *o tbiptraid Bofinne co Garrdhai na n-Isberrdha inm-oirrtber in domain*.

111. *sluag draidbechta*. Compare the *airbeda druad*, Tog. Tr. 1672. Perhaps *sl-* ought to be differently read.

ib. read *gairfedid*, a 3 d plur. with its termination doubled. Cf. *betit*, *bertait*, pass., *gabtait*, LU. 1012, 41; *cesfaitit*, *genfedit*, Three Hom. p. 28. 1.

134. *co tobbacht a cheann da cholainn*. Cutting off the conquered enemy's head is an old Irish custom often referred to in the heroic tales. The victor then put it under his thigh, or told his charioteer to put it in the chariot ('*cuir in da chend, a Laeg, issin carput*,' LL. 110 b), in order that it might afterwards be placed on a stake (*tanic Laeg immach fiad na sluag 7 fuachais dí chúalle 7 dobreth cend Guill for indara cualle 7 da cend Gairb Glinni Rigi ar in cuaili aile*. 'Laeg went out before the hosts, and shaped two poles, and put the head of Goll on the one pole, and the two heads of Garb of Glenn Rigi on the other pole'), or among the other trophies of the hero. Conall Cernach, one of the chief heroes at King Conchobur's court, never slept without the head of a Connaught foe under his knee, LL. p. 107 a, 21; Sc. M. 16. In one of the three great buildings at the royal residence in Emain Macha, called the *Cróebderg*, or Red Branch, heads of enemies were collected and preserved as trophies (*isin Gbroebdeirg no bítis in chennal*¹ 7 na fuidd, LL. 106 b). Another custom of the Ulster heroes was to take the brain out of the head, to mix lime with it, and thus to form it into a round and hard ball, which balls were then preserved on a shelf. See LL. 123 b. In LL. 299 b, it is told, how after the battle of Áth Dara for Berba, a cairn of the enemies' heads was raised by the victors on the bank of the Barrow in Mag Ailbe. So also in the Tor. Dhiarm. p. 210, three cairns are made, one of the heads, one of the bodies, and one of the arms and accoutrements of the slain enemies. Cúchulaind makes one cairn of the heads and byrnie of the three times nine men he slew while watching. F. B. 84.

145. *ar sèdaibb an beatba uili*. Cf. *ar mhaithbhos an dombain*, Eg. 179.

149. *a fègmais a clanmaicene fen*. Cf. *a n-egmuís*, 'besides, without including.' Chron. Scot. Ind.

ib. *luidim-si fom armaibb*. The reading of Egerton here is: *luighim-se fám bbriathar 7 fám armuibb gaise*. Swearing by their weapons, especially by the shield, was a frequent custom among the old Irish heroes.

Cf. *Atbiur fom scíath scenbda tra,*
A Laeg, a maic Rianganbra,
nach fuiciub in mag (met glond)
co fesser inne a chomlond. LL. 108 a, 49.

¹ This seems to be the proper form of the sg. nom., not *cenddil*, as Windisch has it in his Wörterbuch.

154. Read: 7 *damad be a tainic as dod muintir-si, nì thicfaidis*. 7 *bráthair*, &c. and translate: 'and if it had been he that had come against thy people, they would not return.' The Egerton copy has: *dámó é a ttáinig as dod mbúintir, ná ticefaidis 7 is bráthair dámbsa 'tá ann*.

156. *cuinnigim-si ort*, &c. Egerton: *cuirim mar gheasa ort teacht dá innsinnt dam gach trath nóna an méid thuitfios*.

160. *tabhartbar*, Eg.

221. *a croicinn*. Cf. *co n-derna brisbrúar dia chnamaib 'na chroccund*, LL. p. 110 b, 41.

252. This catalogue of the Túatha De Danand chiefs is also found in the Tor. Dh. p. 114, with some variations.

260. *Feilim Nuacrothbach* (which is not found in the Tor. Dh. list) sounds very like *Fedlem Nóicrothbach*, the name of a daughter of King Conchobur's, and is probably a mere figment of the writer's made after that name.

269. *Sliabh mongruadh Mis*. Cf. *ra cuiread in cath cruaid Maigi Muccrama mongruaid*, LL. 27 b.

276. *drem eili d' feraibh Eirenn*, &c. Cf. *ní fuil acbt da airecht cudruma a n-Erinn .i. mic Miled 7 Túatha Dé Danann*, Agall. na Senor. Rawl. 487, fol. 14 b, 1.

285. For *treabreach* read *treabraid*.

289. *mar bhuinni . . tre mullach ríghbighi*. Cf. *andair lim at lassar ríghbighi di leirgg a tlabtga 7 a n-errid 7 a n-éttaid*, LL. p. 175 b.

293. *Oisín*, lit. the little roebuck. There is another diminutive form *ossíne*, and the proper name also is sometimes found in this form, e.g. in the list of the '*muintir Find*,' in the Yellow Book of Lecan, col. 770: *Nos mac Oisíne, Oisene mac Find*; or Stowe MS. 992 fo. 66 a, 2: *ro herbad Oisíne dia fuíne*, whilst a few lines farther on we read: *fónaccóib Oisín imoigh*.

294. *a n-da sciath ilbuaðbacha* may also be translated, 'their two oft-victorious shields.'

298. Instead of *béin* read *bém*. But there is a word *ben*, meaning 'striking, a stroke,' O'R.'s *bean*, e.g. *iar m-bén a chluas de*, LBr. p. 140 a. *co m-boi oc bein a chrocind don uball amal ba bes do*, LBr. p. 143 a.

301. *osneamb ecomlainn*, better *osnad écomlaind*. For *écomland* cf. *Ra chuas do saide buadrugud a maic ac comrac ra écomlund for Táin Bó Cúalnge .i. ri Calatín n-Dána cona secht maccaib fíchet 7 rá hua Raglas mac n-Delga*. '*Is do chéin gid so' bar Sualtáin*. '*In nem maides ná in muir thráges ná in talam condascara ná inn é búadrugud mo maic-sea so ac comrac ra écomlund for Táin Bó Cúalnge?*' LL. p. 93 a. *atblos búridach na míled ic immirt écomlaind forru*, LL. p. 255 b. *búriud mo daltai-se oc imbert ecomluind fair*. LL. p. 115 a. *Léicis Garb a iachtad écomlaind ar aird*, LL. p. 110 b. For *osnad* cf. *Do dígelaind-se th' osnaid-siu cosindiu dianot fessind*, LL. p. 289 b. *fri dígail th' osnaide*, ib.

306. Such and similar designations of a prominent warrior are very frequent also in the heroic tales. Thus in the T.B.C. LLec. col. 635, Fergus says: '*Is leo lamderg londanslecb dadanic, is ardlondach agmar amnas, is bruth ar thir nad fulangthar*.' ib. col. 636: '*Is e sin in dana dichonnarcell, is e sin [in] lannid leatharthach, is e in robriigi ergaili, is e in tarb dasachtach, is e in buadach baili, is e in t-anglondach bernais, is e in cathcbuindich*

colptai comla coicthi thuaiscirt hErenn. ib. col. 634: 'Is cend erbaga dadanic, is leth catha, is greit argail, is tond ainb[h]ine badas, is muir dar cricha.' ib. col. 635: 'Inmain em in betbir bailbeimnech dodanic,' or Fergus 'in mathgamain morglonnach,' &c. ib. col. 633: 'Is tonn anbhine badis, is gus nad fulangthar co ceseaib a aillerichaib iar foirtib a namad.' ib. col. 632: 'Is cathmílíd fri nith, is brath fri bíbhadu.'

309. *an troigh nach ruc aencheimb ar culaibb riamb roim uathadh no sochaide.* Cf. *ni rucas traig techid re n-oenfer risin re sin*, LL. p. 82 a. *is e tuc a brethir firlaig nach berad oentraig teichid reisin ciniud doenna uli*, Cog. G. p. 186, 9.

317. *co n-deachaidb re gáith.* Cf. *can tocht re gáith*, 'without running distracted before the winds,' Cog. G. p. 182, 22.

325. *lá co n-oidhebi*, lit. 'a day with a night.' Cf. *dá lá cona n-oidhebibb*, 'two days with their nights,' Cog. G. p. 210. Of the old Celtic custom of counting by nights (to which the Welsh *wythnos* still points) and making the day follow the night (Caes. Bell. Gall. VI. 18) there seem to be no traces extant in Irish.

354. Instead of *medaigh*, read *medaighb*, with Egerton, though in the MS. there is a stroke, and not a dot, over the *g*.

373. *do ghabb caman*, &c. This juggler's trick reminds us of a similar one which, in the *Ystoria, Charles*, one of the knights of Charlemagne, is going to perform before Hugh the Mighty. See Koschwitz, *Sechs Bearbeitungen*, p. 11: '*ac a wbarayaf a phetwar aval ac ae tafaf bob eilwers om dwyla6 yn yr a6yr ac ae herbynnaf, ac or dygawyd yr vn o nadunt yr lla6r o vn om dwyla6, nyt ces boen nys diodefawyf arnaf*,' 'and I will play with four apples, and will throw them into the air alternately out of my hands, and I will catch them, and if one of them fall to the ground from one of my hands, there is no penalty which I would not suffer.'

384. *Lugh mac Eithleann*, better *Eithnenn*. Cf. LL. p. 9 a: *Dorat Gían mac Déinnecebt .i. Scál Balb ainm aile dó, a mac di [sc. do Taltin] for altrom .i. Lug. Eithne, ingen Balar Balbeimnig, a mathair side.* Sons sometimes take metronymies when the father is doubtful, as in the case of Conchobur, who was either called *mac Cathbad*, or *mac Fachtna Fúthaig* (see Compert Conchobuir, Rev. Celt. VI. p. 178), but more generally *mac Nessa*. Also *mac Gnissi*, Chron. Scot. p. 37.

391. *ar teitbed.* Cf. *ar teitbed urcra latbair fort*, Megn. F. 27.

392. *ro fagsad inchomarc*, &c. Cf. *fágbbaid iomchomairc beathadh agus sláinte aice*, Tor. Dhiarm. p. 206, 6. *Tancas ó Chonchobur 'na diaid co n-airdig meda il-lestur argait óengil dó co m-bethaid 7 slánti ónd rí*, LL. p. 111 b, 5. Cf. the modern '*is é do bbeatha!*'

402. *maith do denta-sa sin.* Cf. 408: *is maith dogbenadh sibb-si*, and Tor. Dhiarm. p. 200: *is maith do dligheadb dbuit-se sluagh do thabairt damb-sa*, 'truly thou oughtest to give me a host.'

473. *Is ann sin ro gab*, &c. Compare with this, and especially with the Egerton version of this passage, the following description of Finn's weapons and accoutrement from the *Selg Slébe na m-Ban Finn*, Egerton, 1782, fo. 23 a, 2: '*Is ann sin érgis rífénmigh bErinn 7 Alban 7 Saxan 7 Bretan 7 Leous 7 Lochlann 7 na n-ailen cendtarach. Et gabais a catberred catha 7 comraic 7 comlainn uime .i. léne thana sídaide do sróll suáich-*

nidb sainemáil írí trebarglaine tairrngire ré grían a geilechnis. 7 gabuis a ceithri ciarlénti fichet ciartha clártha comdlútha cotúin uime tarsi sin amúigh anechtair. 7 gabuis a luirech tigb treabraid trédúalach don fúairíarann atblegtha ar an úachtar sin. 7 as gabais engach cír cimsach im a muinél. 7 gabais clarcoilér cressa comartaigh comdaingin co n-dealbaib dúuibsecha draconn fo chóel a chuirp. Conngab— dó o tárb a slísat co derca osgaile da sgendis rema 7 fóebuir 7 ro conngbaid a slega crandremra curata coigrinne a n-urcomair in rígh 7 tarraid a chlaibhem órdorcair i n-echruis for a clú 7 glacais a manáis lethanglas ímtha Lochlannach ina láim 7 tarraid a scíath scotbamail scátbuaine co m-buáilíib breca bitháilli do banóir 7 co comr—aib finnáille finndruine 7 co slabraduib sníthi sermachba senairgit for sdúadblerg a druma. 7 gabais a cathbarr círach clárach ceth[r]eoachrach don óir.

478. *meabais gean gaire ar an allmurach.* Cf. *ro mebaid lassar mor mirbolla dia gnuis*, LBr. 8 a.

505. The nine Garbs are also enumerated in the *Tor*. *Dhiarm.* p. 150, with some variations. Their names cannot therefore be said, as O'Grady remarks in a note, to be fictions of the writer, certainly not of that particular writer.

525. *ni lamthar bean dib, &c.* Something like the *ius primae noctis* is also found to exist in the tales of the heroic cycle. Thus LL. p. 106 b, 3 seqq. we read: *Ba mór ind airmitiu tra doratsat Ulaid do Chonchobar. Ba si a airmitiu ám leo .i. cech fer di Ultaib doberad ingin macdacht a feiss la Conchobar in chetaidchi co m-bad hé a cétmunter,* 'Great was the honour which the Ulster people gave to Conchobar. This forsooth was his share of honour with them, viz. every man of Ulster used to bring his virgin daughter to sleep with C. the first night, so that he was her husband.' In the *Tochmarc Emere*, LU. p. 127 a, this custom is referred to in the following way: *Boi fer duaig dothbengtha do Ultaib is tig .i. Bricriu Nemtenga mac Arbad. Conid and atbert side: 'Bid dolig ém' or se 'la Coinculaind aní dogentar and innocht .i. in ben tuc leis a feis la Concobar innocht, ar is leis coll cet ingen ria n-Ultaib do gres.'* 'There was a grim evil-tongued man of Ulster in the house, to wit, Bricriu of the venomous tongue, the son of Arbad. So then he said: "It will forsooth be a grievous thing to Cúchulaind, what will be done here to-night, to wit, that the wife he has taken will sleep with Conchobar to-night, for with him is ever the defloration of maidens before the men of Ulster.'" Conchobar also when enjoying the hospitality of one of his subjects, used to spend the night with his host's wife. *Cech fer do Ultaib dobered aidchi n-oegidechta fess dó lia mnái side in n-aidechi sin,* 'every man of Ulster that would give him a night of hospitality, it was his (Conchobar's) custom to sleep with his wife that night.' LL. p. 106 b.

529. *ar an fáithche. faidche* is the large green plain or meadow before a *dún* or *bruden* (the *gweirglodd* of the *Mabinogion*) on which the games were generally carried on (hence also *cluchemag*). The game here mentioned is probably a variety of the so-called 'bandy' of which the author of the *Present State of Ireland* (1673) says: 'The common sort meet oftentimes in great numbers (in plain Meadows or Ground) to recreate themselves at a play called Bandy, with Balls and crooked Sticks, much after the manner of our play at Stoe-ball.' In LL. p. 63 a, there are mentioned a number of games in favour with the young noblemen that were educated at Emain

Macha, as the *imthbrascad*, or wrestling, the *cluche puill*, or game of the hole, one party trying to throw balls into a hole, the other, placed before this hole, trying not to let any get in; the *foimthbarrung n-étaig*, or mutual pulling off of clothes, in which Cúchulaind so much excels his comrades, that he takes off his adversaries' whole *decbelt*, or double garment, whilst they are unable to detach even his brooch from his mantle.

562. *mac Eimin*. There are several instances of men being named only by their patronymics. Thus *mac Roth* in the T.B.C., *mac Lugach*, *mac Gnissi*, Chron. Scot. p. 37, &c.

ib. *amail luas*, &c. Cf. *is and sain atracht Cúchulaind il-lúas na gaitbhi 7 i n-athlaimi na fandli*, LL. p. 86 b, and the description of Cúchulaind's steeds, LL. p. 189 a: *at iat redgaig bedgaib bolgsróin brunnideirg col-luas áinle no chliabaig dar cétróí no side gaetbe dar cend mackaire*, and LU. p. 80 a: *co lúas faindle no gáitbe no chliabaig dar roe maige*. LL. p. 83 a: *ba samalta ra sídi répgaitbhi erraig il-ló Mártai dar muni machairi*. LL. p. 255 b: *bá iarú ar athlaimi*.

576. *do bbean a cumdaigbhi dib*. Weapons were generally while not in use kept in coverings of leather. Compare LL. p. 108 a, 43:

*Sciath aca ar lar a ethair
cona thugi dublethair.*

'A shield with him on the floor of the boat,

With its covert of black leather.'

Hence the use of the term *oslucud* for unsheathing a weapon, e.g. '*Oslaic go troit tuaga, a gillai!*' LL. p. 102 b.

570. *o brugh Thaidhb mic Nuadbad*. This Tadhg, the father of Finn's mother Murni Munchaem, was mac Achi, and the druid of Cathair Mór (CCn. 1). In the later romantic tales he appears as a sorcerer gifted with supernatural powers. LL. p. 379 a, in the pedigree of Finn repeatedly referred to, makes him one of the Tuatha De Danand: *Muirni Munchaem ingen Taidhb mic Nuadat do Tuathaib De Danand máthair Finn*.

578. *táinic trían do gbal*, &c. Cf. *ro sceind da ttrian einigh ocus engnama o laocbaibb na hErenn le cloistecht an sceoil sin*, &c., Cog. G. p. 204. *dochuaidb da ttrian laebta o ceithbraibb fos don scel sin*, ib. p. 206.

631. *druim re síegal*, 'back towards life,' to denote a hopeless case. Proverbial sayings of this kind recur in ancient Irish literature as in the conversation of the modern Irishman, and might well be collected and classified under general points of view. Thus, to denote the apparent futility of an undertaking we find the sayings, all of them in Tog. Tr. 629 and 630: *gat im ganem*, 'a withe round gravel,' also LL. p. 88 a, 17; *snám i n-ágid srótha*, 'swimming against a stream;' *lua fri borb*, 'a kick against a boor;' *beim cind fri ball*, 'striking a head against a rock,' *essareain cind fri ballib*, LL. p. 176 b; *saiget i cortbi*, 'an arrow into a pillar stone,' LL. p. 176 b; *ucht ra mórdilind*, 'breast against a great deluge,' ib. The first of these sayings, *gat im ganem*, still lives in the Highlands of Scotland in the phrase, '*deanamb gad den ghainimb*.' See Nicolson, Gaelic Proverbs, p. 163. Stories of the sort he alludes to are still told in Ireland at the present day,

though it is generally not the fairies, but the devil that imposes the task of making a rope out of sand. To denote a perilous position we find: *lám in-net natbrach*, 'a hand into an adder's nest,' Tog. Tr. 608, *ropsat láma in-net natbrach*, LL. p. 304 b; *athchúngid ugra*, 'a redemanding a skirmish,' Tog. Tr. 609; *amal mucca etir conaib*, 'like swine between hounds,' LU. p. 54 b, 7; *anad fa inneoin*, 'staying under an anvil,' LL. p. 176 a. Easy play: *amal fáel fó chairib*, 'like a wolf among sheep,' LL. p. 258 b, *amal fóelaid etir cháircha*, Tog. Tr. 2, 1433. Treachery: *atúgur lám a cúl aci*, 'I fear the hand from behind her back,' LU. p. 75 a. Boldness: *lám latraind i n-arbáig*, 'a robber's hand in fight,' Tog. Tr. 651; *bá lumí latraind dar maig leis eturru*, Cog. G. p. 194. The only printed collection of Irish proverbs I know is that at the end of Canon Bourke's Grammar, who took them partly from a MS. collection of proverbs in the possession of Mr. John O'Daly, partly from the list printed by Hardiman ('Irish Minstrelsy,' vol. ii. pp. 397, 409), and partly from other sources. There is, however, a more numerous collection of *Seanraite Eirionnacha* in a small octavo volume marked Egerton 146, in the British Museum, in the handwriting, according to O'Curry, of Maurice O'Gorman and Edward O'Reilly. Among these there is a great number of very interesting ones that I have never seen anywhere else. They well deserve publication. Begley's English-Irish Dictionary (*An Foclóir Bearla Gaoidheilge*), Paris, 1732 (673 col. 4to.), also contains a large number of Modern-Irish proverbs. On col. 668 e.g. the above phrase *druim re sáegal* occurs in *druim do chur risan saoghal*, 'to renounce the world.' The following modern proverb occurs in our text, Eg. 232: *an tráib do ghearús neach géaga an ebrainn, ní cás an crann fein do thréasgart*. 'If one has cut off the branches of a tree, it is not hard to fell the tree itself.'

One of the earliest Irish proverbs occurs in LU. p. 4 a, 43, where the translator of Nennius, when he gets to the narrative of Patrick's miracles, exclaims: '*Ferta tra Patraic do innisin dúib-si, a firu bErend, is usce do loch in sin.*' 'But to relate the miracles of P. to you, oh men of Erin, would be (carrying) water to a loch.' Cf. *b'e sin salann 'g a chur 'sa mbuir*, Nicolson, Gael. Prov. p. 50. In the preface to his edition of the Three middle-Irish Homilies, Dr. Stokes has noticed two proverbs: *gníad cácb a aimsir*, 'let each one serve his time,' and *is rí cech slán*, 'every sound man is a king.' The second of these occurs also in the poem ascribed to Fingen, LL. p. 174 b: *uasliu cech rád: rí cech slán*. There is a third proverb in the Three Hom. p. 30, 27:

*dotoet torcc mór do orccan,
is do úibill fús s breo
'a great boar cometh of a pigling,
from a spark groweth a flame.'*

The second of these verses is again found in Fingen's poem quoted above. In the *Index of Things* to his edition of the *Félire*, Dr. Stokes notices the following proverbs: *laimm de romuir*, 'a sip from a great sea,' p. clxxxix; *is colann cen cbend duine cen annmcharait*, 'a man without a soulfriend is a body without a head,' pp. xlvi and cxxix; also found LL. p. 283 b, where the same story of Brigit and the *macclérech* is told, with the following addition: *ar is usce loch aelta .i. ní maith do dig, ní maith do indlut*, *cumma 7 duine cen annmcharait*, 'for as water of a limy lake, neither good for drinking,

nor for washing, so also is a man without a soulfriend;’ *bot fo Brega*, ‘fire throughout Brega,’ p. clxxx. One of the most frequent sayings is *gel cech nua*, ‘white everything new,’ which occurs in prose and poetry, SC. p. 43, LL. p. 121 marg., LL. p. 149 a, LL. p. 344 b. The following proverbs are also interesting: *dúibiu cech delg is ou*, ‘the younger thorn is always the sharper,’ Rev. Celt. II. p. 382; *is aithe cach n-delg iss ou* Stowe MS. 992, fo. 66 a, 2; *is fochen aged fécheman*, ‘welcome is a debtor’s face,’ Rev. Celt. III. p. 184. *ferr cech dal dia tic síd*, ‘better a meeting from which peace comes,’ LL. p. 147 b. *ferr síth sochocad*, Tog. Tr. 2, 1454.

We sometimes find wise or witty sayings arranged in a series of three, like the Welsh *trioedd*, as in LBr. p. 70 marg. *Treda dognú in guth do etsecht bi céin i. beimm trén 7 loc ard 7 retbinche aeoir*, ‘Three things cause the sound to be heard afar, viz. a strong blow, and a high place, and clearness of air.’ Also LBr. p. 71 marg. *A tri on airecur tol de i. genus i n-óide, cressine im-midais, etla fri baes*, ‘Three things there are through which God’s pleasure is attained, viz. chastity in youth, austerity in middle-life, sadness in old age.’ Also LBr. p. 176: *trede dremun, is mo col, domun demun 7 ben*.

642. *co toillfedb mac mís etir gach da asna do*. Cf. *go m-ba metithir ri cend maic mís cach thotbocht 7 gach thinni do beired cách díb de gúallib 7 de slíastaib 7 de slinnéocaib araile*, LL. 85 b. ‘So that larger than the head of a child a month old was every piece and every lump that each of them took out of the shoulders and thighs and shoulder-blades of the other.’

680. *suiste imreamur iarnaidhe*. In the *Togail Bruidne Dá Derga*, LU. 95 b, this weapon is thus described: *fri téora sústa iarndae cona secht slabradaib tredúalachuib trécbissi cona secht cendphartib iarndaib a cind cacha slabraide, trummitbir tinni deich brudamna cach n-ae*. ‘With three iron flails with their seven thrice-folded, thrice . . . chains, with their seven iron head-pieces at the end of every chain, heavier than a salted pig of ten . . . every one of them.’

690. Instead of *machtaighbedar* we ought perhaps to read *insaighedar*, as in l. 200. The MS. has *inśaighbedar* or *mśaighbedar*.

721. *an Croderg fa bainm di*. Cf. 642: *don craisigh crodeirg chatba*.

734. *Ro frcagradar*, &c. Translate: ‘Then the beings of the upper regions responded in a meeting of battle between them.’ It is noteworthy that, in this description, there is no element of Christian mythology as we find it, e.g. in a similar passage, in LL. p. 291 a: *bá dub in t-aér úsaib-seom colléic do na demnaib oc irnaide na n-anman trúag dia tarrung doebom iffrin*, &c. ‘The air above them was black from the demons waiting for the poor souls to drag them towards hell.’

736. *do thogadar na tonna tromghair*. The sound of the waters is often in Irish poetry interpreted as expressing a human sympathy in the fate of men. Cf. l. 993: *trenchainid na tonna iad*. In a tale of LL. p. 175 a, somebody makes a wrong leap (*stiebleimn*) into a lake and is drowned; the wave closes laughing over him, ‘*ro thib tond tairis*.’ In the same way in the version of the story of the children of Israel, LBr. 118 b, the Irish translator says of the Pharaoh’s troops being drowned in the Red Sea: *ro gáir in muir dar in slog*. Compare also the legend of the three waves of Erinn (referred to in our text, l. 927) the *Tonn Clidna*, *Tonn Rudraige*, and *Tonn Túage*. They

are said to roar whenever some important news gets abroad in Erin, LL. p. 173 b. Cf. *eo ro gésetar trí tonna bErenn*, LL. p. 176 a.

820. *nár theilg gaeth*, &c. Compare with this the description of the Battle of Clontarf, in the Cog. G. p. 182.

864. *is e cédduine tuc tuagh leathan ar tús a n-Eirinn*. There are many anecdotes like this illustrating the general superiority of the weapons and armour of foreign peoples over those of the ancient Irish. Thus the *Dubgaill*, or Danes, are said to have introduced a particularly broad spear, or *laigen* (LL. p. 159 a), whence the province of *Laigin*, or Leinster, is fabled to have received its name (*i. do na laignib lethbanglassu dobertsat leo na Dubgaill tar muir anall*, LL. p. 377 a). Hence, in the description of Finn's weapons quoted above, one of his spears is called *manais lethbanglas líntha Loebhlannach*. The *túag*, or battle-axe, is however, mentioned as one of Cuchulaind's weapons in LL. p. 102 b: '*Os laic go tróit tuaga, a gillai*.' And *sain focbeird Cúchulaind moroscur de, col-lotar a thúaga de go Mag Túaga i Connactaib*, &c. Therefore O'Curry's statement (Manners and Customs, II. p. 318) that the *túag* is not mentioned in the T.B.C. is wrong.

868. *tangadar caera teineadb fon fáithce don billi sin*. Professor Rhys suggests the following translation: 'there came berries of fire over the plain from that tree' (*bile*). But Begley's *caor theimnitige*, 'a thunderbolt,' justifies my translation. Cf. l. 577 and 580.

914. *tucadb a gairm rígh os aird*. The custom of hailing the new-elected king with the *gairm rígh* is also mentioned in the Sergl. Concul. 27 (Ir. T. p. 214): *ocus gongarar garm rígh dó*. Hence such phrases as: *bid lat ar ríge cia chongarthar ainm ríge*, LL. p. 106 a, and *congairtíber ríge n-Ulad do Ghonchobur*, ib. *iss and sin tra ro gaird ardríge choicid bErenn do Ghonchobur*, ib. p. 106 b, 1. Perhaps also in l. 904 we ought to read: *tucadb gairm rígh an domain do*.

961. *an leg. a fíis?*

973. *do breith gach ain budb inleighis*, &c. Cf. *agus ro chuir gach aon do bhí inleighis go háit a leighiste*, Tor. Dh. p. 162, 1.

992. Read: *beac an t-ingnadb dam-sa*. In the MS. there is a dash over the first *n*.

1002. Instead of *dhali*, Mr. Hennessy suggests *do bhi*.

1036. *ro claidbeadb a feart*, &c. This is the stereotype close of most of the tales called *Aideda*. It is generally added that the name of the deceased or some sort of inscription in Ogam characters was written on the stone. Cf. l. 500 and *Aided Cl. L. p. 68*: *agus do badhlacadb clanna Lir agus do tógbbadb a lia ós a leacht agus do scríobbadb a n-anmanna oghaim agus do fearadb a g-cluiche caointe*. LL. p. 258 b: *ro claided uág do Feirb iar sin 7 do tócbad a lia 7 ro scríbad ainm oguim 7 dorigned дума immon licc*. 'A grave was dug for Ferb, and her stone was raised, and an inscription in Ogam was written, and a mound was made around the stone.' *Ainm* in such connections does not necessarily mean 'name,' but 'inscription' generally. This is evident from such passages as LL. p. 66 a: *id níachais é side 7 ainm n-oguim 'na menoc 7 is e ainm bóí and: Gipe tised*, &c. 'And this is the inscription that was on it: Whoever shall come,' &c. The usual mode of burial with the ancient Irish seems to have consisted in a grave (*fert* or *úag*) being dug, in which the corpse was put (if he had been slain in battle, with the face towards

the enemy, cf. Jubainville, Introduction, p. 179), and a stone (*lia*) being placed above it. Thus Derbforgaill is buried, LL. p. 125 b: *ro lad a fert 7 al-lia la Coincubaind*. LL. p. 106 b: *focherte a fert 7 a lecht 7 a lie*. LL. p. 15 b: *ro class a fert 7 sátir a lia*. LL. p. 30 b: *ataat dí cbloich and .i. lecht Con indala n-úí 7 lecht Cethin alaile*. Oss. I. 1: *lia uas lecht*. Conchobur was buried on the spot where he had died, and a stone pillar was placed at his head and at his feet, LL. p. 124 a: *atá a lige and baile i torchair 7 cortbe fria chend 7 cortbe fria chossa*. Over the grave-stone was then sometimes raised the *duma*, or mound, as in the passage from the *Tochmarc Feirbe*, quoted above. In LU. p. 38 b, 4, fifty men and women are buried beneath one *duma*. A *tréduma*, or triple mound, is mentioned by Petrie, Tara, p. 117.

1037. *ro ferad a cluithe cainteach*. Cf. l. 501 and the passage quoted above from the *Aided Cl. L.* This custom, which corresponds to the modern *caoine*, we find often mentioned in the heroic tales. It was also customary in lamenting the dead to enumerate their good qualities, as the following passage in the *Toraigecht Tána Bó Flidais*, Edin. LIII. col. 87, shows: *do ghab ag égainne a maic 7 acc tabairt a thesmolta*, 'he began to lament his son and to enumerate his several qualities.'

EXCURSUS

ON OLD IRISH METRIC.

THE poem which closes our tale is composed in a metre of which the following is the system: $3a-7b-7c-7b$, all the rime-words, with two exceptions, being monosyllabic. There is an irregularity in the eighth stanza, where we have $4a$ instead of $3a$, with a dissyllabic rime-word. The rime a reappears in a word of the second line (*cúan-rúadb, troma-tonna*); if this happens to be the last word of the line, as is the case in most of the stanzas, the metre then changes to $3a-7a-7b-7a$. The rime c reappears in a word of the fourth line (*chonn-tonn, bhí-tí, síleann-dileann, dos-tros, sáer-sáeth, ré-ghné, maín-máidh, dhamb-ghabh*). The lines are to be read without up-beat, like trochaic poetry, if one may borrow this term from Greek and Latin metric. There are thus two stress-syllables in the first line, and four in the other three, thus:

/ \ /
/ \ / \ / \ /

I do not remember to have met with this metre anywhere else. A metre, however, which approaches it very nearly (viz. $3a-7x-7a$, a being dissyllabic, x trisyllabic) is employed by *Maélisu bua Brocbáin* (+ 1086) in a hymn to S. Michael the Archangel, of which Dr. Stokes in *Goid.*² p. 175 has printed two stanzas from the MS., H. 2. 16, col. 336. I here give the whole of this poem from a copy which I owe to the kindness of Dr. Stokes, adding the variants from another copy of it in *Laud* 610, p. 118 a. 2:

*A aingil,
beir, a Michil mórfertaig,
gusin coimdid mo cbaingin.*

*In cluine?
cuinnig co dia n-dilgudach
dilgud m' uile adbail uile.*

*Na furig!
beir mo dúthracht n-diuburtach
gusin rig, gusin ruirig.*

2. *morfertaig* L.
8. *mu duthracht* L.

3. *cusin—mu caingin* L.
9. *ruiri* L.

5. *cuinid—dilgadach* L.

7. *fuirid* L.

<i>Dom' anmain</i>	10
<i>tuc cobair, tuc comdidnad</i>	
<i>in uair techta don talmain.</i>	
<i>Co daingen</i>	
<i>ar cend m' anma ernaides</i>	
<i>tair co n-ilmilib aingel.</i>	15
<i>A mílid,</i>	
<i>for bith cham claen cosnumach</i>	
<i>tair dom cobair darírib.</i>	
<i>Ni tarda</i>	
<i>dínsium fora n-abraim-si,</i>	20
<i>i céin mairer nim fargba!</i>	
<i>Not togaim,</i>	
<i>gura saera m' anmain-si,</i>	
<i>mo conn, mo ceill, mo cholaind.</i>	
<i>A chaingnig,</i>	25
<i>a choscúraig, cathbuadaig,</i>	
<i>a marbad Anchríst ainglig.</i>	

The foregoing remarks on the metre of our poem may require some explanation after the new views on Irish metric recently brought forward by Professor Zimmer in the second *Heft* of his *Keltische Studien*, where he endeavours to establish the position that Old-Irish poetry, like Modern-Irish poetry, must be read by word accent. I do not believe that many students of Irish poetry will share his views, yet, as the number of such persons is very limited, I may possibly by refuting them render a good service to philology generally.

Zimmer's position is that in Irish, as in Teutonic, poetry word accent and metrical accent are identical. This he says on p. 159. But almost in the same breath he modifies his statement, laying down the new rule that ANY SYLLABLE EXCEPT VERBAL PREFIXES (NOT INFIXED PRONOUNS) IMMEDIATELY PRECEDING THE SYLLABLE BEARING THE PRINCIPAL ACCENT MAY HAVE THE METRICAL ICTUS. This is something very different from his first position. We cannot speak of accentuating poetry when we have to read, as Zimmer shows in the hymn which he scans, *dó cäch* l. 17, *ít biù* 26, *inné cloèn, ná nõeb* 30, *friú chorþ* 32, *i cetaídebi* 32. And if in the one hymn which he analyses verbal prefixes immediately preceding the syllable with the principal accent really never have the metrical accent, this can only be accidental. For I maintain

10. *domm* L. 11. *comdignad* L. 14. *cenn* L. 15. *conn* L. 16. *mílid* L.
 17. *cam*—*cosnumach* L. 18. *tar* after which *le* has been erased—*darírib* L. 20. *dínsim* L.
 21. *inceín* L. 22. *mo togaim* L. 24. *colaind* L. 26. *coscúraig* L. 27. *anchríst*
amlaid a aingil flnltt L.

that there is not one page of Old-Irish poetry in which there would not be one example at least of such prefixes having the metrical ictus. This will especially be the case, if we are to read all verses of seven syllables as Zimmer wants us to read Fiacc's hymn; but however we may scan the seven syllables, we cannot escape such contradictions. If according to Zimmer's law we read *dognú* in one line, we may find that we have to read *dógni* in the next. In our poem, e. g. we must read *dóni* in lines 1004 and 1010. We may therefore safely say that Zimmer has deceived himself, and that if he had applied his law to a few more poems, he must have become conscious of his error. But let us now see how he arrives at his theory. On p. 159 he says: 'If we wish to subordinate Old-Irish metric to either of the two great metrical principles, this can only be to the accentuating;' and on p. 155 he again talks of 'the only two kinds of metric prevailing in the Indo-European languages, the prosodiocal and the accentuating.' This may be true for what he himself calls 'real, natural' poetry, but I ask is that the character of Irish poetry, or of what has come down to us under that name? Nothing more artificial and unnatural than this can well be imagined.

Moreover, Professor Zimmer seems to ignore the fact that there were other Indo-European peoples who knew no other law in their metrical compositions than that of counting syllables, i. e. of tying down the metrical lines to a fixed number of syllables, irrespective either of word accent or quantity. (Cf. Zeuss², p. 934: 'satis habent parem syllabarum numerum versibus tribuisse.') All the older Slavonic and Lithuanian poetry is of this kind, and the Irish would thus certainly not stand alone.

On p. 157 Zimmer then comes forward with O'Donovan's statement that Modern-Irish poetry of the last two centuries (O'Don. says no more) is read according to word accent. No doubt O'Donovan's statement is correct, but if Zimmer makes it the starting-point of his inquiry, and if moreover, to exemplify it, he gives us a translation into Irish of Moore's 'Harp that once' and an extract from the Archbishop of Tuam's translation of the Iliad, he again deceives himself and his readers. No more unscholarly way could well be taken. If a people with an inferior metrical system (as that of counting syllables certainly is) come into contact with a literature where a superior law of metrical composition is followed, they will naturally adopt it. This was the case in the Slavonic literatures, and we must be prepared for the same thing happening in Irish literature. The translator of Moore therefore naturally adopts the metre of his original, and the Archbishop in translating his Homer chose the heroic couplet, as did Pope before him.

We are therefore justified in saying that Professor Zimmer has failed on all points, and if we now proceed to develop our own views, we shall for our first proposition, which is a negative one, viz. that OLD-IRISH POETRY WAS NOT READ ACCORDING TO WORD ACCENT, adduce Zimmer as our authority. For, as we have shown above, Zimmer has wished and tried to prove the accentuating character of Old-Irish poetry, and has signally failed to do so.

What we positively know about Old-Irish poetry is that EACH VERSE WAS CONFINED TO A STRICT NUMBER OF SYLLABLES; a rule from which there is no deviation. On

the other hand, Modern-Irish poetry with its word accent does not necessarily require the same number of syllables in each line. May not this difference have something to do with that other difference, the change in the placing of the metrical accent? An example will greatly help us in developing and illustrating our views. Let us take that most frequent metre requiring seven syllables in every line. Whilst a poem of that kind is generally handed down pretty correctly in our oldest Irish MSS., in those of the last two centuries we find some lines containing eight, nine, ten, or even more syllables. Take as an instance the opening *rann* of the *Laoidh Oisín ar Thír na n-Óg*, as published by the Ossianic Society in their fifth volume. Every modern Irishman will read this with the following metrical accents:

*A Oisín úasail, a mbí an rígb,
Dob' féarr gníomb, gáisge 's gllath,
Althris dúinn anois gan mbaírg
Gíonnos mbaíris tar eís na bh-fíann,*

i. e. according to word accent and with four stresses in each line. Now there can be no doubt that this poem was composed at a time when it was still necessary to have a definite number of syllables in each line, and moreover, that its metre required seven syllables. In order therefore to reconstruct it we should have to throw out superfluous words. The first line, e. g. might have run thus in an Old- or Middle-Irish poem:

A Oisín, a maic ind rígb.

Why has tradition not stuck to this? Why has it not preserved the seven syllables? Simply because when the mode of reading it was changed, when word accent and metrical accent became identical, the line was somehow felt to be incomplete, and it became necessary to fill up the gaps. For according to word accent the above verse would read thus:

A Oisín, a maic ind rígb,

with three metrical accents only. *úasail* was therefore put in to have another, a fourth accent. And why this? Because THE OLD SEVEN-SYLLABLE METRE ALSO HAD FOUR ACCENTS. There can be no doubt how these accents were distributed. The rime-word at the end naturally carried one, and thus in going back from the end of the line to its beginning we are enabled to correctly place the metrical accents. All verses of seven syllables thus have a trochaic movement, those of eight begin with an up-beat and thereby receive an iambic character, e. g.

tucc dúm do sérc, a maic mo dé.

The correctness of our conclusions so far is borne out by a very important and trustworthy witness that always ought to be heard in metrical matters, viz. music. In Irish national music the melody does not concern itself about the word accent, MUSICAL AND VERBAL ACCENT ARE NOT IDENTICAL. Take as an instance any song in the collections of Petrie and Joyce, e. g. the famous *Le fáinne geal an lae*, Joyce, *Ancient Irish Music*, p. 8. This song is composed in the following metre: 8 a—6 b—8 c—6 b. To read it properly we must begin with an up-beat and read it like iambs. The tune to which it is set

treats it in the same way, and regardless of word accent, all the accent of the music falls on the syllables *-dín, do, bhas, -mach*, thus:

Whilst then the old metrical system has long been given up for recital and reading, music has more faithfully preserved the old state of things.

There can be no doubt that it was in consequence of their acquaintance with English poetry that the Irish adopted the accentuating system of metric. Their own imperfect system of counting the syllables was not able to stand its ground against the superior one of bringing verbal and metrical accent into harmony. It is this adoption of a new system which brought about the otherwise inexplicable condition in which Old-Irish poetry has been transmitted to us since the last three centuries, for that I take, roughly speaking, to be the time when the change set in. The scribes now ceased to copy ancient poetry faithfully, but as they tried to read the verses according to the new accentuating principle they altered them, putting in words according to their fancy.

The following instances from two versions of the *Aided Clainne Lir* may serve as an illustration of this fact. They might easily be multiplied. I give, first, the reading of the older version in the Edinburgh MS. 38 (Edin.) and then the text as it is printed by the Society for the Preservation of the Irish Language, Dublin, 1883, from a later MS. The numbers refer to the paragraphs of this edition¹.

Edin. *bhár seoládh risán n-gaoith n-gáirbh—*

20. *bheith dha seoladh risán n-gaoith n-gáirbh.*

Edin. *ólc sen dá ttugús 'bbur g-ceánn—*

29. *ólc an séan da d-túgas in bbur g-ceánn.*

Edin. *íngbion Oíliollá Aránn—*

29. *Aóife íngbion Oíliolla Arann.*

Edin. *dúit ar áon is d' ár n-atbair—*

35. *dúit-si mar áon is d' ar n-áthair.*

Edin. *dó Lir Síthe Fíonnacháidh—*

35. *do Lir Síthe Fíonnachaidh cháidh.*

Edin. *ráchmavid ás sin d'ár b-pianad—*

35. *ráchfamavid as sin d'ar b-pianad.*

Edin. *ás amláidh ordaígbim m'úaigh—*

67. *as ámlaidh órdaighim an úaigh.*

¹ I may here mention that the lines from the *Aided Clainne Lir* quoted by Atkinson, *Irish Metric*, p. 20, and again referred to by Windisch (*Ir. Texte*, II. 1. p. 169), run thus in the oldest version of this tale in the Edinburgh MS. xxxviii:

*Budh hiad ar g-coilceacha cuanna
tonda sáile searbhriúadha,
'nar g-cethrar cdomhchloinne Lir
gan donadhaigh dá casbuidh.*

Edin. *ímtbigh gó luath águs táir—*
ímtbigh go luath is táir a n-ám.

The following, then, I take to have been the development of Irish metric from the earliest known times to the present day. In a first period, that of the Old- and Middle-Irish language, the syllabizing principle with its regular alternation of stressed and unstressed syllables (arsis and thesis) reigned paramount. In a second period, the exact limits of which have yet to be defined, the influence of the purely accentuating metric of English poetry came to be felt so powerfully that the syllabizing principle was given up. While the same number of stress-syllables was still retained, the metrical accent was brought into harmony with the word-accent. Gaps that thus sprang up in the verses were filled up by chevilles and other artifices. In a third and last period the accentuating principle was completely adopted.

As my friend, Dr. W. Wollner, informs me, we find the same development of metric in the poetry of those South-Slavonic peoples by whom the influence of German poetry was most felt. Thus in one and the same Slovenic song (from Krain) we have in one verse the Old Slavonic syllabizing metric, eight syllables with four stresses :

Príšla je néka búda zvrír
Príšla je míška z míšetí,

while in another verse the German accentuating principle is followed :

Še je príšla néka bújši zvrír
Príšel je médvéd z medvéďčetí.

These are instances of exactly the same nature as those given above from the *Aided Clainne Lir*.

I will now once more put together what I regard as the principal laws of Old-Irish metric, and illustrate them by some examples. Every line must consist of a certain number of syllables. As a rule the last word (which may be of one, two, or three syllables) is a rime-word corresponding to one in the second or third line. These rime-words serve to bind together the single lines into couplets or quatrains. They always carry the metrical accent. Every line has a pause or caesura which is easily recognisable and always regular in metres of ten or more syllables, whilst those of eight or less syllables show greater irregularity. Sometimes the words before the caesura rime with each other as in the metre (11) given below. All other requisites of Irish poetry are of a secondary nature; for all the great varieties of Irish metres, some of the most complicated of which I have noticed in the *Revue Celtique*, VI. p. 191¹, depend only on these two principal requisites, a certain number of syllables and rime. There are verses with from three to twelve syllables variously arranged, and the rime may be placed differently and be either monosyllabic or dissyllabic, sometimes even trisyllabic. Beside the more usual metres and those noticed by me in the *Revue Celtique*, the following may serve to illustrate what I have said. I only notice their number of syllables, their line-pause, and their accents.

¹ Windisch is wrong in saying in his article *Keltische Sprachen* (Ersch and Gruber's *Encyclopædia*), p. 150 a, that the metre *a a b c c c b* is unusual in Old-Irish poetry.

(1) 5 *a* - 5 *b* - 5 *c* - 5 *b*, with monosyllabic rime-word, with three stress-syllables in each line, a line-pause after the third syllable.

LL. p. 147 a: *A maccáin, na cí,*
 cía so dógra atái,
 mó chride¹ dóslofú
 día clor-sá do chuí, &c.

LL. p. 148 a: Fothud na Canone cecinit:
 Cért cech ríg cor-réil
 dó chlannaib Neil náir
 debt triar (nú dlig cért)
 diú raib nért na láim &c.

Here the rimes *a* and *c* reappear in a word of the second and fourth lines respectively (*réil-Néil, cert-nert*).

(2) 5 *a* - 5 *b* - 5 *a* - 5 *b*, with trisyllabic rime, with three stress-syllables, a line-pause after the second syllable.

Aid. Cl. L. (Edin. 38): *Ólc an bhéatha sú,*
 fúacht na bóidhebi sí,
 méad an t-inéachta sú,
 crúas na gáioithi sí.
 Rém thriar derbbrathar
 sunn do sgarus-[s]a,
 fúar² an chombursa
 sruth na mara sa.
 Ann do luighdís-[s]ion
 fú mo chaoimsgiathaibh,
 tonn da ttreuntuargain
 Conn is³ caoimb-Éiacbra.
 Do chuir lesmbáthair
 sinn ann ceathrar so
 anocht⁴ 'sa dochar so:
 olc an bheatha so.

(3) 6 *a* - 6 *a* - 5 *b* - 6 *c* - 6 *c* - 5 *b*, *a* and *c* being rime-words of two syllables, *c* of one, with three stress-syllables in each line, a line-pause after the fourth syllable.

LL. p. 174 b: *Cán tecaít na téchta?*
 Sláinmid dám far sléchtà
 có Conchóbor cáirn.
 Inn anáid i n-Émain
 ín flaith cúsna flédaib
 no¹ inn ed tíc do débaid
 i n-degaíd a táirb? &c.

¹ To be read *chrí*.

² as *fúar*, MS.

³ To be read 's.

⁴ To be read 'nocht.

(4) $6a-6b-6c-6b$, all the rime-words of two syllables, three stress-syllables in each line, a line-pause after the fourth syllable.

LL. p. 35 b: *Dó cecháing do Brégaib*
 íil-Lifé laind fódair,
 cór-rancútar Lúgin
 á les nécb dia cóbair &c.

(5) $7a-5b-7a-5b$, a of three syllables, b of one, the lines of seven syllables with four, those of five syllables with three stresses, a line-pause after the fourth syllable.

LL. p. 47 a: Dallán mac More cecinit:
 Cérball cúrrig cáem-Lifé
 clód cathú for Cóna
 rú facsín a áebdreché
 úr bath cnógba córr.
 Ar carú 's ar cúlicán
 cáemgneach lúnd na láim
 múc mor móltbach Múricáin
 có m-buadaib co m-búig &c.

(6) $7a-7a-7b-7a$, a trisyllabic, with four stress-syllables in each line.

Stowe MS. 992 fo. 84 b. 2 (Rev. Celt. VI. p. 184):

Á Emír, nirsámrúná
dórinínis gnim n-árdulá,
ímtecht úaim le Túir n-Glestá
ís mer ínmátsulá.

(7) $7a-7b-7a-7b$, a trisyllabic, b dissyllabic, a line-pause after the fourth syllable.

Aided Cl. L. (Edin. 38):

Íongnadh lém an báili sí
már 'ta gún tech, gún toighé,
már adch am an báili sí,
úcbán ás cradh lém' chroidhé.
Gan chona is gan chuanarta,
gan mna is gan rioghraidh rathmair:
mar 'ta anois ní chualomar
an aít sí ríamb 'g ar n-atbair.
Gan chorna, gan chopána,
gan ól 'na mburaibh soillsi,
gan mbacraidh, gan mbacamha,
mar 'ta anocht as tuar toirrsi.
Mar 'ta lucht an bhaili sí,
uchán as cradh lem chridhe:
ata anocht ar m'airi-si
nach marionn triath an tighe.

*Ge ata muine glaisnemta
'san ait si a m-biodh ar n-atbair,
tighthe fionna fairsenga
fa minic ann anallain.*

*A bhaili si a bb-facamar
ceol is imeirt is aonach,
dar lem as e an t-atharrach
mar 'ta anocht iona aonar.*

*Meid don dochar fuaromar
ón tuinn mbara go aroile,
a leitheid ni cbualomar
d' imtbecht ar dbaoinibh oile.*

*Dob' annamb an baile si
taobb re feur is re fiodbbhaidh,
ni mair fear ar n-aitbeinti,
sinn 'san ait si gerb iongnadb.*

(8) 11a-11a, a monosyllabic, a line-pause after the eighth syllable, the last two syllables before the line-pause riming with one another. Six stress-syllables in each line :

LL. p. 174 a: *Cúnas táncatár na técbta súnd do cheín?
Ínslainníd dam-sá bar n-écbtra ín dam réir.
Táncamár on Chráachain chróda (núcb bec blád)
cúcut-su á Chonchóbuir chóra (crúaid do gál).*

(9) 12a-12a, a dissyllabic, a line-pause after the eighth syllable, six stress-syllables in each line :

LL. p. 181 a: Fland Manistrech cecinit:
*Cía triallaíd nech áisnis sénchais Ailig éлтаig &c.
Ibid. Bátar óic bErém co iarair (ámra in lúct sin)
cóna fúaratár don fécbt sain ísind lúct sain &c.*

LL. p. 182 a: *Áni dóronsát do chálmu clánna Éógain
cía merádid ní etát a árim éolaig &c.*

LL. p. 183 a: *Á n-glúind, á n-echtá, a n-órgni bátar [íli], &c.*

I hope that the above theory about the correct reading of Old-Irish poetry will also clear up other points of Irish metric hitherto doubtful. One point certainly which has never yet received a satisfactory explanation is now made clear, viz. the rule according to which a hiatus is allowed to stand. This rule, easily derived from the above and other instances, is: A HIATUS IS ADMISSIBLE ONLY WHEN ONE OF THE TWO SYLLABLES CONCERNED BEARS THE METRICAL ACCENT, as e.g.

LL. p. 174 a: *á Meibh ís a Ailill ámra cáлма á crí.*

LL. p. 147 b: *ní innísfnd í fail bán.*

LL. p. 127 a: *cóica ingen ígnathách, &c.*

In conclusion I may mention that it is a curious fact, and one well deserving of further investigation, that many of these old rhythms have in quite modern times been resuscitated by English, or rather Scotch and Irish poets. We here refer more especially to Burns, Hogg, Moore, and others who, in writing words to old Gaelic or Irish tunes, were led by their fine feeling for measure to an often most felicitous reproduction of those ancient rhythms, while similar attempts at an adaptation of verse to such tunes made about a century or two earlier show a decided lack of such genuine poetic instinct. Thus, to mention one striking instance, Burns' and Hogg's well-known song, 'My love she 's but a lassie yet,' shows the same metrical structure as the Ossianic poem published by me in the *Revue Celtique*, VI. p. 186, viz. $8a-8a-8b$ (or rather $4b+4b)-8a$, a being trisyllabic, b monosyllabic. The only difference is that while the Irish poem has seven syllables, those of Burns and Hogg have eight, and show therefore an iambic movement, in accordance with the tune which begins with an up-beat. Indeed, but for the very different character of the old Ossianic poem one might sing it to the same air to which Burns and Hogg wrote their songs. Now, in the Balmoral edition of the popular songs and melodies of Scotland, by G. F. Graham, 1884, p. 33, we are told, on the authority of Charles Kirkpatrick, the annotator of Johnson's Museum, that the old title of this air was 'Put up your dagger, Jamie,' and that the following words, first published in the *Vox Borealis*, or *Northern Discoverie*, 1641, used formerly to be sung to it:

'Put up your dagger, Jamie,
And all things shall be mended,
Bishops shall fall, no not at all,
When the Parliament is ended.
Which never was intended,
But only for to flam thee,
We has gotten the game, we'll keep the same,
Put up thy dagger, Jamie.'

The most obvious deficiency in these verses, as compared with those written to the same air by Burns and Hogg, is the absence of the trisyllabic rime. This might, however, easily be supplied by adding an *o!* after *Jamie*, *mended*, *ended*, &c., an artificial way of overcoming the want of trisyllabic rime-words in English so frequently employed by Burns.

When the above was already in print, Professor Windisch kindly sent me his article on Fland Manistrech's poem on the birth of Áed Sláne. Of the many new and important metrical observations with which this article abounds, none are in opposition to my theory, while some of them decidedly tend to confirm it. I shall here mention two of these which seem to me most conclusive. On p. 227 Windisch, noticing such rimes as *ré—chele*, *glé—messe*, SP. IV., says that a satisfactory explanation of this phenomenon can only be found if we assume the metrical accent to have rested on the short *-e*. Now this will be found to be the case in all the instances given by Windisch,

if read according to my theory. Again, on pp. 222-3, Windisch takes exception to such verses as *ba coirthbe a ridadart*, where according to him a hiatus cannot be permitted. The truth is, as explained above, that the metrical ictus on the -e in *coirthbe* does allow the hiatus. It is the same in the line: *dó feiss áidcbe bí linníb*, and *á n-dorígenáí in rí*.

On p. 223 Windisch notices some heptasyllabic metres that begin with a line of three syllables, thus *3 a-7 b-7 b-7 b*. Such and similar metres are of the same nature as the poem at the end of the *Cath Finntrága*, and the hymn of Mól Ísu noticed above. It is, however, noteworthy that in the poems quoted by Windisch the trisyllabic line does not form an essential part of the metre, as it only occurs in some stanzas, generally the first, whilst in others it is replaced by a *7 a* line. The instances of this last nature may easily be multiplied. The following all occur in the Notes to the *Féilire*.

p. xxxv : *Isucan*
alar lium im disirtan ;
cia beth clerech co lín sét,
is bréc uile acht Isucan.

p. lii. Oengus cecinit : *Fintan fial*
ni ro thomail ra ré riam
acht aran eorna fedda
ocus usce créda criad.

p. lxxiii : *A Derbfraich,*
a máthair Tigernaig noeim,
toet do chobair nár bo mall
dluig in crand bi fail in t-saeir.

p. lxxxviii : *A muilind,*
cia ro méilt mór de thuirind,
ni ba comeilt for serbaind,
ro méilt for úib Cerbaill.

p. cxlii : *Is marb lon*
do Chill Garad—mor in don !
D'Erind co n-ilar attreab
is díth léigind 7 scol.

Atbath lon
i Chill Garad—mor in don !
Is díth legind 7 scol
indsí Ereann dar a bor.

INDEX VERBORUM.

A.

abur (= M.I. *ommar*), *a trough, vessel*. 'umar, omar, amhar! O'R.—gan usce 'na abur, 49. pl. nom. a lóth-ommar, LL. p. 54 a.

adnaire, *shame*.—425. 685.

aeder, m., = Lat. *aether*.—nom. an t-aedhear, Eg. 134. gen. etheoir, Tog. Tr. 2, 1006. dat. i n-etheoir, ib. 1007.

aibsech, *terrible, wonderful*. aibheasach, aibhseach, O'R.—comp. aibhsigi, 824.

aicill, *meeting, encounter*.—frisin aicill, 558. a n-aicill a cheili, 627. atait mic Morna for aicill do marbtha, Mcgn. F. 12. dogensa fled, ar Cúchulaind, i n-accill 7 i n-airichill Conchobuir, LL. p. 172 a. For **airichill**, *reception, preparation*, cf. Tog. Tr. Ind., and add: d'fiugrad 7 d'oirichill fothaighi 7 fuaslaicthi asin doire Egepteada, LBr. p. 118 a. coimétaid in cáisc coiméda do frecam 7 do frithailem, d'iarmoracht 7 d'airichill cecha bliadna, LBr. p. 123 a. do airichill 7 do airtin for in coblach, Alex. 329. confogabsat a m-bruinde os talmáin oc airichill in chomraic, Alex. 723. ní reilced riam i n-eisilind i. i. do airichill maic ind rig, LL. p. 106 b, 10.

airc, *strait, difficulty, hardship*, O'R.—isin airc ud, 982.

airece, 44 = [f]airece.

air-chenn, *side, border*.—da gach oirchinn, 744. la airchinn tire, LL. p. 169 a. do cech ái 7 do cech airchind immon dúnd, LL. p. 254 b. cach n-ulind 7 cach n-ind 7 cach n-aird 7 cach n-aircind don charpat sin, LU. p. 79 a.

airnem, *a grinding-stone, whet-stone*, O'R. móraime ar bháir gach ruainne da folt, Eg. 212; LU. p. 80 a, 13.

áisech, *aged, of a certain age*.—443, where Eg. has aosmhar.

aithes, *victory, triumph* (?) O'R. (athas m.) gnimh na echt na aitheas. pl. aitheasa, 355. Cf. athusach.

aitten-garb, *rough with furze*.—774. From

atten, *furze*, we have **attnech**, *furzy*: cia cend in cend attnech acarb mór ut? LL. p. 111 b, 11.

alad-bennach, *having speckled points* (?). sciath imealchain aladhbhenach, 627. From **alad**, *speckled*, O'R. and Dict. H. S. (cf. milchu alath, LLec. col. 620; odor, alad 7 riabach, LL. p. 54 a, 37; Tog. Tr. 2, 882.) and **bennach**, *having a horn* (cf. **Find-bennach**, *Whitehorn*, the name of the famous cow of the T.B.C., and **6en-bennach**, *a unicorn*, LL. p. 135 a and 136 a). If we read alad-benach, we might translate *wound-cutting* (benach from root of benim).

all-marach, adj. *from beyond the sea*, subst. *a foreigner*.—pl. nom. nicon ticfat allmaraig a chill, LBr. p. 204 a. na d' [f]jetar-sa indat hErennaig no indat allmaraig, LL. p. 256 b. gen. ar uamain na n-allmarach, LL. p. 208 a. 1. Cf. **all-maire**, *importation*, O'R. all-maire sét, LL. p. 343 a. almuire, LL. p. 215 a. **all-a** (cf. **sund-a**) is the opposite of **an-all**, and means *to yonder*. **all-tar** corresponds to the Latin *ultra* (as *cen-tar* to *citra*), and frequently occurs as a noun meaning *the other world*, *das Jenseits*, as in Gild. Lor. Gl. 147 (quoted by Windisch, Wörterbuch s. v.), and in LBr. p. 74 c: ar na coemsa ní dún fri tidecht in chentair 7 ar phianaib in altair, or Edin. XV. p. 29 marg.: amen, a Mhuire, tabhair trocaire dham annsan alltar dheighionach et comarle mo leas 'san cendtar. Hence **alltarach** i. frie anall, SG. 71 b, 1. com-mebuid inde ind óe altarach resin gai, LU. p. 70 a.—Cf. W. allforaidh.

amlach, *curling*, O'R.—249.

anamain, *staying, abiding*. Inf. of anaim.—gen. anamna, 54.

anart, *bundle cloth, narrow linen; fine linen*, O'R. sheet, Three Hom. p. 36, 8.—sg. gen. imscing linanairt gil co n-delbaib inganta-chuib fri fraigid and, LL. p. 256 b, 1.

anart-gel, *linen-white*.—73.

anscuithche, *immovable*. Cf. O'Don. Suppl. s. v. annscuithche. cen teora ailig anscuithi

breth, A. F. 6. Cf. tunide, Tog. Tr. Ind., and add: búi issin tunide sin co tráth teit ámabarach, LL. p. 290 b.

arachtach, monstrous.—Eg. 194.

ardaigim, I grow high, rise.—39.

arsa, inquit, originally ar se, said he.—arse in gilla, LL. p. 82 b. atbert Adomnán: imthig-siu, arse Adomnán, 7 abbair fris-sium, LL. p. 307 a. Cf. cuich tussa ale? forsin senoir, Laud 610, fo. 9 a. i.

arsaidecht, f. old age.—sg. gen. arsaidechta, A. F. 41.

arsainte, ancient, O'R.—608. imchellta in loch uli o senchailid arsanta Alex. 695.

árus, a dwelling, habitation.—437. Eg. 135. pl. dat. da dagárasaib, LL. p. 262 b.

ascid, a request, a request granted, boon, gift.—166. ní haiscidh carad ar charaid, O'Don. Gr. p. 106. ascaid dam-sa úaib dana, or si. Cia ascaid? or siat. M' ainm for in innsi seo, or si, LL. p. 13 a. tabar ascid dún, or Fergus. Ní béra-so ascid úaim-sea, for se, LU. p. 21 a, 6. ib. 14. is mór in ascaid tue dia dó, LBr. p. 145 a. pl. cor thidnaic aisceda immda examla do Iesau ar beth doib hi cardine. Hit e in so na haseuda sin, LBr. p. 114 b. From ascaim, I give away, Three Hom. p. 58, 8.

as, 49?

atha, a while, space of time, O'R. (athaidh, f.) 133. 629. re hatha na huairse sin, 742. atha fada, Oss. Soc. III. p. 216, 21.

athainne, a firebrand, O'R.—pl. nom. athainneadha teineadh, 823.

athusach, triumphant, Tor. Dh. p. 168, 10. impetuous, vehement, Dict. H. S.—urchur aigbhéil athusach, Eg. 191. urchur órchruinn athusach, ib. 195. déagmhac áthusach Oisín, ib. 379. From athas, aithes.

B.

báeglachad, to be on one's guard? 377. Also to put on one's guard. is samlaid ra báí Fergus 'ga báeglugnd, LL. p. 82 a.

ball, place. Cf. Engl. spot, G. Flecken.—Eg. 150.

bathas, f. the crown of the head.—o a bhonn co a bhathais, 654. o bonn go 'bhathais, LL. p. 469 a.

béimnech, f. blows, strokes.—fa bheimnigh na n-allmurach, 793. Cf. bloscbéimnech.

bethadach, a beast, O'R.—fiadh no bethadach cieiallaighi cili, 62.

bethir, a bear, O'R.; a serpent, a bear, a huge skate, Dict. H. S.—sg. nom. inmain em in bethir bailbeimnech dodanic, or Fergus, in mathgamain morglónnach, etc., LLec. col.

635; LL. p. 99 a. gen. co ruathur bethrach, LL. p. 247 a.

bilár, 112 = birar?

blasacht, tasting.—gan fer gan uisce do blasacht, 986. ar na taiscead nech dib etir a biad-som do blascacht, LL. p. 115 b, 2.

blosc-béim, a sounding stroke, 729.—Cf. ro clos bloscbéimnech a chride re chliab, LU. p. 80 a, 1. blo[sc]bemnech na sciath, LL. p. 255 b.

brirlech, 48?

brollach, f. the breast, bosom, O'R. and Dict. H. S.

brostad, exhortation, persuasion, O'R. (bros-gadh, m.)—brosdadh, O'Cl. pref. Cf. ic so brostugud na hechraide, LL. p. 189 b.

brotla, proud?—ana m-bloscbéim brodla. 729. ic slúag brotla bágach, LL. p. 174 b. tricha echsrian m-brotla m-brass, LL. p. 144 a, 34.

brucht-dóirtim, I pour forth, spill.—do bruchtdhoirtedar, 728.

brugud, bruising, pounding, O'R. (brúgh-aim)—48.

buinne, (1) a wave, O'R.; Tog. Tr. Ind. s. v. Eg. 162. cuan ardbhuinne, 996. atrachtatar Lagin assa 'cliabaib amal buinne dilend, LL. p. 304 b. pl. dat. ruadbuinnedaibh, 281. (2) a flame, blaze, 773. buinne bratha, LL. p. 176 a. amhail buinne teineadh mire móirdhéne ag mearloscadh, Oss. Soc. V. 82.

C.

cach n-dírech, straight on, forward.—433. cach n-díriuch, LL. p. 89 a. ib. 96 b, 6.

cáeb (M.I. cœp), f. a clod, lump, O'R.—sg. nom. is cáep cró mo chride cain, LL. p. 85 b. mo cride is coep cró, LBr. p. 141 a. in cháep chró 7 fóla ro bóí for a chride, iss í ro sceastar ra halt na huairse sin, LL. p. 173 a. dat. ina caibh cro, 164. pl. dat. iar sain tancatar Tuatha Dé ina caipaib ciach, LL. p. 4 b. Hence

cáebach, cloddy, full of clods, Dict. H. S.—515. cailgi, 101?

cairde (O. I. carte), (1) friendship, (2) truce, respite, O'R. and Dict. H. S.—(2) 626. Eg. 222. conom raib cairte lat frim budin, LU. p. 67 a, 39. is e sin cairdi ro iarusa. gutter cardí chlaibid úadib for Coinculaind, or Ailill, LU. p. 70 b. cath can chardi, CCn. 7. atbert Senchán fri Guairi .i. eadh 7 cairde do leud do fri hiaraidh in sceoil sin, Stowe MS. 992, fo. 50 a, 1. Hence cairdigter gl. foederari, Ml. 126 c.

cairphti (pl. nom.), vessels? 31.

cammán, a crooked or bent stick for hurling,

- shinty*.—373. 533. a chammán creduma, LL. p. 62 a. ib. p. 51 a.
- canál*, a channel, canal.—Eg. 163.
- cás*, a difficulty.—Eg. 232.
- cel*, a joint, O'R.—tar ceal a dha lamh, 694.
- cellam*, Eg. 135 ?
- celtar*, f. a spear, O'R.—dubhcealtar, Eg. 87. sg. acc. in cealtair, 166. du. nom. di cheltir inna láim, LU. p. 133 b, 26. Another meaning of celtar (m.?) *clothes, robes of the Druids*, given by O'R., seems to be exemplified in LU. p. 79 b, 20: ro chress a celtar comgataris don tlacht dillat tíre tairngire dobretha o aiti druidechta. This *celtar* is no doubt a derivation from celt (anglicised *kilt*), as clochar from cloch, &c.
- cennus*, headship, chieftaincy.—Eg. 335. is do tuc cennus 7 cennach a clainni, LL. p. 385 c.
- cern*, a corner, O'R. (m.)—56. sg. gen. cecha cúlú 7 cecha cerna, LU. p. 79 b, 17. Hence *cernach*, four-square, angular, O'R. and Dict. H. S.—bruiden . . . issi chulach cernach cethardoirsech, LL. p. 263 a. cúlach cernach ochrach, LL. p. 66 a.
- cethern*, f. and m. (1) a warrior, mercenary.—sg. nom. is i cethern is dech la ri Temra do gres a gilla con, A. F. 25. nidat éamlaid, ar cethern d aile, LU. p. 26 b. voc. a cheithern rogasta, LL. p. 174 a. pl. nom. cethirn comlain, Tog. Tr. 3538. dat. re ceithernaib in rig, A. F. 29. (2) f. a troop of military men. O'R. sg. nom. cethri chet cethri míle cethern Aenias ardbríge, LL. p. 144 a, 16. rombia-sa cethern lib co n-deochsaind-sea do thabairt cobra dó de sin, LU. p. 71 b, 45. acc. for muncind mara Caisp gabsat cethirn dílis, LL. p. 134 a. undsea chethirn n-gilla 'na n-diaid dá fostud 7 dá n-imfuirech, LL. p. 101 a, 1; ib. 2. du. comrac da ceitern i cCluain muc Nois .i. muintir Tadváin ocus muintir Cínaoith, Chron. Scot. p. 306. Hence the Anglo-Irish *kern*, not from cern, a man, as Skeat, *Étym. Dict.*, has it.
- cethir-chimsach*, four brimmed.—286. From cimas, f. a brim, border. sg. dat. cona chimais druming delighi derggoir, Tog. Tr. 1531. cona cimais do banór brice, LU. p. 79 a, 44. pl. nom. teora cimsa, Tog. Tr. 1538.
- ciab*, a lock of hair, the hair, O'R. (ciabh f.). 831.
- ciarach* (M. I. círach), crested.—286. a chathbarr círach clárach, LU. p. 79 a, 8. Cf. ro gab a chírechathbarr catha, LU. p. 79 b, 15.
- ciar-léne*, a protecting shirt.—Eg. 196. gabuis a ceithri ciarlénti fichet, Eg. 1782, fo. 23 a, 2. From *ciar*, defence, protection, O'R.
- cinnim* (ar), (1) *I excel*.—no cinnfed air, 773. nir chinn neach air, 779, 621. (2) *I fix upon*.—is i comhairle ar ar chinneadar Tíatha Dé Danann, Tor. Dh. p. 118, 11. Without ar: ro cinneastair uile encomuirli, 18. ría siu chinnit in chomhairle sin, Tog. Tr. 2, 1781.
- cír-dub*, jet-black.—ulcha círdub cass, Harl. 1802, fo. 9 b. From *cír*, jet. batir dubidir cír, LL. 252 b. gen. duibigthir cuach cera a gnuis, Stowe MS. 992, fo. 82 b, 2.
- círgal*, fury?, cíorghal, feats of arms, O'R. ? —sg. gen. ag caitheamh a cainnti 7 a círgaili, 43. pl. nom. ar bit imfega 7 círgala 7 fuilli fórdérgga i cach slaug 7 i cach thaurchómrac dunaid móir, LU. p. 55 b, 30.
- cith*, a shower.—827. cith snechtaide, LL. p. 189 b. na cithnella neme, LU. p. 80 a, 4. cithnella cotaigecha ciach, Rev. Celt. I. p. 40. pl. nom. ceatha troma, 1023. do feradar cetha dolfe draigechta, Rev. Celt. I. p. 40. dat. re ceathaibh gelclu[ma], 33. Cf. lár gel amal chluim, LU. p. 25 b, 12.
- clechtaim*, I use, am wont.—890.
- cliath*, f. (1) a hurdle, something to fill up a breach (berna, tol), to stop a gap, now the darning of a stocking, O'R. and Dict. H. S. dia tartam-ni. xxx. d'ar n-degdoinib immach i n-giallas, bid tanaite ar cliathgabala sund, LL. p. 283 a, 3. dat. doratad Messdead ar cléith ar dorus in dúne, LL. p. 115 b. forsin chléith, ib. pl. nom. batar erlama la Lugaid a chomarli .i. dochuaid leth fíallaig úad i talmáin .i. dognithe dere don chetfóit 7 cliatha tairsiu. No briste in gae ar bulg 7 ar ind tresin cléith, LL. p. 290 b. gen. tír na cliath n-gablach co n-gloir (scil. inis Bretan), LL. p. 136 b.—For the modern change of meaning, cf. *tolc*, a breach, now a hollow induced upon a plane or smooth surface, a dint, Tog. Tr. Ind. s. v. and add: airm itát na láith gaile anair isin cath berait toilg trisin cath siar. Airm itát na láith anair berait toilg tiisin cath sair, LL. p. 101 a, 12. ra pad réil mo thoilg-sea and sain indiu i cumma cháich, ib. 16.—(2) an oar(?). pl. nom. cliatha, 31.
- clog-at* (M. I. clocatt), a helmet.—825. Cf. at cluic gl. galea, Ir. Gl. 26. From *cloe* (cf. W. pen-glog, a skull), and *att*, a hat, a loan-word from the O.N. hattr. S. Stokes, Rev. Celt. V. p. 242.
- cnusaigim*, I collect, gather.—A. F. 11. From *cnuasach*, m. collection, earning, purchasing; fruit, growth, Dict. H. S. cnuasach mara no tíre, LBr. p. 204 a. gen. crábh cnusaigh na canóine, Ms. Mat. p. 533.

cogantach, *chewing, gnashing the teeth*.—203. ann gach ceann chraoschog antach, Tor. Dh. p. 130, 17. From

cognaim, *I chew, bite*.—Eg. 131.

com-bladaim, *I break, crumble, pulverize*, O'R. (bládhaim).—combladhada, 667.

com-commart, *beating together*, O'R. (comart m.).—94. gen. lecc comairt chnáma sin, ar in clerech, LL. p. 302 a, 2. Cf. lám-cho-mairt, L.Br. p. 141 a. fri lamcomairt ban belguba .i. frisin comort doniat na mná o lamaibh, O'Dav. p. 103.

com-dicair, *equally eager, intent*.—pl. na catha ceachtarrdha coimdhiera, 728.

com-dranntaigim, *I snarl, grin*, O'R. (drann-taim).—202.

com-gar, *nearness, juxta-position*, Dict. H. S. (comhghar)—tainic a comghar do C. 141. a comghar do, 706. a comgar don allmuraich, 720.

cómhacht, Eg. 343?

comrac, *meeting*.—a comrac ar [leg. an] chathbarr [leg. -bairr] 7 na caemluirigi, 134. teiged co comrac ceithri sliged, Rev. Celt. II. p. 197.

com-suathad, *mixing*.—492. triasin comsuathad, LL. p. 273 b.

com-tharrach, *equally horrid*, O'R. (tarrach)—pl. comtharrthacha, 204. comtharracha, 295.

conc, *a narrow neck, a strait*. O'Don. Suppl. (cong)—on chonc co 'cheili, 984.

corrach, *unsteady, wavering*, O'R. Dict. H. S. —na n-en corrach, 41. for chlochán chorrach, *unsettled*, Oss. Soc. V. 50, 13. Cf. mar cheum na gaillín air chreagaibh corracha, Dict. H. S. s. v.

cosair (M.I. cossair), *a bed*.—801. 924. lanamain i cosair, Tog. Tr. 2, 1002. dognithi cosair urlochra do 7 frithadart fris, LLec. col. 620. bogniseta a n-araid cossair lephtha úrluachra dóib go frithadartaib fer n-gona friu, LL. p. 84 b. tussu it chossair chroligi, LL. p. 88 a. beti cuirp i cossair chairn bat maibh fir, LL. p. 254 a. Tor. Dhiarm. p. 162, 1, read cosair instead of cossair.

crann-chor, *casting lots, lots*.—387. 391. acruinte .i. rollaad crannchur foir, gl. sortita, Wb. 29 c. foherdsam crandchur imm na teoraib insib, mo chrand-sa dana taet ass ar tús, LL. p. 108 b. dofuit di crandchor don dala comaltai Máiliduin dul isin n-insi, LU. p. 24 a, 39. foscichret i crandchor iarom, fáicebthair Lugaíd fris anechtair, forcomoso frissin ferthaigis, dochuaid-som immoro i crandchor ind aurgnama, LL. p. 289 b. gen. focresa comairle crandchuir leo dus cia dia roisid dib techt dia fis for in faireg cid nos

fost. Doralá in crandchur furri fesin, Stowe MS. 992. fo. 82 a, 1. batar imresnaig maic Israel co himcían im roind a forba, conid cert crandchuir rotuscertaig fa déoid doib a ferann, L.Br. p. 124 b.

crann-rigin, *having a stiff shaft*.—pl. cliatha crannrighne, 32.

crét-bláith, *of smooth bronze*.—a cloidhme creatblaithi, 295.

crislach, *border*. S. Tog. Tr. Ind.—pl. acc. ro linadar crislaigi in chuain uili, 71. dat. fó chrislaigib a sciath, Alex. 246. Eg. 277. 559. It must have another meaning (*circle, corona, retinue?*) in LL. p. 102 a: and sin atbert-sum ra theglach bhadessin .i. ra crislach na Craebraude. LL. p. 263 a: luid Conchobur fodéin co craisluch na Craibruade imme.

críth-lúaimnech, *fluttering about with terror*.—41.

crúad-lúbad, *to bend hard*, O'R. (lúbadh). gan cruadhluhbhadh, 50. From lúb.

cúach-buide, *having yellow curls*.—Eg. 277. From cúach, f. a curl, plait. sg. dat. bratt corera co cúacha óir, LL. p. 22 b. pl. n. cuache de or for a dib cúalaid hi taircellad a falt, LU. p. 113 b, 18.

cúach-snáidm, *a folded knot*.—pl. n. cuachsnadmanna, 498.

cuanart, *dogs*.—sg. nom. conart Mod, LL. 167 a. cuanart Manannain maic Lir 7 cuanart Muid, ib. pl. cuanarta 743.

cuanna, *neat, fine, elegant*, O'R.—31. cuirp coema cuanna cumdacha, Cog. G. p. 178, 12. budh hiad ar g-coilceacha cuanna, A. Cl. L. Comp. bordchuanna, 559.

cuas-lethan, *broad-caved*.—pl. na cromsrona cuasleathna, 204. From cuas, *a cave, hollow, cavity*, O'R. and Dict. H. S.

cubais = *confessio*. W. cyffes.—is cubhais dham-sa, 801. dar mo chubhais amh, 762. attear ar cobais, bar Cúchulaind, LL. p. 82 a. is i mo chobais indiu, Lg. U. 17, 19. mo chobais! LL. p. 285 b. dobér-sa mo chobais, LL. p. 279 a, 3. dar fir ar cubais, LL. p. 54 b, 30. ib. 57 a.

cubar-derg, *red with froth*.—515. From cubar, *froth*. mar cubar tuinne ac tragud, LL. p. 106 marg. Hence

cubrach, (1) adj. *frothy*. pl. na srotha cubracha, 34. (2) f. subst. *froth*. sg. nom. in t-úanbach 7 in chubrach, LL. p. 96 a.

D.

data (M.I. datta), *pleasant*.—871. datta in blad (chev.), LL. p. 127 a.

dé-c[h]elt, .i. brat 7 léine, Corm., *a double gar-*

ment.—tucus-sa deichelt ríg dó, LL. p. 51 b. ar cruth 7 deilb 7 deichelt, Tog. Tr. 2, 777. From *dé-* (cf. *ulcha degablach*, LL. p. 97 a, the Danish *teskjäg*, *túag défaebrach*, Tog. Tr. 2, 1857), and *celt*, a *garment*, the Highland *kilt*. Cf. *celt clithargarb*, LU. p. 95 b.

deithfirech, *hasty, quick*.—adv. co dana 7 co dian 7 co deithfireach, 731.

detaich, f. *smoke*.—gen. na deataighe, O'Don. Gr. p. 406. fo smúit dethcha, Tog. Tr. 2, 1897. dat. laíd connud truimm for a thein, suáil na rón much don dethaig, LL. p. 207 a, 9. acc. re deataigh, 713. la dethaig na n-apaige, Tog. Tr. 2, 1048.

diamair, subst. ex adj. a *hiding place, something hidden, obscure, secret, secrecy*, S. Wind. W.—ar ní feta diamair dia samna do gres for sidaib, Mcgn. F. 29. fo diamair re hedh do bi, Féil. p. clxxxi, 39. pl. dat. o dhiam-raibh Droma Droibheoil, 60. do dhiamraib 7 do dhoilgib na scripture nóime, LBr. p. 127 a.

dígaind, *firm, dense, close*.—drumchla dígaind dildin in betha *die feste First* (Thurneysen, Rev. Celt. VI. 93), Tog. Tr. 979.

dígair, *eager, intent*, O'R. Wind. W.—483. is munter discir dígair, LL. p. 207 a, 3.

dim-búadach, *disgraceful, inglorious*.—Eg. 200. From *dimbúad*, *disgrace*. Cf. Wind. W. tri gári dimbúaid do flaih, LL. p. 147 b. cen dochund cen dimbúaid, LL. p. 53 a, 9.

do-, a privative prefix, really *di-*, for which it was used, just as the prepositions *do* and *di* were used promiscuously. Thus *do-scailte*, 968, *do-imtacha*, 820, and

do-frestal, *not to be met, intolerable*.—gen. dofreastail, 129, 907.

doicheall, *churlishness, grudging, inhospitality*. Cf. Rev. Celt. V. p. 243.—dat. tuc corra diultada 7 doichle for a thech .i. ar dibe 7 ar dochill, LL. p. 117 a. a n-doicheall, 390. Another form is *doichle*, whence *doichleach*, *churlish*. Athirne Ailgessach is e is doichlechu ro boi i nHérinn, LL. p. 117 a. The opposite is *soicheall*, *hospitality*, which occurs LL. p. 345 b, *soichle*, O'R., *soichlige*, LL. p. 343 c.

dolb, f. *sorcery*. Wind. W. dalb.—tre dolb draidheachta, 576. gen. cetha dolfe, Rev. Celt. I. p. 40.

do-leonta, *not to be sprained*.—From *leonaim*, *I sprain*. leonfaitir lama, LL. p. 254 b.

drud (M.I. *drut*), *to close, closing, an enclosure*.—ní drud o cheille dorinneadar, 338, 489. ag drud 7 ag dingi 7 ag dluthecartugud na n-allmurach, 806. coimghéisidh a chnam ag drud o cheilli, 643. do dhрут na huama,

LBr. p. 189 b. Inf. of *druidim*, *I close, enclose, close in upon*. druit rium, a Conoill, ol sí, co tucar sén duit. Druidis Conull fria, Three Ir. Gl. p. xliii. aroisir Finn a laim forsan ersoid in t-sída guru druidid in chomla ar a ordain, Stowe MS. 992, fo. 66 a, 2. Cf. *druid-sa romham*, arsa Daorghlas, Gill. 235. and tha naimhde 'druideadh oimn, a thriath, Tem. II. 158. Dict. H. S. *to bolt out*, do dhрут amach, Begl.

dub-gus-rúnach, *full of black crafty thoughts*.—871.

E.

éadhaime, Eg. 335? Cf. *eadham, iron*, O'R.?

eas-aonta (O.I. *esóinte*), *disunited, hostile*.—Eg. 153.

esbadach, *wanting*.—Eg. 108. in tan ba hesbadhuch fer dib, Sench. M. Introd. co heasbadach, *imperfectly*, Petrie, Tara, p. 63.

esbaid, f. *loss*.—esbaid Gréc o Troiannaib, LL. p. 144 a, 11. pl. nom. bar n-esbada T. Tr. 1619. LU. p. 87 a, 6. 9. gen. d' faisneis na n-esbadh, 736. This is also the meaning of d' esbuig dia naimtib, Tog. Tr. 2240, *of loss to his enemies*. Hence

esclainn, 209, evidently the same as *asclann* (Wind., W., who quotes *asclainn* from FB. 86. Eg.) *a load borne on the shoulder*.

escra, *a cup, a drinking vessel*, O'R. (*eascradh*).—sg. nom. essera n-argait, LBr. p. 116 b. dorochair a escra féig innargait al-láim in daleman isin dabaig, LL. p. 245 b. dat. asin escra, A. F. 51. pl. gen. na n-escra 7 na corn 7 na m-baiglend, LL. 106 b.

F.

fáel-chú, lit. *a wolf-hound, a wolf*. pl. nom. faelcoin (sic leg.) na fidhbíde, 743. From *fáel*, *a wolf*. Ímsái Conchobur chucu amal fáel fó chair[ch]ib, LL. p. 258 b. acc. amal fóleaid etir cháircha, Tog. Tr. 2, 1433.

fáen-luige (M.I. *fócnlige*), lit. *a weak lying, lying low, a sick-bed*.—ga furmiáil ri fót foenlaige, LL. p. 100 b. ri fáet foenlige, ib. Cf. i fannligib fola, Tog. Tr. 1734.

fáid, *a cry*.—1006. sg. ataig a fáid guil 7 golgaire ós aird, Tog. Tr. 1067. pl. faide ianna, LBr. p. 140 b. faidedha, 975. acc. dorat a trii fáidi uas aird, Tog. Tr. 2, 1139.

fanamad (M.I. *fonamat*), *derision, mockery*.—gen. gairthi scigi 7 fanamhaid, 479. gair sgige agus fonamhaid, Tor. Dh. p. 208. gair chuitbiuda 7 fonamait, FB. 64. S. Windisch s. v. and cf. *scige*.

fassach, *correct knowledge of the Fenechus or*

common law; *precedent*, O'Don. Suppl. sg. gen. ail fassaig breth, A F. 7. pl. dat. brithem fri brithemnacht ar roscadaib 7 fasaigib, LU. p. 118 b.

ferb, *f. a roebuck*? Cf. fearboc, *a roebuck*, fearbóg, *a hare*, *a red deer*, O'R.—sg. gen. amail luas fainnli no feirbe, 562.

fét, *a whistle, shrill noise*, O'R.—fead cloidem re enaimh, 732. Hence fét-gaire, Tog. Tr. 2009.

fialus, *family relationship, a family relation*.—nom. t'fuil 7 t' fialus, 144. gen. cen nech do chocill choeim no carut no cumthaig no comfialusa, LBr. p. 120 a.

fich, *wrath, ferocity*, O'R.—gen. le rómhéad a fíocha 7 a feirge, Eg. 219.

figur = Lat. *figura*, *a representation, prophecy, interpretation of a prophecy*.—a fighair 7 a faistine, 89. Hence **figrad**, *to interpret*. Atchonnaire aslingthi n-ingnad da m-bá im súan. In fitir nech úaib a fidrad [leg. figrad] issin t-slúag? LL. p. 302 b.

fiolar = *iolar*, m. *an eagle*.—Eg. 326.

fo-chelgach, *wily*.—978.

fochmad, *f. scorn, contempt*, O'R.—gair foch-maidhe 7 fanamaid, 367.

fochraib, *near*. S. Wind. W.—ina focraibh, 52. Hence **fochraibe**, *nearness*. fochraibe oc timthirecht, LL. p. 343 c. Cf. comfochraib, pl. isna tírib comfochraibe, Tog. Tr. 2, 624.

foltanus, *blame, reproach*?—470.

forbartach, *encroaching, overbearing*?—comrac feigh fuilech forbartach, 481. is amlaid báí in dond Cualngi . . . fuascrach forbartach forranach, LL. p. 247 a.

for-lamas, *possession*.—I. im forlamus, LU. p. 52 b, 37. From lám.

fuinetach, *western, a man from the west*.—pl. gen. co crícha na fuinedach, 345. 486.

fulracht, *blood-shed*.—gen. gan a saith fola 7 fulrachta, 609.

G.

gabaim fri, *I resist*. S. Tog. Tr. Ind.—580.

gabaim láma (ar), *I exhort, urge on*.—F. F. ac gabail lama ar an fein dochum an mór-chatha, 565.

gasán, *a little stalk*.—Eg. 336.

geibenn, *bonds, fetters*. W. gefyn.—sg. dat. o gebind co cuthi, ó chuthi co croich, LL. p. 147 a, 46. pl. n. glais 7 geibhinn, 462. dat. i n-glassaib 7 gebendaib, Alex. 1098.

geltacht, *terror, panic*.—317.

geosadán, *a small stalk, shaft, arrow*, O'R. pl. dat. do na geosadanaibh, 111.

gréaga, Eg. 216?

grémmach, *clenching*.—comp. na doide dain-gen-gremacha, 968. From gréimm, *hold, gripe*.

grennaigim, *I defy*, O'R.—381. Tog. Tr. 2, 1684. Can this be from **grenn**, *beard*, in the sense of Engl. *to beard*?

grinnell, *the bottom of the sea, gravel*, O'R. Dict. H. S.—349. 970.

gris-maillech, *having grey rings*.—gormlui-reach grismaileach, 475.

grís-neimnech, *grey-venomous*.—611. Eg. 210.

grod, *quick, active*, O'R.—adv. co grod, 730. Hence groid-mire, LL. p. 409 a, 3.

guth, *shame, disgrace*, O'R. *defamation, calumny*. Dict. H. S.—ni guth ort, 595. ni guth dam-sa, 987.

H.

h, sometimes written for th: h'athar-sa, 445. ar gradh h' einidh rit, 760. for h' amus, LBr. p. 146 b. h' adba, Sc. Lb. 22. h' folt, LBr. p. 112 a.—It also occurs for s: is do hein ro chan in file, LL. p. 119 a. o hoin, pass. It seems to stand for f: do feis la h'Eirb ingin n-Geirg, LL. p. 254 a. ro hír, Féil. Sept. 23, LBr., where Laud has ro fhír, Rawl. ro ir.

I.

iaachtach, *yelling, screaming*.—483. 907.

iarann-bláith, *of smooth iron*.—628. 880.

iarmartach, 296. 671. leg. ainiarmartach.

Cf. do bulleadaib agmara aniarmartacha, 'victorious irresistible blows,' Cog. G. 194, 24. achusan [leg. athchosan] anmin agarb aniarmartach, 'a rough, fierce, unmerciful assault,' ib. p. 182, 26.

iasacht, *a loan*.—Eg. 332. ar iasacht, *in loan, borrowed* (O'R.), LL. p. 259 marg. LL. p. 107 b. gen. *to borrow of one*, d'faghail iasachta ó neach, Begley.

il-gressach, *much embroidered*.—249. From gress, *embroidery*.

imall, 40? Cf. immallad, FB. 53, Eg.?

imm-nár, *shame*.—ger innar in t-eigan sin, 660.

in-chatha, *fit for fighting in a battle*.—400, 403.

in-chomraic, *able to fight*.—404. ní hinchomlaid 7 ní hinchomraic aithle chomraic Firdiad, LL. p. 100 b. col-lín n-ingen n-aurlam n-inchomraic, F. B. 53.

in-feidm, *service due to a chief*.—gen. do thabairt infeedma catha leat, 541. From feidm,

- the customary service due from a vassal to his lord*, O'R. Cf. cúig céid fear feadhma 'san m-bruidhin, Keat. p. 34. *to serve*, do dhéanadh feadhma, Begley. Hence **feadmannach**, *servant*, **feadhmamhuil**, *infeadhma*, *serviceable*, O'R. Begley. go m-badh infeadhma iad, Tor. Dh. p. 206, 3.
- in-gelt**, f. *feeding, food*.—657. dianad ingeilt druing diumsaig dichonnaircella in betha, Alex. 434. ro curit a n-eich for éringelt, Ms. Mat. p. 473, 2. leic na eochó ar a fergeilt i fecht sa, LL. p. 65 a. gen. gabsat ar féad ingelta ro geltsat na eich, LL. p. 58 b.
- in-leigis** (M.I. indleigis), *curable*.—Tor. Dh. p. 162, 1. atrubratar a lega friss nar indleigis itir he, LBr. 143 a. Another form of the same meaning is **indlega**: is ed adbered cach liaig dib a dofehad, na bad beo 7 na bad indlego itir, LLec. col. 620.
- inn-úa**, *a grandson's grandchild*, O'R. (fionnua).—A. F. 115.
- iorusbail**, Eg. 334?
- irse**, *a handle of a shield?* Cf. iorsu-bhai-sgeith, 'the handles of a buckler,' O'R. iris, -e, -ean, f. 'the handle of a basket, commonly a twisted withe,' iris sgéithe, 'the traces or handles of a target,' iriseach, 'furnished with slings or handles,' Dict. H. S.—pl. nom. irsi a sciath, 821.
- islo**, *lowness*.—638.
- L.
- labugud**, 46, for lámugud, *to toss, throw?* O'R.
- láem**, *a blaze of fire, flame*, O'R.—enlaem da lasair, 705. ina laom loindrech lasambail lámhthapaidh, MS. Mat. p. 537, 16.
- laige**, *weakness, debility*.—53. From lag, *weak*.
- laighdiugud**, 341?
- lán mara**, *the tide*. Cf. W. llanw.—493. 494. ruc in lan mara a longa uathib, Cog. G. p. 190, 23. Cf. céin no bid in muir for linad, LL. p. 159 b, 2. Begley has: *tide*, lionadh agas trághadh na mara.
- lassaim**, *I burn, blaze*.—do las a suil dheas, Eg. 213. 3d sg. pres. lasaid fót fondbras, FB. 49, Ir. T. p. 310, 7. From lass, *light, flame, fire*. ic lais tened, LL. 148 a. Comp. merlassaim: 3d sg. s-pret. do mhearlas an mhuir, Eg. 237.
- léitmech**, *eager, desirous*.—483. pl. 491. at léitmecha a laich, Tog. Tr. 854. Hence **léitmige**, *eagerness*, Tog. Tr. Ind.
- letarthach**, *rending, cutting*.—sg. dat. f. da loinn limtha leatartthaigh, 658 pl. na laech-lamha leadurthacha, 969.
- lethaim**, *I widen, spread, extend*, both trans. and intrans. W. lledu.—493. C. Conch. 57. lethaid folt foda fraích, Megn. F. 20. ro lethai cend inna noiden forsin chloich, conid de ro bóí Fiachan Mullethan fair, LL. p. 290 b. a miadamlatai 7 a inocbala oc lethad fón m-bith, Alex. 304.
- lethar** (1) *skin*.—ní tuc braen fola asa lethar, 867. d'fínleathar a leisi, 895. dogní smir-ammair dib etir feóil 7 chnámaib 7 lethar, LL. p. 91 a. ib. p. 92 b. nach facbhuit dreasta Glinne in Scáil leathar ar mu cho-saibh, Oss. Soc. V. p. 48, 18.—(2) *leather*. W. lledr.—gen. ro gabastar a fuathbróic n-dondlethair, LL. p. 86 a. fuathrog fair-sing urleathair, 199.
- lettir**, *slope of a hill*.—bar in lettir i Cruach-naib Aí, LL. p. 102 a. uas lettir déin, LL. p. 154 a. Enters largely into Irish topography.
- limtha**, *ground, sharpened*. See Stokes, Tog. Tr. Ind. s. v., and cf. W. maen llif, *a grindstone*, llifo, *to grind, whet*, &c.—560. 657. glacais a manaís lethanglas limtha Loch-lannach ina laim, Eg. 1782, fo. 23 a, 2. ro léig a teanga liomtha ('keen') láingheur faoi, Tor. Dh. p. 208, 11.
- liomhnughudh**, Eg. 331?
- locaim**, lit. *I keep (my) place, stay, stop*, both trans. and intrans.—ní locfui-si ón eom-rách, Eg. 179. gan locadh a luathsiubail, 51. From loc=Lat. locus. For the development of the meaning, cf. Germ. *stellen* from *stall*=*stehen machen*.
- luaimnech**, *volatile*. S. Wind. W. s. v. luam-nach.—35. From luamain, *flying, fluttering*. co ba ic screchad ar luamain os a cennaib, Rev. Celt. I. p. 39. in t-én as luathiu luamain, Sc. LB. 24. eitseacht re luamain engiall, LC. 22. do bhádar dá richoinnil romhóra ruislethna ar lassadh 7 ar luamain ina chinn, MS. Mat. p. 537. Hence **luamnaigim**, *I grow unsteady*: ra luamnaigsetar a ruisic, LL. p. 176 b. Cf. crithluaimnech.
- lúb**, *a fold, thong, loop, laqueus*, O'R., Dict. H. S. Hence **lúbaim**, *I bend*.—668.
- luigim**, *I swear*.—luidim-sí fom armaibh, 149. luigim-sea bam arm, O'Don. Suppl. s. v. marbhaim. co ro luigset Lágín cor bo leis, LL. p. 271 a.
- luinneadh**, 1000?
- M.
- malach-garb**, *having shaggy eyebrows*.—Cf. malachdub, Wind. W. s. v. mala.
- maoilinn**, *the summit, brow of a ridge or hill*, O'R.—Eg. 347.

mathgamain, *a bear*.—sg. nom. mathgamain mall, LL. p. 136 a. inmain mathgamain mórglonnach, LL. p. 99 a (applied to a hero). pl. nom. amal bití mathgamna eter banbraid ac fápo cach fír arn-úair úadib, LL. p. 291 a. dat. mar leomain ic techta fó mathgamnaib. LU. p. 80 a, 3. du. an da mathgamain, 874.

merda, *active, sportive*.—dar in muir merda, LL. p. 3 b. Cf. in muir mear moradbul, Cog. G. p. 178, 25.

merge, *banner, standard*.—sg. n. mo chathmerge, LL. p. 147 a. Eg. 304. pl. n. na merggida alle illdathacha 7 na confingi catha, LL. p. 172 b. du. in da mergi maethsroill, 127. 294.

mí-blas, m. *bad taste, bad manners*.—gen. fear míblais, 456.

mín-én, *a small bird*.—619, 684. In the same way *míncethri* are *smallcattle* (Germ. klein-vieh), *míndóene*, *children*. Cf. tricho cét di míncethri, LU. p. 22 a, 14. mnaa 7 meicc 7 mindóene, LL. p. 104 a. mna agus mion-daoine an bhaile, Tor. Dh. p. 130, 25. Cf. also míncase.

mórgán?, pl. dat. an t-aedhear gona mhórgánaibh, Eg. 134.

mothar, *a high sea*, O'R.—in mothar morton-nach, 37. co mothor mara Torrian, LL. p. 135 b.

mur-dúchand, lit. *sea music, a mermaid*. S. Wind. W.—sg. nom. dia m-bói in murdúchand oc a medrad, LL. p. 3 a, 2. dat. arna medrad don murdúchand, LL. p. 4 a. pl. gen. na mardhucann, 40. co cuala in fagur and sin, Ro po magur co morneim, Muir na murdúchand mara Os na tonnaib taebglana, LL. p. 197 a. From *muir*, *sea*, and *dúchand*, *music*. Cf. ic ámrán 7 ic dúchund, Tog. Tr. 2, 1086.

musclaim, *I awaken*.—do muscail, 93.

N.

níth-galach, *brave in fight*.—876.
nús, *the biestings*. S. Wind. W.—AF. 10.

O.

odugud, 47?
óid, f. *care, heed, attention*. Féil. Ind.—981. ní thuc Finnachta da óid sein, LL. p. 307 a. ní tharat F. da óid, ib. co tardaí dia óid searad a chuirp 7 a anmma fri araile, LBr. p. 108 b. dobeir di óid aní sin, LU. p. 119 a, 6.

oil-chumma, *a great slaughter*.—776.
onchú, *a leopard*, Tog. Tr. Ind. *a wolf*, O'R.—sg. n. an ónchu irghaili, 307. gen. co n-aínbthinche onchon, Tog. Tr. 2, 1071.

dat. an[a] onncoin ghraíneamhail, Eg. 217.
 pl. nom. a n-onchoin échtacha, Tog. Tr. 2, 1079.

onfais, 347?

oscurtha, *renowned, famous*, O'R.—559.

osnam = *osnad*. Cf. ingnam for ingnad, Eg. 1782, fo. 57 a. Hence

osnamach = *osnadach*, Tog. Tr. Ind.

R.

rabart (=ro-bart), *overwhelming, overflowing*. W. rhyferth, *a violent gust*.—an tonn rabharta, 307, 701, 775. Eg. 162. tuc in bunni robarta bulli fair, Cog. G. p. 192, 13. Begley has *springtide and neaptide*, robharta agas mallmhuir, muir robharta.

ram? Eg. 138. Cf. raimhe, *fatness*, O'R.?

rang-brised, *breaking into chinks, cracking*? —47. From rang, *a wrinkle*, O'R.?

riachtanus, *need, necessity*.—Eg. 300. co mbetis uli í riachtanus a less Iosep triasin fíis atecess do, LBr. p. 115 a. gen. a n-am an riachtanus aitheantar an charaid, Begley. From *riachtain* in the phrase *riachtain a less, to need*.

ríg-fénid, lit. *a king-warrior, a royal warrior of the fiann*. In our text always spelt *rífénid*, and applied solely to Finn, the *ríg-fénid* par excellence.—sg. gen. hi tig rígfénida hErenn, LL. p. 296 b. Cf. re hingin Taide in taiebíl Darronad Find fírfénid, LL. p. 202 a. ib. p. 206 b.

romur, *red*, O'R. (robhar).—Muir Romur, *the Red Sea*. o ro bade Foraind cona slúag im-Muir Romuir, LL. p. 2 b. tria Muir Robair, LBr. p. 118 a. benais 7 buailis Muir Robuir, LBr. p. 118 b. gebes for a slicht co dremun co Muir Romur, LL. p. 134 a, 1.

rót-buille, *a far-reaching blow*.—395. From *rót*, for ro-fot, Wind. W. tarlaic rofút n-urchair, LL. p. 60.

rót-guin, *vulnus eminus inlatum*. Hence

rót-gonach, *eminus vulnerans*.—482.

rúaic, f. *defeat, flight*.—Eg. 106. LL. p. 205 b.

ruainne, *a single hair*, O'R.—Eg. 212.

ruamna, *redness*.—ruamna na feirgi ana ghnuis, 803. Hence *ruamnaigim*, *I become red*. ra ruamnaigsetar ar-ruisc ina cendaib dóib immair cháera tenda tentide, LL. p. 104 a, 1. ro ruamnaig[set] a n-aighi la tiachra in gnima, Tog. Tr. 2, 1578.

rugaire, *a bar, bolt, latch*, O'R.—47.

rugraide, *heroic*. From *rughrai*, m. *a hero, champion, chief*, O'R.

ruibne, *a great slaughter*.—pl. dat. ana ruib-

nedhaibh, 805. From *ro-* and *bine*, *destruction*. Hence
ruibneach, *slaughtering*.—481.
rún, *purpose, design, thought, idea*.—*gan run*
tlais na time, 667. Cf. *dub-gus-rúnach*.

S.

sanaisi, 111, *leg. sonais*, *gen. of sonas*, *luck, prosperity*. Cf. *do cuireadh éadhaime na n-gasán sonuis ionnta*, Eg. 336.

scailtim, *I split, cleave*.—*scailtsed*, 131. *inf. scoltadh*, 94. *Tog. Tr.* 1415.

scal, *a shriek, a loud cry*.—1009.

scandrim, *I shatter, disperse, separate*.—669, 685. *T. Tr.* 1984. *ni ro scandir cen échta dóib*, LL. p. 255 b. 1.

ar (for) scáth (1) *in the shelter of*, (2) *for the shelter of*.—(1) *ar scáth arm Hectoir*, *Tog. Tr.* 1976. *is e ro naidm Mairi óg for scáth Íosep*, LBr. p. 145 b. (2) *nit gonfaidhthar do ghres gin bes in sciath ar do scáth*, *Rev. Celt.* VI. p. 183, 11. *conid ann sin tuscat duille na pailme for a scáth a féil*, LBr. p. 111 a. *ar scathaib a n-ech, to protect their horses*, LL. p. 264 a. *daig ni ra ba-sa riam can fer ar scáth araile ocum*, LL. p. 54 a, 10.

scáth-úaine, *green-sheltering*.—*a scéith scathuaine*, 251.
seelie, *rock*.—59. *sg. dat. co rucad a chorp i secliue iar n-irrus descirt Chorco Duibne*, LL. p. 12 b.

scemel, *battlement, shelter*.—*fo sceimeal a sceith*, 909. *daini Atha Cliath batar forsna sceimlib icca fegad*, *Cog. G.* p. 190, 7. Cf. *mac Amlaib bai ar sceimle a grianan fein aca fegad*, *ib.* 13. Cf. *for-sceinel*, *cover, shelter*: *ar forsceimlib sciath*, *Tog. Tr.* 1676.

fos-scemel, *foot-board*, *Salt. na R. Ind.*—*fos-scemel*, *cover*: *conid Teme Mara i. ditiu no foscemil mara hé*, *Stowe MS.* 992, fo. 81 b. 1.

sciathán, Eg. 336 ? O'R. *sgíathán*, *a dart ?*

seige, *jeering, derision*.—*ro léigeadar aongháir sgige agus fonamhaid fúithe*, *Tor. Dh.* p. 208, 19.

seuid-leíne, 474 ?

seánna, Eg. 192 ?

sebcamail, *hawk-like*, O'R. (*seabhacamhuil*).—*sithi seabhacmail*, 35.

secc = Lat. *siccus*, *hard, difficult*.—*ba seac leo*, 391.

sechránach, *wandering, straying*, O'R.—Eg. 105. LL. p. 409 a. From *sechrán*, *straying*. *Bui sechran adbul 7 buaidred dermair accu*, LBr. p. 1 a.

seimhar, Eg. 193. From *seimh*, *gentle ?*

seimide, *smooth, gentle*, 55. *Tog. Tr.* 1662.

seomra, *chamber*, a loan word from the English.—406.

sessim, *I stand, come to stand, make a stand*. S. Wind. W. *sessed*.—*in laech seiss for braine in churaig*, LL. p. 108 a, 22. *con-lingis Cúchulaind mar each n-ethait a hacraib con seiss for bil scéith in Guill*, LL. p. 109 a, 6.

cia conseiss in tulaig n-ucut ? ar Goll, LL. p. 108 b, 21. *do sóisfedh*, 109 ?

sestánach, *clattering, roaring*.—808. From *sestán*, *clatter*. Cf. *seastan na slat*, 45.

sgimalta, *troop band*, O'Don. *Suppl.*—Eg. 123.

sian-geran, *a stormy groan*.—828.

side, *sihe*, *a rush, attack, gust of wind*.—35. 338. 885. 911. 979. *ra bert Cúchulaind sidi da saigid*, LL. p. 87 a. *ib.* p. 177 b. *ba samalta re sidi réppaithi eraig*, *ib.* p. 83 a. *sidi gaithi géri galbigi*, *ib.* p. 253 b. *side gaethe*, *ib.* p. 189 a. *Athach 7 Gaeth 7 Side a trí n-eich*, LL. p. 30 d. Cf. the explanation of the saying: *is luáthidir sidhe*, LL. p. 379 a.

sil-búalad, *to smash utterly*. With *sil*. Professor Rhys compares W. *chwil* in *chwilfriwio*.—683.

sith-lann, *a blade*.—*pl. nom. sithlanna*, 668.

slán-íeid, *the healer*, also = G. *Heiland*.—*gen. intinscana epistil int-slánicceda ar coimded-ne Ísu Crist*, LBr. p. 202 b. *tobar slánicidhe* 176, *sic leg.* 117.

slipthe, *whetted, sharpened*.—251. From *slipaim*, *I whetten*. *ro sliptha a claidib*, *Tog. Tr.* 2, 595. *ic slibad 7 ic slaide a n-arm*, *ib.* 602. A loan-word from A. S. *slípan*. W. *yslipan*.

smir-spart, *f. a clod of marrow*.—*pl. acc. smirspairti*, 221. From *smir*, *marrow*, and *spart*, *a turf, clod*, O'R. *smir mo chnama, marrow of my bones*, as a term of endearment. *gen. iar n-ol in smera*, *LLec. col.* 623. Cf. *dogní smiramair díb etir féoil 7 chnámaib 7 lethar . . . et ra gab ac ól na smiramrach imma acus ra luid in smiramair and etir a chneadaib 7 etir a chrechtuib dar a áлтаib 7 dar a ilgonaib*, LL. p. 91 a.

smolach, *a thrush*.—1007.

smuainim, *I think*.—314. 315. 746.

smur-chimilt, *to grind to dust*.—Eg. 239. From *smur*, *dust, dross*, O'R., and *coimilt*, (*cuimilt*, O'Don. *Gr.* p. 200), the *inf. of coimlim* (= *com-melim*), *I rub, grind*. *dia rom berr Curúi cona chlaideb 7 diar fumalt* (*i. diar chommil*) *cace na m-bó 'moa chend*, LL. p. 169 b. *ragat-sa 7 mé anarma 7 com-mel etir mo lamaib é*, LU. p. 82 b. *gabaid iarom etir a dí láim 7 cotmeil*, LU. p. 74 a,

23. cia ro meilt mór de thuirind, ni ba comeilt for serbuind, Féil. p. lxxxviii.

smúsach, *sap*. Cf. *smuis*, f. *sweat*, *sap*; the *gristle of the nose*, O'R.—Eg. 132.

snaithie, 962?

soithech, a *vessel*, *pitcher*, O'R. Dict. H. S. pl. nom. *soithige*, AF. 15. Eg.

splancach, *blaze of fire*, O'R. (splancadh m.)—S24. *nill*, *splanncach* nó an *luaithre* do thig do phrás ama bhrúithneadh a bh-fóirnis, Begl.

sreng-búalad, *beating into strings*.—45.

sreng-letrad, *tearing into strings*.—292. 683.

stag, *the stay of a ship*, O'R. (stadh).—50.

stuaid-léim, *leap of the wave*.—50. From *stuad*, *wave*, Dict. H. S.

su-aichintus, *colours*, *ensigns*, O'R.—meirge 7 s. Eg. 304 (suathantus). *suaithechiontus*, Begley.

suist, or **suiste**, f. a *flail*, O'R. Wind. W.—680. 691. 696. pl. acc. fri téora sústa iarndae, LU. p. 95 b.

sul, *before*. Wind. W.—suil 472. 480. 942. 963. *sul tarraid* a n-etrain, LL. p. 92 a. *sul bus trátsta imbarach*, LL. p. 89 b. 4. *uair is erlam sinde fri bás for ainm n-dé d' atmail sul siu dogenam édpert do na deeb*, LBr. p. 190 a.

T.

táeb-thescach, *side-cut*.—pl. n. *taebhtescacigh*, 554.

taesca, comp. of *tóisech*, *sooner*.—216.

taibsemach, *proud*.—29.

táim-nell, *trance of death*.—pl. nom. *taisi* 7 *taimnella* bais, 341. dat. a *taisibh* 7 *taimnellaibh*, 899. Cf. *tám-lecht*, *tám-thutim*, Tog. Tr. 2, 539.

tair, 3. sg. s-fut. of *tairicim*, *I come to an end*.—no co tair lim iad uili, 365. Cf. Tog. Tr. Ind. s. v. *tarnic*. ro tharmig more, 1021. o tharnic dond ingin a haithese, EC. 7. o thárneacatar na hisea, Tog. Tr. 2, 1601. pass. co tarna-car leo, LL. p. 262 b. ni tharnacar acht a eich do seur in n-uair doriacht Fintan, ib. This shows that in LBr. p. 317 a we have to read: in tan tarna-car na staci sin, not tannactar, as Stokes l. l. corrects.

tairgsiu (1), *offer (of pardon)*.—acc. grán turbrud gan tairgsin, 667. Cf. cen turbrad cen tairisium, FA. 29. do tharesin sét 7 máine do, LL. p. 114 b.

tairgsiu (2), *breaking?*—acc. ar tairgsin ar n-arm, 488. Professor Rhys compares W. *torgi*.

taiso (O. I. tasse), *weakness*, *swoon*.—sg. dorochair nél 7 tam 7 tassi bar Coinculaind, LL.

p. 87 b. ro immir a chorp co n-dernai tri chét slechtain conid ra la hi tasse, LL. p. 282 a. pl. nom. *taisi* 7 *taimnella* bais, 341. dat. 899. atrochratar in da druid i n-nélaib 7 i tassib 7 i tamlecht, LL. p. 256 b.

taistellach, a *messenger*.—taisteallach sibhail, 639. Also a proper name. From *tastel*, a *journey*, *voyage*, *wandering*, O'R. ac tas-tel mara lct, LL. p. 171 b. gen. *tastil* sliged, LL. p. 55 a. bé thastil, LL. p. 256 b. dat. rém do thastil, LL. p. 133 b.

talchar, *tolchar*, *wilful*, *obstinate*.—692. do-berat fobairt tren *tolchar* co feirg, LU. p. 21 b. 28. ar ba himda gilla tailcair tinneseach, Megn. F. 4, where see note.

tár=do-sár, *contempt*. S. Wind. W.—24. ní fuil tár dot inchaib-siu and sin, LL. p. 171 b. ní tár dot gasciud, ní haise dot inchaib, LL. p. 101 a.

tarcaisne, *contempt*, *contumely*. tar i. tarcaisne, O'Cl.—tar 7 tarcaisne do thabairt den Eirennach orrtho, 24. Cf. *tarcasal*, *contempt*. ic fulang bochta 7 daidbriusa, itad 7 occorais, dimiada 7 tarcasail, LBr. p. 256 a. tár 7 tarculus, LL. p. 111 a. 8. Hence

tarcaisnech, *disdainful*, *proud*.—870.

teas, 49?

teigli, *mild*, *gentle*, O'R. (teighlidhe).—55.

teinteoh, f. *fire*.—sg. dat. do theinntigh.

teis, an *air*, *tune*, O'R.—1003.

térnad, *recovery from sickness*, O'R.—ó nach fuil téarna am bhalluibh fein, Eg. 443.

tessaigeacht, *heat*, *warmth*.—teasaidacht, 756.

timm-chroide, (1) n. a *weak heart*, (2) adj. *weak-hearted*. Cf. *tiomchroidheach*, *tender-hearted*, *pusillanimous*, O'R. (1) is timcroidhiliun, 153. (2) each mac tigim timcraidi, LU. p. 117 a, 6, and Eg. 1782, fo. 60 a.

timm-dibe, *heaving*, *cutting*.—988. iarna luathledradh 7 iarna luathtimdibe, Tog. Tr. 2230. ic tescad 7 ic timdibe 7 ic snaide na crand, ib. 600. ib. 761. marbad in t-slóigh 7 thimdibe na tóisech, Tog. Tr. 2, 537. By the side of timmdibnim (Wind. W.) there is a verb *timmdibim*, *I destroy*: ro thimdibsit a saeghul, TE. 20 Eg. timdibid amal faebair, LL. p. 371 a.

timme, f. *fear*, *dread*.—512. 649. 667.—ferr teinni 'na timmi, LL. p. 82 b. frith a n-airlech cen timmi, LL. p. 32 a.

timm-sugud, intr. *to gather*, *to come together*.—ro thimsaigeadar, 4. timsachad, 226.

tinól, intr. *to gather*, *to come together*.—ro thinoileadar, 4. 22. ro thinoilit na hluadaie iarom co hElind, LBr. p. 232 a. iar sin tra tinolit lucht bága 7 caratraid cellaig cu Coincoingelt, LBr. p. 275 a. cor thinoilit espoic

oirrthir Eorpai ull cu Roim, LBr. p. 8 a.
tionóilset leth Cuinn ina n-dochum, Three
Gl. p. ix.
tlas, *weakness, debility*.—53. 512. 649. ri
cech trén a thalam, ri cech truag a thlas,
LL. p. 147 a. conid ferr a mochbás *inda*
rothlas rig, ib. gen. gan rún tlais na time
na teithid, 667.
togarach, *desirous, keen, eager*.—togharadh,
32.
toirnem, *thunder*, O'R.—Eg. 97.
toirtemail, *bulky, stout*, O'R.—pl. a cloidme
. . . toirteamla, 251. From toirt, *quantity*,
bulk, Wind. W. toirt teineadh treathan-
mhóire, Tor. Dh. p. 76, 2.
toll-cennach, *a nickname for the monks, lit.*
having a mantle with a hole at the top (for
the head).—pl. n. tollceannaig, Eg. 133.
toll-gerraim, *I cut a hole*.—Eg. 195.
tonn-borb, *having a rough skin*.—201. From
tonn, *the surface of a thing*, Wind. W. Cf.
in bé thondgel, LL. p. 147 a, 6. talam tond-
bán, LL. p. 169 a. dar tondgnuis in talman,
LBr. p. 113 a, for which we also find dune-
gnuis, LL. p. 95 b, or dunadgnuis, ib. 94 a.
torc, .i. nomen do cride, Corm. p. 43.—pl.
nom. tuirc, 883. Hence
torc-asnach, *f. the heart-ribs*.—885.
treasbrach, Eg. 97?
treb? pl. gen. comhraidh na treabha taibh-
[f]liucha sin, 45.
tre-braid, *well-braided*.—Sic leg. 285. lúirech
threbraid trédúalach, Tog. Tr. 2, 999. tre-
in such compounds seems to have merely an
intensifying meaning. Cf. tre-glass, LL. p.
96 a, 11. LMDD. 284. Cf. the Welsh try-
trén-maillech, *having strong rings*.—treán-
luithreac treánmhailleac, Eg. 195. From
maille, *a ring*, O'R.
tress, *dash, stroke*.—treas adhmolta, 763.
dorat tonn in tuli tres mór, Rev. Celt. V. p.
393. Hence
tressach, *dashing*.—482.
treth?, ana treithibh taibhtheanna, 200.
tros, 1014?
trost, *a crack*.—trost cnamha ag a chirrbadh,
732. In compos.: ní ro lia lem-sa trostbeim
i caill Tomair, 'the echoes of blows,' Cog. G.

p. 196, 31. 7 secht catha ic a tescad inna
trostbeim i cendaib 7 i cnamaib 7 i cendmul-
laigib etorro, LL. trostgal na sciáth, Tog.
Tr. 2, 869. Cf. truastad, Wind. W., and
add: béimnech 7 brisebrúar na m-boccóti
iarna truastad de na calggaib, LL. p. 291 a.
Tog. Tr. 2, 937. each díb for truastad a
chéli, LU. p. 76 b. maith le tornech eten
na m-bachlach oe a truastad, LL. p. 285 a.
trot-chor, *a twist of combat*.—pl. trodchuir,
206. From trot, *combat*. ro briset trota
tulborba, LBr. p. 120 a. co trait, Féil. p. xlv.
trothlugud, *rotting*.—48.
tul-gonach, *sudden-wounding*.—tulganach,
482. pl. trodchuir trena thulganacha, 206.
Cf. ro briset trota tulborba, LBr. p. 120 a.
turthed, 119?

U.

ub, gear, harness, O'R. (um).—47.
ucht, *breast, bosom*. Frequently used meta-
phorically: re hucht chatha, 542. in sciath
ra hucht in chatha, LL. p. 300 b, 1. as m'
ucht fein, *on my own account*, 544. as t'
ucht-sa, 545.
ur-gairdiugud, *wiling away the time, amus-*
ing, entertaining, lit. *shortening*, whence the
Anglo-Irishism, *to shorten the time*. Cf.
Germ. sich die zeit verkürzen, kurzweil.
o nach fuil urrgairdiugudh ele againn aniubh,
as we have no other entertainment to-day,
160. fa hirgairdiugud menma 7 aicenta leo
Cailti, Laud 610, fo. 123 a. 1. tanic Cú-
chulaind i tosuch na himacallma dia rad 7
bai oca miniugud do do urgairdiugud a seta,
'to shorten their way', Tochm. Em. Stowe
MS. 992, fol. 81 a. gen. lucht airgaddigthi,
LL. p. 268 b.
urmaisnech?—167. Cf. ermais, *hitting*,
striking, Tog. Tr. 2, 1099, and the note, p.
139. Also O'Don. Suppl. s. v. urmhaister,
it is determined.—tue Ciarán urchur adhmhur
urmheisnach ('*brave*') don chath, Oss. Soc.
V. p. 84. ro chaith urchur áthusach úir-
mheisnigh, '*of exceeding courage*,' Tor. Dh.
p. 168, 10.
urrlair, 639? Can this mean *a swift mare*,
from ur- and láir, f.?

INDEX NOMINUM.

A.

Abartach mac Ildathaig, 266. 270. 285. Eg. 79. Called Abhortach mac an Ioldathaig, Tor. Dh. p. 116.
 Áed Becc mac Finn maic Gleoir, Eg. 36. 40 (Aodha).
 Áed Derg úa Duibne, Eg. 50 (Aodha).
 [Áed] mac Eimin, 562. 569. Áed mac Aibinn, Eg. 343.
 Áedán Essa Rúaid maic Boduinn, 256.
 Áelchinn Crúachna, 857.
 Áengus, father of Nemannach, of the Túatha De Danann, 233.
 Airgetlám ó Sináinn, 258.
 Arcallach na Tuige Duibe, 863.
 Art, father of Cormac, highking of Erin, 64.

B.

Baisene, the clanna, Eg. 52. 227.
 Bodb Derg mac in Dagda, 237. 273. Eg. 81. 85 (Bodha).
 Bolcan, king of France, 5. 21. 293. Eg. 230 (Ballcán).
 Bran Becc ó Buachain, Eg. 60.
 Bran mac Febail, father of Connerithir, 91. 225. 227.
 Bran ón Emain, Eg. 59 (ó Neamhuin).
 Brat Riabach, 263.
 Breogan, father of Tor, king of Spain, 7. 79. Eg. 65.

C.

Cáel Cróda mac Crimthainn, 953. 1031. 1035. Eg. 44.
 Cáelur, daughter of the king of the country of the White Men, wife of Tadg mac Núadat, grandmother of Finn mac Cumail, Eg. 310.
 Cáilte Coscurach, Eg. 54.
 Cáilte mac Ronáin, 461. Eg. 33. 139. 146. 283.
 Cainnce Corcarderg mac Finn, Eg. 37.
 Cainnce Gelmerach, Eg. 47.
 Cairell Cathbuillech, 857.
 Cairpre Lifechair mac Cormaic, 529.
 Caisel Clúmach, king of Lochlann, 10. 605. 702. Called C. Grúamach, Eg. 7.

Caitchenn, king of the Men of the Catheds, 10. 280.
 Cathal Críthchossach, king of Bernan Eili, 262.
 Coimlethan mac Toithim, champion of the King of the World, 195. 210. 217.
 Coinscleo mac Lén Clí, Eg. 61.
 Colla Cas, Eg. 31.
 Collach mac Cáilte, Eg. 30.
 Comur Cromgenn, king of the Men of the Dogheads, 9. 279.
 Conall Cernach mac Aimirgin, 410.
 Conán Máel mac Moirne, Eg. 208. C. mac Morna, 449.
 Conchobar, king of Ulster, 412.
 Conmáel, 602. 902.
 Conn Céthathach, Eg. 273.
 Connerithir mac Brain maic Febail, from Temair Lúachra, 91. 96. 106. 121. 143.
 Cormac mac Airt, highking of Erin, 64. 520. Eg. 201.
 Cúchulaind, 384. C. mac Subhalthaigh, 411.
 Cuillenn mac Fáebarglais, a king from the East, 13. Eg. 215.
 Cuirioll ó Confoinn, Eg. 44.
 Cumall mac Trénmoir, 552. úa Baisene, Eg. 274.

D.

Daelgus, son of the king of Greece, also called Arcallach na Tuige Duibe, 863.
 Daire Détsolus, king of the Mediterranean, 11.
 Daire ón Emain, Eg. 35 (ó Neamhuin).
 Discertach Droma Fornachta, 256.
 Díthrebach Dían úa Baisene, Eg. 55. Cf. O'C. M. & C. iii. p. 377.
 Dolar, father of Terg, from the Lake of Tiberias, 107.
 Dolb Détsolus, 263.
 Dolb mac Sesnáin, 236.
 Dolur Durba, eldest son of Garb mac Tachar, king of the Sea of Wight, 332. 361. 424.
 Donn, father of Madan Muncas, 12.
 Donn Chnuice in Doiss, 263.
 Donn Duma, 262.
 Donn Fritgrine, 262.
 Donn mac Cáil Cróda, Eg. 34.
 Donn Mara mac Gairb, 329.

Donn Monaig, Eg. 62.
 Donn Senchnuic, 263.
 Donn a Sith Beccuisci, 260.
 Donn Teimech, 262.
 Dregan, father of Iruad, king of the Men of Dregan, 9.
 Dregan Dronúallach, 261.
 Dremen, father of Glas, 26.
 Druimderg mac Dolair maic Dorchaidi, 719.
 Duabán mac Darine, Eg. 29.
 Dub mac Deirg, Eg. 51.
 Dubán mac Cais maic Cannáin, 766.
 Dubán Donn mac Núadat, son of the king of Cairrge Lethi, 769. Eg. 303 (Duabán Donn).
 Dubcertán mac Firmais, a king from the East, 13. Eg. 215 (Dubchertach mac Firamuisi).
 Duille, father of Dregan, grandfather of Iruad, king of the men of Dregan, 9.
 Duire Donn mac Loiscinn Lomglúnig, king of the World, 2. 4. Eg. 282 (Dáre D.)

E.

Echtach, son of Oisín, 299.
 Eochaid Aine, 254.

F.

Fáebarglas, father of Cuilleinn of the East, 14.
 Fáelán mac Áeda Bicc, Eg. 36.
 Fáelán mac Finn, Eg. 38.
 Fagartach, king of India, 6.
 Fáil Feda Becc ón Emain, Eg. 49 (ó Neamhuin).
 Febal, father of Bran, grandfather of Concri-thir, 91.
 Fedlem Rechtmar, highking of Erin, Eg. 271.
 Feilim Núacrothach mac Nochetail, 260.
 Fer in Bérla Binn ón Boinn, 261.
 Ferdron a Laigis, 258.
 Fergus Finnbél mac Finn, 350. 518.
 Fer Luirg mac Oisín, Eg. 57.
 Fíachra Foltlebar, king of Gairian (?), 7. 788.
 Fíachra Foltlebar, king of Ulster, 399.
 Fíad mac Mairne, Eg. 32.
 Fidach, son of the king of the Bretons, 686. Eg. 302 (Fíachra).
 Finn mac Cubáin maic Murchad, Eg. 175. 179. 184. 41 (F. mac Dubáin).
 Finn mac Cumail, 1. 19. 27. 64. 88. Eg. 129.
 Finn mac Finn, Eg. 38.
 Finn Finnabrach, 255.
 Finn mac Gleoir, Eg. 40.
 Finn mac Sescainn, Eg. 42.
 Finn a Sith Cairnn Cháin, 264.
 Finnachta Fíaclach, 604. 901.
 Finnbar Mega Siuil, 264.
 Finneirie mac Drucht maic Nemain, Eg. 46.
 Firlut, father of Muilleinn of the East, 13.

Firmas, father of Dubcertan of the East, 13.
 Forne Glanger Gaiscedach, of Lochlann, 11. 605.

G.

Gadal Garbliath úa Baisene, Eg. 52.
 Gairb, the three, of Sliab Mís, 952. Eg. 56.
 Gairb, the nine, 330. 505.
 Garb mac Tachair, 329. 361.
 Garg mac Máenne, Eg. 45.
 Gelges, daughter of mac Lugach, wife of Cael mac Crimthainn, 974.
 in Glass a Bruinne Becc, 258.
 Glass mac Dremain, 26. 60. 62 &c. from Temair Lúachra, 145.
 Glass mac Gad, Eg. 53.
 Glass mac Oisín, Eg. 59.
 Goll, son of the king of Ulster, 438.
 Goll Garb, son of the king of Alba, Eg. 204. 209. 287. 906.
 Gol mac Moirne, Eg. 206. 274.

I.

Ilbrech mac Manannáin, 232. 265.
 Ildathach, 266.
 Iruad, son of Dregan, son of Duille, king of the Men of Dregan, 9. 508.
 Íuchra mac Gairb, 330.

L.

Labraid, 575.
 Labrán Lámfada, Eg. 312.
 Láegaire Licderg, 254.
 Landara na hUrbóite, Eg. 63.
 Lemain Beithe, Eg. 47.
 Liath Lúachra, the three, 253.
 Lir Síthe Finnachaid, 265. 263.
 Lodra mac Gairb, 330.
 Loiscenn Lomglúnech, father of Daire Donn, 4.
 Lonnmar mac Gairb, 330.
 Lug mac Eithlenn, 384.
 Lugman Lethanarmach, king of the Saxons, 7.
 Lurga Liathbán, Eg. 43.

M.

Mac Crimthainn na Cúan, 935. S. Cael.
 Mac Lugach, 382. 661. 974. Eg. 139 (Lúghaidh). 146.
 Madan Munchas mac Duinn, king of the Gáeth-laige, 12. 178.
 Mainc, son of Finn mac Cubáin, Eg. 188.
 Manannán, 232.
 Margairet, king of Greece, 6. Eg. 185.
 Midir, grandfather of Sigmall, 233. from Brí Leith, 260.

Mongach in Mara, from Lochlann, 11.
 Mome, Eg. 206.
 Muillenn mac Firluit, a king from the East,
 13. Eg. 125.
 Murétach Maidi, the three, 253.
 Murni Muncháem, Eg. 311. (Muruin Mong
 chaoin).

N.

Nemannach mac Áengusa, 233. 265.
 Nochetal, father of Feilim Núacrothach, 260.

O.

Ógarmach, daughter of the king of Greece, 14.
 603. 912.
 Ograide, from Máenmag, 259.
 Oisín mac Oisín, 297. Eg. 58.
 Osur, 153. an t-Osgar, 140. Eg. 139. an
 t-Osgur tréanmhór, Eg. 156. mac Oisín,
 Eg. 227.

R.

Rodánach Raigne, 255.
 Roigne Rosclethan mac Finn, Eg. 39. Cf.
 M. and C. III. p. 377.
 Ronán, 460. 462.
 Rugraide, 721.

S.

Scál Broga in Scáil, 255.
 in Segsa a Segais, 257. Cf. Rev. Celt. VI.
 pp. 182, 183.

in Sencha ó Sinainn, 259.
 Sengarb, father of Sligech, 8.
 Sesnán, father of Dolb, 236.
 Sichaire Siuri, the three, 253.
 Sigmall ua Midir, 233. 264. Eg. 86.
 Sligech mac Sengairb, king of the Men of
 Cepda, 8. 548. 556.
 Sochem Maige Sainb, 257.
 in Suirgech ó Lemain, 259.

T.

Tacha, son of the king of Lochlann, 11. 652.
 605 (Tocha).
 Tadh mac Núadat, Eg. 309.
 Taistellach, a champion of the fiann, 186. 190.
 207. Eg. 111.
 Tarraing Trén mac Gairb, 331.
 Tathbuillech Sléibe Cairn, 257.
 Terg mac Dolair, from the Sea Tiberias, 107.
 Tola mac Gairb, 331.
 Tomna mac Gairb, 332.
 Tor mac Breogain, king of Spain, 8. 79.
 Tornn Trénbuillech, son of the king of Spain,
 Eg. 296.
 Troiglethan mac Gairb, 331.

U.

Uiriall, king of the East, Eg. 6.
 Ulad, son of Oisín, 299. Eg. 243 (Ulach).
 Usnech, the sons of, 411.

INDEX LOCORUM.

A.

Ais Dá Dún Báeglacha, Eg. 56.
Alba, the Highlands of Scotland, Eg. 63.
Anach, a river in co. Limerick, 422.
Áth Clíath, Dublin, Eg. 31.

B.

Bánlíd, Eg. 125.
Benn Etair, the Hill of Howth, Eg. 30.
Berba, the river Barrow, Eg. 38.
Berna Gáethe, Eg. 32.
Bernan Eili, 262.
Boinn, the river Boyne, 261.
Bretain, the Welsh, 686. Eg. 302.
Bretnach, Welsh, Eg. 302.
Bri Léith, 260.
Brug in Scáil, 255. Cf. Glenn in Scáil, Oss.
Soc. V. p. 48. Mag in Scáil, LL. p. 28 a.
Brug na Ríghthe, Eg. 124.
Bruinne Breg, 258.

C.

Caille in Chosnuma, 420.
Cairge Lethe, 770.
Caislín, 34.
Carda ó Carbre, Eg. 42.
Carric na Curach, Eg. 30.
Casán Ciarraige, Eg. 49.
Catchennaig, the Catheds, a fabulous people,
Eg. 105.
Cathair Conrói, Eg. 126. Cf. M. and C. III.
p. 82.
Cathair na Cláenrath, 422. Eg. 125 (Cláen-
raithe).
Cenn t-Sáile, Kinsale, Eg. 40. Cf. Eiltene
Chind t-Sáile a n-deiscirt Ereand Féil. p.
clxxxii. 6.
Ciarraige Lúachra, Kerry, 268. 422. Eg. 124.
LL. p. 331 b.
Cill Menntáin, Kilmainham, Eg. 33.
Cláarach, Eg. 59.
Clúain na m-Ban, Eg. 36.
Cluthar, Eg. 43. 48.
Cnoc in Doiss, 263.
Cnucha, battle of, Eg. 274.
Commur na Trí n-Usce, Eg. 37.

Conchennaig, the Dogheads, a fabulous people,
Eg. 104.
Connachta, Connaught, 385. 450.
Corca Dúibne, Corca Guiny, 70. Cf. Bren-
tracht ir-Ruis Chorca Duibne, LL. p. 12 a.
Corrchnoce na Féine, 92.
Crich Cairpre, barony of Granard, co. Long-
ford, 419. Cf. M. and C. I. p. xxx.
Cromlín, Eg. 41.
Crúach Martáin, Eg. 66.
Crúachan Adrann, 92.
Cúan Dorn, Eg. 43.
Cúan Finntrága, Ventry Harbour, 423. Eg. 64.
Cúan in Tige Móir, Eg. 44.
Cúan na hInse, Eg. 44.

D.

Doire Dá Doss, 1013.
Druim Cháin, 1003.
Druim Clíath na hÉirenn, Eg. 64.
Druim Dá Trén, 1001.
Druim Droibeoil, 60.
Druim Fornachta, 256.
Druim Leis, 1007. Cf. M. and C. III. p. 377.
Druim Ruiglenn, 983.
Druim Silenn, 1005.
Druim Trága Baile, Eg. 51.
Dún Áeda, in Corca Dúibne, 84.
Dún Báe, Eg. 45.
Dún Cais, in Corca Dúibne, 84.
Dún Cerbáin, in Corca Dúibne, 84.
Dún Delcan, Dundalk, 507.
Dún Gabáin, Eg. 39.
Dún Gúare, Eg. 52.
Dún na Trí Cath, Eg. 52.
Dún Sesnáin Sengabra, 230. 248.
Dún Sobairchi, Dunseverick, 507.

E.

Éire, Ireland, 2. 18. 20 &c.
Eirennach, an Irishman, 23. 241. 383.
Emain Macha, 437.
Espáin, gen. na hEspáine, Spain, 8. 80.
Ess Rúaid maic Boduirm (Móirne, Eg. 252).
the waterfall of Assaroe, or the Salmon-Leap.
on the Erne, at Ballyshannon, 256. 419.

F.

- Fán in Tipraite, Eg. 40.
 Feair, Eg. 38.
 Feimenmag, 239.
 Fid Leis, 985.
 Finntráig, f. Ventry, gen. Finntrága, 1. in Corca Guiny, 70.
 Fir Caitchenn, the Men of the Catheads, 10.
 Fir Conchenn, the Men of the Dogheads, 9.
 Fir Dregan, the Men of the Dragons (?), 9.
 Fodla, f., Ireland, Eg. 271.
 Frainge, f., France, gen. na Fraingci, 6. 21.
 Frange, m., a Frenchman, pl. gen. Frange, 21.
 Eg. 230.
 Fuarán na Féine, Eg. 55.

G.

- Gáethlach, f. the Palus Maeotis, gen. na Gáethlaigi, 12. 178. 184.
 in Gaillib, Eg. 55.
 Gairian, 7. 788. Gaillán, Eg. 5.
 Garga na Trét, Eg. 42.
 Glaise an Bantracht, Eg. 36.
 Glascaraic, 59. Eg. 46. There are a Glascaraig Point and Abbey in Co. Wexford.
 in Glasfairge, Eg. 35.
 Glenn Coille, Eg. 244.
 Glenn m-Bolcáin, 318.
 Glenn na n-Gelt, Eg. 245.
 Grée, m. a Greek, Eg. 189. 191. 195.
 Gréacach, adj., Greek, Eg. 189. Cf. margad mór na n-gall n-Gréacach i m-bid ór is arddétach, LL. 216 a.
 Gréic, f. Greece, gen. na Gréice, 6. 14.

I.

- Inber Becc, Eg. 33.
 Inber Breg, Eg. 31.
 Inber Dá Glas, Eg. 32.
 Inber Lifech, Eg. 31.
 Inber Mong, Eg. 47.
 Inber Mór, Eg. 34. 36.
 Inber úa m-Barc, Eg. 50.
 Inber na Fled, Eg. 53.
 Inber úi Fogurtaig, Eg. 60.
 Inis Bó Finne, Inishboffin, Co. Mayo, Eg. 57.
 Inis Catha, Eg. 50.
 Inis Cirb (or Círbam?), 485.
 Inis Cregain, Eg. 45.
 Inis Ríгна, Eg. 57.
 Innia, f. India, 6.

L.

- Laigin, Leinstermen, Leinster, Eg. 291.
 Laigis, Leix, Queen's co., 258.
 Léim Conculaind, Eg. 50.
 Leitir Laig, 1010. Cf. Oss. Soc. IV. p. 4.

Lemain, 259.

- Loch Dá Chonn, 997.
 Loch Fáelcon, Eg. 35.
 Loch Garmon, Eg. 35.
 Lochlann, Scandinavia, 10. indeclinable in the later language; in Old- and Middle-Irish, a fem. noun, gen. Lochlainne, dat. Lochlainn.
 ingen rig de Lochlaind lán, LL. p. 125 b, 31.
 Loch Léin, the lakes of Killarney, 60.

M.

- Máenmag, 259.
 Mag Femen, near Cashel, co. Tipperary.
 in Mag Medrach, Eg. 61.
 Mag Sainb, 257.
 Mag Tuired, battle of, 384.
 Mís, Eg. 127.
 Moduirm, see Traig Moduirm.
 Muccinis, Eg. 53.
 Muimnech, adj. of Munster, Eg. 176.
 Muir n-Icht, the Sea of Wight, 332.
 Muir Romor Rúad, the Red Sea, 485. 887.
 Muir Tibir, the Sea of Tiberias, 107.
 Muir Torrian, the Tyrrhene Sea, the Mediterranean, 12.
 Mumain, the men of Munster, Munster, Eg. 175.
 Murbach, 120.

O.

- Oileain Becca, Eg. 58.

P.

- Port Lárga, Waterford, Eg. 56.

R.

- Ráith Finnáin, Eg. 167.
 Ráith na Fiann, Eg. 166.
 Rinn na Bairce, the Point of the Barque, a promontory near Ventry, 72. Rinn Dá Barc, 996.
 Roga cacha Rígi ocus Fíronoir cacha Filed, 421.
 Roinne Crú, Eg. 39.
 Ross Broinn Duib, Eg. 60.
 Ross Bruic, Eg. 38.

S.

- Saxain, the Saxons, i. e. the English, 7.
 Scelic Michil, 59. Eg. 46. Cf. Cog. G. p. 16.
 Segais, 257. Cf. Rev. Celt. VI. p. 182.
 Senan Deirgiort, Eg. 58.
 Senchnocc, 263.
 Senchoill na Fiann, Eg. 59.
 Sinnann, the Shannon, 258. Eg. 111 (Soininn).
 Síth Ban Finn ós Feimenmaig, 239.
 Síth Beccusci, 260.
 Síth Cairnn Cháin, 264.
 Síth Finnachaid, 266.
 Siuir, the river Suir, Eg. 38.

Slíab Atha Móir, 507.
 Slíab Cairn, 257.
 Slíab Clair, 506.
 Slíab Crott, 506.
 Slíab Cúa, 505.
 Slíab Fúait, 506.
 Slíab Mís, co. Kerry, 253. 269. 505. Eg. 126.
 Slíab Mucce, 506.
 Slígech, Eg. 63.
 Snám Dá Én, 190. Cf. Eg. 110. Its Dindsenchus, LL. p. 202 b. Cf. for Snám Dá Én for Sináind, LL. p. 166 b.
 Srathán in Tobuir Gil, Eg. 63.
 Sruth na Maige, Eg. 123.

T.

Tacmain, Eg. 39.
 Tailltiu, Teltown, 385.
 Tech Molaise, Eg. 41.
 Temair Erann, s. Temair Lúachra.
 Temair na Ríg, Tara, 519.
 Temair Lúachra, near Abbeyfeale on the borders of co. Limerick and Kerry, 91. 145. 225.
 T. L. Dega = Dedad, Eg. 65. Cf. Lúachair Dedad, LL. p. 169 b. Also called Temair Erann, Eg. 198. 203.

Típra Fála Beine, Eg. 54.
 Tír na Fer Finn, Eg. 310.
 Tír na Fuinetach, 485.
 Tír Íarthach, Eg. 54.
 Tonn Clidna, 927.
 Tonn Rugraide, 928.
 Tonn Toime, Eg. 47.
 Tonn Túaige, 927.
 Traíg Eochuille, Eg. 62.
 Traíg Lehair Banlid, Eg. 125.
 Traíg Lí, Tralce, Eg. 48.
 Traíg Moduirm, 120.
 Traíg na Mná Mairbe, Eg. 62.
 Túatha De Danann, 225. 229 &c.
 Túathmumain, Thomond, 770. Eg. 303 (Túamhan).

U.

Úi Conaill Gabra, Conello, co. Limerick, 230.
 Úi Labráine, Eg. 126.
 Ulaid, the men of Ulster, Ulster, 399.
 Ultach, an Ulsterman, 445.
 Usce Cael, Eg. 41.
 Usce Gel, Eg. 49.

CIRCULATE AS MONOGRAPH

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

P Anecdota Oxoniensis
La Mediaeval & modern series
A
v.1-4

